

Journal of Roi Kaensarn Academi

ISSN 2697-5033 (Online)

Journal of Roi Kaensarn Acadami

ISSN 2697-5033 (Online)

ปีที่ 6 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม 2564

วัตถุประสงค์

Journal of Roi Kaensarn Academi เป็นวารสารวิชาการ ราย 1 เดือน (ปีละ 12 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม, ฉบับที่ 2 กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 3 มีนาคม, ฉบับที่ 4 เมษายน, ฉบับที่ 5 พฤษภาคม, ฉบับที่ 6 มิถุนายน, ฉบับที่ 7 กรกฎาคม, ฉบับที่ 8 สิงหาคม, ฉบับที่ 9 กันยายน, ฉบับที่ 10 ตุลาคม, ฉบับที่ 11 พฤศจิกายน, และ ฉบับที่ 12 ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์ เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษา ด้านศาสนา ปรัชญา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ

บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ Journal of Roi Kaensarn Acadami ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะของกองบรรณาธิการ Journal of Roi Kaensarn Acadami ไม่สงวนลิขสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 12 ฉบับ เริ่มตั้งแต่ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 เป็นต้นไป

- ฉบับที่ 1 มกราคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มกราคม)
- ฉบับที่ 2 กุมภาพันธ์ (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)
- ฉบับที่ 3 มีนาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มีนาคม)
- ฉบับที่ 4 เมษายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)
- ฉบับที่ 5 พฤษภาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 พฤษภาคม)
- ฉบับที่ 6 มิถุนายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)
- ฉบับที่ 7 กรกฎาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 กรกฎาคม)
- ฉบับที่ 8 สิงหาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)
- ฉบับที่ 9 กันยายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 กันยายน)
- ฉบับที่ 10 ตุลาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)
- ฉบับที่ 11 พฤศจิกายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 พฤศจิกายน)
- ฉบับที่ 12 ธันวาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

เกณฑ์การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวน 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้เขียนบทความ เช่น ชื่อหรือประวัติการทำงาน และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-Blind Peer Review)

บทความที่ส่งมาขอเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความของวารสาร และต้องให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้

ทรรศนะและความคิดเห็นของผู้เขียนบทความ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือทรรศนะความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

เจ้าของ

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

บกจ.พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

เลขที่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 41190

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/index>

E-mail: journal1990jmsd@gmail.com

บรรณาธิการ

ดร.ธีรรัตน์ กัปโป

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รศ.ดร.รัตน์ ปัญญาภา

ผศ.ดร.อุทัย สติมัน

ผศ.ดร.ภูมิภควัชร ภูมิพงศ์คชสร

ผศ.ดร.วินิจ ฝาเจริญ

ผศ.ดร.ญาณกร ไข่ประยูร

ผศ.ดร.โยตะ ชัยวรรณกุล

พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.

พระมหาพิสิฐ วิสิษฐบุญ, ดร.

ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข

ดร.สมพงษ์ เกษานุช

ดร.รุ่งโรจน์ สรรสระบุญ

ดร.ธันยรัตน์ จันทร์ทรงพล

ดร.จันทนา อุดม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

มหาวิทยาลัยสยาม

สถาบันรัชต์ภาคย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

รศ.ดร.รัตน์ ปัญญาภา

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์

รศ.ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ

รศ.ดร.ศิวัช ศรีโสภากุล

รศ.ดร.พรชัย เจดามาน

รศ.ดร.โชติ บดีรัฐ

ผศ.ดร.กุลจิรา รักษนคร

ผศ.ดร.วิเชียร แสนมี

ผศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง

ผศ.ดร.อภิญวณน์ โพธิ์สาน

ผศ.ดร.สมศักดิ์ จันทร์ผ่อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

ผศ.ดร.เสกสรรค์ สนวา

พระปลัดสมชาย ปโยโค,ดร.

พระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปญโญ,ดร.

ดร.เกศสุตา โภคานิตย์

ดร.สมพงษ์ เกษานุช

ดร.สมควร นามสีฐาน

ว่าที่ร้อยตรี ดร. สุริยะ หาญพิชัย

ดร.ภาณุวัฒน์ กิตตกรวรรณธ์ รัตนพิมลพลแสน

ดร.ลักขณา อินทร์ปิง

ดร.ปรัชญา มีโนนทองมหาศาล

ดร.รัชดา ภัคดียิ่ง

ดร.กิตติพงษ์ พิพิธกุล

ดร.สาคร มหาหิงค์

ดร.อดิสร หนั่นคำจรร

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นักวิชาการอิสระ

วิทยาลัยพิษณุพนธ์ิต

นักวิชาการอิสระ

ผู้จัดการวารสาร

นางสาวนิราวรรณ บุตรจันทร์

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

สารบัญ

บทความวิจัย

- ➔ **Improving English Pronunciation of Bhutanese Esl Learners Using Creative Drama** 1
Melam Zangmo and Ruedeerath Chusanachoti
- ➔ **การบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1** 11
อลิษา กาวินำ
- ➔ **การศึกษาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2** 25
ธัญนันท์ ชาวสำน, นิคม นาคอ้าย และ สมหมาย อ่ำดอนกลอย
- ➔ **การบริหารจัดการชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดนครศรีธรรมราช** 36
พิชญุฒิ เพ็ญมาศ, เพ็ญพิศ ศรีประเสริฐ, นัตติกานต์ สมนึก, ปัญจพร เกื้อนุ้ย และ เบญจา ทองพันธ์
- ➔ **การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างทักษะ ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาของ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา** 49
ภัทรา อุ่นทินกร
- ➔ **Online Learning Experience During the COVID-19 Pandemic : University Students' Perspectives** 60
Suthasinee Susiva
- ➔ **แนวทางการพัฒนาการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่ศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6** 70
ศรัณย์รัชต์ ศุภรณ์พานิช
- ➔ **การพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อ ยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์** 85
วิชัย ลาธิ และ สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์
- ➔ **การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา** 101
ศิริลักษณ์ เลิศทริยทรัพย์, พิมพ์ไพ จิวแพ และ สมจิตร ศรีพนาสมนต์

- ➔คุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบของบัณฑิตพัฒนาชุมชนที่ 110
สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ระหว่างปี พ.ศ.2557-2561
*เดโช - แขน้าแก้ว, เชษฐา มุทะหมัด, จิตติมา ดำรงวัฒนะ, ดำรงพันธ์ ใจห้าววีระพงศ์ และ
บุญยิ่ง ประทุม*
- ➔การศึกษานโนมติทางการเรียน เรื่อง การไทเทรต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียน 123
ด้วยโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง
ฉัตรวิมล ทาระเนตร์ และ อัมพร วัจนะ
- ➔การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่ 138
การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2
ธัญลักษณ์ ล้อยศ
- ➔แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ 152
การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร
ศรัณญา แสงสว่าง และ ไตรรัตน์ สิทธิกุล
- ➔ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผล 166
ของการบริหารวิชาการของโรงเรียน ในเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร
กนกวรรณ เขียวนิล และ ประทีป มากมิตร
- ➔ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ภายใต้ 180
สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและ
ปริมณฑล
ณัฐรัฐ ธนธิติกร
- ➔การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง โปรแกรมประมวลผล คำ 197
ร่วมกับการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
พจนีย์ สุขชาวนา และ กิตติพันธ์ เกิดโต
- ➔การส่งเสริมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนขยายโอกาส 212
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1
อัจฉรา ยืนยง, พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์ และ มิตภาณี พุ่มกล่อม
- ➔ประสิทธิผลของกิจกรรมเพลงภาษาอังกฤษต่อการเรียนรู้และความคงทนของคำศัพท์ และ 224
ความสามารถด้านการพูดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านระกาย อำเภอมือง
จังหวัดนครราชสีมา
พระสิทธิศักดิ์ พรหมสิทธิ์, สุรพงษ์ คงสัตย์, ประพันธ์ นีกกระโทก, จำนงค์ ปุมาลา และ

ยุทธนา พูนเกิดมะเร็ง

- ➔ การพัฒนารูปแบบการสอนการอ่านเชิงวิชาการโดยใช้แนวทางการเรียนรู้ภาษาเพื่อความรู้ 239
ความเข้าใจทางวิชาการ ในการพัฒนาความสามารถในการอ่าน ภาษาอังกฤษทางวิชาการ
กลวิธีการเรียนรู้และทักษะการแก้ปัญหา

ฉัตรปรีณ อัมภา และ วิสาข์ จิตวิวัฒน์

- ➔ ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนให้นักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับชั้น 255
มัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

อาณนธ์ เลี้ยงพรม

- ➔ กระบวนการในการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนางรอง 269
อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

รัชณีฉาย เฉยรอด

- ➔ การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่ 279
การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

ธัญลักษณ์ ลือยศ

บทความวิชาการ

- ➔ เศรษฐกิจแนวใหม่ภายใต้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธในสถานการณ์โควิด 293

บุญชื้อ เพชรไทย, ศรินดา สอนมาดี และ ธนัสภา โจนตระกูล

- ➔ ความร่วมมือของภาคประชาชนบ้านสระยายชี กับการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโควิด-19 306

บุญยพร อิงชาติเจริญ, จตุพร ไกรกิจราษฎร์ และ โชติ บดีรัฐ

- ➔ วิถีโควิด-19 การเปลี่ยนแปลงภาคการเกษตรไทยสู่วิถีชีวิตใหม่ (New Normal) 318

ญาณิศา ยอดสิน, กนกวรรณ ศรีมณี และ โชติ บดีรัฐ

- ➔ การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในชั้นเรียน 329

พระมหาประยุทธ์ ปยุตโต (ยาวิชัย), พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ และ วรกฤต เกื่อนช้าง

- ➔ การบริหารการจัดการความขัดแย้งตามหลักพุทธธรรม 342

ศิริวรรณ บัวโชติ และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์

- ➔ กระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนแบบพึ่งพาตน 354

กัมพล เพ็ชรล้อมทอง, สุรภา เอมสกุล และ ธนัสภา โจนตระกูล

- ➔ คหกรรมศาสตร์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 369

กนกวรรณ ทองคำลึง

- ➔ กลยุทธ์การเขียนบทความวิจัยเพื่อเผยแพร่ในวารสารวิชาการ 387
ชุลีกร ธนนิติกร และ ณัฐรัฐ ธนนิติกร
- ➔ ยุทธศาสตร์ทางการเมืองของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม : รวมศูนย์หรือไร้แกนนำ ? 401
สมชัย ภัทรธนานันท์
- ➔ พระสงฆ์กับสังคมยุคปัจจุบัน 415
พระพิพิธพัชรโศคม (อำนวย อินทวณฺโณ) และ มะลิ ทิพย์ประจง
- ➔ กัลยาณธรรม : กระบวนการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ 421
พระอธิการธราธร นาถมโม (เทพวรรณ)

ภาคผนวก

435

Improving English Pronunciation of Bhutanese Esl Learners Using Creative Drama

Melam Zangmo and Ruedeerath Chusanachoti

Chulalongkorn University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: melamzangmotenzin@gmail.com

Abstracts

The aims of the study were (1) to compare the learners' English pronunciation ability before and after learning with creative drama, and (2) to explore the learners' opinion towards the implementation of creative drama instruction. Twenty-five Bhutanese ESL learners selected through cluster sampling, with a 12-week studying pronunciation using creative drama instruction. The English pronunciation ability test and interview were used to obtain qualitative and quantitative data. The quantitative analyzed data included the mean scores, standard deviation, and Wilcoxon signed ranks test, and the qualitative data from the interview were analyzed using content analysis.

The results revealed that pronunciation ability was higher after studying with creative drama at the .05 level of significance ($z = -4.396^b$, $p = .000$). In the interview findings, all participants asserted a positive opinion towards creative drama instruction in both the improvement of their English pronunciation abilities and learning activities.

Keywords: Improving English Pronunciation; Creative Drama; Bhutanese ESL Learners

Introduction

The swelling globalization of world economies compels and requires for individuals to be able to communicate effectively in English as Crystal (2012 : 43) confirms English as the global language. It is essential to learn pronunciation for individuals to be operative communicators in the language they want to understand and be understood (Jenkins, 2017 : 52–68 ; Munro & Derwing, 2011 : 316–327). Pronunciation involves a multifaceted interactional factor which can be described in terms of two types of features: segmental features and suprasegmental features. Segmental deals with individual sounds of English and suprasegmental, also known as, prosody convey the whole meaning (Gilbert, 2018 : 1-9).

Bhutan recognizes the importance of English. In the quest, Bhutan has adopted English as its second official language. Thus, English is the medium of instruction at all levels of education across the country except for one National language class. On an average, learners have 7 periods of English subject lasting for 40 minutes per week. This means Bhutanese learners are more exposed to English language than the National language. However, this exposure is limited to the school boundaries unlike other ESL countries like Malaysia where English has a functional role of language of communication (Ramiza & Albion, 2013 : 23). Similarly, in Singapore, English is considered to have two parallel roles: as a universal language, and as a resident language (Alsagoff, 2010 : 336–348). To sum up, Bhutan does not share a typical ESL context, it is more of EFL context where L2 input is primarily restricted to curriculum offered.

Consequently, Department of School Examinations and Assessment (2013 : online) has confirmed that Bhutanese learners lack English-speaking ability. On deeper investigation by Choeda et al. (2020 : 12-25), they concluded that lack of English-speaking ability is the repercussion of poor pronunciation. In the same study, it was reported that learners are not offered ample opportunities to practice pronunciation. Moreover, the majority of the learning standards for primary education drafted in English Curriculum has fluency as a focus. While fluent speaker may pronounce individual sounds differently from the norms, yet, encounter no problem with intelligibility, pronunciation accuracy strengthens the overall communication power (Gilakjani et al., 2011 : online). This calls for attention to pronunciation accuracy as Singay (2018:74) too highlighted the negligence of pronunciation teaching in Bhutan. The other factor is the result of fidelity to obsolete pronunciation teaching techniques. The teaching methods are teacher-centered, hardly innovative, and instructional practices are not constructive (Dendup & Onthanee, 2020 : 255–266). Thus, advance methods and applications need to be executed for improved performance.

Creative drama, in its broadest sense, is a realistic instruction that creates simulations with a group on the foundation of knowledge, involvements and skills through the use of techniques such as role-play and improvisation in any domain (ÖZek, 2016 : online). The intervention of creative drama in teaching pronunciation: segmental and suprasegmental will open alternative student-centered learning technique and incidental learning opportunity for learners providing authentic language use and maximizing the pronunciation practice. Creative drama, by virtue of its characteristics, is relevant to all levels of learners reaching from primary to secondary to bachelors (Chesner, 2020 : 7). Creative drama renders opportunity for learner centered learning whereby a leader or teacher leads to learning experiences, and the responsibility and willingness of learners in the class help each other to be successful equally. Creative drama sessions have contributed to achievement as well improvement of pronunciation ability of ESL/ EFL learners at large (Korkut & Çelik, 2018 : 147-59; Tsybaneva et al., 2019 : online).

Accordingly, to combat the hindrances and enhance Bhutanese learners' pronunciation ability, creative drama will be used. Although few researches have been devoted to pronunciation, creative drama as instruction in teaching pronunciation has not been explored in the Bhutanese context. Hence, to address this gap, the objectives of this study is to compare the English pronunciation ability of upper primary learners before and after studying with creative drama, and explore the learners' opinion towards the use of creative drama.

Research Objectives

1. To compare the learners' English pronunciation ability before and after learning with creative drama.
2. To explore the learners' opinion towards the use of creative drama in pronunciation learning.

Research Methodology

1. Participants and context

One class of 6th graders consisting of 25 learners in Damthang Primary School was selected as the participant for this study through cluster sampling. Sixth grade learners were selected as the participants in response to one of the learning objectives of this grade mentioned in the English Curriculum to speak regularly with clear pronunciation. The participants were of mixed English ability undertaking English Curriculum developed by the Royal Education Council of Bhutan. Damthang Primary School is a medium sized public school. The school was selected through convenient sampling as researchers have access to the school.

2. Instruments

This research included three instruments:

Creative drama Unit plans: This instructional instrument was designed according to the three interrelated and complemented stages of creative drama. Three-unit plans were drafted based on three stories; Snow White and the Seven Dwarfs, Henny-Penny: The Sky is Falling, and The Emperor's New Clothes. Each unit plan took 3 weeks to complete, in which, learners indulged in 1 hour of In-class activity and 1 hour of Out-of-class activity per week. In-class activities aimed to build group dynamics, practice targeted pronunciation for role play or improvisation through interactive and communicative exercises as well carry out evaluation. Between the In-class activity, the participants were required to practice pronunciation during Out-of-class activity as per guidelines provided complementing In-class activity. The result of Item-Objective Congruence (IOC) from three experts in the field of English language teaching was 0.81.

The English Pronunciation Ability Test: Two parallel English Pronunciation Ability Tests were developed to be administered before and after studying with creative drama instruction to assess the learners' English pronunciation ability. The learners were summoned one at a time to take the test which was to read the text with correct pronunciation and the learners were recorded. The test was designed to be assessed in two parts: Part A and Part B. For Part A, only underlined words in the text were objectively assessed for correct production of consonant or vowel or stressed syllable. There were 14 consonant sound items, 14 vowel sound items and 14 stressed syllables items. In Part B, intonation was assessed using pronunciation rubric developed by Benjamin (2012 : online). The Indexes of Item-Objective Congruence (IOC) from three experts in the field of English language teaching was 0.91.

Interview: The face-to-face semi structured interview aimed to gain insightful information had 2 sets of questions. The first set was directed towards the learners' perception of their pronunciation improvement across the lessons. The second set explored their opinions on creative drama instruction for pronunciation learning. The interview was audio recorded. All the 25 participants of the study were interviewed to find a holistic opinion towards the use of creative drama in pronunciation teaching.

The quality of all instruments was validated by three experts in the field of English language teaching and afterwards, necessary revisions were made as per experts comments.

3. Data Collection

The data collection comprised of five stages:

1. The researcher obtained a signed consent form from parents or guardian as the participants of the study are below 18.
2. The pre-test was administered using the English Pronunciation Ability Test.
3. The creative drama intervention was implemented for 9 weeks.

4. The post-test, a parallel version of English Pronunciation Ability Test, was administrated.

5. The semi-structured, face-to-face, one person at a time, interview lasting for 5 to 7 minutes was conducted. The interviewees were given the choice to answer either in native language or English to avoid language barriers.

4. Data Analysis

Quantitative data from Pre- and Post-test were analyzed using mean scores, standard deviation, and Wilcoxon signed-rank test. The interview was transcribed, then translated to English. Non-verbatim transcription was used to make the transcript more readable. Then, the transcripts were analyzed using content analysis.

Conceptual Framework

Pronunciation emphasis rarely continues past the initial level after language's alphabets and sound systems are introduced. In addition, if the focus continues, pronunciation is mostly taught via repetition drills and memorization of rules. Recently, scholars in the decade suggest to teach pronunciation in a communicative approach for better-quality result (Korkut & Çelik, 2018 : 147-59; Tsybaneva et al., 2019 : online).

Through Creative Drama, meaningful and realistic context is offered in a communicative purpose, constantly prioritizing accuracy. Creative Drama entails two principles, namely, Communicative Language Learning (Ulas, 2008 : 876–880), and Cooperative Learning (Wyse et al., 2018 : 3). The three stages of Creative Drama proposed by Oguz Namdar & Kaya (2019 : 901–914.) includes (1) Preparation, (2) Animation, and (3) Evaluation. Therefore, in this study, Creative Drama is the independent variable and English pronunciation ability is the dependent variable as shown in the Figure 1.

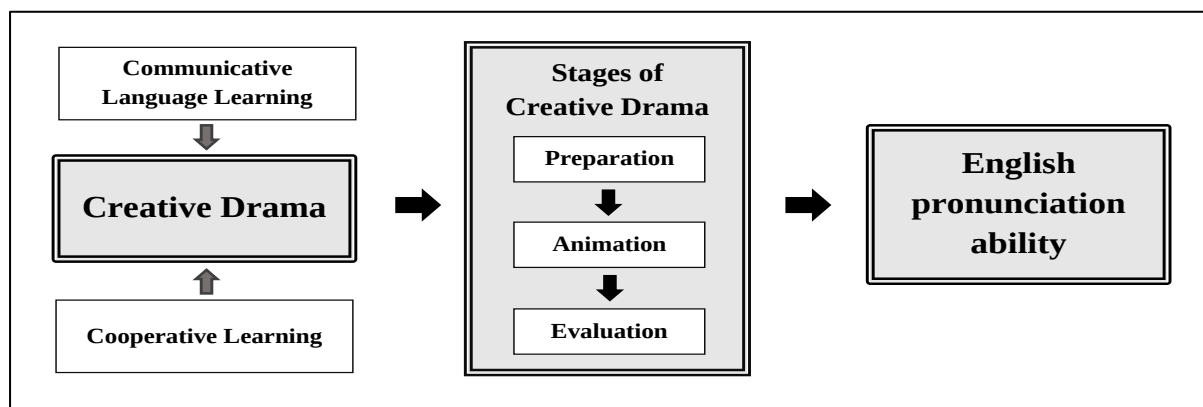

Figure 1. Conceptual Framework

Results

The findings of this study are presented based on the research questions as follows:

Research Question 1: How different is the learners' English pronunciation ability before and that after learning with creative drama?

The English Pronunciation Ability Tests were used to compare learners' English pronunciation ability before and after studying with creative drama.

Table 1: Mean, standard deviations, and the significance of pretest and posttest (n=25)

	Min (20)	Max (20)	$\bar{x}$	S. D	z	Asymp.Sig (2-tailed)
Pretest	7	13	9.64	1.680		
Posttest	11	18	14.08	2.080	- 4.396	.000

*p < .05

Table 1 indicates results of pretest and posttest administered before and after studying with creative drama of 25 Bhutanese ESL learners of 6th grade. As shown in the table, for the pretest, 7 was the minimum score, and 11 was the maximum score. For the posttest, 13 was the minimum score, and 18 was the maximum score. The maximum possible score was 20. The posttest mean score of 14.08 (S.D.= 2.080) was higher than the pretest mean score of 9.64 (S.D.= 1.680) by 4.44. There is a significant difference between the learners' performance before and after studying with Creative Drama, $z = -4.396$, $p = .000$. Thus, with the statistical difference between the pre- and post-test mean scores, and the improvement in score range, creative drama has a positive effect on learners' English pronunciation ability Bhutanese ESL learners.

Research Question 2: What are the opinions of learners towards the use of creative drama in pronunciation learning?

The semi-structured interview was conducted which explored learners' opinion based on two aspects: (1) learners' perception of English pronunciation improvement across the lessons, and (2) Usefulness of creative drama instruction.

All the 25 interviewees validated their improvement in English pronunciation ability as concluded from the pre-posttest. The improvement indicated the clear positive effect of creative drama as excerpts revealed:

"I can say more words correctly than before. I can pronounce vowel sounds which were difficult for me before this class." (No.25, male)

"I vary my pitch to ask different questions, for some the pitch is higher at the end. Some words have to be said louder and longer than others in a sentence. I keep those in mind these days while speaking." (No.6, female)

As for the usefulness of creative drama, the participants shared similar views. Most pointed the fun of working together as a team and helping each other unlike in regular classes where they most of the time worked individually. Moreover, on asking them to specific the stage in creative drama, which they liked the most, many opted for animation.

"I enjoyed the games we played to practice pronunciation. I taught some of my friends to say the words correctly and some friends taught me. Our group won twice. It was interesting and fun." (No.14, male)

"I practiced my role. I loved to act in front of the class. When I acted and delivered dialogues, I tried my best to say it clearly. For example, if I was a hungry boy, I talked like any hungry person would. If I play the character of a policeman, I would be having a commanding voice." (No.10, female)

Based on the results of English pronunciation test and interview, it can be concluded that creative drama is operative instruction for the improvement of English pronunciation.

Discussion

Even though, speaking competence involves, fluency and accuracy, fluency is widely practiced in ESL / EFL classes in comparison with accuracy. It's undeniable that with fluency, one has the capacity to produce language. However, fluency at the expense of accuracy would result in long incoherent speech without any reasonably accurate production of speech (Thornbury, 2000 : 139–143). Derakhshan et al. (2016 : 177) shared the similar view of placing importance in accuracy for proficient speech. Thus, the study focused on accuracy to empower learners with enhanced pronunciation. The discussion is divided into two parts as per the two research questions.

1. Improved English pronunciation

As presented in the results, the learners' English pronunciation ability was statistically significant as an indicator of the effectiveness of Creative drama instruction. This result is consistent with that of Korkut & Çelik, (2018: 147–159) which showed a large effect on their participants after learning pronunciation with 18 hours of creative drama sessions. As per Abu-Latiff (2020), creative drama in ESL classrooms ease the study of often ignored aspects of language like pronunciation. Creative drama appears to contribute to enhanced pronunciation ability. The effect of improved pronunciation ability is similarly in line with the study of Narimanovna (2019: 92–93) who claimed that learners achieve the habit of acceptable English pronunciation and intonation in a stress-free environment. Creative drama positions the learners to take responsibilities to indulge in meaningful and purposeful communication.

2. Opinions of learners

With the analysis of learners' interview data, it was realized that all learners' English pronunciation improved. In all levels of education, creative drama contributes to improved pronunciation (Abu-Latiff, 2020: 48–55; Narimanovna, 2019: 92–93). There were two specific benefits of learning with creative drama surfaced from the interview data, namely, stress-free learning environment and peer interaction.

Stress-free learning environment

The learners portrayed a positive attitude towards the use of creative drama with a special mention of its stress-free environment, fun, and engaging nature. Tsybaneva et al. (2019 : online) reports that creative drama aids to forestall the use of pronunciation learning through recognition or repetition based mechanical drills, providing relaxed environment. Creative

drama assimilates a range of pronunciation features in a fully contextualized and interactional manner. Creative drama enables learners to put imaginary thoughts into action through role play or improvisation, allowing them to experiment with language contents with a low affective filter. As Ulubey (2018 : 63–78) notes that the process of exploring language skills through different characters in Creative drama leads to positive contribution to affective development which in turn enhances academic achievements. Creative drama provides learners with the opportunity to involve actively throughout its stages as a teacher is no more a dominating figure. As an effect, more students are willing to join Creative drama classes as stated in Ulas (2008 : 876–880).

Peer interaction

The learners also mentioned about their frequent robust involvement with classmates whereby they felt much relaxed which helped them in learning pronunciation without fear of judgements. Wyse et al. (2018 : 3) reviewed that creative drama aids learners to cooperate with their peer. Creative drama encourages effective participation of learners as it allows improvisation by sharing roles with other group members. This kind of interactions among the learners have resulted in increased desire to learn and increased self-confidence (Abu-Latiff, 2020 : 48–55). It has been noted that social skills are important aspects in any learning process. In Ulubey (2018 : 63–78), it is stated that peer assisted learning offered in creative drama can build social skills. The majority of the learners' responses in the interview asserted that creative drama is stress-free, engaging, and effective, as in Bsharat & Behak (2021 : 37–51); and Momeni et al. (2017 : 617) mentioned in their studies.

Conclusion

In this study, which was intended to compare learners' English pronunciation ability before and after studying with creative drama, the posttest scores were higher than the pretest. In addition to that, learners portrayed acceptance towards the use of creative drama instruction to learn pronunciation. Creative drama in learning pronunciation skills plays a constructive role by fostering positive conducts of expression and readiness to experiment with segmental (sounds) and suprasegmental (intonation).

Implications

On the bases of study findings and discussion, the study offers implications for English language teachers and practitioners interested to implement creative drama for pronunciation enhancement.

Firstly, it is vital to create a stress-free environment which can be done by building group dynamics so that learners are motivated to participate without inhibitions and the fear of criticism. Following Güryay (2019 : 127–134), the best way to help learners relax and stay focused is to introduce relaxation activities and games. Those activities and games should not only foster group dynamics but also get learners ready for the next step in the lesson. Another important aspect, the content selected should offer abundant targeted pronunciation practice and likewise consider the equal part allocation for learners. It is engaging and motivating for the learners in the process of learning.

Secondly, as the part of creative drama instruction, learners have to either role play or improvise a story. In the process, learners pick up the habit of expressing and experimenting more with sounds and intonation patterns (Korkut & Çelik, 2018 : 147–159) in a wider social context and different social roles (Mariani et al., 2020 : 39–52:). In addition, cooperative learning may occur as a higher-skilled one helps less-skilled in the group with clear pronunciation.

Finally, a critical evaluation of self-reflection along with feedback by and from a teacher can enhance pronunciation accuracy. With self-reflection, learners can keep track of their improvement and lacks. However, it is necessary for the teacher to model self-reflection for maximum positive effects. Although, common errors can be discussed as a whole class, feedback should be constructive and specific to the individual's pronunciation problem.

Limitation of the study

The present study employed one group pre- and posttest design. It had no control group to compare the findings. Even though, statistically significant overall improvement in pronunciation was note, the researcher did not examine the range of improvement of individual pronunciation aspects. Moreover, the number of participants in the study is rather considered to be small scale. The study also did not explore English teachers' opinion towards the use of creative drama in pronunciation learning.

Recommendation for Further Research

It would be rather stimulating to have a control group to further confirm the results of the present study. Given the obvious result of the study, creative drama being beneficial for upper primary learners' English pronunciation ability, studies can examine further as to which aspect of pronunciation improved the most and can be conducted with a population at different levels with larger number. Additionally, it would be judicious if English teachers lent their opinions on the use of creative drama as intervention.

References

- Abu-Latiff, M. A. (2020). The effect of using drama- based instructional strategy on developing English language proficiency. *Велес*. 81 (3), 48–55.
- Alsagoff, L. (2010). English in Singapore: culture, capital and identity in linguistic variation. *World Englishes*, 29 (3), 336–348.
- Benjamin, R. A. (2012). Development and validation of the comprehensive oral reading fluency scale. *Online*. Retrieved July, 20 2021. from https://getd.libs.uga.edu/pdfs/benjamin_rebekah_a_201208_phd.pdf
- Bhutan Council for School Examinations and Assessment. (2013). A Study of Student Achievements in English Literacy and Mathematics Literacy at Grade X. BCSEA. *Online*. Retrieved July, 20 2021. from <http://www.bcsea.bt/publications/NEA2013-2014.pdf>
- Bsharat, T. R. K., & Behak, F. (2021). The insights of using creative drama in learning speaking skills for the 7th graders in jenin city: A case study. *Ilkogretim Online – Elementary Education Online*, 20 (5), 37–51.

- Chesner, A. (2020). *Creative Drama Groupwork for People with Learning Difficulties*. (2nd Edition). Routledge.
- Choeda, C., Gyeltshen, T., Daker, S., Gyeltshen, S., Wangmo, W., & Letho, D. (2020). Communicative Competence of Secondary School Students of Bhutan. *Journal of Humanities and Education Development*, 2 (1), 12–25.
- Crystal, D. (2012). *English as a Global Language - Second Edition*. Klett Sprachen GmbH.
- Dendup, T., & Onthanee, A. (2020). Effectiveness of cooperative learning on English communicative ability of 4th grade students in Bhutan. *International Journal of Instruction*, 13(1), 255–266.
- Derakhshan, A., Khalili, A. N., & Beheshti, F. (2016). Developing EFL Learner's Speaking Ability, Accuracy and Fluency. *English Language and Literature Studies*, 6 (2), 177.
- Gilakjani, A., Ahmadi, S., & Ahmadi, M. (2011). Why is Pronunciation So Difficult to Learn? *English Language Teaching*, 4 (3).
- Gilbert, J. B. (2018). Issues in Teaching Pronunciation: Prosody, Intonation, and Vowels. *The TESOL Encyclopedia of English Language Teaching*, 1–9.
- Güryay, B. (2019). A study on prospective English teachers' self-perception of using creative drama in English language teaching. In V. Chiou, O. Holz, O. N. Ertürk, & F. Shelton (Eds.), *International Insights: Equality in Education* (1st ed., pp. 127–134). Waxman.
- Jenkins, J. (2017). ELF and WE: Competing or complementing paradigms? In *World Englishes* (1st Edition, pp. 52–68). Routledge.
- Korkut, P., & ÇELİK, Z. (2018). Developing pronunciation through creative drama. *The Language Learning Journal*, 49 (2), 147–159.
- Mariani, M., Ruslin, R., & Afifah, A. (2020). Improving Students' Speaking Skill Through Role Play: An Action Research for The Eight Grade Students of Smp Negeri 1 Pedongga. *Datokarama English Education Journal*, 1 (1), 39–52.
- Momeni, S., Khaki, M., & Amini, R. (2017). The Role of Creative Drama in Improving the Creativity of 4–6 Years Old Children. *Journal of History Culture and Art Research*, 6(1), 617. <https://doi.org/10.7596/taksad.v6i1.765>
- Munro, M. J., & Derwing, T. M. (2011). The foundations of accent and intelligibility in pronunciation research. *Language Teaching*, 44 (3), 316–327.
- Narimanovna, G. Z. (2019). Peculiarities of using drama in teaching foreign languages. *Велес*, 45 (6), 92–93.
- Oguz Namdar, A., & Kaya, Ö. S. (2019). Teachers' Self-Efficacy perceptions and attitudes towards using creative Drama. *Hacettepe Universitesi Egitim Fakultesi Dergisi-Hacettepe University Journal of Education*, 34 (4), 901–914.
- ÖZek, M. B. (2016). The Effect of Creative Drama on Student Achievement in The Course of Information Technologies. *Journal of Education and Training Studies*, 4 (6).
- Ramiza, D., & Albion, P. (2013). *English language in Malaysian Education System: Its existence and implication*. (3rd). Malaysian Postgraduate Conference, Sydney, Australia.
- Singay. (2018). English Oral Communication Needs of Bhutanese Students: As Perceived by the Teachers and Students. *English Language Teaching*, 11 (4), 74.
- Thornbury, S. (2000). Accuracy, fluency and complexity. *Readings in Methodology*, 16, 139–143.

- Tsybaneva, V., Seredintseva, A., & Maletina, O. (2019). *Using drama in teaching intonation. Online*. Retrieved July, 20 2021. from <https://doi.org/10.2991/ismge-19.2019.128>
- Ulas, A. H. (2008). Effects of Creative, Educational Drama Activities on Developing Oral Skills in Primary School Children. *American Journal of Applied Sciences*, 5 (7), 876–880.
- Ulubey, Z. (2018). The effect of Creative Drama as a method on skills: A meta-analysis study. *Journal of Education and Training Studies*, 6 (4), 63–78.
- Wyse, D., Jones, R., Bradford, H., & Wolpert, M. A. (2018). *Teaching English, Language and Literacy*. (4th ed.). Routledge.

การบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1
**The Internal Supervision Administration of Basic Educational Schools Under
Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 1**

อลิษา กาวินำ,
พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์ และ มิตรภาณี พุ่มกล่อม
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
**Alisa Kawinum,
Pongsak Ruamchomrat and Mitparnee Pumklom**
Kanchanaburi Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: alisakawinum@gmail.com

บทคัดย่อ

การนิเทศภายใน ถือเป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารการนิเทศภายใน และเปรียบเทียบการบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามพื้นที่การจัดการศึกษา ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้จำนวน 294 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ตามพื้นที่การจัดการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบ มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาระหว่าง 0.67-1.00 และความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ

ผลการวิจัย พบว่า

1. การบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านฐานะผู้นำ สำหรับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือ ด้านการสร้างขวัญของครู ด้านการจัดและดำเนินงานในหน่วยงาน และด้านการคัดเลือกและการใช้ประโยชน์บุคลากร

2. การเปรียบเทียบการบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามพื้นที่การจัดการศึกษา โดยภาพรวมพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การบริหาร; การนิเทศ; การนิเทศภายใน

Abstracts

The internal supervision It is considered as one of the processes in developing teachers' teaching and learning management to be more effective. The purposes of this research were to study and compare the internal supervision administration of basic educational schools under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 1, classified by study areas. The samples used in this research were 294 school administrators and learning subject group leaders. Using a stratified random sampling method according to study areas, the research instrument was a 5-level estimation scale questionnaire with content validity between 0.67-1.00 and reliability of 0.98. The data were percentage, mean, standard deviation, one-way analysis of variance and Scheffe's pair comparison.

The results of the research found that

1. The internal supervision administration of basic educational schools under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 1, the overall at a high level. For each individual aspect at highest level, ranking in the order of mean from high to low as personnel development, human relations, and leadership. For each individual aspect at high level, ranking in order of mean from high to low as encouraging teacher, operations in the agency, and selection and utilization of personnel.

2. The comparison of internal supervision administration of basic education schools under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 1 was classified by study areas, overall not significantly differences at 0.05

Keywords: Administration; Supervision; The Internal Supervision

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพศึกษาให้เกิดคุณภาพนั้น สิ่งหนึ่งที่เป็นคุณภาพของผู้เรียนที่เชื่อมั่นว่าคุณภาพผู้เรียนจะเกิดได้และบรรลุหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 นั้นจะต้องมีกระบวนการสู่ความสำเร็จในการพัฒนา 3 กระบวนการ คือ กระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการนิเทศการศึกษา เนื่องจากการนิเทศการศึกษาเป็นกลไกอย่างหนึ่งที่สามารถพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพการศึกษา และเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนของครูมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานของหลักสูตร การนิเทศการศึกษาจะสำเร็จได้ผลดีเพียงไรนั้นย่อมขึ้นอยู่กับทักษะและความสามารถในการบริหารการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการทำงานด้านการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ร่วมกับครูให้เกิดความรู้ ความตระหนัก และทักษะในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562 : 1)

ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดนโยบายและสร้างกลยุทธ์ในด้านการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีความเป็นเลิศด้านวิชาการ นำไปสู่การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ในด้านของผู้เรียน ได้กำหนดตัวชี้วัด ร้อยละของผู้เรียนที่มีคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) มากกว่าร้อยละ 50 ในแต่ละวิชาเพิ่มขึ้นจากการศึกษาที่ผ่านมาเนื่องจากผลการทดสอบระดับชาตินั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี ปีการศึกษา 2560 โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 38.82 ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละอยู่ระหว่าง 34.55–45.93 เมื่อจำแนกรายกลุ่มสาระการเรียนรู้พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษ ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดกาญจนบุรีกับระดับประเทศ พบว่า ไม่มีกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศ (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี, 2561ก : 9) เมื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบระดับชาตินั้นพื้นฐานชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ปีการศึกษา 2561 กับระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับประเทศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับประเทศทุกด้าน และในปีการศึกษา 2562 ผลการทดสอบระดับชาตินั้นพื้นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละอยู่ระหว่าง 29.70–48.63 ซึ่งต่ำกว่าระดับประเทศทุกด้าน ทั้งนี้ อาจมีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อาทิเช่น การนิเทศการศึกษา การจัดกระบวนการเรียนการสอนของครูผู้สอน เป็นต้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1, 2563 : 9)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาสภาพในการปฏิบัติงานการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นการช่วยเหลือครูในการแก้ไขปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ประเมินผลการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา และนำผลมาพัฒนาการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามพื้นที่การจัดการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 1,251 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 139 คน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 1,112 คน

คนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 3 ซึ่งกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan (1970 : 607-610) ที่ค่าระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้จำนวน 289 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) ตามพื้นที่การจัดการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (checklist) เกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ข้อ คือ เพศ ตำแหน่ง และพื้นที่การจัดการศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารการนิเทศภายใน ซึ่งมี 6 ด้าน ได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านฐานะผู้นำ ด้านการจัดและดำเนินงานในหน่วยงาน ด้านการคัดเลือก และใช้ประโยชน์บุคลากร ด้านการสร้างขวัญและกำลังใจของครู และด้านการพัฒนาบุคลากร ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ของ Likert (1976 : 19) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 0.67-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง (validity) เพื่อหาความสอดคล้องในด้านโครงสร้าง ความเที่ยงตรงในด้านเนื้อหา ความเหมาะสม ความชัดเจน และความถูกต้องของการใช้ภาษาแล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (index of item objectives congruence: IOC) และนำเครื่องมือที่ได้ไปทดลองใช้ (tryout) กับสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำนวน 30 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากสำนักงานบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 เพื่อให้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามทางออนไลน์และประสานงานทางโทรศัพท์ในการติดตามเก็บแบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถามโดยตนเอง โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนเพื่อแจกผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 294 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ นำแบบสอบถาม มาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)

2. วิเคราะห์การบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (mean หรือ $\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation หรือ S.D.) จำแนกเป็นรายชื่อ รายด้านและรวมทุกด้านโดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของ Best (1981 : 195)

คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) 1.00-1.50 หมายถึง ผู้บริหารมีการบริหารการนิเทศภายในในระดับปฏิบัติน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) 1.51-2.50 หมายถึง ผู้บริหารมีการบริหารการนิเทศภายในระดับปฏิบัติน้อย

คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) 2.51-3.50 หมายถึง ผู้บริหารมีการบริหารการนิเทศภายในระดับปฏิบัติปานกลาง

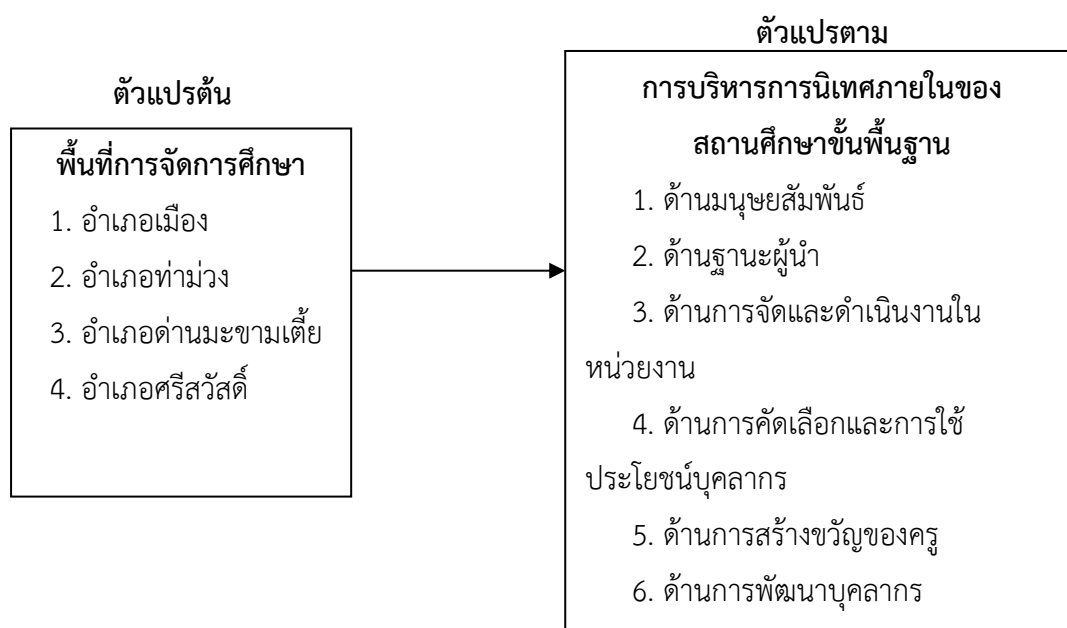
คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) 3.51-4.50 หมายถึง ผู้บริหารมีการบริหารการนิเทศภายในระดับปฏิบัติมาก

คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) 4.51-5.00 หมายถึง ผู้บริหารมีการบริหารการนิเทศภายในระดับปฏิบัติมากที่สุด

3. การเปรียบเทียบการบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามพื้นที่การจัดการศึกษา โดยวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one-way ANOVA) กรณีพบมีความแตกต่างค่าเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe')

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการทำวิจัย ของ Wiles (1983 : 261-267) เกี่ยวกับการบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านฐานะผู้นำ ด้านการจัดและดำเนินงานในหน่วยงาน ด้านการคัดเลือกและการใช้ประโยชน์บุคลากร ด้านการสร้างขวัญของครู และด้านการพัฒนาบุคลากร แสดงแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การศึกษาการบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน

การบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.54	0.40	มากที่สุด
2. ด้านฐานะผู้นำ	4.52	0.33	มากที่สุด
3. ด้านการจัดและดำเนินงานในหน่วยงาน	3.90	0.53	มาก
4. ด้านการคัดเลือกและการใช้ประโยชน์บุคลากร	3.87	0.53	มาก
5. ด้านการสร้างขวัญของครู	4.47	0.39	มาก
6. ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.58	0.30	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.31	0.33	มาก

จากตารางที่ 1 การบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านฐานะผู้นำ สำหรับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือ ด้านการสร้างขวัญของครู ด้านการจัดและดำเนินงานในหน่วยงาน และด้านการคัดเลือกและการใช้ประโยชน์บุคลากร ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบการบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามพื้นที่การจัดการศึกษา ผลปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามพื้นที่การจัดการศึกษา โดยภาพรวม

การบริหาร การนิเทศภายใน	พื้นที่การจัดการศึกษา								F	Sig.
	อำเภอเมือง		อำเภอม่วงสามสิบ		อำเภอหนองเสือ		อำเภอศรีสวัสดิ์			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.56	0.40	4.53	0.43	4.43	0.42	4.64	0.23	2.32	0.076
2. ด้านฐานะผู้นำ	4.56	0.32	4.49	0.36	4.43	0.36	4.61	0.24	3.17*	0.025
3. ด้านการจัดและดำเนินงานในหน่วยงาน	3.95	0.59	4.00	0.51	3.77	0.46	3.72	0.40	3.93**	0.009
4. ด้านการคัดเลือกและการใช้ประโยชน์บุคลากร	3.88	0.60	3.95	0.52	3.77	0.49	3.75	0.39	2.01	0.112
5. ด้านการสร้างขวัญของครู	4.25	0.37	4.43	0.44	4.40	0.40	4.53	0.29	1.68	0.171
6. ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.64	0.26	4.55	0.31	4.45	0.37	4.63	0.22	5.75**	0.001
รวมเฉลี่ย	4.3	0.35	4.33	0.34	4.21	0.35	4.3	0.23	2.28	0.079
	5						2			

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบการบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามพื้นที่การจัดการศึกษา โดยภาพรวมพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านฐานะผู้นำ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับด้านการจัดและดำเนินงานในหน่วยงาน และด้านการพัฒนาบุคลากร มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังตารางที่ 3-5

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของการบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ด้านฐานะผู้นำ

พื้นที่การจัดการศึกษา	$\bar{x}$	อำเภอเมือง (Sig.)	อำเภอนาทม (Sig.)	อำเภอ ด้านมะขามเตี้ย (Sig.)	อำเภอ ศรีสวัสดิ์ (Sig.)
		4.56	4.49	4.43	4.61
อำเภอเมือง	4.56	-	0.08* (0.047)	0.13 (0.055)	-0.05 (0.893)
อำเภอนาทม	4.49	-	-	0.05 (0.833)	-0.12 (0.277)
อำเภอด้านมะขามเตี้ย	4.43	-	-	-	-0.18 (0.088)
อำเภอศรีสวัสดิ์	4.61				

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่การบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ด้านฐานะผู้นำ ระหว่างอำเภอเมือง กับอำเภอนาทม มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในอำเภอเมือง มีการปฏิบัติมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในอำเภอนาทม

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของการบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ด้านการจัดและดำเนินงานในหน่วยงาน

พื้นที่จัดการศึกษา	$\bar{x}$	อำเภอเมือง (Sig.)	อำเภอนาทม (Sig.)	อำเภอ ดงมะเขือ เตี้ย (Sig.)	อำเภอ ศรีสวัสดิ์ (Sig.)
		3.95	4.00	3.77	3.72
อำเภอเมือง	3.95	-	-0.04 (0.951)	0.18 (0.237)	0.23* (0.046)
อำเภอนาทม	4.00	-	-	0.22 (0.111)	0.27** (0.009)
อำเภอดงมะเขือเตี้ย	3.77	-	-	-	0.05 (0.977)
อำเภอศรีสวัสดิ์	3.72	-	-	-	-

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่การบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ด้านการจัดและดำเนินงานในหน่วยงาน ระหว่างอำเภอเมือง กับอำเภอศรีสวัสดิ์ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับอำเภอนาทม กับอำเภอศรีสวัสดิ์ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01 นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในอำเภอเมืองและอำเภอนาทม มีการปฏิบัติมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในอำเภอศรีสวัสดิ์

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของการบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ด้านการพัฒนาศักยภาพ

พื้นที่จัดการศึกษา	$\bar{x}$	อำเภอเมือง (Sig.)	อำเภอนำม่วน (Sig.)	อำเภอ ด่านมะขาม เตี้ย (Sig.)	อำเภอ ศรีสวัสดิ์ (Sig.)
		4.64	4.55	4.45	4.63
อำเภอเมือง	4.64	-	0.08 (0.259)	0.19** (0.002)	0.00 (1.000)
อำเภอนำม่วน	4.55	-	-	0.11 (0.231)	-0.08 (0.566)
อำเภอด่านมะขามเตี้ย	4.45	-	-	-	-0.19* (0.029)
อำเภอศรีสวัสดิ์	4.63	-	-	-	-

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่การบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ด้านการพัฒนาศักยภาพระหว่างอำเภอเมืองกับอำเภอด่านมะขามเตี้ย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สำหรับอำเภอด่านมะขามเตี้ยกับอำเภอศรีสวัสดิ์ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในอำเภอเมืองและอำเภอศรีสวัสดิ์มีการปฏิบัติมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในอำเภอด่านมะขามเตี้ย

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือ ด้านการพัฒนาศักยภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านฐานะผู้นำสำหรับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือ ด้านการสร้างขวัญของครู ด้านการจัดและดำเนินงานในหน่วยงาน และด้านการคัดเลือกและการใช้ประโยชน์บุคลากร ที่เป็นเช่นนี้เพราะ การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นกลไกอย่างหนึ่งที่สามารถพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพการศึกษา และเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนของครูมี

ประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานของหลักสูตร การนิเทศภายในสถานศึกษาจะสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับทักษะและความสามารถในการบริหารการนิเทศของผู้บริหาร สถานศึกษาโดยการทำงานร่วมกับบุคลากรในสถานศึกษา มีความเป็นผู้นำที่ดี ให้ความช่วยเหลือครูในการ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานร่วมกัน รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ให้มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษขจร ศรีถาวร (2555 : 65) ศึกษาวิจัยเรื่อง การ บริหารการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารมีการปฏิบัติการนิเทศภายใน ตามความคิดของครูโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับ มาก เช่นเดียวกับงานวิจัยของ สุชาธิณี ปั่นก้อน และ ทศพล อีชะพร (2561 : 212-223) ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารการ นิเทศภายในสถานศึกษาและมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบการบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามพื้นที่การจัดการศึกษา ในภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ได้เห็นความสำคัญและความจำเป็นในการ พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้การปฏิบัติงานใน สถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่ายในการช่วยเหลือ ชี้แนะ อีกทั้งยังเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเหลือสนับสนุนให้กระบวนการบริหารและกระบวนการเรียนการสอนมี คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของประเทศ การนิเทศภายในสถานศึกษาจึงต้องมีการพัฒนาปรับปรุง และ เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ส่งผลให้ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจในด้านการบริหารจัดการด้านหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้ง การปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและแก้ไขปัญหาของผู้เรียนให้มีความต่อเนื่อง ผู้บริหารทุกสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จึงมีความจำเป็น ที่ต้องดูแลเอาใจใส่ ช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่บุคลากรในการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมและเกิด ประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธิณี สะไร (2560 : 23) ศึกษาวิจัยเรื่อง การนิเทศภายในของผู้บริหาร สถานศึกษากลุ่มสหพัฒนา อำเภอรือเสาะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มสหพัฒนา อำเภอรือเสาะ สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 จำแนกตามเพศ ขนาดสถานศึกษา ภาพรวมไม่แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นเดียวกับงานวิจัยของ บุษิตา จันทร์สิงค์โท และ สุบัน มุขระโกษา (2560 : 73- 80) ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลเปรียบเทียบบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

สำหรับการเปรียบเทียบการบริหารการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามพื้นที่การจัดการศึกษา พบว่า ด้านฐานะผู้นำ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านการจัดและดำเนินงานในหน่วยงาน และด้านการพัฒนาบุคลากร มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ที่เป็นเช่นนี้เพราะ การบริหารงานของแต่ละสถานศึกษาขึ้นอยู่กับบริบทและความพร้อมในแต่ละด้านของสถานศึกษานั้น ๆ ที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือสถานศึกษาในอำเภอด่านมะขามเตี้ย และอำเภอศรีสวัสดิ์อาจจะขาดความพร้อมในเรื่องของบุคลากรงบประมาณ เทคโนโลยีใหม่ ๆ รวมถึงสถานศึกษาที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลยังมีระบบการนิเทศภายในที่ไม่ชัดเจน เมื่อเทียบกับสถานศึกษาในอำเภอเมือง และอำเภอท่าม่วง จึงส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีพื้นที่การจัดการศึกษาต่างก็มีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิสร่า กังสังข์ (2561 : 76) ได้ศึกษาบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านฐานะผู้นำ สำหรับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการสร้างขวัญของครู ด้านการจัดและดำเนินงานในหน่วยงาน และด้านการคัดเลือกและการใช้ประโยชน์บุคลากร ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ผู้บริหารควรมีการประเมินผลการติดตามและสร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครู เพื่อให้มีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเอง อันจะส่งผลให้การนิเทศภายในเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีจัดการดำเนินงานที่มีการประสานงานเพื่อพัฒนาระบบการนิเทศภายใน ประชุมแจ้งวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการนิเทศ มีการประสานงานกับหัวหน้างานหรือหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ร่วมกับครูผู้สอน เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการคัดเลือกบุคลากรที่มีความสามารถในการเป็นผู้นำเพื่อจัดการสัมมนากระบวนการนิเทศให้กับบุคลากรในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ร่วมกันปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร

สถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นและปัจจุบัน ตลอดจนมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครูภายในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปมีดังนี้

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้จัดทำวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาเรื่องแนวทางการจัดกระบวนการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

2.2 ควรมีการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการประเมินผลการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

เอกสารอ้างอิง

- กฤษขจร ศรีถาวร. (2555). การบริหารการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- บุษิตา จันทร์สิงห์โท และ สุบัน มุขธระโกษา. (2560). บทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. ครั้งที่ 4 วันที่ 10 มีนาคม 2560 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
- เมธินี สระไร. (2560). การนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มสหพัฒนา อำเภอรือเสาะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- สุขาริณี ปั่นก้อน และ ทศพล ธีระพร. (2561). การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42. วารสารวิจัยและพัฒนาโดยลงกรณีในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์. 13, 212-223.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศบูรณาการโดยใช้พื้นที่เป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่การนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน เพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี. (2561ก). รายงานผลการทดสอบระดับชาติ ปีการศึกษา 2560. กาญจนบุรี: ผู้แต่ง.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1. (2563). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563*. กาญจนบุรี: ผู้แต่ง.
- อภิสร่า กังสังข์. (2561). *บทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอสบ้าย้อย จังหวัดสงขลา*. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- Best, J. W. (1981). *Research in education*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Likert, R. (1967). *The human organization: Its management and values*. New York: McGraw-Hill.
- Wiles, K. (1983). *Supervision for better school*. (3rd ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

การศึกษาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

**A Study of Instructional Leadership of School Administers under Office of
Kamphaengphet Primary Educational Service Area Office 2**

ธัญนันท์ ชาวसान,

นิคม นาคอ้าย และ สมหมาย อ้าดอนกลอย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Thanyanun Chaosan,

Nikom NakAi and Sommai Amdonkloy

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: kaemyuimaewmeaw@gmail.com

บทคัดย่อ

การค้นคว้าอิสระครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จำนวน 184 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จำนวน 125 โรงเรียน โดยดำเนินการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน ทำการสุ่มโดยวิธีแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 125 คน และครูหัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ จำนวน 125 คน รวมเป็น 250 คน

ผลการค้นคว้าอิสระพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การกำหนดนิยามพันธกิจ (Defining Mission) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การสนับสนุนบรรยากาศโรงเรียนในเชิงบวก (Promoting a Positive School Climate) อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การบริหารโปรแกรมการเรียนการสอน (Managing the Instructional Program) อยู่ในระดับมาก

2. เมื่อพิจารณารายภารกิจ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการนิเทศและประเมินผลด้านการสอน อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน

Abstracts

The research was aimed to investigate the instructional leadership of school administrators under Kamphaengphet Primary Educational Service Area Office 2. The participants in this research were 184 schools under Kamphaengphet Primary Educational Service Area Office 2. The 125 samples were randomly selected by using the stratified sampling technique. The questionnaire was employed to collect the data of the instructional leadership rating scales.

The findings of the study showed that (1) there was a high contribution of the instructional leadership towards school administrators under the Kamphaengphet Primary Educational Service Area Office 2. The top three aspect of average ranking was as follows: defining mission was ranked in the highest, promoting a positive school climate was slightly above the moderate level, and managing the instructional program was the least respectively, (2) there was also a significant mean difference when considering each mission as follows: school targeting was the highest, the development and enhancing academic standards was in the moderate level, and the supervision and evaluation of teaching was the least respectively.

Keywords : Instructional Leadership

บทนำ

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคน ที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะ สมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพ และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : คำนำ) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 เพื่อใช้เป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของประเทศได้นำไปใช้เป็นกรอบและแนวทางการพัฒนาการศึกษาและเรียนรู้สำหรับพลเมืองทุกช่วงวัยตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต โดยจุดมุ่งหมายที่สำคัญของแผนคือการมุ่งเน้นการประกันโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาและการศึกษาเพื่อการมีงานทำและสร้างงานได้ ภายใต้บริบทเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและของโลกที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : 38) ตามแผนการจัดการศึกษาผู้บริหารถือเป็นปัจจัยสำคัญในขับเคลื่อนนโยบายทางการศึกษาต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้การปฏิบัติของโรงเรียนให้มีความคาดหวังสูงต่อผลสำเร็จที่จะเกิดขึ้น ซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการเรียนรู้ของนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ทาง

วิชาการและพบว่าองค์ประกอบความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์และเป็นตัวทำนายความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ส่งผ่านวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ พันธกิจและส่วนที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา คุณภาพ ผู้เรียน ไปยังสมรรถนะของครูผู้สอนเพื่อลงสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพส่งผลให้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ คุณภาพของผู้เรียนสูงขึ้นได้ ถือว่าผู้บริหารหน่วยงานมีความสำคัญอย่างมากในการมอบหมาย กำหนดความ รับผิดชอบงานให้บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำไปปฏิบัติที่ชัดเจนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ของนโยบาย รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุน กำกับ เร่งรัด ติดตาม และการมีส่วนร่วมและการสื่อสารระหว่างองค์กร ในการขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติ โดยการสร้างความเข้าใจ ความตระหนักและความชัดเจนแก่ผู้ปฏิบัติ เพื่อให้ บรรลุตามวัตถุประสงค์ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 เป็นหน่วยงานของรัฐอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ ผลการดำเนินการทดสอบเพื่อประเมินคุณภาพผู้เรียนที่ผ่านมาของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งประเมินโดยกลุ่มงานวัดและประเมินผลการศึกษา กลุ่มนิเทศ ติดตาม และ ประเมินผลการจัดการศึกษา ได้ดำเนินการทดสอบโดยใช้แบบทดสอบของสำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประจำปีการศึกษา 2561 คุณภาพนักเรียนโดยดูจากคะแนนเฉลี่ยร้อยละแต่ละวิชายังไม่ผ่านขั้นต่ำร้อยละ 50 (สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2,กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา, 2561 : 7) ซึ่งสาเหตุของปัญหาคุณภาพนักเรียนจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดังกล่าวมีสาเหตุจากหลายประการ สาเหตุ หนึ่งคือการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรับผิดชอบ (Accountability) อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในฐานะผู้นำสูงสุดขององค์กรที่เป็นองค์กรด้านการปฏิบัติการเรียนการสอน

ผู้บริหารถือเป็นปัจจัยสำคัญในขับเคลื่อนนโยบายทางการศึกษาต่าง ๆ ดังคำกล่าวของ O' Leary (2000 : 1 อ้างถึงใน ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี, 2557 : 8) กล่าวว่า ผู้นำหมายถึงหัวหน้ากลุ่ม ทีมหรือองค์กรที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้นบุคคลที่มีบารมีและสามารถตัดสินใจได้เป็นอย่างดีรวมทั้งสามารถกระตุ้นบุคคลอื่นให้บรรลุ เป้าหมายที่วางไว้ได้ แนวคิดทฤษฎีเรื่องภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน “Instructional Leadership” ได้ กลายเป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมท่ามกลางหมื่นนักการศึกษาในฐานะเป็นผู้สร้างผลผลิตทางการศึกษา ซึ่งจะ เริ่มเห็นได้จากงานวิจัยประสิทธิภาพของโรงเรียนมีมากขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 และต้นปี ค.ศ. 1980 ดังที่ สอดคล้องกับงานวิจัยนั้น “ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน” เป็นหนึ่งในเงื่อนไขของปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้ การปฏิบัติของโรงเรียนมีความคาดหวังสูงต่อผลสำเร็จที่จะเกิดขึ้น ซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการเรียนรู้ ของนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการและพบว่าองค์ประกอบความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษามีความสัมพันธ์และเป็นตัวทำนายความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน (วีรพงษ์ ไชยหงส์, 2558 : ออนไลน์) จากการวิจัยของ Mcilvan (1986 อ้างถึงใน ดุจฤทัย โพนนอก, 2559 : 57) ศึกษาเกี่ยวกับการ

พัฒนาความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาภายใต้การฝึกอบรมประจำการเพื่อเป็นโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้เครื่องมือของ ฮอลลิงเจอร์ (Hallinger, 1985) ที่เรียกว่า The instruction rating scale survey วัดความเป็นผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารของผู้บริหาร ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารทำให้ผู้บริหารสามารถนิเทศงานวิชาการได้ และมีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไปในทางที่ดีขึ้น

จากปัญหาและความสำคัญของความเป็นผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะดำเนินการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ผู้ศึกษาในฐานะนักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา จึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหาร ตามบริบทของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 เพื่อใช้เป็นแนวทางพัฒนาตนเอง และเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาและคุณภาพของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 2 โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนได้แก่โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จำนวน 184 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จำนวน 125 โรงเรียน โดยดำเนินการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 43) ทำการสุ่มโดยวิธีแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกตามอำเภอ และกำหนดสัดส่วนแล้วจึงทำการสุ่มอย่างง่าย โดยผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 125 คน และและครูหัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ จำนวน 125 คน รวมเป็น 250 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นจากการประมวลผลแนวคิด และผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้ในการสอบถามความคิดเห็นตามวัตถุประสงค์ ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายการ(Check-List) มีข้อความจำนวน 1 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 2 ตามแนวคิดฮอลลิงเจอร์และเมอฟี (Hallinger and Murphy) มีข้อความจำนวน 53 ข้อ

ทั้งนี้ได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.943

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อทำหนังสือส่งแบบสอบถาม ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากผู้บริหารสถานศึกษา และครูหัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

2. นำส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ ให้กลุ่มตัวอย่างส่งแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์ตามที่อยู่ของผู้วิจัย ได้เจ้าหน้าที่ของถึงผู้วิจัยพร้อมติดแสตมป์ไว้เรียบร้อยแล้ว และแบบสอบถามส่วนหนึ่งผู้วิจัยไปส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาและติดต่อขอรับคืนด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยส่งและรับแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างตามสถานศึกษาด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ จำนวน 250 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ โดยได้รับแบบสอบถามทุกฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายองค์ประกอบ รายการกิจ และโดยภาพรวม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนตามแนวคิดของ
ฮอลลิงเจอร์และเมอร์ฟี (Hallinger & Murphy)

3 องค์ประกอบ ภารกิจ 11 ด้าน ดังนี้

1.การกำหนดนิยามพันธกิจ (Defining Mission) ประกอบด้วย
ภารกิจ 2 ด้าน คือ

1.1 ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน

1.2 ด้านการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน

2. การบริหารโปรแกรมการเรียนการสอน (Managing the
Instructional Program) ประกอบด้วยภารกิจ 3 ด้าน คือ

2.1 ด้านการนิเทศและประเมินผลด้านการสอน

2.2 ด้านการประสานงานด้านการใช้หลักสูตร

2.3 ด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน

3. การสนับสนุนบรรยากาศโรงเรียนในเชิงบวก (Promoting a
Positive School Climate) ประกอบด้วยภารกิจ 6 ด้าน คือ

3.1 ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน

3.2 ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียน

3.3 ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู

3.4 ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ

3.5 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ

3.6 ด้านการจัดให้มีสิ่งเสริมสภาพการเรียนรู้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์มาแสดงดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ผู้อำนวยการโรงเรียน	125	100
ครูหัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ	125	100
รวม	250	100

จากตาราง 1 พบว่า จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 250 คน เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และครูหัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ตาราง 2 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับภาวะผู้นำและลำดับที่ของภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ในภาพรวม

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1.การกำหนดนิยามพันธกิจ (Defining Mission)	4.58	0.24	มากที่สุด	1
1.1 การกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน	4.74	0.24	มากที่สุด	1
1.2 การสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน	4.43	0.33	มาก	4
2. การบริหารโปรแกรมการเรียนการสอน (Managing the Instructional Program)	4.39	0.32	มาก	3
2.1 การนิเทศและประเมินผลด้านการสอน	4.36	0.41	มาก	11
2.2 การประสานงาน ด้านการใช้หลักสูตร	4.41	0.34	มาก	7
2.3 การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน	4.39	0.36	มาก	8
3.การสนับสนุนบรรยากาศโรงเรียนในเชิงบวก (Promoting a Positive School Climate)	4.42	0.29	มาก	2
3.1 การควบคุมการใช้เวลาในการสอน	4.38	0.36	มาก	10
3.2 การดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียน	4.39	0.39	มาก	9
3.3 การจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู	4.43	0.42	มาก	6
3.4 การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ	4.43	0.38	มาก	5

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
3.5 การพัฒนาและเสริมสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ	4.47	0.36	มาก	2
3.6 การจัดให้มีสิ่งเสริมสภาพการเรียนรู้	4.44	0.36	มาก	3
รวม	4.44	0.26	มาก	

จากตารางพบว่า ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.44$) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การกำหนดนิยามพันธกิจ (Defining Mission) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) รองลงมาคือ การสนับสนุนบรรยากาศโรงเรียนในเชิงบวก (Promoting a Positive School Climate) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$) โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การบริหารโปรแกรมการเรียนการสอน (Managing the Instructional Program) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$) และเมื่อพิจารณารายภารกิจพบว่า ภารกิจที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ภารกิจการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$) รองลงมาคือ ภารกิจการพัฒนาและเสริมสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$) โดยภารกิจที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การนิเทศและประเมินผลด้านการสอน ($\bar{X} = 4.36$) ปรากฏผลดังรูปภาพที่ 1

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การกำหนดนิยามพันธกิจ (Defining Mission) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การสนับสนุนบรรยากาศโรงเรียนในเชิงบวก (Promoting a Positive School Climate) อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การบริหารโปรแกรมการเรียนการสอน (Managing the Instructional Program) อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายภารกิจ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการนิเทศและประเมินผลด้านการสอน อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

เมื่อพิจารณาทั้ง 3 องค์ประกอบหลัก พบว่า แต่ละองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน ดังนี้ การกำหนดนิยามพันธกิจ (Defining Mission) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 การสนับสนุนบรรยากาศโรงเรียนในเชิงบวก (Promoting a Positive School Climate) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 และการบริหารโปรแกรมการเรียน

การสอน (Managing the Instructional Program) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 อาจเนื่องมาจากข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ได้ระบุให้ผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีมาตรฐานความรู้การบริหารสถานศึกษาโดยกำหนดให้ผู้บริหารมีสมรรถนะดังนี้ 1) สามารถกำหนดนโยบาย แผน กลยุทธ์ และนำไปสู่การปฏิบัติให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา 2) เลือกใช้ทฤษฎี หลักการ และกระบวนการบริหารให้สอดคล้องกับบริบทมหภาคและสามารถบริหารงานวิชาการ 3) บริหารแหล่งเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ มาตรฐานความรู้ด้านหลักสูตรการสอน การวัดและประเมินผล การเรียนรู้ โดยกำหนดให้ผู้บริหารสามารถพัฒนาหลักสูตรและบริหารการจัดการเรียนการสอนในแนวทางใหม่ได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของบรรพต ฐะเจนทร์ (2557 : 255) ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครู พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา มีภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อพิจารณารายภารกิจพบว่า ภารกิจที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ภารกิจการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด อาจเนื่องมาจากการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนนั้นจะต้องมีความชัดเจนโดยเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยให้ทีมงานมีส่วนในการกำหนดเป้าหมายทางวิชาการของโรงเรียนซึ่งจะต้องรวมถึงความรับผิดชอบของคณะครูเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดเป้าหมายในด้านการปฏิบัติงาน จะต้องแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดได้ นอกจากนั้นเป้าหมายของโรงเรียนจะต้องมีลักษณะที่ง่ายต่อครูในการที่จะนำไปสอนได้ตรงตามจุดประสงค์ในห้องเรียนการวางแผนงานทางวิชาการในสถานศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของณัฐวุฒิ จันทรโสภณ (2558 : 100) ทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา พบว่าด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ภารกิจการพัฒนาและเสริมสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากการเป็นภารกิจที่สำคัญในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ถือเป็นบทบาทและภาระหน้าที่หลักของผู้บริหารได้ มีการกำหนดบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาจัดทำหลักสูตร ตลอดจนส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน การใช้เทคโนโลยีภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมจัดการเรียนการสอน สนับสนุนให้มีการทำวิจัยในชั้นเรียน ส่งเสริมการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอน พัฒนาครูและบุคลากรให้รู้ และเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของธัญญลักษณ์ ผาภูมิ (2559 : 68) ทำวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา พบว่าด้านการพัฒนาและเสริมสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ อยู่ในระดับมากโดยภารกิจที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การนิเทศและประเมินผลด้านการสอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากผู้บริหารจะทำงานร่วมกับครูในด้านหลักสูตรและการสอนผลงานของผู้บริหาร จะต้องมั่นใจได้ว่าเป้าหมายของโรงเรียนได้ถูกถ่ายทอดไปสู่การ

ปฏิบัติในห้องเรียน ซึ่งรวมถึงการประสานเป้าหมายของโรงเรียนกับจุดประสงค์ของการเรียนในห้องเรียนให้การสนับสนุนครูด้านการสอนให้ตรงตามจุดประสงค์ควบคุมการสอนในห้องเรียนโดยการเยี่ยมเยียนอย่างไม่เป็นทางการการให้ผลย้อนกลับแก่ครูทั้งทางด้านการนิเทศและการประเมินผลโดยมีจุดประสงค์ที่จะทำให้เป็นรูปธรรมและให้ครูเป็นผู้นำวิธีสอนที่เฉพาะเจาะจงไปปฏิบัติเป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ในรายองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการบริหารโปรแกรมการเรียนการสอน (Managing the Instructional Program) จึงควรมีการพัฒนาภาวะผู้นำในองค์ประกอบด้านดังกล่าว เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษารับรู้ และเข้าใจนโยบายของผู้บริหารเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนดูแลส่งเสริมและสนับสนุนของครู การเรียนของนักเรียน และการประสานงานการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโรงเรียนที่ได้กำหนดไว้จากผลการวิจัย

1.2 ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ในรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการนิเทศและประเมินผลด้านการสอน จึงควรมีการพัฒนาข้อดังกล่าว โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรการจัดกิจกรรมการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน เพื่อติดตาม ปรับปรุง แก้ไข ให้คำแนะนำการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นตามเป้าหมายที่กำหนด ตลอดจนทราบปัญหาและความต้องการของครูและนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเชิงปัจจัยด้านการนิเทศและประเมินผลด้านการสอนที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

2.2 ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารในสังกัดอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2557). *ภาวะผู้นำร่วมสมัย*. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน.
- ดุจฤทัย โปยนอก. (2559). *การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความเห็นของครูกลุ่มโรงเรียนบ่อทอง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2*. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณัฐวุฒิ จันทโรสภา. (2558). *การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญญลักษณ์ ฝาภูมิ. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บรรพต รุ่งเจนทร์. (2557). *ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วีรพงษ์ ไชยหงส์. (2558). *ทฤษฎีภาวะผู้นำทางวิชาการ*. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2563. แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/538526>.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560 -2579*. กรุงเทพมหานคร: ครูสภา.
- เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต2, สำนักงาน. (2562). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2562*. กลุ่มงานนโยบายและแผน.

การบริหารจัดการชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
จังหวัดนครศรีธรรมราช
**Community Business Management on Self-Sufficiency Economy in Nakhon
Si Thammarat Province**

พิชณูพัฒน์ เพ็ญมาศ, เพ็ญพิศ ศรีประเสริฐ,
นัตติกานต์ สมนึก, ปัญจพร เกื้อนุ้ย และ เบญจา ทองพันธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

**Pitchayut Penmas, Piangpis Sripraseart,
Nuttigan Somnuk , Panjaporn Kuenui and Benja Thongpun**
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail : penmas.p@gmail.com

บทคัดย่อ

การบริหารจัดการชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มอาชีพตำบลกรุงชิง อำเภอเทพา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา 1) วิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของการจัดการธุรกิจชุมชนและองค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น 300 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ การจัดการด้านการตลาด การจัดการด้านการผลิต และการจัดการด้านบัญชีและการเงิน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารจัดการชุมชนโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3.99 (S.D.=0.79) ส่วนความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ความรู้และคุณธรรม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3.81 (S.D.=0.76)

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีผลต่อปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของการจัดการธุรกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การจัดการธุรกิจชุมชน; ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง; ผู้บริหาร

Abstracts

This Research Community Business Management on Self-Sufficiency Economy in Krung Ching Sub District, Nopphitam District Nakhon Si Thammarat Province. The objectives of this research were 1) to analyze composition of the sufficiency economy philosophy affected the community business management 2) To study the characteristics of professional groups, including the average monthly income, duration of the business career groups, and trained community members in business management, affected the community business management. Stratify Purposive sampling technique were used to arrive at 300 samples, and a questionnaire was administered to collect data, which were analyzed by quantitative analysis methods. The descriptive statistics used in data analysis was based on the commutative frequency for percentage, mean, standard deviation.

The result showed that production management, human resource management, marketing management, and financial management and accounting were an important component of business management community Mean 3.99 (S.D.=0.799). The criterion of moderation, reasonableness, immunity, knowledge, and morality were an important component of the sufficiency economy philosophy Mean 3.81 (S.D.=0.764).

The result of hypothesis testing show that the effects of sufficiency economy philosophy affected the community business management had a statistically significant effect on the components of community business management.

Keywords: Community Business Management; Self-Sufficiency Economy; Executive

บทนำ

ลักษณะของธุรกิจชุมชนนั้นเป็นธุรกิจที่ใช้เงินลงทุนในระยะเริ่มต้นไม่มากนัก หากแต่เน้นการ สร้างงานในท้องถิ่นให้มากขึ้นเป็นหลัก รายได้จากการขายอาจไม่จำเป็นต้องสูงนักในระยะเริ่มแรกโดย มีเป้าหมายเพื่อให้ทุกคนสามารถอยู่ได้เป็น สำคัญ ซึ่งธุรกิจชุมชนมีลักษณะเป็นธุรกิจขนาดเล็ก มีความคล่องตัวในการบริหาร รายได้จากยอดขายในระยะเริ่มต้นไม่มากนัก ต้นทุนในการดำเนินงานต่ำ การติดต่อและการให้บริการกับลูกค้าเป็นไปอย่างใกล้ชิด การเริ่มต้นธุรกิจทำได้ง่าย ธุรกิจชุมชนแบ่งออกเป็น 4 ประเภทตามการประกอบการ ได้แก่ ธุรกิจผลิต ธุรกิจค้าปลีก ธุรกิจค้าส่ง และธุรกิจ บริการ สำหรับธุรกิจชุมชนมีความสำคัญในการเปิดโอกาสให้มีการประกอบการ ก่อให้เกิดการว่าจ้างงาน ส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรม สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและลดปัญหาสังคมที่เป็น ภัยคุกคามประเทศชาติธุรกิจชุมชนจะสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องมีระบบของการจัดการที่ดี ซึ่งสาคร สุขศรีวงศ์ (2551 : 32) ได้ให้ความหมายของการจัดการ หมายถึง การทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ทางการจัดการ ซึ่งรวมถึงกิจกรรมหลัก 4 ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การชี้นำ และการควบคุมองค์การ สำหรับการจัดการโดยทั่วไปนั้นจะเน้นถึงองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การจัดการการตลาด การจัดการการผลิต และการจัดการ การเงินและบัญชี

ในการจัดการธุรกิจชุมชนนั้นควรนำหลักแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย โดยทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2549 : 21) และการจัดการธุรกิจชุมชนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองในชนบทที่ กลายเป็นกระแสทั่วไปในสังคมไทยครั้งแรกภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทาน พระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 นอกจากนี้แนวทางในการปฏิบัติมีหลักคิด และทิศทางในการดำเนินการ โดยเน้นจุดสำคัญ ได้แก่ 1) เน้นที่การพัฒนาทางด้าน เศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนชนบท 2) ให้ความสำคัญกับการผลิตในภาค การเกษตร 3) เน้นที่ความพอเพียงและการพยายามพึ่งตนเองเพื่อลดความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอก ต่างๆ 4) ใช้ศักยภาพทางด้านต่างๆ ของตนเองหรือที่มีอยู่ภายในชุมชนเป็นหลัก 5) เน้นที่กิจกรรมการผลิตมากกว่าการซื้อขายแลกเปลี่ยน และ 6) มีการนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาบูรณาการเพื่อการพัฒนากิจกรรมต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 86) จังหวัดนครศรีธรรมราช อำเภอนบพิตำมีจำนวนประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกร ตั้งแต่ปี 2559 มีกลุ่มเกษตรกร จำนวน 4,088 กลุ่ม

สำหรับจังหวัดนครศรีธรรมราชมีประชากรจำนวน ทั้งหมด 1,552,53 คน แบ่งเป็น ชาย 768,887 คน หญิง 783,643 คน ประชากรแยกกับอำเภอต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช 271,126 คน อำเภอพรหมคีรี 37,467 คน อำเภอลานสกา 40,875 คน อำเภอฉวาง 67,425 คน อำเภอพิปูน 29,269 คน อำเภอเชียรใหญ่ 43,500 คน อำเภอชะอวด 86,558 คน อำเภอท่าศาลา 112,565 คน อำเภอทุ่งสง 159,924 คน อำเภอนาบอน 27,077 คน อำเภอทุ่งใหญ่ 73,994 คน อำเภอปากพนัง 99,969 คน อำเภอร่อนพิบูลย์ 81,976 คน อำเภอสิชล 99,283 คน อำเภอขนอม 30,234 คน อำเภอหัวไทร 66,679 คน อำเภอบางขัน 46,752 คน อำเภอฉ่ำพรรณรา 19,178 คน อำเภอจุฬาภรณ์ 31,481 คน อำเภอพระพรหม 43,391 คน อำเภอนบพิตำ 33,183 คน อำเภอช้างกลาง 30,081 คน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ 31,549 คน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช 271,126 คนและอำเภอที่มีประชากรน้อยที่สุดคืออำเภอฉ่ำพรรณ (ประกาศสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง, 2558: ออนไลน์)

การจัดตั้งกลุ่มอาชีพริเริ่มมาจากการมีรายจ่ายมากกว่ารายรับเป็นเพราะว่าแต่ละครอบครัวต้องการการมีรายได้เสริมเพื่อให้พอต่อค่าใช้จ่ายจึงต้องมีการประชุมสมาชิกในหมู่บ้านเพื่อหารายได้โดยการเขียนโครงการของบสนับสนุนงบจากภาครัฐเพื่อนำมาลงทุนในการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อหารายได้เช่น กลุ่มทุเรียนกวน กลุ่มทุเรียนทอด กลุ่มกล้วยทอด กลุ่มเครื่องแกงและอื่นๆ เพื่อหาแนวทางการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนเป็นการเริ่มต้นจากการหาวัตถุดิบจากสวนของตนเองเริ่มจากผลไม้สดและผลไม้สุกที่นำมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลไม้ที่มีราคาถูกในท้องตลาดเพื่อนำมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าสร้างรายได้ให้กับ ครอบครัว

เป็นการเริ่มต้นสร้างกลุ่มอาชีพและได้รับการสนับสนุนจากโครงการรัฐบาลในการดำเนินงานในการผลิตสินค้าที่ได้มาตรฐานเพื่อนำไปขายในท้องตลาดกลุ่มอาชีพแต่ละกลุ่มมีความสามัคคีเข้าใจซึ่งกันและกันมีความเสียสละอดทนให้เกียรติซึ่งกันและกันจึงอยู่ร่วมกันได้จึงเกิดกลุ่มอาชีพแต่ละกลุ่มขึ้นมา ดังนั้นการทำวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาการบริหารการจัดการกลุ่มอาชีพเศรษฐกิจชุมชนโดยมีการบริหารจัดการด้านดังต่อไปนี้ ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านการจัดการการตลาด ด้านการจัดการการผลิต ด้านการจัดการการเงิน โดยมีความร่วมมือจากสมาชิกในกลุ่มอาชีพเศรษฐกิจชุมชนเป็นผู้ร่วมดำเนินงานแนะนำการบริหารการจัดการออกมาใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพเศรษฐกิจชุมชน เพื่อจะเพิ่มศักยภาพการทำงานที่มีคุณภาพของแต่ละกลุ่มอาชีพในชุมชนและเป็นการดำรงไว้ซึ่งกลุ่มอาชีพเศรษฐกิจของชุมชนเอาไว้ให้มีอยู่อย่างต่อเนื่องและให้รุ่นต่อไปสามารถนำไปใช้ในการพัฒนากลุ่มอาชีพให้ได้อีกต่อไปอย่างยั่งยืนและเพื่อเข้าไปศึกษาในการบริหารจัดการการดำเนินงานของแต่ละกลุ่มอาชีพมีการบริหารจัดการในลักษณะอย่างไร มีประสิทธิภาพที่ดีหรือไม่ หากการวิจัยพบว่าในกลุ่มอาชีพมีการบริหารจัดการที่ไม่ชัดเจนผู้ร่วมวิจัยจะหาแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการของกลุ่มอาชีพ

เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มทุกคนมีการบริหารจัดการงานที่ดีและมีคุณภาพโดยเน้นการจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการเงิน เป็นจุดสำคัญในการนำมาบริหารกลุ่มอาชีพให้มีคุณภาพและทุกคนในกลุ่มอาชีพสามารถนำความรู้ด้านการบริหารจัดการไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชนสามารถนำไปเป็นตัวอย่างในการบริหารจัดการกับกลุ่มอาชีพอื่นๆ ในสถานที่อื่นๆ ได้อีกมากมาย การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพครั้งนี้ นอกจากการมุ่งเน้นการบริหารจัดการแล้วยังใช้เป็นแนวทางในการทำงานในชีวิตประจำวันได้อีกด้วยและเป็นการทำให้กลุ่มอาชีพสามารถเพิ่มจำนวนมากขึ้นและได้มีการปริมาณเป็นวิสาหกิจชุมชน ซึ่งกลุ่มอาชีพเหล่านี้เป็นการรวมตัวของสมาชิกในชุมชนร่วมกันก่อตั้งอาชีพเสริมได้ เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนและเป็นจุดเด่นให้กับชุมชนการที่มีกลุ่มอาชีพในหมู่บ้านเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งก็ว่าได้ ดังนั้นการทำวิจัยการศึกษาการบริหารการจัดการกลุ่มอาชีพเศรษฐกิจชุมชนในตำบลกรุงชิง อำเภอหนองปีทา จังหวัดนครศรีธรรมราช ในครั้งนี้ได้เข้าไปร่วมวิจัยการบริหารจัดการของกลุ่มอาชีพทั้ง หมู่ 7 หมู่ 8 หมู่ 9 จำนวน 300 คนเพื่อช่วยเพิ่มแนวทางมีคุณภาพที่ดีแก่กลุ่มอาชีพทุกกลุ่มและเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้เรียนรู้การบริหารจัดการในการบริการต่อไป

เพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาการบริหารจัดการชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกลุ่มอาชีพจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อนำผลของการวิจัยไปประยุกต์ใช้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของการจัดการธุรกิจชุมชนและองค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ สมาชิกในกลุ่มอาชีพจำนวน 6 กลุ่มอาชีพในตำบลกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราชคือ กลุ่มทุเรียนทอด กลุ่มเครื่องแกง กลุ่มสตรี กลุ่มปุ๋ยหมักชีวภาพ กลุ่มการปลูกทุเรียนนอกฤดู และกลุ่มปลูกกล้วยไข่ ส่วนด้านพื้นที่ คือ ประชากรที่อาศัยในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราชจำนวน 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 7 หมู่ที่ 8 และหมู่ที่ 9

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สมาชิกในกลุ่มอาชีพจำนวน 6 กลุ่มอาชีพ ซึ่งคณะผู้วิจัยทราบจำนวนสมาชิกจึงเก็บแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 300 คนโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หมู่ที่	ชื่อกลุ่มอาชีพ	จำนวนสมาชิก
7	1. กลุ่มทุเรียนทอด	15
	2. กลุ่มเครื่องแกง	15
	3. กลุ่มสตรี	15
	4. กลุ่มปุ๋ยหมักชีวภาพ	15
	5. กลุ่มการปลูกทุเรียนนอกฤดู	20
	6. กลุ่มปลูกกล้วยไข่	20
8	1. กลุ่มทุเรียนทอด	15
	2. กลุ่มเครื่องแกง	15
	3. กลุ่มสตรี	15
	4. กลุ่มปุ๋ยหมักชีวภาพ	15
	5. กลุ่มการปลูกทุเรียนนอกฤดู	20
	6. กลุ่มปลูกกล้วยไข่	20

9	1. กลุ่มทุเรียนทอด	15
	2. กลุ่มเครื่องแกง	15
	3. กลุ่มสตรี	15
	4. กลุ่มปทุมหมักชีวภาพ	15
	5. กลุ่มการปลูกทุเรียนนอกฤดู	20
	6. กลุ่มปลูกกล้วยไข่	20
รวม		300

2. เครื่องมือการวิจัย

สำหรับงานวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบคำถามปิด (Closedform Question) ซึ่งผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ได้ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม แบบปลายปิด (Closedform Question) แบบเลือกตอบ (Check list) โดยมีแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 11 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการให้ความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจชุมชน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด (Closedform Question) แบบวัดเจตคติแบบของ Likert (Likert's scale) ใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภท อันตรภาค (Interval Scale) จำนวน 18 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจชุมชน มีลักษณะ เป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด (Closedform Question) แบบวัดเจตคติแบบของ Likert (Likert's scale) ใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (Interval Scale) จำนวน 15 ข้อ

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

โดยการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการจัดการธุรกิจชุมชนโดยภาพรวมมีค่าเข้าใกล้ 1 ซึ่งผ่านเกณฑ์การทดสอบความน่าเชื่อถือที่ระดับ 0.7 สำหรับการวิเคราะห์รายด้านด้วยค่าความน่าเชื่อมั่น พบว่า ทุกองค์ประกอบของแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ (0.80) ความมีเหตุผล (0.75) การมีภูมิคุ้มกันดี (0.72) ความรู้ (0.86) และคุณธรรมมี (0.82) ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคเกิน 0.70 และองค์ประกอบของการจัดการธุรกิจชุมชน ได้แก่ การจัดการด้านการผลิต (0.79) การจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ (0.74) การจัดการด้านการตลาด (0.91) และการจัดการด้านการบัญชีการเงิน (0.85) มีค่าเข้าใกล้ 1 เช่นเดียวกันจึงสรุปได้ว่าเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีความน่าเชื่อถือและมีความสอดคล้องภายในชุดเดียวกันสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้อย่างเหมาะสม

3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบคำถามปลายปิด (Closedform Question)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

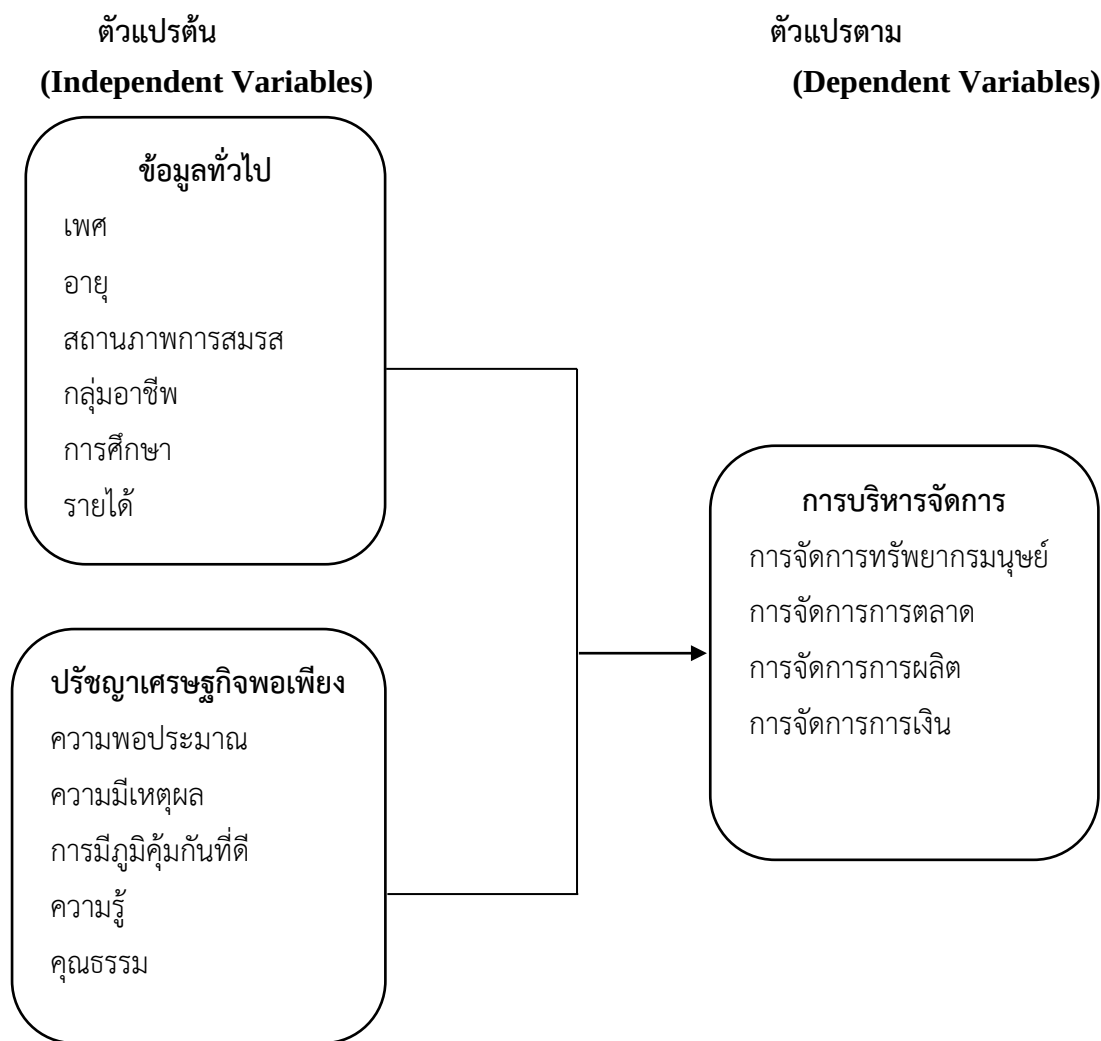
ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม แบบปลายปิด (Closedform Question) แบบเลือกตอบ (Check list) โดยมีแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 11 ข้อ ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) 1. ใช้สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการ นำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการให้ความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจชุมชน ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด (Closedform Question) แบบวัดเจตคติแบบของ Likert (Likert's scale) ใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภท อันตรภาค (Interval Scale) จำนวน 18 ข้อ ใช้สถิติวิเคราะห์ โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในการจัดการธุรกิจชุมชน มีลักษณะ เป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด (Closedform Question) แบบวัดเจตคติแบบของ Likert (Likert's scale) ใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาค (Interval Scale) จำนวน 15 ข้อ ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การบริหารจัดการชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดนครศรีธรรมราช จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุป ผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 211 คน คิดเป็นร้อยละ 70.3 และเพศชาย 89 คน คิดเป็นร้อยละ 29.7 อายุระหว่าง 40 – 49 ปี จำนวน 102 คน คิด

เป็นร้อยละ 34.0 มีสถานภาพสมรส จำนวน 249 คน คิดเป็นร้อยละ 83.0 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวน จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 53.3 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 34.3 โดยรายได้ปัจจุบันของกลุ่มอาชีพเฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 10,000 – 19,999 บาท จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 45.0

2. การวิเคราะห์ปัจจัยความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปัจจัยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ความสำคัญ
ความพอประมาณ	3.00	0.68	ปานกลาง
ความมีเหตุผล	4.00	0.77	มาก
การมีภูมิคุ้มกันที่ดี	4.03	0.78	มาก
ความรู้	3.95	0.79	มาก
คุณธรรม	4.07	0.77	มาก
รวม	3.81	0.76	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3.81 (S.D. = 0.764) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านคุณธรรมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 (S.D. = 0.776) รองลงมาคือ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 (S.D. = 0.789) ด้านความมีเหตุผลอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 (S.D. = 0.775) ด้านความรู้อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 (S.D. = 0.793) ด้านความพอประมาณอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 (S.D. = 0.689) ตามลำดับ

3. การวิเคราะห์ปัจจัยการจัดการธุรกิจชุมชน

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยการจัดการธุรกิจชุมชน

การจัดการธุรกิจชุมชน	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ความสำคัญ
การจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์	4.06		มาก
การจัดการด้านการตลาด	0.744		มาก
การจัดการด้านการผลิต	3.92	0.821	มาก
การจัดการด้านการบัญชีและการเงิน	4.04	0.762	มาก
	3.94	0.871	

รวม	3.99	0.799	มาก

จากตาราง 3 พบว่า การจัดการธุรกิจชุมชนมีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3.99 (S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 (S.D. = 0.74) รองลงมาคือ การจัดการด้านการผลิตอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 (S.D. = 0.76) การจัดการด้านการบัญชีและการเงินอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 (S.D. = 0.871) และการจัดการด้านการตลาดอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 (S.D. = 0.82) ตามลำดับ

การทดสอบตามสมมติฐาน

ลำดับ	สมมติฐาน	สถิติที่ใช้	Sig.	ผลการทดสอบ
1	การให้ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจชุมชนด้านความพอประมาณส่งผลต่อการบริหารจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์	One-way ANOVA	0.00	ยอมรับ
2	การให้ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจชุมชนด้านความพอประมาณส่งผลต่อการบริหารจัดการด้านการตลาด	One-way ANOVA	0.00	ยอมรับ
3	การให้ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจชุมชนด้านความพอประมาณส่งผลต่อการบริหารจัดการด้านการผลิต	One-way ANOVA	0.00	ยอมรับ
4	การให้ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจชุมชนด้านความพอประมาณส่งผลต่อการบริหารจัดการด้านการเงิน	One-way ANOVA	0.00	ยอมรับ
5	การให้ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจชุมชนด้านความมีเหตุผลส่งผลต่อการบริหารจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์	One-way ANOVA	0.00	ยอมรับ
6	การให้ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจชุมชนด้านความมีเหตุผลส่งผลต่อการบริหารจัดการด้านการตลาด	One-way ANOVA	0.00	ยอมรับ
7	การให้ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจชุมชนด้านความมีเหตุผลส่งผลต่อการบริหารจัดการด้านการผลิต	One-way ANOVA	0.00	ยอมรับ
8	การให้ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจชุมชนด้านความมีเหตุผลส่งผลต่อการบริหารจัดการด้านการเงิน	One-way ANOVA	0.00	ยอมรับ
9	การให้ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจชุมชนด้านมีภูมิคุ้มกันที่ดีส่งผลต่อการบริหารจัดการด้านการตลาด	One-way ANOVA	0.00	ยอมรับ
10	การให้ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจชุมชนด้านมีภูมิคุ้มกันที่ดีส่งผลต่อการบริหารจัดการด้านการผลิต	One-way ANOVA	0.00	ยอมรับ

11	การให้ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจชุมชนด้านมีภูมิคุ้มกันที่ดีส่งผลต่อการบริหารจัดการด้านการเงิน	One-way ANOVA	0.00	ยอมรับ
12	การให้ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจชุมชนด้านความรู้ส่งผลต่อการบริหารจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์	One-way ANOVA	.000	ยอมรับ
13	การให้ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจชุมชนด้านความรู้ส่งผลต่อการบริหารจัดการด้านการตลาด	One-way ANOVA	0.00	ยอมรับ
14	การให้ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจชุมชนด้านความรู้ส่งผลต่อการบริหารจัดการด้านการผลิต	One-way ANOVA	.000	ยอมรับ
15	การให้ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจชุมชนด้านความรู้ส่งผลต่อการบริหารจัดการด้านการเงิน	One-way ANOVA	0.00	ยอมรับ
16	การให้ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจชุมชนด้านคุณธรรมส่งผลต่อการบริหารจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์	One-way ANOVA	0.00	ยอมรับ
17	การให้ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจชุมชนด้านคุณธรรมส่งผลต่อการบริหารจัดการด้านการตลาด	One-way ANOVA	0.00	ยอมรับ
18	การให้ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจชุมชนด้านคุณธรรมส่งผลต่อการบริหารจัดการด้านการผลิต	One-way ANOVA	0.00	ยอมรับ
19	การให้ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจชุมชนด้านคุณธรรมส่งผลต่อการบริหารจัดการด้านการเงิน	One-way ANOVA	0.00	ยอมรับ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารจัดการชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

องค์ประกอบของปัจจัยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการศึกษาการจัดการธุรกิจชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ความรู้ และคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3.81 (S.D. = 0.764) ซึ่งมีการทดสอบทางสถิติมาสนับสนุนว่าเป็นองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง ทองทิพา วิริยะพันธ์ (2550 : 7) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญ ได้แก่ 1) ใช้ทางสายกลาง โดยเน้น การดำเนินชีวิตหรือการดำเนินงานในลักษณะไม่เร่งรัดหรือเขื่องช้าจนเกินไป มีความพอดีอยู่อย่าง ประมาทตน ตามฐานะ ตามอัตภาพ ไม่หลงกระแสวัตถุนิยม มีอิสรภาพ สร้างพื้นฐานความมั่นคง ให้กับชีวิตทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ 2) ให้

ความสำคัญกับความพอประมาณ โดยยึดหลักความมี เหตุผล และตั้งอยู่บนพื้นฐานความไม่ประมาท ใช้สติปัญญาในการพิจารณาเรื่องต่างๆ 3) ให้ ความสำคัญกับการเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีความพอเพียงทั้งในด้านวัตถุและด้าน จิตใจ เป็นการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับจริยธรรม คุณธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต ให้รู้จักคำว่าพอ ขจัดความโลภให้น้อยลง ให้มีความสุขทั้งทางกาย จิตใจ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความวุ่นวายให้แก่ สังคมโดยรวม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้มนุษย์รู้จักการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด รู้จักความพอเพียง รู้จักการ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยีควรผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 5) ด้านเศรษฐกิจ ควรให้ความสำคัญกับหลักการประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นทุกด้าน ลดการฟุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อ ยึด หลักพออยู่พอกิน พอใช้หลักเลี่ยงการก่อหนี้ที่ไม่มีผลตอบแทนที่ไม่คุ้มค่า

องค์ประกอบของการจัดการธุรกิจชุมชน

ผลการศึกษาการจัดการธุรกิจชุมชนบนพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า การจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ การจัดการด้านการตลาด การจัดการด้านการผลิต และการจัดการด้านบัญชีและการเงิน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างแท้จริงของการจัดการธุรกิจชุมชนมีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3.99 (S.D. = 0.79) โดยการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของเย็นใจ เลาหวณิช (2545 : 46-52) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธีระพล ศิริบุษยา (2549 : 6) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดการธุรกิจชุมชนประเภทเครื่องหนัง ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหาน อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี และนอกจากนี้ องค์ประกอบของการจัดการธุรกิจชุมชนทั้ง 4 ด้านยังมีความแตกต่างจากงานวิจัยในต่างประเทศ เช่นงานของ Miller N.J. and Besser T.L.(2000 : 68-85) ที่ค้นพบว่าองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการธุรกิจชุมชนมีสำคัญมี 5 ด้าน ได้แก่ การสร้างความร่วมมือในการดำเนินงานภายในชุมชน การพัฒนาทางเลือกให้หลากหลาย การร่วมมือกับธุรกิจชุมชนกลุ่มอื่น การพัฒนาความเชี่ยวชาญให้แก่ผู้ประกอบการและผู้จัดการ และการสร้างเครือข่ายกับธุรกิจนอกชุมชน ส่วนงานของ Jackson E. T. (2004 : 65-81) ได้เพิ่มเติมองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการธุรกิจชุมชนว่า ควรมีการเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันและกันระหว่างชุมชน การเป็นผู้ประกอบการ การเผยแพร่ความรู้ และการ ทำข้อตกลงร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย

นอกเหนือจากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีผลต่อการบริหารจัดการจัดการธุรกิจชุมชนแล้ว ยังคงมีปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการจัดการธุรกิจชุมชน เช่น ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ หรือภาวะผู้นำของหัวหน้าในชุมชนนั้น ๆ ดังนั้นจึงควรนำประเด็นดังกล่าวมาทำการศึกษาต่อยอดต่อไป

2. ข้อเสนอแนะการนำไปใช้ประโยชน์

ผลของการวิจัยค้นพบว่า การจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ การจัดการด้านการตลาด การจัดการด้านการผลิต และการจัดการด้านบัญชีและการเงิน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารจัดการธุรกิจ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการพัฒนาชุมชน สำนักงานวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *การจัดการและวางแผนธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: ศรีสยาม พริ้นท์แอนด์แพคค์.
- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2549). *คู่มือปฏิบัติการเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเพื่อยกระดับรายได้ครัวเรือน*. สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน.
- ทองทิพภา วิริยะพันธ์. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียง : ความพอเพียงมวลรวมในประเทศ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพมหานคร: ดวงกลมสมัยจำกัด.
- ประกาศสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง. (2558). จำนวนประชากร. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2563. แหล่งที่มา: https://stat.bora.dopa.go.th/stat/y_stat58.htm
- เย็นใจ เลหาณิช. (2545). *การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต*. วารสารการศึกษาแห่งชาติ. 4 (12), 46-52.
- ทองทิพภา วิริยะพันธ์. (2550). *มนุษย์สัมพันธ์กับการบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: อินฟอร์มีเดีย บุ๊คส์.
- ธีระพล ศิริบุษยา. (2549). *การจัดการธุรกิจชุมชนประเภทเครื่องหนัง (รองเท้า) ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหานจังหวัดอุดรธานี*. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2551). *การจัดการ : จากมุมมองนักบริหาร*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: จี พี ไซเบอร์พริ้นท์.
- Miller N. J. and Besser T. L. (2000). *The importance of community values in small business strategy formation: Evidence from rural Iowa*. Journal of Small Business Management. 38 (1), 68-85.
- Jackson E. T. (2004). *Community Innovation Through Entrepreneurship: Grantmaking in Canadian Community Economic Development*. Journal of the Community Development Society. 35 (1), 65-81.

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างทักษะ
ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาของ
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
**The Development of Integrated Learning Management Model to Enhance
21st Century Skills for Primary Students of Demonstration School
SuanSunandha Rajabhat University**

ภัทรา อุันทินกร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Pattra Untinagon

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail : Pattra.un@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) เพื่อสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปีการศึกษา 2563 จำนวน 64 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่ายโดยวิธีการจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบประเมินประสิทธิภาพของแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ แผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการสหวิทยาการจำนวน 3 แผน แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ผล ได้แก่ t-test ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$) 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 หลังการเรียนมีค่าเฉลี่ย 9.17 พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ .05 และ 3) ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.95$)

คำสำคัญ: แบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน; ความพึงพอใจ

Abstracts

The purposes of this research were 1) to develop the integrated learning management model 2) to study learning achievement and 3) to inquire about the satisfaction of integrated learning management. The samples were, purposefully selected, the 64 fifth-grade primary students of SuanSunandha Rajabhat University Demonstration School in Academic Year 2020. The research instruments were the evaluation form of integrated learning management model, the three integrated interdisciplinary learning management plans, the achievement test and the integrated learning management satisfaction form. Data were analyzed by using the descriptive statistics were t-test, mean, and standard deviation.

The research results were as follows: 1. the integrated learning management model efficiency was at highest level ($\bar{X} = 4.77$). 2. The achievements of integrated instructional management were the pre-test mean at 3.66 and the post-test mean at 9.17. The results revealed that the post-study was significantly higher than pre-test at the .05 level. 3. the satisfaction of learning by integrated learning management found that the overall average was at the highest level ($\bar{X} = 4.95$)

Keywords: Integrated Learning Management Model; Academic Achievement; Satisfaction

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนา กำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ ๒๑ เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของ ประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทัน การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศไทยในส่วนประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของ ตลาดงานและการพัฒนาประเทศ ภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์ และแรงกดดัน ภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้องเผชิญ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีสังคมไทยเป็นสังคม คุณธรรม จริยธรรม และประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคตโดยการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อ ระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : 3)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ให้ความสำคัญในประเด็นการเตรียมพร้อมด้าน กำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัย มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของ ประเทศ โดยพัฒนาคนให้เหมาะสมตามช่วงวัย เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยม

ตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม การพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของคนในแต่ละช่วงวัยตามความเหมาะสม การเตรียมความพร้อมของกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะเปลี่ยนแปลงโลกในอนาคต ตลอดจนการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาพดีที่เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสุขภาพและการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพ(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560 : 45)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ในหมวด 4 มาตรา 22 กล่าวถึงการจัดการศึกษาว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียน มีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ นอกจากนี้ในมาตรา 23 กำหนดให้การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และการบูรณาการตามความเหมาะสมในแต่ละระดับการศึกษาซึ่งเชื่อมโยงกับ มาตรา 24 (4) ที่กำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดกระบวนการเรียนการสอนแก่ผู้เรียนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติในมาตราที่ได้กล่าวข้างต้น มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและยึดหลักการ บูรณาการ (Integration) ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้การจัดการศึกษามีจุดมุ่งหมายหลักให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจึงมีส่วนช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการบูรณาการความรู้กับการดำรงชีวิตอย่างสมดุล

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มุ่งพัฒนาผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงและสามารถประยุกต์ใช้ พร้อมทั้งเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนในการเข้าสู่ประชาคมโลกอย่างมีประสิทธิภาพจึงได้จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง มีประสบการณ์ในการดำเนินงาน สะท้อนภาพระหว่างความเป็นจริงและในบทเรียน สามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวิชากับการปฏิบัติจริงและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนหลายคนหลายกลุ่มสาระ ระดมความคิดร่วมกัน โดยกิจกรรมมีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของทุกวิชา เพื่อให้นักเรียนได้เห็นความสอดคล้องกัน ในการจัดการเรียนรู้แบบนี้ครูผู้สอนในวิชาเกี่ยวข้องต้องทำงานร่วมกัน โดยพิจารณาเนื้อหาหรือตัวชี้วัดที่ตรงกันและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาของตนเองโดยให้เชื่อมโยงกับวิชาอื่นผ่านเนื้อหาหรือตัวชี้วัดนั้น (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2557 : 32) แล้วจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบสหวิทยาการขึ้น เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้

ทักษะ กระบวนการในการดำเนินชีวิตตามแนวยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเข้าสู่การเป็นพลเมืองโลกที่มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
3. เพื่อความพึงพอใจของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental design) แบบ One-Group Pretest-Posttest Design โดยเป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Creswell & Creswell, 2018:6) โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test

1. กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปีการศึกษา 2563

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปีการศึกษา 2563 จำนวน 64 คน

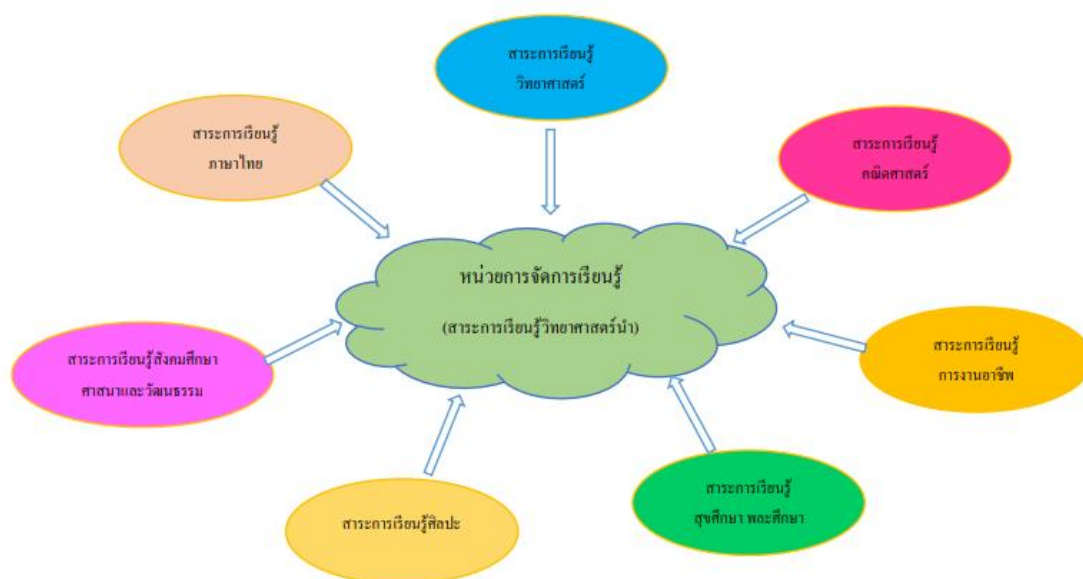
2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยหาค่าความเชื่อมั่น และค่า IOC แบบสอบถาม และหาค่า อำนาจจำแนกและความยากง่ายของแบบทดสอบเป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการ คือ ลักษณะของเครื่องมือแบบสอบถามคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการโดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม (Engineering Design Process) จำนวน 3 แผนแบบสอบถามความพึงพอใจสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ผลได้แก่ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test Dependent

1. แบบประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ประกอบด้วย 3 หน่วยการจัดการเรียนรู้ ดังนี้หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 : แรงบันดาลใจจากดวงดาวหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 : นวัตกรรมอัจฉริยะการเรียนรู้ที่ 6 : สื่อพูดได้โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ตอนที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับซึ่ง

ตัวเลขแต่ละค่าแสดงความหมายที่ต่างกันไป คือ ระดับ 1 หมายถึง มีความสอดคล้องน้อยที่สุด, ระดับ 2 หมายถึง มีความสอดคล้องน้อย, ระดับ 3 หมายถึง มีความสอดคล้องปานกลาง, ระดับ 4 มีความสอดคล้องมาก, ระดับ 5 มีความสอดคล้องมากที่สุด ตอนที่ 2 เป็นส่วนของการเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
3. แบบสอบถามความพึงพอใจหลักการเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ภาพที่ 1 ผังรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบประเมินความสอดคล้องตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1. ผู้วิจัยเสนอแบบประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน 2. ผู้วิจัยนำแบบประเมินความสอดคล้องจากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญมาพิจารณาแปลผล 3. ผู้วิจัยแก้ไขพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ 4. ผู้วิจัยนำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายย่อย

3.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบประเมินความสอดคล้องตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1. ผู้วิจัยเสนอแบบประเมินความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน 2. ผู้วิจัยนำแบบประเมินความสอดคล้องจากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญมาพิจารณาแปลผล

3. ผู้วิจัยแก้ไขพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามที่คุณเชี่ยวชาญแนะนำ 4. ผู้วิจัยนำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3.3 แบบสอบถามความพึงพอใจ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบประเมินความสอดคล้องตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1. ผู้วิจัยเสนอแบบประเมินความสอดคล้องของแบบสอบถามความพึงพอใจต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน 2. ผู้วิจัยนำแบบประเมินความสอดคล้องจากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญมาพิจารณาแปลผล 3. ผู้วิจัยแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 5. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความพึงพอใจให้กลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบแบบสอบถาม 6. นำผลการตอบแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

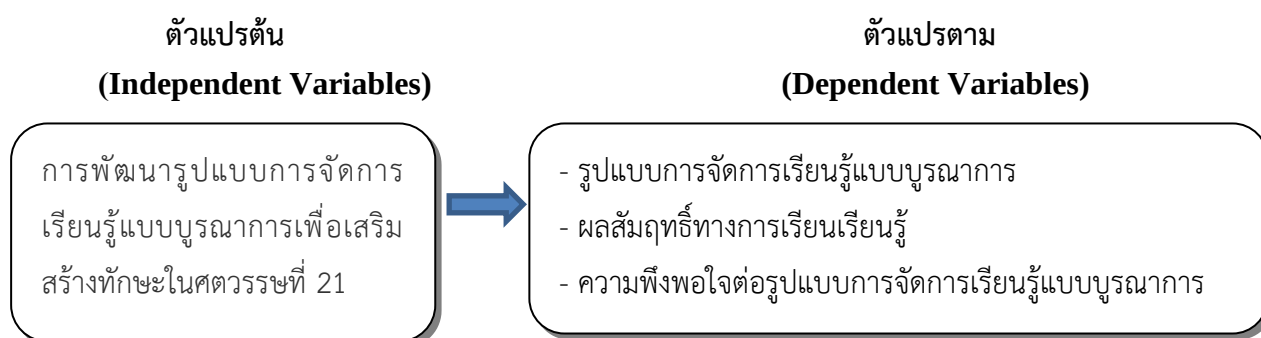
หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินความสอดคล้องเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ใช้กระบวนการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยมีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับและหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแปลผลตัวเลขซึ่งค่าเฉลี่ย 4.69

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิเคราะห์โดยคำนวณหาค่าประสิทธิภาพของแบบทดสอบ (E1) จากแบบทดสอบท้ายแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1, 2 และ 3 คำนวณหาประสิทธิภาพของผลสัมฤทธิ์หลังผ่านการจัดการเรียนรู้ (E2)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุป ผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21

ผลการวิจัยพบว่า ค่าความสอดคล้องของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาพบว่าทุกลำดับชั้นมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4$).

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตารางที่ 1 การหาค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index:E.I.) ตามแนวคิดของ Hofland การทำแบบทดสอบก่อนจัดทำบูรณาการ และหลังการจัดทำบูรณาการ เพื่อการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

กำหนดค่า	ก่อนเรียนX1	หลังเรียนX2	$\bar{D} (X1 - X2)$
จำนวนนักเรียน	64	64	64
$\bar{X}$	3.66	9.17	5.52
S.D.	0.91	0.83	1.21

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลผลคะแนนการทำแบบทดสอบทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ในการจัดการเรียนการสอนบูรณาการแบบสหวิทยาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 หลังการเรียน 9.17 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่าคะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ .05

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

พฤติกรรม / เรียนรู้บูรณาการ	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D.)	ระดับ
ข้อ 1. เนื้อหามีความเหมาะสมสอดคล้องกับมาตรฐาน ตัวชี้วัดทั้ง 8 กลุ่มสาระ	5.00	0.00	มากที่สุด
ข้อ 2. นักเรียนมีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้	4.98	0.13	มากที่สุด
ข้อ 3. นักเรียนสามารถเลือกใช้สื่อในการนำเสนอการ เรียนรู้แบบบูรณาการได้ถูกต้องเหมาะสม	4.92	0.27	มากที่สุด
ข้อ 4. เนื้อหาการเรียนรูปแบบบูรณาการสามารถ สนับสนุนความก้าวหน้า เพิ่มองค์ความรู้ให้แก่นักเรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
ข้อ 5. ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในหน่วยการเรียนรู้และ นำไปสู่การปฏิบัติ กระตุ้นให้นักเรียนมีการค้นคว้าเพิ่มเติม	4.97	0.18	มากที่สุด
ข้อ 6. เพิ่มทักษะกระบวนการคิดของนักเรียน	4.95	0.21	มากที่สุด
ข้อ 7. การจัดกิจกรรมมีความสอดคล้องหน่วยการเรียนรู้	4.95	0.21	มากที่สุด
ข้อ 8. นักเรียนได้เรียนรู้การทำงานเป็นทีม	4.84	0.37	มากที่สุด
ข้อ 9. นักเรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในขณะที่ เรียนรู้	4.92	0.27	มากที่สุด
ข้อ 10. ประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีให้มีความน่าสนใจ	4.97	0.18	มากที่สุด
รวม	4.95	0.08	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่าค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.95$, $SD = 0.08$) เมื่อพิจารณาพบว่าพฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดคือ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

จากการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาพบว่าพบว่าการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated learning management model) อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 3 หน่วย การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เป็นรูปแบบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะ เกิดการเชื่อมโยง เกิดองค์ความรู้ สอดคล้องกับทฤษฎี ขัมมณี (2559 : 23) ที่กล่าวว่า การสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิดเป็น สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง มีความตื่นตัวต่อการเรียนรู้ตลอดเวลาสามารถเชื่อมโยงวิธีการเรียนรู้ใน เนื้อหาวิชากับชีวิตจริงอันก่อให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนได้ ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่ เรียนอย่างแท้จริง โดยการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยอาศัยความร่วมมือจากกลุ่ม นอกจากนั้นยังช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการต่างๆ เช่น กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและกระบวนการแสวงหาความรู้ โดยการใช้รูปแบบการเรียน รู้ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) ค่าดัชนีความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระดับมากกว่า 0.50 แสดงว่าทุกลำดับขั้นสามารถนำไปใช้สอนได้จริง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องมาจากกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการ ที่ใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม (Engineering Design Process) มีการออกแบบสาระสำคัญสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์และมาตรฐานการเรียนรู้ โดยมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งเสริมให้เกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 (21st Century skill) ซึ่งมีกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่ม ส่งเสริมการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาชิ้นงานอย่างสร้างสรรค์และนำเสนอผลงานสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจ ทั้งนี้การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์และ กิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการ ที่ใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม (Engineering Design Process) ซึ่งเป็นไปตามแนวทางการประเมินประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ของสุวิทย์ มูลคำ และคณะ (2549 : 12) กล่าวว่า มีการออกแบบองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ในส่วนเนื้อหาของเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ กำหนดเวลาไว้ในแต่ละขั้นตอนของการสอนเหมาะสมกับกิจกรรมหรืองานที่มอบหมายให้ผู้เรียน มีกิจกรรมก่อนเข้าสู่บทเรียนและทบทวนเพื่อเตรียมความพร้อมสร้างแรงจูงใจเชื่อมโยงความรู้นี้เดิมกับการเรียนรู้ใหม่ ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และกระบวนการคิด รวมทั้งมีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์พบว่า ประสิทธิภาพจากการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ประสิทธิภาพตามเกณฑ์เท่ากับ 82.38/95.47 ตามเกณฑ์ที่ได้วางแผนและดำเนินการสร้างตามขั้นตอนมีการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และในการสร้างแบบฝึกทักษะในครั้งนี้ ผู้วิจัยคำนึงถึงการสร้างแบบฝึกทักษะที่ดี

ดังที่ วิจารณ์ พานิช (2552 : 32) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาพบว่าค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ไปปรับใช้ในการเรียนการสอนนักเรียนระดับชั้นอื่น ๆ
2. ครูผู้สอนควรคำนึงถึงระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้แต่ละกิจกรรม และคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ ยืดหยุ่นในด้านเวลาเรียนได้บ้าง แต่ครูผู้สอนควรวางแผนเพื่อบริหารเวลากับผู้เรียนให้สอดคล้องกับทุกกิจกรรมการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน
2. การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบบูรณาการควรมีการสร้าง ความเข้าใจที่ตรงกันของผู้สอนและผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- ทิศนา ขัมมณี.(2559). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช.(2552). *การศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์*. กรุงเทพมหานคร: เซวน์ทางปัญญา.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2557). *ความรู้เบื้องต้นสะเต็ม*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกระทรวงศึกษาธิการ.
- สุวิทย์ มูลคำ และคณะ. (2549). *การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เน้นการคิด*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579*. กรุงเทพมหานคร: พริก
หวานกราฟฟิค จำกัด.

Cresswell, J.W. & Cresswell, J.D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th ed) Thousand Oaks, California: Sage Publication, Inc

Online Learning Experience During the COVID-19 Pandemic : University Students' Perspectives

Suthasinee Susiva

Graduate School of Commerce, Burapha University, Thailand

E-mail: suthasinee.s@buu.ac.th

Abstracts

The aims of this research were (1) to study online learning experience and its effectiveness in the perspectives of Thai University students during the pandemic, (2) to identify factors affecting online learning experience of Thai University Students during the Pandemic, and (3) to explore correlation between online learning effectiveness and experience of Thai University students during the pandemic. Online survey had been employed to gather the data. Data was processed and analyzed using descriptive: frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics: One-way ANOVA with LSD and Pearson correlation to answer the research objectives.

This research found that in general, Thai university students perceived that the online learning experience during the pandemic is acceptable, yet it has less effective compared to the on-site. The most common online teaching method employed by universities are using online meeting platforms. The most popular ones are Google Meets and Zoom meeting. However, there are a few universities that provides multiple platforms to the lecturers and students to choose based on their preferences and these groups of students seem to have a better experience. Age range, educational level, household income and faculties are personal factors affecting the online learning experience, while online learning platform is the only method of delivery that affect the online learning experience. The results could also imply that undergraduate students have different online learning experience to the postgraduate students. Finally, it has also found that online learning experience has a positively correlated to effectiveness of the outcomes. Therefore, if the university would like to improve the effectiveness of the outcomes, they shall consider provide better learning experience to the students.

Keywords: Online Learning; COVID-19 Pandemic; University Students' Perspectives; Learning Experience

Introduction

Thailand is the first country to detect a case of Covid-19 outside China in January 2020, however, it was under control, very few cases from abroad, no domestic spreading yet (World Health Organization, 2020 : 65). But the government had educated and encouraged people to protect themselves by washing hands and wearing masks. The first wave of the Covid-19 pandemic spiked around March 2020 when there was locally transmitting that cannot identify the patient zero or its origin throughout 77 provinces. State emergency was declared on March 26th and Thai government had announced the first curfew from April 3rd, just before Songkran festival of the year 2020. Under the state emergency decrees, no on-site learning and teaching are allowed, all universities were forced to adopt online learning as a method of delivery until the end of the semester, which was about 2-4 weeks. However, the online examinations were

* Received: July 28, 2021; Revised: August 14, 2021; Accepted: August 16, 2021

tough and led to questions of integrity and fairness. Schools and universities were re-open in July 2020. The situation was better, some people had slipped off their guards, the second wave started in December 2020, in Bangkok, Chiang Mai and Rayong, yet it was under control (Wipatayotin, 2021 : online). The third wave, Thailand had been attacked by the Alpha strain or known as the UK strain, it was heavily spreading around Bangkok and surrounding provinces, Chonburi, Sakeao, and several other provinces. Restrictions were implemented in these red zones. The third wave started around May this year, the situation was not yet relief, the fourth wave have started with the entering of the Delta strain in the south of Thailand. The situation is getting worse to the worst. The government has announced another curfew in Bangkok to prohibit the unnecessary move of people from 8 pm to 4 am next day, closed public areas, no dine-in restaurants, department stores are closed in red zones, etc. The curfew has been started from 12th July to 31st July 2021 in 10 provinces including Bangkok. However, universities and educational institutions have not been allowed to have on-site classes since the third wave, April 2021.

The current situation is not so good in Thailand and the world; however, our children need to study. Online learning may seem to be the only option. So, there are questions arrived, is it really a good option or to what extent can it be improved, what do the students think about online learning, it is effective, if not what should be improved.

Thinking of students as customers of the universities, student experience is particularly important toward their actions in the classes (Kotler, Kartajaya, & Setiawan, 2017 : online; Susiva & Vadhanapanich, 2020 : 56) Online learning poses advantages and limitations that lecturers need to be aware of and design classes that utilize the most of those advantages and minimize the effects of the limitations to the classroom Mukhtar et al. (2020 : online)

Therefore, the researcher would like to understand online learning experience and its effectiveness in the perspectives of Thai university students, identify factors affecting the online learning experience, as well as explore the correlation between the online learning experience and effectiveness of the outcomes. The results of this research shall help the researchers, lecturers as well as stakeholders to re-designed curriculums, programs and course structures that answering students' requirements and delivering better experience to the students, which shall return with a more effective way of teaching and learning during the COVID-19 pandemic since no one knows when the pandemic will end, especially in Thailand where new cases and deaths has been increasingly reported every day (Department of Disease Control, 2021 : online) so it is better to put the effort to deliver the better experience and perhaps reaching a more effective way of online learning

Research Objectives

1. To study online learning experience and its effectiveness in the perspectives of Thai University students during the pandemic.
2. To identify factors affecting online learning experience of Thai University Students during the Pandemic.
3. To explore correlation between online learning effectiveness and experience of Thai University students during the pandemic.

Research Methodology

To achieve the objectives, survey research was designed and gathered all relevant data using online questionnaires.

1. Population and Sampling Design

1.1 Population of this research are those students who are studying in Thai universities across countries both undergraduate and postgraduate students. There are 1,522,999 undergraduate students, and 138,925 postgraduate students in 2020 (Office of the Higher Education Commission, 2021 : online). Therefore, total population for this research is 1,661,924 students who are attending higher education in the formal system.

1.2 Sample size was calculated using the formular of Taro Yamane (Yamane, 1967:45) with 95% confidential level, the result was 384 respondents. Hence, 400 sets of questionnaires were obtained to ensure completeness of the data. Non-probability Opt-in panels sampling method was employed i.e., the questionnaire was developed using an online survey platform and then created and posted the link on various websites and social medias that Thai university students are commonly visited (Schindler, 2005 : 7)

2. Questionnaire Design

To reach the objectives, online questionnaire was developed to gather all necessary data. The questionnaire was divided into two parts with a screening question to ensure that the respondents are university students. The first part asks about students' behaviors, experience, and effectiveness of online and on-site learning system during the pandemic; the second part is asking the respondents demographic data. The first part consists of 21 closed-end questions: some are nominal scale; many are Likert scale, and two open-ended questions. The second part contains seven questions asking mainly on their demographic data such as age range, household monthly income, faculty, etc. The latter mainly relied on nominal and ordinal scales. Prior to distribution, the questionnaire was validated for consistency and reliability.

3. Data Collection

Questionnaire was developed on a well-known online survey platform, which allows the researcher to create a link to post into various websites and social media platforms. The link was also shared to their students by a few university lecturers across Thailand. Students participated in this research on the voluntary basis, no specific link nor university names were asked to ensure the privacy and anonymity of the respondents. The data collection period was between June 5th to June 30th, 2021, stopped when reached 400 answers. Once the data collection completed, the platform automatically performed summary of each question using descriptive statistics, verified the completeness of the data and screened out non-university students' answers. The data then ready for download for further analysis.

4. Data Analysis

Data was downloaded and input into a statistical analysis software to process and analyze the data using descriptive statistics and inferential statistics. Descriptive statistics employed are frequency, percentage, mean, mode, and standard deviation to explain the students' perceptions toward online learning experience. Inferential statistics used are independent sample t-Test and one-way ANOVA to understand factors effecting online learning experience, Pearson correlation is also used to study the relationship between effectiveness and online learning experience of Thai university students (Mark Easterby-Smith, 2018 : 23 ; Schindler, 2005 : 7)

Conceptual Framework

To understand the online learning experience during the pandemic based on Thai university students' perspective, extensive literatures, research papers and articles have been reviewed and a conceptual framework has been drawn as shown in figure 1.

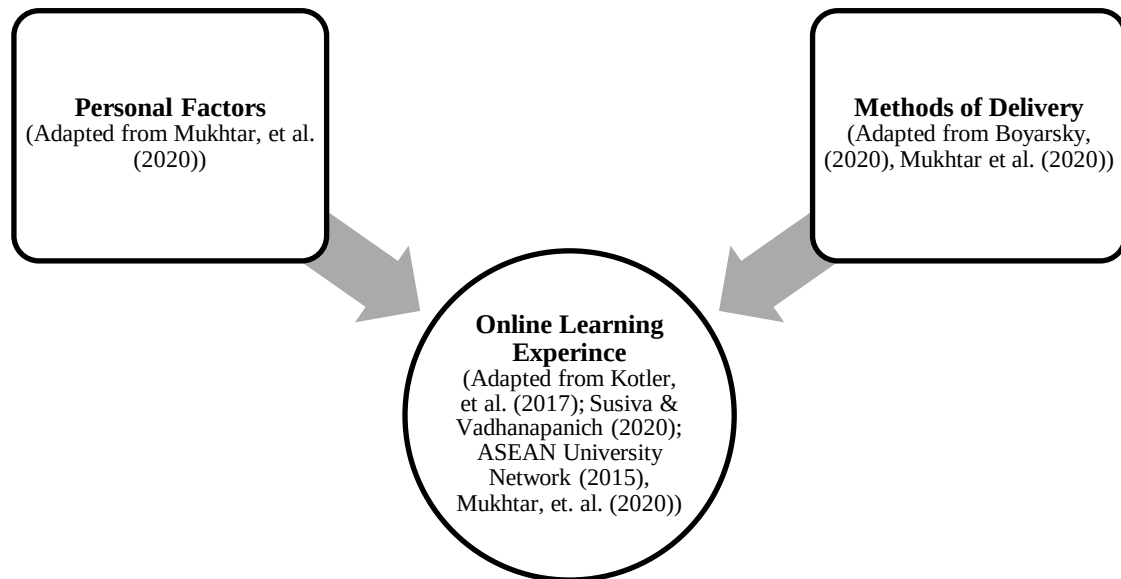

Figure 1 Conceptual Framework

The pandemic has caused changed teaching methods from on-site to completely online during the lockdown period. In delivery online courses, there are a few platforms that are available and selected by Thai Universities such as Zoom, Google Meets, Microsoft Teams, and WebEx (Boyarsky, 2020 : 34) Different universities or lecturers may use different online conference platforms depends on their convenience. However, there are pros and cons of online learning. The benefits of online learning are remote learning, comfort, accessibility, while the limitations are involved with inefficiency and difficulty in maintaining academic integrity Mukhtar et al. (2020 : online). Mukhtar et al. (2020 : online) also found that online learning has allowed lecturers to develop student centered learning, which is the key advantage of this method of delivery. On the other hands, for limitations, online learning is not good for teaching skills especially for labs like anatomy classes, lack of students' feedbacks, limited attention span, lack of attentiveness, resource intensive, lack of discipline, and plagiarism Mukhtar et al. (2020 : online)

Personal factors studied in this research are gender, age range, educational level, faculties, and household income that could affect the online learning experience of the students especially faculties they are studying, educational level, and household income. Different faculties, students study different subjects. Contents and course structures are different, which are designed particularly to educate students with the best delivery teaching methods Mukhtar et al. (2020 : online)

Many universities in Thailand using AUN-QA Assessment to perform the self-assessment and write reports annually. The AUN-QA consists of 11 criteria, which are (1) expecting learning outcomes, (2) program specification, (3) program structure and content, (4)

teaching and learning approach, (5) student assessment, (6) academic staff quality, (7) support staff quality, (8) student quality and support, (9) facilities and infrastructure, (10) quality enhancement, and (11) output (ASEAN University Network, 2015 : 87). Higher education institutions in ASEAN countries should have followed these criteria to ensure that their curriculums are reaching the standard as well as identifying gaps for continuous improvement. This research is then using the AUN-QA criteria as a measurement for students' online learning experience.

Results

The online survey took about 25 days for 400 complete sets of data, after that the data was downloaded and analysed using statistical software. Respondents of the research were mostly female (71.5%), age around 18-24 years old (82.6%), studying undergraduate level (79.3%) from 13 different faculties and schools both art and science, household income 20,000 – 49,999 Baht a month (32.8%). Furthermore, the respondents were mostly pharmacy students (30.5%), business and management students (25.8%), and science students (11%). During the pandemic, most of the universities have changed the teaching methods from on-site to completely online (64.8%). There are several universities that have changed their teaching methods from on-site to online in some courses (22.3%). There are also some universities that provide online teaching since the pre-pandemic (7.3%). Hence, since the pandemic has started, over 94.4% of the respondents have experienced with online teaching and learning in the higher education level.

The results can be summarized according to the objectives as follows:

1. Online learning experience and its effectiveness in the perspectives of Thai University students during the pandemic.

The findings shown that online learning experience had been improved since the pre-pandemic because online video meeting platforms have offered better features and functions that lead to improve the user experience. The most common online video meeting platforms employed by Thai universities as an online learning channel are Google Meets (57.8%), Zoom (28.5%), Microsoft Teams (8%) and WebEx (1.3%). There are other platforms the students mentioned, yet they are not commonly used. Google Meets is the most popular as it is free of charge as a part of the Google services, yet students need to have Gmail accounts to conveniently access the platform. Zoom comes as the second because it has no cross-platform issues, however, it has limitation on the length of time for a meeting on their free services. The usage of the Microsoft Teams is slowly increased since it comes with the Microsoft 365 package, and easily links recording to the SharePoint and OneDrive with huge storage space available. WebEx is for more professional online conferences or webinars. Each platform has its own pros and cons for online learning experience and effectiveness. However, since the start of the pandemic, these platforms have been improved and offered better functionalities and user experiences to both teachers and students.

Consider the online learning experience and effectiveness based on the AUN-QA assessment criteria, the first criterion is *expected learning outcomes*, students perceived that they have just sufficient knowledge and discussion times during the online sessions ($\bar{x} = 2.94, SD. = 0.54$) in other words, the expected learning outcomes can be delivered as the expected, but not over expectation. For *program specification*, curriculum and course arrangement are moderately well communicated to the students ($\bar{x} = 2.71, SD. = 0.89$) although the curriculum and program specification remain the same for on-site and online

teaching. Further, in the student's perception, the *programs are somewhat well structured, and the contents* are moderately appropriate for online learning ($\bar{x} = 3.34, SD. = 0.92$). Regarding the teaching and learning approach, the students perceive that the courses are moderately well prepared, and the assignments are moderately helping them to understand the course contents ($\bar{x} = 2.74, SD. = 0.75$). Most of the respondents perceive that *student assessments* have been conducted adequately and fair ($\bar{x} = 2.75, SD. = 0.88$). However, there are 15.5% of the respondents feel that it is inadequate and unfair. Regarding *academic staff quality*, the students perceive that the academic staffs have moderate knowledge and understanding on the subjects they taught online ($\bar{x} = 2.57, SD. = 1.14$). However, they have mentioned that it depends on lecturers and instructors teaching techniques. Some lecturers have insufficient devices and inappropriate environment to perform online teaching sessions. Further, students think that the lecturers cannot answer their questions well as their expected. When students need support from staffs, 60.5% of the respondents said it is somewhat inconvenience to seek for online support. However, there are respondents said that they did not need any support from the staffs during the pandemic (4%). Hence, *support staff quality* is somewhat inadequate and shall be improved ($\bar{x} = 2.78, SD. = 1.13$).

For *student quality and support*, the students perceive that they have got somewhat adequate student monitoring system via class advisors ($\bar{x} = 2.55, SD. = 1.03$). However, there are distancing happen during the pandemic, the students can only contact their advisors via online methods such as Line chat app and email, which may cause slightly delay in responses. Students would like to access to recording of classes for their revisions, some universities did provide to the students, not all. *Facilities and infrastructures*, during the pandemic, the respondents may have limitations in accessing the on-site facilities and infrastructures, yet the result shown that the universities have attempted to provide services and allow students to access the necessary resources quite convenience and adequate ($\bar{x} = 3.00, SD. = 0.66$) as per their expectations, especially online meeting platforms, e-library, e-document, as well as other applications designed and developed to enhance online experience for the students. Regarding the *quality enhancement*, feedbacks, interactions, and participations of the students are limited during the pandemic ($\bar{x} = 2.51, SD. = 0.83$). They perceive that they have less interaction with the lecturers as well as colleagues. When considering, *output* which is the students themselves. This research has asked about the effectiveness of online learning in their perspective. The result shown that online learning is somewhat effective teaching method ($\bar{x} = 2.53, SD. = 0.78$), however, most respondents believe that it is less effective compared to on-site teaching method (67%). Therefore, the effectiveness of online learning may not be as good as on-site.

Overall online learning experience of Thai university students is just ***fair*** ($\bar{x} = 2.76, SD. = 0.29$). further, when asking the respondents if the situation is back to normal, which teaching methods are preferred. The answers are somewhat surprise, 61% of the respondents preferred the hybrid teaching method, which is mixture between online and on-site. On-site is much preferred for courses that teach skills, calculations, practices, workshops, and laboratory sessions. While online is for those lecture-based subjects e.g., marketing, economics, so on. Moreover, 31.5% of the respondents preferred completely on-site as they believe that on-site provides better experience and more effective teaching and learning especially in terms of participation, discussion and interpersonal communications with lecturers and classmates too. Networking and socialize are missing when study online. However, there are 7.5% prefer online learning, almost the same with the number of respondents who have studied online prior to the pandemic (7.3%). Only, 0.2% increased.

2. Identify factors affecting online learning experience of Thai University Students during the Pandemic.

One-way ANOVA with LSD is used to test at the 95% confidential level to identify factors affecting online learning experience of Thai University Students during the COVID-19 Pandemic. It found that age range ($F = 8.332$, $Sig = 0.000$), educational level ($F = 5.989$, $Sig = 0.001$), household monthly income ($F = 2.2341$, $Sig = 0.041$) and faculties ($F = 2.731$, $Sig = 0.002$) are the personal factors significantly affecting online learning experience of Thai University students, while online meeting platform ($F = 3.413$, $Sig = 0.009$) is the only methods of delivery that affects their experiences. Students at age 18-24 years old ($\bar{x} = 2.78$, $SD. = 0.27$) are having distinct experience to the one with age 25-34 years old ($\bar{x} = 2.62$, $SD. = 0.33$). For educational level, undergraduate students ($\bar{x} = 2.78$, $SD. = 0.27$) have different experience to the Master degree students ($\bar{x} = 2.62$, $SD. = 0.33$). It is noticeable that students with age of 18-24 years old are undergraduate students, and the one with 25-34 years old are studying the Master degree. The former has slightly better experience than the latter. For household monthly income, there are three pairs that have different online experience, the first pair is students with household income less than 20,000 Baht a month ($\bar{x} = 2.78$, $SD. = 0.25$) and students with household income between 50,000 – 99,000 Baht a month ($\bar{x} = 2.69$, $SD. = 0.31$). The second pair is students with household income between 20,001 – 49,999 Baht a month ($\bar{x} = 2.79$, $SD. = 0.25$) and students with household income between 50,000 – 99,000 Baht a month ($\bar{x} = 2.69$, $SD. = 0.31$). The last pair is students with household income between 20,001 – 49,999 Baht a month ($\bar{x} = 2.79$, $SD. = 0.25$) and students with household income between 100,000 – 199,000 Baht a month ($\bar{x} = 2.69$, $SD. = 0.28$). The respondents studying in deferent faculties or departments have different online learning experiences. Business and Management students ($\bar{x} = 2.72$, $SD. = 0.28$) have significantly distinct experience from Nurse ($\bar{x} = 3.22$, $SD. = 0.12$), Engineering ($\bar{x} = 3.01$, $SD. = 0.25$), Logistic and Marine Training ($\bar{x} = 3.10$, $SD. = 0.03$). Science ($\bar{x} = 2.75$, $SD. = 0.24$) students have significantly dissimilar experience from Nurse ($\bar{x} = 3.22$, $SD. = 0.12$), Logistic and Marine Training ($\bar{x} = 3.10$, $SD. = 0.03$), and Education ($\bar{x} = 2.59$, $SD. = 0.17$). IT and Innovation students ($\bar{x} = 2.79$, $SD. = 0.29$), and Pharmacy students ($\bar{x} = 2.79$, $SD. = 0.30$) have significantly distinct experience from Nurse ($\bar{x} = 3.22$, $SD. = 0.12$), and Education ($\bar{x} = 2.59$, $SD. = 0.17$). Nurse students ($\bar{x} = 3.22$, $SD. = 0.12$) have significantly different experience from Social Science ($\bar{x} = 2.83$, $SD. = 0.41$), Economics ($\bar{x} = 2.61$, $SD. = 0.37$), Medicine ($\bar{x} = 2.70$, $SD. = 0.00$), Education ($\bar{x} = 2.59$, $SD. = 0.17$), Law ($\bar{x} = 2.88$, $SD. = 0.19$), and Arts ($\bar{x} = 2.37$, $SD. = 0.00$). Economics students ($\bar{x} = 2.61$, $SD. = 0.37$) have significantly dissimilar experience from Engineering ($\bar{x} = 3.01$, $SD. = 0.25$), and Logistic and Marine Training ($\bar{x} = 3.10$, $SD. = 0.03$). Engineering students ($\bar{x} = 3.01$, $SD. = 0.25$) have significantly unique experience from Education ($\bar{x} = 2.59$, $SD. = 0.17$). Logistic and Marine Training ($\bar{x} = 3.10$, $SD. = 0.03$) have significantly distinct experience from Education ($\bar{x} = 2.59$, $SD. = 0.17$), and Arts ($\bar{x} = 2.37$, $SD. = 0.00$). Lastly, Education students have significantly dissimilar experience from Law ($\bar{x} = 2.88$, $SD. = 0.19$).

Methods of delivery is the other independent variable that found affecting the online learning experience of the student during the pandemic. Different *online meeting platform* employed by the universities or lecturers creates different online learning experience to the students. Each platform has found to delivery significantly distinct experience. Other platforms ($\bar{x} = 3.32$, $SD. = 0.00$) provide the best experience compared to Google Meets ($\bar{x} = 2.77$, $SD. = 0.27$), Zoom ($\bar{x} = 2.73$, $SD. = 0.29$), Microsoft Teams ($\bar{x} = 2.73$, $SD. = 0.30$),

and WebEx ($\bar{x} = 2.50, SD. = 0.34$). The other platforms refer to the mix used of the various platforms available in the market. For example, some universities provide Google Meets, Zoom and Microsoft Teams for students and lecturers to choose per their convenience. Some lecturers have adopted two different platforms to teach one class to ensure that students have appropriate access to various contents such as video sharing, games, online learning applications.

3. Explore correlation between online learning effectiveness and experience of Thai University students during the COVID-19 pandemic

The research results indicated that online learning experience have a positively correlated to effectiveness of outcomes ($r = 0.305, \text{Sig} = 0.000$). Therefore, it can be concluded that in the student perspective, learning experience they perceived have a moderately correlated to effectiveness of their learning outcomes. In other words, the better experience the students perceived with the online learning, the more effective learning outcomes they will have.

Discussion

There are interesting findings in this research that the researcher would like to discuss further as follows.

1. This research is conducted amidst of the COVID-19 pandemic to understand the student perspectives on online learning experience. the findings shown that the students have been forced to adopt online learning to replace the on-site for safety reasons. However, once they have experience with the online learning platform, it seems that they have adapted themselves to the new online system quite well. They have learnt that online and on-site both have pros and cons. The advantages of the online are convenience, accessibility, they can study from anywhere, recordings available for revision, which is consistent with the finding of Mukhtar et al. (2020:online). However, online learning also has disadvantages, which are limited interactions, participations, discussions, losing networking and relationship building among the classmates, difficult to transferring skills, practicing, or conducting workshops. These limitations are quite like what Mukhtar et al. (2020:online) found in their research, except this research has found that a few courses may not be suitable with online learning especially courses that need actions, practices, team works, and discussions such as laboratory, workshops, programming, calculation, and group discussions. Students in different faculties have distinct perspective on online learning experience, however, they are having an acceptable level of online learning experience.

2. Furthermore, it is noticeably that students in faculties that are usually have practices, laboratory sessions are facing with more challenges with online learning. Since most lecturers have employed an available online meeting platform to perform live lectures with limited demonstrations and discussions. Although these online meeting and conference platforms have been improved extremely fast compared to prior of the pandemic, there are several limitations that are remain challenges. To improve online learning experience, the result suggested that the universities and lecturers shall employ a hybrid between online and on-site to ensure the effectiveness of the outcomes. For online session, lecturers may also consider mixing between different online meeting platforms to draw student attention as well as to be able to utilize different teaching tools and techniques that come with each platform to increase online learning experience.

3. It seems that online learning experience is positively correlated to effectiveness of the learning outcomes because curriculums and program structures are designed in assuring that it will deliver the standard quality of teaching and learning, and the universities have changed only the method of delivery from online to on-site. The fact that all curriculums did not specifically design for online learning, the students perceived that on-site learning offers the better learning experience and effectiveness shall be acceptable. However, if the universities, schools, or faculties would like to continue with the online learning method, either offer a hybrid or completely online courses, they shall design the curriculum, course structures, teaching tools and techniques that could offer similar or better experience and effectiveness to the students.

4. In designing the online courses, lecturers shall be well prepared with course structures, assessments, academic and pragmatic knowledge, online teaching tools and techniques to draw student attention and foster interactions and participations. The most importantly, all the advantages of online learning experience shall remain and utilized as benefits for students especially recording for student revisions.

Recommendations

According to the research results, the students have already adopted and familiar with online learning system. Government, universities, faculties as well as other stakeholders may consider adopting available digital technology to develop as EdTech to improve online learning experience and effectiveness.

The curriculum committees shall consider redesigning their curriculums and course structures to be more appropriate for the pandemic situations by accepting online meeting platform or online learning application as alternative to on-site lectures. Further, the assessment methods should also be redesigned to ensure integrity and fairness of scoring and grading.

Google Meets and Zoom are the top two online meeting applications in the students' perceptions. Both offers somewhat good online learning experience. On the other hands, WebEx is the least preferable for the students.

Class contents is another thing to be considered as if it needs practicing, actions, discussions, workshops, etc., lecturers may need to think more on the best way to delivery those contents to the students and ensure that they will understand and gain those necessary skills that are particularly important to their future careers.

References

- ASEAN University Network. (2015). *Guide to AUN-QA Assessment at Programme Level*. In A. U. Network (Ed.). Bangkok.
- Boyarsky, K. (2020, 4 November, 2020). Ten Best Vedio Meeting Apps. *Online*. Retrieved June, 20 2021. from <https://resources.owllabs.com/blog/best-meeting-apps>.
- Department of Disease Control. (2021). Corona Virus Disease (COVID-19) : Thailand Situation. *Online*. Retrieved June, 20 2021. Retrieved from <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/eng/index.php>
- Kotler, P., Kartajaya, H., & Setiawan, I. (2017). Marketing 4.0 : moving from traditional to digital. *Online*. Retrieved June, 20 2021. from <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&scope=site&db=nlebk&db=nlabk&AN=1424256>

- Mark Easterby-Smith, R. T., Paul R. Jackson, and Lena J. Jaspersen. (2018). *Management and Business Research*. London: Sage.
- Mukhtar, K., Javed, K., Arooj, M., & Sethi, A. (2020). Advantages, Limitations and Recommendations for online learning during COVID-19 pandemic era. *Pakistan journal of medical sciences*, 36 (COVID19-S4), S27-S31.
- Office of the Higher Education Commission. (2021). University Statistics 2020. *Online*. Retrieved June, 20 2021. from http://www.info.mua.go.th/info/table_stat_02.php?id_member=
- Organization, W. H. (2020, September 2020). *Thailand: How a Strong Health System Fights a Pandemic*. COVID-19: WHO's Action in Countries.
- Schindler, P. (2005). *Business Research Methods*. Newyork: McGrawhill Education.
- Susiva, S., & Vadhanapanich, J. (2020). *What are the Differences between Customer Experience and User Experience based on practical and academic perspectives*. Paper presented at the the 11th ASEAN+ 9 International Conference on Business, Economics, Finance, and Innovation, Graduate School of Commerce, Burapha University, Cholburi, Thailand.
- Wipatayotin, A. (2021, 9 JAN 2021). Ministry confident second wave will end this month. *Bangkok Post*. *Online*. Retrieved June, 20 2021. from <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2047919/ministry-confident-second-wave-will-end-this-month>
- Yamane, T. (1967). *Statistics, An Introductory Analysis, 2nd Ed.*, . New York: Harper and Row.

**แนวทางการพัฒนาการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6
Guidelines for Conflict Management of School Administrators Under the
Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1 Group 6**

ศรัณย์รัชต์ ศุภรณ์พานิช

วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

Saranrat Supornpanich

Siam Technology College, Thailand

E-mail : kes_yui24@hotmail.com

บทคัดย่อ

สภาพสังคมปัจจุบันมีความหลากหลายทางความคิดและการแสดงออกส่งผลให้เกิดปัญหาความขัดแย้งส่วนบุคคลและต่อองค์กร ทำให้การดำเนินงานภายในสถานศึกษาขาดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ผู้บริหารจึงเป็นบุคคลสำคัญในการจัดการความขัดแย้งให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมไม่ให้เกิดความเสียหายต่อองค์กรและมีประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1). เพื่อศึกษาการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต1 กลุ่ม 6 2). เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต1 กลุ่ม 6 หกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูและผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต1 กลุ่ม 6 จำนวน 264 คน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น 0.86 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า

1.การจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 กลุ่ม 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก ($\bar{x} = 4.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีการจัดการความขัดแย้งในระดับปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการประนีประนอม รองลงมาคือ ด้านการยอมให้ ด้านการร่วมมือ ด้านการหลีกเลี่ยง และด้านที่มีการจัดการความขัดแย้งในระดับปฏิบัติต่ำสุด คือด้านการเอาชนะ

2. แนวทางการพัฒนาการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 ผู้บริหารมีแนวทางการพัฒนาการจัดการความขัดแย้ง ตามลำดับ 1). ด้านการประนีประนอมผู้บริหารสถานศึกษาพยายามแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นด้วยการรอมชอม 2). ด้านการยอมให้ผู้บริหารสถานศึกษาเจรจาในสิ่งที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันมากกว่าที่จะเจรจาในเรื่องที่ทุก ฝ่ายมีความเห็นแตกต่างกัน 3). ด้านการเอาชนะ ผู้บริหารสถานศึกษาแสวงหาเหตุผลในการที่จะทำให้บรรลุ เป้าหมายตามที่วางไว้ วิธีการนี้บุคคลจะมีพฤติกรรมมุ่งเอาชนะ 4). ด้านความร่วมมือ ผู้บริหารสถานศึกษา พยายามทำงานให้บรรลุเป้าหมายโดยตระหนักถึงความคิดเห็นแตกต่าง 5). ด้านการหลีกเลี่ยง ผู้บริหาร สถานศึกษาพยายามลดความขัดแย้งโดยไม่นำมาเป็นทิวตกกังวล

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา; การบริหารจัดการความขัดแย้ง; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstracts

Society has a variety of ideas and expressions. This results in personal and organizational conflicts. And causing inefficiency of the operations within the educational institutions and effectiveness. Therefore, the administrators are the key players in managing conflicts at an appropriate level so that they do not cause damage to the organization and are useful for the management of education. The objective of this study was to 1) study guidelines for conflict management of school administrators under The Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1 group 6 and 2) study develop conflicts management of school administrators under Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1 group 6. The sample group in this research consisted of 254 government teachers and administrators. The tools used in this study was 5 level rating scale questionnaires consisted of 30 questions and structured interview.

The confidence level equals to 0.86. Data were collected by the frequency, percentage, mean and standard deviation. The research results were as follows:

1. Conflict management of the school administrators under the Secondary Educational Service Area Office 1 group 6 was overall at a high level ($\bar{X}=4.44$). The rankings highest to lowest were based on the following aspect compromising, allowing, cooperation, avoidance and the lowest practical of conflict management was overcoming

2. Guidelines for the development of conflicts management of school administrators under Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1 group 6. Administrators have the guidelines for the development of conflict management accordingly. 2.1Compromising, administrators try to solve problems. 2.2Allowing, administrators negotiate all parties agree on rather than negotiate all parties have different opinions. 2.3Overcoming, administrators seek reasons to achieve the goals by overcoming behavior. 2.4Cooperation, administrators achieve their goals by aware of different opinions. 2.5Avoidance, administrators reduce conflict without causing concern.

Keywords: Guidelines, Conflict Management, Administrators, Secondary School

บทนำ

สภาพสังคมปัจจุบันมีความหลากหลายทางความคิด และความต้องการ ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ที่เข้าสู่โลกยุคไร้พรมแดนอย่างแท้จริง ความต้องการและความเข้าใจที่แตกต่างกันทางวัฒนธรรมได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ การรับรู้ การส่งต่อข้อมูล อาจเป็นสาเหตุของความไม่เข้าใจและนำไปสู่ความขัดแย้งภายในและภายนอกสถานศึกษาได้ ปัญหาการแบ่งงาน ปัญหาการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน และการมีส่วนร่วมในการทำงานดังกล่าวล้วนเกี่ยวข้องกับการบริหารความขัดแย้งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องดำเนินการให้สถานศึกษามีคุณภาพเพื่อผลสำเร็จทางการศึกษาตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา (จิรารัตน์ เขียนรูปครุฑ, 2558 : 3) ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องต้องมีการทำงานร่วมกัน เมื่อบุคคลจำนวนมากมาปฏิบัติงานร่วมกันบางครั้งอาจมีความไม่เข้าใจกัน ทำให้เกิดปัญหา ความขัดแย้ง ผู้บริหารจึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้การบริหารจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาและการบริหารงานเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ ให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

กระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายในการปรับปรุงและพัฒนาระบบและรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาที่เป็นอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการด้วยความรับผิดชอบและตรวจสอบได้ และเพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษา การเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาและความรับผิดชอบร่วมกันอย่างมีระบบ และมีประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) การบริหารจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารจะต้องระมัดระวังมิให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นมากเกินไป จนก่อให้เกิดผลเสียเพราะจะเกิดความสับสนไม่สามารถทำการตัดสินใจได้ และต้องระมัดระวังความขัดแย้งในทางที่ไม่ดีมิให้เกิดขึ้นด้วยเมื่อผู้บริหารเป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้ง กมลนัถ ศรีจ้อย (2560 : 13) ซึ่งโดยภาพรวมมีความขัดแย้ง ด้านความสัมพันธ์ อันดับรองลงมาด้านค่านิยม ด้านการสื่อสาร และด้านโครงสร้าง และปัญหาต่ำที่สุด คือ ด้านผลประโยชน์ นอกจากนี้พรพรรณ เรื่องฤทธิ์และสุรเชต น้อยฤทธิ์ (2560 : ออนไลน์) พบว่าสาเหตุความขัดแย้งในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยสาเหตุจากปัจจัยภายในและสาเหตุจากปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก วิธีการบริหารความขัดแย้งในโรงเรียน โดยวิธีการบริหารความขัดแย้งแบบประนีประนอม และวิธีการบริหารความขัดแย้งแบบผสมผสาน และ วิธีการบริหารความขัดแย้งแบบครอบงำ ผู้บริหารที่ดีจะต้องยอมรับความขัดแย้ง และพยายามหาวิธีในการแก้ปัญหาความขัดแย้งและพยายามทุกวิธีทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง เพราะความขัดแย้งเป็นพลังสำคัญอันหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมขององค์การ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งของผู้บริหาร หากใช้วิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งไม่เหมาะสมจะทำให้บรรยากาศในองค์การเต็มไปด้วยการแข่งขัน ชูเชิญ และคุกคาม จากนั้นความขัดแย้งจะรุนแรงขึ้น จนกลายเป็นความขัดแย้งในทางทำลาย ซึ่งจะส่งผลให้องค์การเสื่อมลงในที่สุด และในทางตรงกันข้าม หากใช้วิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เหมาะสมจะทำให้เกิดบรรยากาศของความร่วมมือและสนับสนุน

ความขัดแย้งจะเป็นความขัดแย้งที่ส่งผลในทางสร้างสรรค์องค์การให้เจริญก้าวหน้าบทบาทของผู้บริหารจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องยืนหยัดอย่างมีสติ (กุศล ชุมมุง, 2560 : 2)

สภาพปัญหาโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร แต่ละโรงเรียนมีการบริหารงานที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องเมื่อมาทำงานร่วมกันทำให้เกิดข้อขัดแย้งในการแบ่งงานและรับผิดชอบงาน ความขัดแย้ง มีหลายลักษณะทั้งความขัดแย้งภายในบุคคล ระหว่างบุคคลกับบุคคล ระหว่างบุคคลกับกลุ่ม ระหว่างบุคคลกับหน่วยงาน ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มกับหน่วยงาน ความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานกับหน่วยงาน ซึ่งความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอาจเป็นผลมาจากทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมของบุคคลแต่ละบุคคล (จิรารัตน์ เขียนรูปครุฑ, 2558 : 33) ทั้งนี้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอาจส่งผลในด้านที่ดีหรือไม่ดีนั้น ขึ้นอยู่กับแนวทางการบริหารความขัดแย้งนั้นอย่างถูกต้องเหมาะสมและใช้วิธีการบริหารจัดการอย่างสร้างสรรค์ อันจะนำไปสู่ประสบการณ์เรียนรู้ที่ดี

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางการจัดการความขัดแย้งให้กับผู้บริหารสถานศึกษาให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายต่อองค์กร และมีประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 857 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คือครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 254 คน โดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and morgan) และผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 จำนวน 10 คนเป็นประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อเป็นตัวแทนตอบคำถามแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งข้อมูลแบบสอบถาม ออกเป็น 2 ตอน เพื่อให้ครอบคลุมข้อมูลที่ต้องการในการประมวลผลการวิจัย คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 จำนวน 30 ข้อ 5 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านการเอาชนะ 2.ด้านการร่วมมือ 3.ด้านการประนีประนอม 4.ด้านการหลีกเลี่ยง 5.ด้านการยอมให้ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating scale) ตามแนวคิดของ Likert scale 5 ระดับ (Likert)

2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ในการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา โดยการสุ่มผู้บริหารแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 คน จากโรงเรียน 10 โรงเรียน แบบสัมภาษณ์เป็นคำถามที่ได้จากวิเคราะห์ข้อมูลของการตอบแบบสอบถามของครูจากการวิจัยเชิงปริมาณ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเอาชนะ ด้านการร่วมมือ ด้านการประนีประนอม ด้านการหลีกเลี่ยง และด้านการยอมให้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามโดยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีสยามถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กลุ่ม 6

2. ผู้วิจัยดำเนินการจัดส่งหนังสือและแบบสอบถามให้กับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 ด้วยตนเอง และให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ตอบผ่าน Google Form ทั้งหมดจำนวน 254 ชุด คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์

3. ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) 1. ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยาย 2. สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อธิบายข้อมูล แนวทางการพัฒนาการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 เป็นรายชื่อและรายได้นำเสนอเป็นรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดการบริหาร ความขัดแย้งตามกรอบทฤษฎีของ Thomas & Kilmann (1987 : 11-16 อ้างถึงใน จิราวัฒน์ เขียนรูปครุฑ, 2558 : 5) มี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเอาชนะ ด้านการร่วมมือ ด้านการประนีประนอม ด้านการหลีกเลี่ยง และ ด้านการยอมให้ ดังภาพที่ 1

ตัวแปรที่ศึกษา

การจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 ใน 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการเอาชนะ
2. ด้านร่วมมือ
3. ด้านการประนีประนอม
4. ด้านการหลีกเลี่ยง
5. ด้านการยอมให้

แนวทางการพัฒนาการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 ใน 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการเอาชนะ
2. ด้านการร่วมมือ
3. ด้านการประนีประนอม
4. ด้านการหลีกเลี่ยง
5. ด้านการยอมให้

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 โดยภาพรวมและรายด้าน

การจัดการความขัดแย้ง	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{x}$	(S.D.)	ความหมาย	อันดับ
ด้านการเอาชนะ	4.24	0.32	มาก	5
ด้านการร่วมมือ	4.39	0.32	มาก	3
ด้านการประนีประนอม	4.64	0.37	มาก	1
ด้านการหลีกเลี่ยง	4.37	0.22	มาก	4
ด้านการยอมให้	4.60	0.31	มาก	2
รวม	4.44	0.30	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก ($\bar{X} = 4.44$) เมื่อ
พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีการจัดการความขัดแย้งในระดับปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการประนีประนอม
($\bar{X} = 4.64$) รองลงมา คือ ด้านการยอมให้ ($\bar{X} = 4.60$) ด้านการร่วมมือ ($\bar{X} = 4.39$) และด้านการหลีกเลี่ยง
($\bar{X} = 4.37$) และส่วนด้านที่มีการจัดการความขัดแย้งในระดับปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการเอาชนะ ($\bar{X} = 4.24$)

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 ดังนี้

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการตอบแบบสอบถามเชิงปริมาณของครู ผู้วิจัยได้นำข้อมูลข้อที่มีการ
จัดการความขัดแย้งในระดับปฏิบัติต่ำสุด เพื่อนำมาจัดทำเป็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์ผู้บริหารแบบมี
โครงสร้างเพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แนวทางการพัฒนาการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา

ลำดับที่	ด้านความขัดแย้ง	แนวทางการพัฒนาการจัดการความขัดแย้ง
1	ด้านการประนีประนอม	พยายามแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นด้วยการรอมชอม
2	ด้านการยอมให้	เจรจาในสิ่งที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันมากกว่าที่จะเจรจาในเรื่องที่ทุกฝ่ายมีความเห็นแตกต่างกัน
3	ด้านการเอาชนะ	แสวงหาเหตุผลในการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้
4	ด้านความร่วมมือ	พยายามทำงานให้บรรลุเป้าหมายโดยตระหนักถึงความคิดเห็นแตกต่าง
5	ด้านการหลีกเลี่ยง	พยายามลดความขัดแย้งโดยไม่นำมาเป็นที่วิตกกังวล

2. ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ได้ข้อมูลเพื่อนำมาจัดทำเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 ได้ดังนี้

2.1 ท่านมีวิธีการและแนวทางการพัฒนาการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างไร ผลการสัมภาษณ์คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรจะต้องรอบรู้เทคนิควิธีการ ทำความเข้าใจกับสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นและแก้ไขปัญหการจัดการความขัดแย้ง ในสถานการณ์ต่างๆ ภายในสถานศึกษา ให้ความใส่ใจ แสดงความจริงใจกับสาเหตุของความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นอย่างจริงจัง เพื่อเตรียมวางแผนในการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นโดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แสดงความคิดเห็น เปิดใจยอมรับฟังเพื่อให้มีผลกระทบน้อยที่สุดหรือขจัดความขัดแย้งให้หมดไปได้อย่างรอบคอบ เหมาะสม ทันเวลา และเกิดประโยชน์สูงสุดกับสถานศึกษา

2.2 ด้านการเอาชนะ ท่านมีวิธีการจัดการความขัดแย้ง หัวข้อการแสวงหาเหตุผลในการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้ ได้อย่างไร ผลการสัมภาษณ์คือ ผู้บริหารสถานศึกษาแสวงหาเหตุผลในการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้ วิธีการนี้บุคคลจะมีพฤติกรรมมุ่งเอาชนะ โดยพยายามหาเหตุผลเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตัวเองต้องการเป็นสำคัญ และแสดงออกถึงพฤติกรรมการให้ความร่วมมือในระดับต่ำ โดยการกระทำนั้นไม่คำนึงถึงผลประโยชน์หรือความเสียหายของผู้อื่น เอาชนะเป็นพฤติกรรมที่เอาแต่ใจตนเอง มุ่งรักษาผลประโยชน์ของตนเองเป็นประการสำคัญ โดยไม่ให้ความร่วมมือ และคำนึงถึงผลประโยชน์หรือความสูญเสียของผู้อื่น

2.3 ด้านความร่วมมือ ท่านมีวิธีการจัดการความขัดแย้ง หัวข้อพยายามทำงานให้บรรลุเป้าหมายโดยตระหนักถึงความคิดเห็นแตกต่างได้อย่างไร ผลการสัมภาษณ์คือ ผู้บริหารสถานศึกษาพยายามทำงานให้บรรลุเป้าหมายโดยตระหนักถึงความคิดเห็นแตกต่าง เป็นการหาข้อยุติจากจากพฤติกรรมของบุคคลที่มุ่งให้เกิด

ความพอใจทั้งแก่ตนเองและบุคคลอื่น การร่วมมือเป็นพฤติกรรมที่ตรงกันข้ามกับการหลีกเลี่ยง พฤติกรรมลักษณะนี้เป็นความร่วมมือในการแก้ปัญหาที่มุ่งให้เกิดการเอาชนะทั้งสองฝ่าย ทำนองว่า สองหัวดีกว่าหัวเดียว

2.4 ด้านการประนีประนอม ท่านมีวิธีการจัดการความขัดแย้ง หัวข้อพยายามแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นด้วยการรอมชอมได้อย่างไร ผลการสัมภาษณ์คือ ผู้บริหารสถานศึกษาพยายามแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นด้วยการรอมชอม เป็นยุทธวิธีการจัดการความขัดแย้งที่ผู้บริหารพยายามหาทางสายกลางเพื่อให้เป็นที่พอใจแก่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายยินดียินยอมปัญหานั้นมาพิจารณา พยายามหาทางประนีประนอมยอมเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับยอมเสียสละบางส่วนเพื่อให้ได้บางส่วนไว้

2.5 ด้านการหลีกเลี่ยง ท่านมีวิธีการจัดการความขัดแย้ง หัวข้อพยายามลดความขัดแย้งโดยไม่นำมาเป็นที่วิตกกังวลได้อย่างไร ผลการสัมภาษณ์คือ ผู้บริหารสถานศึกษาพยายามลดความขัดแย้งโดยไม่นำมาเป็นที่วิตกกังวล เป็นการเลี่ยงปัญหา ไม่สนใจความต้องการของตนเอง และความต้องการของผู้อื่น การจัดการกับความขัดแย้งตามแบบนี้เหมาะสำหรับความขัดแย้งที่ไม่ใช่เรื่องสำคัญหรือเป็นเรื่องเล็กน้อย หรือคาดว่าจะเกิดผล ไม่คุ้มค่ากับการที่ต้องเผชิญหน้าเพื่อแก้ปัญหา

2.6 ด้านการยอมให้ ท่านมีวิธีการจัดการความขัดแย้ง หัวข้อเจรจาในสิ่งที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันมากกว่าที่จะเจรจาในเรื่องที่ทุกฝ่ายมีความเห็นแตกต่างกันได้อย่างไร ผลการสัมภาษณ์คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเจรจาในสิ่งที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันมากกว่าที่จะเจรจาในเรื่องที่ทุกฝ่ายมีความเห็นแตกต่างกัน เป็นรูปแบบการแสดงพฤติกรรมที่มีผู้บริหารสถานศึกษาเน้นการเอาใจผู้อื่น ปล่อยให้ผู้อื่นดำเนินการไปตามที่ตนชอบแม้ตนเองจะไม่เห็นด้วยก็ตาม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต1 กลุ่ม 6 ผู้วิจัยขออภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. การศึกษาการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต1 กลุ่ม 6 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการทำงานและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ใช้วิธีการรับฟังความคิดเห็น เหตุผลข้อเท็จจริงจากทุกฝ่าย มีการประนีประนอม ใช้วิธีการผัดผ่อนเพื่อให้มีเวลาในการคิดอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภรณ์ ทับทิมทองและนิมิต มั่งมีทรัพย์ (2562 : ออนไลน์) ได้ศึกษาวิจัยจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารที่มีผลกับความผูกพันต่อสถานศึกษาของครูและบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 พบว่า 1. ผู้บริหารจัดการความขัดแย้งในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ วิธีประนีประนอม วิธียอมให้ วิธีร่วมมือ วิธีเอาชนะ และวิธีหลีกเลี่ยง 2. ความผูกพันต่อสถานศึกษาของครูและ

บุคลากรในสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3. อิทธิพลของวิถีจัดการความขัดแย้งแบบวิถี
ประนีประนอม ส่งผลต่อความผูกพันต่อสถานศึกษาของครูและบุคลากรในสถานศึกษาทุกด้าน
นอกจากนี้เมื่อผู้วิจัยพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีประเด็นที่สำคัญแก่การอภิปราย ดังต่อไปนี้

1. ด้านการเอาชนะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการความ
ขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต1 กลุ่ม
6 ผู้บริหารแสวงหาเหตุผลในการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้ ใช้วิธีการที่หลากหลายตามอำนาจ
หน้าที่ในการแก้ไขปัญหา ชี้แจงให้ผู้อื่นเห็นว่าวิธีการแก้ไขปัญหาของตนเองถูกต้อง และพยายามที่จะใช้สิทธิใน
การแสดงความคิดเห็นของตนเองกับปัญหาที่เกิดขึ้น โดยใช้วิธีการต่าง ๆ จูงใจให้คนอื่นยอมรับความคิดเห็น
เพื่อแก้ไขปัญหาโดยใช้วิธีการตามความคิดของตนเอง สอดคล้องกับ ญัฐพล บำรุงเกตุอุดม (2561 : ออนไลน์)
ได้ศึกษา การจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต
28 ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้บริหารสถานศึกษา มีการจัดการความขัดแย้งโดยใช้รูปแบบการประนีประนอม
รูปแบบการบูรณาการ รูปแบบการร่วมมือ รูปแบบการยอมให้ รูปแบบการหลีกเลี่ยง และรูปแบบการเอาชนะ
ตามลำดับ

2. ด้านการร่วมมือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการความ
ขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต1 กลุ่ม
6 ผู้บริหารพยายามฟังความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลายและเปิดเผย แสวงหาความ
ร่วมมือและความช่วยเหลือจากผู้ร่วมงานอยู่เสมอในการแก้ไขปัญหา พยายามทำงานให้บรรลุเป้าหมายโดย
ตระหนักถึงความคิดเห็นแตกต่าง สอดคล้องกับ รัชพล เทียงดี (2563 : 10) กล่าวว่า ความสำคัญของการ
บริหารเป็นกระบวนการในการดำเนินงานของบุคคลตั้งแต่สองขึ้นไป โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ภารกิจของ
องค์การบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจของบุคลากรในองค์การ ในการ
วางแผนการจัดองค์การ การสั่งการ การควบคุม การติดตามและการประเมินผล โดยใช้ทรัพยากรและ
เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. ด้านการประนีประนอม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการ
ความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต1
กลุ่ม 6 ผู้บริหารพยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยการรอมชอม ให้ผู้อื่นเข้าจัดการเจรจาไกล่เกลี่ย ยุติปัญหา
และตกลงกันเพื่อประนีประนอมปัญหา ยอมให้ผู้ร่วมงานได้ในสิ่งที่ต้องการถ้าหากผู้ร่วมงานยอมให้ในสิ่งที่
ตนเองต้องการ พยายามหาทางสายกลางระหว่างความคิดเห็นของตนเองกับความคิดเห็นของคนอื่น สอดคล้อง
กับ กมลนัธ ศรีจ้อย (2560 : 75) ได้ศึกษา การบริหารจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
ในจังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารจัดการความขัดแย้งด้านประนีประนอม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

และผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการศึกษา พบว่า การบริหารจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ด้านการหลีกเลี่ยง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต1 กลุ่ม 6 ผู้บริหารมักจะผัดผ่อนในการแก้ไขปัญหาจนกว่าจะมีเวลาคิดอย่างรอบคอบ พยายามหลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็นซึ่งจะนำไปสู่การโต้แย้ง พยายามลดความขัดแย้งโดยไม่นำมาเป็นที่วิตกกังวล มอบหมายให้ผู้เกี่ยวข้องรับผิดชอบแทนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

5. ด้านการยอมให้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต1 กลุ่ม 6 ผู้บริหารในการเจรจาต่อรองกันพยายามที่จะนึกถึงผลประโยชน์หรือความพอใจของผู้อื่น ยอมเสียสละในบางสิ่งบางอย่างเพื่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานน้อยที่สุด ยอมเสียสละความต้องการของตนเองเพื่อสนองความต้องการของผู้ร่วมงานเจรจาในสิ่งที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันมากกว่าที่จะเจรจาในเรื่องที่ทุกฝ่ายเห็นแตกต่างกัน สอดคล้องกับ สุภรณ์ ทับทิมทอง และนิมิต มั่งมีทรัพย์ (2558 : ออนไลน์) ได้ศึกษา วิธีจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารที่มีผลกับความผูกพันต่อสถานศึกษาของครูและบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ผลการวิจัยพบว่าความผูกพันต่อสถานศึกษาของครูและบุคลากรในสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะรักษาสมาชิกภาพของตนในสถานศึกษาไว้ ความเต็มใจที่จะใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ที่จะทำงานเพื่อสถานศึกษาและความเชื่อถ้อยยอมรับเป้าหมายและค่านิยมของสถานศึกษา

2. แนวทางการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 ได้ดังนี้

2.1 ด้านการเอาชนะ ผู้บริหารสถานศึกษาแสวงหาเหตุผลในการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้ วิธีการนี้บุคคลจะมีพฤติกรรมมุ่งเอาชนะ โดยพยายามหาเหตุผลเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตัวเองต้องการเป็นสำคัญ และแสดงออกถึงพฤติกรรมการให้ความร่วมมือในระดับต่ำ โดยการกระทำนั้นไม่คำนึงถึงผลประโยชน์หรือความเสียหายของผู้อื่น เอาชนะเป็นพฤติกรรมที่เอาแต่ใจตนเอง มุ่งรักษาผลประโยชน์ของตนเองเป็นประการสำคัญ โดยไม่ให้ความร่วมมือ และคำนึงถึงผลประโยชน์หรือความสูญเสียของผู้อื่น

2.2 ด้านความร่วมมือ ผู้บริหารสถานศึกษาพยายามทำงานให้บรรลุเป้าหมายโดยตระหนักถึงความคิดเห็นแตกต่าง เป็นการหาข้อยุติจากจากพฤติกรรมของบุคคลที่มุ่งให้เกิดความพอใจทั้งแก่ตนเองและบุคคลอื่น การร่วมมือเป็นพฤติกรรมที่ตรงกันข้ามกับการหลีกเลี่ยง พฤติกรรมลักษณะนี้เป็นความร่วมมือในการแก้ปัญหาที่มุ่งให้เกิดการเอาชนะทั้งสองฝ่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ นัฏฐิกา นิลสุข (2560 : 79) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการทำงาน

ตามทัศนคติของครูอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2. ประสิทธิภาพการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก เมื่อพิจารณาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิภาพการทำงานตามทัศนคติของครูอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายกในด้านต่างๆ พบว่ามีความสัมพันธ์กันปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ด้านการประนีประนอม ผู้บริหารสถานศึกษาพยายามแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นด้วยการระดมสมอง เป็นยุทธวิธีจัดการความขัดแย้งที่ผู้บริหารพยายามหาทางสายกลางเพื่อให้เป็นที่พอใจแก่คู่กรณีทั้งสองฝ่าย ยินดีรับฟังปัญหามานำมาพิจารณา พยายามหาทางประนีประนอมยอมเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับยอมเสียสละบางส่วน เพื่อให้ได้บางส่วนไว้สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรารัตน์ เขียนรูปครุฑ (2558 : 78) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำแนกตามเพศโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา ระหว่างประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปี กับประสบการณ์ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป โดยรวมแตกต่างกันน้อย 4. การวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำแนกตามขนาดโรงเรียน ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดกลาง โดยรวมไม่แตกต่าง ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดใหญ่ และระหว่างโรงเรียนขนาดกลางกับขนาดใหญ่ โดยรวมแตกต่างกันมาก

2.4 ด้านการหลีกเลี่ยง ผู้บริหารสถานศึกษาพยายามลดความขัดแย้งโดยไม่นำมาเป็นที่วิตกกังวล เป็นการเลี่ยงปัญหา ไม่สนใจความต้องการของตนเอง และความต้องการของผู้อื่น การจัดการกับความขัดแย้งตามแบบนี้เหมาะสำหรับความขัดแย้งที่ไม่ใช่เรื่องสำคัญหรือเป็นเรื่องเล็กน้อย หรือคาดว่าจะเกิดผล ไม่คุ้มค่ากับการที่ต้องเผชิญหน้าเพื่อแก้ปัญหาสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลนทร์ ศรีจ้อย (2560 : 75) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารจัดการความขัดแย้งด้านประนีประนอม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมา คือ การบริหารจัดการความขัดแย้งด้านการร่วมมือ ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการเอาชนะและ 2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผู้บริหารที่มีเพศ อายุ และประสบการณ์ในการบริหารงานกับการบริหารจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียน

มัธยมศึกษาในจังหวัดอุทัยธานี มีความคิดเห็นไม่แตกต่าง และผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.5 ด้านการยอมให้ ผู้บริหารสถานศึกษาเจรจาในสิ่งที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันมากกว่าที่จะเจรจาในเรื่องที่ทุกฝ่ายมีความเห็นแตกต่างกัน เป็นรูปแบบการแสดงพฤติกรรมที่มีผู้บริหารสถานศึกษาเน้นการเอาใจผู้อื่น ปลอ่ยให้ผู้อื่นดำเนินการไปตามที่ตนชอบแม้ตนเองจะไม่เห็นด้วยก็ตาม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐพล จันทรเกิด (2560 : 75) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 โดยภาพรวมมีความขัดแย้งอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม และสภาพต่ำที่สุด คือ ด้านความขัดแย้งภายในตัวบุคคล 2. แนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 มีดังนี้ 2.1 ด้านความขัดแย้งภายในตัวบุคคล ได้แก่ จัดให้มีกิจกรรมที่ทำด้วยกันบ่อยๆ เน้นการทำงานเป็นทีม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในหมู่คณะ โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นที่ปรึกษาที่ดี สามารถปรึกษาพูดคุย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในตัวเอง 2.2 ด้านความขัดแย้งระหว่างบุคคล ได้แก่ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ร่วมดำเนินการตามเป้าหมายของโรงเรียนจนสำเร็จ และเปิดช่องทางในการแสดงความคิดเห็นในหลากหลายช่องทางเพื่อลดการเผชิญหน้ากัน 2.3 ด้านความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ซักถามข้อข้องใจเกี่ยวกับข้อมูลนั้นๆ โดยให้ความเสมอภาคกับทุกฝ่าย และจัดทำข้อมูลที่จะสื่อสารเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความเข้าใจตรงกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

การจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 โดยภาพรวมระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการร่วมมือ ด้านการประนีประนอม ด้านการเอาชนะ ด้านการยอมให้ และด้านการหลีกเลี่ยง

1. ผู้บริหารควรมีการชี้แจงขั้นตอนวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ โดยให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เพื่อรับฟังความคิดเห็นและวิธีปฏิบัติที่หลากหลาย

2. ผู้บริหารควรรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อแสดงความจริงใจ ใส่ใจปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อลดการโต้แย้งและยินยอมในเรื่องที่ไม่กระทบต่อการบริหารหรือผลประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือเกิดปัญหาในการปฏิบัติงานอย่างน้อยที่สุด

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาสาเหตุของความขัดแย้งและวิธีการจัดการความขัดแย้ง ได้แก่ การเอาชนะ การร่วมมือ การประนีประนอม การหลีกเลี่ยงและการยอมให้ จัดให้มีกิจกรรมที่ต้องร่วมกันปฏิบัติ เน้นการทำงานเป็นทีม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในหมู่คณะ เพื่อสร้างความเชื่อมั่น มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และร่วมดำเนินการตามเป้าหมายของสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมความสามัคคีและให้ความเสมอภาคกับทุกฝ่ายในสถานศึกษา

1. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เพื่อนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการพัฒนาโรงเรียนให้มีบรรยากาศในการทำงานที่ดี อันส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กร

2. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์ วิธีการจัดการความขัดแย้งอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาแนวทางในการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กมลนันธ์ ศรีจ้อย. (2560). *การบริหารจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุทัยธานี*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- กุศล ชุมมุง. (2560). *วิธีการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกลุ่มกรุงเทพใต้*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา โครงการบัณฑิตศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- จิรารัตน์ เขียนรูปครุฑ. (2558). *การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3*. งานนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พรพรรณ เรืองฤทธิ์ และ สุรเชต น้อยฤทธิ์. (2560). *การพัฒนาแนวทางการบริหารความขัดแย้งในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20*. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2564. แหล่งที่มา http://edu.msu.ac.th/journal/home/journal_file/364.pdf.

- ณัฐพล จันทร์เกิด. (2560). *แนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- นัฏฐิกา นิลสุข. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษากับ ประสิทธิภาพการทำงานตามทัศนคติของครูอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครนายก*. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รัชพล เทียงดี. (2563). *การศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18*. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สุภรณ์ ทับทิมทอง และนิมิต มั่งมีทรัพย์. (2558). *การจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารที่มีผลกับความผูกพัน ต่อสถานศึกษาของครูและบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8*. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2564. แหล่งที่มา <https://dept.npru.ac.th/jssr/data/files/10.1jss15.pdf>

การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง
เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

**The Development of the Educational Administration Model for Small-Sized
Stand Alone Schools under the Secondary Educational Service Area
of the Roi-Kaen-Sara-Sin Provincial Cluster to Educational
Quality Enhancement**

วิชัย ลาติ และ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Wichai Lati and Sutum Thummatasananon
Mahasarakham University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: wichailati.ed@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ และ 2) พัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ การดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารโรงเรียนมัธยมขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูได้มาโดยการสุ่มแบบชั้นภูมิ รวม 314 คน และระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันในการบริหารโรงเรียนมัธยมขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ใน 4 ด้าน คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การบริหารจัดการ หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ และการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด 2) รูปแบบการบริหารโรงเรียน มี 5 องค์ประกอบ คือ แนวคิดและหลักการ วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ กลไกการดำเนินการ และเงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินรูปแบบมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบการบริหาร; โรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง; การยกระดับคุณภาพการศึกษา

Abstracts

This research aimed to 1) study the current and desirable conditions of educational management of small-sized stand alone schools under the secondary educational service area of the Roi-Kaen-Sara-Sin provincial cluster to educational quality enhancement, and 2) develop the educational administration model for small-sized stand alone schools under the secondary educational service area of the Roi-Kaen-Sara-Sin provincial cluster to educational quality enhancement. The research was conducted in mixed methods divided into 2 phases. The first phase was to study the current and desirable conditions and needs assessment for educational management of small-sized stand alone schools to educational quality enhancement. 314 school directors and teachers were selected using stratified random sampling in order to identify the current and desirable conditions of educational management of small-sized stand alone schools. The second phase was to develop the educational administration model for small-sized stand alone schools. The data were collected from the questionnaire, semi-structured interview, and evaluation form. The percentage, mean, and standard deviation were employed to analyze data.

The research findings were summarized as follows: 1) The overall evaluation of current condition of educational management of small-sized stand alone schools to educational quality enhancement in 4 aspects which were school administrator leadership, educational resource management, curriculum and learning management, and school management was at high level. The desirable condition was at the highest level. The Modified Priority Needs Index of educational management of small-sized stand alone schools for educational quality enhancement revealed that school administrator leadership was the most important factor. 2) The developed educational administration model consisted of 5 components including the principles, objectives, administration method including 4 aspects and 25 approaches, operating mechanism, and conditions for the model's success. The overall evaluation of appropriateness and potentiality in applying the proposed model were all found at the highest level.

Keywords: Educational Administration Model; Small-Sized Stand Alone School; Educational Quality Enhancement

บทนำ

คุณภาพของคนในชาติเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงคุณภาพของการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาคนในชาติ ซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีความรู้ ทักษะ คุณธรรมและจริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถดำรงชีวิตในสังคมไทยและสังคมโลกได้อย่างมีความสุข และจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : 76-78) แต่ในสถานการณ์ปัจจุบัน ความแตกต่างทั้งในด้านงบประมาณสนับสนุน คุณภาพบุคลากร หรือแม้แต่ปัจจัยด้านผู้เรียนในแต่ละโรงเรียนล้วนส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษา และแสดงถึงความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เกิดจากขนาดโรงเรียนซึ่งมีจำนวนนักเรียนที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งเป็นปัญหาสำคัญและเร่งด่วนที่ถูกจัดอยู่ในแผนพัฒนาประเทศตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ในการปฏิรูปการศึกษา ด้านการเพิ่มการกระจายโอกาสและคุณภาพอย่างทั่วถึงเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562 : ออนไลน์) ในปัจจุบัน โรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนน้อยกว่า 120 คน คิดเป็นประมาณร้อยละ 50 ของโรงเรียนทั้งหมดในประเทศไทย และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต ซึ่งส่วนใหญ่มีสภาพปัญหาในการบริหารจัดการโรงเรียนที่คล้ายกัน ดังนี้ 1) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ เช่น อัตราครูต่อนักเรียน และนักเรียนต่อห้องเรียนต่ำกว่ามาตรฐาน ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ขาดทักษะในการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษา 2) ปัญหาด้านการเรียนการสอน เช่น ครูส่วนใหญ่ขาดทักษะในการจัดกิจกรรมเพราะสอนไม่ตรงสาขาที่จบการศึกษา ครูสอนไม่เต็มเวลาและเต็มความสามารถ เนื่องจากมีภารกิจอื่นนอกเหนือการเรียนการสอนที่ครูต้องปฏิบัติ ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ 3) ปัญหาด้านความพร้อมของปัจจัยสนับสนุน เช่น ได้รับการจัดสรรงบประมาณน้อย เนื่องจากใช้เกณฑ์จำนวนรายหัวของนักเรียนส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กได้รับการจัดสรรบุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้างเป็นจำนวนน้อยไม่เพียงพอ และโรงเรียนไม่สามารถระดมทรัพยากรจากผู้ปกครองและชุมชนได้มากนัก เนื่องจากผู้ปกครองและชุมชนมีฐานะยากจน 4) ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีบทบาทน้อยในการเข้าไปร่วมบริหารจัดการโรงเรียน และผู้ปกครองมีฐานะยากจนไม่สามารถสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนได้เท่าที่ควร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558 : ออนไลน์) ส่งผลทำให้โรงเรียนในลักษณะดังกล่าว ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ กระทรวงศึกษาธิการจึงมีแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อให้สามารถเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีคุณภาพสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง โดยการทำให้โรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้มีคุณภาพสูงขึ้น ใน 4 ประการหลักที่สำคัญ ได้แก่ คุณภาพนักเรียน คุณภาพการจัดการเรียนการสอนและหลักสูตร คุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา และคุณภาพการบริหารจัดการ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา, 2558 : 2-3). โดยกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีหน้าที่กำกับติดตาม และส่งเสริมการ

ดำเนินการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน จากรายงานแผนการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ทั้ง 4 (สพม. เขต 24-27) ซึ่งอยู่ภายใต้สำนักงานศึกษาธิการภาค 12 ประกอบไปด้วย 4 จังหวัด ได้แก่ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม และร้อยเอ็ด ซึ่งเรียกว่า กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ พบว่ามีโรงเรียนมัธยมขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คน ที่เข้าข่ายโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง (Stand alone schools) จำนวน 45 โรงเรียน ส่วนมากเป็นโรงเรียนประจำตำบล และพบว่าจำนวนนักเรียนของโรงเรียนเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะลดลง สาเหตุหนึ่งที่สำคัญคือนักเรียนเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนประจำอำเภอได้สะดวกขึ้น ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมและคุณภาพของโรงเรียนมากกว่าโรงเรียนในระดับตำบล ทั้งทางด้านงบประมาณสนับสนุน ครู อาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน

จากปัญหาดังกล่าว จึงจำเป็นที่จะต้องหาแนวทางยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กอย่างเร่งด่วน โดยมีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัญหาของแต่ละโรงเรียนและแต่ละพื้นที่ เพื่อให้สามารถตอบโจทย์ในการแก้ไขปัญหาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างแท้จริง ซึ่งแนวทางที่จะทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนนั้นๆ มีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่เกิดจากการบริหารจัดการภายในโรงเรียนซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษา และภายนอกโรงเรียน คือ การมีส่วนร่วมในการพัฒนา ได้แก่ วัด ชุมชน ผู้ปกครอง และหน่วยงานสนับสนุนอื่นๆ (ธีระ รุญเจริญ, 2550 : 54-57; สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2557 : 14-16) การพัฒนาคุณภาพและการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาสภาพปัญหาในบริบทของแต่ละสถานศึกษาและชุมชน ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของการศึกษาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยมีรูปแบบและกลไกในการดำเนินงานที่เฉพาะและชัดเจน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาของกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ว่าเป็นอย่างไร มีแนวทางการดำเนินการและองค์ประกอบใดบ้าง ที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนมัธยมขนาดเล็กพิเศษในกลุ่มจังหวัดนี้ ให้เป็นโรงเรียนมัธยมขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานของการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในกลุ่มจังหวัดหรือภูมิภาคอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) โดยการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะดังนี้

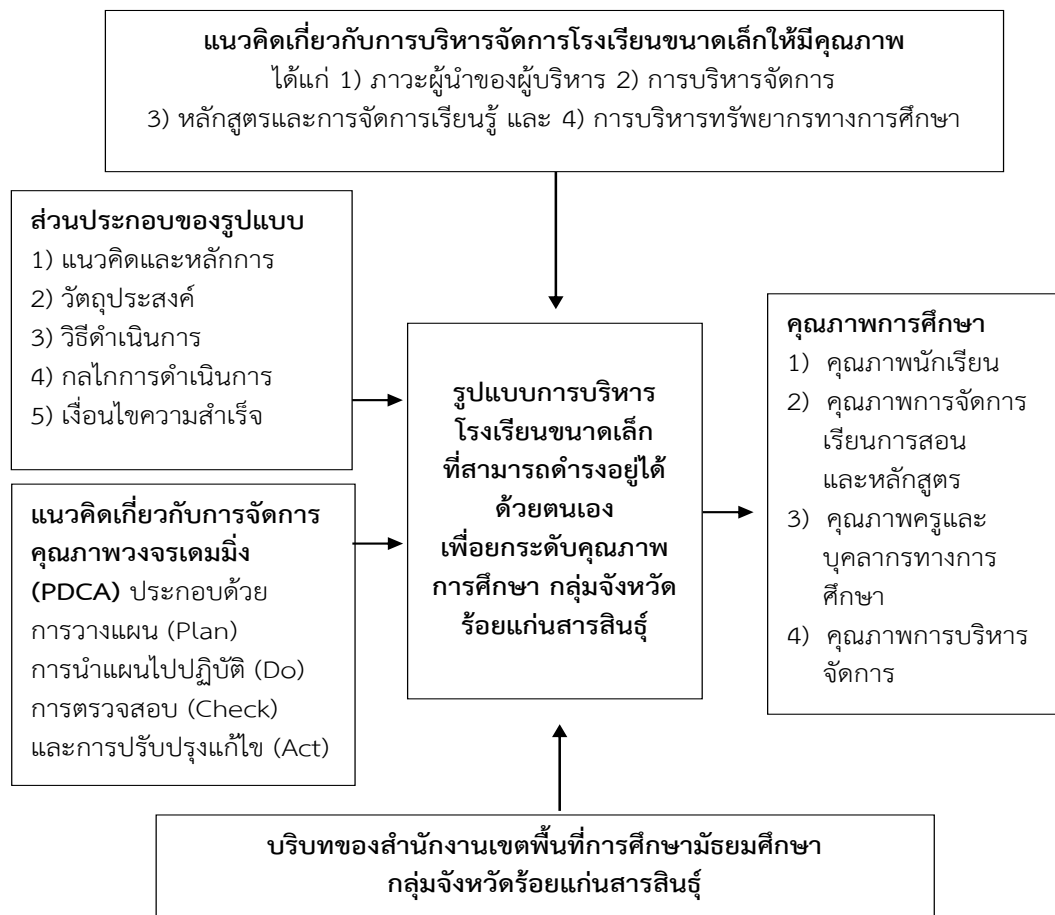
ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ในการบริหารโรงเรียนมัธยมขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูในโรงเรียนมัธยมขนาดเล็กที่เข้าข่ายโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24-27) รวมทั้งหมด 314 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน แล้วทำการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random sampling) ตามสัดส่วน ประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 40 คน และครู จำนวน 274 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วน (Rating scale) 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) จากผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัย 5 คน อยู่ระหว่าง 0.8–1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพปัจจุบัน อยู่ระหว่าง 0.520–0.897 มีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.973 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ระหว่าง 0.279–0.915 มีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.964 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามในรูปแบบของกูเกิลฟอร์ม (Google form) ผ่านลิงค์และคิวอาร์โค้ด (QR Code) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index : PNIModified) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2550 : 275-279)

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ประกอบไปด้วย ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กให้มีคุณภาพ จากโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ที่ได้รับรางวัลทรงคุณค่า สพฐ. (OBEC AWARD) ด้านการบริหารจัดการโรงเรียน ในระดับเขตพื้นที่การศึกษาหรือ

ระดับประเทศ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูที่ทำหน้าที่หัวหน้าวิชาการ และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนละ 3 คน จาก 4 โรงเรียน รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูล ทั้งหมด 12 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ทางระบบออนไลน์ (Google Meet) และที่โรงเรียน ตามที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวกในการสัมภาษณ์ ข้อคำถามการสัมภาษณ์ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดกลุ่มเนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 ยกร่างรูปแบบ ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบยืนยันรูปแบบ โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และขั้นตอนที่ 4 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบผู้ให้ข้อมูล ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จากโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ รวมทั้งหมด 32 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ เป็นแบบมาตราส่วน 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบประเมินและรูปแบบที่ผ่านการตรวจสอบยืนยันไปยังผู้ให้ข้อมูลได้ประเมิน แล้ว วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลความหมายตามเกณฑ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดและหลักการทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพ องค์ประกอบของรูปแบบและรูปแบบการบริหาร การจัดการคุณภาพวงจรเดมมิ่ง (PDCA) และสภาพบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ เพื่อเป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย ดังรูปที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

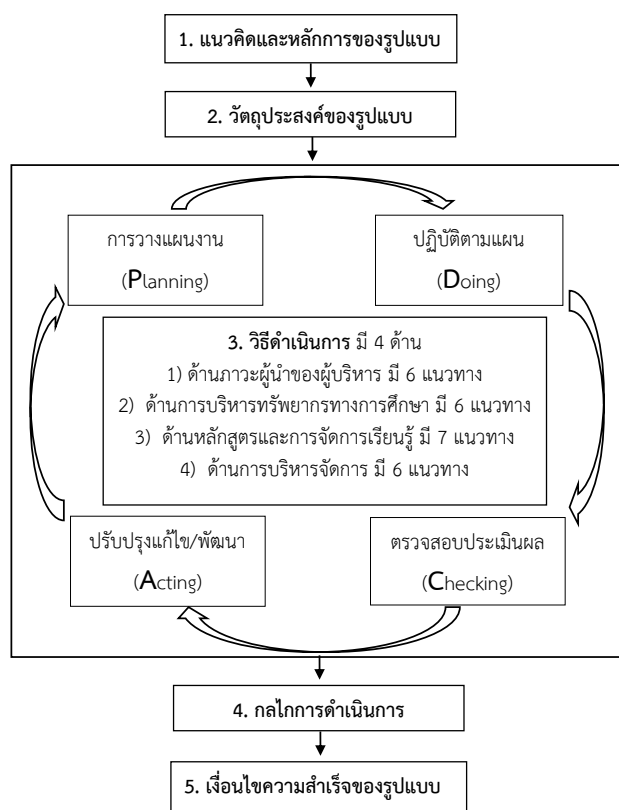
องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ภาวะผู้นำของ	4.18	0.85	มาก	4.62	0.53	มากที่สุด	0.104	1
ผู้บริหาร	4.44	0.70	มาก	4.81	0.42	มากที่สุด	0.081	4
2. การบริหารจัดการ	4.45	0.66	มาก	4.83	0.40	มากที่สุด	0.086	3
3. หลักสูตรและการ	4.39	0.79	มาก	4.80	0.49	มาก	0.091	2
จัดการเรียนรู้								
4. การจัดการ								
ทรัพยากรทางการ								
ศึกษา								
ค่าเฉลี่ย	4.37	0.75	มาก	4.76	0.46	มากที่สุด	0.091	-

จากตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.37$, S.D.=0.75) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.76$, S.D.=0.46) และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดได้ คือ ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ด้านการจัดการทรัพยากรทางการศึกษา ด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ และด้านการบริหารจัดการ ตามลำดับ

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ มีดังนี้

2.1 รูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) แนวคิดและหลักการ

2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินการ ใน 4 ด้าน 25 แนวทาง ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร มี 6 แนวทาง ด้านการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา มี 6 แนวทาง ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มี 7 แนวทาง และด้านการบริหารจัดการ มี 6 แนวทาง 4) กลไกการดำเนินการ โดยการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามหลักการบริหารโรงเรียนตามวงจรคุณภาพเต็มมิ่ง PDCA และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ดังรูปที่ 2

รูปที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง
 เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยม
 ขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์
 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

องค์ประกอบของรูปแบบ	ผลการประเมิน					
	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. แนวคิดและหลักการของรูปแบบ	4.88	0.34	มากที่สุด	4.88	0.34	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.88	0.34	มากที่สุด	4.84	0.37	มากที่สุด
3. วิธีดำเนินการของรูปแบบ	4.94	0.21	มากที่สุด	4.94	0.22	มากที่สุด
1) ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร	4.89	0.30	มากที่สุด	4.94	0.21	มากที่สุด
2) ด้านการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา	4.95	0.20	มากที่สุด	4.93	0.25	มากที่สุด
3) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้	4.96	0.19	มากที่สุด	4.96	0.17	มากที่สุด
4) ด้านการบริหารจัดการ	4.96	0.17	มากที่สุด	4.92	0.25	มากที่สุด
4. กลไกการดำเนินการของรูปแบบ	4.91	0.30	มากที่สุด	4.84	0.37	มากที่สุด
5. เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ	4.91	0.30	มากที่สุด	4.88	0.34	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.90	0.30	มากที่สุด	4.87	0.33	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบโดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$, S.D.=0.30) โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ องค์ประกอบด้านวิธีดำเนินการ ($\bar{X} = 4.94$, S.D.=0.21) กลไกการดำเนินการ และเงื่อนไขความสำเร็จ ($\bar{X} = 4.91$, S.D.=0.30) และแนวคิดและหลักการ และวัตถุประสงค์ ($\bar{X} = 4.88$, S.D.=0.34) ตามลำดับ ส่วนค่าเฉลี่ยของผลการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$, S.D.=0.33) โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ องค์ประกอบด้านวิธีดำเนินการ ($\bar{X} = 4.94$, S.D.=0.22) แนวคิดและหลักการ และเงื่อนไขความสำเร็จ ($\bar{X} = 4.88$, S.D.=0.34) วัตถุประสงค์ ($\bar{X} = 4.84$, S.D.=0.37) และกลไกการดำเนินการ ($\bar{X} = 4.84$, S.D.=0.37) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารโรงเรียนมัธยมขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ใน 4 ด้าน โดยมีสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.37$, S.D.=0.75) สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.76$, S.D.=0.46) และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ด้านการจัดการทรัพยากรทางการศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ และด้านการบริหารจัดการ ตามลำดับ จากค่าเฉลี่ยผลการประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การดำเนินการหรือการปฏิบัติที่เกิดขึ้นจริงในการบริหารโรงเรียนทั้ง 4 ด้านนี้ ยังมีการปฏิบัติหรือดำเนินการในระดับที่ต่ำกว่าสภาพที่คาดหวังหรือสภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นจริงในโรงเรียน และจากค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ที่พบว่า ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีความสำคัญที่ต้องดำเนินการมากที่สุด เนื่องจากผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนากิจการศึกษาด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม (สุธรรม ธรรมทัศนานนท์, 2562 : 3) ซึ่งภาวะผู้นำเป็นกลไกในการบริหารงานที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร และขับเคลื่อนโรงเรียนสู่ความสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารจึงต้องมีวิสัยทัศน์และมีเป้าหมายในการพัฒนา มีการวางแผนการทำงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผู้ในการเปลี่ยนแปลง สามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมาย โดยมุ่งเน้นประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาโรงเรียนและการเรียนรู้ของผู้เรียน (วิโรจน์ สารรัตน์, 2553 : 266-287) โดยเฉพาะการบริหารงานในโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมีสภาพปัญหาและความไม่พร้อมในหลายๆ ด้าน ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กจึงต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพ ซึ่งต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน เป็นผู้ในการขับเคลื่อนโรงเรียนสู่ความสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (ธีระ รุญเจริญ, 2550 : 54-57) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอิทธิพล พลเยี่ยมหาญ (2563 : 75-86) และเอกชัย บุตรแสนคม (2559 : 353) ที่พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหาร เป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการบริหารงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก เป็นปัจจัยที่ขับเคลื่อนการพัฒนากิจการศึกษาก่อให้เกิดประสิทธิผลของโรงเรียนได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นปัจจัยที่สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนางานองค์ประกอบด้านอื่นๆ ของโรงเรียนให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

2. จากผลการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ พบว่า ได้รูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ที่ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) แนวคิดและหลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) วิธีดำเนินการ

ใน 4 ด้าน 25 แนวทาง 4) กลไกการดำเนินการของรูปแบบ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ และผลการประเมินความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.90$, S.D.=0.30) และความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.87$, S.D.=0.33) ทั้งนี้เนื่องมาจากรูปแบบได้ถูกพัฒนาขึ้น ได้ผ่านกระบวนการสร้างและพัฒนาแบบตามหลักการและทฤษฎีที่ถูกต้อง (สมาน อัครวุฒิ, 2550 : 83-84; พัฒนาพรหมณี และคณะ, 2560 : 128-134) โดยมีการศึกษาและได้มาทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพเชิงประจักษ์ นอกจากนี้องค์ประกอบด้านวิธีดำเนินการของรูปแบบ ใน 4 ด้าน 25 แนวทางนี้ ได้จากการสังเคราะห์เอกสารทางวิชาการร่วมกับการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กจากโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Best Practice) ทำให้ได้ข้อมูลจริงที่สอดคล้องกับสภาพบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก และผ่านกระบวนการปรับปรุงจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้และประสบการณ์ ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการ และครูในโรงเรียน ที่เป็นผู้ดำเนินการขับเคลื่อนการดำเนินงานต่างๆ ของโรงเรียนขนาดเล็ก ศึกษาวิเคราะห์จากเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่ดูแลการขับเคลื่อนการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ตลอดจนอาจารย์ในด้านสาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษาจากมหาวิทยาลัย ที่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งส่งผลให้ผลการประเมินรูปแบบมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกัน อาจเป็นเพราะผู้ประเมินคิดเห็นว่า รูปแบบมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กให้มีพัฒนาคุณภาพ ในด้านคุณภาพนักเรียน ด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ สอดคล้องกับผลการศึกษาของลัดดา อยู่มาก (2558 : 193) และอิทธิพล พลเยี่ยมหาญ (2563 : 75-86) ที่ทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยรูปแบบที่มีคุณภาพนั้นจะต้องมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ผ่านกระบวนการสร้างและพัฒนาแบบตามหลักการและทฤษฎีที่ถูกต้อง มีกระบวนการพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ และการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์จริงในเรื่องนั้น ๆ และจากผลการวิจัยแนวทางการดำเนินการในแต่ละด้าน ดังนี้

2.1 ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ประกอบไปด้วย 6 แนวทาง ซึ่งจากค่าเฉลี่ยของผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ พบว่า แนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับผู้บริหารสามารถวางแผนและกำหนดวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และนโยบายในการทำงานของโรงเรียนที่ชัดเจนสอดคล้องและยืดหยุ่นตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=4.97$, S.D.=0.18) และ ($\bar{X}=5.00$, S.D.=0.00) ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีปัญหาและความไม่พร้อมในหลายๆ ด้าน ผู้บริหารจะต้องมีความสามารถในการวางแผนกลยุทธ์และนโยบายในการทำงาน จึงจะสามารถแก้ปัญหาและนำองค์กร

มุ่งสู่ความสำเร็จของได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฌักทิสธรณ์ นรกิจ และภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2564 : 55-69) ที่พบว่า การมีวิสัยทัศน์ในการบริหารที่ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง มองกาลไกล มุ่งมั่นสู่ออนาคตที่ดีตามเป้าหมายที่วางไว้ เป็นผู้บริหารที่มองอนาคตออก จะช่วยให้สามารถดำเนินงานจนบรรลุเป้าหมายได้อย่างดียิ่ง

2.2 ด้านการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา ประกอบไปด้วย 6 แนวทาง ซึ่งจากค่าเฉลี่ยของผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ พบว่า แนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับโรงเรียนมีการระดมทรัพยากรที่จำเป็นในการจัดการศึกษา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้บริหารบุคลากร ชุมชน นักเรียน ศิษย์เก่า และภาคีเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=5.00$, $S.D.=0.00$) และ ($\bar{X}=4.97$, $S.D.=0.18$) ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะการระดมทรัพยากรต้องอาศัยร่วมมือกันจากบุคคลหลายส่วน ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากร ชุมชน นักเรียน ศิษย์เก่า และภาคีเครือข่าย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ความสำคัญกับการศึกษาและต้องการให้ความช่วยเหลือโรงเรียน สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ช่วยกระตุ้นทุกฝ่ายให้ร่วมแรงร่วมใจในการระดมทรัพยากรเพื่อนำมาใช้ในการจัดการศึกษาและพัฒนาโรงเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิสิษฐ ภูรอด (2559 : 167-180) ที่พบว่า การระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กนั้น ต้องใช้หลักความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และความศรัทธาในตัวผู้บริหารและครู ผู้บริหารและครูจะต้องสร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธาจากผู้ปกครอง ชุมชน และศิษย์เก่า จึงจะนำไปสู่การร่วมแรงร่วมใจในการระดมทรัพยากรเพื่อนำมาใช้ในการจัดการศึกษาได้

2.3 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย 7 แนวทาง ซึ่งจากค่าเฉลี่ยของผลการประเมินความเหมาะสม พบว่า แนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับโรงเรียนมีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และประสบการณ์ในการประกอบอาชีพให้กับนักเรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=5.00$, $S.D.=0.00$) ทั้งนี้เพราะ นักเรียนและโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองนั้น เป็นโรงเรียนมัธยมขนาดเล็กประจำตำบล นักเรียนส่วนมากมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ หลักสูตรสถานศึกษาและจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงควรมุ่งเน้นที่การพัฒนาทักษะชีวิต การปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตสำนึกรักษ์ท้องถิ่น เรียนรู้และสืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มุ่งเน้นทักษะอาชีพและประสบการณ์ในการประกอบอาชีพให้กับนักเรียน เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในอนาคตต่อไปได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุรเดช โสมาบุตร (2560 : 99-102) ที่พบว่า องค์ประกอบหนึ่งของแนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กด้านการจัดการเรียนรู้ คือการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะแสวงหาความรู้ ทักษะอาชีพ และปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตสำนึกรักษ์ท้องถิ่นเรียนรู้และสืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.4 ด้านการบริหารจัดการ ประกอบไปด้วย 7 แนวทาง ซึ่งจากค่าเฉลี่ยของผลการประเมินความเหมาะสม พบว่า แนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับโรงเรียนมีการศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก (SWOT) แล้วนำข้อมูลมากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ ที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=5.00$, $S.D.=0.00$) ทั้งนี้เป็นเพราะแนวทางนี้มีความสำคัญ เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองส่วนมากเป็นโรงเรียนมัธยมขนาดเล็กประจำตำบล การพัฒนาโรงเรียนจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทางวัดและชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกันกับทางโรงเรียนในการขับเคลื่อนการดำเนินงานต่างๆ ของโรงเรียน ตลอดจนการระดมทรัพยากรทุนการศึกษา เพื่อนำมาใช้ในการจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน ดังนั้น การศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก (SWOT) เป็นสิ่งสำคัญและเป็นลำดับแรกที่ต้องดำเนินการสำหรับการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมขนาดเล็ก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูวนาท คงแก้ว และศศิฤทธิ์ ศิลาลาย (2564 : 90) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ จะมีการวิเคราะห์สภาพปัญหาของสถานศึกษา มีการกำหนดเป้าหมายไปสู่อนาคตที่ควรจะเป็นของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน และดำเนินงานตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบบรรลุเป้าหมายได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารส่งผลโดยรวมมากที่สุดในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีภาวะความเป็นผู้นำ มีวิสัยทัศน์ และกลยุทธ์ในการทำงานที่มุ่งมั่นและจริงจัง ในการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือกับชุมชนด้วยวิธีการต่างๆ

2. ทรัพยากรทางการเงินงบประมาณ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้โรงเรียนมัธยมขนาดเล็กสามารถดำเนินการพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การระดมทุนทางการศึกษาจึงเป็นอีกแนวทางที่ทำให้โรงเรียนเกิดการพัฒนาดังกล่าวให้โรงเรียนมีคุณภาพสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองได้ โดยไม่พึ่งพางบประมาณสนับสนุนจากทางกระทรวงศึกษาธิการเพียงอย่างเดียว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ไปทดลองใช้ เพื่อวิเคราะห์และสรุปผลที่เกิดขึ้นในแต่ละองค์ประกอบให้มีความถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น

2. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษากลยุทธ์ในการบริหารโรงเรียนมัธยมขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ณภัทสรณ์ นรกิจ และภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. (2564). คุณลักษณะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียนเครือข่ายที่ 34 สำนักงานเขตมีนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 6 (1), 55-69.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดการและบริหารการศึกษา ในยุคปฏิรูปการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- พัฒนา พรหมณี, ศรีสุรางค์ เอี่ยมสะอาด และ ปณิธาน กระสังข์. (2560). แนวคิดการสร้างและพัฒนาารูปแบบเพื่อใช้ในการดำเนินงานด้านการสาธารณสุขสำหรับนักสาธารณสุข. *วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*. 6 (2), 128-134.
- พิสิษฐ ภู่ออด. (2559). *รูปแบบการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนดีเด่นขนาดเล็กของรัฐ*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภูวนาท คงแก้ว และศีกฤทธิ์ ศิลาลาย. (2564). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 2. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 6 (4), 82-97.
- ลัดดา อยู่มาก. (2558). *การพัฒนาารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กแนวใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2553). *แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดทิพย์วิสุทธิ.
- สมาน อัสวภูมิ. (2550). *เส้นทางสู่คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). อุบลราชธานี: ห้างหุ้นส่วนจำกัดอุบลกิจ ออฟเซทการพิมพ์.
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2562). *การบริหารสถานศึกษาสู่คุณภาพการศึกษายุคใหม่*. ขอนแก่น: แอนนา.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุรเดช โสมาบุตร. (2560). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒน การศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). รายงานที่ดื้ออาร์ไอแนวทางแก้ไขปัญหาโรงเรียน ขนาดเล็ก. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2563. แหล่งที่มา <http://www.moe.go.th>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). นโยบายการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน 2563. แหล่งที่มา <https://www.obec.go.th/wp-content/uploads/2018/10/OBECPolicy62.pdf>>
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา. (2558). *รายงานผลการดำเนินการประเมิน คุณภาพภายนอกสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมิน คุณภาพการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *ปัจจัยที่ทำให้โรงเรียนขนาดเล็ก อยู่ได้อย่างมีคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อิทธิพล พลเยี่ยมหาญ. (2563). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิชาการ ธรรมทรรศน์*. 20 (1), 75-86.
- เอกชัย บุตรแสนคม. (2559). *การพัฒนารูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ประจำตำบล*. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต.สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการสำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
**The Study of Integrated Interdisciplinary Learning Management of
Primary 5 Students Demonstration School
Suan Sunandha Rajabhat University**

ศิริลักษณ์ เลิศหิรัญทรัพย์,

พิมพ์ไพ จีวแพ และ สมจิตร ศรีพนาสนธ์

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Siriluck Learthirunsap,

Phimpaphai Chiuphae and Somchit Sriphanason

Demonstration School, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail : sirilak.le@ssru.ac.th.

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดทักษะศึกษาผลของรูปแบบการเรียนบูรณาการแบบสหวิทยาการให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ได้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 64 คน โดยวิธีการเลือกอย่างเฉพาะเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ E_1 / E_2 สถิติการทดสอบสมมติฐาน (t-test for dependent samples) และค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of Consistency)

ผลการศึกษาพบว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนมีค่าเท่ากับ 3.66 และหลังการเรียน 9.17 แสดงว่านักเรียนมีองค์ความรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในการหาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้เท่ากับ $83.38 / 95.47$ ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ผลวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้สอดคล้องในศตวรรษที่ 21 มีความครอบคลุมเนื้อหาทุกรายวิชาความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การนำเสนอชิ้นงานมีความน่าสนใจ การร่วมกันแสดงความคิดเห็น และการทำงานเป็นทีม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การศึกษาในศตวรรษที่ 21; ประสิทธิภาพ; โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Abstracts

The objectives of this research were to develop skill measurement tools and study evaluation of interdisciplinary integrated learning patterns in accordance with the 21st century, and to study student satisfaction with the use of integrated teaching models before and after learning management. The sample group was 64 of Primary 5 students chosen by purposive sampling. The statistics used to analyze the data were mean, standard deviation, efficiency of tools E1/ E2 standard, t-test statistics for dependent samples and Index of Consistency.

The results found that achievement measurement before learning management was 3.66 and 9.17 after learning management. It showed that students have increased their knowledge at .05 of significance. the efficiency of learning management was 83.38 / 95.47, which met certain criteria. the result of students' satisfaction toward interdisciplinary integrated learning patterns in accordance with the 21th century were covering the contents of all subjects, the applying knowledge gained into daily life, interesting project presentation, good opinion expression and teamwork. In overall, the mean score mean index was at the highest level.

Keywords: 21st Century; Effectiveness; Demonstration School; Suan Sunandha Rajabhat University

บทนำ

สังคมโลกในยุคศตวรรษที่ 21 มีความแตกต่างจากอดีตมาก ซึ่งสังคมในยุคนี้มีเปิดกว้าง ยอมรับ และให้ความสำคัญต่อความรู้ประกอบกับข้อมูลและข่าวสารที่หลากหลาย อีกทั้งยังมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในทุกภาคส่วน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่คนในศตวรรษนี้ จะต้องมีการปรับเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังที่กล่าวมาในข้างต้นคณะผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวและได้จัดทำงานวิจัยครั้งนี้ขึ้น ซึ่งงานวิจัยในครั้งนี้ การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนักเรียนในการจัดศึกษา และการเรียนรู้อย่างมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนในฐานะพลเมืองโลกให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ สติปัญญา ความรู้และควบคู่ด้วยคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม มีทักษะชีวิตที่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สามารถเป็นผู้นำการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเป็นการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมแรงบันดาลใจให้มีชีวิตอยู่อย่างมีความหมายและไม่หยุดนิ่ง การเรียนรู้เพื่อก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ สามารถคิดงานใหม่ ๆ มีจิตสาธารณะ เห็นประโยชน์ของส่วนรวม เห็นประโยชน์ส่วนตนจากการเรียนรู้เพื่อการนำไปสู่การปฏิบัติ มุ่งสร้างการทำงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ เป็นพลโลกที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ทั้งนี้การศึกษาและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรจัดให้ผู้เรียนได้มีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มิใช่การจดจำเนื้อหาวิชา เน้นการเรียนรู้ที่เกิดจากความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริงและมีการลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง และต่อยอดความรู้ที่ได้ด้วยตนเองต่อไป ดังนั้นผู้สอนต้องสามารถสร้างและออกแบบสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่มีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีเป้าหมายตลอดจนการเชื่อมโยงความรู้ การจัดเรียนรู้โดยผ่าน

บริบทความเป็นจริง และการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าถึงสื่อเทคโนโลยี เครื่องมือ และแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

การเรียนการสอนที่จำเป็นในยุคศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) ทักษะที่นักเรียนจะต้องมี ประกอบด้วย 3R x 8C (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579) การเรียนแบบบูรณาการเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงเนื้อหาของกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยคณะผู้วิจัยได้ใช้หลักสูตรขั้นพื้นฐานการศึกษา พุทธศักราช 2551 ให้เชื่อมโยง สอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ โดยครูผู้สอนจำเป็นต้องสามารถประยุกต์ชิ้นงานใหม่ได้ การออกแบบการสอน การตรวจชิ้นงาน ลดการสอนในเนื้อหาที่ซ้ำซ้อนกัน ในส่วนของนักเรียนก็จะช่วยให้นักเรียนมีเวลากับการเรียนรู้มากขึ้นแทนที่จะต้องทำทุกชิ้นงาน แบบฝึกหัด หรือรายงานในแต่ละวิชาก็สามารถทำชิ้นงานเดียวแล้วสามารถที่จะประเมินได้หลายวิชา ดังแนวคิดของ จอห์น ล็อก (John Locks) ว่า เด็กสนใจเฉพาะสิ่งจำเป็น และใช้ได้บ่อยในชีวิตเพราะเด็กไม่มีเวลาและกำลังพอที่จะเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างได้จะต้องเลือกสอนเฉพาะสิ่งที่จำเป็นที่สามารถใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 168)

คณะผู้วิจัยศึกษาผลการจัดการเรียนรู้บูรณาการ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยนำเนื้อหาการเรียน 3 หน่วย ได้แก่ แรงบ้นดาดใจจากดวงดาว (Planet & Sphere Model), นวัตกรรมอัจฉริยะ (Toy Motion) และสื่อพูดได้ (Musical instrument) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการ อันเป็นการวางพื้นฐานของการพัฒนาระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดทักษะและศึกษาการประเมินผลของรูปแบบการเรียนรู้อบรมแบบสหวิทยาการให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน น (S.D.) การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ E1 / E2 ตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ และสถิติการทดสอบสมมติฐาน (t-test for dependent samples)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปีการศึกษา 2563 จำนวน 64 คน

1.2 กลุ่มทดลองในการวิจัยครั้งนี้ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดสำโรง (หิรัญราชวรารักษ์วิทยา) อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำนวน 44 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การรวบรวมข้อมูลทำแบบประเมินทักษะการเรียนรู้แบบบูรณาการวัดผลสัมฤทธิ์ นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre - test) ทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test)

2.2 การประเมินชิ้นงานบูรณาการ ใช้เกณฑ์การให้คะแนนของเรื่องความคิดสร้างสรรค์ ความสำเร็จของงาน การนำเสนอผลงานและการสื่อสาร การวางแผนความร่วมมือในการทำงาน การใช้เทคโนโลยี

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจ ประเมินค่า 5 ระดับซึ่งสอดคล้อง ลิเคิร์ต (Likert) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550 : 158) โดยกำหนดช่วงความรู้สึกเป็น 5 ระดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบทดสอบ (Pre-test) เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ตามตัวชี้วัดทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 10 ข้อ

3.2 ดำเนินการสอนแบบบูรณาการตามตัวชี้วัดทั้ง 8 กลุ่มสาระ ขณะเรียนผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามของบทเรียนลงในกระดาษคำตอบเมื่อเรียนถึงตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ที่เสร็จ ผู้วิจัยให้กลุ่มเป้าหมายทำแบบทดสอบย่อยหลังเรียน

3.3 เมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ในภาคเรียนที่ 2 ครบ 3 หน่วยการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ผู้วิจัยให้กลุ่มเป้าหมายทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของนักเรียน

3.4 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้รูปแบบการเรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการให้สอดคล้องในศตวรรษที่ 21 ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบค่าที

4.2. สอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการด้วย โดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหาศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถามวัดความพึงพอใจ(เจตคติ) แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่าชนิด 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert)

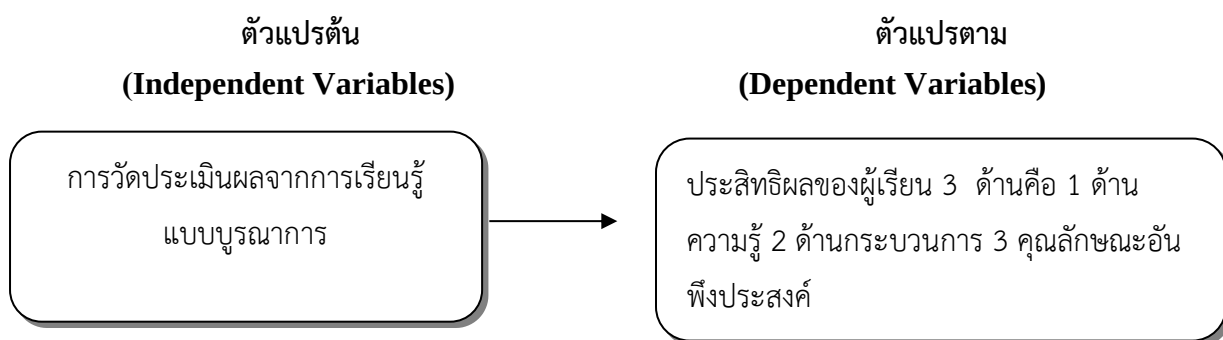
กลุ่มเป้าหมาย

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปีการศึกษา 2563 จำนวน 64 คน

2 กลุ่มเป้าหมายย่อยในการวิจัยครั้งนี้ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดสำโรง(หิรัญราษฎร์รักดีวิทยา) อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำนวน 44 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์เครื่องมือในการวัดทักษะประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาโดย ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2516) ด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Achievement test) โดยกำหนดความมุ่งหมาย ออกแบบสร้างแบบทดสอบ การเรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์เครื่องมือทักษะประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

(n=64)		
จำนวนนักเรียน	ประสิทธิภาพด้านกระบวนการ	ประสิทธิภาพด้านผลลัพธ์
	(E1)	(E2)
รวม	82.38	95.47

จากตารางที่ 1 พบว่าประสิทธิภาพจากการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ประสิทธิภาพตามเกณฑ์เท่ากับ 82.38/95.47

ตอนที่ 2 การหาค่าดัชนีประสิทธิภาพ (Effectiveness Index:E.I.) ตามแนวคิดของ Hofland การทำแบบทดสอบก่อนจัดทำบูรณาการ และหลังการจัดทำบูรณาการ เพื่อการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

กำหนดค่า	ก่อนเรียน X1	หลังเรียน X2	$\bar{D}$ (X1 - X2)
จำนวนนักเรียน	64	64	64
$\bar{X}$	3.66	9.17	5.52
S.D.	0.91	0.83	1.21

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลผลคะแนนการทำแบบทดสอบทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ในการจัดการเรียนการสอนบูรณาการแบบสหวิทยาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 หลังการเรียน 9.17 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่าคะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ .05

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ความพึงพอใจผลการวิเคราะห์แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการ
ใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้สอดคล้องในศตวรรษที่ 21

พฤติกรรม / เรียนรู้บูรณาการ	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
ข้อ 1. เนื้อหามีความเหมาะสมครอบคลุมทุกรายวิชา	5.00	0.00	มากที่สุด
ข้อ 2 สามารถเพิ่มองค์ความรู้ให้แก่เพื่อนนำไปประยุกต์ได้	5.00	0.00	มากที่สุด
ข้อ 3. นักเรียนมีความรู้ เข้าใจเกี่ยวกับการทำบูรณาการ	4.97	0.18	มากที่สุด
ข้อ 4. นักเรียนมีความสนใจกระตือรือร้นเข้าร่วมกิจกรรม	4.98	0.13	มากที่สุด
ข้อ 5. นักเรียนสามารถเลือกใช้สื่อในการนำเสนอการเรียนรู้ แบบบูรณาการได้	4.92	0.27	มากที่สุด
ข้อ 6. เปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็น	4.95	0.21	มากที่สุด
ข้อ 7. ประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีให้มีความน่าสนใจ	4.97	0.18	มากที่สุด
ข้อ 8. นักเรียนมีความพอใจในชิ้นงานที่ได้ออกแบบ	4.95	0.21	มากที่สุด
ข้อ 9. นักเรียนได้เรียนรู้การทำงานเป็นทีม	4.84	0.37	มากที่สุด
ข้อ 10. นักเรียนสามารถนำความรู้ไปพัฒนาตนเองได้	4.92	0.27	มากที่สุด
รวม	4.95	0.08	มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์แบบประเมินความพึงพอใจในการเรียนการสอนแบบบูรณาการเนื้อหาครอบคลุมกับ
ทุกวิชานำไปประยุกต์ได้ นักเรียนมีความกระตือรือร้นเข้าร่วมกิจกรรมนำความรู้ปฏิบัติจริง อีกทั้งยังกระตุ้น
ให้นักเรียนมีความสนใจในการค้นคว้าเพิ่มเติมต่อกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น
ร่วมกันและมีการทำงานเป็นทีม $\bar{X} = 4.95$ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน $SD = 0.08$

อภิปรายผลการวิจัย

1 ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดทักษะและศึกษาการประเมินผลของรูปแบบการ
เรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพจากการจัดการเรียนรู้ด้วย
แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
ประสิทธิภาพตามเกณฑ์เท่ากับ 82.38/95.47 ตามเกณฑ์ที่ได้วางแผนและดำเนินการสร้างตามขั้นตอนมีการ

ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และในการสร้างแบบฝึกทักษะในครั้งนี้ ผู้วิจัยคำนึงถึงการสร้างแบบฝึกทักษะที่ดี ดังที่ วิจารณ์ พานิช (2555 : 34) ได้กล่าวถึงทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st century skills) ว่าเป็นทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีสาระวิชาหลัก (core subject) ที่ประกอบด้วย ภาษา ศิลปะ คณิตศาสตร์ การปกครอง และหน้าที่พลเมือง วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์ ซึ่งสาระวิชาเหล่านี้มีความสำคัญ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21

กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยผลการสอนแบบทดสอบเนื้อหา หน่วยการเรียนรู้ 3 หน่วย แรงบันดาลใจจากดวงดาว (Inspiration from the stars), นวัตกรรมอัจฉริยะ (Smart innovation) และเสียงจากธรรมชาติ (Nature sounds) ในวิชาภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน วิชาคณิตศาสตร์ สาระที่ 2 การวัดและเรขาคณิต วิชาภาษาอังกฤษ สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร วิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาระที่ 2 วิทยาศาสตร์กายภาพ สาระที่ 4 เทคโนโลยี วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ วิชาการงานอาชีพ สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว วิชาสุขศึกษาและพลศึกษา สาระที่ 3 การเคลื่อนไหวการออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล และวิชาศิลปะ สาระที่ 1 ทัศนศิลป์ แก้ไขลำดับเนื้อหาของการออกแบบทดสอบ การเรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการของนักเรียน

2. การจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 หน่วยการเรียนรู้บูรณาการทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยนักเรียนทำแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ครบทั้ง 3 ชุด จากนั้นผู้วิจัยจึงได้ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แล้วจึงนำมาหาค่าเฉลี่ย พบว่าอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก ทั้งนี้สืบเนื่องจากรูปแบบการเรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการสอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ได้เพิ่มองค์ความรู้ให้กับนักเรียนอีกทั้งยังสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับมาตรฐานตัวชี้วัดทั้ง 8 กลุ่มสาระ ทั้งนี้ยังสนับสนุนความก้าวหน้าความรู้ให้แก่ นักเรียน นักเรียนมีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพิ่มทักษะกระบวนการคิดให้กับนักเรียน ในการจัดกิจกรรมมีความสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในหน่วยการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่การปฏิบัติจริง อีกทั้งยังกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจในการค้นคว้าเพิ่มเติมต่อกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นร่วมกันและมีการทำงานเป็นทีม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ในครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้พบว่า หลังจากการทำการศึกษผลการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เสร็จสิ้นลง ได้เล็งเห็นว่านักเรียนได้มีผลการเรียนดีขึ้น ภาระงานของครูผู้สอนลดลง

โดยการวิจัยครั้งนี้ รวบรวมตัวชี้วัดที่สำคัญของ 8 กลุ่มสาระ สามารถนำมาสร้างกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการให้กับนักเรียนได้อย่างเหมาะสมทั้งเนื้อหา เวลา และผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการสอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 นั้น สามารถขยายผลไปยังนักเรียนทุกระดับชั้น
2. ในการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยควรทำการขยายผลให้ครูผู้สอนทุกช่วงชั้น โดยอาศัยความร่วมมือและการวางกรอบแนวคิดอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนที่ถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชาการ
3. ในการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยแนะนำให้ครูในกลุ่มสาระทั้ง 8 เตรียมเนื้อหาให้มีความสอดคล้องเหมาะสมในการสร้างสื่อการเรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการสอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 โดยมีการผสมผสานเนื้อหา ความยากง่ายตามระดับชั้น เพื่อให้เกิดทักษะกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อสามารถพัฒนาการใช้เรียนรู้ได้อย่างหลากหลายและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ตรงตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ พื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) สาระเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ)
- กัลยา วาณิชย์บัญชา. 2550. *การวิเคราะห์สถิติ : สถิติสำหรับบริหารและวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

คุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบของบัณฑิตพัฒนา
ชุมชนที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ระหว่างปี พ.ศ.2557-2561

**Interpersonal Skills and Responsibility Characteristics of Community
Development Graduated from Nakhon Si Thammarat
Rajabhat University between 2014-2018**

เดโช แชน้ำแก้ว, เชษฐา มหะหมัด,
จิตติมา ดำรงวัฒนะ, ดำรงพันธ์ ใจท้าววีระพงศ์ และ บุญยิ่ง ประทุม
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

**Daycho Khaenamkhaew, Chettha Muhamad,
Jittima Damrongwattana, Damrongphan Jaiwiraphong and Boonying Pratum**
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail : Daycho_kha@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบของบัณฑิตพัฒนาชุมชนที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ระหว่างปี พ.ศ.2557-2561 ศึกษาเชิงปริมาณและมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 284 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน กำหนดให้สัดส่วนของประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งได้จำนวนไม่น้อยกว่า 186 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยสำรวจข้อมูลจากผู้บัณฑิตได้ จำนวน 284 คน ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ และใช้แบบสำรวจวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปหาค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตคิดเห็นต่อคุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบของบัณฑิตเฉลี่ย 5 ปี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.50$) และมีข้อเสนอแนะ ได้แก่ บัณฑิตจากสถานศึกษาที่มีจุดเด่น คือ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้ดี เข้าใจการทำงาน ปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงานและชาวบ้านได้ดี ควรส่งเสริมและบูรณาการในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในลักษณะภาคีเครือข่ายในด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งพัฒนาคุณภาพและคุณลักษณะบัณฑิตที่สอดคล้องกับการทำงานและการพัฒนาชุมชน

คำสำคัญ: คุณลักษณะของบัณฑิต; ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบ

Abstracts

This article aims to study: interpersonal skills and responsibility characteristics of community development Graduated from Nakhon Si Thammarat Rajabhat University between 2014-2018. Using Craigsie and Morgan ready-made tables, a quantitative research was undertaken with a sample group of 284 graduate users. The population percentage is 0.5, the tolerance level is 5%, and the confidence level is 95%, resulting in a total of 186 individuals. The data was collected from 284 competent graduate users, according to the study. and using a survey to evaluate the data by the software in order to determine the frequency, percentage, and mean.

The findings revealed as follows:

The graduates' opinions on interpersonal skills and responsibility characteristics of community development graduated in average for 5 years at a high level ($\bar{x} = 4.50$). There are suggestions as follows Graduates have the advantage of listening to other people's opinions well, understanding work, adapting to colleagues and villagers well. Promote and integrate in working with others in various network partners, including developing quality and graduate characteristics that are consistent with work and community development.

Keywords: The Characteristics of the Graduate; Interpersonal Skills and Responsibility.

บทนำ

สังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่ไร้พรมแดนก่อให้เกิดเครือข่ายการติดต่อสื่อสารกันอย่างทั่วถึงทั้งในระดับหมู่บ้าน ชุมชนท้องถิ่นและสังคมประเทศ รวมถึงสังคมระหว่างประเทศโดยผ่านเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัยในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการสื่อสารทางคอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ตซึ่งเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร และความรู้อย่างกว้างขวาง ตลอดจนมีการเผยแพร่ทางวัฒนธรรมข้ามพรมแดนที่ครอบคลุมพื้นที่สาธารณะอย่างไร้ขีดจำกัด ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อการขยายตัวของชุมชนที่ได้มีการให้ความหมายกว้างออกไปมากกว่าการยึดติดในเรื่องของจำนวนคนและอาณาบริเวณที่อยู่ร่วมกันหรือขอบเขตภายในชุมชนเท่านั้น แต่ยังมีหมายรวมถึงกลุ่มคนในชุมชนท้องถิ่นต่างพื้นที่ที่มีความสนใจในการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ต้องอาศัยหลักการประสานงานและการประสานความร่วมมือเพื่อจัดระบบความสัมพันธ์ให้กระชับแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ตลอดจนรื้อยัดคนทำงานให้เชื่อมโยงประเด็นปัญหานำไปสู่การการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นแบบบูรณาการ รวมทั้งสภาพปัญหาของตลาดแรงงานและสังคมขณะนี้ยังขาดบัณฑิตที่มีคุณภาพและมีความรู้เฉพาะทางที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติงานได้จริงในพื้นที่อย่างภาคภูมิใจและมีศักดิ์ศรี เพราะระบบการศึกษาไทยแบบเดิมมุ่งตอบสนองต่อการจ้างงานของภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการในสังคมเมืองเป็นหลัก ทำให้เยาวชนไทยส่วนใหญ่มองข้ามความสำคัญของภาคเกษตรและภูมิปัญญาท้องถิ่นย้ายถิ่นเข้าไปแออัดทำงานในสังคมเมือง และบางส่วนก็ยังคงว่างงานไม่สามารถนำความรู้ไปใช้เพื่อการพึ่งพาตนเองและเป็นที่พึ่งของชุมชนท้องถิ่นได้ (สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, 2560 : 1-13)

จากสถานการณ์ดังกล่าวก็จะมี “บัณฑิตพัฒนาชุมชน” ที่เป็หัวใจสำคัญในการสร้างเสริมงานพัฒนาชุมชน ทำให้ผู้ผลิตบัณฑิตจำเป็นต้องมีกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องสถานการณ์จริงในงานพัฒนาชุมชน เพื่อให้บัณฑิตพัฒนาชุมชนได้รับความรู้และมีประสบการณ์เพื่อก้าวสู่การทำงานในลักษณะ “นักรอกแบบทางสังคม” เช่น นักพัฒนาชุมชน/นักพัฒนาสังคม เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการชุมชนในหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรเอกชน ผู้บริหารท้องถิ่น/นักการเมืองท้องถิ่น/สมาชิกสภาท้องถิ่น/ข้าราชการท้องถิ่น นักวิชาการ/นักวิจัย นักพัฒนาเศรษฐกิจ ผู้ประกอบการทางสังคม นักจัดการทรัพยากรท้องถิ่น นักสวัสดิการสังคม นักวิเคราะห์นโยบายและแผนที่เชื่อมประสานการทำงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน (สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, 2560 : 1-13) ภายใต้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้บัณฑิตมีอย่างน้อย 5 ด้าน ได้แก่ คุณธรรมจริยธรรม (Ethics and Moral) ความรู้ (Knowledge) ทักษะทางด้านปัญญา (Cognitive skills) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (Interpersonal skills and Responsibility) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Numerical Analysis, Communication and Information Technology Skills) (สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, 2562 : 1-13)

โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบที่ต้องรู้จักการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงาน และมีความสามารถในการทำงานเป็นทีม (สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, 2562 : 1-13) เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลก่อให้เกิดการนับถือตนเอง และเพื่อความสัมพันธ์ระหว่างกันทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเนื่อง ทำให้สามารถฝึกฝนตนเองได้ รวมถึงเข้าใจผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมรอบบุคคล (Lee, 2021 : 799-804) ซึ่งทุกความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างบุคคลเป็นสื่อกลางในการสร้างความเข้าใจและช่วยลดยปัญหาต่าง ๆ ในอนาคต (Kwon, 2021 : 1293-1304) รวมทั้งสามารถสะท้อนถึงการแก้ปัญหาการปฏิบัติงานในวิชาชีพได้ เน้นโครงการ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเห็นประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน สร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในชุมชน ทำงานมีจิตอาสา มีความเสียสละและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชนได้ (ฉัตรชัย ทองคำพันธ์, วิไลวัจส์ กฤษณะภุมิต และลักษณา แก้วกล้าหาญ :2561 : 97-110)

จากความสำคัญข้างต้น จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “คุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบต่อของบัณฑิตพัฒนาชุมชนที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ระหว่างปี พ.ศ.2557-2561” ภายใต้คำถามว่า คุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบต่อของบัณฑิตเป็นอย่างไร ซึ่งผู้ใช้บัณฑิตจะเป็นผู้สะท้อนความคิดที่บ่งบอกถึงคุณลักษณะ

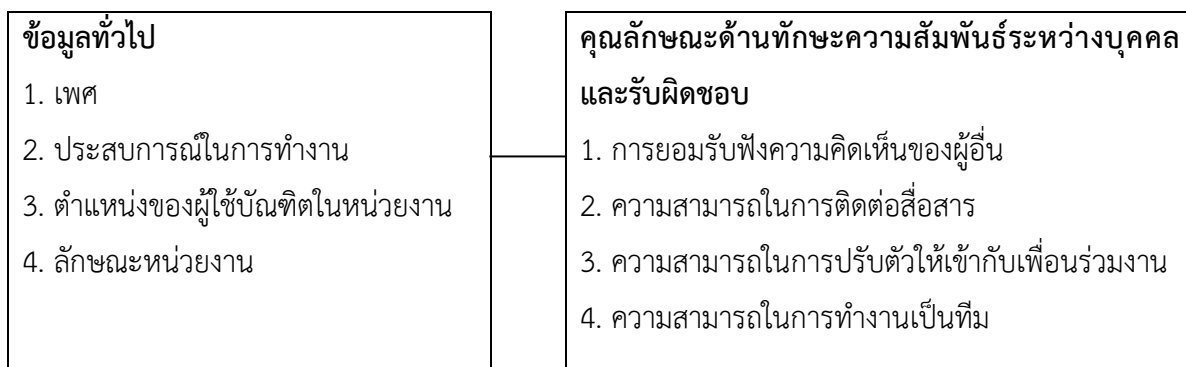
ของบัณฑิตพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาได้ในปัจจุบันและเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการทำงาน
ด้านพัฒนาชุมชนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาคุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบของบัณฑิตพัฒนาชุมชน
ที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ระหว่างปี พ.ศ.2557-2561

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง คุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบของบัณฑิตพัฒนา
ชุมชนที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ระหว่างปี พ.ศ.2557-2561 ดังนี้ (สาขาวิชา
การพัฒนาชุมชน, 2560 : 1-13)

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย ทำการการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาคุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์
ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบของบัณฑิตพัฒนาชุมชนที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครศรีธรรมราช ระหว่างปี พ.ศ.2557-2561

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรในการศึกษาได้แก่ ผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 346 คน เป็นผู้ใช้บัณฑิตที่รับบัณฑิต
พัฒนาชุมชนที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ระหว่างปี พ.ศ.2557-2561
มาทำงานร่วมกันในองค์กร

2.2 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาได้แก่ ผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 284 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ตารางนี้ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรเช่นเดียวกัน และกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งได้จำนวนไม่น้อยกว่า 186 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยสำรวจข้อมูลจากผู้ใช้บัณฑิตได้ จำนวน 284 คน ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์หรือไม่น้อยกว่า 186 คน รายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ปีการศึกษา	จำนวนผู้ใช้บัณฑิต	จำนวนผู้ใช้บัณฑิตที่เก็บข้อมูลได้จริง
2557	47	47
2558	120	102
2559	83	80
2560	63	24
2561	33	31
รวม	346	284

(ที่มา : สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, 2558 : 1-13 ; สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, 2559 : 1-13 ; สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, 2560 : 1-13 ; สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, 2561 : 1-13 ; สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, 2562 : 1-13)

3. เครื่องมือรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจที่สร้างขึ้นโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เป็นการศึกษาวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบ (สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, 2562 : 1-13) สร้างข้อคำถามในแบบสอบถาม และตรวจสอบเนื้อหา ภาษา สำนวน และปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

3.1 ตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่งของผู้ใช้บัณฑิตในหน่วยงาน และลักษณะหน่วยงาน เป็นคำถามให้เลือกตอบ

3.2 ตอนที่ 2 เกี่ยวกับคุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบ โดยใช้กรอบแนวคิดคุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบของบัณฑิตพัฒนาชุมชน ที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ได้แก่ (1) การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น (2) ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร (3) ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงาน และ (4) ความสามารถในการทำงานเป็นทีม (สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, 2562 : 1-13) เป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ได้แก่ ระดับ 5 หมายถึง มากที่สุด, ระดับ 4 หมายถึง มาก, ระดับ 3 หมายถึง ปานกลาง, ระดับ 2 หมายถึง น้อย, ระดับ 1 หมายถึง น้อยที่สุด และมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยคุณลักษณะด้าน

ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มากที่สุด, ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มาก, ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ปานกลาง, ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง น้อย และ ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง น้อยที่สุด (สุทธิพร บุญมาก, 2560 : 54)

3.3 ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการขออนุเคราะห์หนังสือราชการเพื่อเก็บข้อมูลจาก คณะ ฯ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และส่งแบบสอบถามไปยังผู้ใช้บัณฑิตโดยตรงผ่านช่องทาง จดหมาย ทางไลน์ และทาง Face book ระหว่างปี พ.ศ.2557-2561 จำนวน 346 ชุด ซึ่งได้ข้อมูลและการ ติดต่อผู้ใช้บัณฑิตจากบัณฑิตพัฒนาชุมชนที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่จบการศึกษาในระหว่างปี พ.ศ.2557-2561 ได้แบบสำรวจกลับมา จำนวน 284 ชุด นำแบบสำรวจที่ได้รับคืนมา ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบคำถามเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจที่ได้จากแบบสำรวจในตอนต้นที่ 1 ทำการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ จำนวน และร้อยละ โดยใช้ตารางประกอบคำอธิบาย

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและ รับผิดชอบของบัณฑิต ที่ได้จากแบบสำรวจในตอนต้นที่ 2 ทำการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลด้วยเครื่อง คอมพิวเตอร์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย โดยใช้ตารางประกอบคำอธิบาย

5.3 รวบรวมข้อมูลข้อเสนอแนะ ที่ได้จากแบบสำรวจในตอนต้นที่ 3 ทำการวิเคราะห์เนื้อหาแล้ว สรุปประเด็นที่สำคัญ ๆ

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 68.31 มีประสบการณ์ในการทำงาน 10-20 ปี จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 39.79 มีตำแหน่งของผู้ใช้บัณฑิตในหน่วยงานเป็นหัวหน้างาน จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 54.58 และมีลักษณะ หน่วยงานเป็นหน่วยงานราชการ จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 40.14 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	194	68.31
หญิง	90	31.69

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ	จำนวน	ร้อยละ
รวม	284	100.00
2. ประสบการณ์ในการทำงาน		
ต่ำกว่า 10 ปี	92	32.39
10-20 ปี	113	39.79
20 ปีขึ้นไป	79	27.82
รวม	284	100.00
3. ตำแหน่งของผู้ใช้บัณฑิตในหน่วยงาน		
หัวหน้างาน	155	54.58
ผู้จัดการ	81	28.52
เจ้าของกิจการ	48	16.90
รวม	284	100.00
4. ลักษณะหน่วยงาน		
หน่วยงานราชการ	114	40.14
บริษัทเอกชน	45	15.85
องค์กรท้องถิ่น	45	15.85
ธุรกิจอิสระ/ส่วนตัว	36	12.67
ธนาคาร/สถาบันการเงิน	33	11.62
รัฐวิสาหกิจ	11	3.87
รวม	284	100.00

2. คุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบของบัณฑิตพัฒนาชุมชนที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ระหว่างปี พ.ศ.2557-2561 สรุปได้ดังนี้

คุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบของบัณฑิตพัฒนาชุมชนที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ระหว่างปี พ.ศ.2557-2561 ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตคิดเห็นต่อคุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบของบัณฑิตเฉลี่ย 5 ปี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย 5 ปี จากมากไปหาน้อย ผลการศึกษาพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$) รองลงมา คือ ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความสามารถในการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) ตามลำดับ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 รายละเอียดค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบต่อของบัณฑิตพัฒนาชุมชนที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ระหว่างปี พ.ศ.2557-2561

ทักษะ ความสัมพันธ์ ระหว่าง บุคคล และ รับผิดชอบต่อ	คะแนนความเห็นของผู้ใช้บัณฑิต											
	ปี 2557		ปี 2558		ปี 2559		ปี 2560		ปี 2561		เฉลี่ย 5 ปี	
	$\bar{X}$	แปล ผล	$\bar{X}$	แปล ผล	$\bar{X}$	แปล ผล	$\bar{X}$	แปล ผล	$\bar{X}$	แปล ผล	$\bar{X}$	แปล ผล
การยอมรับ ฟังความ คิดเห็นของ ผู้อื่น	4.5 2	มาก ที่สุด	4.6 8	มาก ที่สุด	4.8 1	มาก ที่สุด	4.3 4	มาก	4.6 2	มาก ที่สุด	4.59	มาก ที่สุด
ความสามารถ ในการ ติดต่อสื่อสาร	4.5 2	มาก ที่สุด	4.4 6	มาก	5.0 0	มาก ที่สุด	4.2 1	มาก	4.7 3	มาก ที่สุด	4.58	มาก ที่สุด
ความสามารถ ในการปรับตัว ให้เข้ากับ เพื่อนร่วมงาน	4.5 7	มาก ที่สุด	4.4 5	มาก	4.8 5	มาก ที่สุด	4.4 6	มาก	4.3 8	มาก	4.54	มาก ที่สุด
ความสามารถ ในการทำงาน เป็นทีม	3.6 7	มาก	4.1 6	มาก	4.9 5	มาก ที่สุด	4.1 3	มาก	4.5 8	มาก ที่สุด	4.29	มาก
รวม	4.32	มาก	4.44	มาก	4.90	มาก ที่สุด	4.29	มาก	4.58	มาก ที่สุด	4.50	มาก

3. ข้อเสนอแนะ

จากคุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบของบัณฑิตพัฒนาชุมชน ที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ระหว่างปี พ.ศ.2557-2561 มีข้อเสนอแนะสรุปได้ดังนี้

3.1 ควรมีการสร้างความร่วมมือในด้านต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ได้ดียิ่งขึ้น

3.2 ควรมีการบูรณาการการทำงานร่วมกับผู้อื่นในลักษณะภาคีเครือข่ายการพัฒนาชุมชนได้

3.3 จะต้องมีการสร้างขวัญกำลังใจและพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เป็นสถาบันสามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพต่อความต้องการของตลาดแรงงานมาก เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และตัวบัณฑิตเอง

3.4 บัณฑิตจากสถานศึกษานี้เป็นคนที่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้ดี เข้าใจการทำงานได้ง่าย และปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงานและชาวบ้านได้ดี

อภิปรายผลการวิจัย

คุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบของบัณฑิตพัฒนาชุมชนที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ระหว่างปี พ.ศ.2557-2561 สรุปผลการศึกษาได้ว่า ผู้ใช้บัณฑิตคิดเห็นต่อคุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบของบัณฑิตเฉลี่ย 5 ปี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$) สอดคล้องกับการศึกษาของจุฑามาศ เบ้าคำกอง และคณะ (2560 : 86-94) ที่ได้สรุปว่า ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ต้องมีจิตสำนึก รับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักในจรรยาบรรณวิชาชีพ ความอดทน มุ่งมั่น ขยัน สู้งาน มีความรับผิดชอบต่อสังคม และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถประกอบวิชาชีพได้อย่างมีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตได้

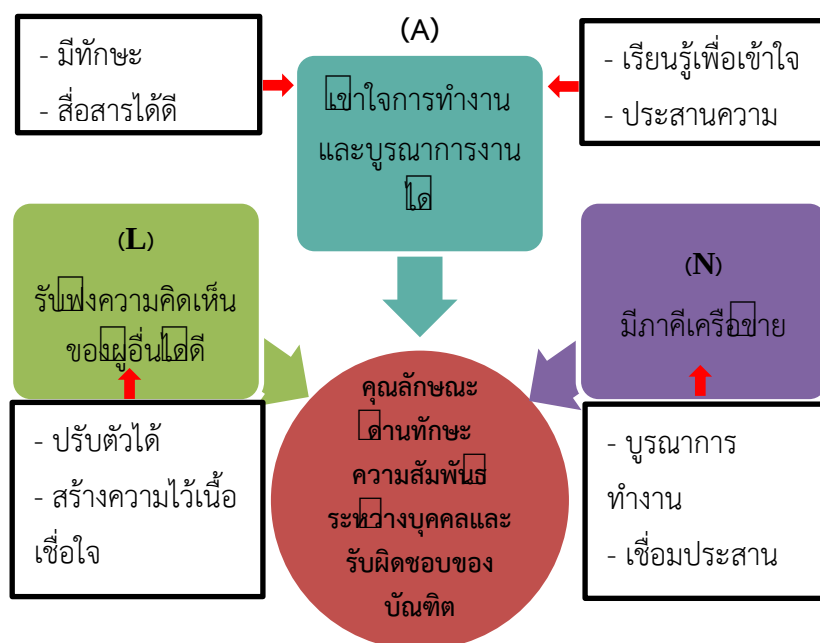
สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของฉัตรชัย ทองคำพันธ์ุ, วิไลวัจน์ ฤกษ์ระฤติ และ ลักษณะแก้วกล้าหาญ (2561 : 97-110) ที่สรุปได้ว่า การแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ก็ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีวิสัยทัศน์ที่กว้างขวางและการทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นอย่างดี รวมทั้งความสามารถในการแสดงออกถึงภาวะความเป็นผู้นำ กล้าแสดงออกอยู่เสมอทั้งมีความรับผิดชอบต่อองค์กรและสังคม มีการวางตัวและ “แสดงความคิดเห็นที่เหมาะสม” กับบทบาทหน้าที่ในความรับผิดชอบในการปฏิบัติต่อหน่วยงาน รวมทั้งไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นและมีความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติของตน ในขณะที่รองลงมา คือ ความสามารถในการติดต่อสื่อสารอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของขวัญตา หนูปล้อง, สุดาวรรณ มีบัว และลัญจกร นิลกาญจน์ (2561 : 189-199) ที่สรุปได้ว่า นักพัฒนาแนวใหม่ให้มีความทันสมัยทันยุคทันสมัย ใน

เรื่องฐานข้อมูล การเผยแพร่ข้อมูล การสร้างแหล่งเรียนรู้ที่เข้าถึงข้อมูลได้สะดวกรวดเร็ว สามารถพัฒนาที่สอดคล้องกับ “การสื่อสารและเทคโนโลยี” ด้วยกันได้ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความสามารถในการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของศรีสุตา ไชยวิจารณ์ (2561 : 59-72) ที่สรุปได้ว่า การส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดความเข้าใจการจัดการที่เน้นผู้เรียนหรือ “คนในชุมชน” เป็นศูนย์กลาง สร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อให้ได้จัดกิจกรรมสร้างสรรค์ หรือกิจกรรมทางวิชาการเพื่อสร้างความเป็น “เอกภาพหรือการทำงานเป็นทีม”

ส่วนข้อเสนอแนะจากผู้ให้บัณฑิต ได้แก่ บัณฑิตจากสถานศึกษานี้มีจุดเด่น โดยสรุปคือ

1. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้ดี บัณฑิตเป็นคนที่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและพร้อมที่จะเรียนรู้ถึงข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคนในชุมชน
2. เข้าใจการทำงานและบูรณาการงานได้ เข้าใจระบบการทำงานและสามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงานและชาวบ้านได้ดี มีการส่งเสริมการบูรณาการในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
3. มีภาคีเครือข่าย บัณฑิตสามารถทำงานลักษณะภาคีเครือข่ายเพื่อสร้างความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ระหว่างมหาวิทยาลัยร่วมกับชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งพัฒนาคุณภาพและคุณลักษณะบัณฑิตที่สอดคล้องกับการทำงานชุมชน จึงต้องส่งเสริมในลักษณะการลงมือปฏิบัติจริง

จากข้อเสนอแนะสอดคล้องกับการศึกษาของธัญญา รัตนพันธ์, สรเดช ครุฑจั่น และมนต์ชัย เทียนทอง (2561 : 15-24) ที่ได้สรุปว่า การเรียนรู้แบบมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ จำเป็นต้องรู้จัก “รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น” พร้อมการลงมือปฏิบัติงานจริง โดยการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง สาธิต สร้างและพัฒนาออกมาเป็นโครงการ หรือชิ้นงานในลักษณะ “เข้าใจการทำงานและบูรณาการงานได้” โดยมีผู้สอนเป็นผู้กระตุ้น แนะนำและให้คำปรึกษา เพื่อเสริมสร้างกระบวนการคิด การสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกัน บ่งชี้ถึง “มีภาคีเครือข่าย” เป็นสิ่งแสดงถึงความสามารถในการทำงานร่วมกับชุมชนและการทำงานร่วมกับสหวิชาชีพได้ซึ่งสามารถสรุปองค์ความรู้ได้ ดังภาพที่ 1

แผนภาพที่ 2 คุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบของบัณฑิตพัฒนาชุมชนที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ระหว่างปี พ.ศ.2557-2561

จากภาพที่ 1 คุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบของบัณฑิตพัฒนาชุมชนที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ระหว่างปี พ.ศ.2557-2561 สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ในลักษณะ “LAN” รายละเอียด ดังนี้

1. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้ดี (listen to opinions of others well) ปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงานและชาวบ้านได้ดี จนกลายเป็นคนที่ชาวบ้านไว้วางใจ เชื่อใจ พร้อมทั้งจะทำงานร่วมกัน
2. เข้าใจการทำงานและบูรณาการงานได้ (Able to understand and integrate work) มีความรู้และมีทักษะในการทำงาน ทำให้สามารถสื่อสาร เข้าใจคนในชุมชน และประสานการมีส่วนร่วมได้
3. มีภาคีเครือข่าย (Network partners) สามารถบูรณาการการทำงานที่เชื่อมประสานงานและคนทุกภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนได้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง คุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบของบัณฑิตพัฒนาชุมชนที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ระหว่างปี พ.ศ.2557-2561 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สถาบัน หรือมหาวิทยาลัยต่าง ๆ สามารถนำข้อค้นพบไปประยุกต์ใช้การบริหารจัดการองค์กรในด้านคุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่โดดเด่นและตอบโจทย์ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบตามความต้องการของผู้บัณฑิต
2. จากข้อค้นพบเรื่อง ความสามารถในการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับมาก แต่ก็มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดมหาวิทยาลัยฯ ควรส่งเสริมคุณลักษณะด้านการทำงานเป็นทีมหรือทำงานเป็นภาคีเครือข่ายให้มากขึ้นเพื่อการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ
3. จากข้อมูลโดยภาพรวมแม้จะอยู่ในระดับมาก แต่ควรพัฒนาคุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรับผิดชอบที่เป็นเลิศ พร้อมทั้งนำไปเปรียบเทียบกับสถาบันมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ว่ามีผลเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญตา หนูปล้อง, สุตาวรรณ มีบัว และลัญจกร นิลกาญจน์. (2561). การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบัณฑิตสาขาการจัดการวัฒนธรรมสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. *วารสารนาครบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*. 10 (พิเศษ), 189-199.
- จุฑามาศ เป้าคำทองและคณะ. (2560). ความต้องการศึกษาต่อและคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิตและสาธารณสุขศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. *วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 6 (2), 86-94.
- ฉัตรชัย ทองคำพันธุ์, วิไลวัจน์ ฤกษ์ชนะฤดี และลักขณา แก้วกล้าหาญ. (2561). ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของบัณฑิตทางสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น*. 15 (2), 97-110.
- ธณัฐชา รัตนพันธ์, สรเดช ครุฑจ้อน และมนต์ชัย เทียนทอง. (2561). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานตามหลักทักษะชีวิต 4H เพื่อให้ได้คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของ *นักศึกษาคณะครุศาสตร์, วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (พิเศษ), 15-24.

- ศรีสุตา ไชยวิจารณ์. (2561). การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. *วารสารนาครบุตประิทธิรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*. 10 (1), 59-72.
- สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน. (2558). *โครงการประกันคุณภาพการศึกษา ปี พ.ศ.2557*. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน. (2559). *โครงการประกันคุณภาพการศึกษา ปี พ.ศ.2558*. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน. (2560). *โครงการประกันคุณภาพการศึกษา ปี พ.ศ.2559*. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน. (2560). *รายละเอียดของหลักสูตรหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน. (2561). *โครงการประกันคุณภาพการศึกษา ปี พ.ศ.2550*. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน. (2562). *โครงการประกันคุณภาพการศึกษา ปี พ.ศ.2561*. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน. (2562). *รายละเอียดของรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการพัฒนาชุมชน 3*. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สุทธิพร บุญมาก. (2560). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. สงขลา : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- Kwon, Y.S. (2021). The Effect of Stress on Smartphone Addiction in Nursing Students: The Mediating Effect of Interpersonal Relationship. *Annals of R.S.C.B.*. 25 (1), 1293-1304.
- Lee, J.S. (2021). Self-Regulation, Interpersonal Relationships, Self-Esteem and Aging Anxiety in Middle-Aged Adults. *Annals of R.S.C.B.*, 25 (1), 799-804.

การศึกษานิยมติทางการเรียน เรื่อง การไทเทรต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
ที่เรียนด้วยโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง

**A Study of Titration Conception of Grade 12 Students Studied With
a Virtual Experimental Program**

ฉัตรวิมล ทาระเนตร์ และ อัมพร วัจนะ

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Chatwimon Taranate and Umporn Wutchana

Ramkhamhaeng University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: 6212440003@rumail.ru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการทดลองเสมือนจริง วิชาปฏิบัติการเคมี 3 เรื่อง การไทเทรต สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 2) เพื่อเปรียบเทียบนิมติของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง เรื่อง การไทเทรต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้โปรแกรมการทดลองเสมือนจริง เรื่อง การไทเทรต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) จำนวน 1 ห้องเรียนที่เรียนโดยใช้การทดลองเสมือนจริง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) บทเรียนโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง เรื่อง การไทเทรต 2) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การไทเทรต 3) แบบวัดนิมติทางการเรียน เรื่อง การไทเทรต ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 โดยใช้รูปแบบแผนการทดลองรูปแบบ Randomized Group, Pretest-Posttest Design 3) แบบวัดความพึงพอใจของผู้เรียนซึ่งมีการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า นิมติทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยโปรแกรมการทดลองเสมือนจริงก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.55 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.49 โดยนิมติทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง เรื่องการไทเทรต อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61

คำสำคัญ: การทดลองเสมือนจริง; ความพึงพอใจ; การไทเทรต

Abstracts

The purposes of this research were 1) to develop the construction of a virtual experimental program in Chemistry Laboratory 3 on titration concept for grade 12 students, 2) to compare the titration concept of students as pre-test and post-test when studied with a virtual experimental program on titration concept for grade 12 students, 3) to study the satisfaction of those students to the virtual experimental program on titration concept for grade 12 students. The sample group for this study were grade 12 students in the second semester, academic year 2020 at Wat Sothon Wararam Worawihan School, one classroom that studied with a virtual experimental program, obtained by Cluster Sampling. The research instruments were 1) a virtual experimental program on titration concept, 2) titration lesson plans, 3) titration concept achievement tests with Reliability 0.85 based on Randomized Group, Pretest-Posttest Design. 4) students satisfaction assessment tools. Data analyzation calculated under mean, percentage, standard deviation and t-test dependent.

The research results found that titration concept of students, studied with a virtual experimental program, pre-test average score is 4.80, the standard deviation is 0.61 and post-test average score is 15.31, the standard deviation is 2.49 so post-test were higher than pre-test at statistical significance 0.05 level and satisfaction of the students to the virtual experimental program on titration was in high level which average score is 4.48 and the standard deviation is 0.61.

Keywords: Virtual Experiment Laboratory; Satisfaction; Titration

บทนำ

วิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคนบนโลกทั้งในการใช้ชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ รวมทั้งเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ล้วนเกิดจากวิทยาศาสตร์หรือเกิดจากการนำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ผสมกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่นๆ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ช่วยให้เกิดการพัฒนาด้านความรู้ วิธีคิด การคิดเป็นเหตุเป็นผล การคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ และช่วยให้มีทักษะในการค้นคว้าความรู้ใหม่ วิชาเคมีเป็นวิชาพื้นฐานสำคัญอีกสาขาวิชาหนึ่งสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในด้านวิทยาศาสตร์ เพื่อประกอบวิชาชีพในสาขาที่ใช้วิทยาศาสตร์เป็นฐาน เช่น แพทย์ ทันตแพทย์ สัตวแพทย์ เทคโนโลยีชีวภาพ วิศวกรรมเทคนิคการแพทย์ สถาปัตยกรรม ฯลฯ โดยมีผลการเรียนรู้ที่ครอบคลุมด้านเนื้อหาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา รวมทั้งเชื่อมโยงความรู้สู่การนำไปใช้ในชีวิตจริง อย่างไรก็ตาม วิชาเคมีมีเนื้อหาที่มีรายละเอียดค่อนข้างยากต่อการทำความเข้าใจของผู้เรียน ดังนั้นในการจัดเรียนการสอนจึงต้องมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าด้วยตนเอง หรือทำการทดลองควบคู่กันด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียน เรื่อง การไทเทรต ซึ่งตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2660 : 179) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้กำหนดให้มีการเรียนเกี่ยวกับการไทเทรตเป็นเนื้อหาเพิ่มเติมในวิชาเคมี เนื่องจากมีเนื้อหาการเรียนรู้ที่หลากหลาย (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น

พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2660 : 183) เนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการคำนวณความเข้มข้นที่ใช้ในการไทเทรตและการปฏิบัติการทดลองที่เกี่ยวข้องกับการไทเทรต มีปัญหาในการเตรียมอุปกรณ์และสารเคมีที่ใช้ในการทดลองที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน

จากสาเหตุดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นสร้างการทดลองเสมือนจริงเพื่อให้นักเรียนได้รู้จักและลงมือทำการทดลองได้เองที่บ้าน โดยไม่จำเป็นต้องมีเครื่องมือและอุปกรณ์การทดลอง เพียงแต่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ก็สามารถทำได้ ช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงห้องทดลองให้กับนักเรียนมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชาปฏิบัติการเคมี 3 เปลี่ยนแปลงรูปแบบการทดลองให้แปลกใหม่จากเดิมโดยการใช้การทดลองเสมือนจริง ที่มีการจัดการทดลองเหมือนห้องปฏิบัติการทดลองที่มีสภาพแวดล้อมที่จำเป็นและมีคุณภาพเช่นเดียวกับห้องเรียนหรือห้องปฏิบัติการทดลองจริงทุกประการ แต่ไม่มีอาคาร สถานที่โดยได้นำ เรื่อง การไทเทรต มาพัฒนาให้มีการเรียนโดยใช้โปรแกรมการทดลองเสมือนจริง เพื่อให้นักเรียนมองเห็นการเรียนการทดลองเป็นรูปธรรมมากขึ้น และได้ฝึกฝนการทำกิจกรรมการทดลองด้วยตนเอง รู้จักอุปกรณ์และสารเคมีต่างๆ เกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเพิ่มมนต์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง วิชาปฏิบัติการเคมี 3 เรื่อง การไทเทรต สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อเปรียบเทียบมนต์ของผู้เรียนก่อนและหลังเรียนด้วยโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง เรื่อง การไทเทรต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนด้วยโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง เรื่อง การไทเทรต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสธร-วรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 3 ห้องเรียน ในแผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ จำนวน 112 คน ที่เรียนวิชาปฏิบัติการเคมี 3 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/7 โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร จำนวน 35 คน ที่ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

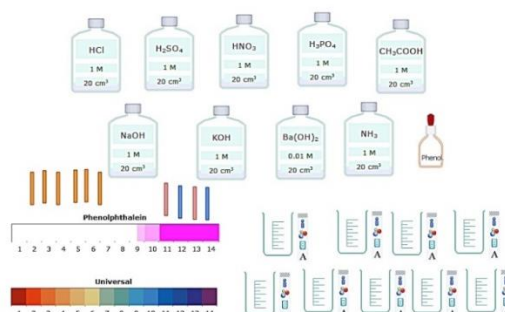
1. โปรแกรมการทดลองเสมือนจริง เรื่อง การไทเทรต ปฏิบัติการเคมี 3 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง เรื่อง การไทเทรต สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

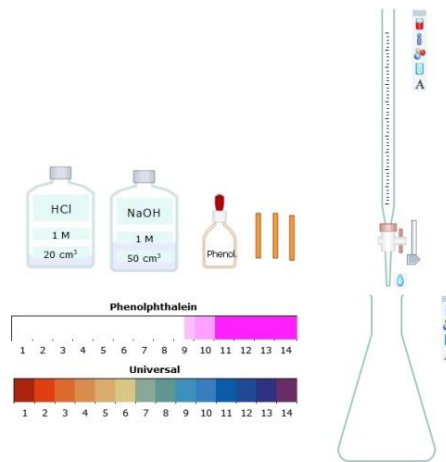
1.1 ศึกษาการสร้างการทดลองเสมือนจริง โดยใช้โปรแกรม Yenka (พจนานุกรม อาจสว่าง, 2558 : 48-49), (สุนิสา กะการดี, 2559 : 101-105) Yenka คือ โปรแกรมจำลองการทดลองทางวิทยาศาสตร์บนคอมพิวเตอร์ให้เสมือนการทดลองจริงในห้องปฏิบัติการทดลองลดความเสี่ยงและอันตรายจากการใช้สารเคมีในห้องปฏิบัติการ ซึ่งสามารถกำหนดเลือกใช้อุปกรณ์และสารเคมีที่มีในโปรแกรมมาสร้างเพื่อใช้สำหรับเตรียมอุปกรณ์และสารเคมีให้สอดคล้องกับเนื้อหาการทดลองที่ผู้วิจัยกำหนดได้ มีพื้นที่สำหรับการทดลองโดยนำอุปกรณ์ที่ใช้ในการทดลองมาทำการทดลองในพื้นที่ ส่วนที่กำหนดเพื่อการสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจน นักเรียนทุกคนสามารถทำการทดลองได้จริง

1.2 วิเคราะห์เนื้อหา และออกแบบโครงสร้างของเนื้อหาการทดลองเสมือนจริง เรื่อง การไทเทรต โดยมีเนื้อหา ดังนี้ 1) กรด – เบสในชีวิตประจำวัน 2) หลักการไทเทรต 3) การคำนวณ การไทเทรต 4) เทคนิคการไทเทรตและการไทเทรต 5) อินดิเคเตอร์

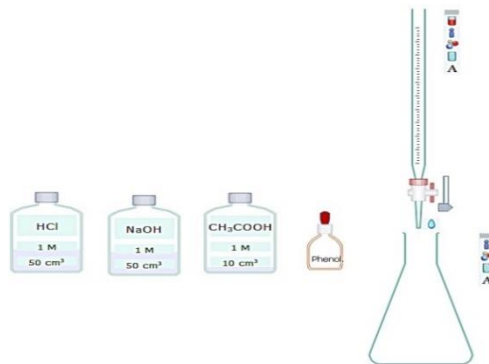
1.3 สร้างโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง เรื่อง การไทเทรต ตามเค้าโครงที่ออกแบบไว้ โดยใช้โปรแกรม Yenka ออกแบบการทดลองให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่กำหนด โดยผู้วิจัยกำหนด อุปกรณ์การทดลอง และสารเคมีให้ผู้เรียน ผู้เรียนใช้เมาส์ในการหยิบเลือกเครื่องมือ อุปกรณ์การทดลอง และสารเคมีที่กำหนดให้ตามแบบรายงานการทดลองที่ผู้เรียนได้ศึกษามาแล้ว ผู้เรียนทำการทดลองตามขั้นตอนการทดลองที่บันทึกไว้ในแบบรายงานการทดลอง ศึกษาผลการเปลี่ยนแปลงพร้อมบันทึกผลการทดลอง และสังเกตปัญหาที่เกิดขึ้นในการทดลอง

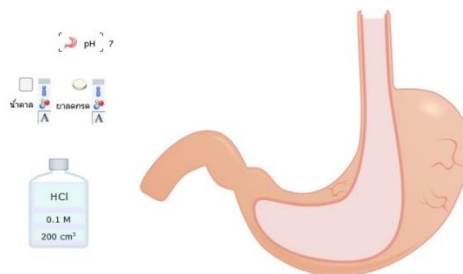
รูปที่ 1 กิจกรรมการทดลองกรด – เบสในชีวิตประจำวัน กำหนดอุปกรณ์ และสารเคมีต่างๆที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสารเคมีที่กำหนดให้มีความเข้มข้นเท่ากัน ปริมาตรเท่ากัน สามารถทดสอบความเป็นกรด – เบส โดยใช้กระดาษลิตมัส กระดาษยูนิเวอร์แซลอินดิเคเตอร์ และสารละลายฟีนอล์ฟทาไลน์

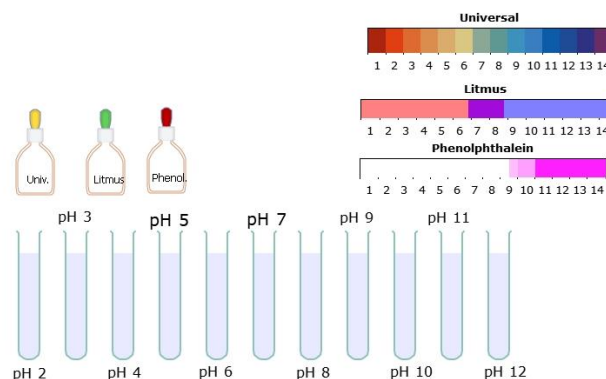
รูปที่ 2 กิจกรรมการทดลองหลักการไทเทรต กำหนดอุปกรณ์มาตรฐานที่ใช้ในการไทเทรตและสารเคมีที่มีสมบัติเป็นกรด และเบสให้มีความเข้มข้นเท่ากัน ใช้สารละลายฟีนอล์ฟทาลีนเป็นอินดิเคเตอร์

รูปที่ 3 กิจกรรมการทดลองการคำนวณการไทเทรต กำหนดอุปกรณ์มาตรฐานที่ใช้ในการไทเทรตและสารเคมีที่มีสมบัติเป็นกรดแก่ กรดอ่อนและเบสแก่ให้มีความเข้มข้นเท่ากัน ทดลองระหว่างสารละลายกรดแก่ – เบสแก่ และกรดอ่อน – เบสอ่อน ใช้สารละลายฟีนอล์ฟทาลีนเป็นอินดิเคเตอร์

รูปที่ 4 กิจกรรมการทดลองเทคนิคการไทเทรตและการไทเทรต กำหนดสารเคมีที่มีสมบัติเป็นกรดแก่ ยาลดกรด น้ำตาลและแบบจำลองกระเพาะอาหารของมนุษย์ สังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงของกระเพาะอาหาร หากมีกรดมากเกินไป การรับประทานอาหารประเภทที่มีน้ำตาลเป็นส่วนประกอบมากๆและปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นหลังจากการรับประทานยาลดกรด

รูปที่ 5 กิจกรรมการทดลองอินดิเคเตอร์ กำหนดสารเคมีที่มี pH ตั้งแต่ 2 – 12 ในหลอดทดลอง และ สารละลายอินดิเคเตอร์ซึ่งประกอบด้วยสารละลายลิตมัส สารละลายยูนิเวอร์แซลอินดิเคเตอร์ และ สารละลายฟีนอล์ฟทาลีน ทดลองโดยการนำสารละลายอินดิเคเตอร์ใส่ในสารละลายที่มี pH 2 – 12 สังเกตสีที่เปลี่ยนแปลงไปของสารละลาย และเปลี่ยนสารละลายอินดิเคเตอร์

1.4 นำโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง เรื่อง การไทเทรต ที่สร้างเสร็จแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความสอดคล้องของการทดลองเสมือนจริง เรื่องการไทเทรต กับจุดประสงค์การเรียนรู้ แล้วนำมา ทดลองหาประสิทธิภาพกับนักเรียน

1.5 หาประสิทธิภาพของการทดลองเสมือนจริง เรื่อง การไทเทรต ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ และนำคะแนนมาหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 โดยนำไปทดลองใช้ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 42 คน ได้ผลการหาประสิทธิภาพดังตาราง

ตารางที่ 1 แสดงผลการหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการทดลองเสมือนจริง เรื่องการไทเทรต

วิชาปฏิบัติการเคมี 3

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	คะแนน ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ร้อยละ
ระหว่างเรียน (E1)	50	41.67	2.97	83.33
หลังเรียน (E2)	20	17.22	2.29	86.08

จากตารางที่ 1 สรุปผลการหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการทดลองเสมือนจริง เรื่องการไทเทรต รายวิชาปฏิบัติการเคมี 3 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียนเท่ากับ 41.67 จากคะแนนเต็ม 50 คิดเป็น

ร้อยละ 83.33 (E1 เท่ากับ 83.33) และคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบวัดมโนคติทางการเรียนหลังเรียน เท่ากับ 17.22 จากคะแนนเต็ม 20 คิดเป็นร้อยละ 86.08 (E2 เท่ากับ 86.08) แสดงว่าประสิทธิภาพของ E1/E2 เท่ากับ 83.33/86.08 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80

2. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การไทเทรต รายวิชาปฏิบัติการเคมี 3 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม การทดลองเสมือนจริง จำนวน 10 ชั่วโมง มีขั้นตอนในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

2.1 วิเคราะห์เนื้อหา วิชาปฏิบัติการเคมี 3 เรื่อง การไทเทรต (อ้างอิงเนื้อหาจากเคมี เล่ม 4 สสวท. 2563 : 1-60) เพื่อแบ่งเนื้อหาให้เหมาะสมกับเวลา

2.2 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การไทเทรต จำนวน 5 แผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง กรด – เบสในชีวิตประจำวัน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง หลักการไทเทรต แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การคำนวณการไทเทรต แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง เทคนิคการไทเทรต และการไทรต แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง อินดิเคเตอร์

2.3 นำแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสม ของแผนการจัดการเรียนรู้ และนำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมาวิเคราะห์ ปรับปรุงแก้ไข

3. แบบทดสอบวัดผลมโนคติทางการเรียนวิชาปฏิบัติการเคมี 3 เรื่อง การไทเทรต มีขั้นตอนการสร้าง และหาคุณภาพดังนี้

3.1 สร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบ เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาและจุดประสงค์การ เรียนรู้ด้านต่างๆ

3.2 สร้างแบบทดสอบวัดมโนคติ เรื่อง การไทเทรต วิชาปฏิบัติการเคมี 3 แบบปรนัยชนิด เลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ให้ครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้

3.3 นำแบบทดสอบวัดมโนคติ เรื่อง การไทเทรต วิชาปฏิบัติการเคมี 3 ที่สร้างขึ้นไปให้ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามในแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 มีค่าสูงกว่าเกณฑ์ (0.50 ขึ้นไป) ใช้ได้ทุกข้อ

3.4 นำแบบทดสอบมโนคติทางการเรียน มาจัดทำเป็นแบบทดสอบแล้วนำไปทดสอบกับนักเรียน โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจ จำแนก (r) พบว่า ข้อสอบมาหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) พบว่าผ่านเกณฑ์ ระหว่าง 0.2 – 0.8 จำนวน 28 ข้อ และตัดข้อที่มีอำนาจจำแนกต่ำออก จึงตัดข้อสอบจำนวน 8 ข้อนี้ออกไปโดยพิจารณาค่า p และ r ที่ต่ำหรือสูงจนเกินไป

3.5 นำแบบวัดมโนคติทางการเรียน จำนวน 20 ข้อ ไปทดสอบกับนักเรียนโรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหารที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ที่ผ่านการเรียน วิชาปฏิบัติการเคมี 3 เรื่อง การไทเทรต

มาแล้ว เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (r_{tt}) ของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ – ริชาร์ดสัน ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.85 (สนทยา บังพรม, 2558; 36-40)

4. แบบวัดความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง วิชาปฏิบัติการเคมี 3 เรื่อง การไทเทรต ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพดังนี้

4.1 สร้างแบบวัดความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยโปรแกรมการทดลองเสมือนจริงโดยใช้รูปแบบการประเมิน 4 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านความเหมาะสมของสื่อ ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ และด้านความรู้สึกรู้สึกต่อการเรียนผ่านโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง

4.2 นำแบบวัดความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้อง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเองทั้งหมด ตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ทำการทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดมโนคติ วิชาปฏิบัติการเคมี 3 เรื่อง การไทเทรต แบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับกลุ่มทดลองทดสอบโดยใช้เวลาในการทำข้อสอบ 40 นาที

3.2 ดำเนินการทดลองโดยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/7 ซึ่งเป็นกลุ่มทดลอง เรียนจากโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง เรื่อง การไทเทรต ผู้วิจัยชี้แจงวิธีการเรียน ขั้นตอนต่างๆ จุดประสงค์การเรียนรู้และเงื่อนไขในการเรียนให้นักเรียนทราบ ซึ่งประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ 5 แผนการจัดการเรียนรู้ รวม 10 ชั่วโมง

3.3 เมื่อนักเรียนกลุ่มทดลองเรียนผ่านการทดลองเสมือนจริง เรื่อง การไทเทรต ครบทุกแผนการจัดการเรียนรู้ ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดมโนคติทางการเรียนหลังเรียน วิชาปฏิบัติการเคมี 3 เรื่อง การไทเทรต แบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในวันเวลาเดียวกัน โดยใช้เวลาในการทำข้อสอบ 40 นาที

3.4 นักเรียนกลุ่มทดลองทำแบบวัดความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนด้วยโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในวันเวลาเดียวกัน โดยใช้เวลาในการทำ 20 นาที

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

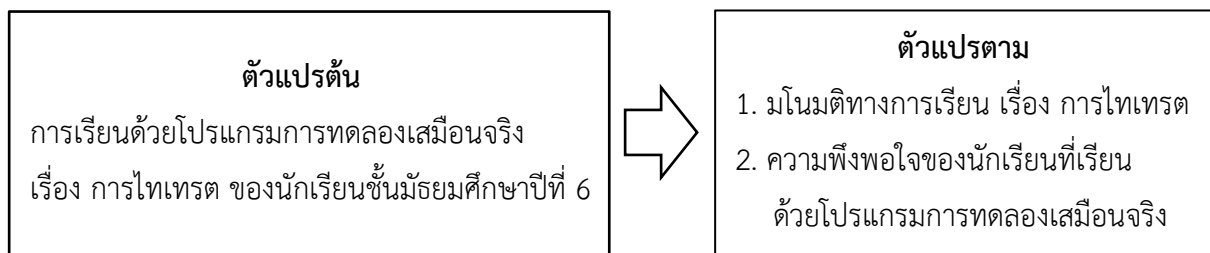
การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์เปรียบเทียบมโนคติทางการเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรมการทดลองเสมือนจริงก่อนและหลังเรียน โดยใช้การทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent Samples)

2. วิเคราะห์แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการเรียนโดยใช้การทดลองเสมือนจริงแต่ละด้าน โดยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการศึกษามโนคติทางการเรียนตามแนวคิดการเกิดมโนคติรูปแบบของ Haidar (เยาเวพา นันต๊ะภูมิและคณะ, 2563 : 15-28) และความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนด้วยโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง เรื่องการไทเทรต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. โปรแกรมการทดลองเสมือนจริง เรื่อง การไทเทรต ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พัฒนาและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

ตารางที่ 2 ผลการหาประสิทธิภาพของโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง เรื่อง การไทเทรต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

การทดลอง	จำนวน นักเรียน (คน)	คะแนนระหว่างเรียน (50 คะแนน)		แบบทดสอบหลังเรียน (20 คะแนน)		ประสิทธิภาพ
		ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ (E ₁)	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ (E ₂)	E ₁ /E ₂
รายบุคคล	3	41.67	83.33	17.67	88.33	83.33/88.33
กลุ่มย่อย	9	41.89	83.78	17.22	86.11	83.78/86.11
ภาคสนาม	30	41.67	83.33	17.22	86.08	83.33/86.08

จากตารางที่ 2 สรุปผลการหาประสิทธิภาพของโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง เรื่องการไทเทรต ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามลำดับขั้นตอนของการหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการทดลองเสมือนจริง ทั้ง 3 ขั้นตอน พบว่า การหาประสิทธิภาพขั้นที่ 1 (แบบรายบุคคล) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.33/88.33 ขั้นที่ 2 (แบบกลุ่มย่อย) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.78/86.11 และขั้นที่ 3 (แบบภาคสนาม) มี

ประสิทธิภาพเท่ากับ 83.33/86.08 นั่นคือประสิทธิภาพของโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง เรื่อง การไทเทรต มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80

2. มโนคติทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง ก่อนเรียนและหลังเรียน ดังตาราง

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบมโนคติทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน แยกมโนคติแต่ละเรื่อง ของนักเรียนที่เรียนด้วยโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง

มโนคติ เรื่อง	ก่อนเรียน (4คะแนน)			หลังเรียน (4คะแนน)			t	Sig.
	($\bar{X}$)	ร้อยละของคะแนน	S.D.	($\bar{X}$)	ร้อยละของคะแนน	S.D.		
กรด – เบสในชีวิตประจำวัน	1.35	44.75	0.77	3.09	77.25	0.83	9.120*	.000
หลักการไทเทรต	1.00	25.00	0.77	3.09	77.25	0.70	11.01*	.000
การคำนวณการไทเทรต	0.83	20.75	0.57	2.80	70.00	0.72	14.85*	.000
เทคนิคการไทเทรต	0.83	20.75	0.86	3.00	75.00	0.80	10.29*	.000
อินดิเคเตอร์	0.91	22.75	0.70	3.20	80.00	0.63	14.13*	.000

จากตารางที่ 3 มโนคติทางการเรียนในแต่ละเรื่องของนักเรียนเพิ่มขึ้น เมื่อพิจารณามโนคติแต่ละเรื่อง โดยมโนคติเรื่อง การคำนวณการไทเทรตมีคะแนนมโนติก่อนเรียน (" X " = 0.83, S.D. = 0.57) มโนคติหลังเรียน (" X " = 2.80, S.D. = 0.72) แตกต่างกันอย่างมากที่สุด รองลงมาคือเรื่องอินดิเคเตอร์, เรื่องหลักการไทเทรต, เรื่อง เทคนิคการไทเทรต, และ เรื่อง กรด – เบสในชีวิตประจำวัน ตามลำดับ พบว่า มโนคติทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทุกเรื่องของมโนคติ

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบมโนคติทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนรายวิชาปฏิบัติการเคมี 3 เรื่องการไทเทรต ของกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง

การทดสอบ	จำนวน	($\bar{X}$)	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	35	4.80	2.55	18.03*	.000
หลังเรียน	35	15.31	2.49		

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 มโนคติทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง เรื่อง การไทเทรต ก่อนเรียน (" X " = 4.80, S.D. = 2.55) และมโนคติหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง เรื่อง การไทเทรต (" X " = 15.31, S.D. = 2.49) โดยพบว่า มโนคติทางการเรียนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยการทดลองเสมือนจริง เรื่องการไทเทรต ดังตาราง ตารางที่ 5 แสดงผลความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนด้วยโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง เรื่องการไทเทรต วิชาปฏิบัติการเคมี 3

ประเด็นพิจารณาความพึงพอใจ	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล
ด้านเนื้อหา	4.52	0.58	พึงพอใจมากที่สุด
ด้านความเหมาะสมของสื่อ	4.34	0.65	พึงพอใจมาก
ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้	4.48	0.68	พึงพอใจมาก
ด้านความรู้สึกรู้สึกต่อการเรียนโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง	4.59	0.54	พึงพอใจมากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.48	0.61	พึงพอใจมาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง มีต่อการเรียนวิชาปฏิบัติการเคมี 3 เรื่องการไทเทรตระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านความเหมาะสมของสื่อ ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้และด้านความรู้สึกรู้สึกต่อการเรียนโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง โดยรวมมีระดับความพึงพอใจในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจด้านความรู้สึกรู้สึกต่อการเรียนผ่านห้องปฏิบัติการเสมือนจริง อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านเนื้อหาในระดับมากที่สุดด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ในระดับมาก และด้านความเหมาะสมของสื่อ ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การหาคุณภาพของโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง วิชา เรื่อง การไทเทรต ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพจากแบบสอบถามมาตรฐานค่า 5 ระดับ ผลคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เท่ากับ 4. 76 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.45 ซึ่งสรุปได้ว่าโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง เรื่องการไทเทรต ที่พัฒนาขึ้นนั้นสามารถใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และนำไปใช้เพื่อเป็นสื่อเสริมการสอนได้ ซึ่งการหาประสิทธิภาพของการทดลองเสมือนจริง เรื่องการไทเทรต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งการหาการหาประสิทธิภาพขั้นที่ 1 ทดลองใช้กับกลุ่ม

ตัวอย่างแบบรายบุคคล จำนวน 3 คน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.33/88.33 ขั้นที่ 2 ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มย่อย จำนวน 9 คน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.78/86.11 และขั้นที่ 3 ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างแบบภาคสนาม จำนวน 30 คน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.33/86.08 นั่นคือประสิทธิภาพของการทดลองเสมือนจริง เรื่องการไทเทรต วิชปฏิบัติการณ์เคมี 3 ว30223 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการออกแบบกิจกรรมการทดลองที่เป็นระบบขั้นตอนได้แก่ คำถามก่อนการทดลอง วัสดุอุปกรณ์ ขั้นตอนทดลอง แบบวัดมโนคติทางการเรียน ประกอบกับรูปแบบการเรียนวิชาปฏิบัติการณ์เคมี 3 ที่เน้นการทดลองแบบเสมือนจริง และผ่านการตรวจสอบคุณภาพและให้ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญและข้อเสนอแนะจากนักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองหาประสิทธิภาพ จึงส่งผลให้การทดลองเสมือนจริง เรื่องการไทเทรต มีประสิทธิภาพที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวรรณ โชติการและนิพนธ์ อินทอง (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการศึกษาการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและชุดปฏิบัติการทดลองเสมือนจริง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พลังงาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 : กรณีศึกษาโรงเรียนวิเชียรชม จังหวัดสงขลา พบว่า 1. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและชุดปฏิบัติการทดลองเสมือนจริง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พลังงาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ 82.36/81.33 ซึ่งสูงกว่าที่กำหนดไว้ 80/80 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3. ความคงทนในการเรียนรู้ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 4. ความพึงพอใจในการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและชุดปฏิบัติการทดลองเสมือนจริง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พลังงาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยภาพรวม 4.5737 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .31541 5. รูปแบบการบูรณาการบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและชุดปฏิบัติการทดลองเสมือนจริงในการจัดการเรียนรู้ที่ต้องการลดความแตกต่างระหว่างบุคคลและใช้ในการทบทวนและระลึกความจำก่อนเข้าสู่บทเรียนใหม่

2. จากผลการทดลองพบว่ามโนคติทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากการเรียนด้วยโปรแกรมการทดลองเสมือนจริงนักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าการทดลอง ลงมือปฏิบัติการทดลองได้ด้วยตนเอง ผลการเปลี่ยนแปลงสามารถเห็นได้ชัดเจนและรวดเร็วกว่าการทดลองในห้องปฏิบัติการและสามารถทดลองซ้ำได้ตามความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับบทความของ วรณัฐ แหม่มแสง (2549 : 125) ได้กล่าวถึงการสร้างมโนคติทางการเรียนต้องได้รับการฝึกทักษะการทดลองจนเกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญนำไปสู่การเกิดมโนคติต่างๆของผู้เรียนได้และงานวิจัยของ สุวรรณ โชติการและนิพนธ์ อินทอง (2556 : 110) การศึกษาการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและชุดปฏิบัติการทดลองเสมือนจริง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พลังงาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 : กรณีศึกษาโรงเรียนวิเชียรชม จังหวัดสงขลา

พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม ส่งผลให้ความคงทนทางมโนคติในการเรียนรู้ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง เรื่องการไทเทรต มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 ทั้งนี้เนื่องจากการเรียนด้วยการทดลองเสมือนจริง เรื่อง การไทเทรต ทำให้นักเรียนได้ฝึกประสบการณ์การทดลองจากโปรแกรมการทดลองที่มีทั้งการเลือกใช้เครื่องมือต่างๆในห้องปฏิบัติการทดลองเสมือนจริง การใช้โปรแกรมกิจกรรมการทดลองเสมือนจริง ทำให้ทราบผลการทดลองที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น สามารถทดลองซ้ำหลายครั้งตามความต้องการได้ เมื่อมีคำถามหรือไม่เข้าใจสามารถเข้าใช้งานเพื่อหาคำตอบได้ตลอดเวลาช่วยแก้ปัญหาที่ในเรื่องของความไม่เพียงพอของสารเคมีและอุปกรณ์การทดลอง ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในกระบวนการทดลอง ขั้นตอนการทดลอง เห็นผลการทดลองชัดเจนกว่า ส่งผลให้ความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยโปรแกรมการทดลองเสมือนจริง เรื่องการไทเทรต สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบปกติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรจิรา บุญเลิศ (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยบทปฏิบัติการทดลองเสมือนจริง เรื่องสารละลายกรดและเบส พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจมากต่อบทปฏิบัติการทดลองเสมือนจริง เรื่องสารละลายกรดและเบส ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.83)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรออกแบบการทดลองเสมือนจริงโดยมีความหลากหลายทางด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ และสารเคมี เพื่อสร้างและกระตุ้นความสนใจ และคำนึงถึงความแตกต่างด้านความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรมการทดลองเสมือนจริง ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในขั้นตอนที่ 1 ในการตั้งคำถาม เพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจในการทดลอง และการถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคิดหาคำตอบได้อย่างถูกต้อง ควรเตรียมคำถามที่มีหลากหลายแนวคำตอบให้พร้อม
3. การใช้โปรแกรมการทดลองเสมือนจริง มีความเหมาะสมที่จะเป็นสื่อการเรียนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เนื่องจากผู้เรียนสามารถเรียนรู้ปฏิบัติการทดลองได้เองที่บ้าน หรือทุกสถานที่ที่มีคอมพิวเตอร์และช่วยลดปัญหาอุปกรณ์การทดลองที่ไม่เพียงพอ ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ลดความเบื่อหน่ายในการทดลองนักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมโดยการประยุกต์ใช้การทดลองเสมือนจริงกับรูปแบบการสอนอื่นๆ เช่น การเรียนแบบกลุ่มร่วมมือการเรียนรู้โดยใช้เกมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เป็นต้น
2. ในการวัดมโนคติของผู้เรียน ผู้วิจัยควรให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคลและควรตรวจวัดทันที เพราะจะได้ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียนได้ทันที เพื่อจะนำข้อผิดพลาดไปแก้ไขและนำกลับมาส่งใหม่
5. จากการวิจัยครั้งนี้ควรนำรูปแบบการวิจัยนี้ไปใช้กับบทเรียนอื่น ๆ เช่น กรด – เบส เคมีไฟฟ้า เคมีอินทรีย์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด
- พรนภา อาจสว่าง. (2558). *การพัฒนาห้องปฏิบัติการเคมีเสมือน เรื่องสมบัติของธาตุและสารประกอบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร
- เยาวพา นันต๊ะภูมิ, ยุทธนา ชัยเจริญ และอนันดา รัชเวทย์. (2563). *การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นตามกรอบแนวคิด วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนามโนคติทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ศึกษาศาสตร์สารมหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. 4 (3), 15–28.
- วรณัฐ แหม่มแสง. (2549). *มโนคติและการพัฒนามโนคติ*. วารสารรามคำแหง. 23 (3), 120-136.
- ศิรินันท์ ศิริธ. (2561). *การพัฒนามโนคติและทักษะการจำแนกทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนคลองลำเจียก โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องชีวิตกับสิ่งแวดล้อม*. การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *เคมี เล่ม 4*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สนทยา บังพรม. (2558). *การพัฒนาความเข้าใจมโนคติวิทยาศาสตร์ เรื่อง ไฟฟ้าเคมี ด้วยวัฏจักรการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 5 ขั้น ผสมผสานกับเทคนิคทำนาย-สังเกต-อธิบาย ในชั้นขยายความรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

- สุนิสา กะการดี. (2559). การพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับโปรแกรม *Yenka Science* ในการส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์วิชาเคมี เรื่อง ปฏิกิริยาเคมี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- สุรจิรา บุญเลิศ. (2556). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยบทปฏิบัติการทดลองเสมือนจริง เรื่อง สารละลายกรดและเบส. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- สุวรรณ โชติการ และนิพัทธ์ อินทอง. (2556). การศึกษาการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและชุดปฏิบัติการทดลองเสมือนจริง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พลังงาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 : กรณีศึกษาโรงเรียนวิเชียรชม จังหวัดสงขลา. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ: มหาวิทยาลัยทักษิณ

การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

**A Study of the Condition of Academic Administration in Small Schools
Under the Office of Kamphaengphet Primary Education Service Area 2**

ธัญลักษณ์ ลือยศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Tanyalak Lueyot

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

E-mail: myfurn.tanya1992@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จำนวน 105 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จำนวน 83 โรงเรียน โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามที่มีลักษณะแบบประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) เกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ทั้งหมด 6 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน 4) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา 5) ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และ 6) ด้านการวิจัยในชั้นเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.28$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.18) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวิจัยในชั้นเรียน และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามลำดับ

คำสำคัญ : โรงเรียนขนาดเล็ก; สภาพการบริหารงานวิชาการ

Abstracts

This research aims to study the condition of academic administration of small schools under the office of Kamphaengphet Primary Educational Service Area 2. The participants in this research were 105 schools under the office of Kamphaengphet Primary Educational Service Area 2. The 83 schools were randomly assigned by stratification. The data were collected by using a Rating Scale questionnaire about the condition of academic administration According to National standard in Standard 1 and total 5 side were the followare 1) curriculum development of educational institutions 2) teaching and learning management 3) educational measurement and evaluation 4) internal supervision 5) media use innovation and technology for education and 6) in classroom research The statistics used to analyze the data were mean ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.).

The results showed that The condition of academic administration of small schools Under the Office of Kamphaengphet Primary Educational Service Area 2, it was at a high level $\bar{X} = 4.28$ and S.D. = 0.18. The side with the highest mean is The aspect of supervision within the educational institutes was at a high level, followed by the evaluation and evaluation of learning outcomes. media use Innovation and Technology for Education in teaching and learning management in classroom research and the development of educational institutions' curricula, respectively.

Keywords : Small Schools; Condition of academic administration

บทนำ

ในสภาพของสังคมปัจจุบันที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ทันสมัยเข้ามามีบทบาทมากขึ้น สังคมไทยจึงมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การศึกษาจึงถือเป็นสิ่งที่สำคัญในการพัฒนาคน ซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์ความก้าวหน้า และเป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาอย่างเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ซึ่งในการจัดกระบวนการเรียนรู้จำเป็นต้องมีการจัดให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ช่วยฝึกทักษะการคิด กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 3)

สภาพการบริหารจัดการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2, 2562 : ออนไลน์) พบว่า สถานศึกษาขนาดใหญ่เป็นสถานศึกษาที่มีความพร้อมในด้านการบริหารจัดการศึกษาค่อนข้างสูง แต่ในขณะเดียวกันสถานศึกษาขนาดเล็กยังไม่มีความเข้มแข็งเพียงพอที่จะบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ เนื่องจากมีเหตุปัจจัยหลายด้าน เช่น ความขาดแคลนด้านบุคลากร ขาดแคลนด้านการเงินและงบประมาณ บุคลากรที่ไม่สามารถเกลี้ยให้ตรงกับความต้องการหรือเหมาะสม บุคลากรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ แผนการใช้จ่ายระบบข้อมูลสารสนเทศยังไม่เป็นระบบที่ดี ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศกระทรวง เรื่องนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 เพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษาและการบริหารจัดการการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ วัตถุประสงค์ของแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาและนโยบายของรัฐบาลโดยเฉพาะนโยบายเร่งด่วนเรื่อง การเตรียมคนสู่ศตวรรษที่ 21

การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักที่มีความสำคัญที่สุด ส่วนงานด้านอื่น ๆ เป็นงานรองที่คอยสนับสนุนงานวิชาการ เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา คือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งการศึกษาจะมีคุณภาพหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับงานวิชาการทั้งสิ้น งานวิชาการเป็นกิจกรรมเกี่ยวข้องกับงานด้านหลักสูตรคือมีการนำหลักสูตรไปใช้การวางแผนและการจัดการเรียนการสอน สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ งานวัดผลและประเมินผล งาน นิเทศการศึกษา และการประชุมอบรมทางวิชาการ ดังนั้น ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการบริหารงานวิชาการเป็นอันดับแรก เพราะทุกงานกิจกรรมในการบริหารงานวิชาการล้วนต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายในการสร้างเยาวชน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป สอดคล้องกับนโยบายพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารและจัดการศึกษาโดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ถือเป็นแผนแม่บทหลักในการพัฒนาประเทศที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นกฎหมายบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2559 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2564 นั้น มีหลักการสำคัญคือ “ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรม และจริยธรรม ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในภาคการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพคนของประเทศ ได้ตระหนักถึงความสำคัญ ดังกล่าว ดังนั้น ภายใต้วิสัยทัศน์ “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม” ของแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) จึงได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ และวางเป้าหมายที่สามารถตอบสนองการพัฒนาที่สำคัญในด้านต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ซึ่งครอบคลุมขอบข่าย

ของการบริหารงานวิชาการ 6 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และด้านการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ให้ดียิ่งขึ้นในลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ทั้งหมด 6 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน 4) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา 5) ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และ 6) ด้านการวิจัยในชั้นเรียน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จำนวน 105 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จำนวน 83 โรงเรียน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 43) ดำเนินการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกตามอำเภอ และกำหนดสัดส่วนแล้วจึงทำการสุ่มอย่างง่าย โดยผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 83 คน และครูวิชาการ 83 คน รวมทั้งสิ้น 166 คน และได้รับการตอบแบบสอบถามจำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 100

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือแบบสอบถามโดยสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 121) และให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

- 5 หมายถึง สภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ มากที่สุด
- 4 หมายถึง สภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ มาก
- 3 หมายถึง สภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ ปานกลาง
- 2 หมายถึง สภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ น้อย
- 1 หมายถึง สภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการที่ทำให้เกิดความเหมาะสมกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 เพื่อนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างข้อคำถาม

2. นำส่วนประกอบของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กมาจัดทำเป็นร่างแบบสอบถามให้ครอบคลุมขอบเขตด้านเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน ตามขอบข่ายการบริหารงานวิชาการที่ผู้ศึกษาได้สรุปจากคู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2556 : 41) โดยศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มี 5 ระดับ

3. เรียบเรียงการเขียนแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการศึกษาเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อพิจารณาตามความเหมาะสม

4. ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

5. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระตรวจสอบและให้เป็นข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงให้เหมาะสมหลังจากนั้นจึงได้นำเสนอผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีความรู้ ความสามารถด้านการบริหารการศึกษา ด้านวิชาการ และด้านวัดผลประเมินผลทางการศึกษา จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity)

6. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item objective congruence: IOC) ซึ่งต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 63) โดยแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.8 – 1.0

7. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาตามเกณฑ์ เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข และนำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษา และครูวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 30 คน เพื่อนำมาพิจารณาหาความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach (บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 77) โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.885

8. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้ (Try out) นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระพิจารณาปรับปรุงแก้ไข และนำไปจัดพิมพ์เพื่อรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

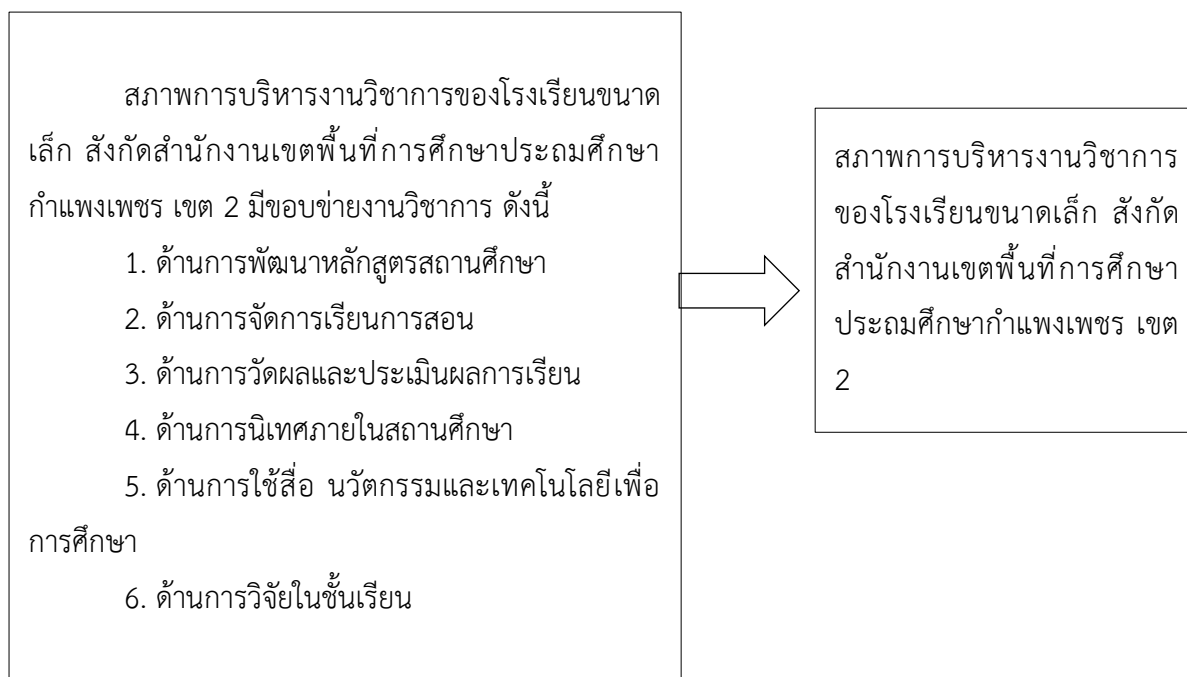
1. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ทำหนังสือส่งแบบสอบถามถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา และครูวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

2. ผู้วิจัยนำส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลไปยังกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ ให้กลุ่มตัวอย่างส่งแบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัยทางไปรษณีย์ตามที่อยู่ที่คุณผู้วิจัยได้จำหน่ายซองถึงผู้วิจัยพร้อมติดแสตมป์ไว้เรียบร้อยแล้ว และแบบสอบถามส่วนหนึ่งผู้วิจัยส่งไปยังสถานศึกษาและติดต่อขอรับคืนด้วยตนเอง จำนวน 166 ฉบับ

3. ผู้วิจัยติดตาม รวบรวมแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ จำนวน 166 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ตามกรอบการบริหารและการจัดการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ครอบคลุมขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก 6 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการวัดผลและประเมินผล การเรียน 4) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา 5) ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และ 6) ด้านการวิจัยในชั้นเรียน โดยแสดงความสัมพันธ์ของกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 โดยจุดมุ่งหมายของงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัย มุ่งศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 ทั้งหมด 6 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน 4) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา 5) ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และ 6) ด้านการวิจัยในชั้นเรียน โดยผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 83 คน และครูวิชาการ 83 คน รวมทั้งสิ้น 166 คน โดยส่งแบบสอบถามจำนวน 166 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืน 166 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำมาวิเคราะห์และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตาราง 4 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ในภาพรวม

ด้าน	การบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนขนาดเล็ก	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.23	0.22	มาก	6
2	ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.29	0.24	มาก	4
3	ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน	4.30	0.26	มาก	2
4	ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา	4.30	0.25	มาก	1
5	ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อ การศึกษา	4.29	0.21	มาก	3
6	ด้านการวิจัยในชั้นเรียน	4.24	0.33	มาก	5
รวม		4.28	0.18	มาก	

จากตารางพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.28$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$) รองลงมาคือ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.23$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนให้ทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) รองลงมาคือ ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนให้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$) 2) ด้านการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.29$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารกำหนดการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$) รองลงมาคือ ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนให้ครูวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารส่งเสริมการดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) 3) ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนในภาพรวมอยู่

ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.30$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารกำหนดให้มีการออกหลักฐานแสดงผลการจบการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$) รองลงมาคือ ผู้บริหารกำหนดให้มีการดำเนินการตัดสินและอนุมัติผลการเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารกำหนดการดำเนินการจัดทำระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$)

4) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.30$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาครู เพื่อพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้มีมาตรฐานและมีคุณภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$) รองลงมาคือ ผู้บริหารดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบในรูปแบบที่หลากหลายและเหมาะสมกับสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารดำเนินการกำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$)

5) ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.29$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูจัดทำทะเบียนสื่อที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$) รองลงมาคือ ผู้บริหารกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพของสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารดำเนินการประชุมครู เพื่อกำหนดแนวทางพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในปีการศึกษาต่อไป อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$)

และ 6) ด้านการวิจัยในชั้นเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.24$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารมีการดำเนินการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ โดยกระบวนการวิจัยระหว่างโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) รองลงมาคือ ผู้บริหารสนับสนุนให้ดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารกำหนดให้ดำเนินการทำวิจัย เพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากการสรุปผล สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

จากการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากผู้บริหารมีการกำหนดการติดตาม ประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูผู้สอนวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน จัดกิจกรรมจากประสบการณ์จริง ปฏิบัติจริงและให้ผู้เรียนได้รู้อย่างต่อเนื่อง มีการจัดบรรยากาศ

สภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงปรารถนา และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการเรียนการสอน มีการจัดทำ ข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุรนาท มีศิลป์ (2559 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาสภาพ การบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชรเขต 2 มีสภาพการบริหารงานวิชาการทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของสมิตานัน ทิพย์ศรีหา (2560 : 126) ได้ทำการศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาการ บริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 พบว่า สภาพ การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา รองลงมา คือ ด้าน การประกันคุณภาพการศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ตามลำดับ และยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของมณีวรรณ แหวนหล่อ (2561 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของ ครูในระดับประถมศึกษา พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของครูในระดับประถมศึกษาโดยรวมและราย ด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติงานสูงสุด คือ ด้านการวัดผล ประเมินผลและ เทียบโอนผลการเรียน รองลงมา คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติงานต่ำที่สุด คือ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

เมื่อพิจารณาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 รายงานพบว่า ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก และมี ค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจเนื่องมาจากผู้บริหารได้ดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตาม ขั้นตอนกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา สอดคล้องกับผลงานวิจัยของกรรณิกา โกสั่นเทียะ (2562 : 66) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัด ปทุมธานี พบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ การนิเทศภายในสถานศึกษา และด้านที่มี ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของชนที กาสมณี (2563 : 78) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนองค์การ บริหารส่วนจังหวัดเชียงราย พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนองค์การ บริหารส่วนจังหวัดเชียงราย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ซึ่งหากพิจารณาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ในด้านรายด้านพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ในข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาครู เพื่อพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีมาตรฐานและมีคุณภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารมีการจัดระบบการนิเทศภายในสถานศึกษา ร่วมวางแผนการนิเทศภายในสถานศึกษาโดยใช้กิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมกับสถานศึกษา มีการสร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในสถานศึกษาให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์อันจำเป็นที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอน การจัดการศึกษาทำให้สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชุติภรณ์ นวลนุช (2558 : 120 - 121) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอเทิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อสภาพการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูมีการนิเทศกันเอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์การจัดระบบการนิเทศภายในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่นอาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดระบบนิเทศภายในสถานศึกษา โดยเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนในสถานศึกษาให้ดีขึ้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กรรณิกา โกสณเฑาะ (2562 : 65) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ด้านการนิเทศการสอนมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษาและด้านสื่อการสอน ตามลำดับ โดยพบว่าประเด็นเกี่ยวกับสถานศึกษานิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรตามความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

2. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนให้ทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษาได้ร่วมมือกันเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้เหมาะสมแก่การเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม ทั้งปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต เพื่อให้ได้หลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปิยะพร เขียวอินทร์ (2562 : 103) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท พบว่า ในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก โดย

เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากด้านที่สูงที่สุด 3 อันดับ คือด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการวัด ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือผู้บริหาร และครูมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาเป็นอย่างดี เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งโรงเรียนผู้ปกครอง และชุมชนในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของชลนที กาสมณี (2563 : 82) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการนิเทศการศึกษา รองลงมาด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือสถานศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และประเมินปัญหาความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น และสังคม

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนา จัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กและนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการการใช้หลักสูตรให้เหมาะสม

1.2 จากผลการวิจัยสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรตระหนัก และให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าว เปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อเป็นการกระตุ้น และให้กำลังใจแก่ผู้ร่วมงาน เพื่อให้ผู้ร่วมงานเกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา เกิดกำลังใจทำให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกิดการทำงานร่วมกันอย่างเต็มที่และเต็มใจ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาในครั้งนี้ดำเนินการศึกษาเฉพาะสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 โดยศึกษาความคิดเห็นในภาพรวมจากการเก็บข้อมูลผู้อำนวยการ หรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน และข้าราชการครู (ครูวิชาการ) ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการพิจารณาศึกษาจากกลุ่มเป้าหมายและตัวแปรด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและหลากหลาย เช่น อายุ เพศ ประสบการณ์ เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตอื่นๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นเชิงลึก และเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กต่อไป

2.3 ควรมีการศึกษาในลักษณะของวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในด้านการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการสังเกต หรือสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก และมีความหลากหลายในการศึกษางานวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. (2562). *สารสนเทศและข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษา*. กำแพงเพชร : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- สุรนาท มีศิลป์. (2559). *การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2*. การค้นคว้าอิสระปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สมิตานัน ทิพย์ศรีหา. (2560). *สภาพและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- มณีวรรณ แหวนหล่อ. (2561). *สภาพการบริหารงานวิชาการของครูในระดับประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรังสิต.

- กรรณิกา โกสั่นเทียะ. (2562). *การศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. วิทยาลัยครูสุริยเทพ มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ชลนที กาตมณี. (2563). *การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ชุลีภรณ์ นวลนุช. (2558). *สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอเทิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ปิยะพร เขียวอินทร์. (2562). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร
**Guidelines for Development of Personnel Administration of School
Executives under the Secondary Educational Service Area
Office, Area1, Group 6, BMA**

ศรัญญา แสงสว่าง และ ไตรรัตน์ สิทธิกุล

วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

Sarunya Sangsawang and Trirath Sithitool

Siam Technology College, Thailand

Corresponding Author, E-mail : sarunsangwang@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร 2) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของ ผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูและ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร จำนวน 265 คน เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.93 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.11) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งอยู่ในระดับการดำเนินงาน สูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.26) รองลงมา คือ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ($\bar{X}$ = 4.22) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการออกจากราชการมีระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.72)

2. แนวทางการการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริหารมีแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามลำดับ 1). การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง, การกำหนดตำแหน่งเพิ่มจากเดิมไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 2). การสร้างวินัยและการรักษาวินัย การสังเกต ดูแล เอาใจใส่, ป้องกันตรวจสอบมิให้

บุคลากรกระทำผิดวินัย 3). การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ผู้บริหารจัด ตารางสอนให้ครูมีชั่วโมงสอนเฉลี่ย รายวิชาอย่างเหมาะสม 4). การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการ ปฏิบัติงาน ผู้บริหารจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ในการทำงานของบุคลากรอย่างพอเพียง และ 5). การสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนกรณีกระทำผิดวินัย ร้ายแรง

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา; การบริหารงานบุคคล; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstracts

This Research aims to: 1) study the personnel administration of school executives under the Secondary Educational Service Area Office, Area 1, Group 6, BMA; 2) study the guidelines for development of personnel administration of school executives under the Secondary Educational Service Area Office, Area 1, Group 6, BMA.

This Research is a quantitative and qualitative research. Sample groups in this Research included teachers and school executives under the Secondary Educational Service Area Office, Area 1, Group 6, BMA, totally 265 people, by means of simple random sampling for proper proportions in each school. Tools for data collection were questionnaires with the reliability value of 0.93 and the structured interview form. Statistics used in data analysis included frequencies, percentages, arithmetic mean and standard deviation. Data obtained from interviews was presented in lecture-based schedules.

According to the research results, it was found that 1) the overview of personnel administration of school executives under the Secondary Educational Service Area Office, Area 1, Group 6, BMA, was at the high operational level ($\bar{X} = 4.11$). When having considered each aspect thereof, it was found that the aspect of recruitment, job placement and appointment was at the highest operational level ($\bar{X} = 4.26$), followed by the aspect of manpower planning and determination of positions ($\bar{X} = 4.22$); meanwhile, the aspect with lowest average was the aspect of discharge from the governmental service, i.e., at the high operational level ($\bar{X} = 3.72$) 2) school executives had their respective guidelines for development of personnel administration of school executives under the Secondary Educational Service Area Office, Area 1, Group 6, BMA, i.e., manpower planning and determination of positions, determination of additional positions to the Educational Service Area Office, establishment of disciplines and disciplinary compliance, observation, supervision, audit and prevention from breach of disciplines, personnel recruitment, job placement and appointment, provision of teaching schedules for proper and average teaching hours of teachers, enhancement of work efficiency, provision of sufficient work-related facilities of personnel and issuing of orders of temporary discharge from the governmental service in case of gross breaches of disciplines. Therefore, the Researcher considered that school executives should use these research results as guidelines for development of personnel administration in schools to be at a proper level, thus, for effective personnel resource development and attainment of the prescribed objectives and for benefits to effective provision of education.

Keywords: Guidelines for Development; Personnel Administration; School Executive

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการบริหารงาน เนื่องจากเป็นสิ่งมีชีวิตซึ่งมีชีวิตใจ มีอารมณ์ มีสติปัญญาและมีความรู้สึก สามารถสร้างคุณค่าและสร้างมูลค่าเพิ่มได้ โดยสามารถเรียนรู้ เพิ่มพูนทักษะทางด้านความคิดและการกระทำ ในปัจจุบันโลกเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งสภาพสังคมที่มีการพัฒนาของเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบให้บุคคลต้องปรับตัวให้มีคุณภาพ มีความรู้และความสามารถให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการปรับตัวดังกล่าวนอกจากเป็นการพัฒนาตนเองแล้ว ยังส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ ทำให้ประเทศเจริญก้าวหน้าในทุกด้าน ดังนั้นการบริหารงานบุคคลในทุกภาคส่วนและทุกองค์กรจึงมีความจำเป็นต้องเป็นตัวช่วยในการประสานงานต่างๆ ให้บุคคลได้มีการปรับตัวอย่างมีประสิทธิภาพ เสกสรรค์ สนวา (2560 : 31) กล่าวว่า ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขันกันสูง บุคลากรขององค์กรต้องมีการตื่นตัวและพร้อมปรับตัวในด้านพฤติกรรมการทำงาน ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการเรียนรู้งานองค์กร เพื่อให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เมื่อบุคลากรขององค์กรใดมีบุคลากรเช่นนี้ ย่อมทำให้เห็นผลเชิงประจักษ์ว่า องค์กรนั้นเป็นองค์กรที่มีคุณภาพ

องค์ประกอบสำคัญของการบริหารงานคือ งานและคน งานเป็นภารกิจที่จะต้องดำเนินการให้สำเร็จ แต่ในการที่จะดำเนินให้ภารกิจสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องอาศัยคนที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมเพียงพอที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ต่าง ๆ งานที่จะดำเนินการจำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและการจัดระบบงาน การวางแผน การควบคุมกำกับติดตามและประเมินผลซึ่งรวมเรียกว่าการบริหาร สำหรับคนจำเป็นต้องดำเนินการสรรหาเพื่อให้ได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมมาทำงาน เพื่อให้ภารกิจของหน่วยงานหรือองค์กรประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ส่วนประกอบนี้เรียกว่า การบริหารงานบุคคลซึ่ง ธงชัย สันติวงษ์ (2550 : 3) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารงานบุคคล (Personnel Management) หมายถึง ภารกิจของผู้บริหารทุกคนและผู้ชำนาญการด้านบุคคลโดยเฉพาะที่มุ่งปฏิบัติในกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวกับบุคคล เพื่อให้ปัจจัยด้านบุคคลขององค์กรเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดตลอดเวลา ซึ่งจะส่งผลสำเร็จต่อเป้าหมายขององค์กร

การดำเนินงานการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร ในปีงบประมาณ 2562 พบว่า สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร มีปัญหาด้านการขาดแคลนบุคคลทั้งในด้านปริมาณและด้านคุณภาพ รวมทั้งปัญหาด้านการวางแผนและกระบวนการพัฒนาบุคคลซึ่งเป็นปัญหาต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา นอกจากนี้สถานศึกษายังมีปัญหานักเรียนมีอัตราการเรียนไม่จบตามช่วงชั้น บุคลากรทางการศึกษามีการกระทำผิดวินัย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ความสามารถในการเสริมแรงจูงใจให้ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา มีความอบอุ่น มีขวัญกำลังใจและพึงพอใจในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างมีความสุข (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ,2563 : ออนไลน์)

จากสภาพดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคล ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย ปรับปรุง และพัฒนาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และความสามารถในการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร
2. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และเชิงคุณภาพ (qualitative research) รายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2563 จำนวน 848 คน

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คีอครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2563 จำนวน 265 คน โดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and morgan)

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งข้อมูลแบบสอบถาม ออกเป็น 2 ตอน เพื่อให้ครอบคลุมข้อมูลที่ต้องการในการประมวลผลการวิจัย คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษามีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร จำนวน 35 ข้อ 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและ กำหนดตำแหน่ง 2. ด้านวินัยและการรักษาวินัย 3. ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง 4. ด้านเสริมสร้าง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน 5. ด้านการออกจากราชการเป็นแบบสอบถามมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating scale) ตามแนวคิดของ Likert scale 5 ระดับ (Likert)

2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ในการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา โดยการ สุ่มผู้บริหารแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน จากโรงเรียน 5 โรงเรียน แบบสัมภาษณ์เป็น คำถามที่ได้จากวิเคราะห์ข้อมูลของการตอบแบบสอบถามของครูจากการวิจัยเชิงปริมาณ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการ วางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ด้านวินัยและการรักษาวินัย ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ด้าน เสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้านการออกจากราชการ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามโดยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัย เทคโนโลยีสยามถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร

2. ผู้วิจัยดำเนินการจัดส่งหนังสือและแบบสอบถามให้กับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานครด้วยตนเอง และให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ตอบผ่าน Google Form ทั้งหมดจำนวน 265 ชุด คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์

3. ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) 1. ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตาราง ประกอบการบรรยาย 2. สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อธิบาย ข้อมูล แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร เป็นรายข้อและรายด้านนำเสนอเป็นรูปแบบตารางประกอบการ บรรยาย

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แนวทางการวิเคราะห์แบบเนื้อหา Content analysis และตรวจสอบ ข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 6 ประกอบด้วย 5 ด้าน คือด้านการวางแผน อัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ด้านวินัยและการรักษาวินัย ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ด้านเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้านการออกจากราชการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 2563 : 3) กรอบแนวคิดการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา แสดงได้ ดังภาพที่ 1.1

ตัวแปรที่ศึกษา

การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานครประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
2. ด้านวินัยและการรักษาวินัย
3. ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง
4. ด้านเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
5. ด้านการออกจากราชการ

แนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานครประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
2. ด้านวินัยและการรักษาวินัย
3. ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง
4. ด้านเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
5. ด้านการออกจากราชการ

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานครโดยภาพรวมและรายด้าน

การบริหารงานบุคคล	ระดับการดำเนินงาน			
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	อันดับ
1.ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง	4.22	0.68	มาก	2
2.ด้านวินัยและการรักษาวินัย	4.16	0.65	มาก	4
3.ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง	4.26	0.67	มาก	1
4.ด้านเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	4.18	0.67	มาก	3
5.ด้านการออกจากราชการ	3.72	0.85	มาก	5
รวม	4.11	0.59	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับการดำเนินงานมาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งอยู่ในระดับการดำเนินงานสูงสุด ($\bar{X} = 4.26$) รองลงมา คือ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ($\bar{X} = 4.22$) ด้านเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.18$) ด้านวินัยและการรักษาวินัย ($\bar{X} = 4.16$) และส่วนด้านที่มีการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาต่ำสุด คือ ด้านการออกจากราชการ ($\bar{X} = 3.72$)

ผลการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร ดังนี้

จากผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร ปรากฏผลการวิจัย ดังตาราง 2

ตารางที่ 2 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา

ลำดับ	ด้านการบริหารงานบุคคล	แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคล
1	ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง	ผู้บริหารกำหนดตำแหน่งเพิ่มจากเดิมไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
2	ด้านวินัยและการรักษาวินัย	ผู้บริหารสังเกต ดูแลเอาใจใส่ ป้องกันตรวจสอบมิให้บุคลากรกระทำผิดวินัย
3	ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง	ผู้บริหารจัดตารางสอนให้ครูมีชั่วโมงสอนเฉลี่ยรายวิชาอย่างเหมาะสม
4	ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	ผู้บริหารจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานของบุคลากรอย่างพอเพียง
5	ด้านการออกราชการ	ผู้บริหารสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนกรณีกระทำ ความผิดวินัยร้ายแรง

จากตารางที่ 2 พบว่า 1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ผู้บริหารกำหนดตำแหน่งเพิ่มจากเดิมไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 2. ด้านวินัยและการรักษาวินัย ผู้บริหารสังเกต ดูแลเอาใจใส่ ป้องกันตรวจสอบมิให้บุคลากรกระทำผิดวินัย 3. ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ผู้บริหารจัดตารางสอนให้ครูมีชั่วโมงสอนเฉลี่ยรายวิชาอย่างเหมาะสม 4. ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานของบุคลากรอย่างพอเพียง 5. ด้านการออกราชการ ผู้บริหารสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนกรณีกระทำ ความผิดวินัยร้ายแรง

2. การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร พบว่า

2.1 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษานั้นได้ดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ.2562) และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารงานบุคคลให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติที่กำหนด ทั้งนี้ได้กำหนดเป็นนวัตกรรมในการบริหารงาน ในกลุ่มบริหารงานบุคคล คือ **POSITIVE MODEL** “พลังบวกแห่งความสำเร็จ” โดยการมีส่วนร่วม ครูและผู้บริหาร ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ทีมงาน/การทำงานเป็นหมู่คณะ ทุกโครงการ/กิจกรรม ผู้บริหารและครูร่วมกันสร้างทีมงาน เพื่อดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เป็นต้น นอกจากนวัตกรรมในการบริหารงานแล้ว ยังดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรผ่านโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การฝึกอบรม การสัมมนา การศึกษาดูงาน

นอกสถานที่ การประกวดแข่งขัน การสร้าง Best Practice ของกลุ่มงาน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ครูและบุคลากรที่ผ่านการสรรหาหรือบรรจุแต่งตั้งได้รับการอบรมส่งเสริมพัฒนา การยกย่องเชิดชูเกียรติ ได้รับขวัญกำลังใจ มีความเจริญก้าวหน้าและการออกจากราชการด้วยความสง่างาม ตามบริบทของกลุ่มบริหารงานบุคคล

2.2 วิธีการบริหารงานบุคคลผู้บริหารขอกำหนดตำแหน่งเพิ่มจากเดิมไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า ผู้บริหารได้แต่งตั้งคณะทำงาน ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง เป็นการภายใน และปัจจุบันก็ดำเนินการเป็นไปตามมติ ก.ค.ศ. เรื่อง เกณฑ์อัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัด สพฐ.(ว23/2563) โดยได้กำหนดสัดส่วนครู นักเรียน ห้องเรียน ผู้บริหาร ประเภทของสถานศึกษาเป็นสูตรการคำนวณไว้อย่างละเอียด ซึ่งปรากฏดังบทสัมภาษณ์ ด้านล่าง

“ตามเกณฑ์อัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา”

สัมภาษณ์คนที่ 1 (สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2564)

2.3 วิธีการบริหารงานบุคคล หัวข้อผู้บริหารสังเกต ดูแลเอาใจใส่ ป้องกันตรวจสอบมิให้บุคลากรกระทำผิดวินัย พบว่า เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารงานบุคคลให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติฯ โดยได้แต่งตั้งคณะกรรมการ ทำหน้าที่ ด้านวินัยและการรักษาวินัย มีกิจกรรมโครงการที่เป็น การส่งเสริม อบรมให้ความรู้ อาทิ อบรมกฎหมายสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้บริหารสามารถสังเกต และดูแลเอาใจใส่ พร้อมทั้งป้องกันตรวจสอบมิให้บุคลากรกระทำผิดวินัย

2.4 วิธีการบริหารงานบุคคล หัวข้อ ผู้บริหารจัดตารางสอนให้ครูมีชั่วโมงสอนเฉลี่ยรายวิชา พบว่า ด้านการสรรหา บรรจุแต่งตั้ง ได้ดำเนินการเป็นไปตามระเบียบฯและสอดคล้องกับการสำรวจอัตรากำลังที่ส่งไปสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโดยทางสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดจะดำเนินการสอบคัดเลือกตามหลักเกณฑ์ต่อไป หากในบางกรณีอัตรากำลังทางต้นสังกัดยังไม่สามารถส่งมาบรรจุแต่งตั้งได้ ทางโรงเรียนสามารถจัดจ้างครูและบุคลากรทางการศึกษาได้เท่าที่กรอบอัตรากำลังกำหนดและทำหนังสือรายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามลำดับ ในส่วนตารางสอนให้ครูมีชั่วโมงสอนเฉลี่ยรายวิชาอย่างเหมาะสม

2.5 วิธีการบริหารงานบุคคล หัวข้อผู้บริหารจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานของบุคลากร พบว่า การให้นโยบายด้านการบริหารงานบุคคลที่ชัดเจน มีขวัญกำลังใจและความก้าวหน้าในเส้นทาง กล่าวคือ นวัตกรรมเชิงบริหาร POSITIVE MODEL E:Efficiency&Effectiveness ประสิทธิภาพและประสิทธิผล นั้น กลุ่มบริหารงานบุคคล ได้ดำเนินการทุกขั้นตอนให้มีประสิทธิภาพรวดเร็ว ชัดเจน ลดขั้นตอนทดแทนกันได้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการจัดทำเล่มพรรณนางานแต่ละงาน กำหนดกระบวนการทำงานในแต่ละงานและในแต่ละขั้นตอนมีผู้รับผิดชอบ มีกำหนดเวลาในการทำงานในแต่ละช่วง ตลอดทั้งใช้วงจรคุณภาพ Deming Cycle คือ PDCA

2.6 วิธีการบริหารงานบุคคล หัวข้อ ผู้บริหารประกาศเกียรติคุณยกย่องการปฏิบัติราชการของผู้เกษียณอายุราชการ พบว่า กลุ่มบริหารงานบุคคลได้มีแผนการพัฒนาทรัพยากรบุคคลไว้ในการบริหารจัดการทุกมิติ นวัตกรรมในการบริหารงาน ในกลุ่มบริหารงานบุคคล คือ POSITIVE MODEL “พลังบวกแห่ง

ความสำเร็จ” V:Values ค่านิยมร่วมกัน เราให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การออกจากราชการ หรือการเกษียณอายุราชการก็ดี กลุ่มบริหารงานบุคคลมีงานขวัญและกำลังใจ และงาน ยกย่องเชิดชูเกียรติ ที่จะยกย่องประกาศเกียรติคุณของครูและบุคลากร โดยผ่านกิจกรรมภายใน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานครผู้วิจัยขออภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการทำงานและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ใช้วิธีการรับฟังความคิดเห็น เหตุผลข้อเท็จจริงจากทุกฝ่าย มีการทำงานอย่างเป็นระบบ ใช้วิธีการสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อให้การบริหารงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้เมื่อผู้วิจัยพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีประเด็นที่สำคัญแก่การอภิปราย ดังต่อไปนี้

1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร ผู้บริหารประชุมบุคลากรร่วมกันวิเคราะห์ภาระกิจของสถานศึกษา มีการประเมินสภาพความต้องการอัตรากำลังของสถานศึกษา นำแผนอัตรากำลังมากำหนดตำแหน่งข้าราชการครู ขอกำหนดตำแหน่งเพิ่มจากเดิมไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและกำหนดขอบข่าย ภาระงานการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับวิภาดา สารมัย (2562) ได้ศึกษา 1) การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี พบว่าด้านการวางแผนกำลังคนและกำหนดตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดการทำกรอบอัตรากำลัง ตามหลักเกณฑ์ของ ก.ค.ศ.

2. ด้านวินัยและการรักษาวินัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร ผู้บริหารประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากรอย่างเคร่งครัด ผู้บริหารกำหนดแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับวินัยของบุคลากรอย่างชัดเจน ผู้บริหารจัดอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวินัยแก่บุคลากรประจำ สังกัด ดูแลเอาใจใส่ ป้องกัน ตรวจสอบมิให้บุคลากรกระทำผิดวินัย ผู้บริหารมอบเกียรติบัตร ยกย่องชมเชยแก่บุคลากรที่มีเคยกระทำผิดวินัย ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเมื่อมีการกล่าวหาว่าบุคลากรกระทำผิดวินัย ผู้บริหารดำเนินการลงโทษทางวินัยแก่บุคลากรที่กระทำผิดวินัยอย่างเหมาะสม

3 ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร ผู้บริหารสรรหาบุคลากรเข้ารับราชการตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ ก.ค.ศ. กำหนด ผู้บริหารบรรจุแต่งตั้งบุคคลเข้ารับราชการตรงตามสาขาวิชาที่สถานศึกษาต้องการ ผู้บริหารรายงานการบรรจุแต่งตั้งบุคลากรไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารจัดทำระเบียบประวัติบุคลากรได้ถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน

4. ด้านเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร ผู้บริหารปฐมนิเทศแนวทางการปฏิบัติราชการแก่ผู้รับการบรรจุแต่งตั้ง ผู้บริหารจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาบุคลากรอย่างเท่าเทียมกัน ผู้บริหารชี้แจงหลักเกณฑ์การพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนให้บุคลากรที่คนรับทราบ ผู้บริหารประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ ณัฐนิช ศรีลำคำ (2558 : 32) ได้ศึกษา การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 1.การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การสร้างเสริมประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติราชการ การวางแผนอัตรากำลังและการดำรงตำแหน่ง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้งและ การรักษาวินัย และการออกจากราชการ 2. การเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ของบุคลากร โดยภาพรวมและ รายด้านไม่มีความแตกต่างกัน

5. ด้านการออกราชการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร ผู้บริหารจัดอบรมทำความเข้าใจ แนวทางการปฏิบัติในการออกจากราชการ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรยื่นความประสงค์ขอลาออกจากราชการได้ ผู้บริหารพิจารณาอนุญาตให้บุคลากรเข้าโครงการเกษียณอายุราชการก่อนกำหนด ผู้บริหารสั่งให้บุคลากรลาออกจากราชการกรณีขาดคุณสมบัติ ผู้บริหารสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนกรณีกระทำความผิดวินัยร้ายแรง ผู้บริหารรายงานการลาออกจากราชการไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารประกาศเกียรติคุณยกย่องการปฏิบัติราชการของผู้เกษียณอายุราชการ

2. แนวทางการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร ได้ดังนี้

2.1 ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ผู้บริหารกำหนดตำแหน่งเพิ่มเติมจากเดิมไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยผู้บริหารได้แต่งตั้งคณะทำงาน ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง เป็นการภายใน

2.2 ด้านวินัยและการรักษาวินัย ผู้บริหารสังเกต ดูแลเอาใจใส่ ป้องกันตรวจสอบมิให้บุคลากรกระทำผิดวินัย ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารงานบุคคล ด้านวินัยและการรักษาวินัย มีการจัดกิจกรรมโครงการที่เป็นการส่งเสริม อบรมให้ความรู้ อาทิ อบรมกฎหมายสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

2.3 ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ผู้บริหารจัดตารางสอนให้ครูมีชั่วโมงสอนเฉลี่ยรายวิชาอย่างเหมาะสม ผู้บริหารสามารถจัดจ้างครูและบุคลากรทางการศึกษาได้เท่าที่กรอบอัตรากำลังกำหนด ในส่วนตารางสอนให้ครูมีชั่วโมงสอนเฉลี่ยรายวิชาอย่างเหมาะสม

2.4 ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานของบุคลากรอย่างพอเพียง ผู้บริหารได้ดำเนินการทุกขั้นตอนให้มีประสิทธิภาพรวดเร็ว ชัดเจน ลดขั้นตอน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุติพร สิมสวัสดิ์ (2561 : 43) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระนอง ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระนอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และด้านการเปลี่ยนแปลง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการสรรหาคัดเลือก ด้านการสร้างแรงจูงใจ ด้านการพัฒนาบุคลากร ส่วนด้านการดำรงไว้ มีการปฏิบัติอยู่ในลำดับต่ำสุด และ 2. การเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระนอง พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีอายุ และประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ สภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระนองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.5 ด้านการออกราชการ ผู้บริหารสั่งให้ออกจากราชการ กรณีกระทำผิดวินัยร้ายแรง ผู้บริหารให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การออกจากราชการ หรือการเกษียณอายุราชการก็ดี กลุ่มบริหารงานบุคคลจะต้องมีการให้ขวัญและกำลังใจ และงาน ยกย่องเชิดชูเกียรติ ที่จะยกย่องประกาศเกียรติคุณของครูและบุคลากร โดยผ่านกิจกรรมภายใน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เค็ก อ่อนพุ่ม (2561 : 78) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับปัจจัย ที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก 2. ระดับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของ ผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก 3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับการบริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อการบริหารงานบุคคล ของผู้บริหารสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยการวิเคราะห์การถดถอย พบว่าคุณแบบขั้นตอน พบว่าด้านนโยบายและการปฏิบัติ ด้านความพึงพอใจในการทำงาน

ด้านงบประมาณ ด้านคุณลักษณะของผู้บริหาร ด้านเทคโนโลยี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์พหุคูณสะสมเท่ากับ .59

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารควรมีการชี้แจงขั้นตอนวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ โดยให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เพื่อรับฟังความคิดเห็นและวิธีปฏิบัติที่หลากหลาย
2. โรงเรียนควรเพิ่มบทบาทในการเป็นผู้กระตุ้นให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เพื่อหากมีปัญหาก็ได้ร่วมกันพิจารณาแก้ไข
3. บุคลากรในสถานศึกษาควรมีส่วนร่วมในการรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อแสดงความจริงใจ ใส่ใจปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อลดการเกิดปัญหาที่มีผลกระทบต่อการบริหารหรือผลประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือเกิดปัญหาในการปฏิบัติงานอย่างน้อยที่สุด

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยเสนอว่า 1) ควรศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และ 2) การพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- เค็ก อ่อนพุ่ม. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- จิตติพร สิมสวัสดิ์. (2561). การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระนอง. ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัฐนิช ศรีลาคำ. (2558). การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 1. การค้นคว้าอิสระ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2540). พฤติกรรมผู้บริหารโรคทางอารมณ์. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1. (2563). การดำเนินงานการบริหารงานบุคคล. ออนไลน์.
สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2563. แหล่งที่มา : <http://seasao1.go.th>
เสกสรรค์ สนวา. (2560). *หลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ : ว่าด้วยมิติเชิงพุทธ มิติเศรษฐกิจ มิติสังคมมิติ
สุขภาพ มิติการศึกษา และมิติทางการเมือง*. มหาสารคาม : โรงพิมพ์สารคามการพิมพ์

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

กับประสิทธิผลของการบริหารวิชาการของโรงเรียน

ในเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร

The Relationship Between the Transformational Leadership of School Administrators and the Effectiveness of School Academic Administration in Bangkok Noi Area Under Bangkok Metropolitan Administration

กนกวรรณ เขียวนิล และ ประทีป มากมิตร

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Kanokwan Khioanin and Prateep Markmit

Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand

Corresponding Author, E-mail: kanukwan_009@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการบริหารวิชาการโรงเรียนในเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารวิชาการของโรงเรียนในเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 207 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซ์และมอร์แกนได้จำนวน 136 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพของการบริหารวิชาการโรงเรียนในเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารวิชาการในเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r_{xy} = .756$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง; ประสิทธิภาพของการบริหารวิชาการ; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstracts

The objectives of this research were 1) to study the level of transformational leadership of school administrators in Bangkok Noi area under Bangkok Metropolitan Administration; 2) to study the effectiveness of school administrators in Bangkok Noi area under Bangkok Metropolitan Administration; and 3) to study the relationship between transformational leadership of school administrators and the effectiveness of academic administration of school administrators in Bangkok Noi area under Bangkok Metropolitan Administration. This research is a quantitative research with population of 207 teachers who perform duties in Bangkok Noi area schools. The amount of sample size of 136 was determined using Krejcie and Morgan tables. The data collection tool was a questionnaire with a confidence value of 0.98. The statistics used in the data analysis were mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient.

The results of the research were as follows: 1) the level of transformational leadership of school administrators in Bangkok Noi area under Bangkok Metropolitan Administration as a whole was at a high level; 2) the effectiveness of school academic administration in Bangkok Noi area under the Bangkok Metropolitan Administration overall was at a high level; and 3) the transformational leadership of school administrators had a positive correlation with the effectiveness of academic administration of school administrators in Bangkok Noi area under Bangkok Metropolitan Administration at a high level with statistical significance at the .01, respectively

Keywords: Transformational Leadership; Effectiveness of Academic Administration; School Administrator

บทนำ

ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารใช้เพื่อมีอิทธิพลต่อบุคคลหรือกลุ่มกระตุ้นชักนำให้บุคคลอื่นๆในโรงเรียนทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีบุคคลที่มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์ในการทำงานและที่สำคัญผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์และใช้ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพเพื่อที่จะบริหารงานของโรงเรียนให้สำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ โดยความถูกต้องชอบธรรมอันจะส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ จันทรานี สงวนนาม (2551 : 71) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญต่อกระบวนการเชิงระบบทุกงาน ซึ่งเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของผู้นำให้เต็มความสามารถให้เกิดพลังอิทธิพลในการครองใจผู้ใต้บังคับบัญชาผู้ร่วมงานให้มีความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน ทั้งยังเป็น

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้นำเกิดบารมีได้ความเชื่อมั่นความนับถือกำลังใจความอบอุ่นในการร่วมทีมหรือกลุ่มดำเนินกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย

การบริหารวิชาการถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพซึ่งขึ้นอยู่กับงานวิชาการทั้งสิ้น เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพสูง นักเรียนให้มีคุณภาพมีความรู้มีจริยธรรมส่งผลให้ประสิทธิผลของการบริหารวิชาการเกิดความสำเร็จในการดำเนินงานด้านวิชาการทั้งหมดของโรงเรียน ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ และทักษะในด้านต่างๆ เพื่อให้กระบวนการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ ปราบณา ต้นติกุลไพบูลย์ (2555 : 33) ได้กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการของโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญตามขอบข่ายงานวิชาการเป็นอย่างดีอันจะส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร และเมื่อพิจารณาประสิทธิผลของการบริหารวิชาการอาจกล่าวได้ว่าประสิทธิผลของการบริหารวิชาการก็คือความสำเร็จในการดำเนินงานด้านวิชาการทั้งหมดของโรงเรียน ซึ่งเกิดจากโรงเรียนที่มีสภาพทางสังคมบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมรอบๆตัวผู้เรียนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีความพร้อมในด้านทรัพยากรต่างๆ เอกสาร สื่อวัสดุ อุปกรณ์เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ มีงบประมาณเพียงพอและมีทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างดี ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถและทักษะในด้านต่างๆ เพื่อให้กระบวนการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เห็นคุณค่าในการดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข ก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศชาติได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

สำหรับโรงเรียนในสำนักงานเขตบางกอกน้อย เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้ การกำกับ ดูแล ของสำนักงานศึกษากรุงเทพมหานครเป็นหน่วยงานที่มีการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งโรงเรียนในเขตบางกอกน้อย มีจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 15 โรงเรียน ในการบริหารสถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี อย่างทั่วถึงและได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพพัฒนาผู้เรียนให้มีนิสัยใฝ่รู้ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นบุคคลที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีการพัฒนาและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับประชากรวัยเรียนทุกคนให้ได้รับการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความรู้คู่คุณธรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและมีความสามารถตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ปัจจุบันสำนักงานเขตบางกอกน้อย ได้ดำเนินการเร่งรัดปฏิรูปการศึกษาโดยการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดทิศทางขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและจัดระบบนิเทศ กำกับ ติดตาม ดูแลภารกิจหลักของโรงเรียนด้านวิชาการที่ต้องยกระดับมาตรฐานโดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากข้อมูลทดสอบระดับชาติของสำนักงานมาตรฐานการทดสอบ (O-NET) ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนวัดเจ้า

อามซึ่งเป็นโรงเรียนในสำนักงานเขตบางกอกน้อย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดทุกกลุ่มสาระ ถือเป็นตัวบ่งชี้สำคัญที่แสดงถึงประสิทธิผลของสถานศึกษายังไม่เป็นที่น่าพอใจ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากผู้บริหารสถานศึกษาและการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขาดประสิทธิภาพ ขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผนงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผลการเรียน จำเป็นต้องมีการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวและบรรลุตามเจตนารมณ์ของโรงเรียนในสำนักงานเขตบางกอกน้อย ซึ่งจากการสำรวจเบื้องต้นยังไม่พบการศึกษาวิจัยในประเด็นดังกล่าวนี้อย่างชัดเจนในโรงเรียนในสำนักงานเขตบางกอกน้อย งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อาทิ งานวิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 (เชียวชาญ ภาะวงค์, อนันต์ ปานศุภวัชร, และวาโร เฟิงสวัสดิ์, 2555: 103-116) หรือ งานวิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 (กิตติศักดิ์ ปัญโญ และฉลอง ชาตรุประชีวิน, 2561 : 135-148)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารวิชาการของโรงเรียนในเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยคาดหวังว่าผลของการวิจัยจะเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษานำไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานวิชาการ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียน รวมทั้งจะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการอันจะส่งผลถึงคุณภาพของผู้เรียนและเป็นแนวทางในการบริหารวางแผน การพัฒนาโรงเรียนพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนให้เป็นผู้บริหารที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานเป็นผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการบริหารวิชาการโรงเรียนในเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารวิชาการของโรงเรียนในเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารวิชาการของโรงเรียนในเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2563 จำนวน 207 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2563 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการประมาณกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970 : 607- 610) ตามสัดส่วนของแต่ละโรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 136 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ มี 3 ตอน ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้คำถามแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยเนื้อหาประกอบด้วยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 ด้าน และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษามีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยเนื้อหาประกอบด้วยประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร จำนวน 9 ด้าน

3. การหาคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย

1. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องที่มีค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไป

2. นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับครูในโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค ซึ่งข้อคำถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.96 และข้อคำถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารวิชาการของโรงเรียนมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.98 ข้อคำถามทั้งฉบับมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.98

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการเก็บข้อมูลโดยการสร้างแบบสอบถามใน Google Form รูปแบบการสแกนคิวอาร์โค้ดในการทำแบบสอบถามและรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยการแจกแบบสอบถามไปจำนวน 136 ฉบับ ได้กลับคืน จำนวน 136 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

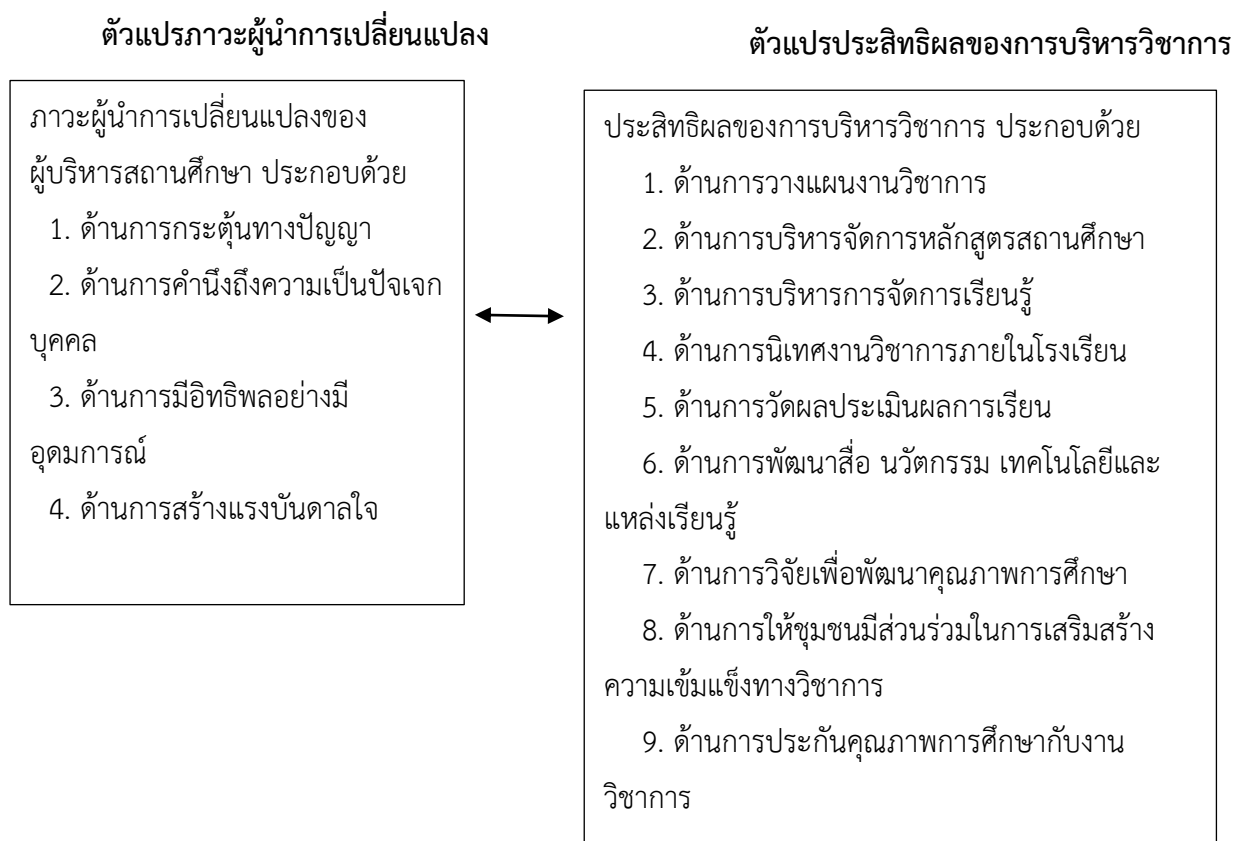
5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยนำมาแจกแจงความถี่เป็นรายข้อใช้วิเคราะห์คำนวณหาค่าร้อยละและนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

2. วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. วิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารวิชาการตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารวิชาการของโรงเรียนในเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการหาค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ได้แล้วนำเอาค่าไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2553 : 316)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามกรอบที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากแนวคิดของ ชีระ รุญเจริญ (2550 : 143 - 147), สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2551 : 49), อัมพร อานุกาพแสนยากร (2558 : 6), Burns. (1978 : 2 – 6), Bass and Avolio (1994:120-123), Leithwood and Jantzi (1996:52), John R. Schermerhorn. Jr. (2000 : 457 - 470), Hoy and Miskel (2001 : 121) มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ส่วนการบริหารวิชาการใช้กรอบการบริหารงานวิชาการ สังกัดกรุงเทพมหานคร มีองค์ประกอบ 9 ด้าน ได้กรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์พบว่า ด้านวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 67.65 ส่วนวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 32.35 ด้านประสบการณ์การทำงาน พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงาน 10 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 44.12 รองลงมา น้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 31.62 และ 5 ปี – 10 ปี น้อยที่สุด ร้อยละ 24.26

2. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในเขตบางกอกน้อยสังกัด กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงอันดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลและด้านการมีอิทธิพลอย่าง

มีอุดมการณ์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในเขตบางกอกน้อย สังกัด กรุงเทพมหานคร

ที่	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษา	n = 136		ระดับ
		$\bar{X}$	S.D.	
1.	ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	4.41	0.54	มาก
2.	ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.34	0.61	มาก
3.	ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.34	0.61	มาก
4.	ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.39	0.60	มาก
	รวม	4.37	0.56	มาก

3. ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในเขตบางกอกน้อย สังกัด กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงอันดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการประกันคุณภาพการศึกษากับงานวิชาการ ด้านการบริหารการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน ด้านการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ ด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร

ที่	ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ	n = 136		ระดับ
		$\bar{X}$	S.D	
1.	ด้านการวางแผนงานวิชาการ	4.46	0.54	มาก
2.	ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา	4.59	0.51	มากที่สุด
3.	ด้านการบริหารการจัดการเรียนรู้	4.53	0.50	มากที่สุด
4.	ด้านการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน	4.51	0.53	มากที่สุด
5.	ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน	4.53	0.49	มากที่สุด
6.	ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้	4.42	0.56	มาก
7.	ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.35	0.61	มาก
8.	ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ	4.49	0.52	มาก
9.	ด้านการประกันคุณภาพการศึกษากับงานวิชาการ	4.55	0.52	มากที่สุด
	รวม	4.49	0.47	มาก

4. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารวิชาการของโรงเรียนในเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r_{xy} = .756$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารวิชาการของโรงเรียนในเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	ประสิทธิผลของการบริหารวิชาการ	
	Pearson Correlation	ระดับความสัมพันธ์
ด้านการกระตุ้นทางปัญญา (X_1)	.728**	สูง
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (X_2)	.689**	ปานกลาง
ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X_3)	.685**	ปานกลาง
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_4)	.766**	สูง
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา (X)	.756**	สูง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารวิชาการของโรงเรียนในเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมอภิปรายผล ดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงอันดับจากค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถทางด้านการบริหารงานและมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถใช้อำนาจหรืออิทธิพลจูงใจเพื่อที่จะสามารถปรับเปลี่ยนการบริหารงานให้เป็นระบบ มีการพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็วที่ส่งผลกระทบต่อสถานศึกษา เพื่อจะได้กำหนดทิศทางของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น ตามทฤษฎีของเบส และอวลีโอ (Bass and Avolio, 1994 : 120 - 123) ได้กล่าวถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะประพจน์ตัว เป็นแบบอย่างหรือเป็นโมเดลสำหรับผู้ตาม ผู้นำจะเป็นที่ยกย่อง เคารพนับถือ ศรัทธาไว้วางใจและทำให้ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจ เมื่อได้ร่วมงานกันจะประพจน์ในทางที่จูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจให้กับผู้ตาม โดยการสร้างแรงจูงใจภายใน การให้ความหมายและท้าทายในเรื่องงานของผู้ตาม ผู้นำมีการกระตุ้นผู้ตามให้ตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน ทำให้ผู้ตามมีความต้องการหาแนวทางใหม่มาแก้ปัญหาในหน่วยงาน เพื่อหาข้อสรุปใหม่ที่ดีกว่าเดิม ผู้นำจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลในฐานะเป็นผู้นำในการดูแลเอาใจใส่ผู้ตามเป็นรายบุคคลและทำให้ผู้ตามรู้สึกมีคุณค่าและมีความสำคัญผู้นำจะเป็นโค้ช (Coach) และเป็นที่ปรึกษา (Advisor) ของผู้ตาม แต่ละคน เพื่อการพัฒนาผู้ตาม เช่นเดียวกับแนวคิดของ จันทราณี สงวนนาม (2551 : 71) ที่กล่าวว่าถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญต่อกระบวนการเชิงระบบทุกงาน ซึ่งเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของผู้นำให้เต็มความสามารถให้เกิดพลังอิทธิพลในการครองใจผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงานให้ความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน ทั้งยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้นำเกิดการมีความเชื่อมั่นความนับถือกำลังใจความอบอุ่นในการร่วมทีมหรือกลุ่มดำเนินกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐยานี ทับทอง (2562 : 15-23) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจด้านการสร้างบารมีด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลและด้านการกระตุ้นเขวี่ยนปัญญาตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการเรียงอันดับจากค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ในแต่ละด้านจะเห็นความแตกต่างกัน ของลำดับของด้านที่เป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฒน์ จุลสุวรรณ และนวรรตน์วดี ชินอัครวัฒน์ (2563 : 183-198) ได้ทำการศึกษาวิจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง จากประเด็นที่แตกต่างกันทั้งประเด็นงานวิจัยของ ณัฐยานันท์ ทับทอง และงานวิจัยของ สุวัฒน์ จุลสุวรรณ และนวิรัตน์ ชินอัครวัฒน์ นี้อาจพิจารณาได้ถึงความแตกต่างกันในเรื่องพื้นที่ที่ทำการศึกษา สังกัดของโรงเรียนที่ศึกษาและสภาพแวดล้อมตลอดจนลักษณะบุคคลที่แตกต่างกันซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องศึกษาต่อไป

2. ประสิทธิภาพของการบริหารวิชาการของโรงเรียนในเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในหมวดที่ 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาที่ได้กำหนดให้มียุทธศาสตร์ประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอกจากพระราชบัญญัติดังกล่าวจึงทำให้บุคลากรในสถานศึกษาทุกคนมีความกระตือรือร้นตื่นตัวในการพัฒนาตนเองและสถานศึกษา เพื่อให้มีผลผลิตทางการศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพตอบสนองความต้องการของสังคม กระสินธุ์ ดงฉิน (2552 : 66-67) กล่าวว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในองค์กรจะต้องประกอบด้วยความร่วมมือการเรียนรู้การร่วมกันตัดสินใจแก้ปัญหา การยอมรับกฎระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนแนวปฏิบัติและความรู้สึกที่ดีในการเป็นเจ้าขององค์กร การให้การสนับสนุนและการผูกพันกับทุกคนในองค์กรเพื่อให้บุคคลเข้าใจในวัตถุประสงค์ขององค์กร มีการปฏิบัติงานที่เน้นถึงความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร และ ธารีรัตน์ กลยนิย (2556 : 44) กล่าวว่า การดำเนินการทุกอย่างของบุคลากรที่ส่งผลต่อสุขภาพขององค์กรในทุกด้านซึ่งนอกจากโรงเรียนจะสามารถผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์สูงแล้วจะต้องสามารถปรับเข้ากับชุมชนรวมทั้งสามารถแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นภายในโรงเรียนจนบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพรณ์ พิลาดรัมย์, เพชรสุดา ภูมิพันธุ์, และวิวรรณ กาญจนวชิ (2558 : 41-49) ได้ศึกษาการศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมาพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมาตามความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไทพนา ป้อมหิน, รัชฎ์สุวรรณบุญ, และทัศนีย์ ประสานตรี (2562 : 128-138) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ผลวิจัยพบว่าระดับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพของการบริหารวิชาการของโรงเรียนในเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก

สถานศึกษาเป็นองค์กรหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการจะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้ความรู้ความสามารถและประสบการณ์รวมถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการส่งเสริมสนับสนุนครูให้พัฒนาและทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดผลตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา ซึ่งการบริหารงานวิชาการภายในโรงเรียนนั้น ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาย่อมมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแสดงถึงการบริหารงานวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ ความถนัดและความสามารถของผู้เรียน มีการส่งเสริมนักเรียนด้านการอ่าน การเขียน การปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ย่อมส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาตนเองสามารถครองตน ครองคน ครองงาน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีกับต่อบุคลากรภายในโรงเรียน ชูลี รุ่งพานิช (2552 : 56) ได้เสนอทัศนะและแนวความคิดของประสิทธิผลว่า ประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการเกิดจากกิจกรรมการบริหารงานวิชาการ บุคลิกภาพของผู้นำและระดับสถานการณ์ที่เอื้อต่อการเป็นผู้นำพิจารณาได้จาก 3 องค์ประกอบ คือ อำนาจในตำแหน่งของผู้นำโครงสร้างของงานและความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ร่วมงานและจากรูปแบบประสิทธิผลภาวะผู้นำ มีลักษณะยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ต่างๆ สามารถปรับใช้กับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม และงานวิจัยของ จีรวรรณ อังศุขาลวงศ์ (2557 : 77-89) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองทุ่งสง พบว่า ภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองทุ่งสง ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในรูปแบบวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อจะได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์และครบถ้วนมากขึ้น

1.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จในด้านต่างๆ เพื่อจะได้ข้อมูลตามสภาพจริงมากำหนดกรอบการพัฒนาสถานศึกษาของตนเองให้มีการเปลี่ยนแปลง

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนในเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร อาทิ การให้ความสำคัญต่อ

ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ และด้านการวางแผนงานวิชาการซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำมาวางแผนเพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารวิชาการ ด้านที่มีความต่ำสุด คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้นำที่มีความสามารถในการบริหารอารมณ์มีอุดมการณ์มีความเชื่อที่แน่นอนให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการเพื่อเพิ่มความสามารถทางวิชาการ โดยให้ความสำคัญกับหลักสูตรสถานศึกษาที่ทำให้นักเรียนเข้าใจในบทเรียนอย่างแท้จริงและนอกจากนี้ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีทักษะในการถ่ายทอดความรู้ การเรียนการสอนและการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กระสินธุ์ ตงฉิน. (2552). การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- กิตติศักดิ์ ปัญญา และ ฉลอง ชาตรุประชีวิน. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์. 13 (38), 135-148.
- จันทราณี สงวนนาม. (2551). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัท บุ๊คพอยท์ จำกัด.
- จิรวรรณ อังศุขาลวงศ์. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองทุ่งสง. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- ชูลี รุ่งพาณิชย์. (2552). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- เชี่ยวชาญ ภาระวงศ์, อนันต์ ปานสุภวัชร, และวาโร เฟื่องสวัสดิ์. (2555). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 4 (7), 103-116.

- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2553) *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: เทพเนรมิตการพิมพ์.
- ณัฐยานันท์ ทับทอง. (2562). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 3. *วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษาและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์*. 9 (2), 15-23.
- ไพบนา ป้อมหิน, รชฏ สุวรรณภูมิ และทัศนาศรี ประสานตรี. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*. 1 (1), 128-138.
- ธารีรัตน์ กลอนีย์. (2556). *ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ธีระ ฤกษ์เจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- ปรารณา ตันติกุลไพบูลย์. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคกลางและนครสวรรค์*. 1. ภาคนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- สุภาพรณ พิลาดรัมย์, เพชรสุดา ภูมิพันธุ์ และวิวรรณ กาญจนวชิ. (2557). การศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*. 9 (1), 41-49.
- สุวัฒน์ จุลสุวรรณ และ นวรัตน์วดี ชินอัครวัฒน์. (2563). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์*. 7 (5), 183-198.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2551). *ภาวะผู้นำ ทฤษฎีและปฏิบัติ ศาสตร์และศิลป์สู่ความเป็นผู้นำที่สมบูรณ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: วิรัตน์เอดดูเคชั่น.
- อัมพร อานภาพแสนยากร. (2558). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดชัยภูมิ*. ดุษฎีนิพนธ์ ปริญญาโท. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). *Transformational leadership development*. Palo Alto, California: Consulting Psychologists.
- Burn, J.M. (1978). *Leadership*. New York : Harper and Row.

- Hoy, W.K. and Miskel, C.G. (2001). Educational Administrations Theory Research and Practice. 6th ed. New York : McGraw – Hill.
- John R. Schermerhorn.Jr. (2000). *Organizational Behavior*. (7 th ed). New York : JohnWiley & Sons.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Journal of Educational and Psychological Measurement*. 30 (3). 607-610.
- Leithwood, K. and Jantzi, D. (November 1996). “Toward an Explanation of Variation inTeacher” Perceptions of Transformational School Leadership,” *Educational Administration Quarterly*. 32 (5) : 512 – 538.

ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน
ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

**Needs of Guardian Participation Toward School Academic Management
During Virus Corona 19 (COVID-19) Pandemic
In Bangkok and Surrounding Areas**

ณัฐรัฐ ธนธิตกร

นักวิชาการอิสระ

Nattarat Tanathitikorn

Independent Scholar

Email: dr.nattarat@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และ 2) เปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามเพศของผู้ปกครองและช่วงชั้นของผู้เรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในเรื่องนี้ ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 400 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางขนาดของกลุ่มตัวอย่างและประชากรของ Yamane เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามออนไลน์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ(%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มโดยการทดสอบค่า t-test

ผลการศึกษาพบว่า 1) ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามเพศ และช่วงชั้นของนักเรียน พบว่า โดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

* วันที่รับบทความ: 13 สิงหาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 30 สิงหาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 2 กันยายน 2564

Received: August 13, 2021; Revised: August 30, 2021; Accepted: September 2, 2021

คำสำคัญ : ความต้องการมีส่วนร่วม; ผู้ปกครองนักเรียน; การบริหารวิชาการ; การแพร่ระบาดของโรคโควิด

Abstracts

The purposed of this research were to 1) study the needs of guardian participation toward school academic management during virus corona (Covid-19) pandemic in Bangkok and surrounding areas and 2) compare means of the needs of guardian participation toward school academic management during virus corona (Covid-19) pandemic in Bangkok and surrounding areas divided by sex and level of student education. The sample size calculated by Yamane table was 400 from primary and secondary school guardian in Bangkok and surrounding areas. The online questionnaire was applied to collect the data with 5-level rating scale. The statistical used to analyzed data were frequency, percentage, mean, standard deviation and compare mean between group by t-test.

The results of study revealed that; 1) the overall needs of guardian participation toward school academic management during virus corona (Covid-19) pandemic overall were at high level. 2) the comparison of the needs of guardian toward school academic management during virus corona (Covid-19) pandemic classified by sex and level of student education found overall and each aspect were not different.

Keywords: Needs of Participation; The Guardian; Academic Management; Virus Corona Pandemic

บทนำ

ในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2560 - 2579 นั้น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560 : ค-จ) ได้สรุปการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) โดยกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาไว้ว่า ประชากรไทยทุกคนควรได้เข้าถึงบริการทางการศึกษาตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตเพื่อเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้จากบุคคล ครอบครัว ชุมชน และองค์กรทุกองค์กรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จากข้อสรุปนี้แสดงให้เห็นว่าในการจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองจะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพต่อการเรียนรู้ ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมก่อนการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า ส่วนใหญ่ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารงานโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน จะพบว่าด้านการบริหารวิชาการจะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (พาณิกค์ สุขศิริ และ พชรพิมล สุขสมจิตร ฟอกซ์, 2556 : 83-90) และ (เจษฎา ภัคดี, เจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม และ ปาริชาติ สุภูมิารส, 2563 : 329-341) โดยเป็นการมีส่วนร่วมในลักษณะร่วมตัดสินใจและร่วมปฏิบัติการในระดับมาก (แสงเดือน อาจหาญ, 2560 : 86-94) ซึ่งสรุปได้ว่าความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองจะให้ความสนใจด้านวิชาการมากกว่าด้านอื่นเนื่องจากเป็นตัวชี้วัดด้านความสำเร็จทางการศึกษา

ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา ด้านการเรียนการสอนเป็นรูปแบบผสมที่ประกอบด้วย 1) รูปแบบเดิมหมายถึงการจัดการ

เรียนการสอนแบบเผชิญหน้าในชั้นเรียนในพื้นที่ที่ไม่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ 2) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในพื้นที่ที่มีการระบาดของโรคติดเชื้อ และ 3) รูปแบบผสมระหว่างการเรียนแบบเดิมและแบบออนไลน์ ตามสถานการณ์ที่อาจเปลี่ยนแปลง โดยให้สถานศึกษาปรับเปลี่ยนวิธีการประเมินผล และการจัดการการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ซึ่งในทางปฏิบัติถือว่าเป็นเรื่องที่ทำนายและยากต่อการดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพได้ โดยเฉพาะการบริหารงานด้านวิชาการภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเรื่องของการจัดการหลักสูตร วิธีการสอนของครู การจัดหาทรัพยากรอุปกรณ์เทคโนโลยี การวัดและประเมินผลการศึกษาของผู้เรียน เพราะสภาพความเป็นจริงพบว่าผู้เรียนส่วนมากมีปัญหาและข้อจำกัดทางด้านความยากจนการไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยี (ปิยะวรรณ ปานโต, 2563 : ออนไลน์) อีกทั้งกรณีผู้ปกครองมีปัญหาด้านรายได้ ไม่มีเวลาที่จะอยู่บ้านเพื่อดูแลเข้มงวดกับการเรียนของนักเรียนที่บ้านได้ ดังที่ธานีรินทร์ อินทวิเศษ ธนวัฒน์ เจริญญา และพิชญภา ยวงสร้อย (2564 : 323-333) ได้สรุปภาพสะท้อนการศึกษาไทยหลังโควิด 19 พบว่า เกิดความเลื่อมล้ำทางการศึกษาจากการใช้เทคโนโลยี เนื่องจากการศึกษามือถือประกอบและโครงสร้างมากมาย การจัดการเรียนทางไกลและการเรียนออนไลน์ที่ทั่วถึงและมีประสิทธิผลสูงสำหรับผู้เรียนทุกคน ต้องพึ่งพาหลายปัจจัย ทั้งความพร้อมด้านเทคโนโลยี ความพร้อมของครูในการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ และความพร้อมของครอบครัวและนักเรียนในการเรียนรู้จากที่บ้าน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนจำนวนมาก โดยเฉพาะที่มาจากครอบครัวที่ยากจนถูกทิ้งไว้ข้างหลัง อีกทั้งมีความชัดเจนในเรื่องโอกาสการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ปกครองในการจัดการศึกษาซึ่งไม่สามารถทำได้อย่างในสถานการณ์ปกติ ข้อสรุปดังกล่าวจึงเป็นเรื่องที่ยากสำหรับการบริหารจัดการด้านวิชาการของโรงเรียนด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้ปกครองนักเรียนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลว่าผู้ปกครองมีความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นข้อมูลให้ โรงเรียนหาวิธีและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารงานด้านวิชาการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้ปกครองภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้ปกครองภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามเพศของผู้ปกครองและช่วงชั้นนักเรียน

ระเบียบวิธีวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้ปกครองภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามข้อเสนอแนะของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560:23-54) และ ภูมิมา ภิญโญสินวัฒน์ (2020:ออนไลน์) ที่ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน 2) การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน 3) การจัดการเรียนการสอนของครู 4) การใช้สื่อการเรียนการสอน 5) การแก้ปัญหาการเรียนการสอนของโรงเรียน 6) การประเมินผลการเรียนผู้เรียน

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็น ผู้ปกครองของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางขนาดของกลุ่มตัวอย่างและประชากรของ Yamane ที่มีจำนวนประชากรมากเกินกว่าแสนคนขึ้นไป ที่มีความคาดเคลื่อนเป็น $\pm 5\%$ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 400 คน (ฉัตรสุนน พฤทธิบุญ, 2553 : 189) โดยการสุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ต้องอาศัยหลักความน่าจะเป็นและมีความเหมาะสมกับขนาดของประชากรที่ใหญ่เกินกว่าจะใช้การสุ่มได้ นอกจากนั้นยังเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่มีข้อจำกัดของการเก็บข้อมูลแบบเผชิญหน้า (Etikan, Musa and Alkassim, 2016 : 1-4)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Google form) แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ 4.1 ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา สถานภาพของผู้ปกครองและช่วงชั้นของนักเรียน

4.2 ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ทั้งหมด 6 ด้านได้แก่ 1) มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน 2) มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน 3) มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนของครู 4) มีส่วนร่วมในการใช้สื่อการเรียนการสอน 5) มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนของโรงเรียน 6) มีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพผู้เรียน

4.3 ผลการเก็บรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมาแล้ว พบว่ามีความสมบูรณ์จำนวน 253 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 63.25 ถือว่าเป็นข้อมูลเพียงพอที่จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในระดับที่ดี (Babbie, 1983 อ้างถึงใน สถิตย์ นิยมญาติ, 2555 : 47)

5. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

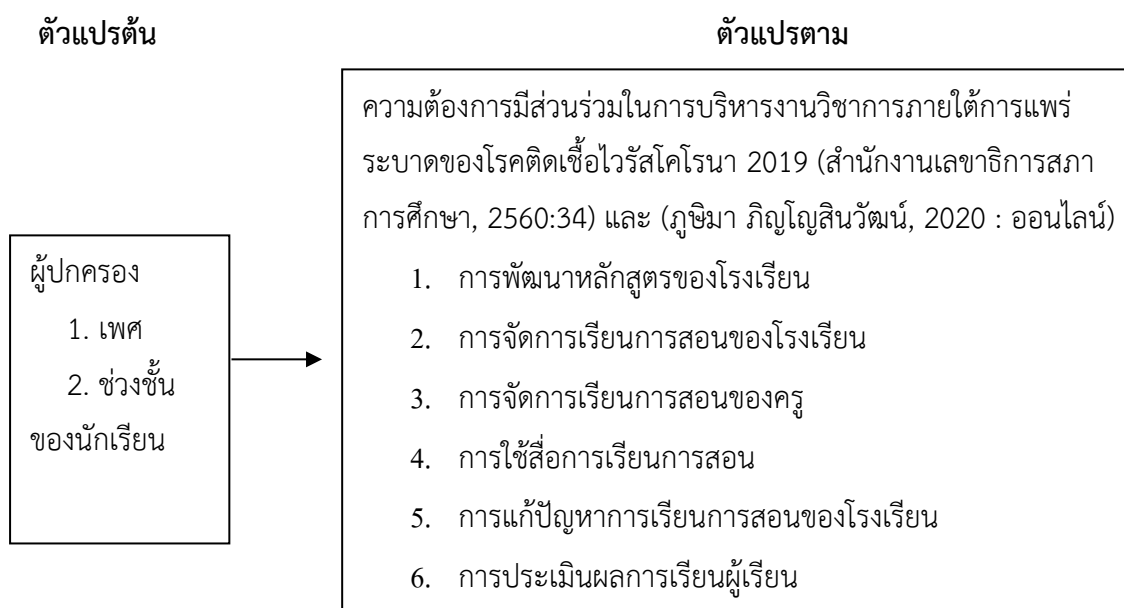
5.1 การสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน โดยศึกษาเอกสาร บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ และความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้ปกครอง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถามในแบบสอบถาม และสร้างแบบสอบถามให้มีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ แนวคิดและขอบเขตการวิจัย

5.2 การหาคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) แบบสอบถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1 เป็นค่าที่สูงกว่าเกณฑ์ และนำไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha – Coefficient) ตามแบบของ Cronbach ทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ 0.97

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยใช้ความถี่ และการหาร้อยละ (%) ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลด้านความต้องการ และการศึกษาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้ปกครองภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) การทดสอบค่า t-test

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับ แนวคิดทฤษฎีและหลักการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : 34) และ (ภูษิมา ภูณิณวินวัฒน์, 2563 : ออนไลน์) มาประมวลเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้ปกครองภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. ด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 75.9 ตามด้วยเพศชายร้อยละ 24.1 ส่วนอายุผู้ปกครองใหญ่มีอายุระหว่าง 40-49 ปี ร้อยละ 43.9 อายุ 30-39 ปี ร้อยละ 34.8 อายุ 50 ปีขึ้นไป ร้อยละ 13.8 และต่ำกว่า 30 ปี ร้อยละ 7.5 ด้านอาชีพผู้ปกครองส่วนใหญ่รับราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 36 ประกอบธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 22.5 รับจ้างร้อยละ 18.2 และอื่นๆ ร้อยละ 23.3 ส่วนระดับการศึกษาส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 51.4 สูงกว่าปริญญาตรีร้อยละ 23.7 และต่ำกว่าปริญญาตรีร้อยละ 24.9 ด้านความสัมพันธ์กับนักเรียนส่วนใหญ่เป็นมารดา ร้อยละ 62.1 บิดาร้อยละ 19.4 ตาร้อยละ 0.8 ย่าร้อยละ 1.2 และอื่นๆร้อยละ 16.6 ส่วนใหญ่ผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ปกครองของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 76.3 และชั้นมัธยมศึกษา ร้อยละ 23.7

2. ด้านความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้ปกครองภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก คือด้านความต้องการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.76$) รองลงมา คือ ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.71$) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.66$) ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.65$) และด้านการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.63$) ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอนของครูมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.49$)

3. ผลการศึกษการเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้ปกครองภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามเพศผู้ปกครอง คะแนนความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้ปกครองโดยรวมไม่แตกต่างกันทั้งในเพศหญิงและเพศชายที่ค่า $P \text{ value} < 0.05$ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโดยรวมของผู้ปกครองภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามเพศผู้ปกครอง

	Levene's Test for Equality of Variances				t-test for Equality of Means		
	F	sig	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
Equal variances assumed	4.454	0.036	-1.133	251	0.258	-1.2984	0.11464
Non equal variances assumed			-1.016	86.454	0.312	-1.2984	0.12775

4. ผลการศึกษาการเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้ปกครองภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามช่วงชั้นการศึกษา ความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้ปกครองโดยรวมในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาไม่แตกต่างกันที่ค่า $P \text{ value} < 0.05$ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโดยรวมของผู้ปกครองภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามช่วงชั้นนักเรียน

	Levene's Test for Equality of Variances				t-test for Equality of Means		
	F	sig	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
Equal variances assumed	0.015	0.902	-0.378	251	0.706	-0.04362	0.11555
Non equal variances assumed			-0.376	97.642	0.708	-0.04362	0.11617

5. ผลการศึกษาการเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้ปกครอง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามเพศผู้ปกครอง พบว่าความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้ปกครองรายด้านแต่ละด้านไม่แตกต่างกันทั้งในเพศหญิงและเพศชายที่ค่า $P\text{ value} < 0.05$ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการรายด้านของผู้ปกครองภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามเพศผู้ปกครอง

		Levene's Test for Equality of Variances			t-test for Equality of Means			
		F	sig	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
ด้านที่ 1	Equal variances assumed	0.723	0.396	-1.924	251	0.056	0.24829	0.12908
	Non equal variances assumed			-1.758	88.493	0.082	0.24829	0.14126
ด้านที่ 2	Equal variances assumed	3.906	0.049	-1.282	251	0.201	0.16556	0.12915
	Non equal variances assumed			-1.120	83.692	0.266	0.16556	0.14779
ด้านที่ 3	Equal variances assumed	3.863	0.050	0.456	251	0.649	0.06703	0.14698
	Non equal variances assumed			0.417	88.619	0.678	0.06703	0.16069
ด้านที่ 4	Equal variances assumed	3.386	0.067	0.360	251	0.719	0.04790	0.13292
	Non equal variances assumed			0.322	86.068	0.748	0.04790	0.14865

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means				
		F	sig	t	df	Sig. (2- tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
ด้านที่ 5	Equal variances assumed	4.792	0.030	0.226	251	0.821	0.03168	0.14000
	Non equal variances assumed			0.250	87.287	0.838	0.03168	0.15484
ด้านที่ 6	Equal variances assumed	0.520	0.471	- 1.571	251	0.117	0.21858	0.13911
	Non equal variances assumed			- 1.493	93.411	0.139	0.21858	0.14639

6. ผลการศึกษาการเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้ปกครองภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามช่วงชั้นนักเรียน พบว่าความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้ปกครองรายด้านแต่ละด้านในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาไม่แตกต่างกันที่ค่า P value < 0.05 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการรายด้านของผู้ปกครองภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามช่วงชั้น

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means				
		F	sig	t	df	Sig. (2- tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
ด้าน ที่ 1	Equal variances assumed	0.953	0.330	- 1.368	251	0.172	0.17824	0.13028
	Non equal variances assumed			- 1.295	90.712	0.199	0.17824	0.13768
ด้าน ที่ 2	Equal variances assumed	0.291	0.590	0.552	251	0.581	0.07193	0.13023

		Levene's Test for Equality of Variances			t-test for Equality of Means			
		F	sig	t	df	Sig. (2- tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
	Non equal variances assumed			0.540	94.978	0.591	0.07193	0.13332
ด้าน ที่ 3	Equal variances assumed	1.678	0.196	0.948	251	0.344	0.13998	0.14761
	Non equal variances assumed			0.891	89.822	0.375	0.13998	0.15712
ด้าน ที่ 4	Equal variances assumed	0.127	0.722	0.512	251	0.609	0.6839	0.13364
	Non equal variances assumed			0.504	96.153	0.615	0.6839	0.13570
ด้าน ที่ 5	Equal variances assumed	0.324	0.570	0.191	251	0.849	0.02686	0.14079
	Non equal variances assumed			0.188	95.933	0.852	0.02686	0.14318
ด้าน ที่ 6	Equal variances assumed	0.009	0.923	- 1.379	251	0.169	0.19309	0.14006
	Non equal variances assumed			- 1.397	100.612	0.165	0.19309	0.13819

อภิปรายผลการวิจัย

1. การอภิปรายผลการศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้ปกครองภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในภาพรวมและรายด้านนั้นสามารถนำเสนอ ดังนี้

1.1 โดยภาพรวมความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้ปกครองภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้ต้องทำการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ โดยนักเรียนต้องเรียนอยู่ที่บ้านผ่านระบบแอปพลิเคชันคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ทั้งด้านความพร้อมของโรงเรียน บุคลากร ทรัพยากร เทคโนโลยี ผู้เรียน และผู้ปกครองในการช่วยดูแลนักเรียนช่วงการเรียนการสอนที่บ้าน ซึ่งผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความต้องการมีส่วนร่วมในด้านการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนี้ จึงน่าจะเป็นโอกาสให้ผู้บริหารโรงเรียนต้องสร้างโอกาสของผู้ปกครอง ในการเข้ามามีส่วนร่วมการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Harris and Jones (2020 : 243-247) ที่เสนอภาวะผู้นำของผู้บริหารในการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์โควิด 19 ที่จะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนเพราะชุมชนคือปัจจัยแห่งความสำเร็จที่เป็นชุมชนทรัพยากรทางปัญญา ประสบการณ์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการที่จะเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีของผู้ปกครอง สังคมและผู้เรียน อันจะส่งผลให้เยาวชนและเด็กสามารถเผชิญกับปัญหาต่างๆ ได้ และสิ่งที่สำคัญผู้บริหารโรงเรียนต้องมีวิธีการและรูปแบบให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนนี้ด้วย ซึ่งวิธีการหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองอาจมีหลายรูปแบบทั้งแบบโดยตรงคือการเข้าไปมีส่วนร่วมประชุม กำหนดหรือพัฒนาหลักสูตร หรืออาจเข้าไปมีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษา รวมทั้งรูปแบบการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการใดโครงการหนึ่ง นอกจากนี้การมีส่วนร่วมแบบโดยอ้อมเช่นการเข้าร่วมสมทบทุนในการจัดกิจกรรม หรือการเข้าร่วมดำเนินการประชาสัมพันธ์ ติดตามประเมินผลของโรงเรียนในลักษณะไม่เปิดเผยตัว ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของสราวุธ เพ็งศิริโคตรและจันทร์ชลี มาพุทธ (2554 : 68-82) ที่ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองก่อนการแพร่ระบาดของโรคโควิด พบว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมี 2 รูปแบบคือเป็นแบบทางการและไม่ทางการและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง คือ ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และร่วมประเมินผล การจัดการศึกษา ดังนั้นผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าไม่ว่าสถานการณ์การจัดการเรียนการสอนแบบใด ความต้องการของผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมกับการจัดการศึกษาของบุตรหลานพวกเขายังมีอยู่ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะมีส่วนร่วมก็เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนส่งผลสำเร็จต่อบุตรหลานของเขา ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปของ Brownlee (2015 : online) ที่กล่าวว่า เด็กนักเรียนที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องกับโรงเรียนมักจะมีผลการเรียนดีขึ้นโดยเฉพาะการอ่าน และมีระดับความสัมพันธ์กับโรงเรียนดีขึ้นในกรณีขวัญและกำลังใจ และยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของ

Moneva, Jagobiao and Ycong (2020 : 116-130) ที่เสนอว่า ผู้เรียนทั้งหมดต้องการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการสื่อสารกับโรงเรียนทำให้เพิ่มประสิทธิภาพด้านกิจกรรมระหว่างโรงเรียนกับผู้เรียน ซึ่งการสื่อสารหมายถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นด้านต่างๆให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาให้ดีขึ้น ทั้งด้านการพัฒนาหลักสูตร การใช้สื่อ และการประเมินผลการเรียนเป็นต้น

1.2. เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าผู้ปกครองมีความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในระดับมากเกือบทุกด้านยกเว้นด้านการจัดการเรียนการสอนของครูมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสามารถอภิปรายผลตามรายด้านดังนี้

1.2.1 ด้านการแก้ปัญหาการเรียนการสอนของโรงเรียน สามารถอภิปรายผลได้ว่าการจัดการเรียนการสอนออนไลน์หรือทางไกล พบปัญหาในทางปฏิบัติมีมากเช่น การขาดอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ การไม่มีเงินเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการเรียนของนักเรียน รวมทั้งครูจะมีวิธีสอนอย่างไรให้เด็กได้รับความรู้อย่างทั่วถึงสอดคล้องตามวัตถุประสงค์หลักสูตร อีกทั้งข้อเท็จจริงปรากฏให้เห็นชัดเจนว่า ปัญหาส่วนมากที่พบคือผู้ปกครองไม่สามารถดูแลเด็กนักเรียนให้สนใจเรียนตามเนื้อหาหรือการสอนของครูในระบบออนไลน์ได้ อาจจะเพราะธรรมชาติของเด็กโดยเฉพาะชั้นประถม เด็กไม่มีสมาธิ เนื้อหามากใช้เวลาเรียนอยู่หน้าคอมพิวเตอร์นานทั้งวัน เด็กเกิดความเบื่อหน่าย สอดคล้องกับการศึกษาของ Novianti and Garzia (2020 : 117-131) ที่สรุปว่า เด็กนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่1 และ 2 ต้องการการช่วยเหลือดูแลจากผู้ปกครองในการเรียนทางไกลเพราะเด็กนักเรียนเหล่านั้นไม่สามารถที่จะเรียนออนไลน์ได้ด้วยตนเอง นอกจากปัญหาของเด็กนักเรียนเอง ในมุมมองของผู้ปกครองต้องทำงานเพื่อหารายได้ หรือผู้ปกครองที่มีเด็กนักเรียนในปกครองหลายคนไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง ทำให้ปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อเรียนของเด็กนักเรียนในการเรียนออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองของพงศ์ทัศ วณิชานันท์ (2563 : ออนไลน์) ในการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็กจำเป็นต้องได้รับการเอาใจใส่ การเรียนที่บ้านจึงเป็นการผลักระให้ผู้ปกครอง อาจทำให้เหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้นหากผู้ปกครองไม่มีความพร้อมในการช่วยเหลือบุตรหลานของตนในการเรียน ดังนั้นการแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนของครูจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องรับฟังความคิดเห็นจากการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองด้วยเพื่อจะได้จัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมต่อนักเรียน

1.2.2 ด้านการประเมินผลผู้เรียน อาจจะกล่าวได้ว่าความวิตกกังวลของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์หรือทางไกลนี้ สิ่งที่ผู้ปกครองและนักเรียนรวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนกังวลคือการวัดและประเมินผลผู้เรียนจะมีวิธีการใดที่เหมาะสม ความกังวลของผู้ปกครองและผู้เรียนคือการประเมินแบบการเรียนในห้องเรียนนั้นไม่สามารถนำมาใช้กับสถานการณ์การเรียนการสอนทางไกลหรือออนไลน์ได้ อาจจะสาเหตุจากการขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูกับนักเรียน ขาดการติดตามผลการเรียนของนักเรียนจากครู หรือกล่าวสรุปขาดการเข้มงวดหรือตามจ้งานจากครู อีกทั้งรูปแบบการสอนแบบในห้องเรียน หลายครั้งครูมีโอกาประเมินความรู้ของเด็กได้เป็นระยะๆ ทำให้สิ่งที่ผ่านมาจะสะท้อนผลการเรียนของนักเรียนดีขึ้น แต่ในการจัดการศึกษาทางไกล หรือออนไลน์นี้ครูแทบไม่สามารถจะติดตามและทำได้แบบเดิม ความต้องการมีส่วนร่วมใน

การประเมินผลผู้เรียนจึงเป็นเรื่องที่ผู้ปกครองต้องการหาความเหมาะสมโดยการประเมินผลการเรียนจากพฤติกรรมและความก้าวหน้าของงานที่ได้รับมอบหมาย มากกว่าการทำความเข้าใจจากข้อสอบ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ ณิชยา พิทยาพงศกร (2520 : ออนไลน์) ที่ให้น้ำหนักกับการประเมินผลเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนจากชิ้นงานและพฤติกรรมของนักเรียน มากกว่า การประเมินเพื่อการตัดสิน และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ภูษิมา ภิญญโณสินวัฒน์ (2563 : ออนไลน์) ที่ที่สรุปว่าการประเมินผลการศึกษายุคโควิดเป็นการประเมินเพื่อการพัฒนา เพื่อไม่ให้เด็กเสียโอกาสพัฒนาความรู้และทักษะ จากข้อเสนอแนะดังกล่าวจึงเป็นเรื่องท้าทายการประเมินผลผู้เรียนในสถานการณ์การจัดการเรียนการสอนอันไม่ปกตินี้

1.2.3 ด้านการพัฒนาหลักสูตร ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรของผู้ปกครองอาจกล่าวได้ว่า ปัญหาการบริหารวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนและครู ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 นี้ อาจมีจุดเริ่มต้น จากหลักสูตรที่ไม่สอดคล้องกับการเรียนรู้ของนักเรียน อาจจะมีเนื้อหาหนักไปเน้นการเรียนรู้แบบท่องจำ ไม่ส่งเสริมด้านการพัฒนาทักษะด้านต่างๆหรือการพัฒนาทางด้านความคิดวิเคราะห์หรือการแก้ปัญหาของสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งปัญหานี้ผู้ปกครองจึงมีความสนใจที่จะเข้าร่วมหรือเพื่อพัฒนาโครงสร้างหลักสูตรให้เหมาะสมกับการเรียนในยุคโควิด 19 ซึ่งสอดคล้องกับมุมมอง ของณิชยา พิทยาพงศกร (2520 : ออนไลน์) ที่ชี้ว่า ปรากฏการณ์ของโควิด-19 ที่ทำให้นักเรียนไม่ได้ไปโรงเรียน ครูจัดการเรียนการสอนไม่ได้เหมือนที่ผ่านมา ทำให้เกิดความตระหนักถึงสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นแท้จริงต่อการเรียนรู้ของนักเรียนเช่น หลักสูตรแกนกลางที่มีอยู่เดิมทะเทอะทะเกินไปและไม่เหมาะสมกับบริบทของเด็กแต่ละคนและยัง สอดคล้องภูษิมา ภิญญโณสินวัฒน์ (2563 : ออนไลน์) ที่ให้ความเห็นว่าการกระชับหลักสูตร ปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์โควิด-19 และสื่อสารให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนทราบ หลักสูตรการศึกษาพื้นฐานของไทยในปัจจุบัน เน้นเนื้อหาหนัก ครูจำเป็นต้องใช้เวลาเยอะเพื่อสอนได้ครบถ้วน และไม่เอื้อให้นักเรียนมีส่วนร่วม (Active Learning) เท่าที่ควรและสอดคล้องกับธานินทร์ อินทวิเศษ, ธนวัฒน์ เจริญษา และ พิษญาภา ยวงสร้อย (2564 : 323-333) ความไม่ยืดหยุ่นในหลักสูตรแกนกลางที่ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ ซึ่งควรพัฒนารูปแบบ วิธีการเรียนรู้แบบใหม่ที่เน้นทักษะความรู้ที่รอบด้าน มากกว่าการเรียนรู้ตามระบบหรือตามหลักสูตร ด้วยความยืดหยุ่นทั้งโครงสร้างเวลาเรียนและความหลากหลายของรูปแบบการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคลได้สูงสุด

1.2.4 ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนา 2019 นี้ สื่อการเรียนการสอนนับว่ามีความสำคัญและเป็นปัญหากระทบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างชัดเจน ปัญหาอาจเกิดจากความไม่พร้อมของฝั่งโรงเรียน หรือนักเรียน หรือทั้งสองฝ่ายตลอดจนความไม่พร้อมในหน่วยงานสนับสนุนทางการจัดการศึกษาทางไกลของภาครัฐ แต่เมื่อการจัดการศึกษาต้องทำภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว โรงเรียนจึงต้องเตรียมความพร้อมและหารี้อยู่ร่วมกับสังคม ชุมชน และผู้ปกครองเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวให้สามารถขับเคลื่อนการจัดการศึกษาได้ ซึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหาด้าน

การใช้สื่อการเรียนการสอนคือการต้องไม่เพิ่มภาระด้านค่าใช้จ่ายให้กับผู้ปกครอง ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหา ด้านความไม่เท่าเทียมกันของสังคมด้านการมีและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ความจำเป็นในการใช้เทคโนโลยี ระหว่างการเรียนออนไลน์จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอ ของ ธาณินทร์ อินทวิเศษ, ธนวัฒน์ เจริญชา และ พิษณุภา ยวงสร้อย (2564 : 323-333) ที่ระบุว่า การลด ช่องว่างที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนทั้งในภาคการศึกษา ภาครัฐ และภาคเอกชนในการ สนับสนุนปัจจัย หรือทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อให้ประเทศไทยสามารถผ่านพ้นวิกฤติ ครั้งนี้

1.2.5 ด้านการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน พบว่าเป็นความต้องการของผู้ปกครองที่อยากให้โรงเรียนปรับเปลี่ยน ตารางเรียนหรือวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับช่วงชั้นและวัยของเด็ก นักเรียน เพราะข้อเท็จจริงเด็กนักเรียนช่วงชั้นประถมศึกษาตอนต้น ไม่สามารถนั่งเรียนแบบออนไลน์ได้ทั้งวัน โรงเรียนจึงควรมีแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างกับนักเรียนช่วงชั้นประถมปลาย ทั้งเนื้อหา และ รูปแบบการสอนที่จะให้คุณครูผู้สอนนำไปจัดการได้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับ ข้อเสนอของสุวิมล มธุรส (2564 : 33-42) ที่ว่า การบริหารจัดการเรียนการสอนที่สามารถเข้าถึงของนักเรียน ทุกคนได้อย่างมีประสิทธิภาพและให้อาจารย์ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ โดยมีการหารือและ วางแผนร่วมกันของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง นักศึกษา รวมถึงคณาจารย์ ในการเตรียมความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ

1.2.6 ด้านการจัดการเรียนการสอนของครู ผู้ปกครองยังเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการ จัดการเรียนการสอนของครู เพราะการสอนทางออนไลน์ครูไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ให้ได้ทั่วถึงขาดการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และไม่สามารถดูแลควบคุมเด็กนักเรียนให้สนใจในเนื้อหาการสอนได้เหมือนลักษณะการ สอนเผชิญหน้า ดังนั้นการสอนของครูผ่านระบบเครือข่าย อาจจะต้องปรับบทบาทจากการสอนเป็นผู้สนับสนุน การเรียนรู้ และต้องมีทักษะการสอนผ่านเทคโนโลยีที่จะสามารถชักจูงให้นักเรียนสนใจ สอดคล้องกับบทความ ของพัชราภรณ์ ดวงชื่น (2563 : 783-795) ที่ศึกษาการบริหารจัดการศึกษาับความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด- 19 เสนอว่าครูจะต้องปรับรูปแบบดั้งเดิมจากครูที่ผู้สอน (Teacher) ไปเป็นครูผู้สนับสนุนการเรียนรู้ หรือ Learning Facilitator และปรับทักษะของครูเพื่อเอาเทคโนโลยีมาใช้ในปัจจุบันและในอนาคต นอกจากความ ต้องการสอนของครูต้องปรับเปลี่ยนแล้ว การเรียนการสอนของครูจะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครองใน การดูแลนักเรียน สิ่งที่คุณครูอาจจะทำได้คือการช่วยดูการบ้านหรือทบทวนสิ่งที่คุณครูมอบหมายงานหลัง จากการสอน สอดคล้องกับข้อเสนอของ Durisic and BuniJevac (2017 : 144) ที่กล่าวว่า ช่องทางหนึ่ง ที่ผู้ปกครองสามารถช่วยเด็กๆของเขาคือการช่วยเหลือด้านการบ้าน เพราะผู้ปกครองจะรู้ถึงความต้องการของ เด็กว่าต้องการให้ช่วยทำการบ้านอย่างไร

2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านวิชาการของผู้ปกครองนักเรียนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามเพศและช่วงชั้นนักเรียน ไม่แตกต่างกัน สามารถอภิปรายผลของการศึกษาได้ว่า ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาด้านวิชาการในกรณีต้องจัดการศึกษาทางออนไลน์หรือทางไกล ผู้ปกครองนักเรียนทุกคนไม่ว่าเพศหญิงหรือชายและทุกช่วงชั้นของนักเรียนมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไม่แตกต่างกันสอดคล้องกับงานวิจัยของพานิช สุศิริ และ พัทธพิมล สุขสมจิตร พอกซ์ (2556 : 83-90) ที่ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการบริหารงานโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอเกาะยาว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพังงาพบว่า ผู้ปกครองเพศต่างก็มีความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีเป้าหมายเพื่อให้การจัดการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนให้เด็กนักเรียนรู้สึกผ่อนคลายไม่เครียด และมีความสุขพร้อมที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองนำไปสู่การเผชิญอุปสรรคในอนาคตได้ โดยเฉพาะช่วงการศึกษาประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Pek and Mee (2020 : 192-196) ที่ค้นพบว่า ในสถานการณ์การศึกษาที่โรงเรียนถูกปิดเนื่องจากโควิด 19 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางการศึกษาของเด็กและในช่วงชั้นของการศึกษาชั้นประถมจะส่งเสริมให้เด็กมีความภูมิใจและมีความสำเร็จด้วยตนเอง และเช่นเดียวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาช่วงชั้นมัธยมศึกษาผลการวิจัยและจากการศึกษาเอกสารพบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาส่งผลในแง่บวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความสำเร็จของผู้เรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากผู้ปกครองได้รับโอกาสในการฝึกอบรมเพื่อที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในโรงเรียน (Vahedi, 2010 : 359-363)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย รัฐและโรงเรียนต้องกำหนดนโยบายการจัดการหาอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีให้ผู้เรียนและครูผู้สอนอย่างเพียงพอและทั่วถึงเพื่อความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน
2. ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ โรงเรียนต้องจัดหาวิธีให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครู

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเรื่องความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้านการบริหารงานบุคคล การเงินและการบริหารทั่วไปเพื่อให้ครอบคลุมการบริหารงานของโรงเรียน

2. ควรมีการการศึกษาเรื่องความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเรื่องของรูปแบบและวิธีการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองรูปแบบใดเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- เจษฎา ภักดี, เจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม และ ปาริชาติ สุภูมิรส. (2563). การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนบ้านเก่าขาม สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*. 7 (11), 329-341.
- ฉัตรสมุน พงษ์นิพนธ์. (2553). *หลักการวิจัยทางสังคม*. กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์
- ณิชา พิทยาพงศกร. (2520). New Normal ของการศึกษาไทยคืออะไร เมื่อการเรียนทางไกลไม่ใช่คำตอบ. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ วันที่ 15 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://tdri.or.th/2020/05/desirable-new-normal-for-thailand-education/>
- ธานินทร์ อินทวิเศษ, ธนวัฒน์ เจริญญา และพิชญภา ยวงสร้อย. (2564). ภาพสะท้อนการศึกษาไทยหลังภาวะ โควิด2019. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*. 7 (4), 323-333.
- ปิยะวรรณ ปานโต. (2563). การจัดการเรียนการสอนของไทยภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ วันที่ 10 มิถุนายน 2564. แหล่งที่มา: <https://library.parliament.go.th/sites/default/files/assets/files/works/academic%20office/radio%20scripts/pdf/2563-06/NALT-radioscript-rr2563-jun5.pdf>.
- พานิภัค สุขศิริ และ พชรพิมล สุขสมจิตร พอกซ์. (2556). ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการบริหารงานโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอกะยาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพังงา. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต*, 9 (2), 83-90.
- พัชรภรณ์ ดวงชื่น. (2563). การบริหารจัดการศึกษาับความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด – 19. *Journal of Arts Management*. 4 (3). 783-795.
- พงศ์ทัต วนิชานันท์. (2563). การศึกษาพื้นฐานในยุค โควิด 19 : จะเปิด – ปิดโรงเรียนอย่างไร ? . *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://tdri.or.th/2020/05/basic-education-in-covid-19-crisis-reopening-school-after-lockdown/>
- ภูษิมา ภิญโญสินวัฒน์. (2563). จัดการเรียนการสอนอย่างไรในสถานการณ์โควิด-19 : บทเรียนจากต่างประเทศสู่การจัดการเรียนรู้ของไทย. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://tdri.or.th/category/read-with-tdri/article/>
- สราวดี เพ็งศรีโคตร และ จันทร์ชลี มาพุทธ. (2554). รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัย. *วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม*. 7 (1), 68-82.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรินทวาทกราฟฟิค จำกัด
- สุวิมล มธุรส. (2564). การจัดการศึกษาในระบบออนไลน์ในยุค NEW NORMAL COVID-19. *วารสาร รัชต์ภาคย์*. 15 (40), 33-42.
- สถิตย์ นิยมญาติ. (2555). *การบริหารจัดการในการเก็บข้อมูลของการวิจัยเชิงสำรวจ*. [เอกสารอัดสำเนา]
- แสงเดือน อางหาญ. (2560). กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 2. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*. 11 (3), 86-94.
- Alma Harris and Michelle Johes. (2020). School Leadership in Disruption Time. *School Leadership and Management*. 40 (4), 243-247.
- Jerald C. Moneva, Crischel Jean M. Bago Jagobiao and Sheila T. Ycong. (2020). Guardianship: Parental Communication and Students Participation in School Activities *International Journal of Social Science Research*. 8 (2), 116-130.
- Ilker Etikan, Sulaiman Abubakar Musa, Rukayya Sunusi Alkassim. (2016) Comparison of Convenience Sampling and Purposive Sampling. *American Journal of Theoretical and Applied Statistics*. 5 (1), 1-4.
- Lim Seong Pek and Rita Wong Mee Mee. (2020). Parental Involvement on Childs Education at Home During School Lockdown. *Journal of humanities and social studies*. 4 (2). 192-196.
- Lucy Brownlee. (2015). Parental involvement in school benefits students and develops teacher-parent relationships. *Journal of Initial Teacher Inquiry*, 1. 54-56. Online. Retrieved July 7, 2021. from: <https://core.ac.uk/download/pdf/35473107.pdf>
- Masa Durisic and Mila BuniJevac. (2017). Parental Involvement as a Important Factor for Successful Education. *C E P S. Journal*, 7(3). 137-153. Online. Retrieved July1, 2021. from: https://www.pedocs.de/volltexte/2017/14918/pdf/cepsj_2017_3_Durisic_Bunijevac_Parental_involvement.pdf.
- Majid Vahedi. (2010). A study of parents' participation in the high schools administration and its effect on school activities. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 2 (2). 359–363.
- Ria Novianti and Meyke Garzia (2020) Parental Engagement in Children's Online Learning During COVID -19 Pandemic. *Journal of Teaching and Learning in Elementary Education (JTLEE)*. 3 (2). 117-131.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง โปรแกรมประมวลผล
คำร่วมกับการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
**The Development of Learning Achievement Using Multimedia of Microsoft
Office with Flipped Classroom for Mathayomsuksa 5 Students**

พจนีย์ สุขชาวนา และ กิตติพันธ์ เกิดโต

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Photjane Sukchaona and Kittiphan Koedto
Kanchanaburi Rachabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-Mail: photjane@kru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน และ (3) หาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่อมัลติมีเดียที่เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน เป็นการวิจัยแบบวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทพศิรินทร์ลาดหญ้า กาญจนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 38 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word 2) แบบประเมินคุณภาพสื่อมัลติมีเดีย 3) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และ 4) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที่ (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word มีคุณภาพด้านเนื้อหาและด้านเทคนิคการนำเสนออยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x}=4.54$) มีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 88.24/87.35 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ความพึงพอใจของผู้เรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจมากทุกด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ด้านเทคนิคสื่อมัลติมีเดีย และด้านเนื้อหา

คำสำคัญ: สื่อมัลติมีเดีย; การจัดการเรียนรู้; ห้องเรียนกลับด้าน

Abstracts

The purposes of this research were as follows: (1) to develop multimedia on the application of Microsoft Word processor with Flipped Classroom techniques. for Mathayomsuksa 5 students, (2) to compare learning achievement before learning and after, and (3) to evaluate student's satisfactions towards the develop multimedia with Flipped classroom. It's experimental research. The sample group of the research was 38 students studying Mathayomsuksa 5 students on term 1 semester 2020 of Thepsirin Ladya School, Kanchanaburi using purposive sampling method. The tools used in the research were: 1) Multimedia media on the application of Microsoft Word processor, 2) Multimedia media evaluation tests, 3) Pre-tests and post-test, and 4) student's satisfaction questionnaire. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, and t-test.

The results of the study were as follows: 1) multimedia had a quality of content and media production technique at the excellent level ($\bar{x}=4.54$), multimedia had a E1/E2 quality of 88.24/87.35 at the defined criterion, 2) Post-test scores were significantly higher than pre-test scores at .05 levels, and 3) The students' satisfaction towards multimedia media was overall at high levels; when considering each aspect, lesson plan with Flipped Classroom, Media production technique, and the context

Keywords: Multimedia Media; Learning Management; Flipped Classroom

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศ มีบทบาทต่อการศึกษามาก โดยเฉพาะเทคโนโลยี ทางด้านคอมพิวเตอร์ และการสื่อสารโทรคมนาคมมีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา เทคโนโลยีที่เข้ามามีส่วนช่วยในเรื่องการเรียนรู้ รัฐบาลมุ่งหวังที่จะพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบในศตวรรษที่ 21 โดยตระหนักในประเด็นที่ว่า การพัฒนาคนควรเริ่มที่พัฒนาทางการศึกษา และเทคโนโลยีที่เข้ามาช่วยให้การสื่อสารระหว่างบุคคล จำเป็นต้องสื่อสารระหว่าง ผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน โดยอาศัยเทคโนโลยีการสื่อสารระหว่างบุคคล เช่น การใช้โทรศัพท์ โทรสาร เทเลคอนเฟอเรนซ์ และ ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการเรียนการสอน โดยผู้สอนต้องบูรณาการให้ผู้เรียนมีความรู้คุณธรรม และการ

ดำรงชีวิตในสังคม มีความสามารถที่จะใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ โดยได้กำหนดให้ผู้เรียนมีสิทธิ์ได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553 : 53) สอดรับกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ที่กำหนดวิสัยทัศน์ให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : ออนไลน์)

เทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในโลกปัจจุบันและอนาคต ซึ่งเกี่ยวข้องกับคนทุกคนทั้งในชีวิตประจำวันและการทำงานอาชีพต่าง ๆ ตลอดจนบทบาทของคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญต่อผลผลิตต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตและการทำงาน เหล่านี้ล้วนเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ด้วยเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่น ๆ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การนำรูปแบบการเรียนรู้ใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้กับผู้เรียนโดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา จึงเป็นสิ่งท้าทายครูผู้สอนในการที่จะเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เทคโนโลยีทางการศึกษาที่หลากหลายจึงถูกนำมาบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอน โดยเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ตามความต้องการของตนเอง แบบทุกที่ทุกเวลาด้วยการพัฒนาสื่อการเรียนแบบออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาที่จะเรียนรู้ได้ล่วงหน้า หรือใช้สำหรับทบทวนเนื้อหาย้อนหลังได้ รวมถึงการฝึกปฏิบัติ ที่ต้องการการฝึกทำบ่อย ๆ จนเกิดความชำนาญ (อรสา ภู่วารี, 2560 : ออนไลน์) ในปัจจุบันการเรียนการสอนในทุกระดับชั้นนิยมใช้สื่อมัลติมีเดียมาเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนมากขึ้นโดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือหลักในการสื่อสารเพื่อให้ระบบการเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการเรียนการสอนแบบผสมผสานระหว่างผู้สอนและผู้เรียนโดยระบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นตัวเชื่อม ถือได้ว่าเป็นระบบออนไลน์ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง (Flip Classroom) เป็นการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนได้ศึกษาเนื้อหาและเตรียมตัวก่อนเข้าห้องเรียน โดยนักเรียนจะทำความเข้าใจในเนื้อหาพร้อมทั้งสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ก่อนที่จะเข้าเรียนในห้องเรียน ผู้เรียนสามารถตั้งคำถามในสิ่งที่ตนเองไม่เข้าใจได้ มุ่งเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมในชั้นเรียนให้มากที่สุด และมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นการปลูกฝังนิสัยให้กับนักเรียนมีความรับผิดชอบ ฝึกวิธีการจดบันทึกแบบคอร์เนลล์จากการวิเคราะห์ในสิ่งที่ฟังจากสื่อมัลติมีเดียที่ผู้สอนได้จัดเตรียมไว้ให้ หรืออ่านจากใบความรู้หรือหนังสือเป็นการบันทึกคำสำคัญ โดยบันทึกเป็นเนื้อหาหลักหรือประเด็นสำคัญในรูปของแผนที่ความคิด รวมถึงการตั้งคำถาม การจับประเด็นสำคัญวิเคราะห์ในสิ่งที่ฟังพร้อมสรุปบันทึกตามความเข้าใจของตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ประยุกต์ใช้ความรู้ให้เกิดทักษะ ผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนเป็นรายคน รวมถึงเป็นการลดบทบาทของผู้สอนในการบรรยายเนื้อหาในห้องเรียนอีกด้วย (ISTE/ASCD,2012 : online)

การใช้เทคโนโลยีมัลติมีเดียมาช่วยในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน จึงเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งในการเรียนการสอน ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง และสามารถทบทวนซ้ำได้บ่อยครั้ง แก้ไขปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคล จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีแนวคิดที่จะพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้ในรายวิชาคอมพิวเตอร์ ร่วมกับเทคนิคห้องเรียน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในรายวิชาคอมพิวเตอร์ เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ในการนำไปสร้างสื่อมัลติมีเดียในการจัดการเรียนการสอน สื่อดังกล่าวนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ล่วงหน้าที่บ้าน สามารถทบทวนความรู้เดิม ผ่านเทคโนโลยีต่าง ๆ หากมีประเด็นสงสัยก็สามารถนำประเด็นดังกล่าวมาสอบถามผู้สอนเพิ่มเติมได้ อีกทั้งยังร่วมกันอภิปรายและทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อนในห้องเรียนได้ เข้าใจมากขึ้น ซึ่งจะช่วยพัฒนาพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้กับนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น ทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนรู้จักการบริหารเวลา และฝึกการคิดอย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน
3. เพื่อหาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่อมัลติมีเดียเรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงทดลอง ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest-Posttest Design) (Fitz-Gibbon, 1987:5) ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทพศิรินทร์ลาดหญ้า กาญจนบุรี ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 92 คน

2.1 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/3 โรงเรียนเทพศิรินทร์ลาดหญ้า กาญจนบุรี จำนวน 38 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

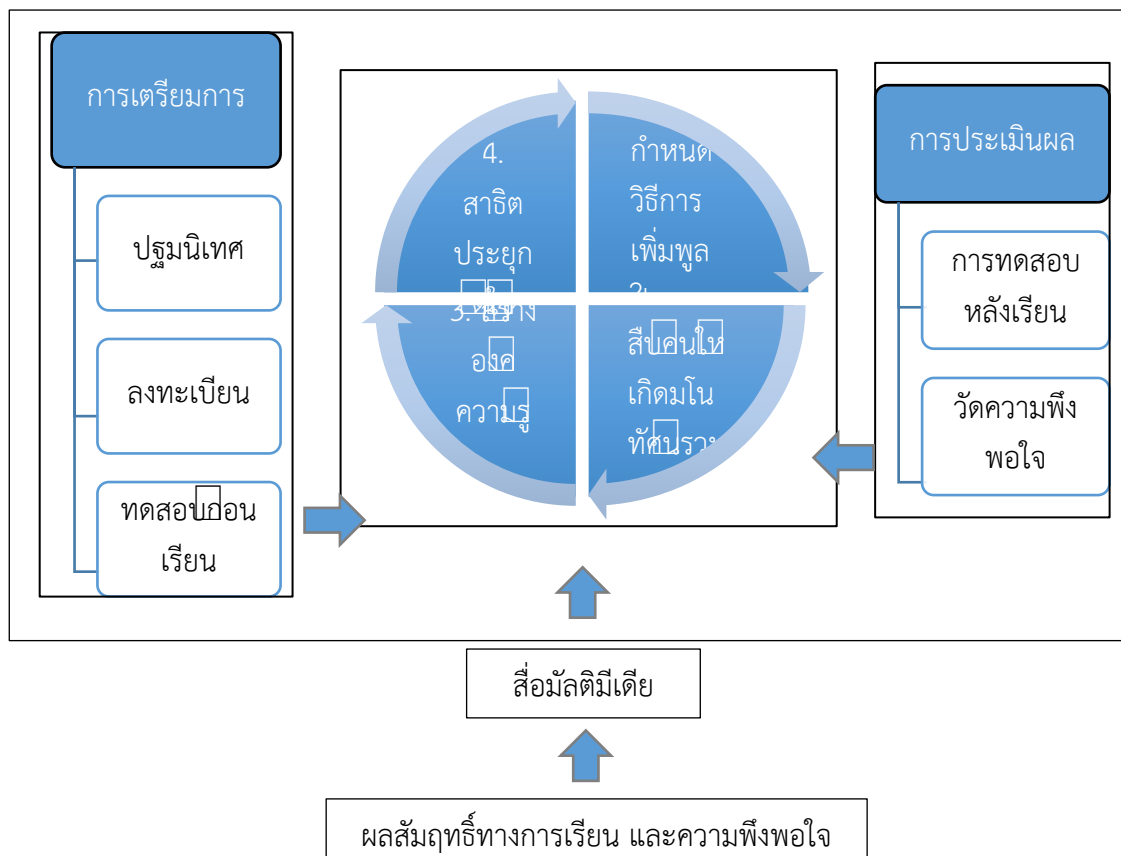
ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน ทั้งก่อนเรียน และหลังการเรียนโดยใช้ Google Forms ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ
3. แบบประเมินคุณภาพด้านสื่อ และด้านเนื้อหา ของสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน โดยผู้เชี่ยวชาญ
4. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน จำนวน 15 ข้อ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัยตามกระบวนการ การพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ตามกรอบแนวคิด มีกิจกรรมตามองค์ประกอบ 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การเตรียมการ (Preparation) เป็นองค์ประกอบของการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน ในสัปดาห์แรกของการเรียน และเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1 การปฐมนิเทศ (Orientation) ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ และเป้าหมายในการเรียน วันเวลาเรียน วิธีการเรียนรู้ด้วยระบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เทคโนโลยีที่ใช้ และการประเมินผลการเรียน รวมทั้งสร้างทัศนคติที่ดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

2 การลงทะเบียนในระบบ (Registration) แนะนำวิธีการเข้าเรียนในห้องเรียนบนระบบออนไลน์ Google Classroom และการใช้สื่อมัลติมีเดีย โดยมีนักเรียนลงทะเบียนเข้าห้องเรียน จำนวน 38 คน

3 การทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ทำการทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word จำนวน 20 ข้อ เสร็จแล้วนำมาตรวจให้คะแนน และบันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนก่อนเรียน โดยมีนักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน จำนวน 38 คน

ส่วนที่ 2 การจัดการเรียนรู้ (Learning) เป็นการดำเนินการทดลองกับผู้เรียนโดยใช้สื่อการสอนมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้านกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นองค์ประกอบของการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านมีขั้นตอนการเรียนรู้ 4 องค์ประกอบที่เป็นวัฏจักร (Cycle) หมุนเวียนกันอย่างเป็นระบบ จัดการเรียนรู้ 6 สัปดาห์ โดยในแต่ละสัปดาห์จะจัดการเรียนรู้ครบทั้ง 4 องค์ประกอบ ใน 1 หน่วยเรียน หมุนเวียนจนครบทั้ง 3 หน่วยเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1 การกำหนดยุทธวิธีเพิ่มพูนประสบการณ์ (Experiential Engagement) เป็นการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียนบนระบบออนไลน์ Google Classroom ผ่านสื่อมัลติมีเดียที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยที่ผู้วิจัยกำหนดหัวข้อ เรื่องที่ต้องการให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง พร้อมทั้งบอกวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และกำหนดวันเวลาในแต่ละสัปดาห์ ที่ให้ผู้เรียนเข้ามาศึกษา และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามข้อสงสัยผ่านช่องทางติดต่อได้แก่ กลุ่ม Facebook ที่ผู้วิจัยได้ทำการสร้างไว้

2 การสืบค้นเพื่อให้เกิดมโนทัศน์รวบยอด (Concept Exploration) เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเนื้อหาตามที่คุณสอนกำหนดจากสื่อมัลติมีเดียที่สร้างขึ้น โดยการเรียนรู้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งใช้ช่องทางการสื่อสารในสื่อ Social ในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างผู้เรียน ผู้สอน และผู้วิจัยได้เพื่อซักถามข้อสงสัยในประเด็นต่าง ๆ

3 การสร้างองค์ความรู้ที่มีความหมาย (Meaning Making) เมื่อผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเองจากนอกห้องเรียนแล้วผู้เรียนจะกลับเข้ามาเรียนในห้องเรียนเพื่อสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับมา ด้วยการอภิปรายหน้าชั้นเรียน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนในห้องเรียน

4 การสาธิตและประยุกต์ใช้ (Demonstration & Application) มอบหมายใบงาน และโจทย์ปัญหาที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่ผู้เรียนได้ศึกษามา เพื่อให้ผู้เรียนร่วมกันแก้ปัญหาแล้วสร้างสรรค์ออกมาเป็นผลงาน พร้อมนำเสนอผลงานเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันกับเพื่อนในชั้นเรียน จากนั้นให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดท้ายบทเรียนที่พัฒนาขึ้น

ส่วนที่ 3 การประเมินผล (Evaluation) เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ครบทุกหน่วย จากนั้นทำการประเมินผลโดยแบ่งผลการประเมิน ดังนี้

1 การทดสอบหลังเรียน (Posttest) ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังเรียน กับนักเรียนกลุ่มทดลองโดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word จำนวน 20 ข้อ ฉบับเดียวกันกับที่ทำการทดสอบก่อนเรียน

2 ความพึงพอใจ (Measurement of Satisfaction) ทำแบบประเมินวัดระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

3 ตรวจสอบผลการทดสอบของแบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word โดยให้คะแนนข้อที่ตอบถูก 1 คะแนน ส่วนข้อที่ตอบผิดหรือไม่ตอบ ให้ 0 คะแนน นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐาน และสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการดำเนินงานวิจัย มีดังนี้

1. ผลจากการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียรายวิชาคอมพิวเตอร์ เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน ดังตัวอย่างภาพ

(ก) หน้าเมนูหลัก

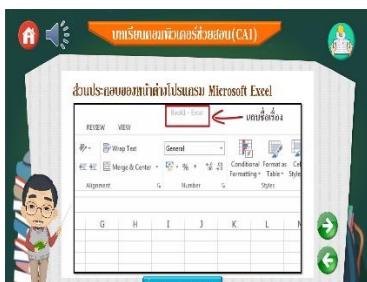
(ข) หน้าแนะนำผู้เรียน

(ค) หน้าเมนูเนื้อหาบทเรียน

(ง) หน้าเนื้อหาบทเรียน

(จ) หน้าคลิปวิดีโอบทเรียน

(ค) หน้าแบบทดสอบ

ผลการหาคุณภาพของสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ตารางที่ 1 ผลการหาคุณภาพของสื่อมัลติมีเดีย โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ		
	คะแนนเฉลี่ย	S.D.	ระดับคุณภาพ
ด้านเนื้อหา	4.48	0.79	ดี
ด้านเทคนิคสื่อมัลติมีเดีย	4.59	0.62	ดีมาก
เฉลี่ยรวม	4.54	0.71	ดีมาก

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณภาพของสื่อการสอนมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยภาพรวมมีคุณภาพอยู่ระดับดีมาก ($\bar{x}=4.54$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านเทคนิคการผลิตสื่อ มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x}=4.59$) และด้านเนื้อหา มีคุณภาพระดับดี ($\bar{x}=4.48$) ตามลำดับ

2. ผลจากการหาประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ตารางที่ 2 ผลการหาประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดีย

คะแนนสอบ	จำนวนผู้เรียน	คะแนน	คะแนนเฉลี่ย	ประสิทธิภาพ
คะแนนระหว่างเรียน (E1)	17	30	26.47	88.24
คะแนนหลังเรียน (E2)	17	20	17.47	87.35

จากตารางที่ 2 พบว่าผลประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเท่ากับ 88.24/87.35 ซึ่งมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ 80/80

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

การสอบ	N	คะแนนสอบ	$\bar{x}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	17	20	8.7	5.84	6.510*
หลังเรียน	17	20	17.48	2.18	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้เรียนที่เรียนโดยใช้สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ($\bar{x}=4.54$) สูงกว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีค่า $t = 6.510$ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย มีค่าสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลจากการหาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ตารางที่ 4 ผลประเมินความพึงพอใจของนักเรียน

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านเนื้อหา	4.12	0.77	มาก
2. ด้านเทคนิคสื่อมัลติมีเดีย	4.15	0.75	มาก
3. ด้านการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน	4.16	0.89	มาก
รวม	4.14	0.80	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่าในภาพรวมความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{x}=4.14$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ผู้เรียนมีความพึงพอใจมาก ($\bar{x}=4.16$) รองลงมา ด้านเทคนิคสื่อมัลติมีเดีย ($\bar{x}=4.15$) และด้านเนื้อหา ($\bar{x}=4.12$) ตามลำดับ

ผลการวิจัย

1. คุณภาพของสื่อมัลติมีเดียรายวิชาคอมพิวเตอร์ เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ท่าน มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71
2. ประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเท่ากับ 88.24/87.35 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
4. ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยภาพรวมผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.14$) เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการดำเนินงานวิจัย ได้ค้นพบประเด็นที่มีความสำคัญในการนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลจากการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียรายวิชาคอมพิวเตอร์ เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน ที่มีแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ท่านพิจารณาประเมินคุณภาพของเนื้อหา และสื่อในสื่อมัลติมีเดีย โดยมีองค์ประกอบ 3 ส่วนที่เป็นกระบวนการเก็บข้อมูลการวิจัย ได้แก่ 1. การเตรียมการ (Preparation) เป็นส่วนของการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน และเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ส่วนที่ 2. การจัดการเรียนรู้ (Learning) เป็นส่วนของการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านมีขั้นตอนการเรียนรู้เป็นวัฏจักรหมุนเวียนกันอย่างเป็นระบบ 3. การประเมินผล (Evaluation) เป็นส่วนตรวจสอบประเมินผลกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

จากการนำแบบประเมินและรูปแบบการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียที่พัฒนาขึ้นใหม่ นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินรับรองความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียรายวิชาคอมพิวเตอร์ เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน ผลคือมีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้งานในระดับดี นั่นอาจเป็นเพราะในด้านสื่อมีความเหมาะสมในการสื่อความหมายของรูปภาพ รูปภาพมีขนาดที่เหมาะสม วิดีโอที่ใช้สอดคล้องกับเนื้อหา ภาพกราฟิกที่ใช้มีความคมชัด ตัวอักษรชัดเจน สวยงามอ่านง่าย รูปแบบและขนาดตัวอักษรมีความเหมาะสม และมีการเลือกสีเหมาะสมกับลักษณะของการใช้งาน และในด้านเนื้อหา มีรูปแบบของตัวอักษรที่ใช้มีความเหมาะสม ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมกับ

วัยของผู้เรียน การแบ่งหมวดหมู่เนื้อหาที่มีความเหมาะสม การอธิบายเนื้อหาชัดเจนเข้าใจง่าย ดังนั้นจึงเป็นเหตุสนับสนุนผลการประเมินรับรองรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ ที่ผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินความเหมาะสมการนำไปใช้งานอยู่ในระดับดีนั่นเอง

2. ผลจากการหาประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน เพื่อตรวจสอบข้อบกพร่องเพิ่มเติม ละหาประสิทธิภาพในขั้นต้น

จากการนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการจัดการเรียนการสอน คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 38 คนเพื่อหาประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน ผลคือมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน นั่นอาจเป็นเพราะสื่อมัลติมีเดียที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น สามารถนำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ซึ่งแตกต่างไปจากการเรียนแบบปกติคือเรียนจากในหนังสือเพียงอย่างเดียว จึงทำให้ผู้เรียนใส่ใจเนื้อหาและตั้งใจทำกิจกรรมในห้องเรียนเพิ่มมากขึ้นจากการใช้สื่อมัลติมีเดียที่มีความโดดเด่น ทำให้ผู้เรียนได้เห็นของจริงได้ทดลองทำในสิ่งที่จำลองขึ้นมาประกอบกับกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านทางองค์ประกอบของสื่อมัลติมีเดีย ซึ่งเป็นวิธีแบบทันสมัย ทำให้ผู้เรียนสนใจมากกว่า ตัวหนังสือหรือข้อความจำนวนมาก ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสนใจอยากเรียนรู้ และสนุกไปกับการเรียนการสอนที่แตกต่างไปจากเดิมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุมาลี สิกเสน, 2562 : 239-252) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้บทเรียนออนไลน์ เรื่อง การสร้างภาพเคลื่อนไหวร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ผลการวิจัย พบว่า บทเรียนออนไลน์ เรื่อง การสร้างภาพเคลื่อนไหว มีประสิทธิภาพ 82.83/88.30

3. ผลจากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนเรียน และหลังเรียนของผู้เรียน ใช้สถิติ t-test เมื่อนำคะแนนของนักเรียนทั้ง 38 คน มารวมกันเพื่อวิเคราะห์ในภาพรวมของการใช้สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน นั่นอาจเป็นเพราะมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นลำดับขั้นตอน ผ่านการอธิบาย และการบรรยายเนื้อหาจากครูผู้สอน โดยแบ่งกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป โดยสอนให้ครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้ เน้นให้ ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนและจัดกิจกรรมโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยที่ผู้เรียนแต่ละ คนไปสืบค้นข้อมูลที่ได้รับมอบหมายจากครูอย่างอิสระจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบทำงานร่วมมือกันเป็นกลุ่มโดยความสามารถของผู้เรียนเก่ง ปานกลาง และ อ่อน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของ (วีรชา ศิวเวทกุล, 2558 : 145) ที่ศึกษา เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยผ่านเทคโนโลยีการเรียนรู้เคลื่อนที่เพื่อ

เสริมสร้างความสามารถด้าน เหตุผลของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้นในรายวิชาภาษาอังกฤษ พบว่า คะแนนเฉลี่ยความมีเหตุผลสำหรับ นักเรียนประถมศึกษาหลังเรียนของสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ยุภาพร ดั่งวงศ์, 2561 : 21) ที่ศึกษา เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลจากการหาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การประยุกต์ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ Microsoft Word ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน

จากการทำแบบประเมินความพึงพอใจโดยนักเรียน พบว่ามีความพึงพอใจในระดับมากจากการประเมินส่วนนี้ อาจเป็นผลจากสื่อมัลติมีเดียเป็นการเรียนแบบอิสระ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสื่อ นักเรียนสามารถเลือกเรียนเนื้อหาและทบทวนเนื้อหาได้บ่อยครั้งตามที่ต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วุฒิชัย แม่นรัมย์, 2559 : 32) การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการใช้โปรแกรม Microsoft Excel 2013 เบื้องต้น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพระครูพิทยาคม ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอนโดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ก่อนการจัดกิจกรรมควรชี้แจงรายละเอียด ให้คำแนะนำ และขั้นตอนการใช้งานโดยละเอียด รวมถึงการวัดผล การประเมินผล และกิจกรรมการเรียนรู้ให้ชัดเจน

1.2 ผู้สอนที่จะนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับสื่อมัลติมีเดียไปใช้ ผู้สอนควรเพิ่มกิจกรรมที่หลากหลาย และมีความน่าสนใจ

1.3 ควรมีการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน และเตรียมความพร้อมของสถานที่และอุปกรณ์ในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในด้านของอุปกรณ์เทคโนโลยี และสัญญาณอินเทอร์เน็ตให้อยู่ในสถานะพร้อมใช้งาน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการบูรณาการการนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ร่วมกับการเรียนการสอนแบบอื่น ๆ เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เป็นต้น

2.2 ควรประยุกต์ใช้การจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านผ่านสื่อมัลติมีเดีย โดยใช้กับตัวแปรอื่น ๆ เช่น การคิดเชิงสร้างสรรค์ ความสามารถในการสืบค้นข้อมูล การคิดที่มีวิจารณญาณ เป็นต้น

2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านผ่านสื่อมัลติมีเดียที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อเป็นประโยชน์ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวไปใช้ ควรเสริมแรงกระตุ้นแรงจูงใจ และการกำกับดูแลขั้นตอนต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการค้นคว้าหาคำตอบ

2.4 ควรเพิ่มกลุ่มควบคุมที่เรียนในห้องเรียนปกติ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มที่เรียนปกติกับกลุ่มที่ใช้สื่อมัลติมีเดียช่วยในการเรียน

เอกสารอ้างอิง

- ยุภาพร ดั่งโติด. (2561). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้ห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วีรชา ศิวเวทกุล. (2558). *การพัฒนาแบบการเรียนรู้อยู่ 5E ผ่านเทคโนโลยีการเรียนรู้เคลื่อนที่เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านเหตุผลของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วุฒิชัย แม่นรัมย์. (2559). *การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการใช้โปรแกรม Microsoft Excel 2013 เบื้องต้น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพระครูพิทยาคม*. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560-2579*. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2564. แหล่งที่มา: <https://bit.ly/3dHvjfW>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุมาลี สิกเสน. (2562). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้บทเรียนออนไลน์ เรื่อง การสร้างภาพเคลื่อนไหวร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 17 (2), 239-252.

- อรสา ภูวารี. (2560). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่องการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่เหมาะสมโดยเลือกใช้ซอฟต์แวร์ประยุกต์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านบ่อสำราญ. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2564. แหล่งที่มา: <http://sc.npru.ac.th/newsc/UploadFolder/f50a1b260db0ca0c472054365502a6d0.pdf>
- ISTE/ASCD. (2012). *Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day*. Online. Retrieved January, 25 2021. From: <http://www.ascd.org/Publications/Books/Overview/Flip-Your-Classroom.aspx>
- Gibbon. F., Taylor, C., Morris. L., & Lynn. J. (1987). *How to design a programevaluation*. Newbury Park: Sagh.

การส่งเสริมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียน
ขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

Student-Care Taking System Promotion y Teachers Opinion in Expansion Schools Under Kanchanaburi Primaryeducational Service Area Office 1

อัจฉรา ยืนยง,

พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์ และ มิตรภาณี พุ่มกล่อม

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Atchara Yeunyong,

Pongsak Ruamchomrat and Mitparnee Pumklom

Kanchanaburi Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-Mail: itcityth07@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 และ 2. เปรียบเทียบการส่งเสริมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 256 คน โดยใช้ตารางกระจายและมอร์แกนและการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ ตามพื้นที่จัดการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่ามี 5 ระดับ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ

ผลการวิจัยพบว่า

1. การส่งเสริมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล รองลงมาคือ ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านการส่งต่อนักเรียน

* วันที่รับบทความ: 9 กันยายน 2564; วันที่แก้ไขบทความ 16 กันยายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 18 กันยายน 2564

Received: September 9, 2021; Revised: September 16, 2021; Accepted: September 18, 2021

2. การเปรียบเทียบการส่งเสริมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวม และรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นั่นคือครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 11-20 ปี และ 21 ปีขึ้นไปมีการปฏิบัติมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 1- 10 ปี

คำสำคัญ: ระบบงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน; โรงเรียนขยายโอกาส; ประสบการณ์ในการทำงาน; สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

Abstracts

The purposes of the research were to study the student-care taking promotion by teachers opinion in expansion school under Kanchanaburi primary educational service area office 1 and to compare the student-care taking promotion by teachers opinion in expansion school under Kanchanaburi primary educational service area office 1, classified by working experience.

The sample consisted of 256 teachers in expansion schools under Kanchanaburi primary educational service area office 1, obtained by disproportionate stratified random sampling according to educational area. A constructed 5-level rating scale questionnaire with content validity of 1.00 and reliability of 0.83 as a tool to collect data. The statistics employed for data analysis were percentage, mean, standard deviation. The data were treated with one-way analysis of variance and found the difference of means, and paired test were carried out according to Scheffe's method.

The results of the study were as follows:

1. The student-care taking promotion by teachers opinion in expansion school under Kanchanaburi primary educational service area office 1, the overall practiced was at a high level when considering each aspect It was found that the practice was at a high level in all aspects. Sorted in order of average value is knowing individual students, screening student and transferring students.

2. The comparison student-care taking promotion by teachers opinion in expansion school under Kanchanaburi primary educational service area office 1, classified by working experience, overall and in every aspect. There were statistically significant differences at 0.01 level. That is teachers of 11-20 and 21 years of working experience. They had a higher level of implementation than 10 years working experience.

Keywords: Student-Care taking; Expansion School; Working Experience; Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 1

บทนำ

ในยุคปัจจุบันจะเห็นได้ว่า การพัฒนาประเทศให้ก้าวต่อไปข้างหน้า คุณภาพของทรัพยากรมนุษย์มีผลอย่างยิ่ง โดยเฉพาะคุณภาพของเด็กถือว่ามีค่าที่สุด เพราะการสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพต้องมีการบูรณาการที่เหมาะสมและต่อเนื่องในแต่ละช่วงวัยที่แตกต่างกันไป เนื่องจากมนุษย์ทุกคนมีการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้กระบวนการศึกษาจะต้องมีการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของทุกคนตลอดจนการวางแผนการผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ มีทั้งการพัฒนาทางด้านความรู้และทักษะด้านการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องทิศทาง จะทำให้ประเทศมีศักยภาพและสามารถก้าวไปได้ไกล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554 : 5)

ในการจัดการศึกษาจึงต้องเน้นการจัดกระบวนการเรียนที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ นอกจากนี้ การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนถือเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในทุกด้านและปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาครอบครัว ซึ่งปัญหาเหล่านี้ถ้าไม่ได้รับการป้องกัน และแก้ไขอย่างเหมาะสม อาจก่อให้เกิดปัญหาที่รุนแรงในอนาคต และทำให้เป็นผลเสียต่อจิตใจและร่างกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะครูและบุคลากรทุกคนในโรงเรียน เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาต่อศิษย์ จึงเห็นได้ว่า บทบาทของครูมีความสำคัญอย่างมากในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโตได้ตามศักยภาพของตนเองต่อไป (กรมสุขภาพจิต, 2554 : 1)

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพระบบหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระทรวงสาธารณสุขได้ร่วมกันวางรากฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2550 : 15) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบาย ให้สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัด ดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานจะต้องมีผู้รับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ให้นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา อย่างทั่วถึง โดยมีผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ตามเจตนารมณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นการดำเนินงานที่มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งมีวิธีการและเครื่องมือที่มีคุณภาพมาตรฐานและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ โดยมีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน และบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคนมีส่วนร่วม (สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559 : 23-30) งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น ถือว่ามีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เหมาะสม มีทักษะและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ การได้รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ทำให้สามารถคัดกรองนักเรียน และสามารถจำแนกนักเรียน ออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา ซึ่งในกระบวนการทำงานต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานจึงทำให้สามารถที่จะจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา หรือป้องกันช่วยเหลือ และแก่นักเรียนในแต่ละกลุ่มตามระบบขั้นตอนของระบบดูแลช่วยเหลือต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562 : 2-7)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 มีโรงเรียนขยายโอกาสจำนวน 38 โรงเรียน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี, 2562 : 31-32) และทุกโรงเรียนในสังกัดได้มีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 1 แต่ปัญหานักเรียนที่พบในงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน นับเป็นอีกปัญหาที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำเป็นต้องเร่งแก้ไขเพื่อลดจำนวนการออกกลางคันของนักเรียนให้น้อยลงหรือหมดไปโดยเร็ว จากข้อมูลสารสนเทศของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี ในช่วงปี 2559 ถึง 2562 พบว่าข้อมูลในระบบดูแลช่วยเหลือที่ได้จากรายงานข้อมูลนักเรียนออกกลางคันโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 มีจำนวนนักเรียนออกกลางคันทั้งหมด 479 คน คิดเป็นร้อยละ 0.31 สำหรับสาเหตุที่มีจำนวนนักเรียนออกกลางคันมากที่สุด คือ อพยพตามผู้ปกครอง จำนวน 276 คน ร้อยละ 57.62 รองลงมา คือ มีปัญหาการปรับตัว จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 17.75 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 1, 2561 : 12)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การส่งเสริมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 เพื่อศึกษาการส่งเสริมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเพื่อเปรียบเทียบการส่งเสริมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ทำให้ได้แนวทางการปรับปรุงแก้ไข และแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบการส่งเสริมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 763 คน จากทั้งหมด 38 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan (1970 : 607-610) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จำนวน 256 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) ตามพื้นที่จัดการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (checklist) เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย เพศ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 การส่งเสริมระบบงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความเห็นของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ของ Likert (1976 : 19) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ

เครื่องมือที่ใช้มีค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 1.00 จำนวน 40 ข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 นำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากงานบัณฑิตศึกษา สำนักวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 เพื่อให้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ในรูปแบบ Google form ไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 256 ชุด ประสานงานทางโทรศัพท์ในการติดตามแบบสอบถามจากสถานศึกษา

ต่าง ๆ โดยตนเอง โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ไปยังโรงเรียนเพื่อให้กับครูในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)

4.2 วิเคราะห์การส่งเสริมระบบงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย (mean หรือ $\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation หรือ S.D.) จำแนกเป็นรายชื่อ รายด้านและรวมทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของ Best (1981 : 195) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) 1.00-1.50 หมายถึง ระดับการปฏิบัติที่น้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) 1.51-2.50 หมายถึง ระดับการปฏิบัติที่น้อย

คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) 2.51-3.50 หมายถึง ระดับการปฏิบัติปานกลาง

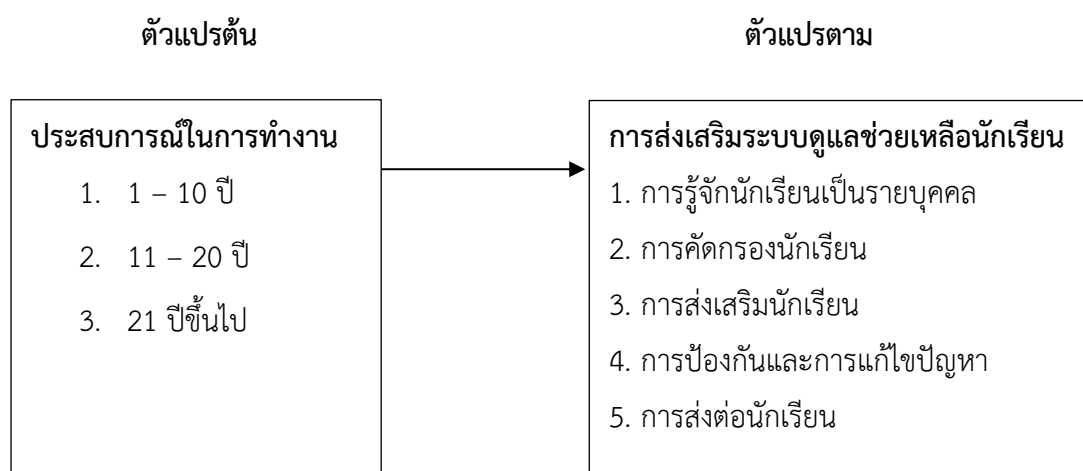
คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) 3.51-4.50 หมายถึง ระดับการระดับปฏิบัติมาก

คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) 4.51-5.00 หมายถึง ระดับการปฏิบัติมากที่สุด

4.3 เปรียบเทียบการส่งเสริมระบบงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) และการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การส่งเสริมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ซึ่งผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2562 : 2-7) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและการแก้ไขปัญหา และการส่งต่อนักเรียน ผู้วิจัยจึงใช้กระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การส่งเสริมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การส่งเสริมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวม

การส่งเสริมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนขยายโอกาส	$\bar{x}$	S.D.	ระดับปฏิบัติการ
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.31	0.54	มาก
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.25	0.56	มาก
3. ด้านการส่งเสริมนักเรียน	4.23	0.60	มาก
4. ด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหา	4.22	0.64	มาก
5. ด้านการส่งต่อนักเรียน	4.14	0.63	มาก
รวมเฉลี่ย	4.23	0.55	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การส่งเสริมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.23$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{x} = 4.31$) รองลงมาคือ

ด้านการคัดกรองนักเรียน ($\bar{x} = 4.25$) ด้านการส่งเสริมนักเรียน ($\bar{x} = 4.23$) ด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหา ($\bar{x} = 4.22$) และ ด้านการส่งต่อนักเรียน ($\bar{x} = 4.14$)

2. การเปรียบเทียบการส่งเสริมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยพิจารณาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ปรากฏดังตารางที่ 2 – 3

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการส่งเสริมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ในภาพรวม

การส่งเสริมงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนตามความ คิดเห็นของครูในโรงเรียน ขยายโอกาส	ประสบการณ์ในการทำงาน						F	Sig.
	1-10 ปี		11-20 ปี		21 ปี ขึ้นไป			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็น รายบุคคล	4.17	0.54	4.38	0.54	4.48	0.49	7.24**	0.001
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.11	0.60	4.33	0.53	4.43	0.48	7.17**	0.001
3. ด้านการส่งเสริมนักเรียน	4.09	0.61	4.36	0.63	4.33	0.48	6.26**	0.002
4. ด้านการป้องกันและการ แก้ไขปัญหา	4.04	0.65	4.36	0.64	4.35	0.53	8.33**	0.000
5. ด้านการส่งต่อนักเรียน	3.94	0.66	4.30	0.58	4.30	0.52	11.36**	0.000
รวมเฉลี่ย	4.07	0.55	4.35	0.54	4.38	0.46	9.42**	0.000

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบการส่งเสริมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้น จึงทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ในภาพรวมดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลเปรียบเทียบเฉลี่ยรายคู่ของการส่งเสริมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวม

ประสบการณ์ในการทำงาน	$\bar{X}$	1-10 ปี (Sig.)	11-20 ปี (Sig.)	21 ปี ขึ้นไป (Sig.)
		4.07	4.35	4.38
1-10 ปี	4.07	-	-0.28** (0.001)	-0.31** (0.003)
11-20 ปี	4.35	-	-	-0.03 (0.944)
21 ปี ขึ้นไป	4.38	-	-	-

จากตารางที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบการส่งเสริมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวม ระหว่างประสบการณ์ในการทำงาน 1-10 ปี กับ 11-20 ปี และ 21 ปีขึ้นไป มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นั่นคือ ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 11-20 ปี และ 21 ปีขึ้นไป มีการปฏิบัติมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 1-10 ปี

อภิปรายผลการวิจัย

1. การส่งเสริมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาารายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล รองลงมาคือ ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและการแก้ไข ปัญหา และด้านการส่งต่อนักเรียน ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาได้มีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 หมวด 7 มาตรา 63 โรงเรียนและสถานศึกษาทุกแห่ง ต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนว การให้คำปรึกษาฝึกอบรมแก่นักเรียน เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคมและความปลอดภัยแก่นักเรียน และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้กำหนดนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัด ดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานมีผู้รับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาอย่างทั่วถึง โดยมีผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อ

วางรากฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนตามศักยภาพของตนเองต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรรย์ จิตรตระกูลชัย (2555 : 18-27) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ ครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอหนองบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภัตสร สุริยะ (2562 : 74-77) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยาย โอกาสสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

2. การเปรียบเทียบการส่งเสริมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียน ขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ใน การทำงาน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 11-20 ปี และ 21 ปี ขึ้นไป มีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสูงกว่าครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสที่มีประสบการณ์ใน การทำงาน 1-10 ปี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูผู้สอนที่มีประสบการณ์มากสามารถดูแลและช่วยเหลือนักเรียนได้ ดีกว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์น้อยกว่า เพราะเคยได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย จึงให้ความสำคัญกับงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและมีวิธีการในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนได้ดีกว่านั่นเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรศักดิ์ ผกากรอง (2562 : 74-84) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 พบว่า อายุราชการในการปฏิบัติงานมีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัย ของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิลา ขุนชำนาญ (2564: 313-328) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการระบบการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 พบว่า ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของบุคลากรมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ และจริงจัง โดยเน้นการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลให้ครบทุกคน และควรหาวิธีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ที่หลากหลาย
2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการคัดกรองนักเรียน โดยสร้างความตระหนักให้กับนักเรียนเห็นคุณค่าของการการตอบแบบประเมิน ให้สอดคล้องกับนโยบาย วัตถุประสงค์ และภารกิจของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งเสริมนักเรียน โดยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถของนักเรียนอย่างหลากหลายโดยให้สอดคล้องกับความถนัดของนักเรียนแต่ละคนหรือกลุ่มอย่างครอบคลุม

4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการป้องกันและแก้ไข ปัญหา โดยมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนแต่ละกิจกรรมอย่างเพียงพอและเหมาะสม ตลอดจน ควรขอความร่วมมือกับผู้ปกครองและประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไข ปัญหานักเรียน

5. ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งต่อนักเรียน โดยมีการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะดำเนินการส่งต่อทั้งภายในและภายนอก โดยมีการประสาน ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะรับการส่งต่อเพื่อสะดวกต่อผู้ติดต่อประสานงานทุกฝ่าย

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาสภาพปัญหาหรืออุปสรรคในการส่งเสริมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อจะได้ข้อมูลในการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูใน โรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

3. ควรทำการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีผลต่อคุณภาพนักเรียนใน โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก*.

กรุงเทพมหานคร: ศุภสภาลาดพร้าว.

กรมสุขภาพจิต. (2554). *คู่มือที่ปรึกษากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. กรุงเทพมหานคร: ยูเร็นสอิมเมจกรุ๊ป.

จรัญ จิตรตระกูลชัย. (2555). *การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอหนองบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

พรศักดิ์ ผกากรอง. (2562). *การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

- ศิวา ขุนชำนาญ. (2564). *การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1*. ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สุภัทสร สุริยะ. (2562). *การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและผู้นำทางการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *มัธยมศึกษายุคใหม่สู่มาตรฐานสากล 2561 (Towards World-Class Standard Education 2018)*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *คู่มือการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้วิกฤติสังคม*. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 1. (2561). *แผนงบประมาณประจำปี 2563*. กาญจนบุรี: กลุ่มบริหารการเงินและสินทรัพย์.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี. (2562). *ข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี ปีการศึกษา 2562*. กาญจนบุรี: กลุ่มนโยบายและแผนสำนักงาน.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2550). *แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์/ราชประชานุเคราะห์*. กาญจนบุรี: โฉวเฮงหมงมีเดีย.
- Best, J. W. (1981). *Research in education*. (4th ed.). Englewood cliff: Prentice Hall.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Likert, R. (1976). *Management styles and the human component*. New York: AMACOM.

ประสิทธิผลของกิจกรรมเพลงภาษาอังกฤษต่อการเรียนรู้และความคงทนของคำศัพท์
และความสามารถในการพูดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

โรงเรียนบ้านระกาย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

**Effectiveness of English Music Activities on Learning and Retention of
Vocabulary and Speaking Ability of Prathomsuksa 5th at Ban Rakai
School, Muang District, Nakhonratchasima Province**

พระสิทธิศักดิ์ พรหมสิทธิ์, สุรพงษ์ คงสัตย์,

ประพันธ์ นิกกระโทก, จ्ञำนงค์ ปุพลา และ ยุตธนา พุนเกิดมะเรง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

**PhraSittisak Promsit, Suraphong Khongsat,
Praphan Nukkratok, Chamnong Puphala and Yutthana Phunkoedmaroeng**
MahaChulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima campus
Corresponding Author, E-Mail: kapko1990@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการสอนภาษาอังกฤษด้วยกิจกรรมเพลงในการเรียนรู้ความคงทนของคำศัพท์และความสามารถในการพูดรวมทั้งความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการเรียนกับประสิทธิผลของการเรียนโดยใช้กิจกรรมเพลงกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 38 คนของโรงเรียนบ้านระกาย อ.เมือง จ.นครราชสีมา ในปีการศึกษา 2563 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบทดสอบคำศัพท์เป้าหมาย 50 คำและแบบทดสอบทักษะการพูดซึ่งใช้ทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียนและหลังจากการเรียนเสร็จสิ้น 4 สัปดาห์เพื่อวัดความคงทนแบบและเกณฑ์การประเมินพฤติกรรมการเรียนซึ่งใช้บันทึกพฤติกรรมการเรียนด้วยเพลงของนักเรียนที่เจาะจงเป็นรายบุคคลและแบบสัมภาษณ์ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีคะแนนการทดสอบหลังเรียนทันทีเพิ่มขึ้นจากคะแนน ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 สำหรับความคงทนด้านคำศัพท์มีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างจากคะแนนหลังเรียนแต่มีผลคะแนนความคงทนในความสามารถด้านการพูดเพิ่มขึ้นจากคะแนนหลังเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งความคล่องแคล่วและความสามารถพูดให้ผู้ฟังเข้าใจได้พฤติกรรมการเรียนด้วยกิจกรรมเพลงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของการเรียนจึงสรุปได้ว่าการเรียนโดยใช้กิจกรรมเพลงทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาความรู้ด้านคำศัพท์ความคงทนในการจดจำคำศัพท์และความสามารถในการพูดได้

คำสำคัญ : การสอนภาษาอังกฤษ; การเรียนโดยใช้กิจกรรมเพลง; ความคงทนในการจดจำคำศัพท์

Abstracts

This research aimed to study the effectiveness of teaching English through music activities on learning and retention of vocabulary and speaking ability as well as the relationship between behavior in learning English through music activities and learning effectiveness. The subjects were 38 Prathomsuksa 5th (Grade5) students in 2020 academic year from Ban Rakai School, Muang District, Nakhonratchasima Province. The instruments used were a target vocabulary test of 50 words and a speaking test, both of which were used before, immediately after the training and 4 weeks after to measure the retention rate and a learning behavior observation form to use in observing specified individuals and semi-structured interview form. The results showed that after the training, the students' scores were significantly higher than before the training ($p = .01$). The retention test scores on vocabulary were not significantly different from the post-test scores. However, the retention test scores on speaking were significantly higher than the post-test scores, especially in terms of fluency and ability to make the listener understand. Behavior in learning through music activities positively correlated with learning effectiveness. It is possible, hence, to conclude that learning English through music activities enable students to develop and retain their vocabulary knowledge and speaking ability

Keyword: Teaching English; Learning Using Music Activities; Retention of Vocabulary

บทนำ

ในปัจจุบันภาษาอังกฤษได้มีบทบาทสำคัญและมีอิทธิพลต่อนานาประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ด้วย เพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาจากประเทศเกษตรกรรมสู่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ต้องรับเอาเทคโนโลยีและความรู้ทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่มาช่วยในการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าและในขณะเดียวกันภาษาอังกฤษก็เป็นภาษาสากลที่ใช้ในวงการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Smith, 1988 : 21-26) ในยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งเป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร (Information Age) ที่ไร้พรมแดนทั้งในด้านของความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการคมนาคม ประเทศต่างๆในภูมิภาคทั่วโลกติดต่อถึงกันได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้นภาษาที่มีบทบาทและเป็นสื่อกลางในการสื่อสารที่ใช้กันมากที่สุดในนานาประเทศ คือ ภาษาอังกฤษ(Jenkins, 2003 : 150) กล่าวว่าภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางที่ช่วยในการสื่อสารระหว่างกลุ่มคนต่างเชื้อชาติและวัฒนธรรมยิ่งไปกว่านั้นภาษาอังกฤษแสดงออกให้เห็นถึงสัญลักษณ์ของความเป็นเอกภาพของคนทั่วโลกที่ใช้ ภาษาอังกฤษสื่อสาร (Cystal 1997 : 136) ซึ่งเห็นว่าภาษาอังกฤษเป็นเพียงภาษาเดียวที่แพร่กระจายไปทั่วทุกมุมโลกนอกจากนี้ภาษาอังกฤษยังเข้ามามีบทบาทความสำคัญทางด้าน สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา วัฒนธรรมอีกด้วย

การเรียนรู้คำศัพท์โดยการท่องจำ หรือ การพูดตามซ้ำๆไม่สามารถทำให้ผู้เรียนจดจำคำศัพท์ได้นาน และไม่ส่งผลให้เกิดความจำระยะยาว(Krashen & Terrell, 1988 :23) แต่การใช้เพลงจะช่วยนักเรียนจดจำคำศัพท์และสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาที่ดีให้แก่ผู้เรียนดังนั้นเพลงจึงเหมาะสมกับการนำไปใช้ใน ห้องเรียน เพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ยิ่งไปกว่านั้นคำศัพท์เพลงยังส่งเสริมทักษะการพูดเนื่องด้วย

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่เน้นจังหวะ (Forster, 2006 : 63-68) การร้องเพลงเป็นจังหวะทำให้เกิดการเรียนรู้ทางภาษาได้ดี โดยที่นักเรียนจะสามารถพูดเป็นประโยคได้แทนที่จะพูดเป็นคำๆอีกทั้งมีการเว้นจังหวะได้อย่างถูกต้องเป็นธรรมชาติ (Weikart, 1998 : 175) ดังนั้น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งอยู่ในช่วงวัยเด็ก อายุประมาณ 10-11 ปี อันเป็น ช่วงวัยที่เหมาะสมกับการปลูกฝังการเรียนรู้ภาษา ควรที่จะใช้วิธีการสอนด้วยเพลง เพื่อให้นักเรียนสนุกกับการทำกิจกรรมในการเรียนช่วยให้มีความกล้าแสดงออกขณะทำกิจกรรมเพลง เพื่อส่งเสริมความรู้ด้านคำศัพท์และความสามารถในการพูดของนักเรียนจากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาวิจัยการพัฒนาชุดเพลงภาษาอังกฤษต่อการเรียนรู้และความคงทนของคำศัพท์และความสามารถในการพูดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนให้บรรลุจุดหมาย ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการเรียนรู้คำศัพท์ความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการใช้กิจกรรมเพลง
2. เพื่อศึกษาความคงทนในการจดจำคำศัพท์และความสามารถในการพูดโดยการใช้กิจกรรมเพลง
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนโดยการใช้กิจกรรมเพลงกับผลการเรียนรู้คำศัพท์ ความสามารถในการพูดของนักเรียน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยในชั้นเรียน (classroom-based research) มีกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (one group pre-test post-test design) มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเปรียบเทียบความรู้ด้านคำศัพท์และความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนทั้งก่อนเรียนหลังเรียนและความคงทนโดยการใช้กิจกรรมเพลงและเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนโดยการใช้กิจกรรมเพลงกับความรู้ด้านคำศัพท์ความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษซึ่งจะนำเสนอในหัวข้อดังนี้ คือกลุ่มตัวอย่างการสร้างเครื่องมือวิจัยการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนบ้านระกาย อำเภอมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 38 คน เลือกโดยวิธีสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (convenient

sampling) ซึ่งครูผู้สอนประจำวิชาภาษาอังกฤษที่โรงเรียนเป็นผู้เลือกกลุ่มให้เพื่อให้เหมาะสมแก่การจัดตารางเรียนของโรงเรียน

1.2 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ บทเพลง

ตัวแปรตาม คือ

1. คะแนนในการทำแบบทดสอบความรู้ด้านคำศัพท์ความสามารถด้านการพูด ก่อนและหลังเรียน

2. คะแนนในการทำแบบทดสอบความรู้ด้านคำศัพท์และความสามารถในการพูด

3. พูด 4 สัปดาห์หลังเสร็จสิ้นการเรียนการสอน

4. พฤติกรรมการเรียนกับประสิทธิผลการเรียน

1.3 ระยะเวลาที่ใช้การทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองปฏิบัติการสอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 เป็นเวลา 14 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 28 ชั่วโมง

2. การเตรียมการเบื้องต้น

ก่อนดำเนินการวิจัยได้มีการเตรียมการ ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาโดยศึกษาขอบเขตเนื้อหารายวิชาและมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีหลักการทำงานวิจัยและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนด้วยการสอนด้วยเพลงเป็นกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน

2. สำนวจคำศัพท์เป้าหมายที่ปรากฏอยู่ในหนังสือแบบเรียนสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ระดับประถมศึกษาปีที่ 5 และจากเอกสารประกอบหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดคำศัพท์ที่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำเป็นต้องเรียนโดยมีเนื้อหาตรงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 คำศัพท์ที่นักเรียนจำเป็นต้องทราบในภาคเรียนที่ 1 มีจำนวนทั้งหมด 133 คำ ครอบคลุม 3 หน่วยการเรียนรู้ซึ่งคำศัพท์อยู่ในหมวดการ ทักทาย ครอบครัว วัน เดือน ปี กีฬา อาชีพ อวัยวะ ประเทศ ลักษณะ สี สภาพอากาศและฤดูกาล

3. จากนั้นผู้วิจัยนำคำศัพท์ทั้ง 133 คำสร้างแบบทดสอบและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ (IOC) ก่อนนำไปใช้ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างบอกความหมายของคำศัพท์

4. หลังจากนำแบบทดสอบเพื่อหาคำศัพท์เป้าหมายให้นักเรียนทำผู้วิจัยนำผลทดสอบมาวิเคราะห์แจกแจงหาความถี่คำที่นักเรียนเกินครึ่งห้องทำคะแนนได้ซึ่งหมายถึงเป็นคำที่นักเรียนส่วนใหญ่รู้และจำได้จะไม่นำคำนั้นมาเป็นคำศัพท์เป้าหมายในการวิจัยจากการทดสอบพบว่าจากคำศัพท์ 133 คำ คำศัพท์ที่นักเรียนทุกคนไม่ทราบความหมายเลยและไม่เกินครึ่งห้อง (น้อยกว่า 15 คน) ที่ทราบความหมายมีจำนวน 85

คำจากคำศัพท์ 85 คำ คำที่ปรากฏอยู่ในเพลงที่จะใช้สอนมีจำนวน 65 คำ ดังนั้นคำศัพท์เป้าหมายที่จะใช้สอนด้วยเพลงจึงมีจำนวน 65 คำ เพลงที่ใช้สอนได้มาจากแหล่งข้อมูลสื่อสารบนอินเทอร์เน็ตจำนวน 19 เพลง ผู้วิจัยได้นำคำศัพท์เป้าหมายทั้ง 65 คำ ไปจัดทำเป็นแบบทดสอบความรู้ด้านคำศัพท์และนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีความสามารถใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มี 7 ชิ้น คือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเพลงแบบทดสอบความรู้ด้านคำศัพท์ก่อนเรียน-หลังเรียน ความคงทนแบบทดสอบความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษเกณฑ์การประเมินความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษแบบประเมินพฤติกรรมการเรียนเกณฑ์การประเมินพฤติกรรมการเรียนและแบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างประกอบด้วย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ ในรายวิชาภาษาอังกฤษหลัก อ 15101 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้วิธีการสอนด้วยกิจกรรมเพลงจำนวน 28 แผน สอนสัปดาห์ละ 2 คาบ คาบละ 60 นาที ในการจัดทำแผนการสอนผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารประกอบสถานศึกษาเพื่อให้แผนการสอนที่จัดทำตรงกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 การออกแบบแผนการสอนในวิจัยครั้งนี้กำหนดให้นักเรียนได้เรียนรู้ตั้งแต่คำศัพท์การสร้างประโยคตามโครงสร้างของไวยากรณ์ทางภาษาอังกฤษ แผนการสอนโดยการใช้เพลงเป็นกิจกรรมหลักในการจัดการเรียนการสอนแต่ละแผนประกอบด้วยขั้นตอนการสอน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (warm up) ขั้นเสนอเนื้อหา (presentation) ขั้นการฝึก (practice) และ ขั้นการนำไปใช้ (production) กิจกรรมเพลงที่ใช้สอนจะอยู่ในขั้นเสนอเนื้อหาและขั้นการฝึกกิจกรรมเพลงที่ใช้สอนประกอบด้วย 3 ชิ้น

3.2 แบบทดสอบก่อน-หลังเรียนและแบบทดสอบวัดความคงทน แบบทดสอบวัดความรู้ด้านคำศัพท์เป็นฉบับเดียวกันทั้งแบบทดสอบก่อนเรียนหลังเรียนและแบบทดสอบวัดความคงทน โดยครั้งแรกเป็นการทดสอบก่อนเรียนและจะนำคะแนนที่ได้มาแบ่งกลุ่มความสามารถของนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเก่ง กลุ่มกลาง และกลุ่มอ่อน การทดสอบครั้งที่สองเป็นการทดสอบหลังเรียนทันทีเมื่อเรียนเนื้อหาครบ 28 คาบ จากนั้นนำแบบทดสอบวัดความรู้ด้านคำศัพท์ไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อดูความเหมาะสมของเวลา ความยากง่ายของข้อสอบหลังจากนั้นนำข้อสอบมาวิเคราะห์ความยากง่ายเพื่อนำแบบทดสอบมาปรับปรุงโดยให้คำตอบถูก 1 คะแนนตอบผิด 0 คะแนน จากนั้นคัดเลือกข้อสอบที่ควรมีความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ซึ่งข้อสอบที่มีประสิทธิภาพเลือกไว้มีค่าความยากง่าย (p) 0.21 - 0.85 มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.60 จำนวน 50 ข้อ และมีความเที่ยง (r_{tt}) ของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.75 แล้วนำแบบทดสอบไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.3 แบบทดสอบความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ แบบทดสอบความสามารถด้านการพูดนี้ประกอบด้วย 10 คำถามซึ่งได้มาจากหน่วยการเรียนรู้ทั้ง 3 หน่วยที่นักเรียนต้องเรียนในภาคเรียนที่ 1 และคำถามที่เลือกมาจะสอดคล้องกับเพลงที่ใช้สอนศัพท์และเป็นคำถามที่นักเรียนจำเป็นต้องตอบหรือสนทนาได้หลังจากได้เรียนไปแล้วเป็นคำถามที่ใกล้เคียงกันกับแบบสอบสัมภาษณ์ความสามารถด้านการพูดของอาจารย์ประจำวิชาภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จะใช้ทดสอบผู้เรียนหลังเรียนเสร็จสิ้นในภาคการศึกษาที่ 2 เพื่อวัดความสามารถทางการพูดของนักเรียนจากการเรียนสองภาคการศึกษา

3.4 เกณฑ์การประเมินความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ ปรับมาจากแบบประเมินการพูดของ FSI (The Foreign Service Institute) ซึ่งมี 5 ด้าน ได้แก่ สำเนียง (accent), ความคล่องแคล่ว (fluency), ความสามารถพูดให้ผู้อื่นเข้าใจ (comprehensible), การเลือกใช้คำศัพท์ (vocabulary) และหลักไวยากรณ์ (grammar) แต่เพื่อให้เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียนเนื่องจากผู้เรียนเป็นเด็กเล็กผู้วิจัยจึงเลือกเกณฑ์การประเมินมาเพียง 4 ด้านได้แก่หลักไวยากรณ์ (grammar), การเลือกใช้คำศัพท์ (vocabulary), ความคล่องแคล่ว (fluency), และความสามารถพูดให้ผู้อื่นเข้าใจ (comprehensible) เพราะในช่วงวัยนี้ควรจะเน้นการพูดสื่อสารเพื่อความเข้าใจเบื้องต้นด้านสำเนียงอาจจะยังไม่ต้องให้ความสำคัญมากนักหลังจากที่ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบวัดความสามารถด้านการพูดและเกณฑ์การให้ คะแนนความสามารถด้านการพูดแล้วได้นำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ประจำวิชาภาษาอังกฤษของโรงเรียนบ้านต้นปรังตรตรวจสอบความถูกต้องของคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) แล้วจึงปรับปรุงแบบสอบความสามารถด้านการพูดและเกณฑ์การประเมินในการทดลองใช้และปรับปรุงแบบทดสอบได้นำแบบทดสอบความสามารถด้านการพูดไปทดลองกับนักเรียนอีกกลุ่มที่มีความสามารถใกล้เคียงกันจำนวน 30 คน จากนั้นนำผลคะแนนมาหาค่า Cronbach's alpha coefficient เพื่อหาความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบทดสอบความสามารถด้านการพูดค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับอยู่ที่ 0.94 แสดงให้เห็นว่าแบบทดสอบดังกล่าวมีความเชื่อมั่นสูงเป็นเครื่องมือที่เชื่อถือได้ผู้วิจัยได้หาค่าความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน (Inter-Rater Reliability) โดยใช้การหาค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของการให้คะแนนการพูด rater ทั้ง 3 ท่านโดยใช้สถิติ Pearson's Correlation พบว่า rater 1 ให้คะแนน การพูดสัมพันธ์ทางบวกกับการให้คะแนนการพูดของ rater 2 และ rater 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.85 และ 0.94 ตามลำดับและ rater 2 ให้คะแนนการพูดสัมพันธ์ทางบวกกับการให้คะแนนการพูดของ rater 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยมี ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.85 นั่นก็หมายความว่า การให้คะแนนการพูดของทั้ง 3 ท่านมีการให้คะแนนแบบเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น ถ้า rater 1 ให้คะแนนมาก rater 2 และ rater 3 ก็จะให้คะแนนมากด้วย

3.5 แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในการทำกิจกรรมเพลงโดยผู้วิจัยได้สร้างรายการสังเกตให้สอดคล้องกับขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเพลงเพื่อใช้สังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน 6 ครั้ง

3.6 เกณฑ์การประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ การเรียนประกอบด้วยรายการสังเกต 4 ด้านได้แก่ 1) การพูดทบทวนประโยค 2) การร้องเพลง 3) การแสดงท่าทางประกอบและ 4) การจับคู่สนทนาแต่ละด้านจะมีคะแนนเต็มด้านละ 4 คะแนนดังนั้นนักเรียนจะมีคะแนนรวมด้านละ 24 คะแนนผู้วิจัยได้หาค่าความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน (Inter-Rater Reliability) โดยใช้การหาค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของการให้คะแนนสังเกตพฤติกรรม rater ทั้ง 3 ท่าน โดยใช้สถิติ Pearson's Correlation พบว่า rater 1 ให้คะแนนสังเกตพฤติกรรมสัมพันธ์ทางบวกกับการให้คะแนนสังเกตพฤติกรรมของ rater 2 และ rater 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.77 และ 0.92 ตามลำดับและ rater 2 ให้คะแนนสังเกตพฤติกรรมสัมพันธ์ทางบวกกับการให้คะแนนสังเกตพฤติกรรมของ rater 3 อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.79 นั่นก็หมายความว่า การให้คะแนนสังเกตพฤติกรรมของทั้ง 3 ท่านมีการให้คะแนนแบบเป็นไปในทิศทางเดียวกันเช่นถ้า rater 1 ให้คะแนนมาก rater 2 และ rater 3 ก็จะให้คะแนนมากด้วย

3.7 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การสัมภาษณ์แบบปากเปล่าสัมภาษณ์นักเรียนจำนวน 6 คน โดยเลือกจากนักเรียนผู้ที่มีคะแนนการทดสอบความคงทนในความสามารถด้านการพูดเพิ่มขึ้นมากที่สุดจากกลุ่มเก่งกลางอ่อนกลุ่มละ 2 คนและสัมภาษณ์นักเรียนเป็นรายบุคคลใช้เวลาคนละ 5 นาทีรวมเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ทั้งหมด 30 นาทีเป็นการสัมภาษณ์เพิ่มเติมหลังจากการนำคะแนนการทดสอบมาวิเคราะห์ผล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ตามขั้นตอนดังนี้

1. ให้กลุ่มตัวอย่างทำการทดสอบก่อนเรียน (pre-test) จำนวน 50 ข้อ ใช้เวลา 1 ชั่วโมงเพื่อวัดความรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนและทดสอบความสามารถด้านการพูดของนักเรียนโดยทดสอบเป็นรายบุคคลในวิธีการสอบสัมภาษณ์ผู้วิจัยเป็นผู้ถามคำถามทั้งหมด 10 ข้อ ผู้วิจัยและครูประจำวิชาภาษาอังกฤษประจำโรงเรียนเป็นผู้ให้คะแนนนักเรียน

2. ดำเนินการทดลองสอนโดยใช้กิจกรรมเพลงโดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอนจำนวน 28 คาบ คาบละ 60 นาที สัปดาห์ละ 2 คาบ ระหว่างการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมเพลง 6 ครั้งผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนจำนวน 9 คน เป็นนักเรียนกลุ่มเก่ง กลาง อ่อน กลุ่มละ 3 คนแบ่งกลุ่มจากคะแนนทดสอบคำศัพท์ก่อนเรียนโดยมีผู้ประเมินให้คะแนนจำนวน 3 คน ได้แก่ผู้วิจัยและครูประจำวิชาภาษาอังกฤษประจำโรงเรียนเป็นผู้ให้คะแนนนักเรียน

3. หลังดำเนินการสอนครบ 28 คาบ ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบหลังเรียนทันที (post-test) โดยใช้แบบทดสอบฉบับเดิมที่ใช้เป็นแบบทดสอบก่อนเรียน (pre-test) และสอบ ความสามารถด้านการพูดของนักเรียนโดยใช้แบบสอบสัมภาษณ์ชุดเดิมและใช้ผู้ประเมินท่านเดิม

4. การทดสอบความคงทนความรู้ด้านคำศัพท์และความสามารถในการพูดทำการทดสอบหลังจากเสร็จสิ้นการสอนแล้วเป็นเวลา 4 สัปดาห์แบบทดสอบความรู้ด้านคำศัพท์ที่ใช้มีการจัดเรียงข้อคำถามและตัวเลือกใหม่ส่วนแบบทดสอบความสามารถด้านการพูดใช้ชุดเดิมและผู้ประเมินท่านเดิม

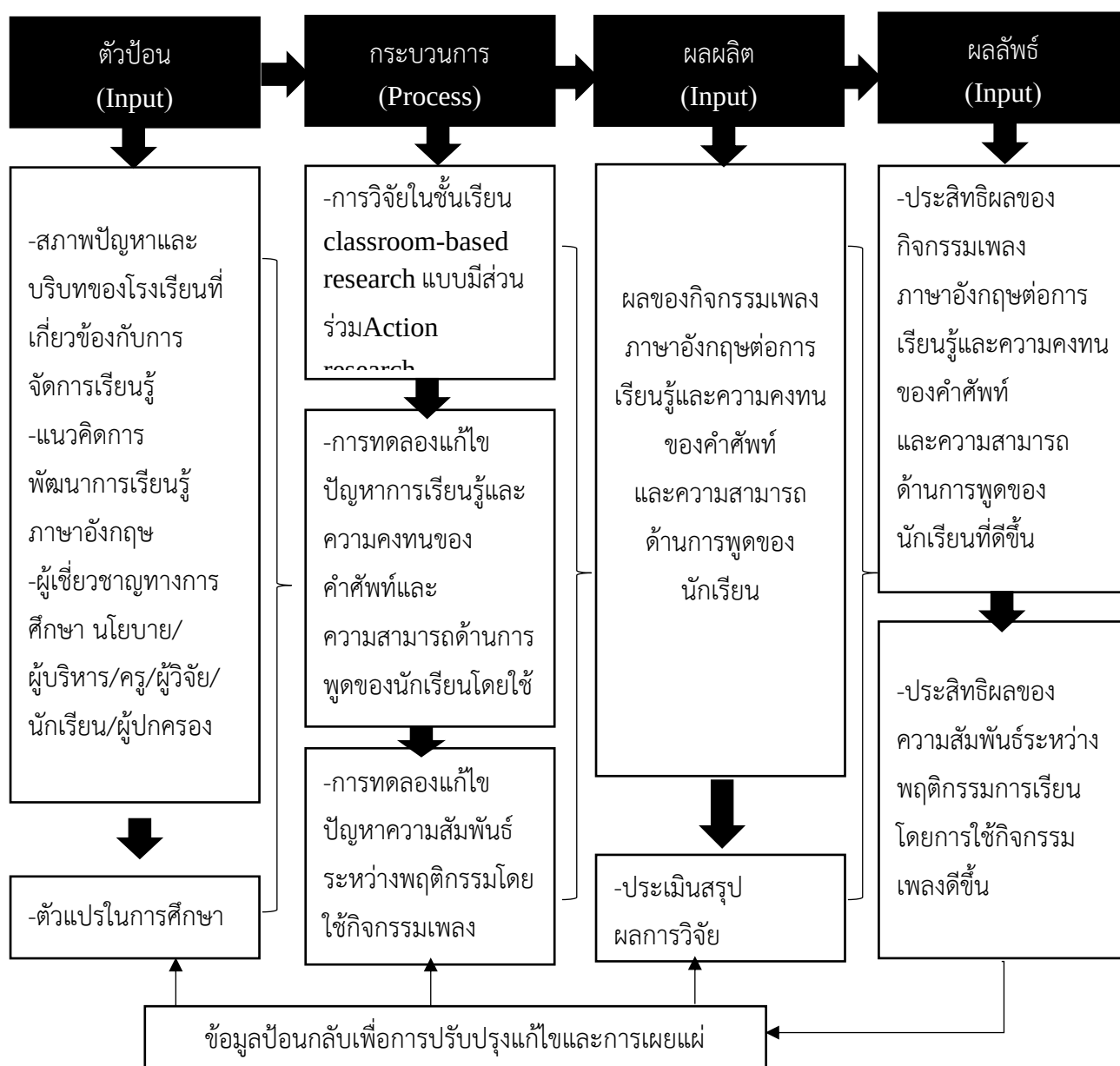
5. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลในงานวิจัยนี้ประกอบด้วยข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพข้อมูลเชิงปริมาณได้มาจากแบบทดสอบก่อนเรียนหลังเรียนและความคงทนแบบทดสอบความสามารถ ด้านการพูดและแบบสังเกตพฤติกรรมส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพนั้นได้จากการสัมภาษณ์นักเรียนหลังการทดสอบหลังเรียนการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 2 ประเภทผู้วิจัยใช้วิธีดังต่อไปนี้

5.1. ข้อมูลเชิงปริมาณ หาค่าดัชนีความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ
ศัพท์คำ

ความเที่ยง (r_{tt}) ของแบบทดสอบศัพท์แบบทดสอบความสามารถด้านการพูดและแบบสังเกตพฤติกรรมเปรียบเทียบความด้านรู้คำศัพท์และความสามารถในการพูด นำคะแนน แบบทดสอบความรู้ด้านศัพท์และความสามารถในการพูดก่อนเรียนมาเปรียบเทียบกับคะแนนหลังเรียนและนำคะแนนหลังเรียนเปรียบเทียบกับคะแนนวัดความคงทนโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐานคือค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบความแตกต่างโดยใช้ Paired Sample t-test เพื่อหาค่านัยสำคัญทางสถิติ และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ระหว่างความรู้ด้านคำศัพท์และความสามารถในการพูดและพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเพลงในชั้นเรียนและหาค่าความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน (Inter-Rater Reliability) โดยใช้การหาค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)

5.2. ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐานและการแจกแจงความถี่แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอเป็นข้อมูลเชิงพรรณนา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงความรู้ด้านคำศัพท์ความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียนของนักเรียน

ความรู้ด้านคำศัพท์ ความสามารถด้านการพูด ภาษาอังกฤษก่อนและหลัง เรียนของนักเรียน	Pre-test		Post-test		(d)	t-value	Sig (2 tailed)
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.			
คะแนนศัพท์ (50 คะแนน)	15.24	7.74	27.29	9.37	12.05	13.281**	0.01
คะแนนการพูด (200คะแนน)	83.64	13.91	126.48	16.58	78.84	35.817**	0.01
ไวยากรณ์ (50 คะแนน)	19.21	3.35	34.46	6.75	12.25	17.388**	0.01
การเลือกใช้คำศัพท์ (50 คะแนน)	22.51	3.86	40.01	4.64	19.30	30.763**	0.01
ความคล่องแคล่ว (50 คะแนน)	20.71	3.86	40.01	4.46	19.30	30.763**	0.01
การพูดให้ผู้อื่นเข้าใจ (50 คะแนน)	21.21	3.54	42.28	3.60	21.07	41.976**	0.01

หมายเหตุ ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 เป็นการเปรียบเทียบความรู้คำศัพท์และความสามารถในการพูดก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนทั้งห้องข้อมูลจากตารางแสดงให้เห็นว่าผลการสอบหลังเรียนทั้งความรู้ด้านศัพท์และความสามารถในการพูดสูงกว่าผลการสอบก่อนเรียนโดยค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบคำศัพท์ก่อนเรียนอยู่ที่ 15.24 และหลังเรียนอยู่ที่ 27.29 ค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบคำศัพท์หลังเรียนเพิ่มขึ้น 12.25 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบความสามารถด้านการพูดก่อนเรียนอยู่ที่ 83.64 ค่าเฉลี่ยหลังเรียนอยู่ที่ 126.48 ค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบความสามารถด้านการพูดหลังเรียนเพิ่มขึ้น 78.84 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จากตัวเลขดังกล่าวสรุปได้ว่าผลการสอนคำศัพท์โดยใช้กิจกรรมเพลงเป็นหลักช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์เพิ่มขึ้นและพัฒนาความสามารถด้านการพูดเมื่อพิจารณาทางด้านของความสามารถด้านการพูดนักเรียนมีพัฒนาการทางด้านการเลือกใช้คำศัพท์เพิ่มขึ้นมากที่สุดรองลงมาคือความสามารถพูดให้ผู้อื่นเข้าใจความคล่องแคล่วและไวยากรณ์

ตารางที่ 2 ตารางแสดงความรู้ด้านคำศัพท์ความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนและความคงทนของความรู้ของนักเรียน

ความรู้ด้านคำศัพท์ ความสามารถด้านการพูด ภาษาอังกฤษหลังเรียน และความคงทนของ ความรู้ของนักเรียน	Pre-test		Post-test		(d)	t-value	Sig (2 tailed)
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.			
คะแนนศัพท์ (50 คะแนน)	27.29	9.37	28.26	9.00	0.97	1.510**	0.14
คะแนนการพูด (200คะแนน)	162.48	16.58	169.43	13.02	6.95	3.261**	0.01
ไวยากรณ์ (50 คะแนน)	34.46	6.75	33.00	6.65	-1.46	1.873	0.07
การเลือกใช้คำศัพท์ (50 คะแนน)	45.74	3.65	46.63	2.27	0.89	1.513	0.14
ความคล่องแคล่ว (50 คะแนน)	40.01	4.64	44.99	3.28	4.98	6.895**	0.01
การพูดให้ผู้อื่นเข้าใจ (50 คะแนน)	42.28	3.60	44.81	2.98	2.53	4.489**	0.01

หมายเหตุ ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นผลการสอบหลังเรียนและผลการสอบวัดความคงทนซึ่งพบว่าค่าเฉลี่ยหลังเรียนของคะแนนศัพท์อยู่ที่ 27.29 แต่ค่าเฉลี่ยของการสอบวัดความคงทนอยู่ที่ 28.26 จากตัวเลขดังกล่าวสรุปได้ว่าเมื่อเวลาผ่านไป 4 สัปดาห์นักเรียนมีความคงทนใจการจดจำคำศัพท์เพิ่มขึ้นจากหลังเรียนเล็กน้อยคิดเป็นค่าเฉลี่ย 0.97 ส่วนความสามารถด้านการพูดของนักเรียนโดยภาพรวมคะแนนความคงทนความสามารถด้านการพูดสูงกว่าผลการสอบหลังเรียนโดยค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบคำศัพท์หลังเรียนอยู่ที่ 162.48 และความคงทนอยู่ที่ 169.43 ค่าเฉลี่ยการสอบวัดความคงทนความสามารถด้านการพูดหลังเรียนเพิ่มขึ้น 6.95 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จากตัวเลขดังกล่าวสรุปได้ว่าผลการสอนคำศัพท์โดยใช้กิจกรรมเพลงเป็นหลักช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการพัฒนาความสามารถด้านการพูดโดยเมื่อพิจารณารายด้านหลังการเรียน 4 สัปดาห์นักเรียนมีคะแนนความคงทนด้านความคล่องแคล่วเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 4.98 จากคะแนนหลังเรียนเฉลี่ย 40.01 และคะแนนความคงทนด้านการพูดให้ผู้อื่นเข้าใจเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 2.53 จากคะแนนหลังเรียนเฉลี่ย 42.28 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 3 ตารางแสดงผลการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะทำกิจกรรมเพลงของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง 9 คน

พฤติกรรมการเรียนรู้	คะแนน	
	$\bar{x}$	S.D.
การพูดทบทวนประโยค (24 คะแนน)	15.11	4.79
การร้องเพลง (24 คะแนน)	14.69	4.25
การแสดงท่าทางประกอบ (24 คะแนน)	15.63	3.99
การจับคู่สนทนา (24 คะแนน)	15	4.70

จากตารางที่ 3 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่จากนักเรียนทั้งหมด 9 คนมีพฤติกรรมขณะทำกิจกรรมเพลงทั้ง 4 ด้านใกล้เคียงกันโดยนักเรียนให้ความร่วมมือในด้านการแสดงท่าทางประกอบเพลงมากที่สุดรองลงมาคือการพูดทบทวนประโยคการจับคู่สนทนาและการร้องเพลงตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาการสอนคำศัพท์และความสามารถในการพูดผ่านกิจกรรมเพลงของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่าคะแนนก่อนและหลังการทดลองในภาพรวมของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดทั้ง ความรู้คำศัพท์และความสามารถในการพูดทางภาษาอังกฤษแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่เมื่อ พิจารณารายละเอียดเฉพาะด้านของความสามารถด้านการพูดพบว่านักเรียนมีพัฒนาการทางด้านการเลือกใช้ คำศัพท์เพิ่มขึ้นมากที่สุดรองลงมาคือ ความสามารถพูดให้ผู้อื่นเข้าใจความคล่องแคล่วและไวยากรณ์ในด้าน ความรู้คำศัพท์เพิ่มขึ้นเนื่องจากเหตุผลที่ว่ากรร้องเพลงและการแสดงท่าทางประกอบเพลงทำให้เกิดความ สนุกเพลิดเพลินสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (Gardner, R.,1985 : 21)พบว่าในวัฒนธรรมดนตรีตะวันตก นั้นทำให้ผู้เรียนส่วนใหญ่รู้สึกมีความสุขมากกว่าความโศกเศร้าจึงทำให้เรียนรู้ได้โดยไม่มี ความกดดันและสร้าง แรงจูงใจในการเรียนภาษาทำให้นักเรียนสามารถจดจำคำศัพท์ได้ง่ายขึ้น ดังทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาที่สองของ Krashen สมมุติฐานที่ 5 ตัวปิดกั้นการเรียนรู้ (The Affective Filter Hypothesis) Krashen ที่กล่าวว่าตัว แปรด้านอารมณ์มีความสัมพันธ์กับการประสบความสำเร็จในการเรียนภาษาที่สองเมื่อผู้เรียนมีภาวะจิตใจสงบตัว ปิดกั้นการเรียนรู้ก็จะลดน้อยลงจึงทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนสูงมีความมั่นใจสูงและมีความกังวลต่ำ จึงสามารถเรียนรู้ได้มาก (Krashen & Terrell, 1988 : 23) ในส่วนของคะแนนความสามารถด้านการพูดนั้น นักเรียนมีพัฒนาการไม่เหมือนกันส่วนในด้านความสามารถด้านการพูดนักเรียนมีพัฒนาการทางความสามารถ ด้านการพูดเพิ่มขึ้นเนื่องจากการทำกิจกรรมเพลงทำให้นักเรียนลดความกังวลเปิดรับการเรียนรู้มากขึ้นถ้าที่ จะพูด

สรุปผลวิจัย พบว่า ภาพรวมผลคะแนนหลังเรียนด้านการเรียนรู้คำศัพท์และความสามารถในการพูดของนักเรียนทั้งหมดหลังเรียนด้วยกิจกรรมเพลงเพิ่มขึ้นด้านไวยากรณ์ด้านการเลือกใช้คำศัพท์ด้านความคล่องแคล่วและด้านการพูดให้ผู้อื่นเข้าใจมีพัฒนาการด้านเลือกใช้คำศัพท์ได้ดีที่สุดทั้งการออกเสียงและการเลือกใช้ศัพท์ได้ถูกต้องในบริบทสนทนาความสามารถด้านการพูดด้านการพูดให้ผู้อื่นเข้าใจโดยนักเรียนสามารถพูดสื่อสารให้คู่สนทนาเข้าใจในสิ่งที่นักเรียนต้องการสื่อได้โดยนักเรียนบางคนมีการใช้ท่าทางประกอบขณะพูดทำให้เพิ่มความเข้าใจได้มากขึ้นด้านความคล่องแคล่ว โดยนักเรียนสามารถพูดโต้ตอบกับคู่สนทนาได้ทันทีโดยไม่ต้องใช้เวลาคิดคำตอบนานและด้านสุดท้ายคือด้านไวยากรณ์เนื่องด้วยไวยากรณ์เป็นสิ่งที่ซับซ้อนนักเรียนต้องใช้เวลามากเพื่อทำความเข้าใจซึ่งเป็นที่ยากสำหรับนักเรียนจึงทำให้นักเรียนต้องใช้เวลามากเพื่อพัฒนาด้านนี้เพื่อนำมาใช้ ในการพูดเป็นประโยคได้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ทางภาษา

ผลคะแนนความคงทนในการจดจำคำศัพท์หลังการเรียนเสร็จสิ้นไปแล้ว 4 สัปดาห์พบว่าโดยภาพรวมนักเรียนทั้งหมดมีคะแนนความคงทนคงเดิมเมื่อเปรียบเทียบกับผลคะแนน หลังเรียนเมื่อพิจารณานักเรียนเป็นรายกลุ่มทั้งกลุ่มเก่ง กลุ่มกลางและกลุ่มอ่อนพบว่ามีความคงทนเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเมื่อเทียบกับคะแนนหลังเรียนแสดงให้เห็นว่าเมื่อเวลาผ่านไปนักเรียนยังคงรู้และจดจำคำศัพท์ได้ดี คะแนนความคงทนของความสามารถด้านการพูดของนักเรียนทั้งหมดโดยรวมเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่าด้านที่นักเรียนมีการพัฒนาขึ้นสองด้าน คือด้านความคล่องแคล่วและด้านการพูดให้ผู้อื่นเข้าใจ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนโดยใช้กิจกรรมเพลงกับความรู้ด้านคำศัพท์และความสามารถในการพูดพบว่าพฤติกรรมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่การพูดทบทวนประโยคการร้องเพลง การแสดงท่าทางประกอบและการจับคู่สนทนา มีความสัมพันธ์กับการจดจำคำศัพท์และความสามารถในการพูดของนักเรียน เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการทำกิจกรรมเพลงกับความสามารถด้านการพูดรายด้าน พบว่า พฤติกรรม 2 ด้าน ได้แก่การแสดงท่าทางประกอบและการจับคู่สนทนา มีผลต่อคะแนนของความสามารถด้านการพูดทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ด้านไวยากรณ์ด้านการเลือกใช้คำศัพท์ด้านความคล่องแคล่วและด้านการพูดให้ผู้อื่นเข้าใจส่วนพฤติกรรม อีก 2 ด้าน ได้แก่การพูดทบทวนประโยคและการร้องเพลงมีผลต่อการพูดเพียง 3 ด้านได้แก่ด้านไวยากรณ์ด้านความคล่องแคล่วและด้านการพูดให้ผู้อื่นเข้าใจแต่ไม่มีผลต่อด้านการเลือกใช้คำศัพท์เพราะว่าการพูดทบทวนประโยคและการร้องเพลงเป็นเพียงการเปล่งเสียงเพื่อออกเสียงคำและประโยคเพื่อให้คุ้นชินกับรูปแบบประโยคเพื่อช่วยให้จดจำศัพท์และเนื้อร้องจึงไม่มีผลต่อการเลือกใช้คำศัพท์ถูกต้องตามบริบทสนทนา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ข้อเสนอแนะด้านการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมเพลง

1. ในการสอนด้วยกิจกรรมเพลงครูควรกระตุ้นนักเรียนทุกคนให้ปฏิบัติตามขั้นตอนของกิจกรรมเพลงทุกขั้นตอนเพราะจะมีผลต่อการเรียนรู้คำศัพท์และการพูดของนักเรียน
2. พฤติกรรมการทำกิจกรรมเพลงมีผลกับการเรียนรู้คำศัพท์ครูจึงควรผลักดันให้นักเรียนทุกคนมีความกล้าและสร้างพฤติกรรมอันพึงประสงค์ในการเรียนด้วยเพลงให้มากยิ่งขึ้นเพราะการเปล่งเสียงร้องเพลงเป็นหัวใจหลักของการสอนด้วยกิจกรรมเพลงซึ่งสามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการสื่อสารได้
3. จากการสัมภาษณ์พบว่านักเรียนยังจำเนื้อเพลงไม่ได้หลังจากการเรียนจึงควรเลือกเพลงที่เนื้อเพลงไม่ยาวจนเกินไปเพื่อง่ายแก่การจดจำและควรทบทวนเพลงเก่าก่อนที่จะสอนเพลงใหม่สอนทีละเพลงเพื่อไม่ให้นักเรียนเกิดความสับสน และครูควรจัดทำเนื้อเพลงให้แก่ นักเรียนในกรณีที่ ต้องสอนหลายเพลง เพื่อ นักเรียนจะได้นำไปฝึกร้องเองนอกเวลาเรียน
4. ควรสอนคำศัพท์โดยเน้นการเขียนด้วยเพราะการสอนเพลงส่วนมากจะมุ่งเน้นการอ่านออกเสียงและจดจำความหมายเพื่อให้นักเรียนจะอ่านออกและเข้าใจความหมายเมื่อเห็น คำศัพท์นั้น
5. ครูควรให้นักเรียนอ่านออกเสียงจนคล่องก่อนที่จะให้ร้องเป็นเพลงและอธิบายโครงสร้างทางภาษาหรือคำศัพท์ทุกครั้งทีสอนเพลงเป็นการพัฒนาความสามารถทางการพูดคำศัพท์และโครงสร้างภาษา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวัดความสามารถความสามารถด้านการพูดโดยใช้แบบทดสอบไม่ซ้ำกัน ในการทดสอบหลังเรียนและความคงทนเพื่อให้เห็นชัดเจนว่านักเรียนพัฒนาด้านการพูดจริง ๆ โดยการเปลี่ยนคำศัพท์ในคำถามแต่โครงสร้างและรูปแบบประโยคการสนทนายังคงเดิม
2. แบบทดสอบคำศัพท์ หลังเวลาผ่านไป 4 สัปดาห์ควรเปลี่ยนรูปแบบของข้อสอบแทนการสลับที่ข้อคำศัพท์เพื่อให้แบบทดสอบมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. ครูควรหาเพลงตามสมัยนิยมมาร่วมใช้ในการสอนเพื่อเป็นการให้นักเรียนมีพัฒนาการต่อยอดจากเพลงสั้นๆง่ายๆที่นักเรียนเคยเรียน
4. ควรนำวิธีการหรือรูปแบบในการสอนการอ่านและการเขียนมาใช้ร่วมกับการสอนด้วยกิจกรรมเพลงเพื่อให้เกิดการพัฒนาการอ่านและการเขียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Crystal, David. (1997). *English as Global Language*. Cambridge : Cambridge University Press.
- Froster, E. (2006). The value of songs and chants for young learners. *Journal of Research and Innovation in the Language Classroom*. 16, 63-68.
- Gardner, R. (1985). *Social psychology and second language learning: the role of attitude and motivation*. London: Edward Arnold Ltd.
- Jenkins, J. (2003). *Word Englishes*. London : Routledge
- Krashen, S. & Terrell D. (1988) *The natural approach: language acquisition in classroom* Great Britain : Pergamon/Alemany Press.
- Smith, E.(1988) ELT Newsletter. *The role of English in Thailand : Transition and Traditions*. 4 (1), 21-26.
- Weikart, P. (1988) *Teaching movement and dance: a sequential approach to rhythmic movement*. Ypsilanti,MI: High/space Press.

การพัฒนาแบบการสอนการอ่านเชิงวิชาการโดยใช้แนวทางการเรียนรู้ภาษาเพื่อ
ความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ ในการพัฒนาความสามารถในการอ่าน
ภาษาอังกฤษทางวิชาการ กลวิธีการเรียนรู้และทักษะการแก้ปัญหา
**The Development of Academic Reading Instruction Model by Using
Cognitive Academic Language Learning Approach (CALLA) and
Problem-Based Instruction to Enhance Academic English
Reading Ability, Learning Strategies and
Problem-Solving Ability**

ฉัตรปวีณ อัมภา และ วิสาข์ จิตวิวัฒน์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Chatpaween Umpa and Wisa Chattiwat

Silpakorn University, Thailand

Corresponding Author E-Mail: cutesomchun@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและหาประสิทธิภาพรูปแบบการสอน 2) ศึกษาการใช้กลวิธีการเรียนรู้ 3) ศึกษาทักษะการแก้ปัญหา 4) ศึกษาความคิดเห็น กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาปริญญาตรี สาขาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ภาคเรียนที่ 2 เทอม 2563 จำนวน 30 คน โดยเป็นตัวแทนประชากร เครื่องมือที่ใช้คือ 1) รูปแบบการสอน 2) แบบสอบถาม 3) แบบวัดกลวิธีการเรียนรู้ 4) แบบวัดความสามารถในการอ่าน 5) แบบวัดทักษะการแก้ปัญหา สถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าทดสอบที (t-test) พบว่า

1. การพัฒนาแบบการสอนมี 5 องค์ประกอบหลัก และเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล มีขั้นตอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ขั้นเตรียมความพร้อม 2. ขั้นการนำเสนอ 3. ขั้นปฏิบัติ 4. ขั้นการประเมินตนเอง และ 5. ขั้นขยาย และประสิทธิภาพเท่ากับ 80.03/80.47

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการอ่าน พบว่า คะแนนการอ่านหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนทุกด้าน คิดเป็นร้อยละ 88.78 และการหาใจความสำคัญใช้มากที่สุด ร้อยละ 4.73

3. การใช้กลวิธีการเรียนรู้มากที่สุด คือ การอนุมาน โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.00$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.459)

4) การเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหา ก่อนและหลังใช้รูปแบบ พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5) ความคิดเห็นของผู้เรียน พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58

6) การรับรองรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.18 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.30

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ; ความสามารถในการอ่าน; กลวิธีการเรียนรู้; ทักษะแก้ปัญหา

Abstracts

The objectives of this research were 1) to develop and find the effectiveness of the teaching style 2) to study the use of learning strategies 3) to study problem-solving skills 4) to study the opinions. The samples were 30 students of English major of Faculty of Arts Bangkokthonburi university, in academic year B.E. 2563 selected. The research's tools were 1) English test 2) questionnaire 3) learning strategies measurement 4) reading ability test 5) problem solving skills measurement. The qualitative data were analyzed by mean ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.), and t-test dependent. The research results were as follows

1. The development and efficiency comprised 5 elements and tools for measurement and evaluation which was the five steps: 1. Preparatory stage, 2. Presentation stage, 3. Practical step, 4. Self-assessment step, and 5. Extended stage and efficiency of the model met the assigned criteria 80/80 (80.03/80.47).

2. Comparison of the students' problem-solving skills measurement was found that the students' post-learning was higher than the pre-learning with the statistical significance of .05.

3. The students' opinions were found that the mean was 4.19 and the standard deviation was 0.58.

4. The form accreditation by 5 experts was at a high level (mean = 4.18, standard deviation = 0.30.)

Keywords: The Development of Model; The Ability to Read; Learning Strategies; Problem Solving Skills

บทนำ

กลวิธีในการอ่านเป็นกระบวนการทางจิตที่ผู้อ่านมีสติเลือกที่จะใช้ในการทำความเข้าใจการอ่าน สอดคล้องกับ Mokhtari and Reichard (2002 : 249-259) กล่าวว่า การรับรู้ของกระบวนการความเข้าใจที่เพิ่มขึ้นของนักเรียน ในขณะที่อ่านเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญต่อการสร้างสรรค์และยังได้กลายเป็นตอบสนอง กลวิธีของการอ่านอีกด้วยดังนั้นการวิเคราะห์การใช้กลวิธีการอ่านแสดงว่าผู้อ่านมีความเข้าใจ สิ่งที่อ่านเพื่อ รวบรวมความหมายจากสิ่งที่อ่านนั้น นอกจากนี้ Huang, Chern และ Lin, (2009 : 13-26) เชื่อว่า การรับรู้ ของกระบวนการความเข้าใจที่เพิ่มขึ้นของนักเรียน ในขณะที่อ่านเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญต่อการสร้างสรรค์ และยังได้กลายเป็นตอบสนองกลวิธีของการอ่านอีกด้วย ในทางตรงกันข้ามเมื่อผู้เรียนอ่านเพื่อความเข้าใจแต่ยัง ไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาหรือข้อความระหว่างการอ่านและไม่ได้ตระหนักถึงการใช้กลวิธีการอ่านเพื่อตอบสนอง การอ่านได้ โดยพบว่าผู้มีเพียงร้อยละ 27.46 ที่ผู้เรียนสามารถใช้กลวิธีการอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Clump, Bauer and Bradley, 2004 : 227-229) กลวิธีการอ่านเนื้อหาหรือข้อความในงานประเภทวิชาการ มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาปีแรกในระดับมหาวิทยาลัย การสอนอ่านเพื่อความ เข้าใจถือเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์หลักของการสอนภาษาอังกฤษแก่ผู้เรียนเป็นภาษาที่สอง แต่ยังคงพบปัญหา ส่วนใหญ่ของการอ่านเพื่อความเข้าใจที่เกิดขึ้นกับนักเรียนนั้นยังคงมีความยากลำบากในเรื่องของการทำการ ทดสอบการอ่านจับใจความสำคัญ โดยนักเรียนไม่ได้รับการสอนในเรื่องของการใช้กลวิธีในการอ่านมาก เท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนมีความสามารถในการอ่าน แต่ไม่เข้าใจในสิ่งที่อ่าน อีกทั้งนักเรียนมักจะ หลีกเลี่ยงคำศัพท์ยากหรืออ่านแล้วไม่เข้าใจความหมายของคำนั้นๆ และครูผู้สอนมักจะละเลยการสอนกลวิธีใน การอ่าน แต่จะทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ป้อนข้อมูลมากเกินไป ดังนั้นเพื่อเป็นแก้ไขปัญหาคือการเรียนการสอนกล วิธีวิธีการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจอย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อส่งเสริม และช่วยให้ผู้เรียนอ่านและทำความเข้าใจในตำราภาษาอังกฤษอย่างถ่องแท้ ทั้งนี้ในปัจจุบันพบว่ามี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะการใช้เทคนิค วิธีการ สอนและกิจกรรมการเรียนที่หลากหลาย (Bisland, 2004 : 52-58) เนื่องจากทักษะการอ่านเป็นทักษะที่ สำคัญที่จะต้องเรียนรู้ให้เกิดความกระจำชัดและเข้าใจขณะอ่าน (Anderson, 2003 : 20-22)

นอกจากนี้มีผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการใช้กลวิธีการเรียนรู้โดยชี้ให้เห็นว่าความถี่ของการใช้กลวิธีการ เรียนรู้ภาษาที่ใช้โดยผู้เรียนภาษาที่ประสบความสำเร็จสูงกว่า ผู้เรียนภาษาที่ใช้กลวิธีการเรียนรู้ภาษาน้อย อย่างไรก็ตามผลการศึกษาในการสำรวจกลวิธีการเรียนรู้ภาษาในการตอบสนองความคาดหวังของนักการศึกษา หลายคนพบว่า การเน้นความสำคัญของการเรียนการสอนกลวิธีการเรียนรู้ภาษาโดยผู้เรียนที่ประสบ ความสำเร็จในการเรียนนั้นเริ่มจากการส่งเสริมการเรียนรู้กลวิธีการใช้ภาษาในขั้นของการการฝึกอบรมในขณะ สอนภาษา แต่หลังจากช่วงกลางทศวรรษที่แปดสิบเป็นต้นมา เริ่มมีการศึกษาการพัฒนาการใช้กลวิธีการเรียนรู้ทาง ภาษาในเรื่องของวิธีการใช้ (Chamot, 2005 : 87-102)

ปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง สำหรับการใช้กลวิธีการอ่านข้อความซึ่งถือเป็นการระบุข้อมูลที่สำคัญ และยังเป็น การที่ผู้อ่านตระหนักถึงการใช้กลวิธีในการอ่าน ดังเช่น สุพิมล ทรงประ ดิษฐ์ (2541 : 21) ที่กล่าวว่า ปัญหา ของการอ่านที่เกิดขึ้นอาจเนื่องมาจากครูผู้สอนยังใช้วิธีการสอนแบบเดิมโดยการอ่านแล้วแปลหรือ อธิบาย คำศัพท์ให้ผู้เรียนฟังจากนั้นให้ผู้เรียนอ่านตาม ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนจึงให้ผู้เรียนเป็นเพียงผู้ตอบ คำถาม รับ ฟัง และจดจำในสิ่งที่สอนอย่างเดียว โดยขาดการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและการสอนโดย ใช้กลวิธีการอ่าน สอดคล้องกับ Braten และ Samuelstuen (2007 : 1–20) กล่าวถึง การสอนกลวิธีการอ่าน อาจมีผลต่อการฟังและการใช้ภาษา ทั้งนี้ประสิทธิภาพของกลวิธีการสอนอ่าน อาจได้รับอิทธิพลจากความยาก ง่ายของสื่อที่ใช้ในการเรียนรู้อีกด้วย และยังสอดคล้องกับ Chamot (2007 : 317-331) ที่กล่าวว่า การสอน กลวิธีการอ่าน มักเชื่อมโยงกับการใช้กลวิธีการเรียนรู้และการแก้ปัญหา ได้แก่ กลวิธีด้านความรู้ความคิด (Cognitive strategies) กลวิธีที่นำไปสู่ความสำเร็จ (Metacognitive strategies) และกลวิธีด้านสังคม (Social strategies) แนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นความสำคัญของ รูปแบบการสอนแนวทางการเรียนรู้ภาษา เพื่อความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ (Cognitive academic language learning approach (CALLA) ใน การสอนอ่านในระดับสูงกว่าการอ่านในลักษณะอื่นๆ ทั้งนี้ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้น จะส่งผลให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างปฏิสัมพันธ์ด้านการเรียนรู้ และสามารถเกิดการประยุกต์ใช้ความรู้เดิม มาสู่ การค้นหาความหมายใหม่ของข้อมูลความคิดในระดับที่สูงขึ้น อีกทั้งยังสามารถพัฒนาและควบคุมการ เรียนรู้ของตนเองได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้วิธีสอนแนวทางการเรียนรู้ภาษาเพื่อ ความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ (Cognitive academic language learning approach (CALLA) และ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการในการใช้กลวิธีการเรียนรู้ที่ดีนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องเสาะแสวงหา เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมาร่วมในการจัดการเรียนการสอน (Broussard, and Garrison, 2004 : 106-120) อีกทั้งอาจกล่าวได้ว่าการจัดแนวทางการสอนดังกล่าวสอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในเชิงการบูรณาการองค์ความรู้ ทักษะ ความ เชี่ยวชาญและสมรรถนะ (Competency-based) ที่ใช้การ ใช้ ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Instruction) สู่ทักษะการคิดขั้นสูงให้เกิดกับผู้เรียน (Docktor and Heller, 2009 : 133–136) ทั้งนี้เนื่องจากทักษะสำคัญของการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 นั้น เน้น ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการแก้ไขปัญหา (Problem Based Instruction) เพื่อนำไปสู่การต่อยอดการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาให้เกิดทักษะที่สำคัญด้านต่างๆ อีกทั้งต้องสามารถรับกับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นจากพลวัตของ สังคมได้ (Evensen, Salisbury-Glennon, and Glenn, 2001: 659–676) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา เป็นฐาน (Problem Based Instruction) เป็นกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลเดิมและข้อมูล ใหม่ และสามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาและเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ โดยมีการกำหนดเป้าหมายและการเลือกใช้ กลวิธี ร่วมกับการประเมินผลว่าบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ ทั้งนี้อาศัยปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้เรียนเป็น ส่วนช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำไปแก้ปัญหา จากการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มที่มีการ

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกัน เหมือนได้เข้าไปอยู่ในสถานการณ์ของปัญหาที่เกิดขึ้น บทบาทของผู้เรียนจะเปลี่ยนมาเป็นผู้แก้ปัญหาโดยแสวงหาข้อมูลด้วยตนเอง (Self-directed learning) ผู้สอนจะทำหน้าที่คอยให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือ ลักษณะเช่นนี้จึงทำให้ผู้เรียนกลายเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้อย่างแท้จริง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการสอนการอ่านเชิงวิชาการโดยใช้แนวทางการเรียนรู้ภาษาเพื่อความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ (Cognitive academic language learning approach (CALLA) และ การสอนปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Instruction) ในการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษทางวิชาการ กลวิธีการเรียนรู้และทักษะการแก้ปัญหา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) พัฒนาและหาประสิทธิภาพรูปแบบการสอนอ่านเชิงวิชาการโดยใช้เรียนรู้และทักษะการแก้ปัญหา
- 2) ศึกษาการใช้กลวิธีการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ
- 3) ศึกษาทักษะการแก้ปัญหาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ
- 4) ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษา หลังการใช้รูปแบบ

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการออกแบบการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบกลุ่มเดียวกัน วัดผลก่อนหลัง (One-Group: Pretest Posttest Design)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร จำนวน 350 คน ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2563
2. กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษา ปริญญาตรี สาขาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 เทอม 2563 จำนวน 30 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น คือ การพัฒนารูปแบบการสอนการอ่านเชิงวิชาการโดยใช้แนวทางการเรียนรู้ภาษาเพื่อความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ (Cognitive academic language learning approach (CALLA) และการสอนปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Instruction) ในการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษทางวิชาการ กลวิธีการเรียนรู้และทักษะการแก้ปัญหา ของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ จำนวน 30 คน

6 Journal of Roi Kaensarn Academi
Vol. XX No. XX XX – XX XX

2. ตัวแปรตาม คือ 1) ความสามารถในการอ่านเชิงวิชาการ 2) ความคิดเห็นของนักศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอน 3) ความสามารถในการใช้กลวิธีการเรียนรู้ และ 4) ทักษะการแก้ปัญหา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รูปแบบการสอนการอ่านเชิงวิชาการ โดยใช้กลวิธีการเรียนรู้และทักษะการแก้ปัญหา ได้มาจากการศึกษาและวิเคราะห์ สภาพปัจจุบัน ความต้องการในการจัดการเรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษ และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2. แบบทดสอบความสามารถในการอ่านเชิงวิชาการ โดยใช้กลวิธีการเรียนรู้และทักษะการแก้ปัญหา เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ ที่โดยคัดเลือกคัดเลือกข้อสอบที่ค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.20 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่นตามสูตร KR-20 ของ Kuder-Richardson (มาเรียม นิลพันธุ์, 2553 : 182) อยู่ที่ 0.80

3. แบบวัดกลวิธีการเรียนรู้ จากผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบสำรวจการใช้กลวิธีการอ่าน เชิงวิชาการจากผู้เชี่ยวชาญพบว่าทุกข้อมีค่าความสอดคล้องระหว่างรายการที่วิเคราะห์กับรายละเอียดที่ศึกษาในระดับ มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.60-5.00 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่าง 0.00-0.55 ซึ่งแสดงว่าแบบสำรวจกลวิธีการอ่านเชิงวิชาการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555 : 179)

4. แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการสอน จากผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการสอน จากผู้เชี่ยวชาญพบว่า ทุกข้อมีค่าความสอดคล้องระหว่างรายการที่วิเคราะห์กับรายละเอียดที่ศึกษาในระดับ มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.60-5.00 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่าง 0.00-0.55 แสดงว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555 : 179)

5. แบบวัดทักษะการแก้ปัญหา จากผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการสอน จากผู้เชี่ยวชาญพบว่า ทุกข้อมีค่าความสอดคล้องระหว่างรายการที่วิเคราะห์กับรายละเอียดที่ศึกษาในระดับ มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.20-4.80 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่าง 0.45-0.89 ซึ่งแสดงว่าแบบฝึกที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แสดงว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555 : 179)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหา และความต้องการจำเป็นเพื่อนำมาพัฒนารูปแบบการสอนอ่านและแนวทางในการจัดการเรียนการสอนจากผลการสนทนากลุ่มกับครูผู้สอนภาษาอังกฤษ

2. ออกแบบและพัฒนารูปแบบ ดังนี้ 1) พัฒนารูปแบบการสอนอ่านเชิงวิชาการอ่านเชิงวิชาการโดยใช้เรียนรู้และทักษะการแก้ปัญหา 2) ตรวจสอบยืนยัน นิยาม องค์ประกอบและแนวทางการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน 3) พัฒนาเครื่องมือประกอบรูปแบบโดยเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและปรับปรุงตามคำแนะนำ 4) นำรูปแบบและเครื่องมือประกอบรูปแบบไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกันกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาประสิทธิภาพเบื้องต้นของรูปแบบ

3. นำรูปแบบไปทดลอง เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบกับกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) ดำเนินการทดลองด้วยรูปแบบกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน 2) ศึกษาค่าประสิทธิภาพของรูปแบบตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้เกณฑ์ E1/E2 3) ศึกษาผลความสามารถในการอ่านเชิงวิชาการโดยใช้เรียนรู้และทักษะการแก้ปัญหา ของนักศึกษา ก่อนและหลังใช้รูปแบบจากแบบทดสอบความสามารถในการอ่านเชิงวิชาการ โดยใช้กลวิธีการเรียนรู้และทักษะการแก้ปัญหา 4) ศึกษาการใช้กลวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบจากแบบสำรวจการใช้กลวิธีการเรียนรู้และวิเคราะห์การคิดออกเสียงจากแบบบันทึกการเรียนรู้ 5) ศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบ

4. รับรองรูปแบบการสอนอ่านเน้นภาระงานโดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

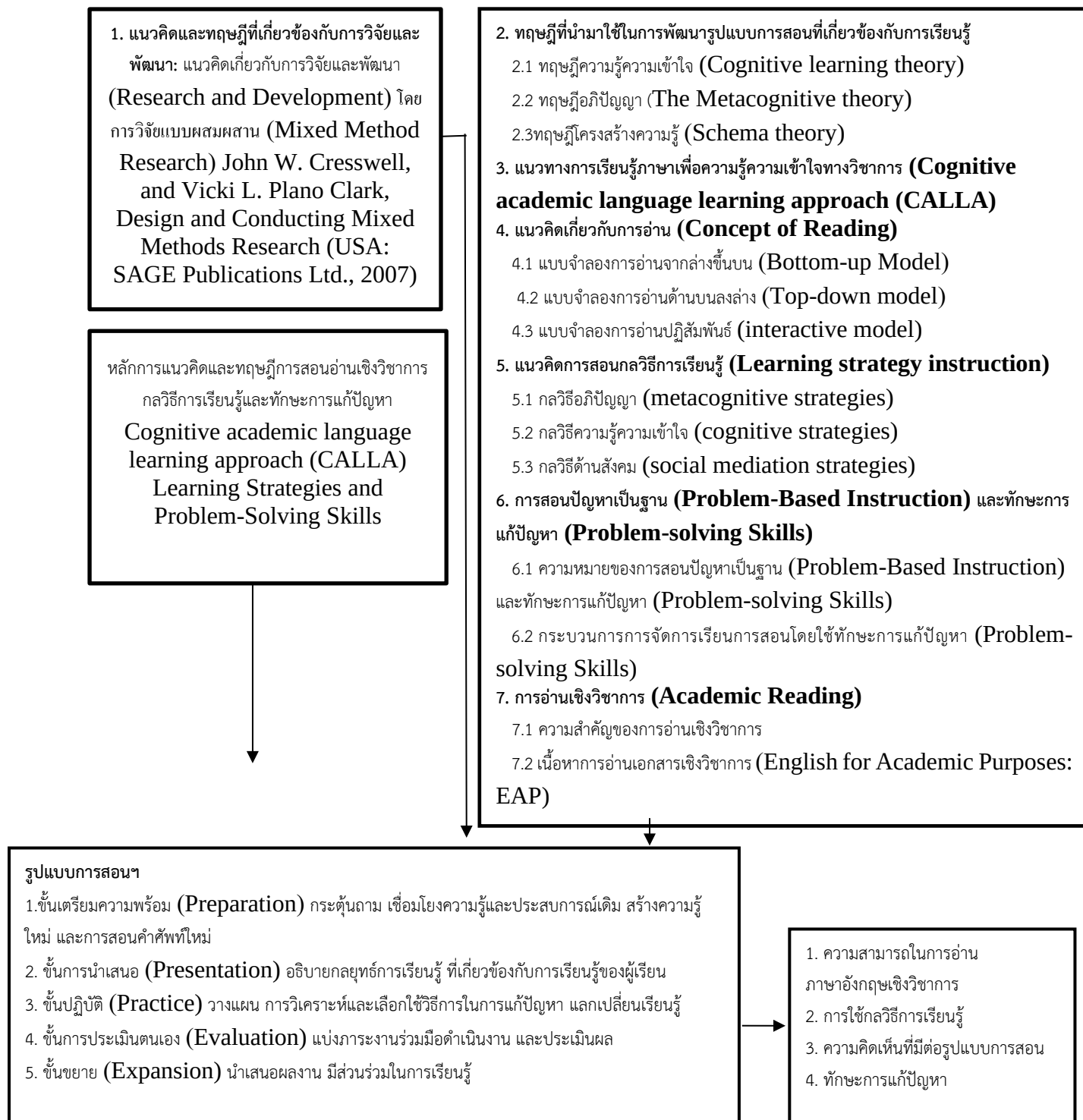
1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการสอนอ่าน บันทึกการเรียนรู้ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

2. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็นของผู้เรียน ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือประกอบรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญ ความคิดเห็นของผู้เรียน และผลการรับรองรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ศึกษาประสิทธิภาพเบื้องต้นในการทดลองใช้รูปแบบการสอนอ่านกับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างและประสิทธิภาพของรูปแบบกับกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้สูตรหาประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556 : 7-20)

4. ศึกษาผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเชิงวิชาการโดยใช้เรียนรู้และทักษะการแก้ปัญหา โดยหา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบที (t-test)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพการพัฒนารูปแบบการสอนการอ่านเชิงวิชาการโดยใช้แนวทางการเรียนรู้ภาษาเพื่อความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ (Cognitive academic language learning approach (CALLA) และการสอนปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Instruction) ในการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษทางวิชาการ กลวิธีการเรียนรู้และทักษะการแก้ปัญหา ได้ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพ ผลการหาประสิทธิภาพจากการนำรูปแบบที่ปรับปรุงแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบจากการนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ประสิทธิภาพ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ค่าประสิทธิภาพ
กระบวนการ (E ₁)	30	400	320.10	10.13	80.03
ผลลัพธ์ (E ₂)	30	50	40.23	4.17	80.47

จากตารางที่ 1 ผลการใช้รูปแบบกับกลุ่มตัวอย่างพบว่า จากการประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการ (E₁)/ประสิทธิภาพของผลลัพธ์(E₂) เท่ากับ 80.03/80.47

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเชิงวิชาการ โดยใช้กลวิธีการเรียนรู้และทักษะการแก้ปัญหาของผู้เรียนก่อนและหลังเรียน มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการอ่านก่อนและหลังเรียนของนักเรียน

กลวิธีการใช้	ก่อนเรียน			หลังเรียน			เพิ่มขึ้น (ร้อยละ)	อันดับที่
	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ	อันดับที่	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ	อันดับที่		
1. การหาใจความสำคัญของเรื่อง	2.83	56.67	5	4.73	94.67	1	38.00	1
2. การระบุรายละเอียดเฉพาะของเรื่อง	3.43	68.67	2	4.47	89.33	4	25.20	3
3. การระบุความหมายของคำศัพท์ในบริบท	3.67	73.33	1	4.13	82.67	5	29.80	2
4. การสรุปความ	3.27	65.33	3	4.50	90.00	2	16.60	6

5. การอนุมานจากเนื้อเรื่องที่อ่าน	2.57	51.33	6	4.73	94.67	3	21.20	4
6. การเดาความหมายจากบริบทที่อ่าน	3.20	64.00	4	4.07	81.33	6	20.40	5
ภาพรวม	18.97	63.22	-	26.63	88.78	-	25.56	-

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลคะแนนความสามารถในการอ่านของผู้เรียนหลังเรียน โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 26.63 คิดเป็นร้อยละ 88.78 สูงกว่าก่อนเรียน โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.97 คิดเป็นร้อยละ 63.22 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การหาใจความสำคัญของเรื่อง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 คิดเป็นร้อยละ 94.67

ผู้วิจัยวิเคราะห์คะแนนความสามารถในการอ่านเชิงวิชาการโดยใช้กลวิธีการเรียนรู้และทักษะการแก้ปัญหา ระหว่างการอ่านภายหลังการเรียนด้วยรูปแบบทั้ง 8 ครั้ง โดยแสดงผลคะแนนความสามารถในการอ่านเชิงวิชาการทั้ง 8 ครั้ง (8 แผนการเรียน) ของกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 คะแนนความสามารถในการอ่านเชิงวิชาการโดยใช้กลวิธีการเรียนรู้และทักษะการแก้ปัญหา พบว่า คะแนนความสามารถในการอ่านเชิงวิชาการ ทั้ง 8 ครั้ง (8 แผนการเรียน) ของนักศึกษาจำนวน 30 คน คะแนนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่การเรียนครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 8 ซึ่งคะแนนครั้งที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดร้อยละ 40.70 จึงสรุปได้ว่าผู้เรียนมีพัฒนาการความสามารถในการอ่านเชิงวิชาการที่ดีขึ้น

คะแนนเต็ม	คะแนนการทดสอบ								
	ครั้งที่	1	2	3	4	5	6	7	8
50	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	37.53	38.83	39.27	39.23	38.80	39.90	39.33	40.70
	S.D.	6.82	5.03	5.02	4.98	5.75	4.30	5.23	4.12
	ร้อยละ	75.07	77.67	78.53	78.47	77.60	79.80	78.67	81.40
	อันดับที่	8	6	4	5	7	2	3	1

3. ผลการศึกษาการใช้กลวิธีการเรียนรู้และทักษะการแก้ปัญหาของนักศึกษา ผู้วิจัยวิเคราะห์การใช้กลวิธีการอ่านเชิงวิชาการโดยใช้กลวิธีการเรียนรู้และทักษะการแก้ปัญหา ของนักศึกษา และใช้กิจกรรมการคิดออกเสียง (Think aloud) และแสดงผลใช้กลวิธีการอ่านเชิงวิชาการของกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ดังตารางที่ 4

กลวิธีการเรียนรู้	$\bar{x}$	S.D.	ลำดับที่
1. Elaborating Prior Knowledge Strategies	3.90	0.433	2
2. Selective Attention Strategy	3.77	0.564	3
3. Organizational Planning Strategies	3.55	0.573	7
4. Advance Organization Strategy	3.73	0.678	5
5. Note Taking Strategies	3.73	0.597	4
6. Resourcing Strategies	3.67	0.673	6
7. Imagery Strategies	3.38	0.673	9
8. Making an Inference Strategies	4.00	0.459	1
9. Summarizing Strategies	3.05	0.716	11
10. Monitoring Comprehension Strategies	3.42	0.591	8
11. Cooperation Strategies	3.25	0.610	10

4. การเปรียบเทียบผลการวัดทักษะการแก้ปัญหาของผู้เรียนก่อนและหลังใช้รูปแบบ พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 5

ประเด็นคำถาม		$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ	t	p
1. กำหนดและเข้าใจปัญหา (Define and understand the Problem)						
1) สามารถแสดงความเข้าใจปัญหาที่ชัดเจน	ก่อน	2.36	0.669	47.33	9.87	0.00
	หลัง	3.45	1.241	69.00		
2) สามารถระบุปัจจัยเฉพาะที่มีอิทธิพลต่อวิธีการแก้ปัญหา	ก่อน	2.40	1.240	48.00	5.22	0.00
	หลัง	4.46	1.275	89.33		
3) แยกข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออกจากข้อมูลที่ต้องการได้	ก่อน	2.26	0.583	45.33	5.22	0.00
	หลัง	4.46	0.507	89.33		
4) สามารถแสดงความเข้าใจปัญหาที่ชัดเจน	ก่อน	1.46	0.507	29.33	5.30	0.00
	หลัง	3.40	0.498	68.00		
5) สามารถระบุปัจจัยเฉพาะที่มีอิทธิพลต่อวิธีการแก้ปัญหา	ก่อน	2.53	0.507	50.67	5.33	0.00
	หลัง	4.46	0.507	89.33		
2. การวางแผนหรือการเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหา (Devising a plan or strategy to solve the problem)						

6) สามารถจำแนกหรือจัดโครงสร้างของปัญหาได้	ก่อน	2.23	0.626	44.67	9.63	0.00
	หลัง	4.50	0.509	90.00		
7) สามารถจำแนกหรือจัดโครงสร้างของปัญหาได้	ก่อน	2.40	0.498	48.00	5.66	0.00
	หลัง	4.73	0.450	94.67		
3. การดำเนินการตามแผน และการสร้างวิธีการแก้ปัญหา (Carry out or execute the plan and generate a solution)						
8) สามารถดำเนินการตามแผนวิธีการแก้ปัญหาได้ สามารถสร้างวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง	ก่อน	1.40	0.498	28.00	5.63	0.00
	หลัง	3.16	0.379	63.33		
9) สามารถใช้วิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย	ก่อน	2.53	0.507	50.67	5.66	0.00
	หลัง	4.73	0.450	94.67		
	หลัง	3.89	0.559	77.88		
ประเด็นคำถาม		$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ	t	p
4. การสะท้อนกลับ (Reflection stage)						
10) สามารถวิเคราะห์หรือสังเคราะห์การใช้ กลวิธี การแก้ปัญหาที่หลากหลาย	ก่อน	1.56	0.568	31.33	1.59	0.00
	หลัง	4.13	0.434	82.67		
11) สามารถวิเคราะห์หรือสังเคราะห์การใช้ กลวิธี การแก้ปัญหาที่หลากหลาย	ก่อน	2.20	0.664	44.00	3.25	0.00
	หลัง	4.46	0.507	89.33		
ภาพรวม	ก่อน	2.12	0.620	42.48	5.67	0.00
	หลัง	3.89	0.559	77.88		

5. ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการสอน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อขั้นตอนการสอนของรูปแบบทั้ง 5 ชั้นในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 กล่าวคือ นักเรียนเห็นว่าการกิจกรรมตามรูปแบบการสอนอ่านมีความเหมาะสม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลดังตาราง ที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการสอน

ประเด็นคำถาม	คะแนน		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสอดคล้อง
ขั้นเตรียมความพร้อม (Preparation)	4.31	0.58	มาก
ขั้นการนำเสนอ (Presentation)	4.12	0.58	มาก
ขั้นปฏิบัติ (Practice)	4.30	0.60	มาก
ขั้นการประเมินตนเอง (Evaluation)	4.16	0.56	มาก
ขั้นขยาย (Expansion)	4.02	0.56	มาก
รวม	4.18	0.58	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. รูปแบบการสอนอ่านได้รับการรับรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ว่าเป็นรูปแบบที่เหมาะสมในระดับมาก ประสิทธิภาพของรูปแบบเท่ากับ 80.03/80.47 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 อาจเนื่องมาจาก รูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่สังเคราะห์มาจากรูปแบบการสอนที่ผ่านการพัฒนา ศึกษาและวิจัยจากนักการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎี และรูปแบบการสอน ได้แก่

1) การสอนการอ่านเชิงวิชาการช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ ในด้านของกระบวนการพัฒนา การคิด การเขียนและการมองเห็นในความหลากหลายของข้อมูลในเชิงวิชาการ โดยที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ในข้อความที่อ่าน ความสามารถในการวิเคราะห์สังเคราะห์ แก้ปัญหา และการคิด การอภิปราย จากข้อความหรือกระบวนการทำงานกับข้อความจากสิ่งที่เรียนให้ดีขึ้น (Bowden and Marton, 2000 : 49) และจากการที่ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน และเพื่อนำมาออกแบบรูปแบบการสอนที่เหมาะสม พบว่าเนื้อหาที่ผู้เรียนต้องการมากที่สุด 8 ลำดับ ทั้งนี้การพิจารณาคัดเลือกบทอ่านให้เหมาะสมกับบริบททางสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวกับชีวิตและประสบการณ์ของผู้เรียนทั้งที่เกิดเหตุการณ์ในปัจจุบัน และอาจเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Koda (2007 : 1–44) ที่ว่า การเรียนรู้จากบริบทรอบตัวของผู้เรียนที่อาจเป็นกรณีหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติจะช่วยพัฒนาศักยภาพการสร้างองค์ความรู้ที่จำเป็นของผู้เรียน และดำรงชีวิตให้เข้ากับบริบทของสิ่งแวดล้อมของตนเองได้

2) จากการวิเคราะห์คะแนนความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเชิงวิชาการของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนและผู้วิจัยพบว่าผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเชิงวิชาการ สูงขึ้นทุกด้าน และยังพบว่าผู้เรียนมีการ

พัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเชิงวิชาการที่ดีขึ้น จากบันทึกการอ่านภาษาอังกฤษเชิงวิชาการตลอดการเรียนทั้ง 8 ครั้งที่มีผลคะแนน ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเชิงวิชาการที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อาจเนื่องมาจากสาเหตุที่ ผู้เรียนเกิดทักษะและความเข้าใจในสิ่งที่อ่าน ดังเช่น Chamot (2007 : 317-331) กล่าวว่า การที่ผู้เรียนใช้ความรู้และประสบการณ์ในวัฒนธรรมภาษาของตนที่มีอยู่ มาสร้างการเรียนรู้ภาษาใหม่ทางวิชาการโดยใช้กลวิธีการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ควบคู่กับทักษะการแก้ไขปัญหาที่จำเป็นต่อการประสบความสำเร็จในการแสวงหาความรู้ในอนาคต

3. การใช้กลวิธีการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 ที่เรียนตามรูปแบบการสอนการอ่านเชิงวิชาการโดยใช้กลวิธีการเรียนรู้และทักษะการแก้ปัญหา พบว่า ผู้การเรียนให้ความสำคัญกับการใช้กลวิธีการอ่านเชิงวิชาการ อีกทั้งผู้วิจัยวิเคราะห์เหตุผลที่ว่า การอ่านเป็นกระบวนการที่ผู้อ่านต้องเลือกใช้กลวิธีการอ่านที่มีประสิทธิภาพในการตีความหมายจากข้อความ สอดคล้องกับ McKenna, M.C. (2001: 135-176) ที่ว่า กลวิธีการอ่านมีอิทธิพลต่อผู้อ่านในการปรับพฤติกรรมการอ่าน เพื่อทำงานกับความยากของข้อความตามบริบทที่อ่าน ในระหว่างที่ผู้อ่านสร้างความหมายอย่างต่อเนื่องนั้น ผู้อ่านใช้กลวิธีการอ่านที่หลากหลาย และเหมาะสม

4. ผลการวัดทักษะการแก้ปัญหาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 พบว่า ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยหลังการใช้รูปแบบ สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ เมื่อวิเคราะห์ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้เรียนพบว่าหลังจากการเรียนนั้น ผู้เรียนมีความสามารถในการกำหนดและเข้าใจปัญหา (Define and understand the Problem) จากเนื้อหาที่เรียนได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น Pelaez, N. J. (2002 : 174-184) ที่กล่าวว่า การเลือกกลวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมไปใช้งานให้ประสบความสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นและการสร้างความรู้ของผู้เรียน

5. ความคิดเห็นของผู้เรียนต่อขั้นตอนการสอนของรูปแบบ พบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก การใช้กิจกรรมการใช้กลวิธีการเรียนรู้และทักษะการแก้ปัญหาช่วยกระตุ้นพื้นความรู้เดิมและเชื่อมโยงความรู้ใหม่และกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ด้วยความสนุกสนานและสร้างความน่าสนใจกับเนื้อหาที่เรียน Mastan and Teo (2017 : 161-186) กล่าวว่ากิจกรรมการเรียนรู้มีความสำคัญมากในกระบวนการเรียนรู้ เนื่องจากการเรียนรู้เป็นกระบวนการเพื่อรับความรู้ การพัฒนาทักษะ สู่การปรับปรุงพฤติกรรม ทักษะคิดและเสริมสร้างบุคลิกภาพให้แก่ผู้เรียน นอกเหนือจากการได้รับความรู้ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนแล้ว ผู้ต้องออกแบบและสร้างแนวคิดในการเรียนรู้เพื่อพัฒนากิจกรรมและความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องด้วย

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้จะสามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ได้ดังนี้

1. ใช้เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ
2. กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวนี้ นับได้ว่าเป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้กับการจัดการเรียนการสอนกับสถานศึกษา ที่มีบริบทการจัดการศึกษาที่คล้ายคลึงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. การวิจัยนี้ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

เอกสารอ้างอิง

- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). *การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน*. วารสารศิลปการ ศึกษาศาสตร์. 5 (3), 7-20
- มาเรียม นิลพันธ์. (2553). *วิจัยทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). นครปฐม: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุพิมล ทรงประดิษฐ์. (2541). *การสอนซ่อมเสริมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้ภาพการ์ตูนประกอบบทเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Anderson, N. J. (2003). Metacognitive reading strategies increase L2 performance. *The Language Teacher*. 27, 20-22.
- Bisland, A (2004). Using learning strategies instruction with students who are gifted and learning disabled. *Gifted Child Today*. 2 (3), 52-58.
- Bowden, J., & Marton, F. (2000). *The university of learning*. London: Kogan, page 49.
- Braten, I., & Samuelstuen, M.S. (2007). Measuring strategic processing: comparing task specific self-reports to traces. *Metacognition and Learning*. 2, 1–20.
- Broussard, S.C., & Garrison, M.E.B. (2004). The relationship between classroom motivation and academic achievement in elementary school-aged children. *Family and Consumer Sciences Research Journal*. 33 (2), 106-120.
- Chamot, A. U. (2005). *The Cognitive Academic Language Learning Approach (CALLA): An update*. In P. A. Richard-Amato & M. A. Snow (Eds.). *Academic success For English language learners: Strategies for K-12 mainstream teachers*, p. 87-102. White Plains NY: Longman.
- Chamot, A. U. (2007). *Accelerating academic achievement of English language learners: A synthesis of five evaluations of the CALLA Model*. In J. Cummins & C. Davison (Eds.) *The international handbook of English language learning, Part I*, p. 317-331. Norwell, MA: Springer Publications.
- Clump, M. A., Bauer, H. & Bradley, C. (2004). The extent to which Psychology students read textbooks: A multiple class analysis of reading across the Psychology curriculum. *Journal of Instructional Psychology*. 31, 227-229.

- Docktor, J.L. and Heller, K. (2009). *Assessment of student problem solving processes, in Proceedings of the Physics Education Research Conference 2009*. edited by M. Sabella, C. Henderson, and C. Singh (AIP Conference Proceedings 1179, Melville, NY, pp. 133–136.
- Evensen, D. H., Salisbury-Glennon, J., & Glenn, J. (2001). A qualitative study of 6 medical students in a problem-based curriculum: Towards a situated model of self-regulation. *Journal of Educational Psychology*. 93, 659–676.
- Huang, H., Chern, C. & Lin, C. (2009). EFL Learners' Use of Online Reading Strategies and Comprehension of Texts. *An Exploratory Study, Computers and Education*. 52, 13-26.
- Koda, K. (2007). Reading and language learning: Cross linguistic constraints on second language reading development. *Language Learning*. 57 (1), 1–44.
- McKenna, M.C. (2001). *Development of reading attitudes*. In Verhoeven, L. & Snow, C.E. Literacy and Motivation. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, pp. 135-176.
- Mokhtari, K., & Reichard, C. (2002). Assessing students' metacognitive awareness of reading strategies. *Journal of Educational Psychology*. 94 (2), 249-259.
- Mastan, W. and Teo, A. (2017). *Students' Preference for Teachers' Motivational Strategies and their Perception of their Own Motivation toward Learning English: A Case of Private Vocational Colleges*. Silpakorn University Journal of Social Sciences, Humanities and Arts. 17 (1), 161-186.
- Pelaez, N. J. (2002). Problem-Based Writing with Peer Review Improves Academic Performance in Physiology. *Advances in Physiology Education*. 26 (3), 174–184.

ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนให้นักเรียนเข้าศึกษาต่อ
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

**The Factors of Decision Making for the Guardians on Selection the Schools
for their Children on Further Study in the First Class Level under The
Office of Secondary Educational Service Area 2**

อานนท์ เลี้ยงพรหม

มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

Anon Liangprom

Eastern Asia University, Thailand

E-mail : anon.rtw2@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนให้นักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนให้นักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามสถานภาพของผู้ปกครองนักเรียน 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการวางแผนการรับนักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสถานศึกษาสหวิทยาเขตวิภาวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำนวน 5 แห่ง กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 331 คน โดยนักเรียน 1 คน ต่อผู้ปกครอง 1 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบอัตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและใช้สถิติทดสอบค่า t-test และค่า F-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยการตัดสินใจเลือกโรงเรียนศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของผู้ปกครอง โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.96$, S.D.=0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านอาคารสถานที่และการจัดสภาพแวดล้อม ($\bar{X}=4.11$, S.D.=0.74) รองลงมาคือ ด้านการอำนวยความสะดวกและการบริการ ($\bar{X}=4.06$, S.D.=0.74) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ($\bar{X}=$

* วันที่รับบทความ: 25 กันยายน 2564; วันที่แก้ไขบทความ 8 ตุลาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 9 ตุลาคม 2564

Received: September 25, 2021; Revised: October 8, 2021; Accepted: October 9, 2021

3.95, S.D.=0.74) ด้านการบริหารจัดการวิชาการและชื่อเสียงของโรงเรียน ($\bar{X}$ =3.96, S.D.=0.65) ด้านการคมนาคม ($\bar{X}$ =3.87, S.D.=0.74) ด้านค่าใช้จ่ายบุคคล ($\bar{X}$ =3.84, S.D.=0.76) ตามลำดับ 2. ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และจำนวนบุตร ตัดสินใจในการเลือกโรงเรียนให้นักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 3. แนวทางในการวางแผนการรับนักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ดังนี้ 1) โรงเรียนควรมีกิจกรรมการเรียนรู้ปรับพื้นฐานความรู้ให้กับนักเรียนใหม่ทุกคน 2) โรงเรียนควรมีช่องทางในการติดต่อได้หลากหลายวิธี 3) โรงเรียนควรมีห้องเรียนที่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน 4) โรงเรียนควรมีการแจ้งข่าวสารให้ชุมชนได้รู้ข้อมูลของทางโรงเรียนในหลาย ๆ วิธี 5) โรงเรียนควรจัดบริการรถรับ-ส่งนักเรียนในสถานที่ต่าง ๆ อย่างทั่วถึง และ 6) โรงเรียนควรจัดสรรเงินทุนการศึกษาให้นักเรียนอย่างทั่วถึง

คำสำคัญ: ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครอง; ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

Abstracts

The objectives of this research were 1) to study the decision-making factors of parents in choosing a school for students to enroll in Secondary Education Level 1 in schools under the Secondary Educational Service Area Office 2; 2) to compare the opinions of 3) To study the guidelines for planning for admission to secondary school level 1 1 In schools under the Office of Secondary Education Service Area 2, the sample group consisted of parents of Mathayomsuksa 1 students in the United School of Education, Vibhavadi Campus, under the Office of Secondary Education Service Area 2, the number of samples was 331 people, with 1 student per One parent and a simple random sampling method was used. The research instrument was a 5-level estimation ratio questionnaire. The statistics used in the research were frequency distribution, percentage, mean, standard deviation and Use statistics to test the t-test and the F-test.

The research findings were as follows:

1. The parents' overall decision factors for choosing a school for secondary school year were at a high level ($X = 3.96$, $SD = 0.65$) when considering each aspect in descending order of mean. The aspect was the building and the environment management ($X = 4.11$, $SD = 0.74$), followed by the convenience and service ($X = 4.06$, $SD = 0.74$), the relationship between the school and the community ($X = 3.95$, $SD = 0.74$) Academic management and school reputation ($X = 3.96$, $SD = 0.65$) Transportation ($X = 3.87$, $SD = 0.74$) Personnel expenses ($X = 3.84$, $SD = 0.76$) 2. Parents with educational level, occupation, income and number of children decide to choose a school for students to study in Secondary Education Level 1 in schools under the Secondary Educational Service Area Office 2 significantly different. statistically at the level. 05 3. Guidelines for planning students for admission to Mathayom 1 in schools under the Secondary Educational Service Area Office 2 as follows: 1) Schools should have activities to improve knowledge base for all new students 2) Schools should have a variety of communication channels 3) Schools should have enough classrooms for the number of students

4) Schools should have information Let the community know the school's information in many ways. 5) Schools should provide thorough shuttle service for students in various places and 6) Schools should allocate scholarship money to students thoroughly.

Keywords: Parental Decision Factors; Grade 1; Secondary Education Service Area Office 2

บทนำ

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ที่จะมีผลต่อการพัฒนาในอนาคต เศรษฐกิจและสังคมไทยจะต้องเผชิญกับด้านการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลายบริบท และส่งผลกระทบต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ รุนแรงขึ้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องตระหนักและการเตรียมความพร้อมสำหรับยุคของการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เพื่อปรับตัวและแสวงหาประโยชน์อย่างรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์ และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553 : 4) การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่งต่อการพัฒนามนุษย์ให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อสังคม จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาคน การให้สิทธิและเสรีภาพแก่บุคคลในการเข้ารับการศึกษา โดยเห็นว่าการศึกษามีถึงกระบวนการเรียนรู้เพื่อความรู้และความเจริญของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรมการสร้างสรรคจรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการและปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ปัจจุบันโรงเรียนต่าง ๆ ได้พัฒนาตนเองและแข่งขันด้านการศึกษากันมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ปกครอง จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมและพัฒนาโรงเรียนของตน เพื่อให้เป็นที่สนใจและเป็นที่สนใจและเป็นที่ยอมรับของนักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป (ลشنا ชมตระกูล, 2550 : 2) ดังนั้น ในการตัดสินใจของผู้ปกครอง ต้องใช้ความคิด การวิเคราะห์ พิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ รวบรวมทางเลือก ความสำคัญระหว่างภูมิหลังของผู้ปกครองกับปัจจัยในการตัดสินใจด้านชื่อเสียงและคุณภาพโรงเรียน ด้านคุณภาพการเรียนการสอน ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านการคัดเลือกนักเรียนที่จะเลือกโรงเรียนที่ดีที่สุดให้กับบุตรหลานโดยเฉพาะโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น มีความต้องการด้านการศึกษาแก่บุตรหลานสูง ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับมัธยมศึกษาเป็นอีกระดับหนึ่งที่มีความต้องการสูงสามารถวัดได้จากจำนวนนักเรียนในแต่ละโรงเรียนจะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ จึงเกิดโรงเรียนแข่งขันสูง จากความนิยมในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมที่มีชื่อเสียงในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จะเห็นได้ว่าในสภาวะปัจจุบันสิ่งที่มีส่งต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนของบุตรหลาน เป็นสิ่งสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียน เพราะก่อนที่ผู้ปกครองจะส่งบุตรหลานเข้าเรียนนั้น จะต้องทำการศึกษาจากปัจจัยต่างๆ ของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะปัจจุบันการตัดสินใจเลือกโรงเรียนมีปัจจัยมาเกี่ยวข้องมากมาย เช่น สภาพ

เศรษฐกิจ ค่าใช้จ่าย ความศรัทธาและค่านิยม สิ่งแวดล้อม ครูและผู้บริหาร เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านอื่น ๆ อีก ได้แก่ ปัจจัยด้านวิชาการและชื่อเสียงของโรงเรียน ปัจจัยด้านการอำนวยความสะดวกและการบริการ ปัจจัยด้านอาคารสถานที่และการจัดสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ปัจจัยด้านการคมนาคม ปัจจัยด้านค่าใช้จ่าย เป็นต้น ซึ่งเสียงสะท้อนจากผู้ปกครองนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ ที่ทำให้โรงเรียนต้องพัฒนาโรงเรียน ให้เกิดการยอมรับเป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการศึกษา การกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการศึกษา อันจะส่งผลต่อสถานะความมั่นคงและชื่อเสียงของโรงเรียน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนให้นักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ซึ่งจะ เป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนา การจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการที่จะเป็นโรงเรียน ตัวเลือกของผู้ปกครองนักเรียน รวมถึงเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพและมาตรฐานในทุกๆ ด้าน รวมทั้งผลงานในการศึกษาอาจเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำเอาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจและเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองนักเรียนในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนให้นักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครอง ในการเลือกเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามสถานภาพของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการวางแผนการรับนักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยศึกษาจากผู้ปกครองของนักเรียนที่ศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2562 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้ปกครองของนักเรียนที่ศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสถานศึกษาสหวิทยาเขตวิภาวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 2,213 คน โดยนักเรียน 1 คน ต่อผู้ปกครอง 1 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ปกครองในสถานศึกษาสหวิทยาเขตวิภาวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำนวน 5 แห่ง ผู้วิจัยกำหนด กลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970 : 608) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 331 คน โดยนักเรียน 1 คน ต่อ ผู้ปกครอง 1 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ต่าง ๆ รวมทั้งเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ **ตอนที่ 1** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป และรายละเอียดส่วนตัวของผู้ปกครอง เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (check list) จำนวน 4 ด้าน คือ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัวและจำนวนบุตร **ตอนที่ 2** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียน ให้นักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ในด้านวิชาการและชื่อเสียงของโรงเรียน การอำนวยความสะดวกและการบริการ งานด้านอาคารสถานที่และการจัดสภาพแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การคมนาคมและค่าใช้จ่าย โดยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ที่ครอบคลุมปัจจัยหรือขอบเขตเนื้อหาที่กำหนด โดยกำหนดความหมายของระดับมาตราส่วนประมาณค่า จำนวนทั้งหมด 48 ข้อ และกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามช่วงของค่าเฉลี่ย **ตอนที่ 3** เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ขอให้ผู้ปกครองเขียนแสดงความคิดเห็น รวมถึง ข้อเสนอแนะ ที่ต้องการให้โรงเรียนดำเนินการเพื่อการพัฒนาไปในทิศทางที่ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนต้องการ รวมถึงเป็นแนวทางในการวางแผนการรับนักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านวิชาการและชื่อเสียงของโรงเรียน ปัจจัยด้าน การอำนวยความสะดวก และการบริการ ปัจจัยด้านอาคารสถานที่ และการจัดสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ปัจจัยด้านการคมนาคม และปัจจัยด้าน ค่าใช้จ่าย และด้านอื่น ๆ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ส่งแบบประเมินพร้อมด้วยหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลไปยังผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อเก็บข้อมูล

3.2 ติดตามเก็บแบบประเมินให้ครบ ซึ่งแบบสอบถามได้รับคืน 331 ชุด คิดเป็น 100%

3.3 นำแบบประเมินที่ได้ทั้งหมดตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการส่งแบบสอบถาม นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบ แล้ววิเคราะห์ข้อมูล หาข้อสรุปต่างๆ ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาทั้งหมด
2. ตรวจสอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ
3. วิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

- 1) วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละแล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

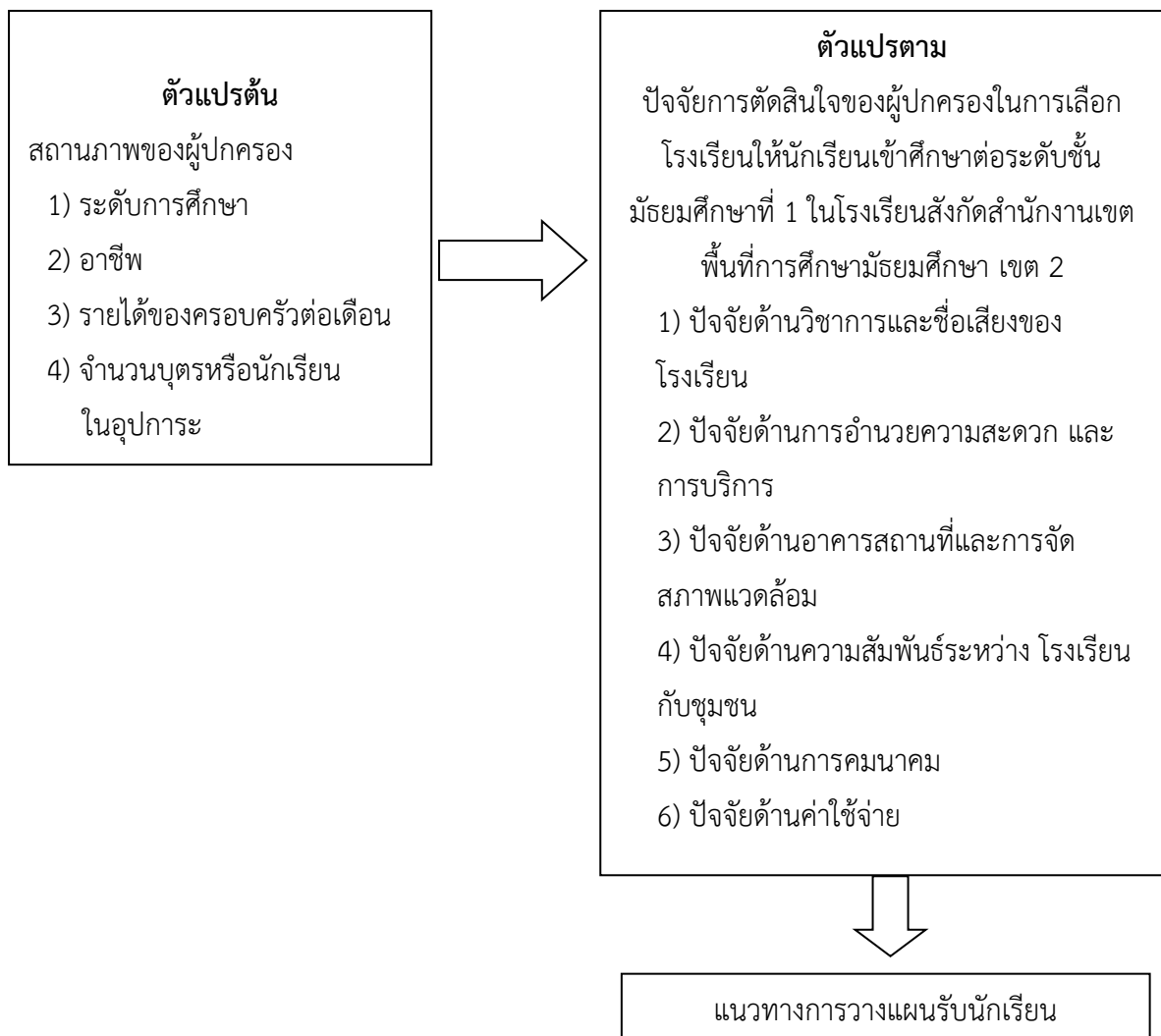
- 2) วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอผล การวิเคราะห์ เป็นรูปตารางประกอบคำบรรยาย เกณฑ์ที่ใช้พิจารณาแปลความหมายของการปัจจัยการตัดสินใจเลือกสถานศึกษา มีดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 69-70) ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจระดับน้อยที่สุด

- 3) เปรียบเทียบสถานภาพของผู้ปกครองที่แตกต่างกันที่มีผลต่อปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนให้นักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ใช้สถิติทดสอบค่า t-test และค่า F-test

- 4) วิเคราะห์และสังเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ปกครอง โดยใช้ความถี่ และสรุปบรรยายเป็นความเรียง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาปัจจัยการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดย ผู้วิจัยศึกษาจากปัจจัยด้านวิชาการและชื่อเสียงของโรงเรียน ปัจจัยด้านการอำนวยความสะดวกและการบริการ ปัจจัยด้านอาคารสถานที่และการจัดสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ปัจจัยด้านการคมนาคมและปัจจัยด้านค่าใช้จ่าย สถานภาพของผู้ปกครอง 4 ประเภท ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัวต่อเดือน จำนวนบุตร ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของ จุฬาลักษณ์ ใจโน (2558 : 3) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุป ผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการศึกษา ส่วนมากเป็นการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 64.1 และระดับการศึกษาตั้งแต่ ปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 35.9 ด้านอาชีพส่วนมากอาชีพรับจ้าง จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 40.1 รองลงมาคือประกอบอาชีพส่วนตัว จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 23.4 รับราชการ จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 18.0 ประกอบอาชีพอื่นๆ 36 คน คิดเป็นร้อยละ 10.8 และอาชีพรัฐวิสาหกิจ จำนวน 26

คน คิดเป็นร้อยละ 7.8 ด้านรายได้ของครอบครัวต่อเดือน ส่วนมากรายได้มากกว่า 25,000 บาทขึ้นไป จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 40.1 รองลงมาคือรายได้ระหว่าง 12,001-25,000 บาท จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 39.5 รายได้ระหว่าง 6,001-12,000 บาท จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 15.0 และรายได้ต่ำกว่า 6,000 บาท จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 5.4 ด้านจำนวนบุตรส่วนมาก 1-2 คน จำนวน 245 คน คิดเป็นร้อยละ 74.3 และจำนวนบุตร 3 คนขึ้นไป จำนวน 86 คน คิดเป็น ร้อยละ 25.7

2. ผลการศึกษาปัจจัยการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่า ความเห็นของผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจนั้นแตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่าง มากสุดคือด้านอาคารสถานที่และการจัดสภาพแวดล้อม ($\bar{X}=4.11$, S.D.= 0.74) รองลงมาคือ ด้านการอำนวยความสะดวกและการบริการ ($\bar{X}=4.06$, S.D.= 0.74) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ($\bar{X}=3.95$, S.D.= 0.74) ด้านการบริหารจัดการวิชาการและชื่อเสียงของโรงเรียน ($\bar{X}=3.94$, S.D.= 0.64) ด้านการคมนาคม ($\bar{X}=3.87$, S.D.= 0.74) ด้านค่าใช้จ่าย ($\bar{X}=3.84$, S.D.= 0.76) ตามลำดับ

3. ปัจจัยเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และจำนวนบุตรต่างกัน ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนให้นักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีปัจจัยการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ในภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกัน มีปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนให้นักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ในภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าผู้ปกครองที่มีรายได้ต่างกัน มีปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนให้นักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ในภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้ปกครองที่มีจำนวนบุตรต่างกัน มีปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนให้นักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ในภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. แนวทางในการวางแผนการรับนักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

4.1 ด้านการบริหารจัดการด้านวิชาการและชื่อเสียงของโรงเรียน พบว่า ผู้ปกครองมีความต้องการให้โรงเรียนมีกิจกรรมเรียน ปรับพื้นฐานความรู้นักเรียนใหม่ ($f=83$) คิดเป็นร้อยละ 25.07 จัดหลักสูตรพิเศษเสริมทักษะในวิชาภาษาต่างประเทศโดยมีครูผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษามาสอนเอง ($f=56$) คิดเป็นร้อยละ 16.92 เมื่อโรงเรียนได้รับรางวัล ควรจะแจ้งข่าวสารเป็นหนังสือ ถึงผู้ปกครองโดยตรง ($f=45$) คิดเป็นร้อยละ 13.60 อยากให้โรงเรียนเอาใจใส่ดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึง($f=42$) คิดเป็นร้อยละ 12.69 จัดกิจกรรมทางวิชาการอันหลากหลายเพื่อให้โอกาสกับนักเรียน ได้มีประสบการณ์ใหม่ ๆ ($f=38$) คิดเป็นร้อยละ 11.48 ส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมแข่งขันในระดับต่าง ๆ ($f=22$) คิดเป็นร้อยละ 6.66

4.2 ด้านการอำนวยความสะดวกและบริการพบว่า ผู้ปกครองมีความต้องการให้โรงเรียนมีช่องทางในการติดต่อกับทางโรงเรียนได้หลากหลายวิธี เช่น โทรศัพท์ แฟกซ์ โทรศัพท์มือถือของครูในโรงเรียนกับผู้ปกครองนักเรียน ไลน์ เว็บไซต์ของโรงเรียนมีข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ($f=24$) คิดเป็นร้อยละ 7.25 ผู้ปกครองต้องการให้ บุคลากรของโรงเรียนทุกคนสามารถให้คำอธิบายต่าง ๆ ได้ หากผู้ปกครองสงสัย และต้องการทราบคำตอบ ($f=20$) คิดเป็นร้อยละ 6.04 ผู้ปกครองต้องการการให้บริการข่าวสารต่าง ๆ ระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียนมีความรวดเร็ว และเป็นกันเอง ($f=17$) คิดเป็นร้อยละ 5.13 ต้องการให้โรงเรียนมีสื่อต่าง ๆ ที่ทันสมัย ($f=15$) คิดเป็นร้อยละ 4.53 และผู้ปกครองต้องการให้ โรงเรียนมีระบบดูแลนักเรียน และเยี่ยมเยียนนักเรียนถึงบ้านพัก ($f=14$) คิดเป็นร้อยละ 4.23

4.3 ด้านอาคารสถานที่และการจัด สภาพแวดล้อม พบว่า ผู้ปกครองมีความต้องการให้โรงเรียนมีห้องเรียนที่เพียงพอกับจำนวน นักเรียน ($f=72$) คิดเป็นร้อยละ 21.75 และผู้ปกครองต้องการให้โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมให้มีความปลอดภัยกับนักเรียน ($f=68$) คิดเป็นร้อยละ 20.54 และมีมุมนั่งพักผ่อน และความร่มรื่น สะอาด ไม่มีมลภาวะเป็นพิษ ($f=34$) คิดเป็นร้อยละ 10.27

4.4 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่า ผู้ปกครองมีความต้องการให้แจ้งข่าวสารให้ชุมชนได้รู้ข้อมูลของโรงเรียนในหลาย ๆ วิธีการ เช่น หนังสือแจ้งผู้ปกครอง วารสาร สิ่งพิมพ์ จดหมาย อินเทอร์เน็ต ($f=53$) คิดเป็นร้อยละ 16.01 เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาขอใช้สถานที่เพื่อประกอบพิธีการต่าง ๆ ($f=42$) คิดเป็นร้อยละ 12.69 ให้โรงเรียนจัดกิจกรรมที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดด้วยหรือเชิญผู้ปกครองมาร่วมเป็นคณะกรรมการในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ($f=34$) คิดเป็นร้อยละ 10.27และมีความเป็นกันเองกับผู้ปกครอง และชุมชน ($f=28$) คิดเป็นร้อยละ 8.46

4.5 ด้านการคมนาคม พบว่า ผู้ปกครองมีความต้องการให้โรงเรียนจัดบริการรถรับ-ส่งนักเรียนในที่ต่าง ๆ เพิ่มความ สะดวกสบายมากขึ้น($f=48$) คิดเป็นร้อยละ 14.50 สถานที่ให้ผู้ปกครองได้จอดรถรับ-ส่งนักเรียน ($f=31$) คิดเป็นร้อยละ 9.63

4.6 ด้านค่าใช้จ่าย พบว่า ผู้ปกครองมีความต้องการให้โรงเรียนจัดสรรเงินทุนการศึกษาให้นักเรียนอย่างทั่วถึง ($f=54$) คิดเป็นร้อยละ 16.31 เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้ผ่อนผันค่าใช้จ่าย ($f=42$) คิดเป็นร้อยละ 12.69 โรงเรียนมีรายการค่าใช้จ่ายค่าอุปกรณ์การเรียนในราคาที่ยุติธรรม ($f=29$) คิดเป็นร้อยละ 8.76 สามารถจัดสรรสิ่งของเป็นรางวัลแก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน ($f=27$) คิดเป็นร้อยละ 8.16

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยมีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนให้นักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

1. โดยภาพรวม ระดับความสำคัญของปัจจัยการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D.= 0.65) ด้านที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านอาคารสถานที่และการจัดสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 4.11$, S.D.=0.74) รองลงมาคือ ด้านการอำนวยความสะดวกและการบริการ ($\bar{X} = 4.06$, S.D.=0.74) ด้านการบริหารจัดการวิชาการและชื่อเสียงของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.96$, S.D.=0.65) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ($\bar{X} = 3.95$, S.D.=0.74) ด้านการคมนาคม ($\bar{X} = 3.87$, S.D.=0.74) และด้านค่าใช้จ่าย ($\bar{X} = 3.84$, S.D.=0.76) ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ด้วยสังคมในปัจจุบันผู้ปกครองต่างมีภาวะความจำเป็นในการประกอบอาชีพ การตั้งบ้านเรือน ความต้องการด้านความปลอดภัยในการดำรงชีพที่แตกต่างกัน การอำนวยความสะดวกแก่ผู้รับบริการของสถานศึกษาด้านระบบการดูแลนักเรียน การบริการสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ การแนะแนวทางการศึกษา รวมถึงการกระจายการรับสมัครนักเรียนเข้าศึกษาต่อใน สถานศึกษาอย่างทั่วถึง และให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่ให้ความสำคัญด้านการศึกษามากว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษา ปฏิเสธไม่ได้ว่า ผู้เรียนมีจิตสำนึกความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ทั้งนี้รัฐต้องจัด การศึกษาแก่ประชาชนไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น และอภิปรายผล ด้านที่มีความสำคัญมากที่สุดจากมากไปน้อย 3 อันดับ ดังนี้

1.1 ด้านอาคารสถานที่และการจัดสภาพแวดล้อม ผู้ปกครองให้ความสำคัญในการตัดสินใจเลือกสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D.=0.74) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนควรมีการจัดอาคารสถานที่ ได้อย่างสวยงามร่มรื่นน่าอยู่ สภาพของอาคารสถานที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมีสถานที่สะอาด เป็นระเบียบ เรียบร้อย ทำเลที่ตั้งของ โรงเรียนมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก สภาพบริเวณใกล้เคียงดี ไม่มีมลภาวะที่เป็นพิษ โรงเรียนมีความพร้อม ด้านอาคารสถานที่ เพียงพอกับจำนวน

นักเรียน โรงเรียนดูแลเอาใจใส่ ปรับปรุง พัฒนาอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพที่ดีเสมอสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมล ปันสวย (2541 : 74) ได้สรุปไว้ในงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนที่ผู้ปกครองเลือกสถานศึกษาให้นักเรียนเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีค่าเฉลี่ยในระดับมากคือโรงเรียนมี อาคารสถานที่กว้างขวาง สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย เหมาะกับบรรยากาศสถานศึกษาและโรงเรียนมีความปลอดภัยอย่างเพียงพอแก่นักเรียน

1.2 ด้านการอำนวยความสะดวกและการบริการ ผู้ปกครองให้ความสำคัญในการตัดสินใจเลือกสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.74) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนดีควรมีระบบการอำนวยความสะดวกและการบริการที่ดีให้นักเรียนและผู้ปกครองโรงเรียนมีห้องสมุดและแหล่งวิชาการอย่างเพียงพอเพื่อบริการให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าของนักเรียน โรงเรียนให้ความเอาใจใส่ต่อการจัดสวัสดิการแก่นักเรียนอย่างทั่วถึง และมีมาตรฐาน โรงเรียนมีสื่อวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีการศึกษาที่พร้อมและทันสมัย โรงเรียนมีความยุติธรรมในการคัดเลือกนักเรียนและรับสมัครนักเรียนเข้าเรียนโดยไม่ให้สิทธิแก่นักเรียนเท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ วิไลพร วงศ์ฤทธิ์ (2547 : 177) กล่าวว่า ห้องสมุดเป็นสถานที่ที่สำคัญต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก เพราะเป็นแหล่งรวมของวิชาการที่ช่วยส่งเสริมและให้บริการทางวิชาการให้แก่ผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากงานที่ได้รับมอบหมาย อีกทั้งเป็นการปลูกฝังให้รักการอ่านเพื่อให้เกิดความคิดกว้างขวาง

1.3 ด้านการบริหารจัดการวิชาการและชื่อเสียงของโรงเรียน ผู้ปกครองให้ความสำคัญในการตัดสินใจเลือกสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D.=0.65) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนที่ดีต้องมีความเอาใจใส่ ควบคุม ดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกระดับอย่างใกล้ชิดและทั่วถึง โรงเรียนควรส่งเสริมและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถด้านวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ อยู่เสมอ มีการเรียนปรับพื้นฐานความรู้ให้นักเรียนที่เข้าศึกษาใหม่ รวมถึงด้านการสอนพิเศษเพื่อส่งเสริมผู้ที่เรียนเก่งในด้านวิชาการ อีกทั้งโรงเรียนควรจัดให้มีการเล่นดนตรีและกีฬาอย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับ วิมล ปันสวย (2541 : 70) พบว่าโรงเรียนต้องมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงที่ดีทุก ๆ ด้าน มีสื่อวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีการศึกษาที่พร้อมและทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับการแสดงความคิดเห็นของผู้ปกครองที่ เสนอแนะว่าโรงเรียนควรจัดกิจกรรมเรียนปรับพื้นฐานความรู้นักเรียนใหม่จัดหลักสูตรพิเศษเสริมทักษะในวิชาภาษาต่างประเทศ โดยมีครูผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษามาสอนเอง จัดกิจกรรมทางวิชาการอันหลากหลาย เพื่อให้โอกาสกับนักเรียนได้มีประสบการณ์ใหม่ ๆ อยากให้โรงเรียนเอาใจใส่ดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึง ส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมแข่งขันในระดับต่าง ๆ และเมื่อโรงเรียนได้รับรางวัลควรแจ้รางวัลเป็นหนังสือถึงผู้ปกครองโดยตรง

2. ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และจำนวนบุตรต่างกัน มีปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนให้นักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ในภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ปกครองที่ได้รับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคาดหวังหรือความ

ต้องการด้านวิชาการและด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมที่ไม่สูงมากนัก แต่ในส่วนของผู้ปกครองที่ได้รับ การศึกษาในระดับปริญญาตรีและสูงกว่าระดับปริญญาตรี มีความคาดหวังหรือความต้องการด้านวิชาการและ ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมที่สูงกว่า ผู้ปกครองที่ได้รับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี จึงทำให้มี ความคิดเห็นในประเด็นดังกล่าวแตกต่างกันหรืออาจเนื่องมาจากผู้ปกครองมีพื้นฐานทางครอบครัว รายได้ของ ครอบครัว จำนวนบุตรที่แตกต่างกัน ความเชื่อพฤติกรรมที่ไม่คล้ายคลึงกันและมีเป้าหมายในตัวบุตรหลานที่ไม่ เหมือนกัน จึงมีแนวความคิดที่แตกต่างกัน

3. แนวทางในการวางแผนการรับนักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ทั้ง 6 ด้าน ด้านการบริหารจัดการด้านวิชาการและ ชื่อเสียงของโรงเรียน โรงเรียนควรมีกิจกรรมเรียนปรับพื้นฐานความรู้แก่นักเรียนใหม่ เมื่อโรงเรียนได้รับรางวัล โรงเรียนควรแจ้งข่าวสารเป็นหนังสือถึงผู้ปกครองโดยตรง ด้านการอำนวยความสะดวกและบริการ โรงเรียน ควรมีช่องทางในการติดต่อกับทางโรงเรียนได้หลากหลายวิธี เช่น โทรศัพท์ แฟกซ์ โทรศัพท์มือถือของครูใน โรงเรียนกับผู้ปกครองนักเรียน ไลน์ เว็บไซต์ของโรงเรียนมีข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน บุคลากรของโรงเรียนทุกคน สามารถให้คำอธิบายต่าง ๆ ได้ หากผู้ปกครองสงสัยและต้องการทราบคำตอบ ด้านอาคารสถานที่และการจัด สภาพแวดล้อม โรงเรียนควรมีห้องเรียนที่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน โรงเรียนควรจัดสภาพแวดล้อมให้มีความ ปลอดภัยกับนักเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนควรแจ้งข่าวสารให้ชุมชนได้รู้ข้อมูล ของโรงเรียนในหลาย ๆ วิธีการ เช่น หนังสือแจ้งผู้ปกครอง วารสาร สิ่งพิมพ์ จดหมาย อินเทอร์เน็ต โรงเรียน ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาขอใช้สถานที่เพื่อประกอบพิธีการต่าง ๆ ด้านการคมนาคม โรงเรียนควร จัดบริการรถรับ-ส่งนักเรียนในที่ต่าง ๆ เพิ่มความสะดวกสบายมากขึ้นและมีสถานที่ให้ผู้ปกครองได้จอดรถรับ- ส่งนักเรียนได้สะดวก และด้านค่าใช้จ่าย โรงเรียนควรจัดสรรเงินทุนการศึกษาให้นักเรียนอย่างทั่วถึง โรงเรียน ควรจัดรายการค่าใช้จ่าย ค่าอุปกรณ์การเรียนในราคาที่ยุติธรรม และเมื่อพิจารณาจัดหมวดหมู่ของแนวทางใน การวางแผนการรับนักเรียนออกเป็น 6 ด้าน และเรียงลำดับตามจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจากมากไปหาน้อย ดังต่อไปนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการบริหารจัดการด้านวิชาการและชื่อเสียงของโรงเรียน ลำดับที่ 2 ด้านอาคาร สถานที่และการจัดสภาพแวดล้อม ลำดับที่ 3 ด้านค่าใช้จ่าย ลำดับที่ 4 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ ชุมชนลำดับที่ 5 ด้านการคมนาคม และลำดับที่ 6 ด้านการอำนวยความสะดวกและการบริการ

จากผลของระดับความสำคัญของปัจจัยการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ด้านอาคารสถานที่และการจัดสภาพแวดล้อม โรงเรียนควรมีการจัดอาคารสถานที่ได้อย่างสวยงามร่มรื่นน่าอยู่ สภาพของอาคารสถานที่เหมาะสมกับการ จัดการเรียนการสอน โรงเรียนควรมีสถานที่สะอาด เป็นระเบียบ เรียบร้อย ทำเลที่ตั้งของโรงเรียนควรมีอากาศ ถ่ายเทได้สะดวก สภาพบริเวณใกล้เคียงต้องดี ไม่มีมลภาวะที่เป็นพิษ โรงเรียนควรมีความพร้อมด้านอาคาร สถานที่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน โรงเรียนควรดูแลเอาใจใส่ ปรับปรุง พัฒนาอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพที่ดี

เสมอ ด้านการอำนวยความสะดวกและการบริการ โรงเรียนควรมีระบบการอำนวยความสะดวกและการบริการ
อย่างดีให้แก่แก่นักเรียนและผู้ปกครอง โรงเรียนควรมีห้องสมุดและแหล่งวิชาการอย่างเพียงพอเพื่อให้บริการให้เกิด
ประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าของนักเรียน โรงเรียนควรให้ความสนใจต่อการจัดสวัสดิการแก่นักเรียนอย่าง
ทั่วถึงและมีมาตรฐาน โรงเรียนควรมีสื่อวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีการศึกษาที่พร้อมและทันสมัย โรงเรียนควร
มีความยุติธรรมในการคัดเลือกนักเรียนและรับสมัครนักเรียนเข้าเรียนโดยให้สิทธิแก่นักเรียนเท่าเทียมกัน ด้าน
การบริหารจัดการวิชาการและชื่อเสียงของโรงเรียน โรงเรียนต้องมีความเอาใจใส่ ควบคุมดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนทุกระดับอย่างใกล้ชิดและทั่วถึง โรงเรียนควรส่งเสริมและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ
ด้านวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ อยู่เสมอ โรงเรียนควรมีการเรียนปรับพื้นฐานความรู้ให้นักเรียนที่เข้าศึกษาใหม่
รวมถึงด้านการสอนพิเศษเพื่อส่งเสริมผู้ที่เรียนเก่งในด้านวิชาการ อีกทั้งโรงเรียนควรจัดให้มีการเล่นดนตรีและ
กีฬาอย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ด้านการบริหารจัดการวิชาการและชื่อเสียงของโรงเรียน โรงเรียนควรมีความเอาใจใส่
ควบคุมดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกระดับอย่างใกล้ชิดและทั่วถึง รวมทั้งโรงเรียนควรส่งเสริม และเปิดโอกาสให้
นักเรียนได้แสดงความสามารถทางวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ อยู่เสมอ

1.2 ด้านการอำนวยความสะดวกและการบริการ โรงเรียนมีระบบการอำนวยความสะดวก และ
การบริการอย่างดีให้แก่แก่นักเรียนและผู้ปกครอง รวมทั้งโรงเรียนมีห้องสมุดและแหล่ง วิชาการอย่างเพียงพอเพื่อ
บริการให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าของนักเรียน

1.3 ด้านอาคารสถานที่และการจัดสภาพแวดล้อม โรงเรียนมีการจัดอาคารสถานที่ได้อย่าง
สวยงามร่มรื่นและน่าอยู่ รวมทั้งจัดสภาพของอาคารสถานที่ให้เหมาะสมกับการจัดการ เรียนการสอน

1.4 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนควรร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ กับชุมชน
อย่างสม่ำเสมอ เป็นที่ประทับใจของผู้ปกครองและชุมชน รวมทั้งโรงเรียนจัดให้มีการประชุมผู้ปกครองเพื่อ
ชี้แจงนโยบายการเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือที่ดีต่อกัน

1.5 ด้านการคมนาคม โรงเรียนมีทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งชุมชน รวมทั้งมีความสะดวกสบายในการ
เดินทางรับ-ส่งนักเรียน

1.6 ด้านค่าใช้จ่าย โรงเรียนมีความยินยอมให้ผู้ปกครองได้ผ่อนผันชำระค่าใช้จ่าย ด้านอุปกรณ์การ
เรียนต่าง ๆ ได้ รวมทั้งโรงเรียนเก็บเงินค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในอัตราที่เหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรจะมีการศึกษาด้านการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในด้านแหล่งเรียนรู้ทางวิชาการภายในสถานศึกษา เพื่อเพิ่มศักยภาพการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ รวมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่สูงยิ่งขึ้น

2.2 ควรจะมีการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาระหว่างการได้รับการส่งเสริมร่วม กิจกรรมเรียนปรับพื้นฐาน และไม่ได้รับการส่งเสริมเรียนปรับพื้นฐานของนักเรียนใหม่มี ความแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- จุฬาลักษณ์ ใจโน. (2558). ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ลขนา ชมตระกูล. (2550). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลเชียงราย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- วิมล ปันสวย. (2541). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้ปกครองในการให้นักเรียนเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดาราวิทยาลัย. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิไลพร วงศ์ฤทธิ์. (2547). การปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). รายงานประจำปี 2553. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Krejcie, R. V. & Morgan, E. (1970). Determining sample Size for research activities. *Journal of Education and Psychological Measurement*. 30 (3), 607-610.

กระบวนการในการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

โรงเรียนนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

Online Multimedia Processes of Mathayomsuksa 4 Students For Nangrong School in Nangrong District of Buriram Province

รัชณีฉาย เจริญรอด

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Ratchaneechay Choeirod

Khon Kaen University, Thailand

E-mail: ratcha@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กระบวนการในการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคการศึกษาที่ 1/2564 โรงเรียนนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 27 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง และไม่ได้ใช้เพศเป็นตัวแปรในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบตรวจสอบรายการและใช้ค่าเฉลี่ยร้อยละเป็นสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1. การประเมินตนเองเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ในสถานการณ์ต่าง ๆ และ 2. การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ผู้สอนสามารถนำไปเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการต่อไป

คำสำคัญ: กระบวนการสื่อสาร; สื่อออนไลน์; ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนางรอง

Abstracts

The purpose of this research was to analyze the process of communication via online media of 27 students in Grade 10 classes, Semester 1/2021 of Nangrong School, Nangrong District, Buriram Province. The research did not use gender as a variable in sample selection. The tool used was a checklist and the average percentage was used as a statistical analysis of the data. The research findings were divided into 2 issues: 1. Self-assessment on the online communication process in various situations and 2. Building knowledge and understanding among learners about the online communication process in various situations. The results of this research teachers can take part in the management of online teaching effectively and in accordance with the policy of the Ministry of Education.

* วันที่รับบทความ: 23 ธันวาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 29 ธันวาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 30 ธันวาคม 2564

Received: December 23, 2021; Revised: December 29, 2021; Accepted: December 30, 2021

Keywords: Communication Processes; Online Media; Mathayomsuksa 4 Students For Nangrong School

บทนำ

นับตั้งแต่เกิดโรคระบาดไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (COVID-19) ส่งผลให้มนุษยชาติได้ปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตด้วยการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) มากขึ้น การเว้นระยะห่างดังกล่าวนี้เป็นข้อปฏิบัติที่ทุกภาคส่วนล้วนเต็มใจและร่วมมือกันเพื่อลดการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส ด้วยมีความหวังว่าสักวันผู้ติดเชื้อจะมีจำนวนลดลงและโรคระบาดนี้คงจะอันตรายจากไป จึงทำให้ประชากรโลกได้ก้าวเข้าสู่ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) และระบบออนไลน์ (Online) ได้เข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิตทั้งการเรียนและการทำงานมากขึ้น กระทรวงศึกษาธิการเป็นกระทรวงที่มีบทบาทโดยตรงกับระบบการศึกษาของประเทศไทย ในห้วงเวลาที่ผ่านมากกระทรวงศึกษาธิการ (2564) ได้มีประกาศการเลื่อนเวลาขอเปิดภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2564 ด้วยเกรงว่าโรคระบาดจะมีความรุนแรงมากขึ้นและจะกระทบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จึงได้มีนโยบายให้หลายโรงเรียนได้ปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์หรือรูปแบบการเรียนการสอนตามความเหมาะสมทั้งรูปแบบ On Site, On Air, Online, On Hand และ On Demand จากประกาศดังกล่าวนี้จึงทำให้หลายโรงเรียนเลือกใช้ระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์มากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564 : ออนไลน์)

จากการสังเกตการณ์เบื้องต้นโดยผู้วิจัย พบว่ารูปแบบการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ มี 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทแรกพบว่าในบางรายวิชาได้ออกแบบให้ผู้เรียนเข้ามาศึกษาสื่อที่ครูผู้สอนจัดทำไว้ตามโอกาสและสถานที่ที่ผู้เรียนคนนั้นมีความพร้อม การจัดการเรียนการสอนเช่นนี้มีข้อดีที่เน้นความสะดวกต่อผู้เรียน แต่หากพิจารณาถึงข้อด้อยจะพบว่าเมื่อผู้เรียนเกิดข้อคำถามหรือสงสัยจะทำให้ไม่สามารถซักถามได้อย่างทันท่วงที และประเภทที่สองพบว่าในบางรายวิชาครูผู้สอนได้สอนในคาบเรียนทำให้ผู้สอนและผู้เรียนสามารถสื่อสารกันได้อย่างทันท่วงที การจัดการเรียนการสอนเช่นนี้มีข้อดีที่ทำให้การสื่อสารสามารถสัมฤทธิ์ผลมากกว่า

อย่างไรก็ดีงานวิจัยนี้ได้ตั้งข้อสังเกตว่าบางสถานการณ์ผู้เรียนไม่สามารถพูดคุยกับผู้สอนได้ในขณะที่เรียน ทำให้ต้องมีการสื่อสารนอกเวลาเรียน เช่น การติดต่อขอส่งงาน การติดต่อขอตรวจสอบงานที่ส่งไปแล้ว การติดต่อขอแก้ไขงาน เป็นต้น ผู้เรียนจะมีวิธีการสื่อสารกับผู้สอนอย่างไร และถ้าหากเกิดสถานการณ์ต่อการเรียนการสอนที่ไม่เป็นไปตามที่คาดคิด ผู้เรียนจะมีทัศนคติต่อสถานการณ์นั้นอย่างไร จะมีกระบวนการที่รู้เท่าทันสื่อหรือไม่ ซึ่งโตมร อภิวันทนากร (2552 : 11) กล่าวว่าความรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) เป็นสถานะที่เกี่ยวข้องกับความสามารถของบุคคลที่จะวิเคราะห์ความหมายของเนื้อความที่ปรากฏผ่านสื่อ การวิเคราะห์เจตนาที่สื่อนำเสนอผ่านกระบวนการหรือเทคนิคต่าง ๆ ตลอดจนการประเมินคุณค่าที่นำไปสู่กระบวนการสร้างการรับรู้สื่ออย่างมีวิจารณญาณ เข้าใจสิ่งที่สื่อนำเสนอ สามารถมีส่วนร่วมตอบโต้หรือแสดงความคิดเห็นต่อสื่อ

ด้วยวิธีการที่เหมาะสมได้ อีกทั้งนักรบ นาคสุวรรณ (2564 : 490-502) กล่าวว่า การรู้เท่าทันสื่อเป็นความสามารถในการใช้เครื่องมือได้อย่างเข้าถึง ผู้ใช้สื่อสามารถวิเคราะห์เนื้อหาของสารที่ได้รับจากสื่อว่ามีวัตถุประสงค์ใดแอบแฝงอยู่ในสื่อ นั้น ๆ ตลอดจนรู้ถึงความเสี่ยงของสื่อ และสามารถใช้ประโยชน์จากสื่อได้อย่างรอบด้าน

งานวิจัยนี้จึงต้องการวิเคราะห์ว่าผู้เรียนจะมีกระบวนการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์อย่างรู้เท่าทันสื่อหรือไม่ และสามารถจัดการกับปัญหาที่ไม่คาดคิดผ่านระบบออนไลน์อย่างไร ผลการวิจัยจึงมุ่งหมายว่าจะเป็นแนวทางในการให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์แก่ผู้เรียน เป็นแนวทางในการส่งเสริมการใช้สื่อออนไลน์อย่างสร้างสรรค์เหมาะสมตามวัย ตลอดจนมีวิจารณ์ญาณ ตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดต่อตนเองและสังคม และท้ายที่สุดมุ่งหมายที่จะเป็นส่วนหนึ่งนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์การประเมินตนเองเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ในสถานการณ์ต่าง ๆ
2. เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ในสถานการณ์ต่าง ๆ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quatitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีวิธีการคัดเลือกดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคการศึกษาที่ 1/2564 โรงเรียนนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 27 คน จากประชากรทั้งหมด 536 คน และไม่ได้ใช้เพศเป็นตัวแปรในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่ข้อมูลเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

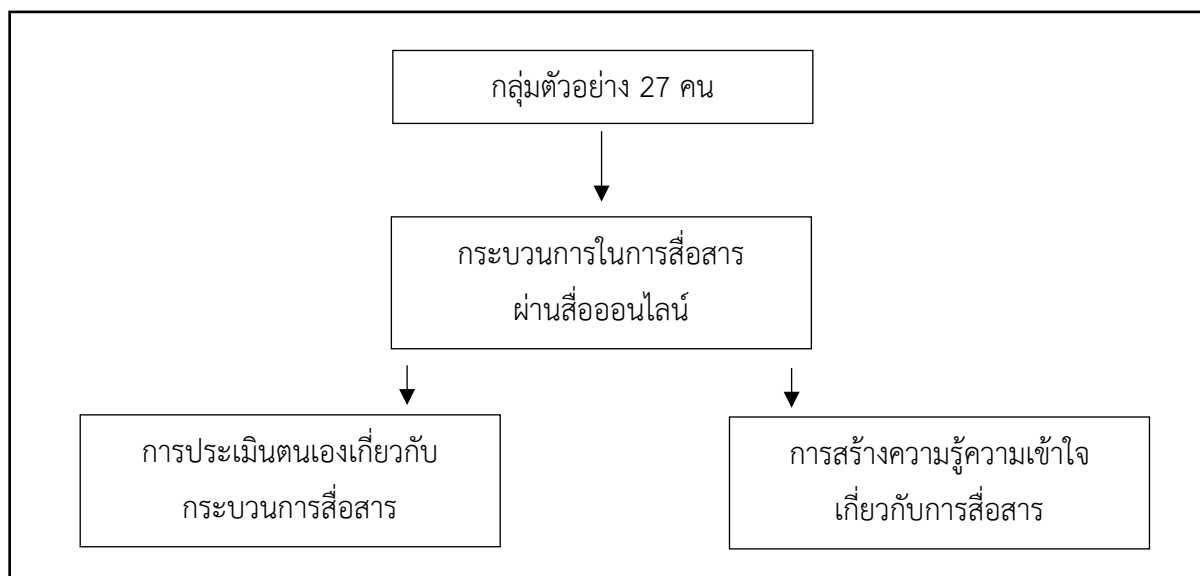
3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยนี้เป็นเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) จึงใช้ค่าเฉลี่ยร้อยละเพื่อพรรณนาข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

4.1 ขั้นตอนที่ 1 นำแบบสอบถามที่ข้อมูลเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ให้ผู้เรียนประเมินตนเองเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ในสถานการณ์ต่าง ๆ

4.2 ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้สร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ในสถานการณ์ต่าง ๆ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 4.1 ผลการประเมินตนเองเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ในสถานการณ์ต่าง ๆ และ 4.2 การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ดังนี้

1. ผลการประเมินตนเองเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ในสถานการณ์ต่าง ๆ

การประเมินตนเองเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้กำหนดให้ผู้เรียนกรอกข้อมูลผ่านแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ในหัวข้อ “เกม...ทายนิสยออนไลน์ออนไลน์” โดยให้ระบุเครื่องหมายถูก (✓) หน้าข้อที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินตนเองเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ในสถานการณ์ต่าง ๆ

ลำดับ	ประเด็น	ใช่		ไม่ใช่	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
1.	ฉันเคยส่งข้อความถามงานคุณครูทางไลน์หลัง 4 ทูม	12	44.44 %	15	55.56 %
2.	ฉันเคยดราม่าลงสื่อออนไลน์ เมื่อฉันโมโหให้เพื่อนหรือครู	16	59.26 %	11	40.74 %
3.	ฉันเคยโฆษณาหรือแนะนำเพื่อนให้เล่นการพนัน	1	3.7 %	26	96.3 %
4.	ฉันรีบ Comment ต่อบนเฟซบุ๊กทันที เมื่อเจอข่าวดารารหรือซูเปอร์สตาร์ที่ทำพฤติกรรมไม่ดี โดยไม่ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริง	1	3.7 %	26	96.3 %
5.	เมื่อฉันส่งงานครูแล้ว แต่ครูทำงานหาย ฉันตัดสินใจโพสต์ข้อความลงสื่อออนไลน์เพื่อประจานครู โดยใช้อักษรย่อจากชื่อครูและโรงเรียน	4	14.8 %	23	85.2 %
6.	ฉันเคยโพสต์รูปลามก รูปยั่ว ๆ บด ๆ ของตนเองลงบนสื่อ	2	7.4 %	25	92.6 %
7.	หลายครั้งที่ฉันอารมณ์ไม่ดี ฉันอยากโพสต์ข้อความด่าทอมาก แต่ฉันเลือกพิมพ์ไว้แล้วก็ลบทิ้ง	15	59.56 %	12	44.44 %
8.	ฉันเคยเปลี่ยนชื่อในงานของเพื่อนเพื่อส่งครู	3	11.1 %	24	88.9 %
9.	บางครั้งฉันส่งงานแล้วแต่ครูทำงานหาย ฉันตัดสินใจคุยกับครู เพื่อแสดงหลักฐานการส่ง และขอส่งงานใหม่อีกครั้ง	26	96.3 %	1	3.7 %

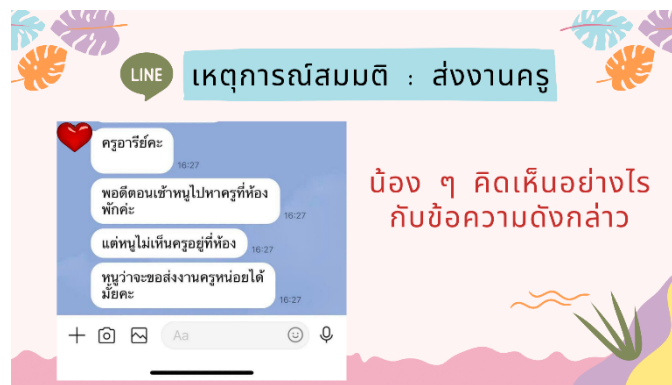
ลำดับ	ประเด็น	ใช่		ไม่ใช่	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
10.	ฉันคิดเสมอว่าเฟซบุ๊กของฉันเป็นพื้นที่ส่วนตัว จะโพสต์คำทอหรือพาดพิงใครก็ได้โดยไม่แคร่ความรู้สึกของผู้อ่าน	1	3.7 %	26	96.3 %
11.	เมื่อเพื่อนลิ้ม Logout เฟซบุ๊ก ฉันตัดสินใจ Logout ก่อนที่จะใช้ต่อ	25	92.6 %	2	7.4 %
12.	ฉันรู้กฎหมายเกี่ยวกับการใช้สื่อ	14	51.9 %	13	48.1 %

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าประเด็นที่ 9 บางครั้งฉันส่งงานแล้วแต่ครูทำงานฉันหาย ฉันตัดสินใจคุยกับครู เพื่อแสดงหลักฐานการส่ง และขอส่งงานใหม่อีกครั้ง ผู้เรียนเคยทำมากที่สุดจำนวน 26 คน (96.3 %) และไม่เคยทำจำนวน 1 คน (3.7 %) รองลงมาคือประเด็นที่ 11 เมื่อเพื่อนลิ้ม Logout เฟซบุ๊ก ฉันตัดสินใจ Logout ก่อนที่จะใช้ต่อ เคยทำจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 92.6 และไม่เคยทำจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.4 ประเด็นที่ 2 ฉันเคยดรามาลงสื่อออนไลน์ เมื่อฉันโมโหให้เพื่อนหรือครู เคยทำจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 59.26 ไม่เคยทำจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 40.74 ประเด็นที่ 7 หลายครั้งที่ฉันอารมณ์ไม่ดี ฉันอยากโพสต์ข้อความคำทอมาก แต่ฉันเลือกพิมพ์ไว้แล้วก็ลบทิ้ง เคยทำจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 59.56 ไม่เคยทำจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 44.44 ประเด็นที่ 12 ฉันรู้กฎหมายเกี่ยวกับการใช้สื่อ รู้จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 51.9 % ไม่รู้จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 48.1 % ประเด็นที่ 1 ฉันเคยส่งข้อความถามงานคุณครูทางไลน์หลัง 4 หุ่ม เคยทำจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 44.44 ไม่เคยทำจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 55.56 ประเด็นที่ 5 เมื่อฉันส่งงานครูแล้ว แต่ครูทำงานหาย ฉันตัดสินใจโพสต์ข้อความลงสื่อออนไลน์เพื่อประจานครู โดยใช้อักษรย่อจากชื่อครูและโรงเรียน เคยทำจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 14.8 ไม่เคยทำจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 85.2 ประเด็นที่ 8 ฉันเคยเปลี่ยนชื่อในงานของเพื่อนเพื่อส่งครู เคยทำจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 11.1 ไม่เคยทำจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 88.9 ประเด็นที่ 6 ฉันเคยโพสต์รูปลามก รูปยั่ว ๆ บด ๆ ของตนเองลงบนสื่อ เคยทำจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.4 ไม่เคยทำจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 92.6 และพบน้อยที่สุด คือ ประเด็นที่ 3 ฉันเคยโฆษณาหรือแนะนำเพื่อนให้เล่นการพนัน เคยทำจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.7 ไม่เคยทำจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 96.3 % ประเด็นที่ 4 ฉันรีบ Comment ด่าบนเฟซบุ๊กทันที เมื่อเจอข่าวดาราหรือซูเปอร์สตาร์ที่ทำพฤติกรรมไม่ดี โดยไม่ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริง เคยทำจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.7 ไม่เคยทำจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 96.3 และประเด็นที่ 10 ฉันคิดเสมอว่าเฟซบุ๊กของ

ฉันทเป็นพื้นที่ส่วนตัว จะโพสต์คำทอหรือพาดพิงใครก็ได้โดยไม่แคร่ความรู้สึกของผู้อ่าน เคยคิดจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.7 ไม่เคยคิดจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 96.3

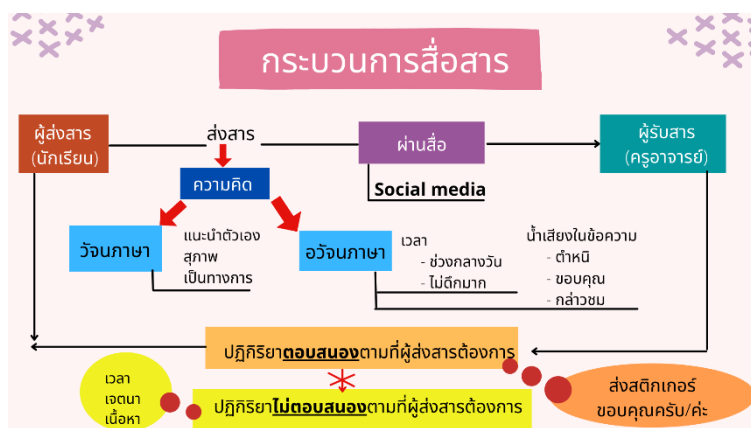
2. การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ในสถานการณ์ต่าง ๆ

2.1 ขั้นตอนที่ 1 เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยงานวิจัยได้ยกตัวอย่างเหตุการณ์สมมติเกี่ยวกับการส่งงานผู้สอนผ่านไลน์ (Line) เป็นประเด็นหลักในการเก็บข้อมูล และได้สอบถามผู้เรียนว่ารู้สึกอย่างไรต่อข้อความดังกล่าวและเมื่อผู้เรียนได้คำตอบแล้วให้เก็บไว้โดยจะยังไม่เฉลยคำตอบ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 เหตุการณ์สมมติ : ส่งงานครู

2.2 ขั้นตอนที่ 2 ได้อธิบายเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารเมื่อผู้เรียนต้องการส่งงานผู้สอนผ่านไลน์ (Line) โดยสมมติให้ผู้เรียนเป็นผู้ส่งสารที่ต้องส่งข้อมูลต่าง ๆ ไปยังผู้สอน อธิบายตามภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 กระบวนการสื่อสารในการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์
(Schramm and Osgood, 1954
ปรับปรุงโดยผู้วิจัย)

จากภาพที่ 2 สามารถอธิบายกระบวนการสื่อสารอย่างสัมฤทธิ์ผลได้ดังนี้

2.2.1 ผู้ส่งสาร คือ ผู้เรียนที่ต้องการสื่อสารไปยังผู้สอน

2.2.2 สาร คือ ความคิดที่ผู้เรียนต้องการอยากจะสื่อสาร สารจึงประกอบไปด้วยวัจนภาษา และอวัจนภาษา ด้านอวัจนภาษาเมื่อผู้เรียนติดต่อผู้สอนควรแนะนำตนเองทั้งชื่อ-นามสกุล วิชาที่เรียน ใช้ภาษาที่สุภาพ และเป็นทางการ ส่วนด้านอวัจนภาษาผู้เรียนควรคำนึงถึงเวลาในการส่งข้อความ ซึ่งเวลาที่เหมาะสมควรเป็นช่วงกลางวัน

2.2.3 สื่อ คือ ช่องทางที่ผู้สอนได้กำหนดไว้เมื่อผู้เรียนต้องการติดต่อสื่อสารและผู้เรียนควรใช้ช่องทางที่ผู้สอนกำหนดไว้

2.2.4 ผู้รับสาร คือ ผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในรายวิชานั้น ๆ เมื่อผู้สอนได้รับข้อความจากผู้เรียนแล้ว ผู้สอนจะมีหน้าที่ตอบกลับผู้เรียนซึ่งเป็นปฏิกิริยาตอบสนองตามที่ผู้ส่งสารต้องการ เช่น การส่งสติ๊กเกอร์ การกล่าวขอบคุณ แต่ถ้าหากผู้สอนไม่ได้ตอบกลับผู้เรียนไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดก็ตามซึ่งเป็นปฏิกิริยาไม่ตอบสนองตามที่ผู้ส่งสารต้องการ ให้ผู้เรียนย้อนกลับไปพิจารณาองค์ประกอบของการสื่อสารใหม่ เช่น การส่งข้อความที่ดีมากจนเกินไป หรือเนื้อหาของข้อความไม่มีความเหมาะสม หรืออาจจะใช้ถ้อยคำที่ไม่สุภาพ เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อวิเคราะห์การประเมินตนเองเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ในสถานการณ์ต่าง ๆ พบว่าประเด็นที่ 3 ฉันเคยโฆษณาหรือแนะนำเพื่อนให้เล่นการพนัน พบว่าผู้เรียนจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 96.3 ไม่เคยทำพฤติกรรมดังกล่าว และมีเพียงจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.7 เคยทำพฤติกรรมดังกล่าวประเด็นที่ 5 เมื่อฉันส่งงานครูแล้ว แต่ครูทำงานหาย ฉันตัดสินใจโพสต์ข้อความลงสื่อออนไลน์เพื่อประจานครู โดยใช้ชื่อย่อจากชื่อครูและโรงเรียน พบว่าผู้เรียนจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 85.2 ไม่เคยทำพฤติกรรมดังกล่าว และมีเพียงจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 15.8 ที่เคยทำพฤติกรรมดังกล่าว และประเด็นที่ 10 ฉันคิดเสมอว่าเฟซบุ๊กของฉันเป็นพื้นที่ส่วนตัว จะโพสต์คำทอหรือพาดพิงใครก็ได้โดยไม่แคร์ความรู้สึกของผู้อ่าน พบว่าผู้เรียนจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 96.3 ไม่ได้คิดว่าเฟซบุ๊กเป็นพื้นที่ส่วนตัว และมีเพียงจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.7 ที่คิดว่าเป็นบุ๊กเป็นพื้นที่ส่วนตัว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้เรียนเข้าใจถึงการโพสต์ข้อความอย่างรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น และเข้าใจถึงสิทธิของตนเองในการใช้สื่อออนไลน์ สอดคล้องกับที่ชัชฎา อัครศรีวรร นากาโอคะ และภฤชนัท แสนทวี (2562 : 55-62) กล่าวว่าสื่อออนไลน์ไม่ใช่พื้นที่ส่วนตัวแต่เป็นพื้นที่สาธารณะที่ผู้อื่นสามารถเข้ามาดูข้อมูลได้ตามขอบเขตที่ถูกกำหนดไว้ และการโพสต์ข้อความควรอยู่บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อผู้อื่น ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น ไม่โพสต์เนื้อหาที่ผิดศีลธรรม และมีสติยั้งคิดทุกครั้งทีโพสต์

ประเด็นที่ 2 ฉันทเคยดรามาลงสื่อออนไลน์ เมื่อฉันทโมโหให้เพื่อนหรือครู พบว่านักเรียนจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 59.26 เคยทำพฤติกรรมดังกล่าวเกินครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และมีเพียงจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 40.74 ไม่เคยทำพฤติกรรมดังกล่าว เมื่อพิจารณาคำถามที่ 12 ฉันทรู้กฎหมายเกี่ยวกับการใช้สื่อ พบว่าผู้เรียนจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 51.9 มีความรู้ในเรื่องดังกล่าว และมีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 48.1 ไม่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้เรียนยังมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายของการใช้สื่อที่ไม่มากพอและอาจตกเป็นเหยื่อของโลกออนไลน์ได้ ซึ่งวิไลลักษณ์ สุจิตตานนท์ (2562 : 170-183) กล่าวว่ากระทรวงศึกษาธิการควรจัดให้มีการเรียนการสอนเรื่องการใช้สื่อในทุกระดับชั้น กระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องฝึกให้คิดวิเคราะห์ไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบที่ตายตัว อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเล็งเห็นว่าผู้สอนอาจยกตัวอย่างนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและการใช้สื่อเพิ่มขึ้น เช่น พระราชบัญญัติกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาศูนย์เด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยว่าผู้เรียนน่าจะมีทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ รู้เท่าทันสื่อ และรู้เท่าทันอารมณ์ตัวเอง เมื่อต้องติดต่อกับผู้สอนผ่านระบบออนไลน์ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนมีความตระหนักรู้ในการใช้สื่ออย่างเท่าทัน มีทักษะการคิดที่ดี คิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถวิเคราะห์ ตีความ และประเมินคุณค่าของสิ่งที่ได้รับจากสื่อและการส่งสารผ่านสื่อด้วยตนเอง และผู้สอนสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนและแนะนำผู้เรียนให้สามารถส่งสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

ควรเพิ่มระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อให้เห็นภาพรวมของการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรเก็บข้อมูลในทุกระดับชั้นเพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การเลื่อนเวลาเปิดภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2564 ของกระทรวงศึกษาธิการ. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2564. แหล่งที่มา: <https://moe360.blog/2021/05/19/19-may-2564/>
- ซัชฎา อัครศรีวร นากาโอคะ และกฤษณ์ท แสนทวิ. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้เท่าทันข้อมูลและสื่อดิจิทัลของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*. 7 (1), 55-62.
- โตมร อภิวันทนากร. (2552). *คู่มือจัดกระบวนการและกิจกรรมเพื่อพัฒนาเยาวชนรู้เท่าทันสื่อ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปิ่นโตพับลิชชิง.
- นักรบ นาคสุวรรณ. (2564). การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาไทยในยุคดิจิทัล. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*. 15 (1), 490-502.
- วิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์. (2562). การบริโภคสื่อกับการรู้เท่าทันสื่อของคนไทย. *วารสารสหวิทยาการสังคมศาสตร์และการสื่อสาร*. 2 (3), 170 – 183.

อิทธิพลของสภาพแวดล้อมภายนอก วัฒนธรรมองค์กรและกลยุทธ์องค์กรที่ส่งผลต่อ
ความเสี่ยงของบุคลากรในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์
ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดชลบุรี

**The Influences of External Environment, Organization Culture and
Organizational Strategy affect on People Risk of the Automotive
Parts Industry in the Chonburi Industrial Estate**

นุจรี ภาคาสัตย์

มหาวิทยาลัยบูรพา

Nucharee Pakasat

Burapha University, Chonburi

E-mail: nuchjaree.od@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอิทธิพลของสภาพแวดล้อมภายนอก วัฒนธรรมองค์กร และกลยุทธ์องค์กรที่ส่งผลต่อความเสี่ยงของบุคลากร 2) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารระดับสูงและผู้จัดการแผนกที่ตั้งอยู่ในบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดชลบุรี จำนวน 456 บริษัทและได้รวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างจำนวน 196 คน โดยใช้ในวิธีการเลือกตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) ด้วยแบบสอบถามการวิเคราะห์ข้อมูล โดยค่าร้อยละ ใช้โมเดลวิเคราะห์เส้นทาง

ผลการศึกษาพบว่า (1) ผลการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝงภายนอก พบว่าสภาพแวดล้อม ภายนอกส่งอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อความเสี่ยงของบุคลากร ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.215**, วัฒนธรรมองค์กรส่งอิทธิพลทางตรงในเชิงลบต่อความเสี่ยงของบุคลากร และมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ -0.184**, กลยุทธ์องค์กรส่งอิทธิพลทางตรงในเชิงลบต่อความเสี่ยงของบุคลากรและมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ -0.345** (2) ผลการวิเคราะห์เส้นทางความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง โดยมี $\chi^2 = 62.19$, $df = 74$, $\chi^2/df = 0.840$, $p\text{-value} = 0.835$, $RMSEA = 0.000$, $GFI = 0.962$, $AGFI = 0.930$ ตัวแปรทั้งหมดในโมเดลสามารถรวมอธิบายความเสี่ยงของบุคลากร ได้ร้อยละ 31.80

* วันที่รับบทความ: 25 ธันวาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 29 ธันวาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 30 ธันวาคม 2564

Received: December 25, 2021; Revised: December 29, 2021; Accepted: December 30, 2021

คำสำคัญ : สภาพแวดล้อมภายนอก; วัฒนธรรมองค์กร; กลยุทธ์องค์กร; ความเสี่ยงของบุคลากร; อุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์

Abstracts

This study aimed to study (1) the influence of external environment, organization culture and organizational strategy affect on people risk. (2) Empirical data by collecting. The quantitative method in this research analysis and the data set was analyzed by descriptive statistics and The researcher collected information from chief executives and department managers in the Automotive Parts Industry. The sample group composed of 196 executives at 456 companies of Thai Auto Parts Manufacturers Association. The Data was collected through questionnaires and conducted through randomly. The data set was analyzed by descriptive statistics and analyzed path model.

The results of the research shown that (1) the measurement model is valid and well fitted to empirical data. It was found that external environment had a positive influence on people risk of 0.215** ; organization culture had a positive influence on people risk of -0.184** and organizational strategy had a positive influence on people risk of -0.345** (2) The path analysis model was completed with empirical data at the acceptable level consists. In this study, external environment, organization culture, organizational strategy the chi-square was 62.19, the degree of freedom (df) was 74, the p-value was 0.835; the chi-square relative (chi-square/df) was 0.840, GFI was 0.962, AGFI was 0.930 and RMSEA was 0.000. All variables in the model could be used to describe an external environment, organization culture and organizational strategy at 31.80%

Keywords: External Environment; Organization Culture; Organizational Strategy; People Risk

บทนำ

ประเทศไทยถือว่าอุตสาหกรรมยานยนต์มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในฐานะการเป็นฐานการผลิตรถยนต์ระดับโลก ดังนั้นนโยบายภาครัฐในทุกสมัยจึงได้กำหนดทิศทางการขับเคลื่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 โดยมุ่งเน้นการรองรับแนวโน้มสภาพแวดล้อมภายนอกของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอนาคต อาทิเช่น การขาดแคลนพลังงานในอนาคตและปัญหาการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่ทำให้อุณหภูมิเพิ่มสูงขึ้น ด้วยผลกระทบดังกล่าวจึงเกิดการได้รวมตัวกันสร้างจุดยืนภายใต้การประชุมภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศสมัยที่ 2 ณ กรุงปารีส โดยมีเป้าหมาย 1) จำกัดอุณหภูมิ 2) ลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ 3) ช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาในการปรับตัวสภาวะอากาศต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก อุตสาหกรรมยานยนต์จึงต้องปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีด้วยการใช้พลังงานทดแทนมาเป็นจุดเปลี่ยน ผลกระทบของการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกในการผลิตรถยนต์ตั้งแต่เริ่มกระบวนการผลิต ระหว่างการใช้งาน และซากหลังการเลิกใช้ จึงเป็นเหตุผลให้ผู้ผลิตรายานยนต์แต่ละประเทศมุ่งเน้นแสวงหาแนวทางที่เหมาะสม ภาครัฐได้กำหนดนโยบายเพื่อกระตุ้นการขยายตัวการ

เพิ่มจำนวนกำลังการผลิตพร้อมทั้งผลักดันส่งเสริมการวิจัยพัฒนาส่งเสริมการชักจูงนักลงทุน เพื่อให้พัฒนารถยนต์ที่มีอยู่เดิมและรถยนต์ไฟฟ้าที่มีสมรรถนะสูงรวมถึงหาแนวทางสร้างความเชื่อมั่นต่อการบริโภค และการปรับราคารถยนต์ให้มีแนวโน้มลดลง ทั้งนี้โครงสร้างอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย แบ่งออกเป็นกลุ่มผู้ประกอบการรถยนต์และผู้ผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ โดยผู้ผลิตชิ้นส่วนรถยนต์แบ่งเป็น Tier 1 มีบทบาทในการจัดหาหรือผู้ผลิตชิ้นส่วนอุปกรณ์ และ Tier 2 เป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนรายย่อย Tier 3 เป็นผู้ผลิตส่วนย่อย ๆ ซึ่งจำแนกตามกระบวนการผลิต บริษัทชิ้นส่วนยานยนต์ที่ได้จดทะเบียนกับสมาคมชิ้นส่วนรถยนต์ถึง 1,670 ราย (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2555 : 109) โดยเฉพาะผู้ผลิตขนาดเล็กและขนาดย่อม (SME) ยังไม่สามารถสร้างแบรนด์และมีนวัตกรรมเป็นของตนเองได้ รวมถึงผู้ผลิตบางรายมุ่งเน้นการรับจ้างผลิตหรือเป็นฐานการผลิตแก่เจ้าของแบรนด์ในต่างประเทศย่อมได้รับผลกระทบที่รุนแรง หากเป็นเช่นนี้ผู้ผลิตในกลุ่มยานยนต์ต้องมุ่งเน้นนโยบายการพัฒนาชิ้นส่วนยานยนต์ของตน ภาครัฐได้มีการกำหนดนโยบายระดับชาติ และการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน สถาบันการศึกษาวิจัย สถาบันเฉพาะทางพัฒนาความรู้ การศึกษากำลังคนที่สอดคล้องกับความต้องการทักษะในอนาคต ภาครัฐต้องเตรียมความพร้อมโครงสร้างพื้นฐานสำหรับรถยนต์ไฟฟ้าในการบริหารจัดการพลังงาน (อิริวัฒน์ ศรีวิไล, 2558 : 69) นอกจากนี้การพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นสูงจึงมีความจำเป็นต่อการจัดการความเสี่ยงในตลาดแรงงานให้มีปริมาณเพียงพอในการเข้าปฏิบัติงานในบริษัทผู้ผลิตยานยนต์ไฟฟ้าได้ทันต่อเวลา เช่น หลักสูตรวิศวกรรมยานยนต์ หลักสูตรวิศวกรรมสิ่งแวดล้อมและการสื่อสารเพื่อระบบสมองกลฝังตัว หลักสูตรสิ่งแวดล้อมขั้นสูงและยั่งยืน (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2560 : 204)

โดยเฉพาะชิ้นส่วนยานยนต์ในเครื่องยนต์เดิมต้องใช้ชิ้นส่วน 30,000 ชิ้น เมื่อผลิตรถยนต์ไฟฟ้าที่มีความซับซ้อนและใช้เทคโนโลยีสูงจึงใช้เพียง 5,000 ชิ้น โดยชิ้นส่วนที่หายไป เช่น ส่วนประกอบเครื่องยนต์ ระบบส่งกำลัง หม้อน้ำ ระบบฉีด ถังน้ำมันและกลุ่มที่ 2 จำเป็นต้องพัฒนาเพื่อไปต่อการเป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนอะไหล่เพื่อให้กับรถยนต์สมัยใหม่ ซึ่งเป็นเป้าหมายของภาครัฐบาลในการผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางรถยนต์ไฟฟ้าในอาเซียนจึงได้มอบหมายหน่วยงานต่าง ๆ บูรณาการให้แก่ภาคอุตสาหกรรมปรับเปลี่ยนตามเทคโนโลยี หากไม่สามารถปรับตัวการผลิตจะส่งผลกระทบต่อภาคการผลิต รวมถึงปัญหาจากคู่แข่งรายใหม่ซึ่งมีบางรายเป็นคู่ค้าเดิมมาก่อนมาช่วงชิงฐานลูกค้าเดิม (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2560 : 249) ดังนั้น ผู้ผลิตกำลังเผชิญกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากความสำเร็จหรือล้มเหลวหากไม่สามารถที่จะพัฒนาให้หลุดพ้นจากการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์แบบเดิม ๆ ซึ่งสอดคล้องในอดีตในช่วงปี 2553 การขาดแคลนแรงงานทั้งในด้านทักษะ ขาดความรู้ที่เป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงาน ผู้จบการศึกษาในภาคอาชีวศึกษาด้านช่างฝีมือปรับเปลี่ยนค่านิยมในการศึกษาต่อและเข้าสู่ภาคบริการ รวมถึงปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติจึงเป็นเหตุให้อุตสาหกรรมยานยนต์ได้รับผลกระทบอย่างมาก (ชนินารถ ชียงคบุตร และ นวลฉวี แสงชัย, 2554 : 63-88) การขาดแคลนแรงงานตามโครงสร้างประชากรศาสตร์อาจส่งผลทำให้บริษัทอาจจำเป็นต้องคัดเลือกและใช้แรงงานที่ขาดทักษะความเชี่ยวชาญโดยตรงในบางช่วงเวลาวิกฤต เพื่อรอเวลาที่จะได้

บุคลากรที่มีศักยภาพตรงกับความต้องการในการดำเนินธุรกิจต่อไปได้ สอดคล้องกับนิธิต เพ็ญโกโคย และคณะ (2558 : 72-90) ที่กล่าวถึงความเสี่ยงคนว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดจากผลลัพธ์ของคน หรือทรัพยากรมนุษย์ซึ่งผลกระทบต่อความสำเร็จตามเป้าหมาย ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงที่เกิดขึ้นมาจากสาเหตุของลักษณะประชากร การศึกษา วัฒนธรรม ความรู้ทักษะ เศรษฐกิจและสังคมที่เป็นผลกดันให้เกิดความเสี่ยง ดังนั้นบริษัทควรตรวจสอบปัจจัยที่สะท้อนถึงสถานะของความเสี่ยง เพื่อหาแนวทางลดความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากบุคลากร

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (2560 : 196) กล่าวถึง ผู้ผลิตรถยนต์ไฟฟ้าต้องคำนึงถึง กลยุทธ์องค์กรที่นำมาเลือกใช้ โดยต้องพิจารณาแนวคิดต้นทุนทางเลือกผลิตมากที่สุด เนื่องจากตลาดรถยนต์ไฟฟ้าต้องต่อสู้และแข่งขันกันเอง ต้องพิจารณาต้นทุนการผลิตตั้งแต่วัตถุดิบ ค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ ค่าจ้างแรงงาน เครื่องจักร ภาษีนำเข้า มอเตอร์ที่ใช้ในรถยนต์ไฟฟ้ามีราคาสูงกว่า แสดงให้เห็นว่าสมรรถนะ ประสิทธิภาพและราคาส่งผลกระทบต่อต้นทุนผลิตที่สูง ดังนั้นมาตรการต่าง ๆ ภาครัฐได้ออกนโยบายสนับสนุนผู้ผลิตยานยนต์ในการลงทุนวิจัยพัฒนาปรับเปลี่ยนการผลิตโดยใช้นวัตกรรมผลิต เช่นเดียวกับประเทศจีน ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ นอร์เวย์ โปรตุเกส สวีเดน สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกาที่มุ่งเน้นการพัฒนาเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้าโลก ดังนั้นแนวทางการขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 20 ปีจึงได้เชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจตลอดห่วงโซ่อุตสาหกรรมเน้นความร่วมมือพัฒนาประเทศ โดยมีกลยุทธ์ที่ 2 การผลักดันการลงทุนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ผลักดันการลงทุน การสร้างเครือข่าย ศูนย์กลางให้บริการและงานวิจัยอุตสาหกรรมเป้าหมาย เตรียมศูนย์ทดสอบยานยนต์ พัฒนาเมืองอุตสาหกรรม และโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ของบุคลากรในทุกภาคส่วนเพื่อรองรับการขับเคลื่อนเทคโนโลยีและนวัตกรรม พร้อมสร้างกำลังคนด้านเทคโนโลยีขับเคลื่อนประเทศในอนาคต (Next Generation Automotive) ด้วยการยกระดับทักษะ (Reskill) แรงงานและสร้างพัฒนาผู้เชี่ยวชาญเข้าสู่อุตสาหกรรมรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย (First S Curve New S Curve) รวมถึงกลยุทธ์ส่งเสริมการลงทุนขยายฐานการผลิตด้วยมาตรการจูงใจให้นักลงทุนต่างชาติมาตั้งฐานการผลิต พร้อมส่งเสริมผู้ประกอบการไทยมีเครือข่ายผู้ผลิตในต่างประเทศ (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2559 : 63)

ในอดีตที่ผ่านมาโครงการระเบียงเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออกเป็นแหล่งอุตสาหกรรมที่ได้สร้างการเคลื่อนย้ายประชาชนจากทั่วภูมิภาคเพื่อมาใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการ โดยภาครัฐได้ลงทุนโครงสร้างพื้นฐานและรองรับการลงทุนของนักลงทุนชาวต่างชาติ เพื่อสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจนับตั้งแต่ปี 2525 โดยเป็นที่ตั้งของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนที่ตั้งอยู่ถึง 41 % ในจังหวัดชลบุรี และในปัจจุบันยังคงต่อเนื่องไปสู่อุตสาหกรรมเป้าหมาย (New S-Curve) เศรษฐกิจเพื่ออนาคตที่กำลังขับเคลื่อนตามประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ถือได้ว่าเป็นแหล่งผู้นำการลงทุนด้วยฐานอุตสาหกรรมที่แข็งแกร่งด้านฐานการผลิตขนาดใหญ่เชื่อมโยงการคมนาคม เมืองอุตสาหกรรม การ

สนับสนุนภาคธุรกิจด้านการลงทุนและเติบโต เตรียมพร้อมขยายตัว (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2559 : ออนไลน์)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและต้องการรับรู้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจากผลการวิจัยที่ยังไม่มีการศึกษาในลักษณะตัดขวางระบุพื้นที่ และอุตสาหกรรมที่กำลังอยู่ในช่วงการเปลี่ยนผ่านว่ากำลังอยู่ในสถานะใด โดยมีปัจจัยที่ได้จากการทบทวนและประยุกต์ต่อยอดงานวิจัยในความเสี่ยงของบุคลากรในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ จากผลกระทบสภาพแวดล้อมต้องปรับตัวใช้เทคโนโลยีนวัตกรรม ต้องบูรณาการหน่วยงานภาคต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยเฉพาะผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ Tier 1,2 และ 3 ที่อยู่ในพื้นที่เขตนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดชลบุรีที่มีศักยภาพในการเป็นอุตสาหกรรมยานยนต์แห่งอนาคต (Next Generation Automotive) ต้องเร่งปรับตัวต่อการรองรับผลกระทบสภาพแวดล้อมเชิงนโยบาย พร้อมแสวงหากลยุทธ์องค์กรที่ความเหมาะสมและศึกษารูปแบบวัฒนธรรมที่เป็นอยู่ การขับเคลื่อนทุนมนุษย์ สร้างเทคโนโลยี การพัฒนาการผลิตบนความคุ้มค่าของทรัพยากรและควบคุมต้นทุน การบริหารจัดการองค์กร เพื่อหาแนวทางพัฒนาปรับปรุงลดความเสี่ยงของบุคลากรภายในองค์กรให้อยู่ในระดับต่ำสามารถเพิ่มประสิทธิภาพองค์กรและเป็นปัจจัยสำคัญการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาอิทธิพลของสภาพแวดล้อมภายนอก วัฒนธรรมองค์กรและกลยุทธ์องค์กรที่ส่งผลต่อความเสี่ยงของบุคลากร
- 2) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

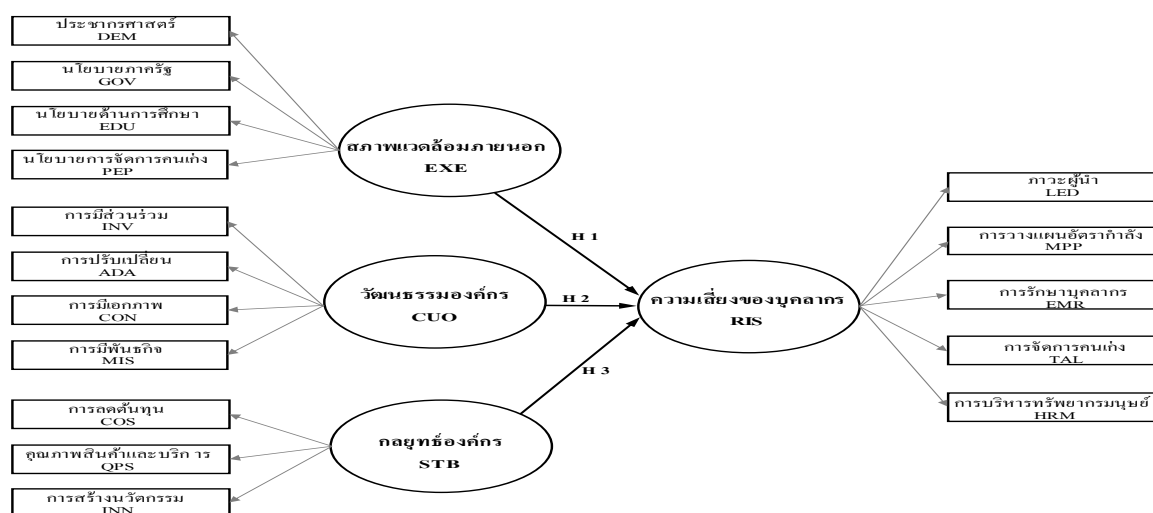
1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลของบริษัท/องค์กรเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยผ่านผู้บริหารระดับสูงและผู้บริหารระดับกลางซึ่งดำรงตำแหน่ง ผู้จัดการฝ่ายหรือแผนกขึ้นอยู่กับโครงสร้างองค์กรในบริษัทผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรีที่จดทะเบียนประกอบกิจการโรงงานผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย จำนวน 456 บริษัท โดยเป็นฐานข้อมูลในปี 2561 ของกรมโรงงานอุตสาหกรรม ผู้วิจัยได้รับการตอบกลับจำนวน 215 ชุด และไม่สมบูรณ์ 19 ชุด ดังนั้น แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ 196 ชุด คิดเป็นร้อยละ 42.98%
2. ระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2561 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2562 รวม 6 เดือน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ ตอน ที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอก จำนวน 14 ข้อ ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร จำนวน 21 ข้อ ตอนที่ 4 สอบถามเกี่ยวกับกลยุทธ์องค์กร จำนวน 12 ข้อ ตอนที่ 5 สอบถามเกี่ยวกับความเสี่ยงบุคลากรในองค์กร จำนวน 21 ข้อ โดยลักษณะของคำถามตอนที่ 1 แบบ ปลายปิด โดยแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตั้งแต่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

4. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมมาสร้าง เป็นแบบสอบถาม และเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่านทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) หลังจากนั้นจึงนำ แบบสอบถามไป Try out กับบริษัทที่ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในพื้นที่ภาคตะวันออกที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 ชุด เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) ซึ่งมีเกณฑ์ค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (สุวิมล ติรภานนท์, 2555 : 128)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ โมเดลวิเคราะห์เส้นทาง โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาความ สอดคล้องที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนี้ คือ ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์น้อยกว่า 2.00 ค่า p-value มากกว่า 0.05 ค่า GFI มากกว่าหรือเท่ากับ 0.90 ค่า AGFI มากกว่าหรือเท่ากับ 0.90 ค่า RMSEA น้อยกว่า 0.05 (สุภมาส อังสุโชติ และคณะ, 2554 : 126)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้เป็นบริษัท/องค์กร โดยเก็บผ่านผู้บริหารระดับสูงและผู้บริหารระดับกลางซึ่งดำรงตำแหน่ง ผู้จัดการฝ่ายหรือแผนกในบริษัทผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรีที่จดทะเบียนประกอบการโรงงานผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย จำนวน 196 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 154 คน คิดเป็นร้อยละ 78.57 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 47.96 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 80.61 ดำรงตำแหน่งผู้จัดการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 60.20 มีประสบการณ์การทำงาน 6-9 ปี และมากกว่า 9 ปี – 12 ปี จำนวน 89 คน, 75 คน คิดเป็นร้อยละ 45.41, 38.27

1. ผลการวิเคราะห์เส้นทางตามสมมติฐานของการวิจัย มีดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 สภาพแวดล้อมภายนอกส่งอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อความเสี่ยงของบุคลากร ทั้งนี้ผลของการวิจัย พบว่า สภาพแวดล้อมภายนอกส่งอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อความเสี่ยงของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.215** โดยผลการทดสอบสมมติฐานสนับสนุนตามสมมติฐานของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 2 วัฒนธรรมองค์กรส่งอิทธิพลทางตรงในเชิงลบต่อความเสี่ยงของบุคลากร ทั้งนี้ผลของการวิจัย พบว่า วัฒนธรรมองค์กรส่งอิทธิพลทางตรงในเชิงลบต่อความเสี่ยงของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ -0.184** โดยผลการทดสอบสมมติฐานสนับสนุนตามสมมติฐานของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 3 กลยุทธ์องค์กรส่งอิทธิพลทางตรงในเชิงลบต่อความเสี่ยงของบุคลากร ทั้งนี้ผลของการวิจัย พบว่า กลยุทธ์องค์กรส่งอิทธิพลทางตรงในเชิงลบต่อความเสี่ยงของบุคลากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ -0.345** โดยผลการทดสอบสมมติฐานสนับสนุนตามสมมติฐานของการวิจัย

2. ผลการวิเคราะห์โมเดลเส้นทางมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับสมบูรณ์เรื่อง อิทธิพลของสภาพแวดล้อมภายนอก วัฒนธรรมองค์กร และกลยุทธ์องค์กรที่ส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงของบุคลากรในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ของนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย ตัวแปรแฝงภายนอก จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายนอก (EXE) วัฒนธรรมองค์กร (COU) และกลยุทธ์องค์กร (STB) และตัวแปรแฝงภายใน จำนวน 1 ตัวแปร ได้แก่ ความเสี่ยงของบุคลากร (RIS) โดยพบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างที่ได้จากการวิเคราะห์ ประกอบด้วยค่าไคสแควร์ = 62.19, องศาอิสระ (df) = 74, ค่าไคสแควร์สัมพันธ์ (Chi-Square/df) = 0.840, p-value = 0.835, RMSEA = 0.000, GFI = 0.962, AGFI = 0.930 โดยท้ายสุดสามารถแปลผลที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าโมเดลสมการโครงสร้างมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อค้นพบที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์

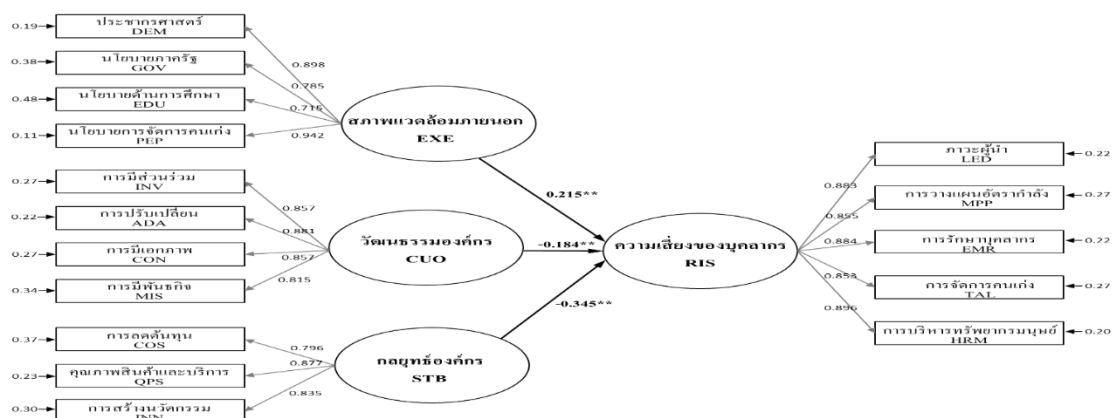
ภายหลังจากการปรับโมเดลโดยสามารถเปรียบเทียบกับก่อนการปรับโมเดล ดังมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบและสัมประสิทธิ์เส้นทาง ตามรายละเอียดต่อไปนี้

ตัวแปรแฝงภายนอก สภาพแวดล้อมภายนอก (EXE) ประกอบด้วยองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้จำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ ประชากรศาสตร์ (DEM) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.898, นโยบายภาครัฐ (GOV) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.785, นโยบายด้านการศึกษา (EDU) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.718 และนโยบายการจัดการคนเก่ง (PEP) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.942

ตัวแปรแฝงภายนอก วัฒนธรรมองค์กร (CUO) ประกอบด้วยองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้จำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ การมีส่วนร่วม (INV) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.857, การปรับเปลี่ยน (ADA) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.881, การมีเอกภาพ (CON) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.857 และการมีพันธกิจ (MIS) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.815

ตัวแปรแฝงภายนอก กลยุทธ์องค์กร (STB) ประกอบด้วยองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ การลดต้นทุน (COS) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.796, คุณภาพสินค้าและบริการ (QPS) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.877, การสร้างนวัตกรรม (INN) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.835

ตัวแปรแฝงภายใน ความเสี่ยงของบุคลากร (RIS) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ ภาวะผู้นำ (LED) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.883, การวางแผนอัตรากำลัง (MPP) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.855, การรักษาบุคลากร (EMR) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.884, การจัดการคนเก่ง (TAL) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.853 และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (HRM) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.896

$\chi^2 = 62.19$, $df = 74$, $\chi^2/df = 0.840$, $p\text{-value} = 0.835$, $RMSEA = 0.000$, $GFI = 0.962$, $AGFI = 0.930$
หมายเหตุ: * หมายถึง นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, ** หมายถึง นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01,

แผนภาพที่ 2 โมเดลเส้นทางมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับสมบูรณ์

สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย เรื่อง อิทธิพลของสภาพแวดล้อมภายนอก วัฒนธรรมองค์กรและกลยุทธ์องค์กรที่ส่งผลต่อความเสี่ยงของบุคลากรในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดชลบุรี พบว่า ผลของการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยเป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ ดังภาพที่ 2 , ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เส้นทางอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมของตัวแปรแฝงภายนอกและตัวแปรแฝงภายใน

ตัวแปรแฝงภายใน	ความเสี่ยงของบุคลากร (RIS)									
	DE		IE		TE					
สภาพแวดล้อมภายนอก (EXE)	0.215** (0.074)		-		0.215** (0.074)					
วัฒนธรรมองค์กร (CUO)	-0.184** (0.067)		-		-0.184** (0.067)					
กลยุทธ์องค์กร (STB)	-0.345** (0.076)		-		-0.345** (0.076)					
ตัวแปรสังเกตได้ R ²	DEM	GOV	EDU	PEP	INV	ADA	CON	MIS	COS	
	0.806	0.617	0.516	0.877	0.735	0.776	0.734	0.664	0.633	
ตัวแปรสังเกตได้ R ²	QPS	INN	LED	MPP	EMR	TAL	HRM			
	0.663	0.769	0.779	0.730	0.782	0.728	0.803			
ตัวแปรแฝงภายใน R ²	RIS 0.318									

$\chi^2 = 62.19$, $df = 74$, $\chi^2/df = 0.840$, $p\text{-value} = 0.835$, $RMSEA = 0.000$, $GFI = 0.962$, $AGFI = 0.930$

หมายเหตุ DE = อิทธิพลทางตรง, IE = อิทธิพลทางอ้อม, TE = อิทธิพลรวม, * นัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ 0.05 (เท่ากับ 1.960 ถึงน้อยกว่า 2.576), ** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (เท่ากับหรือมากกว่า 2.576)

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อที่ 1 ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

เพื่อศึกษาอิทธิพลของสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีอิทธิพลต่อความเสี่ยงของบุคลากร ทั้งนี้จากผลการศึกษาพบว่า สภาพแวดล้อมภายนอกส่งอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อความเสี่ยงของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.215** สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Tiwari, (2009 : 208) ทำการศึกษาเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของผลกระทบจากปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ Lin & Hwang, (2010 : 55-77) ที่ได้แบ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพคนในการดำเนินธุรกิจออกเป็นสองกลุ่มหลัก คือ ความเสี่ยงคนจากภายนอก และความเสี่ยงคนจากภายใน Flouris & Yilmaz, (2010 : 174) ที่พบว่าปัจจัยที่มาจากอิทธิพลของคนในองค์กรนั้นสามารถที่จะส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันขององค์กรโดยเกิดจากบทบาทหน้าที่ในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยผู้วิจัยขอเสนอมุมมองเพิ่มเติมที่ว่านโยบายของแต่ละองค์กรมุ่งให้ความสำคัญต่อการลดความเสี่ยง เพื่อ

เตรียมพร้อมสำหรับสิ่งที่อาจเกิดขึ้น โดยเฉพาะปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันที่ทำให้สังคมอ่อนแอ เช่น การเติบโตของประชากร อุตสาหกรรมขาดธรรมาภิบาลส่งผลทำให้องค์กรขาดประสิทธิภาพ กลยุทธ์การลดความเสี่ยงต้องได้รับการแก้ไขจำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในนิคมอุตสาหกรรม ทั้งผ่านการมีส่วนร่วมของประชากรศาสตร์ในพื้นที่ซึ่งอาจเป็นแรงงานสำคัญที่ตอบสนองต่อแผนอัตรากำลังในอนาคตแล้วยังสนับสนุนการจัดการความเสี่ยงในการป้องกันดูแลองค์กร ดังนั้นหากองค์กรต้องการลดความเสี่ยงจำเป็นต้องกำหนดแนวทางเชิงตั้งรับที่ยืดหยุ่นให้ครอบคลุมกับผลกระทบที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก

เพื่อศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรที่มีอิทธิพลต่อความเสี่ยงของบุคลากร ทั้งนี้จากผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมองค์กรส่งอิทธิพลทางตรงในเชิงลบต่อความเสี่ยงของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ -0.184^{**} สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Pirayeh et al., (2011 : 98) พบว่า วัฒนธรรมการมีส่วนร่วม การปรับตัว การมีเอกภาพ และพันธกิจมีผลต่อประสิทธิภาพด้านทรัพยากรมนุษย์ซึ่งสอดคล้องกับ Pirayeh et al., 2011 : 98 ; นริศ เพ็ญโกโคย และคณะ (2558 : 72-90) ได้กล่าวว่า การที่ผู้ปฏิบัติงานในบริษัทได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆในดำเนินงาน ทำให้เกิดความรับผิดชอบและมีความเป็นเจ้าส่งผลถึงการรักษาบุคลากร โดยเฉพาะอัตราการลาออกจากงาน ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการร่วมแรงร่วมใจสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายขององค์กรและเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติงานรวมถึงผู้ปฏิบัติงานสามารถปรับตัวได้ต่อสถานการณ์ที่เกิดจากภายในและภายนอกสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ อีกทั้งผู้ปฏิบัติงานเข้าใจและรับรู้ถึงเป้าหมายการทำงานตนเองและตระหนักต่อวิสัยทัศน์องค์กร สอดคล้องกับ Aree et al., (2010 : 500-516) ที่กล่าวว่าสมรรถนะของผู้นำและวัฒนธรรมองค์กรที่สนองตอบต่อประสิทธิภาพองค์กร การเพิ่มสมรรถนะของผู้นำด้านความรู้ ทักษะ กลยุทธ์ การบริหารงาน การสื่อสารการมีมนุษยสัมพันธ์ การเปิดกว้างในการรับรู้ การให้รางวัล และการเคารพยกย่องให้เกียรติ สนับสนุนและส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพขององค์กร สอดคล้องกับ Cameron, E., & Green, M. (2015 : 69) กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์กรมีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง

เพื่อศึกษาอิทธิพลของกลยุทธ์องค์กรที่มีอิทธิพลต่อความเสี่ยงของบุคลากร ทั้งนี้จากผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์องค์กรส่งอิทธิพลทางตรงในเชิงลบต่อความเสี่ยงของบุคลากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ -0.345^{**} สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Porter, (2005 : 218) ได้มุ่งเน้นอย่างยิ่งในด้านการสร้างคุณค่าแก่ลูกค้าด้วยผลิตภัณฑ์ ดังนั้นการที่องค์กรสามารถสร้างความแตกต่างของสินค้าและบริการในตลาดและใช้ต้นทุนต่ำกว่าคู่แข่งขึ้นเพื่อสร้างผลกำไรให้กับองค์กรส่งผลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน สอดคล้องกับ Schuler & Jackson, (1987 : 207-219) ได้นำตัวแปรกลยุทธ์ทางธุรกิจมาเชื่อมโยงกับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในด้านทักษะ ความรู้ คุณลักษณะเชิงพฤติกรรม โดยที่ Kogus, (1985 : 248) ให้ความเห็นว่า กลยุทธ์การใช้ต้นทุนต่ำและการสร้างความแตกต่างล้วนสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยที่การลดต้นทุนหรือสร้างความแตกต่างนั้นต้องอยู่บนพื้นฐานข้อเท็จจริงหรือ

เป้าหมายขององค์กร หากเมื่อองค์กรได้กำหนดกลยุทธ์ทางเลือกที่นำไปสู่ผลลัพธ์ในท้ายที่สุดความเสี่ยงจากบุคลากรก็จะไม่เกิดขึ้น เนื่องจากบุคลากรภายในองค์กรเข้าใจถึงแนวทางปฏิบัติงานของตนเองเพื่อเชื่อมโยงไปสู่เป้าหมาย โดยผู้นำเป็นผู้สื่อสารและมีแผนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยมีแผนอัตรากำลังที่เหมาะสมรวมถึงคนเก่งที่ต้องการอยู่กับองค์กร เพราะองค์กรมีแผนการจัดการคนเก่งรองรับการเปลี่ยนแปลง หากผู้นำไม่ได้ให้ความสำคัญต่อคนเก่งและไม่มีการจัดการคนเก่ง มุ่งเน้นแต่เป้าหมายการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นไปตามแผนเพียงอย่างเดียว องค์กรอาจมีความเสี่ยงจากบุคคลภายในองค์กรได้ ผู้บริหารจึงต้องอาศัยทุนมนุษย์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านร่วมผลักดันความสำเร็จตามแผนกลยุทธ์ที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ผู้วิจัยเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาถือเป็นแนวทางการจัดการความเสี่ยงของบุคลากร ที่สามารถสนับสนุนแก่บริษัทที่อยู่ในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ไปประยุกต์ใช้ให้สามารถประเมิน เพื่อรับมือกับความเสี่ยงของบุคลากรในขณะที่ยังไม่มีวิธีการใดมาใช้ในการวัดประเมินรองรับความเสี่ยงให้กับบริษัทในอุตสาหกรรม รัฐบาล ทราบแนวทางการปฏิบัติ หากยังไม่มีแนวคิดทางเลือกอื่นที่นำมาวิเคราะห์ในการลดความเสี่ยงของบุคลากรได้ เนื่องจากยังไม่ได้มีการแสดงให้เห็นอาจนำไปใช้เปรียบเทียบและวิเคราะห์ปัจจัยของสภาพแวดล้อมภายนอก วัฒนธรรมองค์กร และกลยุทธ์องค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความเสี่ยงของบุคลากรที่เกิดขึ้น ดังต่อไปนี้

1. จากผลการศึกษาพบว่า สภาพแวดล้อมภายนอกส่งอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อความเสี่ยงของบุคลากร จึงมีข้อเสนอแนะว่า บริษัทในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมภายนอกทั้งนี้สภาพแวดล้อมภายนอกเป็นปัจจัยที่องค์กรไม่สามารถควบคุมได้โดยตรงซึ่งต้องดำเนินการปรับเปลี่ยนผ่านเชิงนโยบายระดับมหภาคร่วมกันในลักษณะของกลุ่มผู้ประกอบการทางธุรกิจ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบ ของตัวแปรสังเกตได้ของสภาพแวดล้อมภายนอก พบว่า นโยบายการจัดการคนเก่งและประชากรศาสตร์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่สูง โดยปัจจุบันสถาบันด้านการฝึกอบรมเฉพาะทางระดับประเทศมีประสิทธิภาพเพียงพอในการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถของผู้บริหาร/ผู้นำในองค์กร เพื่อให้มีสมรรถนะที่สูงขึ้นทั้งในด้านของความรู้ ทักษะและคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมและสถาบันระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยมีประสิทธิภาพเพียงพอในการพัฒนาแรงงานที่มีศักยภาพสูงเพื่อรองรับการประกอบธุรกิจ ในส่วนของประชากรศาสตร์สามารถได้รับการตอบสนองในด้านคุณภาพทักษะฝีมือแรงงานของตลาดแรงงานในประเทศ รวมถึงประชากรวัยแรงงานของประเทศสนับสนุนด้านแรงงานในการประกอบธุรกิจของบริษัท

2. จากผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมองค์กรส่งอิทธิพลทางตรงในเชิงลบต่อความเสี่ยงของบุคลากร จึงมีข้อเสนอแนะว่า บริษัทในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมองค์กร ทั้งนี้ปัจจัยวัฒนธรรมองค์กรนั้นเป็นการปรับเปลี่ยนในระยะยาวผ่านตัวขับเคลื่อนที่สามารถผลักดันให้องค์กรมีความเสี่ยงในด้านบุคลากรที่ลดต่ำลงได้พร้อมทั้งสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์กร ดังนั้นวัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจโดยมีค่าปัจจัยที่สูงจะยิ่งส่งผลที่ดีต่อการทำให้ความเสี่ยงของบุคลากรในด้านต่างๆ ลดต่ำลงซึ่งหมายถึงการส่งผลในทางลบต่อกันที่ทำให้ความเสี่ยงของบุคลากรลดน้อยลงนั่นเอง และในทางตรงข้ามหากพบว่าวัฒนธรรมองค์กรขาดความเหมาะสมและไม่สอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจขององค์กร โดยมีค่าปัจจัยที่ต่ำก็จะส่งผลทำให้เกิดความเสี่ยงของบุคลากรในทิศทางที่เพิ่มสูงขึ้น เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ของวัฒนธรรมองค์กร พบว่า วัฒนธรรมการปรับเปลี่ยน และวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมและวัฒนธรรมการมีเอกภาพ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่สูง องค์กรจึงควรมุ่งเน้นวัฒนธรรมการปรับเปลี่ยน โดยมุ่งที่ลูกค้าหรือผู้รับบริการของบริษัทเพราะสามารถส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจในการดำเนินงานของบริษัทได้ รวมถึงบริษัทต้องกำหนดการให้รางวัลแก่ผู้ที่สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่มีประโยชน์ในการทำงาน การปฏิบัติงานต้องคำนึงถึงการประกอบธุรกิจของคู่แข่งซึ่งส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่ดีขึ้น โดยการสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมผู้ปฏิบัติงานต้องปรับปรุงสมรรถนะแก่ผู้ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง โดยที่การประสานงานเพื่อให้ผลงานสำเร็จจุลวงมากกว่าเป็นการปฏิบัติงานตามลำดับขั้น โดยที่การสร้างวัฒนธรรมการมีเอกภาพที่มุ่งเน้นให้ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานต่างๆ ของบริษัทได้มีมุมมองร่วมกันถึงแนวคิดหลักในการปฏิบัติงานของบริษัทรวมถึงมีความเข้าใจอย่างดีในค่านิยมร่วมที่ใช้เป็นแนวทางในการทำธุรกิจของบริษัท

3. จากผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์องค์กรส่งอิทธิพลทางตรงในเชิงลบต่อความเสี่ยงของบุคลากร จึงมีข้อเสนอแนะว่า บริษัทในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ให้ความสำคัญกับกลยุทธ์องค์กร ทั้งนี้กลยุทธ์องค์กรเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงเนื่องด้วย เมื่อได้จัดทำแผนกลยุทธ์ขององค์กรแล้วเสร็จสิ่งที่จะต้องดำเนินการตามมา คือการถ่ายทอดสู่การจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรและจะต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นกลยุทธ์องค์กรที่ดีและสามารถผลักดันการดำเนินธุรกิจโดยมีค่าปัจจัยที่สูงจะสามารถส่งผลที่ดีต่อการทำให้ความเสี่ยงของบุคลากรในด้านต่างๆ ลดต่ำลงซึ่งหมายถึงการส่งผลในทางลบต่อกัน ในลักษณะการแปรผกผัน (Inverse variation) ที่ทำให้ความเสี่ยงของบุคลากรลดน้อยลง และในทางตรงข้ามหากพบว่ากลยุทธ์องค์กรขาดความเหมาะสมและไม่สอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจขององค์กร โดยมีค่าปัจจัยที่ต่ำก็จะส่งผลทำให้เกิดความเสี่ยงของบุคลากรเป็นไปในทิศทางที่เพิ่มสูงขึ้น เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ของกลยุทธ์องค์กร พบว่า กลยุทธ์คุณภาพสินค้าและบริการและกลยุทธ์การสร้างนวัตกรรม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่สูง บริษัทมุ่งเน้นกลยุทธ์คุณภาพสินค้าและบริการให้มีความสำคัญในรายละเอียดทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิตหรือในการปฏิบัติงานโดยเชื่อมโยงกับมาตรฐานในคุณภาพของสินค้าและบริการ

นำเสนอสินค้าและบริการบนพื้นฐานของการมีคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญให้มีความเป็นเลิศเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับลูกค้าระดับบนหรือพรีเมียมในการนำเสนอสินค้าและบริการที่มีคุณภาพระดับสูง สำหรับกลยุทธ์การสร้างนวัตกรรม บริษัทมีการพัฒนาสินค้า/บริการหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ออกสู่ท้องตลาดอย่างสม่ำเสมอ บริษัทต้องมุ่งเน้นในการเป็นผู้นำเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการแข่งขันในการผลิตสินค้าและบริการให้แก่ลูกค้า โดยการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอในด้านการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างความหลากหลายของสินค้าและบริการตามความต้องการของลูกค้า

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

1. จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงของบุคลากรบริษัทในอุตสาหกรรมยานยนต์ที่อยู่ในนิคมอุตสาหกรรม สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 31.80 อาจจำเป็นต้องพิจารณาเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐ ด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย เช่น วัตถุดิบรายต่าง ๆ ด้านความปลอดภัย ดังนั้นในมุมมองเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยเพื่อลดความเสี่ยงในพื้นที่อุตสาหกรรมที่มีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อลดความเสี่ยงที่อาจมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของโรงงาน โดยนโยบายภาครัฐมีบทบาทหน้าที่ในการกำกับดูแลความเสี่ยงและการสื่อสารความเสี่ยง การมีส่วนร่วมกับชุมชนถือเป็นปัจจัยเกี่ยวเนื่องในด้านประชากรศาสตร์ที่อาศัยพำนักอยู่ในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงกับอุตสาหกรรมที่สามารถเป็นแรงงานที่ตอบสนองความต้องการและคาดหวังของอุตสาหกรรมได้ ชุมชนเปรียบเสมือนเป็นเพื่อนบ้านรวมถึงอาจเป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์กร ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก เพิ่มเติมปัจจัยย่อยนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมสังคมและชุมชน

2. จากการศึกษาพบว่า บริษัทในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ ได้รับความเสี่ยงของบุคลากรในด้านการสรรหาคัดเลือกคนเก่งหรือผู้มีความสามารถพิเศษเข้ามาทำงานในบริษัท เช่น ใช้บริการตัวแทนการจัดหาความร่วมมือจากสถาบันการศึกษา และโครงการอื่นๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถสรรหาคัดเลือกคนเก่งหรือผู้มีความสามารถพิเศษเข้ามาทำงานในบริษัทได้อย่างมีประสิทธิภาพ และความเสี่ยงจากการขาดแผนการสืบทอดตำแหน่งงานหลักที่เป็นตำแหน่งสำคัญของบริษัทส่วนใหญ่ไม่ได้มาจากผู้ปฏิบัติงานในกลุ่มของคนเก่งหรือผู้มีความสามารถพิเศษ รวมถึงการฝึกอบรมและพัฒนาเทคนิควิธีการใหม่ๆ ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาตัวแปรย่อยของการจัดการคนเก่งทั้งในมิติการสรรหาคัดเลือก แผนการสืบทอดตำแหน่ง แผนการพัฒนาคนเก่งรายบุคคล

3. รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่เข้ามากระทบกับการเปลี่ยนแปลงต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคที่มีความคาดหวังต่อความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ของยานยนต์ อาทิเช่น ด้าน Digital Transformation, ด้านทักษะ ทางเทคโนโลยีวิศวกรรมสมัยใหม่ที่อาจขาดความเพียงพอส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงของบุคลากรทำให้ผลการดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายส่งผลการแข่งขันนำไปสู่ความสำเร็จหรือองค์กรในท้ายที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงอุตสาหกรรม. (2559). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0*. ระยะ 20 ปี พ.ศ 2560-2579.
- ชนินารถ ชียงคบุตร และ นวลฉวี แสงชัย. (2554). ทิศทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับปัญหาแรงงานของภาคอุตสาหกรรมรถยนต์ในประเทศไทย. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 4 (2), 63-88
- นริศ เพ็ญโกไคย, อติศักดิ์ จันทระประภาเลิศ และ อีรัตน์ พิริยะพลิน. (2558). ผลกระทบของความเสี่ยงคนในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพองค์กร. *วารสารวิทยาลัยพัฒนศาสตร์บูรพาภิทัศน์*. 10 (2), 72-90.
- สุกมาส อังสุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ และ รัชนิกุล ภิญญานวนวัฒน์. (2554). *สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ : เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร:
- สุวิมล ตีรภานนท์. (2555). *การวิเคราะห์ตัวแปรพหุในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2560). *อุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า*. ฝ่ายวิจัยนโยบายสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2559). เขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเพื่ออนาคตภาคตะวันออก. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.boi.go.th/upload/content>
- อริวัฒน์ ศรีวิไล. (2558). *การศึกษาผลกระทบของยานยนต์ไฟฟ้าประเภทรถยนต์ต่อการจ้างงานของประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Aree, S., Zain, M. & Razalli, R. M. (2010). Influence of leadership competency and Organizational culture on responsiveness and performance of firms, *International Journal of Contemporary Hospitality Management* . 22 (4), 500- 516.
- Cameron, E., & Green, M. (2015). *Making sense of change management: A complete guide to the models, tools and techniques of organizational change*. (4th ed.). London: Kogan
- Flouris, T. & Yilmaz, K. A. (2010). *The Risk Management Framework to Strategic Human. International Research*. Journal of Finance and Economics.
- Kogus, B. (1985). *Designing Global Strategies: Comparative and Competitive Value-Added Chains*. Magazine: Summer, July.
- Lin, w, J., & Hwang, I, M., (2010). Audit Quality, Corporate Governance and Earnings Management: A Meta-Analysis. *International Journal of Auditing*. 14 (1, 57-77
- Porter, M. E. (2005). *The competitive advantage creating and sustaining superior performance*. New York: The Free Press.
- Schuler, R.S. & Jackson, S.E. (1987). Linking Competitive Strategies with Human Resource Management Practices. *The Academy of Management Executive*. 3, 207-219.
- Tiwari, P. (2009). *Impact of Nature of Ownership of Banks & Demographic Variables on HRM Practices : An Empirical Study*. 9th global conference on business & economic, Cambridge University, UK.

เศรษฐกิจแนวใหม่ภายใต้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธในสถานการณ์โควิด

A New Economy Under the Development of Buddhist Human Resources in the Situation of COVID-19

บุญชื้อ เพชรไทย,

ศิริندا สวนมาดี และ ธนัสถา โรจนตระกูล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Boonsue Peachthai ,

Sirinda Suanmadee and Tanastha Rojanatrakul

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-Mail : Boonsue2520@gmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการบริหารจัดการงานและการจัดการคน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินเศรษฐกิจภายใต้ในสถานการณ์โควิด โดยประยุกต์หลักพุทธธรรม พระพุทธศาสนามุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีปรัชญาที่ว่ามนุษย์เป็นผู้มีจิตใจสูง และเป็นสัตว์ประเสริฐที่สามารถฝึกฝนพัฒนาให้ได้ดี กระบวนการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เริ่มต้นที่ตัวบุคคล เพื่อพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีความรู้ทักษะ ทักษะที่ดี และมีประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบ พร้อมทั้งมีความมุ่งมั่นและทุ่มเทพัฒนาตนเอง พัฒนางค์การ พัฒนาสังคม และประเทศชาติ ให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก เศรษฐกิจแนวใหม่หรือยุคที่เศรษฐกิจมีการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม 4 ประเภท ได้แก่ ด้านการผลิต เปลี่ยนจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรม ด้านการบริการ เปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้าไปสู่การเน้นภาคบริการ ด้านกระบวนการเปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรมไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์และด้านการจัดการ มีการจัดการด้านการตลาด การเงิน องค์กรเข้าไว้ด้วยกัน พัฒนางค์ความรู้ใหม่ๆ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า และอีกประการหนึ่ง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น จะต้องมีการพัฒนาบุคคล พัฒนาวิชาชีพ และพัฒนางค์การไปพร้อมกันด้วย เพื่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนในที่สุด

คำสำคัญ: เศรษฐกิจแนวใหม่; การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์; เชิงพุทธ; สถานการณ์โควิด

Abstracts

Human resource development is a process of job management and people management. To achieve the goal of human resource development according to Buddhism as a guideline for economic operation under the Covid situation. by applying Buddhist principles Buddhism focuses on sustainable development. with the philosophy that human beings are high-minded and is a noble animal that can be trained and developed well human resource development process starting with the person To develop people with knowledge, skills, good attitude and efficiency. in the performance of duties in accordance with the responsibilities with determination and dedication to self-development, organizational development, social and national development to keep up with the changes of the world society There are four types of innovation-driven economies: manufacturing, shifting from commodity drives to innovative commodities. service Shift from focusing on the manufacturing sector to focusing on the service sector. Process Shift from industrial-driven country to technology-driven and creative and management-driven. Management of marketing, finance, organization together. develop new knowledge can be applied to benefit cost-effectively and one more thing human resource development There must be personal development, professional development, and organizational development at the same time. in order to achieve stability, prosperity and sustainability in the end

Keywords: New Economy; Human Resource Development; Buddhist; Situation of Covid

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ เป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ โดยการนำเอาคำ สั่งสอนของ พระพุทธเจ้ามาเป็นฐานความคิด ให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน มีความเจริญเติบโตทั้งทางด้าน พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ด้วยวิธีการพัฒนาตนตามหลักภวาวนา 4 คือ การทำให้เป็นให้มีขึ้น และการ ฝึกอบรม ซึ่งสามารถที่จะเป็นเกณฑ์ในการวัดประสิทธิผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้ด้วย เพราะผู้ที่พัฒนา ตนตามหลักภวาวนา 4 ประการนี้ ถือเป็นบุคคลที่สูงสุดในทางพระพุทธศาสนา เพราะเป็นบุคคลที่มีปัญญา ทำงานต่าง ๆ อย่างมีสติ ไม่มีข้อผิดพลาด สังคมจะพัฒนาไปมากน้อยเพียงใดนั้น ก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพของ ทรัพยากรมนุษย์ในสังคมนั้น ๆ เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์ จะก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ตามมา เช่น ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม เป็นต้น จำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมจะต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ มีความรู้ความสามารถ ดำรงชีวิตอยู่ในกฎระเบียบที่สังคมได้วางเอาไว้ เมื่อทรัพยากรมนุษย์ได้ถูกพัฒนาให้มีทั้ง ความรู้ และความดีแล้วก็จะทำให้ระบบอื่น ๆ ในสังคม มีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงไปในทางที่ดีงามตามมา อีกด้วย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น เป็นการพัฒนาตน เป็นการพัฒนาคุณสมบัติที่อยู่ในตัวบุคคล ทั้ง ร่างกายและจิตใจ ผู้ที่พัฒนาตนแล้ว ย่อมได้รับความเคารพนับถือ ยกย่องเชิดชู การพัฒนาตนจะช่วยให้บุคคล สำรวมกายและใจมากขึ้น รู้จักควบคุมตนเองในการแสดงออกอย่างเหมาะสม รู้จักข่มใจ มีความอดทนอดกลั้น เพื่อรักษาความดี ความงามของตน จนได้ชื่อว่าเป็นกัลยาณมิตร การพัฒนาตน คือ การสร้างคนใหม่ในตนเอง

ให้มีสุขภาพที่แข็งแรง สุขภาพจิตดี มีทักษะในด้านกำลังใจและจุดมุ่งหมายของชีวิต (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2543 : 57)

การศึกษามีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาชีวิตของบุคคล ให้ดำรงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การเพิ่มพูนความรู้ด้วยการศึกษานั้น จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นกำลังที่สำคัญของชาติ เพราะการศึกษาจะสร้างและพัฒนาคคนในชาติให้มีความรู้ ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม และทำงานได้อย่างดี เกิดประสิทธิภาพในทุกวงการทั้งภาครัฐและภาคเอกชน อันเป็นการตอบสนองต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของชาติ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม จากสภาพสังคมในปัจจุบัน เป็นสังคมที่นิยมความเจริญด้านวัตถุและเทคโนโลยีอันทันสมัย อันเป็นผลให้ค่านิยมของคนมุ่งไปที่วัตถุมากกว่าจิตใจ การดำเนินชีวิตจึงเป็นไปด้วยความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน เพราะต่างคนต่างมุ่งคิดที่จะเอาตัวรอด โดยจะดำเนินชีวิตไปตามบทบาทหน้าที่ที่ตนได้รับ ซึ่งบางครั้ง อาจเป็นไปในลักษณะที่ไม่เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ที่ควรจะเป็น (กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา, 2542 : 86) และด้วยสถานการณ์โควิดจึงเศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบ ดังนั้นองค์กรจะต้องปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน แต่ถึงกระนั้นระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมที่พึ่งพาความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การเชื่อมโยงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเข้มข้นทำให้เรามีโอกาสเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและคาดไม่ถึง การเกิดที่ทำงานแบบใหม่ที่เรียกว่า Digital Workplace ข้อมูลแทบทุกอย่างในอนาคตจะถูกเชื่อมโยงอยู่ในโลกอินเทอร์เน็ต ทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตจะอยู่ใน Mobile Technology วัฒนธรรมการเชื่อมโยงกันของคนในอนาคตจะเป็นการติดต่อที่ทำได้ทุกที่ทุกเวลา สังคมของการมีส่วนร่วม ในอนาคตสังคมจะต้องการการมีส่วนร่วมมากขึ้นเรื่อย ๆ แม้แต่การผลิตสินค้าใด ๆ ก็ตาม หากผู้ซื้อสามารถมีส่วนในการออกแบบ แลกเปลี่ยนไอเดีย สินค้านั้นจะขายดี มีการเรียนรู้ผ่าน Social ไม่ว่าจะเป็น Social networking, Social media หรือ Social Learning และองค์กรในอนาคตต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมเพิ่มมากขึ้น และให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน โลกยุคใหม่กำลังขับเคลื่อนจาก CSR (Corporate Social Responsibility) ไปเป็น CSV (Creating Shared Value) ที่ปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม ชีวิต สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติ เพราะเหตุนี้ ผู้บริหารองค์กรจึงควรประยุกต์ใช้นวัตกรรม 4 ประเภท คือ ด้านการผลิต ด้านการบริการ ด้านกระบวนการ และด้านการจัดการ มาพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจแนวใหม่ให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

คำว่า “การพัฒนา” คือ การมุ่งให้เกิดความเจริญก้าวหน้า มุ่งให้ทุกคนมีความสุข เป็นกระบวนการที่นำมาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่มีการวางแผนและกำหนดเป้าหมายไว้ การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่ง ซึ่งกำหนดให้มีคุณค่าและเป็นไปตามขั้นตอน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม เพื่อตอบสนองข้อเรียกร้องและความต้องการของมวลมนุษยชาติ ที่มุ่งให้เกิดความเสมอภาค และการกระจายอย่างเป็นธรรม เพื่อให้เกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยให้น้อยที่สุด การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์การ เพราะมนุษย์เป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนให้องค์การไปสู่ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวได้และถ้าองค์การใดมีบุคลากรที่มีคุณภาพ องค์การนั้นก็จะประสบความสำเร็จ หรือเป็นกระบวนการวางแผนล่วงหน้าเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถ ดังนั้นมนุษย์จึงเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาองค์การ สังคม และประเทศชาติ การตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของมนุษย์ จึงได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณค่า และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (กัญญา แซ่โจ้ว, 2546 : 9) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ทรัพยากรมนุษย์นั้นเป็นการมองมนุษย์ในฐานะทรัพยากร คือ เป็นทุน เป็นปัจจัยในการที่จะนำมาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ส่วนการพัฒนาคนโดยมองคนในฐานะเป็นมนุษย์ มีความหมายว่า มนุษย์มีความเป็นมนุษย์ของเขาเอง ชีวิตมนุษย์นั้นมีจุดหมาย จุดหมายของชีวิต คือ ความสุข อิสระภาพ ความดี ความงามของชีวิต ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคล (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543:31)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การเป็นการดำเนินงานบนพื้นฐานกระบวนการลูกโซ่ ตั้งแต่ การวางนโยบาย กำหนดแผนงาน อัตราค่าจ้างคน การสรรหาคัดเลือกคนที่มีความสามารถเข้ามาทำงานในอัตราค่าตอบแทนที่เหมาะสม การวางโครงสร้างและกำหนดค่าตอบแทนและสวัสดิการ การฝึกอบรมให้คนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การเลื่อนตำแหน่งโยกย้าย การพัฒนาศักยภาพให้คนในองค์การทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง มีขวัญกำลังใจ และมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในองค์การ มีความจงรักภักดีจนกระทั่งพ้นสภาพการเป็นคนในองค์การ ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ธุรกิจอุตสาหกรรมแข่งขันกันมากขึ้น จึงเกิดความต้องการคนที่มีความสามารถสูงมาทำงานให้
2. รัฐเล็งเห็นความสำคัญของการใช้คน ภายใต้เงื่อนไขของยุคสมัยทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เช่น ตามหลักมนุษยธรรมสากล สิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ และระเบียบที่เกี่ยวข้องให้ทุกหน่วยธุรกิจถือปฏิบัติ
3. ความซับซ้อนและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้เกิดการประดิษฐ์คิดค้นวิธีการและเครื่องมือ เครื่องใช้มาอำนวยความสะดวกสบายให้แก่การดำรงชีวิตในลักษณะที่แข่งขันกันสนองความต้องการของมนุษย์มากขึ้น

4. พลังของสถาบันแรงงานที่เติบโตและแข็งแกร่ง เป็นแรงผลักดันให้นายจ้างต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพิ่มขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาแรงงานซึ่งจะบั่นทอนความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงขององค์กร

5. องค์กรใหญ่โตซับซ้อนมากขึ้น ตามสภาพแข่งขันและความเจริญทางเศรษฐกิจการแบ่งงานกันทำในองค์กรขนาดเล็ก จะมีลักษณะคนเดียวทำงานได้หลายอย่าง แต่เมื่อองค์กรขยายตัวใช้เทคโนโลยีสูงขึ้น ก็ต้องการความชำนาญเฉพาะอย่างมากขึ้น

6. บทบาทของการจัดการเปลี่ยนไปจากเดิมเป็นอันมาก เพราะต้องการผู้บริหารมืออาชีพจริง เพื่อมาบริหารงานยามวิหฤตได้ หรือจัดการงานได้ตามสถานการณ์โดยใช้สหวิทยาการ เพื่อการแก้ปัญหา เพราะความเปลี่ยนแปลงของปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในองค์กรและภายนอกองค์กรเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว

7. พฤติกรรมศาสตร์ก้าวหน้าและเข้าไปมีบทบาทในการบริหารงานมากขึ้น เพราะผู้บริหารจะต้องเข้าใจธรรมชาติของคน และธรรมชาติของงานมากขึ้นด้วย จึงจะอยู่กับเพื่อนร่วมงานในองค์กรได้ดีมีสมานฉันท์ (บรรยงค์ โตจินดา, 2546 : 54)

จึงอาจกล่าวได้ว่า ความสำคัญของการจัดการทรัพยากรมนุษย์นั้น ช่วยให้บุคคลที่ปฏิบัติงานในองค์กรมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน เกิดความจงรักภักดีต่อองค์กรที่ตนปฏิบัติงาน ช่วยพัฒนาให้องค์กรเจริญเติบโต เพราะการจัดการทรัพยากรมนุษย์ เป็นสื่อกลางในการประสานงานกับแผนกต่าง ๆ เพื่อแสวงหาวิธีการให้ได้บุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ามาทำงานในองค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุดทำให้องค์กรเจริญเติบโตและพัฒนาขึ้น และช่วยเสริมสร้างความมั่นคงแก่สังคมและประเทศชาติ ถ้าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ย่อมไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างองค์กรและผู้ปฏิบัติงาน ทำให้สภาพสังคมโดยรวมมีความสุข ความเข้าใจที่ดีต่อกัน ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น เป็นการพัฒนาที่ใช้กลยุทธ์เชิงรุกที่มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีคุณค่ามากที่สุดขององค์กร นั่นคือบุคคลที่ทำงานทั้งกรณีที่ทำางรวมกันและกรณีที่ทำงานคนเดียวเพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่ได้ตั้งไว้

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ

มีพุทธศาสนสุภาษิตบทหนึ่ง ใจความว่า “ทนโต เสฏโฐ มนุสเสสุ” แปลว่า ในหมู่มนุษย์ ผู้ที่ฝึกแล้ว เป็นผู้ประเสริฐที่สุด” (ขุ.ธ. 25/57) เพราะมนุษย์เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา กล่าวคือ มนุษย์ต้องเป็นผู้กระทำ ด้วยการฝึกอบรมให้เกิดคุณสมบัติภายในตน ซึ่งได้แก่ คุณสมบัติทางกาย ทางศีล ทางจิต และทางปัญญา ที่ส่งผลไปสู่ภายนอกตน เป็นความสัมพันธ์กับมนุษย์และวัตถุ ซึ่งแสดงออกผ่านพฤติกรรมทางกายและวาจา ดังนั้น มนุษย์จึงเป็นผู้กระทำ หรือผู้สร้างให้เกิดมีคุณสมบัติดังกล่าวนี้ ให้เกิดการพัฒนาในแง่ความเป็นมนุษย์

และมนุษย์ก็ยังเป็นผู้ที่ถ่ายทอดคุณสมบัติที่ตนทำให้มีขึ้นไปสู่ภายนอก ซึ่งเป็นการพัฒนาในแง่ของทรัพยากรมนุษย์

คำว่า “มนุษย์” หมายความว่า ผู้มีใจสูง สูงโดยหนาขึ้น มากขึ้น พอกพูนขึ้น ก่อขึ้น สังสมขึ้น คือ ปฏิบัติฝึกหัดอบรมสั่งสมขึ้นนั่นเอง ใจที่ประกอบด้วยมนุษยธรรม คุณธรรม มีศีลธรรมหรือใจที่คิดเป็นบุญเป็นกุศล ส่วนอีกนัยหนึ่งหมายถึง การวัดผลแห่งการปฏิบัติว่า มนุษย์มีคุณสมบัติครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่อย่างไร โดยใช้หลักภาวา 4 ซึ่งผู้ที่สามารถพัฒนาครบทั้ง 4 ด้าน โดยสมบูรณ์ ก็คือคุณสมบัติของพระอรหันต์นั่นเอง (พิทยา ศรีโกตะเพ็ชร, 2545:23) ธรรมชาติของชีวิตมนุษย์ คือ เป็นสัตว์ที่ต้องฝึกและฝึกได้ การที่มนุษย์เราจะมีชีวิตที่ดีงาม เราจะต้องศึกษาฝึกฝนพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นไปในระบบการดำเนินชีวิตของเราซึ่ง ประกอบด้วย พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เมื่อเราฝึกฝนพัฒนามีการศึกษา ก็ทำให้การดำเนินชีวิตของเราดีขึ้น แต่ถ้าเราไม่เรียนรู้ ไม่ฝึก เราที่เป็นมนุษย์นั้นก็ดำเนินชีวิตให้ไม่ดีเลย ทั้งนี้ เพราะมนุษย์อยู่ด้วยสัญชาตญาณอย่างเดียว ไม่พอ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2540 : 43) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ว่าคือศิลปะในการเลือกสรรคนใหม่และใช้คนเก่าในลักษณะที่จะได้ผลงานและบริการจากบุคคลเหล่านั้นสูงสุดทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ (Nigeo, 1959 : 84) ความคิดพื้นฐานทางพระพุทธศาสนามี 4 อย่าง คือ

1. พระพุทธศาสนา มีทัศนะว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงเป็นธรรมชาติที่มีอยู่และเป็นไปตามธรรมชาติ ในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย และมนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่งในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยของธรรมชาติ นั้น เมื่อธรรมชาติเป็นระบบความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัย มนุษย์ซึ่งเป็นธรรมชาติส่วนหนึ่งด้วย ก็จึงเป็นส่วนหนึ่งอยู่ในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยที่เป็นองค์รวม อันนี้ การที่สิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัยนี้ เราเรียกว่า ความเป็นไปตามกระบวนการของเหตุปัจจัย

2. ชีวิตและการกระทำของมนุษย์ ย่อมเป็นไปตามระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย เพราะฉะนั้นมนุษย์ทำอะไรขึ้นมา ก็มีผลในระบบเหตุปัจจัยนี้ กระทบต่อสิ่งภายนอกบ้าง กระทบตัวเองบ้าง และในทำนองเดียวกัน สิ่งที่เกิดขึ้นภายนอก ก็มีผลกระทบต่อตัวมนุษย์ด้วย คือทั้งในมุมกิริยาและปฏิกิริยา ตัวเองทำไปก็กระทบสิ่งอื่น สิ่งอื่นเป็นอย่างไรก็มากระทบตัวเอง

3. มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ และต้องฝึก ทางพระเรียกว่า เป็นทัมมะ คือ เป็นสัตว์ที่พัฒนาได้ ข้อนี้ถือว่าเป็นความคิดรากฐานที่สำคัญที่สุด การเกิดระบบจริยธรรมในพระพุทธศาสนาขึ้นมาก็เพราะถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้และต้องฝึก หลักนี้เป็นแกนสำคัญของจริยธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งทำให้จริยธรรมมีความหมายเท่ากับการศึกษา และเพราะเหตุที่มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกฝนพัฒนาได้ จริยธรรมจึงเป็นระบบที่มีความประสานกลมกลืน เช่น ทำให้จริยธรรมกับความสุข เป็นสภาพที่พัฒนาไปด้วยกันได้หรือเป็นจริยธรรมแห่งความสุข หลักการนี้ถือว่า ความประเสริฐของมนุษย์อยู่ที่การฝึกฝนพัฒนา ถ้าไม่พัฒนาแล้วมนุษย์ไม่ประเสริฐ และมนุษย์นั้นเมื่อพัฒนาแล้วสามารถเข้าถึงอิสรภาพและความสุขได้จริง

4. ความสามารถของมนุษย์ที่พัฒนาแล้วอย่างหนึ่ง คือ การทำให้ความแตกต่างกลายเป็นความประสานเสริมเติมเต็มกลมกลืนซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความสมบูรณ์และดุลยภาพ เมื่อมนุษย์ยังไม่พัฒนา ทำให้เกิดความแตกต่างเป็นขัดแย้ง หรือเกิดความสับสนแล้วความแตกต่างก็กลายเป็นความขัดแย้ง เครื่องวัดการพัฒนาของมนุษย์ที่แท้จริง คือการที่ความสามารถยิ่งขึ้น ๆ ในการทำให้ความเป็นอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลายเกื้อกูลเอื้อประโยชน์แก่กันมากขึ้น เบียดเบียนกันน้อยลง และทำให้โลกอุดมสมบูรณ์งดงามเหมาะแก่การอยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550 : 21)

หลักพุทธธรรมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธนั้น การที่บุคคลจะพัฒนาได้ ก็ด้วยการน้อมจิตใจมารองรับเอาธรรมะของพระพุทธเจ้าไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้กระบวนการในการพัฒนาทรัพยากรนั้นเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะโดยที่สุด และสำคัญที่สุด การพัฒนานั้น จะต้องเริ่มที่การพัฒนาดนก่อนเป็นลำดับแรก เพราะพระพุทธศาสนานั้น ให้ความสำคัญที่ตนมากที่สุด เมื่อตนพัฒนาแล้วบุคคลรอบข้างหรือสิ่งแวดล้อมรอบข้างก็จะถูกพัฒนาตามไปด้วย เหมือนกับห่วงโซ่ของการพัฒนา หลักธรรมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ ภาวนา 4 คือ หลักของความเจริญ การทำให้เป็นให้มีขึ้น การฝึกอบรมซึ่งเรียกให้เข้าใจง่าย ๆ ก็คือหลักของการพัฒนา 4 ประการ ซึ่งสามารที่จะเป็นเกณฑ์ในการวัดประสิทธิผลการพัฒนาบุคคลได้ด้วย เพราะผู้ที่พัฒนาดนตามหลักภาวนา 4 ประการนี้ถือเป็นบุคคลที่สูงที่สุดในทางพระพุทธศาสนา เพราะท้ายที่สุดผู้ที่พัฒนาแล้วนั้นก็จะเป็นบุคคลที่มีปัญญา ทำงานต่าง ๆ ก็จะไม่ผิดพลาด เพราะคำว่าภาวนานี้เป็นหลักที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ เมื่อจิตใจมีการภาวนาอยู่อย่างต่อเนื่อง สติก็จะไม่หาย เมื่อสติไม่ขาดหายผู้นั้นก็จะได้ชื่อว่า ผู้มีปัญญาซึ่งถือเป็นบุคคลที่พัฒนาแล้วทั้งร่างกาย วาจาและใจ ซึ่งบุคคลสามารถปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ เพื่อจะก่อให้เกิดประโยชน์ 4 ประการ มีรายละเอียด ดังนี้

1) กายภาวนา คือ การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกันเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ ให้กุศลธรรมงอกงามให้อกุศลธรรมเสื่อมสูญการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ กายภาวนานี้ เป็นวิธีการพัฒนาบุคคลด้านพฤติกรรมที่แสดงออกทางกายและวาจา เรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคมให้บุคคลแสดงออกเฉพาะพฤติกรรมในด้านดีเท่านั้น

2) ศีลภาวนา คือ การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัยไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ด้วยดี

3) จิตภาวนา คือ การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย ทำให้มนุษย์มีจิตใจที่สูงและมีอารมณ์มั่นคง เป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่คนอื่นเป็นคนที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม พระพุทธเจ้าสอนให้บุคคลลดเว้นความโลภ ความพยาบาทแล้วให้ประพฤติแต่เมตตาสุจริต ไม่มีความโลภ ไม่มีความพยาบาท หรือมีจิตใจเสียสละและยินดีให้อภัยตามมโนสุจริต เป็นการพัฒนาจิตใจตามหลักของสมาธิที่เรียกว่า จิตภาวนา

4) ปัญญาภาวนา คือ การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดพ้นจากความทุกข์ และทำให้มนุษย์ได้รู้และเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง เป็นสัมมาทิฐิ ละมโนทุจริต ปฏิบัติตามมโนสุจริตเป็นการพัฒนาบุคคลตามหลักปัญญา เรียกว่า ปัญญาภาวนา การปฏิบัติข้อนี้ เป็นการพัฒนามนุษย์ให้เข้าใจชีวิตอย่างแจ่มแจ้ง จนถึงสัมมาญาณและบรรลु สัมมาวิมุตติ คือ ความหลุดพ้นจากกิเลสได้อย่างสิ้นเชิง ซึ่งถือเป็นปัญญาภาวนาเช่นกัน (โกศล เพ็ชรวงศ์, 2543 : 23-27)

กล่าวได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนานั้น ต้องพัฒนาตนให้เป็นคนดีก่อน แล้ว สังคมก็จะดีไปด้วย ซึ่งตรงกับข้อความที่ว่า “หลักแห่งความประพฤติ” หรือแนวทางของการประพฤติปฏิบัติชอบของการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เพราะหลักศีลธรรมเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติตนที่สร้างสรรค์ชีวิตคนให้เป็นคนดี ทั้งเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต เพื่อบรรลุถึงจุดหมายปลายทางสูงสุดของชีวิต

เศรษฐกิจแนวใหม่ภายใต้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธในสถานการณ์โควิด

ประเทศไทยพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจ ไปสู่ “Value-Based Economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” โดยมีฐานคิดหลัก คือ เปลี่ยนจากการผลิตสินค้า “โภคภัณฑ์” ไปสู่สินค้าเชิง “นวัตกรรม” เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรม ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม และเปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้า ไปสู่การเน้นภาคบริการมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ควรดำเนินการดังนี้

1. Product Innovation ด้านการผลิต คือ เปลี่ยนจากการผลักดันสินค้าโภคภัณฑ์ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรม เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ (New product) คือ ผลิตภัณฑ์ที่มีการพัฒนาขึ้นมาใหม่ หรือมีการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมของธุรกิจให้มีคุณสมบัติที่ดีขึ้นกว่าเดิม โดยได้มีการวิจัยพัฒนาคิดสร้างสรรค์ออกมาเป็นครั้งแรก และยังไม่เคยมีมาก่อนในตลาด เช่น iPhone รุ่น 1 หรือ iPad รุ่น 1 ที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ ซึ่งผลิตภัณฑ์ในประเภทนี้ เราเรียกว่า “นวัตกรรม” นอกจากนี้ ยังเป็นการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้น ตัวอย่าง ผลิตภัณฑ์ที่จับต้องได้ ได้แก่ ทีวีที่ใช้เทคโนโลยีสูงหรือ High Definition TV (HDTV) ผลิตภัณฑ์ที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ธุรกิจการเงินธนาคารโดยผ่านทางโทรศัพท์ (telephone finance banking) นวัตกรรม มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศไทยในการจะยืนอยู่บนเวทีโลกอย่างเข้มแข็ง ทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน การปรับเทคโนโลยีในกระบวนการผลิตของอุตสาหกรรมสู่การทำนวัตกรรมเป็นเรื่องที่จำเป็น โดยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน หรือประเทศที่พัฒนาแล้ว พบว่า ขณะนี้ การใช้เทคโนโลยีที่คิดค้นเองในประเทศเพิ่งเริ่มต้น จึงต้องมีการเร่งกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในด้านการจัดการทรัพยากรสินทางปัญญา และการบริหารจัดการภายใต้แนวคิดและรูปแบบ

ใหม่ ทั้งในภาคอุตสาหกรรมและระดับท้องถิ่น โดยสร้างให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อขับเคลื่อนให้เกิดนวัตกรรมจำนวนมากพอที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้อย่างรวดเร็ว

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธในสถานการณ์โควิด มีการร่วมมือร่วมใจ หรือมีส่วนร่วมทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ในการที่จะส่งเสริมด้านการผลิต ให้เป็นสินค้า เชิงนวัตกรรม การจะก้าวไปสู่จุดหมายนั้นได้ หลักการทางพระพุทธศาสนา เน้นให้มีการฝึกฝน อบรมตน พัฒนาตนให้มีปัญญา ที่เรียกว่า **ปัญญาภาวนา** คือ การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ และทำให้มนุษย์ได้รู้และเข้าใจในสิ่งต่างๆ อย่างถูกต้องตามความ เป็นจริง

2. Service Innovation ด้านการบริการ คือ เปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้าไปสู่การเน้นภาคบริการ เพราะการบริการ เป็นกิจกรรมที่ถูกออกแบบมาเพื่อใช้ในการเสริมสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าให้เพิ่มขึ้น และยังทำให้องค์กรได้ประโยชน์ด้วย ในทศวรรษที่ผ่านมาเป็นที่ยอมรับกันว่า เศรษฐกิจโลกได้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจที่มีภาคบริการเป็นพื้นฐาน และไม่เพียงเท่านั้น ในทุกๆ ภาคส่วนของธุรกิจ ก็เน้นการสร้าง ความได้เปรียบด้านการแข่งขัน ด้วยคุณลักษณะด้านการบริการที่จะต้องโดดเด่นเหนือคู่แข่งของตนอีกด้วย อย่างไรก็ตาม นวัตกรรมบริการ (Service Innovation) เป็นการนำเอาความคิดและแนวทางการดำเนินงานใหม่ ๆ ที่ผ่านการคิดอย่างเป็นระบบ และเข้าใจถึงความต้องการของผู้ใช้บริการ มาใช้เป็นแนวทางการสร้างบริการที่แตกต่าง เพื่อมุ่งตอบสนองต่อความพึงพอใจของลูกค้า ที่มีมักจะอยากได้บริการที่เกินความคาดหวังเสมอ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร เป็นการพัฒนาองค์รวมของการพัฒนาบุคคล (ID) เพื่อมุ่งสู่การผลิตสูงสุด คุณภาพ โอกาสและการเพิ่มพูนสูงสุด เพื่อให้องค์กรเป้าหมาย (โกศล เพ็ชรวงศ์, 2543 : 23-27)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธในสถานการณ์โควิด มีการพัฒนากาย การเจริญกาย การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกันเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น บริการด้วยความรวดเร็ว มั่นใจ นิ่งอยู่ในใจของลูกค้า ทำให้ลูกค้าเกิดความเข้าใจ พึงพอใจ ประทับใจ และมีเยื่อใยสัมพันธ์ พัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ **กายภาวนา** เป็นวิธีการพัฒนาบุคคลด้านพฤติกรรมที่แสดงออกทางกายและวาจา ที่เกี่ยวข้องกับสังคมให้บุคคลแสดงออกเฉพาะพฤติกรรมในด้านที่ดี ดังนั้น การพัฒนาบุคคล (ID Individual Development) ช่วยให้พนักงานเห็นถึงจุดอ่อน จุดแข็งของตน เสริมจุดแข็งและพัฒนาจุดอ่อนโดยใช้ศักยภาพทั้งหมด เพื่อสร้างประสิทธิภาพองค์กร ขณะเดียวกันก็บรรลุเป้าหมายส่วนบุคคลด้วย เป็นการพัฒนาบุคคลที่เกิดจากการผ่านทักษะงานหลายตำแหน่ง เช่น ผู้วิเคราะห์ วางแผน สร้างโปรแกรม บรรยาย เป็นต้น เพื่อมุ่งพัฒนาความรู้ทัศนคติทักษะ

ใหม่ ๆ และพฤติกรรมให้ดีขึ้น เพื่อที่จำทำให้ผลการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นและดีขึ้น อาจกระทำผ่านแผนงานที่เป็นทางการหรือไม่เป็น หรือการอบรมขณะปฏิบัติงานก็ได้

3. Process Innovation ด้านกระบวนการ คือ เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรมไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ เป็นการเปลี่ยนแนวทางหรือวิธีการผลิตสินค้าหรือการให้บริการในรูปแบบที่แตกต่างออกไปจากเดิม จะเห็นได้ว่านวัตกรรมกระบวนการทางเทคโนโลยี (Technological process Innovation) : เป็นสินค้าทุนที่ถูกใช้ในกระบวนการผลิต ซึ่งถูกปรับปรุงขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เช่น โรงงานผลิตรถยนต์ เป็นต้น นวัตกรรมกระบวนการทางองค์กร (Organizational process Innovation) : เป็นกระบวนการที่เพิ่มประสิทธิภาพและขีดความสามารถของการจัดการองค์กรให้สูงขึ้น ตัวอย่างของนวัตกรรมชนิดนี้ เช่น โรงพยาบาล Karolinska ในกรุงสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน สามารถลดเวลาในการรอตรวจรักษาของผู้ป่วยลงได้กว่า 75% โดยการจัดรูปแบบขององค์กรใหม่ ซึ่งเน้นหนักในด้าน คุณภาพ ความรวดเร็ว และประสิทธิภาพ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธในสถานการณ์โควิด มีการพัฒนาจิต เพื่อให้เป็นผู้ที่มีแนวคิดในการสร้างสรรค์ การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรม มีจิตใจที่สูงและมีอารมณ์มั่นคง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีจิตใจเสียสละ และยินดีให้อภัยตามมโนสัจจธรรม เป็นการพัฒนาจิตใจตามหลักของสมาธิ ที่เรียกว่า **จิตภาวนา** ตามหลักการทางพระพุทธศาสนาแล้ว อาจกล่าวได้ว่า การพัฒนานวัตกรรมด้านกระบวนการ เป็นการการพัฒนาวิชาชีพ (CD Career Development) เน้นการวิเคราะห์เพื่อให้ทราบความสนใจ ค่านิยม ความรู้ความสามารถ กิจกรรม และการมอบหมายงานให้บุคคลปฏิบัติเพื่อพัฒนาทักษะสำหรับการปฏิบัติงานในอนาคตการพัฒนาอาชีพนั้น ทั้งบุคลากรและองค์กรต่างต้องมีกิจกรรมที่จะต้องปฏิบัติทั้ง 2 ฝ่าย ทางฝ่ายบุคลากรจะต้องมีการวางแผนอาชีพ ตระหนักในอาชีพตน ใช้ประโยชน์จากศูนย์พัฒนาอาชีพในหน่วยงานตนให้มากที่สุด ส่วนกิจกรรมองค์การครอบคลุม ระบบให้คำปรึกษา จัด Workshop สัมมนา การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การประเมินผลการปฏิบัติงาน แผนงานเส้นทางอาชีพ

4. Management Innovation ด้านการจัดการ คือ มีการจัดการด้านการตลาด การเงิน หรือองค์การเข้าไว้ด้วยกัน พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าของการเทคโนโลยี อาจกล่าวได้ว่า นวัตกรรมจัดการ เป็นงานบริหารไม่ใช่สินค้าใหม่ แต่เป็นระบบการทำงานใหม่ วิธีการทำงานใหม่ การผสมผสานการทำงานใหม่ การสร้างสิ่งใหม่ ๆ ในการบริหารจัดการ และสิ่งที่เป็นประโยชน์ ได้รับการยอมรับท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านเทคโนโลยี พฤติกรรมผู้บริโภคและกฎหมาย ที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น สิ่งสำหรับผู้ประกอบการ หรือผู้บริหารองค์กรต้องรับดำเนินการ คือ การนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้บริหารจัดการและพัฒนาการทำงานให้สอดคล้องกับโลกปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคดิจิทัล (Digital) และยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธในสถานการณ์โควิด ควรมีการพัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียน หรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ด้วยดี ที่เรียกว่า ศีลภาวนา ฉะนั้นองค์กรจะต้องยึดหลักกฎระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด มีการพัฒนาองค์การ (OD Organization Development) อย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งพัฒนาวิธีแก้ปัญห่องค์การด้วยวิธีการใหม่ ๆ และสร้างสรรค์โดยพยายามปรับโครงสร้าง วัฒนธรรม กระบวนการบริหารและกลยุทธ์ของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ให้สอดคล้องกันวิธีการแก้ปัญหโดยปรับส่วนต่าง ๆ ให้กลมกลืนกัน สามารถทำให้องค์การปรับตัวได้ด้วยตนเอง และมองเห็นปัญหาและความอ่อนแอของตนเองแล้วนำมาแก้ไข

การเริ่มต้นของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เริ่มที่การพัฒนากายให้พร้อม และเรียบร้อยด้วยการมีศีลเป็นบาทฐานในการพัฒนา และเมื่อมีศีลบริบูรณ์แล้วก็เข้าสู่กระบวนการบำเพ็ญเพียรทางจิต ให้จิตมีพลัง มีความเข้มแข็ง สามารถที่เข้าสู่ขั้นตอนของการพัฒนาขั้นสุดท้าย นั่นคือการเจริญปัญญา โดยการใช้ปัญญาพิจารณาสภาพสิ่งทั้งปวงตามความเป็นจริง เรียกให้เข้าใจก็คือ การไม่เพลิดเพลินนั่นเอง การมีสติอยู่ทุกขณะนี้เองที่เรียกว่า ปัญญา หลักธรรมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ คือ หลักภาวนา 4 นั้น สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับหลักกัณฑ์ธรรมทั้ง 4 ประเภท ข้างต้นได้เป็นอย่างดีและมีความสอดคล้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นเหตุปัจจัยอาศัยซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นพลวัตเพิ่มศักยภาพให้กับบุคลากรในองค์การได้เป็นอย่างดี

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนานั้นต้องพัฒนาร่วมกันหลายอย่างเช่น การพัฒนากาย การพัฒนาจิต การพัฒนาปัญญา เข้าด้วยกันจึงจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยไม่เน้นอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะการพัฒนา เป็นการทำสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น เจริญขึ้น กล่าวคือ เป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น ให้เจริญขึ้นทั้งร่างกายและจิตใจ ด้วยการนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา มาปฏิบัติ ซึ่งมีผลอยู่เป็น 3 ระดับ คือ ระดับเบื้องต้น ส่งผลให้ผู้ที่ได้รับการพัฒนาเป็นกัลยาณชน ระดับท่ามกลาง ส่งผลให้ผู้ที่ได้รับการพัฒนา เป็นกัลยาณบุรุษ คือ บุรุษผู้มีคุณธรรมสูง และระดับที่สุด ส่งผลให้ผู้ที่ได้รับการพัฒนา เป็นอริยบุคคล การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในทางพระพุทธศาสนา มองว่าทรัพยากรมนุษย์ เป็นทรัพยากรที่สำคัญในการบรรลุถึงการพัฒนาด้านร่างกายและจิตใจ จนถึงขั้นเป็นผู้ประเสริฐสูงสุดคือปัญญานั่นเอง เนื่องจากมนุษย์สามารถพัฒนาศักยภาพได้ และมีบทบาทในการสร้างสรรค์ผลักดันสังคมให้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาได้

สรุป

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นกระบวนการบริหารจัดการงานและจัดการคน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย พระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเริ่มที่ตัวมนุษย์ ซึ่งเป็นสัตว์ประเสริฐที่สามารถฝึกฝนพัฒนาได้ ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ทักษะ ทศนคติ และมีประสิทธิภาพ ซึ่งตรงกันข้ามกับทฤษฎีตะวันตก ที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์อย่างไม่มีที่สิ้นสุด หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการพัฒนาปัญญา เป็นหลักการพัฒนามนุษย์ให้เกิดความรู้ตามความเป็นจริงในสองส่วน คือ ในส่วนที่เป็นวิชาชีพ จัดว่าเป็นปัญญาที่ใช้ในการประกอบอาชีพการงาน บุคคลต้องมีความรู้และเชี่ยวชาญในอาชีพนั้น และในส่วนที่เป็นทางธรรม เป็นความรู้ชีวิตและธรรมชาติที่แท้จริงจนสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้หมดสิ้น การพัฒนามนุษย์ที่เป็นเป้าหมายของพระพุทธศาสนามีหลักสุดท้ายอยู่ที่ปัญญา ที่จะทำให้ชีวิตมีความสมบูรณ์ หรือบรรลุอิสรภาพที่แท้จริง ดังนั้น พระพุทธเจ้าจึงได้ทรงวางหลักการพัฒนาด้วยปัญญาไว้ก็เพื่อให้มนุษย์มีความรู้ความเข้าใจในสิ่งทั้งหลายอย่างแท้จริง หรือตามที่เป็นอยู่จริง ๆ จนทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความคิดเห็น เปลี่ยนค่านิยม มีโลกทัศน์และชีวทัศน์อย่างใหม่ได้ ตลอดทั้งเป็นปัจจัยนำไปสู่การพ้นทุกข์คือหมดกิเลสได้ และการพัฒนาคนตามหลักพุทธศาสนาเป็นทั้งการพัฒนาคน โดยเน้นการสร้างเสริมคุณภาพของคน ที่จะมาเป็นส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของยุคสมัย และเป็นการพัฒนาคนที่สอดคล้องกับจุดหมายระยะยาว แห่งความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วย ไม่ใช่เป็นเพียงการพัฒนาคนมาสนองความต้องการด้านทรัพยากรคนเฉพาะกาลเฉพาะกรณี การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น ให้มีความสำคัญกับเรื่องของการสร้างสัมพันธภาพของคนในองค์กร เพราะการที่จะทำให้องค์กรมีผลประกอบการที่ดีขึ้น องค์กรจะต้องสามารถตอบสนองความต้องการของบุคลากรในองค์กรให้เหมาะสม และเมื่อบุคลากรได้รับการตอบสนองที่ดีก็จะเกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทำให้องค์กรเกิดภาวะอยู่ดีมีสุขทางสังคมขึ้น อันจะนำไปสู่คุณภาพและปริมาณงานที่ดีขึ้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถเอื้ออำนวยให้องค์การบรรลุเป้าหมาย เพราะว่า งานด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นงานที่มุ่งเลือกสรรคนดี มีความรู้ ความสามารถ เข้ามาทำงาน โดยมีการดำเนินการฝึกอบรม พัฒนาปรับปรุงให้พนักงานมีความรู้ ความสามารถ ทันสมัยต่อสภาพสังคม เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีค่าสูงสุดขององค์กรหรือที่เรียกว่า “ทุนมนุษย์” และยังเป็นปัจจัยสำคัญที่จะบ่งชี้ถึงความสำเร็จหรือล้มเหลวในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร

สังคมปัจจุบันเป็นยุคที่เศรษฐกิจมีการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ทั้งด้านการผลิต มีสินค้าเชิงนวัตกรรม ด้านการบริการ เน้นภาคบริการที่เป็นเลิศ ด้านกระบวนการ มีการขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์ และด้านการจัดการ มีการจัดการด้านการตลาด การเงิน องค์กรเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อความเป็นเอกภาพของการพัฒนาคน พัฒนาศักยภาพ และพัฒนาองค์กร เพื่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวคิดทฤษฎีตะวันตก แม้จะพัฒนาความเจริญได้อย่างมั่นคงเพียงใด แต่ในสังคมปัจจุบัน ก็ยังมีปัญหา มีความสับสนวุ่นวายอยู่มาก ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

เช่น ปัญหาความขัดแย้งทางความคิด ปัญหาความรุนแรงทางอาชญากรรม ยาเสพติด เป็นต้น เพราะมนุษย์ส่วนใหญ่มุ่งการพัฒนาแต่ทางวัตถุมากกว่าทางด้านจิตใจ แต่เมื่อได้นำเอาแนวคิดทฤษฎีตะวันตกมาบูรณาการกับหลักการทางพระพุทธศาสนาที่เป็นองค์รวม คือ การพัฒนากาย พัฒนาจิต และพัฒนาปัญญา โดยนำเอาหลักอริยสัจ 4 คือ การทำให้เป็นให้มีขึ้นและการฝึกอบรม มาประยุกต์ใช้ในการบริหาร เพื่อเพิ่มศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพ สร้างความเจริญมั่งคั่งให้กับประเทศชาติและสังคมโลก ขณะเดียวกัน ก็พัฒนาโดยให้ทรัพยากรมนุษย์ได้ประพฤติปฏิบัติตามหลักการทางพระพุทธศาสนาไปด้วย เพื่อขัดเกลาทางด้านจิตใจ จึงจะเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริงและมีความยั่งยืนในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- เกษมา วรวรรณ ณ อยู่ธยา. (2542). *แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นความมีวินัยและประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กัญญา แซ่ใจ. (2546). *การศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานใช้ทฤษฎีริชาร์ดพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของร้อยเอก ศาสตราจารย์ ดร.จิตรจำนง สุภาพ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*
- โกศล เพ็ชรวงศ์. (2543). *พระพุทธศาสนากับการพัฒนาคน: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้เข้ารับการศึกษาหลักสูตรเตรียมผู้บริหารการศึกษาของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษาวัดไร่ขิง. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.*
- บรรยงค์ โตจินดา. (2546). *การบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2540). *ถึงเวลาพัฒนาคนกันใหม่*. กรุงเทพมหานคร:ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *ทศวรรษธรรมทัศน์พระปิฎกหมวดศึกษาศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร:ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พิทยา ศรีโกตะเพชร. (2545). *พระพุทธศาสนากับพัฒนามนุษย์: กรณีศึกษาเฉพาะกรณีการพัฒนาคนตาบอดในสังคมไทยปัจจุบัน*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2543). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน*. กรุงเทพมหานคร: อักษราพัฒนา.
- Nigeo, F.A.. (1959). *Public Personal Administration*. New York : Henry Holt and Company.

ความร่วมมือของภาคประชาชนบ้านสระยายชี
กับการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโควิด-19
**Cooperation of the People of Bansayaighee in the Prevention
of COVID-19 Infection**

บุญยพร อิงชาติเจริญ,
จตุพร ไกรกิจราษฎร์ และ โชติ บดีรัฐ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
**Boonyaporn Ingchadjaroen,
Jatuphon Kraikitrat and Chot Bodeerat**
Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail : Boonyaporn.i@psru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการให้ความร่วมมือของประชาชนบ้านสระยายชีต่อมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของการติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ค้นพบว่า เทศบาลตำบลเนินปอได้กำหนดแนวทางตามมาตรการต่างๆ ของภาครัฐ เพื่อให้ประชาชนบ้านสระยายชีได้ปฏิบัติ 3 แนวทาง คือ 1) การให้ความร่วมมือของประชาชนด้านเศรษฐกิจ ซึ่งทางเทศบาลตำบลเนินปอได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติสำหรับบริษัท ห้างร้าน และการค้าปลีก เพื่อเป็นให้ดำเนินกิจการต่อไป โดยอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชน 2) การให้ความร่วมมือของประชาชนในสังคม ซึ่งเป็นแนวทางการปฏิบัติสำหรับประชาชนได้ใช้ชีวิตในสังคมอย่างปกติสุข และ 3) การให้ความร่วมมือของประชาชนในชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับป้องกันตนเองและปกป้องครอบครัวหรือคนใกล้ชิด การให้ความร่วมมือทั้ง 3 ด้านนี้ทำให้ประชาชนบ้านสระยายชีได้ใช้ชีวิตอย่างปกติสุขบนพื้นฐานการป้องกันตนเอง ครอบครัว และคนในชุมชน

คำสำคัญ : ความร่วมมือของภาคประชาชน; มาตรการป้องกัน; เชื้อไวรัสโควิด-19

Abstracts

This academic article aims to study the cooperation of the people of Bansayaighee on measures to prevent the spread of COVID-19 infection. It was found that Noen Por Sub-district Municipality has set guidelines according to government measures to The people of Ban Sa Yai Chee practiced in 3 ways: 1) the cooperation of the people in the economy; The Noenpor Subdistrict Municipality has established guidelines for companies, shops and retail stores. in

* วันที่รับบทความ: 22 มิถุนายน 2564; วันที่แก้ไขบทความ 31 กรกฎาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 1 สิงหาคม 2564

Received: June 21, 2021; Revised: July 31, 2021; Accepted: August 1, 2021

order to be able to continue the business through the cooperation of all sectors in the community; 2) the cooperation of the people in the society which is a practical guideline for people to live in the society normally; and 3) the cooperation of the people in the community. which is a guideline for self-defense and protect family or close ones Cooperation in these 3 areas allows the people of Bansayaichee to live a normal life based on self-defense, family and people in the community.

Keywords : Cooperation of the Public Sector; Preventive Measures; Covid-19

บทนำ

ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2562 มีการรายงานว่าพบเชื้อไวรัสอุบัติใหม่โคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ในเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน โดยผู้ป่วยทั้งหมดมีความเกี่ยวข้องกับตลาดค้าอาหารทะเล ซึ่งนับเป็นเชื้อโคโรนาสายพันธุ์ที่ 7 ที่ก่อโรคในคนมีอาการปอดอักเสบรุนแรงคล้ายโรคซาร์ส ต่อมาองค์การอนามัยโลก (WHO) กำหนดชื่อสำหรับเรียกโรคทางเดินหายใจที่เกิดจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ Coronavirus disease 2019 หรือ COVID-19 โดยกระทรวงสาธารณสุขของประเทศไทยเรียกว่า “โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019” การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (covid-19) (กระทรวงสาธารณสุข, 2563 : ออนไลน์)

ในประเทศไทยเริ่มต้นมาตั้งแต่เดือนมกราคม 2563 ซึ่งพบผู้ติดเชื้อรายแรกในประเทศ เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2563 หลังจากนั้นได้พบผู้ป่วยติดเชื้อเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ต่อมาได้ประกาศให้โรคโคโรนา 2019 (covid-19) เป็นโรคติดต่ออันตรายมีผล 1 มีนาคม 2563 (กรมควบคุมโรค, 2563 : ออนไลน์) คณะรัฐมนตรี ได้มีมติวันที่ 17 มีนาคม 2563 เห็นชอบมาตรการเร่งด่วนในการป้องกันวิกฤตการณ์จากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และให้ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐทุกแห่งเร่งดำเนินการตามมาตรการในส่วนที่เกี่ยวข้องให้ถูกต้องเป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมโดยด่วนรวมทั้งขอความร่วมมือจากประชาชนให้ปฏิบัติตามมาตรการมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 อย่างเคร่งครัด (กระทรวงสาธารณสุข, 2563 : ออนไลน์)

การระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในระลอกนี้เชื้อไวรัสโควิด-19 มีความรุนแรงกว่าเดิม จากโดยทั่วไปถ้าเป็นเชื้อระลอกแรก 7 วันไปแล้ว เชื้อจะน้อยลงแม้ว่าตรวจ PCR บวกแต่จะเพาะเชื้อไม่ขึ้น แต่เชื้อของระลอกนี้ 10 วันแล้วยังเพาะเชื้อขึ้นอยู่ แสดงว่าเชื้ออยู่ในร่างกายได้นานขึ้น วัคซีนที่สุภาพแข็งแรงเกิดปอดอักเสบ ติดเชื้อมากขึ้นเร็วกว่าเดิม ไม่ถึงสัปดาห์ก็เริ่มมีอาการมากขึ้น การอักเสบเกิดขึ้นเร็ว ปริมาณเชื้อในโพรงจมูกและเสมหะมีมากกว่าเดิม เชื้อกระจายได้ง่าย มีเคสหนักในไอซียูมากขึ้น จะเห็นได้จากการติดเชื้อเพิ่มมากขึ้นจนในวันที่ 28 พฤษภาคม 2564 มีจำนวนผู้ติดเชื้อ 147,039 คน เสียชีวิตแล้วจำนวน 954 คน (กระทรวงสาธารณสุข, 2564 : ออนไลน์)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 (โควิด-19) ดังกล่าว ทำให้ผู้คนเกิดความวิตกกังวลไปทั่วโลก มีการปิดเมือง ปิดประเทศ เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของโรค สนามบินเจียบเหงา สถานที่ท่องเที่ยวแทบร้างผู้คน หลายธุรกิจได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม จนต้องลดพนักงาน เลิกจ้าง หรือปิดตัวเองลง ผู้คนไม่จำเป็นก็ไม่ออกนอกบ้าน ไม่กล้าอยู่ในที่คนพลุกพล่าน และคอยติดตามข่าวสารเพื่ออัปเดตการแพร่ระบาดของไวรัสตัวนี้ ซึ่งข้อมูลที่ได้รับนั้นก็ทั้งจริงและปลอมปะปนกัน หรือบางข้อมูลที่เรายึดถือเป็นแนวทางในการป้องกันการติดเชื้อ ก็อาจต้องปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ขึ้น เช่น การใช้ช้อนกลางตักอาหารก็มีโอกาสเสี่ยงติดเชื้อจากการสัมผัสช้อนร่วมกันได้ ต้องเปลี่ยนมากินร้อน ช้อนใครช้อนมัน และหมั่นล้างมือให้สะอาดอยู่เสมอถึงแม้ว่าเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จะมีความรุนแรงขึ้นแต่ประชาชนบ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร กลับไม่มีผู้ติดเชื้อโคโรนา 2019 (COVID-19) เพราะประชาชนให้ความร่วมมือกับมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสเป็นอย่างดี รวมทั้งผู้นำของชุมชนได้ให้คำแนะนำ ประชาสัมพันธ์มาตรการป้องกันการต่างๆ ให้กับประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้ และส่งผลให้บ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตรไม่มีผู้ติดเชืวดังกล่าว

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

ไวรัสโคโรนาเป็นไวรัสในสัตว์มีหลายสายพันธุ์เกิดการระบาดของโรคในคน โรคโควิด - 19 (COVID - 19, ย่อจาก Coronavirus Disease 2019) ซึ่งมีชื่อทางการว่า SARS – CoV - 2 พบผู้ป่วยครั้งแรกที่เมืองอู่ฮั่นเมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ภาคกลางของประเทศจีน ซึ่งเป็นเมืองใหญ่มีผู้คนหนาแน่น จึงเกิดการระบาดใหญ่ได้รวดเร็ว การดูแลรักษาเป็นไปอย่างฉุกเฉิน มีคนป่วยหนักและตายมากเกินที่ควรจะเป็น จนประเทศจีนต้องปิดเมือง และปิดประเทศต่อมา มีผู้ที่มีเชื้ออยู่ผู้ป่วยรายแรกที่รับการรักษาในประเทศไทย เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2563 เป็นคนจีนที่รับเชื้อจากการระบาดในประเทศจีน และได้เดินทางมาประเทศไทย เคยมีเหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกันจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ที่เกิดขึ้นในอดีต คือ การเกิดโรค SARS (พ.ศ. 2545) และ MERS (พ.ศ. 2557) ซึ่งทั้งสองโรคนั้นผู้ป่วยมีอาการหนักทั้งหมดและต้องอยู่ในโรงพยาบาล จึงสกัดการแพร่โรคได้ไม่ยากนักส่วนผู้ป่วยโรค COVID - 19 ที่แพร่เชื้อ มีทั้งผู้ที่มีอาการน้อยหรืออาจไม่มีอาการนอกเหนือจากผู้มีอาการหนักซึ่งมีน้อยกว่ามาก จึงควบคุมการระบาดได้ยากกว่า ประเทศไทยพบหลังจากผู้ป่วยติดเชื้อและมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และได้มีการประกาศในพระราชกิจจานุเบกษาให้โรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID- 19)) เป็นโรคติดต่ออันตรายตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 ต่อมาคณะรัฐมนตรี ได้มีมติวันที่ 17 มีนาคม 2563 เห็นชอบมาตรการเร่งด่วนในการป้องกันวิกฤตการณ์จากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขเสนอ (โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย, 2563 : 32)

จากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในช่วงเริ่มต้นประเทศไทย โดยกรมควบคุมโรคได้เปิดศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน (Emergency Operation Center: EOC) ตั้งแต่ 4 มกราคม ๒๕๖๓ เพื่อตอบโต้การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หลังจากประเทศจีนประกาศพบผู้ป่วยเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2562 และเริ่มคัดกรองหาผู้ติดเชื้อที่ช่องทางเข้าออกประเทศ พบผู้ติดเชื้อ รายแรกเป็นนักท่องเที่ยวจีนที่เดินทางเข้าประเทศไทยเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2563 ภายในเวลา 2 สัปดาห์ หลังจากมีรายงานการระบาดในประเทศไทย การติดเชื้อในช่วงแรกของประเทศไทยนั้นเป็นผู้เดินทางมาจากต่างประเทศแล้วจึงค่อย ๆ พบผู้ติดเชื้อชาวไทยในระยะเวลาดต่อมา การระบาดในระลอกแรกนั้นอยู่ในช่วงเดือน มีนาคม-เมษายน 2563 สามารถควบคุมโรคได้ภายใน 2 เดือน โดยผู้ติดเชื้อที่พบหลังจากเดินทางเข้าสู่ประเทศไทย เป็นผู้ติดเชื้อที่ได้รับการดูแลในสถานที่กักกันของรัฐ (State Quarantine) และไม่พบการติดเชื้อในประเทศเป็นเวลา นานกว่า 100 วัน (กรมควบคุมโรค, 2564 : 3)

การระบาดระลอกใหม่ในประเทศไทย มีรูปแบบการระบาดแตกต่างจากการระบาดในระลอกแรกเป็นการระบาดในกลุ่มคนไทย เชื้อสายพันธุ์ใหม่ คือ สายพันธุ์ G614 ซึ่งเป็นสายพันธุ์ที่พบในสหภาพพม่า เมื่อเดือนธันวาคม 2563 ตรวจพบคนไทยติดเชื้อรายแรกและแพร่เชื้อจากตลาดกลางกุ้ง ซึ่งเป็นตลาดใหญ่ขายอาหารทะเล จังหวัดสมุทรสาคร ผู้ติดเชื้อส่วนใหญ่เป็นแรงงานต่างด้าว (สัญชาติเมียนมา) มีร่างกาย แข็งแรง ไม่มีอาการแสดงและพักอาศัยในสภาพแออัด โดยมีประชาชนจากหลายจังหวัดที่เดินทางมายังตลาดกลางกุ้ง รวมทั้งจากการลักลอบเข้าเมืองของกลุ่มคนที่ไปทำงานยังประเทศเพื่อนบ้าน และมีการติดเชื้อจากประชาชนที่เข้าไปบริการสถานบันเทิง จนเป็นเหตุและทำให้เกิดการระบาดเป็นหลายกลุ่มใหญ่และเริ่มกระจายไปหลายจังหวัด เช่น นนทบุรี ระยอง ชลบุรี จันทบุรี พิจิตร โลก นครสวรรค์ เป็นต้น โดยเกิดในกลุ่มคนไทยที่ทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น รับประทานอาหาร เล่นพนัน สังสรรค์ เทศกาลปีใหม่ เทศกาลสงกรานต์ และอีกส่วนหนึ่งเป็นผู้ติดเชื้อที่เป็นผู้สัมผัสกับผู้ติดเชื้อยืนยันรายก่อนหน้าทั้งที่สามารถระบุได้และระบุไม่ได้ซึ่งทำให้การแพร่กระจายของเชื้อเป็นไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งข้อมูล ณ วันที่ 28 พฤษภาคม 2564 ประเทศไทยมีผู้ป่วยสะสม 147,039 ราย หายแล้วจำนวน 97,872 ราย กำลังรักษา 46,150 และเสียชีวิตแล้วจำนวน 954 คน (กระทรวงสาธารณสุข, 2564 : ออนไลน์)

กล่าวได้ว่าภายหลังการแพร่ระบาดระลอกใหม่ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ที่ได้รับรายงาน การตรวจพบในช่วงกลางเดือนธันวาคม 2563 ส่งผลให้รัฐบาลยังคงมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดไว้อย่างต่อเนื่อง คณะรัฐมนตรีมีมติขยายระยะเวลาการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร ออกไปเนื่องจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในระลอกใหม่นี้ได้แพร่ ออกไปภายในประเทศเป็นวงกว้างและกระจายไปในหลายเขตพื้นที่ทั่วประเทศ จึงจำเป็นต้องดำเนินการเพื่อควบคุมตามมาตรการการป้องกันควบคุมโรคและมาตรการทางสังคมที่เข้มงวดและรวดเร็วบริหารจัดการตามมาตรการทางสาธารณสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพสร้างความเชื่อมั่นและความปลอดภัยในชีวิตของประชาชน โดยศูนย์บริหารสถานการณ์

แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) ได้แบ่งเขตพื้นที่เพื่อเฝ้าระวัง ออกเป็น 5 เขตพื้นที่ตามระดับความรุนแรงของการแพร่ระบาด ได้แก่ พื้นที่ควบคุมสูงสุด (สีแดงเข้ม) พื้นที่ควบคุมสูง (สีแดง) พื้นที่ควบคุม (สีส้ม) พื้นที่เฝ้าระวังสูง (สีเหลือง) และพื้นที่เฝ้าระวัง (สีเขียว)

มาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

จากการการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) รัฐบาลจึงได้ตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และได้ออกมาตรการป้องกันโรคตามที่ราชการกำหนดเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แนวทำยคำสั่งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ที่ 3 /2563 ลงวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2563

1. มาตรการควบคุมหลัก หมายถึง มาตรการที่รองรับตามข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 254 (ฉบับที่ 1) ข้อ 11 ซึ่งมีรายละเอียดทั้งหมด แบ่งตามกิจกรรมต่างๆ (กระทรวงสาธารณสุข, 2563 : ออนไลน์) สรุปได้ดังนี้

1) ทำความสะอาดพื้นผิวสัมผัสบ่อยๆ ทั้งก่อนและหลังการให้บริการ และให้กำจัดขยะมูลฝอยทุกวัน

2) ให้ผู้ประกอบการ พนักงานบริการ ผู้ใช้บริการ สวมหน้ากากอนามัยหรือหน้ากากผ้า

3) ให้มีจุดบริการล้างมือด้วยสบู่ หรือแอลกอฮอล์เจล หรือน้ำยาฆ่าเชื้อโรค

4) ให้เว้นระยะนั่งหรือยืนห่างกัน และเว้นระยะห่างในการเลือกสินค้า และชำระสินค้า อย่างน้อย 1 เมตร

5) ให้ควบคุมจำนวนผู้ให้บริการไม่ให้แออัดและรวมกลุ่มกันหรือลดเวลาในการทำกิจกรรมเท่าที่จำเป็น โดยถือหลักหลีกเลี่ยงการติดต่อสัมผัสระหว่างกัน และเพิ่มมาตรการใช้แอปพลิเคชันทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ตามที่ทางราชการกำหนด หรือใช้มาตรการควบคุมด้วยการบันทึกข้อมูลและรายงานทดแทนได้

6) ให้โรงเรียนสอนดนตรี ภาษา เต้น สถาบันลีลาศหรือสอนลีลาศ สอนวาดภาพ สอนศิลปะ สอนขับรถยนต์ โรงเรียนสอนศิลปะการต่อสู้ (ยิม) โรงเรียนสอนทำอาหาร หรือสถานที่เพื่อการจัดการเรียนการสอน การสอบ หรือการฝึกอบรมยังคงปิดกิจการต่อไป เพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินพ.ศ. 2558 (ฉบับที่ 5) ข้อ 2 (1)

7) ร้านเสริมสวย แต่งผม หรือตัดผม สำหรับบุรุษหรือสตรี ให้เปิดได้เฉพาะกิจกรรมสระ ตัด ซอยผม แต่งผม และต้องไม่มีผู้นั่งรอในร้าน เพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2558 (ฉบับที่ 6) ข้อ 1 (1)ง.

8) ให้มีการลงทะเบียนก่อนเข้าและออกจากสถานที่ และเพิ่มมาตรการใช้แอปพลิเคชันทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ตามที่ทางราชการกำหนด หรือใช้มาตรการควบคุมด้วยการบันทึกข้อมูลและรายงานทดแทนได้

9) สถานที่จำหน่ายอาหารหรือเครื่องดื่มในร้านค้าปลีก/ค้าส่งขนาดใหญ่ ในชั้นตอน ให้เปิดได้โดยอาจให้นกกลับไปบริโภคที่อื่นแต่หากเปิดให้ใช้บริการในสถานที่นั้นก็สามารถทำได้ โดยต้องจัดระเบียบการเข้าใช้บริการ ให้เป็นไปตามมาตรการป้องกันโรค และคำแนะนำของคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัด หรือคณะกรรมการโรคติดต่อกรุงเทพมหานคร

10) ให้คัดกรองผู้ใช้บริการรายใหม่ให้เป็นไปตามมาตรฐานของสถานพยาบาล หรือสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ

2. มาตรการเสริม หมายถึง มาตรการเฉพาะรายการกิจการ ที่ผู้ประกอบการและผู้จัดกิจกรรมพึงให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนด รวมถึงผู้ใช้บริการและผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้มาตรการป้องกันและควบคุมให้ระบาดของโรคโควิด-19 มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นซึ่งมีรายละเอียดทั้งหมด แบ่งตามกิจกรรมต่างๆ สรุปได้ดังนี้

1) มีมาตรการคัดกรองไข้ และอาการไอ หอบเหนื่อย จาม หรือเป็นหวัด สำหรับผู้ประกอบการ พนักงานบริการ และผู้ใช้บริการก่อนเข้าอาคาร ทั้งนี้ให้รายงานหน่วยงานรับผิดชอบ กรณีพบผู้ที่เข้าเกณฑ์สอบสวนโรค ตามแนวทางที่กำหนด

2) ลดเวลาในการทำกิจกรรมให้สั้นลงเท่าที่จำเป็น โดยถือหลักหลีกเลี่ยงการติดต่อสัมผัสระหว่างกัน และลดการใช้เสียงดังภายในร้านอาหาร

3) จัดให้มีระบบคิว และมีพื้นที่รอคิวที่มีที่นั่งหรือยืนห่างกันอย่างน้อย 1 เมตร

4) จัดให้มีการระบายอากาศภายในอาคารที่ดี รวมถึงห้องสุขา

5) เพิ่มมาตรการใช้แอปพลิเคชันทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ตามที่ทางราชการกำหนด หรือใช้มาตรการควบคุมด้วยการบันทึกข้อมูลและรายงานทดแทน

6) ให้มีการควบคุมทางเข้าออก ลงทะเบียนก่อนเข้าและออกจากสถานที่ โดยจัดให้มีพื้นที่เพียงพอในการเว้นระยะห่างระหว่างการอย่างน้อย 1 เมตร

7) จัดให้มีการแนะนำผู้ประกอบการ พนักงาน ผู้ใช้บริการ รวมถึงให้มีการตรวจตรา ควบคุม กำกับการให้บริการและการใช้บริการ ให้เป็นไปตามมาตรการควบคุมหลักอย่างเคร่งครัด

8) อาจจัดให้มีการรับ-ส่งพนักงาน ผู้ประกอบการรายย่อย เพื่อลดความเสี่ยงต่อการแพร่เชื้อขณะใช้บริการขนส่งสาธารณะ

9) ผู้ให้บริการสวมอุปกรณ์ป้องกันโรค ตามมาตรฐานสถานพยาบาล และสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ

10) จัดให้มีระบบเก็บบันทึกข้อมูลด้านสุขภาพของพนักงาน ผู้ใช้บริการ และญาติที่มาเยี่ยมได้ทุกคน หากพบผู้ป่วย หรือผู้ที่มีอาการเข้าได้กับเกณฑ์สอบสวนโรคภายหลังจากการใช้บริการให้รีบรายงานหน่วยงานรับผิดชอบทันที

11) จัดให้มีระบบเก็บบันทึกข้อมูลด้านสุขภาพของพนักงาน ผู้ใช้บริการ และญาติที่มาเยี่ยมได้ทุกคน หากพบผู้ป่วย หรือผู้ที่มีอาการเข้าได้กับเกณฑ์สอบสวนโรคภายหลังจากการใช้บริการให้รีบรายงานหน่วยงานรับผิดชอบทันที

3. ข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 10)

ตามที่คณะรัฐมนตรีมีมติในการประชุมเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 ให้ขยายระยะเวลาการบังคับใช้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักรออกไปตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2563 จนถึงวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2563 นั้นโดยที่สมควรผ่อนคลายการบังคับใช้มาตรการต่างๆ เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) เป็นช่วงที่ 4 ต่อเนื่องจากการผ่อนคลายที่ดำเนินมาก่อนแล้วเป็นลำดับ ทั้งนี้ ยังคงต้องปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคตามมาตรฐานสากลอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะการสวมหน้ากากอนามัยหรือหน้ากากผ้า การเว้นระยะห่างทางสังคม และการยอมรับระบบติดตามตัวผ่านแอปพลิเคชันทางโทรศัพท์มือถือ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 นายกรัฐมนตรีจึงออกข้อกำหนดเป็นการทั่วไปและข้อปฏิบัติแก่ส่วนราชการทั้งหลาย (กระทรวงสาธารณสุข, 2563 : ออนไลน์) ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 การยกเลิกการห้ามออกนอกเคหสถาน เพื่อเป็นมาตรการผ่อนคลายและบรรเทาผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน

ข้อ 2 การผ่อนผันการใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมรองรับการเปิดภาคเรียนในปีการศึกษา 2563 จึงผ่อนผันการใช้อาคารสถานที่เพื่อจัดการเรียนการสอน หรือการฝึกอบรมของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาเพิ่มเติมจากที่ได้กำหนดไว้แล้วตามข้อกำหนด (ฉบับที่ 9)

ข้อ 3 การผ่อนคลายให้ดำเนินการหรือทำกิจกรรมบางอย่างได้ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนและขับเคลื่อนกิจกรรมบางอย่างเพิ่มเติมจากที่ได้กำหนดไว้แล้วตามข้อกำหนด (ฉบับที่ 6) (ฉบับที่ 7) และ (ฉบับที่ 9) ให้สามารถเปิดดำเนินการหรือทำกิจกรรมบางอย่างเพิ่มเติมได้ทั่วราชอาณาจักร ตามความสมัครใจและความพร้อม ดังต่อไปนี้ 1) กิจกรรมด้านเศรษฐกิจในการดำเนินชีวิต 2) กิจกรรมด้านการออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพหรือสันทนาการ

ข้อ 4 การขนส่งสาธารณะข้ามเขตพื้นที่จังหวัด เพื่ออำนวยความสะดวก และรองรับการเดินทางของประชาชนไทยหลังมาตรการผ่อนคลาการเดินทางข้ามเขตพื้นที่จังหวัด

ข้อ 5 การดำเนินการตามมาตรการป้องกันโรคและการจัดระเบียบ ให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบเจ้าของ หรือผู้จัดการสถานที่ในข้อ 2 หรือข้อ 3 มีหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรค

ข้อ 6 ในกรณีมีปัญหาว่าสถานที่หรือกิจกรรมใดเข้าข่ายตามที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดนี้หรือไม่ ให้หารือคณะกรรมการเฉพาะกิจพิจารณาการผ่อนคลาการบังคับใช้มาตรการในการป้องกันและยับยั้งการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) (กระทรวงสาธารณสุข, 2563 : ออนไลน์)

จากการระบาคะลอกใหม่รัฐบาลจึงได้แนวทางปฏิบัติเพื่อการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) หรือโควิด 19 สำหรับประชาชนทั่วไป (กรมควบคุมโรค, 2564 : 2) ดังนี้

1. ออกจากบ้านเมื่อจำเป็นเท่านั้น หากออกนอกบ้านให้เว้นระยะห่างจากคนอื่นอย่างน้อย 1-2 เมตร หลีกเลี่ยงการเข้าไปในพื้นที่ที่มีคนหนาแน่น แออัด หรือพื้นที่ปิด
2. สวมหน้ากากอนามัยหรือหน้ากากผ้าตลอดเวลา เมื่ออยู่นอกบ้าน
3. ใช้รถสาธารณะเมื่อจำเป็นเท่านั้น และหลีกเลี่ยงชั่วโมงเร่งด่วน หากต้องซ้อนมอเตอร์ไซด์ ควรนั่งหันข้าง
4. ล้างมือบ่อยๆ ด้วยสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์ทุกครั้ง ก่อนรับประทานอาหาร หลังใช้ส้วม หรือหลังจากไอ จาม หรือหลังสัมผัสจุดเสี่ยงที่มีผู้ใช้งานร่วมกันในที่สาธารณะ เช่น กลอนหรือลูกบิดประตู ราวจับหรือ ราวบันได เป็นต้น
5. หลีกเลี่ยงการใช้มือสัมผัสใบหน้า ตา ปาก จมูก โดยไม่จำเป็น
6. ผู้ที่เป็นกลุ่มเสี่ยง ผู้สูงอายุที่อายุมากกว่า 70 ปี ผู้มีโรคเรื้อรัง เช่น เบาหวาน โรคหัวใจ โรคความดัน โลหิตสูง โรคปอด และเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ให้เลี่ยงการออกนอกบ้าน เว้นแต่จำเป็น ให้ออกนอกบ้านน้อยที่สุด ในระยะเวลาสั้นที่สุด
7. แยกของใช้ส่วนตัว ไม่ควรใช้ของร่วมกับผู้อื่น
8. เลือktanอาหารที่ร้อนหรือปรุงสุกใหม่ๆ ควรทานอาหารแยกสำรับ หรือหากทานอาหารร่วมกันให้ใช้ ช้อนกลางส่วนตัว ออกกำลังกายสม่ำเสมอ และพักผ่อนให้เพียงพอ
9. หากเดินทางกลับจากประเทศหรือพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ควรกักตัวเองที่บ้าน 14 วัน และปฏิบัติตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข
10. หมั่นสังเกตอาการตนเอง หากมีอาการไอ เจ็บคอ มีน้ำมูก จมูกไม่ได้กลิ่น ลิ้นไม่รับรส ให้ไปรับ การตรวจรักษาที่โรงพยาบาลใกล้บ้านทันที

กล่าวได้ว่า แนวทางปฏิบัติเพื่อการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) หรือโควิด 19 สำหรับประชาชนทั่วไปเป็นแนวทางสำหรับการป้องกันตนเองและคนในครอบครัว เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนเองในการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) หรือโควิด 19

ความร่วมมือของภาคประชาชนต่อมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 กรณีศึกษาบ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร

จากมาตรการที่ภาครัฐออกมาเพื่อกำหนดให้ประชาชนได้ปฏิบัติตามเพื่อเป็นการป้องกันการระบาดของโรคดังกล่าว ประชาชนบ้านสระยายชี ได้ดำเนินการตามมาตรการทั้งของภาครัฐและหน่วยงานในพื้นที่ 3 ประเด็น คือ

1. การให้ความร่วมมือของประชาชนด้านเศรษฐกิจ ซึ่งทางเทศบาลตำบลเนินปอได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติสำหรับบริษัท ห้างร้าน และการค้าปลีก เพื่อเป็นให้ได้ดำเนินกิจการต่อไป โดยอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชน ซึ่งมีได้ปฏิบัติตามแนวทาง ดังนี้

1.1 ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการส่งเสริมความเข้าใจด้วยการแพร่กระจายและวิธีป้องกันไวรัสโคโรนา และพัฒนานโยบายที่สอดคล้องกับบริบทขององค์กรเพื่อลดการแพร่เชื้อและนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง

1.2 ให้ความร่วมมือกับสถานพยาบาลในท้องถิ่น เพื่อประสานให้มีการตรวจหาไวรัสโคโรนา และการออกจุดอ่อนจะช่วยลดความเสี่ยง

1.3 ให้ความร่วมมือต่อการจำกัดจำนวนบุคคล มีการสอบถามและคัดแยก ผู้มาเยือน มีเจ้าหน้าที่พร้อมเครื่องวัดอุณหภูมิหน้าผากด้วยอินฟราเรดประจำอยู่ที่ทางเข้าต่าง ๆ วัดอุณหภูมิร่างกายของจัดเตรียมหน้ากาก แอลกอฮอล์เจลให้ และลงทะเบียนก่อนเข้าและออกจากสถานที่

1.4 ให้ความร่วมมือต่อการห้ามไม่ให้ผู้ที่มีการหวัด แม้จะเล็กน้อยก็ตาม เข้าไปพบปะติดต่อกับผู้อื่น คือสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด

1.5 ให้ความร่วมมือต่อการพัฒนาและบังคับใช้วิธีการลูกค้าโดยไม่ต้องมีการพบปะติดต่อกันโดยตรง เช่น ให้บริการรับส่งสินค้าที่หน้าร้าน/หน้าต่าง และกำหนดให้ผู้คนที่เข้าคิวยืนห่างกันในระยะที่เพียงพอ ให้บริการลูกค้าโดยไม่ต้องลงจากรถ บริการส่งสินค้าถึงบ้านโดยไม่ต้องมีการพบปะติดต่อ

2. การให้ความร่วมมือของประชาชนในสังคม ซึ่งประชาชนบ้านสระยายชีได้ให้ความร่วมมือกับการปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติสำหรับชุมชน

2.1 ให้ความร่วมมือกับทีมงาน เมื่ออยู่ใกล้ชุมชนที่มีการแพร่กระจายของเชื้อ ได้มีการตั้งจุดคัดกรองอาการกับประชาชนเมื่อมีการเข้าออกในชุมชน

2.2 ให้ความร่วมมือกับทีมงานบังคับใช้มาตรการกักตัว 14 วันสำหรับบุคคลที่มีความเสี่ยงก่อนอนุญาตให้เข้ามาในเขตปลอดการติดเชื้อ

2.3 ในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงมีการประสานงานกับผู้คนในละแวกบ้านเพื่อจัดทีมคัดกรองอาการแบบถึงบ้าน โดยใช้เครื่องวัดอุณหภูมิอินฟราเรด (IR) และสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล (PPE เช่น ถุงมือ เสื้อคลุม แว่นตา ฯลฯ) ที่เหมาะสม

2.4 ประชาชนให้การความร่วมมือกับทีมคัดกรองอาการแบบถึงบ้านควรเก็บข้อมูลผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือด้วย

3. การให้ความร่วมมือของประชาชนในชุมชน เพื่อเป็นการปกป้องครอบครัวหรือคนใกล้ชิดถือเป็นสิ่งสำคัญ ประชาชนบ้านสระยายชี ได้ปฏิบัติตามแนวทางการป้องกันตนเอง ครอบครัวหรือคนใกล้ชิด ได้ดำเนินการดังนี้

3.1 ให้ความร่วมมือลดการติดต่อกันระหว่างคนในครอบครัวกับบุคคลภายนอก และจัดเตรียมของใช้ที่จำเป็น และเมื่อความเสี่ยงเพิ่มขึ้น

3.2 ให้ความร่วมมือในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยเพื่อปกป้องผู้ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน โดยการทำข้อตกลงร่วมกันว่าจะไม่แตะต้องผู้อื่น หรือแตะต้องสิ่งที่มีผู้อื่นสัมผัสโดยไม่สวมอุปกรณ์ป้องกัน

3.3 ให้ความร่วมมือในการรวมญาติใด ๆ ให้เป็นการรวมญาติผ่านออนไลน์ โรคระบาดที่เราเผชิญอยู่ในขณะนี้อาจถูกหยุดยั้งไว้ได้ ไม่เช่นนั้น มันก็จะแพร่หลายไปทั่ว หากเป็นในกรณีแรก สถานการณ์จะกลับเป็นปกติในอีกไม่กี่เดือน แต่หากเป็นกรณีหลัง เราจะต้องดำเนินมาตรการที่ต่างออกไป

3.4 ให้ความร่วมมือในการตรวจสอบให้แน่ใจว่าคุณและสมาชิกในครอบครัวมีข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นรวมถึงยาประจำตัว โปรดพิจารณาโอกาสที่สมาชิกในครอบครัวซึ่งอยู่ในกลุ่มเสี่ยง เช่น ผู้สูงอายุและผู้ที่มีอายุมากกว่า 50 ปี และผู้ที่มีโรคประจำตัวต่าง ๆ จะพบปะติดต่อกับผู้อื่น และหาทางลดการพบปะติดต่อเหล่านั้น โดยหาทางช่วยให้พวกเขาอยู่แต่ในบ้านได้ และไม่ออกไปยังพื้นที่สาธารณะ

3.5 ให้ความร่วมมือในการพิจารณาย้ายบุคคลที่อยู่ในที่อยู่อาศัยรวม (ชุมชนผู้เกษียณอายุ สถานพยาบาล สถานพักพิง ฯลฯ) ไปยังที่พักที่เป็นสถานที่ส่วนตัวชั่วคราว เช่น บ้านพักที่แยกเป็นหลัง หรือสถานพยาบาลขนาดเล็ก

3.6 ให้ความร่วมมือในกรณีที่ไม่สามารถลดการพบปะติดต่อได้ โปรดพูดคุยกับผู้ที่มีหน้าที่ดูแลพื้นที่ส่วนกลาง เพื่อยกระดับการป้องกันการแพร่เชื้อ

3.7 ให้ความร่วมมือในการหลีกเลี่ยงที่ชุมนุมชนและสถานที่สาธารณะ รวมถึงงานกิจกรรมต่างๆ และร้านอาหาร โดยเฉพาะกิจกรรมในพื้นที่ปิด

จะเห็นได้ว่าประชาชนในชุมชนได้ให้ความร่วมมือกับการปฏิบัติตามแนวทางทั้ง 3 ประการนี้ ซึ่งส่งผลให้คนในชุมชนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ สามารถทำธุรกิจ ค้าขาย หรือการทำงานต่าง ๆ ได้ปกติ ทั้งยัง

เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นแนวทางที่ดีที่สุดเพราะเป็นทั้งการป้องกัน และแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้น ซึ่งแนวทางทั้ง 3 สามารถสรุปเป็นแนวทางโดยภาพรวมได้ว่า กำหนดจำนวนบุคคลให้เหมาะสมกับสถานที่ สวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลา จัดให้มีการล้างมือด้วยสบู่หรือแอลกอฮอล์เจล จัดให้มีการสแกนคิวอาร์ โค้ดไทยชนะตามที่หน่วยงานกำหนด จัดสถานที่โดยเว้นระยะห่างทางสังคมระยะ 1 เมตร

สรุป

จากการระบาดของโควิด 19 ทำให้ประชาชนปรับตัวจาก “การตื่นกลัว กลายเป็นการตื่นรู้” ประชาชนเกิดการเรียนรู้ครั้งใหญ่ ที่จะรับมือกับการระบาดของไวรัส เรียนรู้ในการดูแลตัวเอง การเว้นระยะห่างทางสังคม ยกย่องการในการดูแลตนเองในครอบครัว รวมทั้งการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการล้างมืออย่างถูกวิธี การไอและการจามที่ถูกวิธี การสวมใส่หน้ากากอนามัยอย่างถูกวิธี ซึ่งประชาชนรับทราบถึงขั้นตอน และหลักการปฏิบัติอย่างละเอียดและถูกต้อง มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับช่องทางการแพร่กระจายของเชื้อโควิด-19 แต่ประชาชนบางส่วนในใหญ่ยังหลงเชื่อข้อมูลและข่าวปลอมที่ได้รับการส่งต่อในโลกหรือสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งทางเทศบาลได้เร่งเสริมสร้างให้ประชาชนรู้เท่าทันข่าวปลอม และสามารถเลือกใช้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือไปใช้ในการป้องกันการระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม นับได้ว่าโรคติดเชื้อโควิด-19 พลิกมุมคิด ให้เป็นได้ทั้งวิกฤตทางสุขภาพที่ส่งผลต่อสังคมและเศรษฐกิจที่รุนแรงที่สุด และเป็นโอกาสในการสร้างพฤติกรรมใหม่ที่ตลอดหลายปีที่ผ่านมาเปลี่ยนแปลงได้ยากยิ่ง เตือนสติให้ประชาชนดำเนินชีวิตบนความไม่ประมาทและยอมรับกฎธรรมชาติ

แต่หากมองในแง่ดีการระบาดในวงกว้างของ COVID-19 ก็ทำให้ผู้คนทั่วโลกได้เห็นถึงความสำคัญของการดูแลตัวเองให้ห่างไกลจากโรคภัยต่างๆ มากขึ้น รวมถึงในภาครัฐ และภาคธุรกิจ ก็ตระหนักถึงการต้องปรับเปลี่ยน และปรับตัว เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในเชิงรุก เพื่อลดความเสี่ยงในการการแพร่กระจายของเชื้อโรคต่างๆ ในอนาคตมากขึ้นด้วย เช่น ประเทศไต้หวันที่แม้จะอยู่ใกล้กับประเทศจีน มีพลเมืองหลายล้านคนทำงานในจีน รวมถึงนักท่องเที่ยวจากจีนก็เดินทางมาไต้หวันเป็นจำนวนไม่น้อย ทำให้ไต้หวันเป็นประเทศที่มีความเสี่ยงที่จะพบผู้ป่วย COVID-19 สูงเป็นอันดับต้นๆ ของโลก แต่กลับกลายเป็นว่า ไต้หวันมีการแพร่ระบาดน้อยมากเมื่อเทียบกับหลายประเทศทั่วโลก นั่นเพราะตั้งแต่เมื่อครั้งมีการระบาดของโรคซาร์ส รัฐบาลไต้หวันได้จัดตั้งศูนย์สุขภาพแห่งชาติ (NHCC) ขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของศูนย์จัดการภัยพิบัติที่มุ่งเน้นการตอบสนองในเชิงรุกต่อการเกิดโรคระบาดขึ้น มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยจัดการ โดยใช้ฐานข้อมูลประกันสุขภาพของประเทศรวมเข้ากับฐานข้อมูลการตรวจคนเข้าเมืองและศุลกากร เพื่อสร้าง Big Data ในการวิเคราะห์ แจ้งเตือน และป้องกันการแพร่ระบาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไต้หวันจึงรับมือกับการระบาดของ COVID-19 ได้อย่างรวดเร็ว

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2563). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2563.
แหล่งที่มา: <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/situation.php>.
- กรมควบคุมโรค. (2564). *แนวทางปฏิบัติเพื่อการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) หรือโควิด 19 สำหรับประชาชนทั่วไปและกลุ่มเสี่ยง*. นนทบุรี : กระทรวงสาธารณสุข.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *คู่มือการปฏิบัติตามมาตรการผ่อนปรนกิจการและกิจกรรมเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 สำหรับประเภทกิจการและกิจกรรม กลุ่มที่ 2*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2563). สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด 2019. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2563. แหล่งที่มา: <https://www.moicovid.com>.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2564). รายงานสถานการณ์โควิด - 19 ฉบับที่ 511 วันที่ 28 พฤษภาคม 2564. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2563. แหล่งที่มา: <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/situation.php>.
- โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย. (2563). *สถานการณ์โควิด 19 กับมาตรการดูแลทางสังคม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย.

วิกฤติโควิด-19 การเปลี่ยนแปลงภาคการเกษตรไทยสู่วิถีชีวิตใหม่ (New Normal) Covid-19 Crisis Changing the Thai agricultural sector to a New Normal

ญาณิศา ยอดสิน,
กนกวรรณ ศรีมณี และ โชติ บดีรัฐ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Yanisa Yodsinn,
Kankan Sornmanee and Chot Bodeerat
Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail : porliza@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เพื่อศึกษากระบวนการการเปลี่ยนแปลงภาคการเกษตรไทยสู่วิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ภายใต้วิกฤติโควิด-19 พบว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานไว้ยังคงเป็นคำตอบของประเทศไทยทั้งในปัจจุบัน และอนาคต แม้ในวิกฤตการระบาดของโควิด-19 เศรษฐกิจพอเพียงนี้มุ่งให้ทุกคนสามารถพึ่งพาตนเองได้ พัฒนานตนเองให้ดียิ่งขึ้นมีความยั่งยืนบนพื้นฐาน “ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี” การนำหลักการดังกล่าวมาเป็นหลักในการทำการเกษตรแบบผสมผสานเป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในการทำการเกษตรของไทยสู่การทำการเกษตรวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ซึ่งเป็นแนวทางการทำการเกษตรบนพื้นฐานการพึ่งพาตนเอง ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรนั้นมีกินมีใช้บนพื้นที่ของตนเอง ส่งผลให้เกษตรกรลดความเสี่ยง และอยู่รอดได้โดยไม่ต้องพึ่งพาใคร ไม่ต้องไปเสียค่าใช้จ่ายนอกบ้าน แต่ทำให้มีรายได้จากผลผลิตที่ปลูกและเลี้ยงไว้ ที่สามารถมาเดินเก็บหรือจับขึ้นมาซักรีดเองได้เลย ซึ่งถือว่าเป็นวิถีชีวิตใหม่ในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 ที่เกิดขึ้น

คำสำคัญ : วิกฤติโควิด-19; การเปลี่ยนแปลง; ภาคการเกษตรไทย; วิถีชีวิตใหม่

Abstracts

This academic article was to study the process of changing the Thai agricultural sector to a new Normal under the COVID-19 crisis. It was found that the Sufficiency Economy Philosophy that His Majesty King Bhumibol Adulyadej Bhumibol Adulyadej the Great, bestowed upon him as an answer to Thailand both now and in the future. Even during the COVID-19 pandemic This sufficiency economy aims to enable everyone to be self-reliant, to

* วันที่รับบทความ: 23 มิถุนายน 2564; วันที่แก้ไขบทความ 4 สิงหาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 5 สิงหาคม 2564

Received: June 23, 2021; Revised: August 4, 2021; Accepted: August 5, 2021

develop themselves better, to be sustainable on the basis of “Modesty, Reasonableness and Good Immunity” Adopting such principles as the principle of integrated farming has changed the way of life in Thai farming to new normal farming practices, which is a guideline. Farming on the basis of self-reliance As a result, farmers have food and use on their own land. As a result, farmers reduce risks and survive without relying on anyone. No need to pay outside the home but make income from the produce that is planted and raised that can come to walk and collect or pick up to weigh a kilo by yourself Which is considered a new way of life in the time of the COVID-19 crisis.

Keywords : Covid-19 Crisis; Changing; Thai agricultural sector; New Normal

บทนำ

โรคโควิด-19 มีการระบาดไปทั่วส่งผลกระทบต่อหลายประเทศทั่วโลก ซึ่งต้นตอของไวรัสมาจากสัตว์เป็นตัวกลางระบาดมาสู่คน และผู้ป่วยรายแรกเท่าที่ทราบกัน เริ่มมีอาการตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2562 และไม่มี ความเชื่อมโยงกับตลาดต้องสงสัยในเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน แต่ผู้ป่วยหลายรายอาจมีมาตั้งแต่ช่วงกลางเดือน พฤศจิกายนหรือก่อนหน้านั้น มีการเก็บตัวอย่างจากสิ่งแวดล้อมในตลาดไปส่งตรวจและพบเชื้อไวรัสและพบมาก ที่สุดในบริเวณที่ฆ่าสัตว์ป่าในสัตว์เลี้ยงในฟาร์ม ตลาดอาจเป็นต้นกำเนิดของไวรัส หรืออาจมีบทบาทในการขยาย วงของการระบาดในระยะเริ่มแรก โรคโควิด-19 นี้โดยหลักแล้ว แพร่จากคนสู่คนผ่านทางฝอยละอองจากจมูกหรือ ปากซึ่งขับออกมาเมื่อผู้ป่วย ไอหรือจาม เราได้รับเชื้อได้จากการหายใจเอาฝอยละอองเข้าไปจากผู้ป่วย หรือจากการ เอามือไปจับพื้นผิวที่มีละอองเหล่านั้นแล้วมาจับตามใบหน้า ระยะเวลานับจากการติดเชื้อและการแสดงอาการ (ระยะฟักตัว) มีตั้งแต่ 1-14 วัน และมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 5-6 วัน เกิน 97% ของผู้ป่วยเริ่มมีอาการภายใน 14 วัน (World Health Organization Thailand, 2564 : online)

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (covid-19) ในประเทศไทยเริ่มต้นมาตั้งแต่เดือน มกราคม 2563 ซึ่งพบผู้ติดเชื้อรายแรกในประเทศเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2563 หลังจากนั้นได้พบผู้ป่วยติดเชื้อ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ต่อมาได้ประกาศให้โรคโคโรนา 2019 (covid-19) เป็นโรคติดต่ออันตราย มีผล 1 มีนาคม 2563 (กรมควบคุมโรค, 2564 : 23-26) ประเทศไทยเผชิญหน้ากับโคโรนาไวรัสโควิด - 19 นี้มาเกินกว่า 1 ปี แล้ว หากนับจำนวนครั้งของการระบาดก็จัดได้ว่ามี 2 ระลอกใหญ่ และระลอกที่ 3 กำลังเกิดขึ้น แม้ประชากร ส่วนหนึ่งเริ่มได้รับวัคซีนแล้ว แต่จากสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศทำให้คาดการณ์ได้ไม่ยากว่าโควิด - 19 จะอยู่กับเราไปอีกนาน รวมทั้งทำให้ผู้คนเกิดความวิตกกังวลไปทั่วโลก มีการปิดเมือง ปิดประเทศ เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของโรค สนามบินเจียบเหงา สถานที่ท่องเที่ยวแทบร้างผู้คน หลายธุรกิจได้รับ ผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม จนต้องลดพนักงาน เลิกจ้าง หรือปิดตัวเองลง ผู้คนไม่จำเป็นก็ไม่ออกนอก บ้าน ไม่กล้าอยู่ในที่คนพลุกพล่าน และคอยติดตามข่าวสารเพื่ออัปเดตการแพร่ระบาดของไวรัสตัวนี้ (วารสาร สั ระพันธ์ และคณะ, 2563 : 3) รวมทั้งเกษตรกรได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมด้านสังคมและคุณภาพ

ชีวิตจากระบบเศรษฐกิจที่หดตัวลง เนื่องจากการปฏิบัติตามมาตรการต่าง ๆ เพื่อหน่วงการระบาดของโควิด-19 ได้นำไปสู่ปัญหาการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่ต้องชะลอตัวรวมทั้งปริมาณความต้องการของผู้บริโภคลดน้อยถอยลง เนื่องจากมาตรการด้านสาธารณสุข ทั้งการเว้นระยะห่างและการกักตัวแบบต่าง ๆ (Quarantine) ส่งผลให้สินค้าเกษตรและอาหารติดค้างในห่วงโซ่อุปทานและกลายเป็นผลผลิตส่วนเกินในระบบอาหารก่อให้เกิดปัญหาด้านรายได้ของครัวเรือนลดลงและหากสถานการณ์ยืดขยายตัวจะทำให้ครัวเรือนขาดสภาพคล่องโดยเฉพาะครัวเรือนขนาดเล็กที่มีระดับเงินออมต่ำและ/หรือมีรายได้รายวัน เนื่องจากความต้องการของตลาดลดน้อยลง (ด้านปริมาณและด้านราคา) (คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์, 2564 : 20) ดังนั้นด้วยสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเกษตรกรจึงต้องเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตต่อการทำการเกษตร โดยปรับเปลี่ยนแนวคิดใหม่ต่อการทำการเกษตร เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างยั่งยืน

สถานการณ์โควิด-19

ไวรัสโคโรนา (Coronavirus) เป็นไวรัสที่ถูกพบครั้งแรกใน ค.ศ. 1960 แต่ยังไม่ทราบแหล่งที่มาอย่างชัดเจนว่ามาจากที่ใด แต่เป็นไวรัสที่สามารถติดเชื้อได้ทั้งในมนุษย์และสัตว์ ปัจจุบันมีการค้นพบไวรัสสายพันธุ์นี้แล้วทั้งหมด 6 สายพันธุ์ ส่วนสายพันธุ์ที่กำลังแพร่ระบาดหนักทั่วโลกตอนนี้ เป็นสายพันธุ์ที่ยังไม่เคยพบมาก่อน คือ สายพันธุ์ที่ 7 จึงถูกเรียกว่าเป็น “ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่” และภายหลังถูกตั้งชื่ออย่างเป็นทางการว่า โควิด-19 (Corona Virus Disease 2019) หรือโควิด-19 (COVID-19) อาการเมื่อติดเชื้อโควิด-19 ที่สังเกตได้ง่าย ๆ คือ มีไข้เจ็บคอไอแห้ง ๆ น้ำมูกไหลหายใจเหนื่อยหอบ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 กำลังสะท้อนอีกหนึ่งภาพความรุนแรงของความไม่แน่นอนที่ไม่เพียงแผ่ขยายไปในทุกด้านของการดำเนินชีวิตคนไทยและคนทั้งโลก ทั้งในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ซึ่งยังมีแนวโน้มที่จะยืดเยื้อเป็นระยะเวลานาน (บรรคม สิริพันธ์ และคณะ, 2563 : 4)

หลังจากที่สาธารณรัฐประชาชนจีน รายงานว่าพบผู้ป่วยโรคปอดอักเสบที่ไม่ทราบสาเหตุเป็นครั้งแรกในเมืองอู่ฮั่น เมืองเอกของมณฑลหูเป่ย์ ทางตอนกลางของสาธารณรัฐประชาชนจีน กระทรวงสาธารณสุขของไทยจึงเริ่มวางระบบการคัดกรองผู้เดินทางเข้าประเทศ จนพบผู้ป่วยยืนยันติดเชื้อโควิด-19 รายแรกในประเทศไทยและนับเป็นรายแรกนอกประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ในช่วงเดือนมกราคมนี้พบผู้ติดเชื้อประปรายจากผู้เดินทางมาจากสาธารณรัฐประชาชนจีนแทบทั้งสิ้น ในต้นเดือนกุมภาพันธ์ประเทศไทย รายงานพบผู้ป่วยติดเชื้อที่ไม่เคยมีประวัติการเดินทางไปต่างประเทศรายแรก เป็นคนขับแท็กซี่ที่เคยรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ และในช่วงกลางเดือนกุมภาพันธ์นี้เองได้มีประเด็นที่ก่อให้เกิดความวิตกกังวลมากขึ้น

เมื่อพบบุคลากรทางการแพทย์ติดเชื้อโควิด-19 ภาครัฐได้ขยายการคัดกรองผู้เดินทางจากสนามบินประเทศพื้นที่เสี่ยงให้ครอบคลุมประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์ เกาหลีใต้ และจับตาพิเศษประเทศอิตาลี เยอรมัน และฝรั่งเศสและมีประกาศให้โรคติดต่อเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 เป็นโรคติดต่ออันตราย ลำดับที่ 14 ของประเทศ

ไทย ตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 เหตุการณ์ต้นตระหนกเกิดขึ้นอีกระลอกหนึ่งเมื่อผู้ที่เดินทางกลับจากการท่องเที่ยวในเมืองฮอกไกโด ประเทศญี่ปุ่น ปิดบังข้อมูลทำให้เกิดการติดเชื้อในครอบครัวและตามมาด้วยการสั่งปิดโรงเรียน การเฝ้าระวังนักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ตลอดเดือนกุมภาพันธ์ 2563 จำนวนผู้ติดเชื้อยังคงมีน้อย สรุปจำนวนผู้ป่วยสะสมในไทยอยู่ที่ 42 ราย เมื่อสิ้นเดือนกุมภาพันธ์ 2563 เมื่อมีการประเมินว่าสถานการณ์การระบาดหากไม่สามารถหยุดยั้งการติดเชื้อของคนภายในประเทศได้ ดังนั้นหน่วยงานทางการแพทย์และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจึงเตรียมการรับมือกันอย่างกว้างขวาง ช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อนี้เริ่มจากเมื่อมีผู้ป่วยติดเชื้อโควิด-19 เสียชีวิตลงเป็นรายแรกผนวกกับการเดินทางกลับของแรงงานจากเกาหลีซึ่งมีความเสี่ยงอย่างยิ่งต่อการกระจายการแพร่ระบาดหลายองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนจึงกำหนดมาตรการตั้งจุดตรวจคัดกรองและวัดอุณหภูมิผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่มาติดต่อกับงาน มีประกาศปิดโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ประกาศยกเลิก Visa on Arrival- VOA สำหรับนักท่องเที่ยว 18 ประเทศ และผู้ที่ต้องการเดินทางเข้าประเทศไทยทุกคนต้องมีใบรับรองแพทย์และต้องปฏิบัติตามมาตรการการกักตัวในพื้นที่กักกันโรคแห่งรัฐ (State Quarantine) และพื้นที่กักกันโรคแห่งรัฐระดับจังหวัด (Local Quarantine) เป็นเวลา 14 วัน โดยไม่มีข้อยกเว้น (กระทรวงสาธารณสุข, 2563 : ออนไลน์)

จากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในช่วงเริ่มต้นประเทศไทย โดยกรมควบคุมโรคได้เปิดศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน (Emergency Operation Center: EOC) ตั้งแต่ 4 มกราคม 2563 เพื่อตอบโต้การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หลังจากที่ประเทศจีนประกาศพบผู้ป่วยเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2562 และเริ่มคัดกรองหาผู้ติดเชื้อที่ช่องทางเข้าออกประเทศ พบผู้ติดเชื้อ รายแรกเป็นนักท่องเที่ยวจีนที่เดินทางเข้าประเทศไทยเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2563 ภายในเวลา 2 สัปดาห์ หลังจากมีรายงานการระบาดในประเทศจีน การติดเชื้อในช่วงแรกของประเทศไทยนั้นเป็นผู้เดินทางมาจากต่างประเทศแล้วจึงค่อย ๆ พบผู้ติดเชื้อชาวไทยในระยะเวลาต่อมา การระบาดในระลอกแรกนั้นอยู่ในช่วงเดือน มีนาคม-เมษายน 2563 สามารถควบคุมโรคได้ภายใน 2 เดือน โดยผู้ติดเชื้อที่พบหลังจากเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยเป็นผู้ติดเชื้อที่ได้รับการดูแลในสถานที่กักกันของรัฐ (State Quarantine) และไม่พบการติดเชื้อในประเทศเป็นเวลานานกว่า 100 วัน (กรมควบคุมโรค, 2564 : 23-26)

จนในการระบาดระลอกใหม่ในประเทศไทย มีรูปแบบการระบาดแตกต่างจากการระบาดในระลอกแรกเป็นการระบาดในกลุ่มคนไทย เชื้อสายพันธุ์ใหม่ คือ สายพันธุ์ G614 ซึ่งเป็นสายพันธุ์ที่พบในสหภาพมา เมื่อเดือนธันวาคม 2563 ตรวจพบคนไทยติดเชื้อรายแรกและแพร่เชื้อจากตลาดกลางกุ้ง ซึ่งเป็นตลาดใหญ่ขายอาหารทะเล จังหวัดสมุทรสาคร รวมทั้งจากการลักลอบเข้าเมืองของกลุ่มคนที่ไปทำงานยังประเทศเพื่อนบ้าน และมีการติดเชื้อจากประชาชนที่เข้าไปบริการสถานบันเทิง จนเป็นเหตุและทำให้เกิดการระบาดเป็นหลายกลุ่มใหญ่และเริ่มกระจายไปหลายจังหวัด เช่น นนทบุรี ระยอง ชลบุรี จันทบุรี พิจิตร นครสวรรค์ เป็นต้น โดยเกิดในกลุ่มคนไทยที่ทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น รับประทานอาหาร เล่นพนัน สังสรรค์

เทศกาลปีใหม่ เทศกาลสงกรานต์ และอีกส่วนหนึ่งเป็นผู้ติดเชื้อที่เป็นผู้สัมผัสกับผู้ติดเชื้อยืนยันรายก่อนหน้านี้ที่สามารถระบุได้และระบุไม่ได้ซึ่งทำให้การแพร่กระจายของเชื้อเป็นไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งข้อมูล ณ วันที่ 1 มิถุนายน 2564 ประเทศไทยพบผู้ติดเชื้อรายใหม่ 2,230 ราย มาจากเรือนจำ 77 ราย ผู้ป่วยสะสมของการระบาดทั้งหมด 162,022 ราย โดยมีผู้เสียชีวิตเพิ่มอีก 38 ราย ทำให้การระบาดระลอกใหม่ตั้งแต่เดือนเมษายน 2564 มียอดผู้เสียชีวิตสะสม 975 ราย (กระทรวงสาธารณสุข, 2564 : 32)

กล่าวได้ว่า ภายหลังการแพร่ระบาดระลอกใหม่ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ที่ได้รับรายงานส่งผลให้รัฐบาลยังคงมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดไว้อย่างต่อเนื่อง คณะรัฐมนตรีมีมติขยายระยะเวลาการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักรออกไปเนื่องจากการระบาดของโรคโควิด-19 แพร่ออกไปภายในประเทศเป็นวงกว้างและกระจายไปในหลายเขตพื้นที่ทั่วประเทศ โดยศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) ได้แบ่งเขตพื้นที่เพื่อเฝ้าระวังออกเป็น 5 เขตพื้นที่ตามระดับความรุนแรงของการแพร่ระบาด ได้แก่ พื้นที่ควบคุมสูงสุด (สีแดงเข้ม) พื้นที่ควบคุมสูง (สีแดง) พื้นที่ควบคุม (สีส้ม) พื้นที่เฝ้าระวังสูง (สีเหลือง) และพื้นที่เฝ้าระวัง (สีเขียว)

สถานการณ์ภาคการเกษตร

การระบาดของโควิด-19 ได้ส่งกระทบต่อภาคการเกษตร ซึ่งเป็นภาคเศรษฐกิจสำคัญของประเทศไทยทั้งทางบวกและทางลบ จากการที่ภาคเกษตรไทยมีการพึ่งพาการค้าระหว่างประเทศถึงร้อยละ 80 ของ GDP ภาคเกษตร ดังนั้น เมื่อเศรษฐกิจโลกถดถอย จึงมีความเสี่ยงสูงที่เกษตรกร ผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรจะสูญเสียโอกาสด้านรายได้ จากปริมาณผลผลิตที่มีความต้องการตลาดลดน้อยลง ซึ่งมีผลให้เกิดการลดลงด้านราคาสินค้าเกษตรในตลาดโลกแนวโน้มดัชนีราคาสินค้าเกษตรในตลาดโลกที่สำคัญปรับตัวลดลง เช่น สินค้ากลุ่มพืชอาหาร (ข้าวสาลี ข้าวโพด) ลดลงร้อยละ 1.9 สินค้าพืชน้ำมัน(ปาล์ม ถั่วเหลือง) ลดลงร้อยละ 4.3 น้ำตาล (อ้อยโรงงาน) ลดลงร้อยละ 19 น้ำมันโคและผลิตภัณฑ์นม ลดลงร้อยละ 3 มีดัชนีราคาลดลงต่อเนื่อง

เนื่องจากปัจจัยของสถานการณ์ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้กิจกรรมการบริโภคของผู้บริโภคลดลง และปัจจัยด้านการแข่งขันราคาของสินค้าทดแทนน้ำมันดิบ มีราคาลดลงส่งผลต่อความต้องการสินค้าอาหารและไบโอดีเซลในตลาดโลกลดลง ตลอดจนผู้ผลิตรายใหญ่ของโลกได้รับผลกระทบจากการระบาดของโควิด-19 ส่งผลต่อการจำกัดและเคลื่อนย้ายทรัพยากรเพื่อการผลิตเก็บเกี่ยวผลผลิต (คณะกรรมการอาหารการเกษตรและสหกรณ์, 2564 : 23-28) ทำให้มูลค่าผลผลิตมวลรวมภาคเกษตรลดลงหรือเสียโอกาสไป สรุปได้ดังนี้

1. ราคาสินค้าเกษตรภายในประเทศปรับตัวลดลงตามตลาดโลกที่ได้รับผลกระทบจากด้านอุปทานที่ลดลงจากปัจจัยโรคระบาดและราคาน้ำมันดิบ (พืชน้ำมัน พืชอาหาร ยกเว้นข้าว) ยางพารา ผลไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ อ้อยและน้ำตาล) ส่งผลให้รายได้สุทธิของครัวเรือนเกษตรกรปรับตัวลดลงเนื่องจากปริมาณความต้องการและราคาสินค้ามีแนวโน้มลดน้อยถอยลง รวมทั้งปัจจัยด้านต้นทุนการขนส่งที่เพิ่มขึ้น

2. วิกฤตอาหาร (Food Crisis) ระยะสั้น ๆ และการสูญเสียโอกาสการเก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงเวลาที่เหมาะสม และการสูญเสียในระบบอาหาร (Food Loss) เนื่องจากการชะลอและการชะงักของระบบการขนส่งสินค้าเกษตร การขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะเกษตรกรรมในระบบอาหาร (เก็บเกี่ยว คัดแยก) ซึ่งมีข้อจำกัดการเคลื่อนย้ายบุคลากรตามมาตรการป้องกันโรคในขณะที่ยังมีการว่างงานของแรงงานที่มีทักษะในภาคเกษตรกรรม เนื่องจากการปรับลดปริมาณการผลิตและมาตรการป้องกันโรคระบาด

3. การส่งออกสินค้าเกษตรปรับตัวลดลงทั้งด้านปริมาณและมูลค่าการส่งออกเนื่องจากความต้องการของตลาดลดลง และข้อจำกัดด้านการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศตามมาตรการป้องกันโรคระบาด ส่งผลให้มีผลผลิตส่วนเกินเป็นสต็อกที่เพิ่มขึ้นภายในประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มยางพาราพืชอาหาร (ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย) พืชน้ำมัน (ปาล์ม มะพร้าว) และผลไม้ ทั้งนี้ในรอบการผลิตถัดไปเกษตรกรต้องปรับลดกำลังการผลิตให้สอดคล้องอุปสงค์

4. การนำเข้าสินค้าเกษตรปรับตัวลดลง ซึ่งส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการเลี้ยงสัตว์ที่ต้องปรับลดปริมาณผลผลิต เช่น อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ อุตสาหกรรมอาหารและผลิตภัณฑ์จากนมอุตสาหกรรมอาหารและผลิตภัณฑ์จากสัตว์น้ำ (ปลาทูน่าปลากระป๋อง) เป็นต้น ทั้งนี้หากสถานการณ์ยาวนานและกระทบต่อวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่สำรองไว้จะเกิดภาวะวิกฤตด้านอาหารตามมาได้

5. ความต้องการบริโภคสินค้าเกษตรและอาหารกลุ่มสินค้าฟุ่มเฟือยมีแนวโน้มลดลงเนื่องจากผู้บริโภคกำลังซื้อจากการมีรายได้ลดลงหรือสินค้านำเข้าแพงขึ้น เช่น กลุ่มโปรตีน (เนื้อโค กุ้งและอาหารทะเลอื่น ๆ) แล้วหันไปบริโภคโปรตีนที่มีราคาถูกแทนเช่น ไข่ไก่ เนื้อไก่ เนื้อสุกร กลุ่มผักและผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศ แล้วหันไปซื้อผักผลไม้ตามฤดูกาลของชุมชนท้องถิ่นเป็นหลัก จนกว่าสภาพคล่องครัวเรือนจะเข้าสู่ภาวะปกติ (คาดการณ์ไตรมาส 4) ซึ่งเกษตรกรผู้ผลิตจะต้องพิจารณาวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินความต้องการของตลาดก่อนตัดสินใจลงทุน

จากสถานการณ์โควิด-19 ส่งผลให้ส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตรทั้งผลกระทบเชิงลบ และเชิงบวก ผู้เขียนขออธิบาย ดังนี้

ผลกระทบเชิงลบ

1) เนื่องจากทักษะการทำตลาดแบบออนไลน์ของเกษตรกรยังพัฒนาไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 รวมทั้งมาตรการหยุดซื้อโดยแรงกดดันของรัฐบาลทำให้การซื้อขายสินค้าเกษตรแบบตลาดออฟไลน์หยุดชะงักส่งผลให้ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ทำให้ขาดรายได้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ในช่วงแรกของการระบาด อย่างไรก็ตามหลังจากนั้นเกษตรกรก็เริ่มปรับตัวในการพัฒนาตลาดออนไลน์มากขึ้น มีการหาตลาดโดยตรงผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น แอปพลิเคชันไลน์ และกลุ่มผู้บริโภคต่าง ๆ

2) เนื่องจากสินค้าเกษตรบางชนิดเน่าเสียง่าย การปิดตลาดออฟไลน์ทั้งในประเทศและการส่งออก ต่างประเทศ ทำให้สินค้าเกษตรหลายชนิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งผักและผลไม้เน่าเสีย สำหรับสินค้าที่ไม่เน่าเสียก็จะมีต้นทุนในการเก็บรักษาและการขนส่งเพิ่มขึ้นทำให้เกษตรกรสูญเสียรายได้

3) ข้อจำกัดทางด้านโครงสร้างพื้นฐานของระบบโลจิสติกส์รวมทั้งมาตรการปิดพื้นที่เสี่ยง กำหนดเวลาออกจากเคหสถาน และเวลาการขนส่งระหว่างจังหวัด ทำให้การขนส่งและการทำการตลาดแบบออนไลน์ของเกษตรกรไม่สะดวกทำได้จำกัด ทำให้ต้นทุนสูง ในขณะที่การพัฒนาเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ปัจจุบันยังทำได้ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ไม่ทันต่อสถานการณ์ ทำให้ไม่สามารถสนับสนุนข้อมูลการตลาดและอำนวยความสะดวกการสร้างระบบตลาดออนไลน์ของเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) แผนการตลาดของเกษตรกรถูกปรับเปลี่ยนไปจากเดิม ส่งผลให้ผลผลิตไม่สามารถกระจายไปตามช่องทางการตลาดอื่น ๆ ที่วางแผนไว้ล่วงหน้า เช่น ไม่สามารถใช้การตลาดในลักษณะของการเปิดสวนให้นักท่องเที่ยวเข้ามาที่สวนได้ ความต้องการสินค้าเกษตรในช่องทางของภัตตาคารโรงแรมธุรกิจท่องเที่ยวหดตัวลง เป็นต้น ทั้งนี้สินค้าเกษตรที่ไม่มีการสร้างตลาด หรือการสร้างอัตลักษณ์ให้ตัวสินค้าด้านการตลาดไว้ก่อนหน้าที่จะมีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้การหาตลาดเป็นไปได้ยากกว่าสินค้าที่มีการสร้างตลาดไว้ก่อนนั้น

ผลกระทบเชิงบวก

1) การปิดกิจการทางธุรกิจในภาคอุตสาหกรรมและบริการ ส่งผลให้แรงงานภาคการผลิตอื่น ๆ กลับคืนถิ่นสู่ภาคเกษตรมากขึ้น ช่วยลดการขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร จึงเป็นโอกาสของภาคเกษตรในการที่จะพัฒนาธุรกิจทั้งด้านการตลาดแบบออนไลน์และการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีมากขึ้นเนื่องจากแรงงานที่กลับคืนถิ่นมีทักษะทางเทคโนโลยีมากกว่าเกษตรกรในพื้นที่เดิม และเป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนาภาคเกษตรเพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่มีศักยภาพในอนาคต เช่น อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมเครื่องสำอางและสุขภาพ อุตสาหกรรมชีวภาพ และอุตสาหกรรมพลังงานหมุนเวียน เป็นต้น ในขณะเดียวกันก็เป็นโอกาสในการขยายตัวของทำการเกษตรเพื่อการยังชีพ เช่น การปลูกพืชผักสวนครัว การทำเกษตรในเมือง เพื่อเป็นแหล่งอาหารในครัวเรือนและสามารถแบ่งปันให้เพื่อนบ้าน เป็นต้น

2) ความสามารถสร้างโอกาสในการพัฒนาระบบการตลาดแบบออนไลน์ของสินค้าเกษตรในระยะต่อไปมากขึ้น ทดแทนการตลาดแบบออฟไลน์ ซึ่งไม่สามารถทำได้สะดวกในช่วงการระบาดของโควิด-19 เนื่องจากมาตรการของรัฐบาลเพื่อป้องกันการติดเชื้อ เช่น การปิดตลาดซื้อขายสินค้าต่าง ๆ รวมทั้งสินค้าเกษตร การหยุดการขนส่งระหว่างจังหวัด การพักการขนส่งระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางอากาศ จึงเป็นโอกาสที่เกษตรกรไทยจะพัฒนาตนเองด้านการตลาดหลังการระบาดของโควิด-19

3) ความตระหนักด้านสุขอนามัยและการปลอดภัยในสินค้าอาหารของประชาชนในประเทศและในโลกมีมากขึ้นจะส่งผลให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคสินค้าเกษตรและอาหารมีความตื่นตัวในด้านคุณภาพและมาตรฐานมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการกระตุ้นให้มีการปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารอย่างเป็นระบบมากขึ้น เช่น การลดการสูญเสียของอาหารการสร้างมาตรฐานหรือการสร้างอัตลักษณ์ให้ตัวสินค้า (Brand Identity) การพัฒนาคุณภาพวัตถุดิบเพื่อเชื่อมโยงสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์อุตสาหกรรมเครื่องสำอางและสุขภาพ อุตสาหกรรมชีวภาพ และอุตสาหกรรมพลังงานหมุนเวียน รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการเจรจาการค้าเกษตรระหว่างประเทศ ให้เป็นประโยชน์ต่อสินค้าเกษตรไทยมากขึ้น

จะเห็นได้ว่าจากสถานการณ์โควิด-19 ได้ส่งกระทบต่อภาคการเกษตรทั้งทางตรงและทางอ้อมด้านนำไปสู่ปัญหาการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่ต้องชะลอตัวรวมทั้งปริมาณความต้องการของผู้บริโภคลดน้อยถอยลง เนื่องจากมาตรการด้านสาธารณสุข ทั้งการเว้นระยะห่างและการกักตัวแบบต่าง ๆ (Quarantine) ส่งผลให้สินค้าเกษตรและอาหารติดค้างในห่วงโซ่อุปทานและกลายเป็นผลผลิตส่วนเกินในระบบอาหารก่อให้เกิดปัญหาด้านรายได้ของครัวเรือนลดลงและหากสถานการณ์ยืดขยายตัวจะทำให้ครัวเรือนขาดสภาพคล่อง ถึงแม้ว่าสถานการณ์โควิด-19 ได้ส่งกระทบต่อภาคการเกษตร แต่ในทางกลับกันเกษตรกรก็ได้อะไรจากการทำการเกษตรจากการเกษตรเชิงเดี่ยวมาเป็นการเกษตรเชิงผสมผสาน รวมทั้งการทำการเกษตรโดนเน้นการยังชีพ เช่น การปลูกพืชผักสวนครัว การทำเกษตรในเมือง เพื่อเป็นแหล่งอาหารในครัวเรือนและสามารถแบ่งปันให้เพื่อนบ้าน เป็นต้น และจากการผลิตเพื่อขายผลผลิตให้พ่อค้าคนกลางปรับเปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อส่งตรงต่อผู้บริโภคผ่านระบบการตลาดแบบออนไลน์ของสินค้าการเกษตร

การเปลี่ยนแปลงภาคการเกษตรไทยสู่วิถีชีวิตใหม่ (New Normal)

จากสถานการณ์โควิด-19 ดังกล่าวที่ส่งกระทบต่อภาคการเกษตร จนทำให้เกษตรกรได้ปรับเปลี่ยนการทำการเกษตรจากการเกษตรเชิงเดี่ยวมาเป็นการเกษตรเชิงผสมผสานโดยเน้นการทำเกษตรเพื่อยังชีพ จากการผลิตเพื่อขายผลผลิตให้พ่อค้าคนกลางปรับเปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อส่งตรงต่อผู้บริโภคผ่านระบบการตลาดแบบออนไลน์ของสินค้าการเกษตร การปรับเปลี่ยนเป็นการเกษตรผสมผสาน คือ การเกษตรที่มีการปลูกพืชและการเลี้ยงสัตว์ มีสัตว์หลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน โดยที่กิจกรรมการผลิตแต่ละชนิดจะต้องสามารถเกื้อกูลประโยชน์ต่อกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในไร่นาอย่างเหมาะสมเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีความสมดุลของสภาพแวดล้อม และเพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ โดยทำการเกษตรหลากหลาย กิจกรรมนั้นต้องทำในพื้นที่และระยะเวลาเดียวกัน เกิดความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่มีปฏิสัมพันธ์ในทางเกื้อกูลซึ่งกันและกันของกิจกรรมการผลิต โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในไร่นา เช่น ดิน น้ำ แสงแดด และอากาศอย่างเหมาะสม เกิดความสมดุลของสภาพแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนการเกษตรผสมผสานช่วยสร้างภูมิคุ้มกันโดยลดความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของ

รายได้ เนื่องจากมีความหลากหลายในกิจกรรมการผลิต ทั้งปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ทำให้รายได้ครัวเรือนมาจากหลายกิจกรรมและสร้างรายได้อย่างสม่ำเสมอ ค่าใช้จ่ายลดลง รวมทั้งลดการพึ่งพิงปัจจัยการผลิตภายนอก เกษตรกรสั่งสมกระบวนการเรียนรู้จากกิจกรรมการผลิตที่หลากหลาย สามารถพึ่งพาตนเองได้ เกษตรกรจัดสรรพื้นที่ตรงความต้องการในครัวเรือน มีการปลูกข้าว ไม้ผล พืชผักสวนครัว ขุดบ่อเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ไข่ บริโภคในครัวเรือนและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของเหลือใช้ภายในพื้นที่ เช่น วัชพืชใช้ทำปุ๋ยชีวภาพ รากไม้และกิ่งไม้ไว้ทำถ่าน ทั้งนี้ เมื่อเกิดผลผลิตจากกิจกรรมการเกษตรที่หลากหลาย จึงทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันผลผลิตให้เพื่อนบ้าน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและสามารถขยายเครือข่ายการทำการเกษตรดังกล่าวให้แพร่หลายไปสู่ระดับชุมชน ยกตัวอย่างเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จ คือ **นายสุทิน ทองเอี่ยม** (เทคโนโลยีชาวบ้านออนไลน์, 2564 : ออนไลน์) ซึ่งเป็นเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ จังหวัดสุโขทัย ที่ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเลือกทำอาชีพเกษตรกรรม ตามรอยพ่อ แม่และญาติพี่น้องส่วนใหญ่ที่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร ประกอบกับเขามีใจรัก อยากปลูกผักปลอดสารพิษไว้บริโภคเอง แบ่งปันให้เพื่อนบ้าน เหลือก็แบ่งจำหน่าย คุณสุทินได้ศึกษากิจกรรมไร่นาสวนผสมด้วยตนเอง โดยในระยะแรกทำในพื้นที่ของครอบครัวเป็นหลัก โดยได้ลงมือทำเกษตรผสมผสานของตนเองอย่างเต็มที่ โดยนำความรู้จากการศึกษาด้วยตนเองและศึกษาดูงานสวนเกษตรที่ประสบผลสำเร็จเป็นต้นแบบ นำมาปรับใช้ในแปลงเกษตรของตนเอง เน้นการใช้ประโยชน์พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทุกกิจกรรมมีการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ดี และได้รื้อฟื้นนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง รัชกาลที่ 9 มาปรับใช้ในชีวิต เพื่อให้สามารถอยู่รอดได้ในปัจจุบัน ด้วยการ “ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก” เพื่อลดความเสี่ยงและอยู่รอดได้โดยไม่ต้องพึ่งพาใคร ตื่นมาไม่ต้องไปเสียค่าใช้จ่ายนอกบ้าน แต่กลับกันทำให้เขามีรายได้ทุกวันจากผลผลิตที่ปลูกและเลี้ยงไว้ ทั้งผักปลอดสารพิษ กบ ปลา ไก่ไข่ ชาวบ้านสามารถมาเดินเก็บ หรือจับขึ้นมาชั่งกิโลเองได้เลย นี่คือนวัตกรรมใหม่ในการจำหน่ายสินค้าโดยจากเกษตรกรไปสู่ผู้บริโภคโดยตรง

การทำสวนเกษตรผสมผสาน ช่วยลดความเสี่ยงจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ช่วยให้เกษตรกรมีรายได้ต่อเนื่องและยั่งยืน คุณสุทินเน้นทำเกษตรปลอดสารพิษ โดยใช้น้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดจากกลุ่ม ทำให้สินค้าเกษตรปลอดภัยทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ที่สำคัญมีบ่อเก็บกักน้ำไว้ใช้อุปโภคบริโภค และเพื่อการเกษตรได้ตลอดปี สวนเกษตรผสมผสานของคุณสุทินกลายเป็นแหล่งเรียนรู้แปลงไร่นาสวนผสมตัวอย่างของเกษตรกรในชุมชนและข้างเคียง โดยได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 9 จังหวัดพิษณุโลก และสำนักงานเกษตรจังหวัดสุโขทัย ให้เป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เพื่อเป็นแหล่งถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ชุมชนอีกด้วย

นายสุทิน ทองเอี่ยม กล่าวถึงความสำคัญของการปรับเปลี่ยนการทำการเกษตรว่า “เราต้องเปลี่ยนเรือกสวนไร่นาให้กลายเป็นห้างสรรพสินค้า เพื่อให้คนมาเดินซื้อหาได้เอง เกษตรกรจะได้ไม่ต้องเสียเวลาในการเก็บ และเสียเวลาในการนำผลผลิตออกไปขาย โดยได้มีการจัดสรรที่ดินของตัวเองที่มีอยู่ประมาณเกือบ 30 ไร่

แบ่งเป็นพื้นที่อยู่อาศัย 2 ไร่ ทำนาข้าว 20 ไร่ ส่วนที่เหลือเป็นสวนผสม ปลูกผักสวนครัว ผลไม้ต่างๆ ไม้ ชุดบ่อ เลี้ยงกบ หอยขม ปลาตุ๊ก ปลาช่อน ปลาหมอ ปลาบึก ปลาแรด ปลาสวาย ปลานิล ปลาตะกวด ปลาแคร์ฟ สระ บัว ผักบุ้ง รวมทั้งเลี้ยงห่าน นกกระทา ไก่ไข่ ไก่พันธุ์สวยงาม เช่น ไก่ญี่ปุ่น ไก่มินิโคชิน ไก่ซิลกี้ ไก่ฮิปปายูมิ ไก่เหลืองหางขาว ไก่บาร์มา ไก่โปรแลนด์ ไก่ดำมองโกเลีย ไก่ไข่เล็กฮอร์นขาวหงอนจักร และไก่ไข่บาร์ พลิ้มหรือค นอกจากนี้ ยังมีเลี้ยงปูนาในวงบ่อ กุ้งกือ-ไส้เดือน ไข่ผลิตปุ๋ย และเลี้ยงมดแดงบนต้นไม้ม่วง”

จะเห็นได้ว่า การทำการเกษตรแบบผสมผสานตามแนวคิดของนายสุทิน ทองเอี่ยม เป็นแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในการทำการเกษตรของไทย สู่การทำการเกษตรวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ซึ่งเป็นแนวทางการทำการเกษตรบนพื้นฐานการพึ่งพาตนเอง ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรนั้นมีกินมีใช้บนพื้นที่ของตนเอง ตามคำกล่าวของนายสุทิน ทองเอี่ยม ที่กล่าวว่า “ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก” ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรลดความเสี่ยงและอยู่รอดได้โดยไม่ต้องพึ่งพาใคร ไม่ต้องไปเสียค่าใช้จ่ายนอกบ้าน แต่ทำให้มีรายได้จากผลผลิตที่ปลูกและเลี้ยงไว้ที่สามารถมาเดินเก็บหรือจับขึ้นมาชั่งกิโลเองได้เลย นี่คือ แนวคิดใหม่ในการจำหน่ายสินค้าโดยจากเกษตรกรไปสู่ผู้บริโภคโดยตรง

สรุป

ในภาคการเกษตรวิกฤตโควิด-19 ถือว่าเป็นโอกาสของภาคเกษตรไทยที่จะต้องเร่งให้มีการพัฒนาแบบก้าวกระโดด ดังนั้น เพื่อให้เกษตรกรสามารถประกอบอาชีพอย่างมั่นคงทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ภายใต้ฐานวิถีชีวิตใหม่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดความยั่งยืน จึงควรมีการดำเนินการต่าง ๆ ในระยะเฉพาะหน้าเร่งด่วน คือ ทำการเกษตรอย่างไรให้ปลอดภัยจากโควิด-19 ในฤดูกาลใหม่ดูแลค่าเช่าที่ดิน ทำการเกษตรให้เป็นธรรม ดูแลให้เกษตรกรเข้าแหล่งพันธุ์ดี สนับสนุนสินเชื่อเพื่อการผลิตในฤดูกาลใหม่อย่างเพียงพอ ส่งเสริมให้เกษตรกรขายผลผลิตและผลิตภัณฑ์การเกษตรตรงถึงผู้บริโภคสนับสนุนให้ธุรกิจห้างสรรพสินค้าและร้านค้า รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐรับซื้อผลผลิตจากชุมชนของเกษตรกรและพัฒนาความรู้ และสร้างแรงจูงใจแรงงานคืนถิ่นในการประกอบอาชีพการเกษตร ส่วนในระยะต่อไปที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ จัดทำ “ฐานข้อมูลทางด้านการเกษตร” สนับสนุนแรงงานคืนถิ่นให้เป็นโอกาสต่อการพัฒนาภาคการเกษตรสนับสนุนการฟื้นฟูภาคเกษตรสู่เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ปรับบทบาทและพัฒนาสถาบันเกษตรกรให้เป็นเวทีพึ่งของสมาชิกได้อย่างแท้จริง ปรับภารกิจงานของหน่วยงานด้านการพัฒนาด้านการเกษตรและความมั่นคงด้านอาหาร เปลี่ยนถ่ายการบริหารจัดการองค์การการเกษตรสู่ยุคดิจิทัล ขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดภัยอย่างต่อเนื่องสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อความมั่นคงด้านการผลิตทางการเกษตรและอาหาร เพิ่มศักยภาพระบบงานวิจัยและพัฒนาด้านการเกษตรจัดตั้งกองทุนเพื่อการร่วมทุนภาคชนบท เร่งรัดขยายผลระบบประกันภัยพืชผลและจัดให้มีระบบตาข่ายความปลอดภัยทางสังคมที่เหมาะสม

สำหรับภาคการเกษตร เร่งรัดการพัฒนาแหล่งน้ำและการชลประทานกระจายสิทธิ์การถือครองที่ดินให้กับเกษตรกรรายย่อยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2564). *แนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันการโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) หรือโควิด 19 สำหรับประชาชนทั่วไปและกลุ่มเสี่ยง*. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *คู่มือการปฏิบัติตามมาตรการผ่อนปรนกิจการและกิจกรรมเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 สำหรับประเภทกิจการและกิจกรรม กลุ่มที่ 2*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2564). รายงานสถานการณ์โควิด - 19 ฉบับที่ 515 วันที่ 1 มิถุนายน 2564. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2564. แหล่งที่มา: <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/situation.php>.
- คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์. (2564). *ผลกระทบต่อบรรยากาศเศรษฐกิจไทยจากโรคติดต่อเชื้อโคโรนาไวรัส (COVID-19) และข้อเสนอแนะเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาภาคเกษตรภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติตามสถานการณ์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- เทคโนโลยีชาวบ้านออนไลน์. (2564). เกษตรกรสุโขทัย ทำเกษตรผสมผสาน เปลี่ยนเรือกสวนไร่นาให้กลายเป็นห้างสรรพสินค้า. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2564. แหล่งที่มา: https://www.technologychaoban.com/agricultural-technology/article_170051.
- บรรคม ลิระพันธ์ และคณะ. (2563). *การพัฒนาแบบจำลองบูรณาการระบบการแก้ไขปัญหาระบาดโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อสนับสนุนกระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบาย*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- World Health Organization Thailand. (2564). โควิดโควิด 19 คืออะไร. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2564. แหล่งที่มา: <https://www.who.int/docs/default-source/searo/thailand/update-28-covid-19-what-we-know---june2020---thai.pdf>.

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในชั้นเรียน

Integrated Learning Management in Classroom

พระมหาประยุทธ์ ปยุตโต (ยาวิชัย),
พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ และ วรกฤต เกื่อนช้าง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
**Phramahaprayut Payutto (Yawichai),
Phrakhrusrisuthamniwit and Worrakrit Thuanchang**
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonsawan Campus, Thailand
Corresponding Author, E-Mail: Prayut1990_@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักการของการเรียนการสอนในชั้นเรียนและแนวทางบูรณาการการเรียนการสอนในชั้นเรียน จากการวิเคราะห์พบว่า การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้สอนต้องใช้วิธีการที่หลากหลายด้วยการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ศรัทธาและมีความเป็นมิตรโดยจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันแสวงหาแหล่งการเรียนรู้และความรู้ที่หลากหลายสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เรียนรู้ที่ได้รับในชั้นเรียนไปสู่บริบทแห่งความเป็นจริงเพื่อไปสู่จุดหมายที่แท้จริงได้

คำสำคัญ: การบูรณาการ; การเรียนการสอน; ชั้นเรียน

Abstracts

The objective of this journal was to study the principle of the learning in the classroom and the guidelines for the integration of the learning in the classroom. The result of the analysis found that the integrated learning management was the Child Center Learning that conformed to the demand of the students. The teacher had to apply the various ways for building the atmosphere in learning, the faith, and the friendship with the activities that the students had the opportunity in exchanging the learning together, searching for the various learning sources and knowledge, connecting the learning experiences in the classroom to the real context leading to the real goals.

Keywords: Integration; Learning; Classroom

บทนำ

กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนจัดว่าสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา เป้าหมายทางการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยแนวคิดที่มุ่งเน้นในเรื่องของการสอนให้คิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น ขณะที่เป้าหมายสูงสุดประการหนึ่งของการจัดการศึกษาคือ ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดความรู้ที่เรียนไปใช้ในชีวิตจริงได้ การพัฒนาคนในศตวรรษหน้าแกนหลักในการพัฒนาคน จะอาศัยเทคโนโลยีและการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายที่มีทั่วโลกพัฒนาศักยภาพและการลงทุนในเด็กโดยปรับเปลี่ยนแนวทางและกระบวนการเรียนรู้ใหม่ จากแนวทางและวิธีการแบบสั่งสอน มาเป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติ มีการใช้คอมพิวเตอร์ มาเป็นแนวทางการเรียนรู้แบบใหม่ยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology : ICT) โดยเฉพาะเทคโนโลยีของคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมโยงเครือข่ายกันทั่วโลก นั่นคือระบบอินเทอร์เน็ตเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ครูและนักออกแบบระบบการสอนทั้งหลาย ยังขาดวิธีการใช้เครื่องมือนี้ในการเรียนการสอน เพื่อเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนกับรูปแบบการเรียนการสอนผ่านเว็บ อันจะนำไปสู่การเรียนอย่างมีความหมาย คิดเป็นทำเป็นแก้ปัญหาได้ และถ่ายทอดการเรียนรู้ไปสู่ชีวิตประจำวัน (ศุภลักษณ์ ทองจีน, 2558 : 54) การบูรณาการถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์และรวมแนวคิดเป็นหนึ่งเดียวในสถานการณ์ต่างๆ การบูรณาการทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเป็นความรู้ที่ลุ่มลึกและยั่งยืน การบูรณาการความรู้เป็นสิ่งจำเป็นโดยเฉพาะในยุคที่มีความรู้ ข้อมูล ข่าวสารมากมาย การบูรณาการความรู้ควรเริ่มจากข้อมูล (Data) สารสนเทศ (Information) ความรู้ (Knowledge) ปัญญา (Wisdom) เป้าหมายหลักของการเรียน คือ เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งที่ถือว่าสำคัญในเรื่องที่กำหนด การเรียนแบบบูรณาการเป็นการพัฒนาผู้เรียนตามความสามารถที่แตกต่างกัน และจำเป็นต้องพัฒนาความสามารถทุกด้าน (ยุทธกรณ์ ก่อศิลป์, 2555 : 2-3)

การเรียนการสอนจึงเป็นกระบวนการในการจัดการศึกษาเพื่อให้เด็กทุกคนได้รับสิทธิที่จะได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพโดยสอดคล้องกับความจำเป็นพื้นฐานทางการเรียนและการมีชีวิตที่ดีขึ้นเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียน (Intergraded) โดยได้มีการค้นหาวิธีการต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นพิเศษที่หลากหลายของเด็กแต่ละคนและเพื่อให้เด็กทุกคนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพเป้าหมายปลายทาง (ultimate goal) ของการเรียนการสอนที่เด็กทุกคนได้เรียนในชั้นเรียนในโรงเรียนทั่วไปโดยได้รับสิทธิทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพตั้งแต่เริ่มเข้ารับการศึกษาจนถึงได้พัฒนาชีวิตและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆทางสังคมโดยถือเป็นหน้าที่ของระบบการศึกษาที่จะต้องสนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการเพื่อยกระดับสู่การเรียนรวมโดยมีการจัดเตรียมวางแผนและปรับกระบวนการบริหารจัดการอย่างเหมาะสมเพื่อแน่ใจว่าจะไม่มีเด็กคนใดถูกทิ้งให้ไม่ได้รับการศึกษาดกหล่นหรือไม่มีเด็กต้องออกกลางคันหรือจบการศึกษาอย่างไม่มีคุณภาพแต่ทุกคนสามารถพัฒนาไปพร้อมกันในสังคมนั้น (สุวิทย์ มูลคา และคณะ, 2554 : 2-3)

การบูรณาการการเรียนการสอนจึงเป็นการเชื่อมโยงระหว่างสาขาวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรที่จะช่วยให้ผู้เรียนตระหนักว่าสิ่งที่ได้เรียนรู้ มีประโยชน์และสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ จัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ คือ ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความหมายเกิดองค์ความรู้ ความคิดแบบองค์รวม พัฒนาความสามารถการคิดเห็นความเชื่อมโยง นำไปสู่ความสามารถในการแก้ปัญหาแบบองค์รวมเกิดประสบการณ์ นำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมผู้เรียนควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง ดังนั้นการบูรณาการจึงมีความสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้เพื่อการแก้ไขดำเนินการชีวิตแห่งตนการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นองค์รวม

การเรียนการสอนแบบบูรณาการ

การจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยเน้นความสำคัญของความรู้และคุณธรรมควบคู่กันไปซึ่งขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาและความเหมาะสมสถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งสร้างองค์ความรู้ที่สำคัญของสังคมโดยมีภารกิจหลัก 4 ประการคือการสอนหรือการผลิตบัณฑิตการสร้างองค์ความรู้ใหม่หรือการวิจัยการบริการวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับความเร่งด่วนในการพัฒนาประเทศความต้องการการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพสูงมากกว่าระยะเวลาที่ผ่านมาสถาบันอุดมศึกษาจึงต้องพัฒนาบัณฑิตให้เป็นคนดีมีงานทำด้วยคุณธรรมนำคุณภาพการบูรณาการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนจึงเป็นนโยบายหลักของการจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อเชื่อมโยงความสมบูรณ์ของบัณฑิตให้มีความสมดุลทั้งความรู้และคุณธรรมซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสรรคสิ่งที่มีคุณภาพในสังคมโดยรวมหลักสูตรบูรณาการเป็นหลักสูตรที่นำเอาเนื้อหาของวิชาต่างๆมาหลอมรวมเข้าด้วยกันทำให้เอกลักษณ์ของแต่ละรายวิชาหมดไปและเกิดเป็นเอกลักษณ์ใหม่ของหลักสูตรที่เชื่อมโยงความรู้ความคิดรวบยอดและทักษะในวิชาต่างๆเข้าด้วยกันตามแนวนอนกับวิชาอื่นในชั้นเดียวกันโดยอาจเป็นทั้งวิธีการสอนและวิธีการจัดโปรแกรมการสอนที่มีเนื้อหาวิชาต่างๆในหลักสูตรและทักษะสามารถเชื่อมโยงให้เป็นสิ่งเดียวกันได้ทำให้กระบวนการถ่ายทอดความรู้มีความชัดเจนด้วยการประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของหัวข้อกิจกรรมโครงการหรือหัวข้อเพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยองค์รวมทั้งด้านพุทธิพิสัยทักษะพิสัยและจิตพิสัยมีความสอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาที่เน้นความสำคัญทั้งความรู้คุณธรรมกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมและเป็นไปตามสภาพจริงของสังคมการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเนื้อหาสาระทั้งหลายเข้าด้วยกันอย่างมีความหมายนำความคิดรวบยอดหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงของผู้เรียนมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นความสัมพันธ์ของเวลามิติเกิดความคิดรวบยอดในการแก้ปัญหาและการ

ตัดสินใจรู้จักใช้ทักษะต่างๆอย่างเหมาะสมรวมทั้งสามารถเลือกหรือพัฒนาโครงงานและวิธีการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับการเรียนได้อย่างอิสระด้วยตนเอง (พูนสุข อุตม, 2546 : 35)

การเรียนการสอนแบบบูรณาการจะให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและเป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสำคัญของการบูรณาการไว้ว่าการบูรณาการนั้นผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้หลากหลายเพราะว่าความคิดรวบยอดในแต่ละเรื่องที่ผู้สอนจะเปลี่ยนแปลงไปตามความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนการเรียนแบบบูรณาการจะทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของสิ่งที่เรียนและมีความเข้าใจมากขึ้นการบูรณาการมีความสำคัญเนื่องจากเป็นแนวทางที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้เพื่อการแก้ไขการดำเนินชีวิตแห่งตนการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นอย่างเป็นองค์รวม

การบูรณาการหลักสูตรในการเรียนการสอน

การบูรณาการเป็นการผสมผสานประสบการณ์การเรียนรู้ที่อาจมีลักษณะเป็นสาขาวิชาเดียวหรือต่างสาขาวิชาก็ได้ให้มีความต่อเนื่องเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายสามารถนำประสบการณ์ไปสู่ชีวิตจริงทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการมี 2 แนวคิดคือแนวคิดบูรณาการแบบตะวันตกและแนวคิดบูรณาการแบบตะวันออก สรุปได้ดังนี้

1) แนวคิดบูรณาการแบบตะวันตกแนวคิดบูรณาการแบบตะวันตกเกิดขึ้นในสมัยการศึกษาแบบพิพัฒนาการ (Progressive Education) ได้รับอิทธิพลจากนักปรัชญาชาวเยอรมัน คือ เฮร์บาร์ท (Herbart, 1890 อ้างถึงใน ศุภลักษณ์ ทองจีน, 2558 : 54) ซึ่งมีความเชื่อในเรื่องของการศึกษาว่าสามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดของวิชาต่างๆที่มีในหลักสูตรได้อย่างน้อย 2 วิชาขึ้นไปด้วยวิธีการเชื่อมโยงดังกล่าวจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ต่างๆที่ได้รับจากการเรียนการสอนไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆนักการศึกษาในกลุ่มพิพัฒนาการมีความเชื่อว่าการศึกษจะต้องพัฒนาผู้เรียนในลักษณะเบ็ดเสร็จทั้งตัว (The whole child) ในวงการศึกษามีผู้สอนที่ใช้วิธีการนี้มากขึ้นเรื่อยๆทั้งนี้เนื่องมาจากความจำเป็นและเหตุผลต่างๆโดยให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่จากการได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นช่วยให้แนวคิดการจัดการศึกษากว้างขึ้นทั้งในเรื่องของกระบวนการเรียนรู้กระบวนการคิดการแก้ปัญหาการแสวงหาความรู้และการตระหนักในความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมของผู้เรียนการศึกษาคือชีวิตในการจัดการเรียนการสอนควรยึดผู้เรียนเป็นสำคัญส่งเสริมความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันและอยู่ร่วมกันในวิถีประชาธิปไตยการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเกิดขึ้นจากความเชื่อที่ว่าคนเราสามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดของวิชาต่างๆได้ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ต่างๆที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่การจัดการเรียนการสอนจึงควรเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติเน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆมีผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นส่งเสริมแนะนำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

การเรียนรู้ร่วมกัน (Cooperative Learning) นำไปสู่การรู้เข้าใจโลกรอบตัวและความสามารถในการจัดวางตัวเองได้อย่างเหมาะสมในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ (สุวิทย์ มูลคา และคณะ, 2554 : 42)

2) แนวคิดบูรณาการแบบตะวันออกซึ่งเป็นแนวคิดในทางพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าทรงเป็นนักปราชญ์ชาวตะวันออกที่มีแนวคิดในการบูรณาการและนำมาปฏิบัติเป็นเวลานานแล้วพระองค์ทรงสอนให้มองหรือศึกษาทำความเข้าใจอย่างองค์รวมก่อนแล้วจึงมองหรือเข้าใจแยกย่อยออกไปมีหลักการหลายรูปแบบ เช่นหลักไตรสิกขาหลักปัจจัยการตามการศึกษา 3หลักอริยสัจ 4 กล่าวได้ว่า

2.1) หลักไตรสิกขา (ที.ปา (ไทย). 11/228/231) ประกอบด้วยศีลสมาธิและปัญญาศีลคือการทำให้เป็นคนดีเส้นแบ่งระหว่างคนกับสัตว์คือศีลพระพุทธองค์จึงทรงให้นำศีลไปรวมบูรณาการไว้กับทุกวิชาสมาธิคือการเป็นคนที่มีความมุ่งมั่นไม่หวั่นไหวมีความสุขสงบพลอยยินดีกับการทำงานทุกอย่างการนำสมาธิไปบูรณาการจะทำให้งานการศึกษาประสบความสำเร็จและปัญญาคือความคิดความรู้ความรอบคอบการมีสติตรองทุกกระบวนการของพฤติกรรมมนุษย์ควรนำเอาปัญญาเข้าไปบูรณาการด้วยเพื่อการเรียนรู้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ในเนื้อหาวิชาและความสมบูรณ์ในความเป็นมนุษย์สำหรับ

2.2) หลักปัจจัยการตามการศึกษา 3 ประกอบด้วยปริยัติปฏิบัติและปฏิเวธปริยัติคือการศึกษาเรียนรู้เนื้อหาวิชาต่างๆรวมทั้งศีลธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆที่มีการกำหนดเป็นหลักสูตรเป็นการเรียนรู้ทางฝ่ายโลกจากตำราทั้งในและนอกประเทศปฏิบัติคือการลงมือกระทำประกอบกิจกรรมการนำเนื้อหาความรู้มาลงมือปฏิบัติเป็นการนำมาบูรณาการระหว่างการเรียนเนื้อหาสาระความรู้และการนำความรู้ไปใช้จริงปฏิเวธคือการปฏิบัติตนดำเนินชีวิตที่หลอมรวมมวลพฤติกรรมของตนเองให้มีความสุขการเรียนรู้ตามแนวพุทธจึงต้องมีการบูรณาการอย่างครอบคลุมทั้ง 3 ส่วน

2.3) หลักอริยสัจ 4 (ส.ส. 19/1665/528) ประกอบด้วยทุกข์สมุทัยนิโรธและมรรคทุกข์คือความไม่รู้ไม่เข้าใจความโง่เขลาเป็นต้นปัญหาที่คนเราต้องแสวงหาคำตอบสมุทัยคือสาเหตุของปัญหาความรู้การเรียนรู้ของมนุษย์จะต้องเรียนเพื่อแก้ปัญหาคความโง่เขลาหรือคือแนวทางการดับทุกข์หรือดับปัญหาจิตความรู้มรรคคือข้อปฏิบัติหรือการกระทำการเรียนรู้ให้ถึงการดับของปัญหาในการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักอริยสัจ 4 จะตัดตอนส่วนใดส่วนหนึ่งไปไม่ได้จะต้องมีการเชื่อมโยงสืบทอดทุกอย่างเป็นปัจจัยของกันและกันกล่าวถึงความรู้อย่างสรรพสิ่งล้วนเชื่อมโยงสัมพันธ์กันแต่เรามักเรียนรู้แบบแยกส่วน

เนื่องจากมีความจำเป็นที่ต้องบูรณาการหลักสูตรจากเรื่องราวต่างๆที่เป็นวิถีชีวิตประจำวันของผู้เรียนต่างสอดคล้องสัมพันธ์กันไม่ได้แยกส่วนออกจากกันเป็นเรื่องๆแบบรายวิชาเรียนและข้อค้นพบทางทฤษฎีการเรียนรู้และผลการวิจัยทางการศึกษาต่างยืนยันตรงกันว่าผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีขึ้นและเรียนรู้อย่างมีความหมายเมื่อมีการบูรณาการเข้ากับชีวิตปัจจุบันเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดนหรือยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่ทุกคนมีสิทธิเท่ากันในการแสวงหาพึ่งพิงผู้สอนน้อยลงผู้สอนจึงจำเป็นต้องเลือกเฉพาะสาระที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตที่ผู้เรียนต้องการโดยใช้เวลาเท่าเดิมต้องยอมรับว่ายังไม่มีหลักสูตรวิชาใดเพียงวิชาเดียวที่จะ

สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงได้ การเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาต่างๆ ที่ใกล้เคียงหรือเกี่ยวข้องกัน จะช่วยลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา ลดระยะเวลาเรียน ลดภาระงานผู้สอน ส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยความหมายมากขึ้น เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแต่ละคนได้ใช้ความรู้ ความคิด ความสามารถ และทักษะที่หลากหลายในการเข้าร่วมกิจกรรม (สุวิทย์ มูลคา และคณะ, 2554 : 18)

จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันมนุษย์มีความรู้มากขึ้น แต่มีการรู้แบบเชื่อมโยงสัมพันธ์หรือปัญญาน้อยลง ทำให้การจัดระบบชีวิตเกิดการขัดแย้งและอยู่ร่วมกันไม่ได้ ดังนั้นในการเรียนรู้ได้อย่างใดอย่างหนึ่ง ควรจะฝึกคิด เชื่อมโยงให้ยาวไกลที่สุด การเชื่อมโยงความรู้จะช่วยให้นักเรียนมองโลกกว้างขึ้น มีทัศนะไม่แคบรู้อและเข้าใจปัญหา แก้ปัญหาได้ดีกว่าการเรียนเฉพาะส่วนที่ขาดการเชื่อมโยงการไม่รู้ความจริง การไม่รู้ความหมายก็จะทำให้ถูกต้องไม่ได้ แนวคิดบูรณาการแบบตะวันตกและแนวคิดบูรณาการแบบตะวันออกเกิดขึ้นมานานแล้ว และมีผู้นำไปปฏิบัติและบรรลุผลสำเร็จในการเรียนรู้ด้านวิชาการและด้านการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมในการจัดการศึกษา จึงควรให้ความสำคัญกับหลักการในการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นอย่างยิ่ง เพราะชีวิตคือการศึกษาคือสิ่งที่ต้องเรียนรู้ และปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ทุกเรื่องต้องนำมาหลอมรวมและประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงในการพัฒนาหลักสูตรสามารถทำได้หลายลักษณะ โดยเฉพาะการดำเนินการในรูปแบบหลักสูตรบูรณาการ นักพัฒนาหลักสูตรหรือผู้ดำเนินการที่เกี่ยวข้องจะต้องจัดให้เป็นการเรียนการสอนในลักษณะพหุศาสตร์เป็นการเตรียมผู้เรียนสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต การนำหลักสูตรแบบบูรณาการไปใช้ในการจัดการเรียนรู้จะมีประโยชน์ดังนี้

1) ผู้เรียนได้มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดและความคิดรวบยอดรวมทั้งผู้เรียนสามารถแบ่งปันและรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เป็นการขยายความรู้ของตนเองให้กว้างขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบและร่วมมือในการเรียนรู้มากขึ้น นอกจากนี้การรวมกลุ่มกันเรียนรู้ของผู้เรียนจะพัฒนาความร่วมมือ ร่วมใจกัน ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน

2) ผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนในการเรียนรู้ โดยสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ อย่างหลากหลายบทบาทของผู้สอนจะเป็นผู้จัดสิ่งแวดล้อมให้เกิดการเรียนรู้ โดยการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการที่เริ่มต้นศึกษาจากเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อนตามวุฒิภาวะของผู้เรียน ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้แบบองค์รวม

3) การประเมินผลเป็นไปในสภาพจริง มีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กับการนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวันของผู้เรียน

4) การสร้างให้คนเป็นมนุษย์ที่พึงประสงค์ 3 ประการคือการคิดเป็น คือ คิดกว้างไกลยาวไกล ทำให้เกิดปัญญา การทำเป็น ทำให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่ดีหลายประการ เช่น ขอบบ้นที่มีทักษะในการสื่อสาร การเผชิญสถานการณ์ การจัดการและสร้างงานเป็นต้น และการอยู่ร่วมกัน เป็นคือการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นคนของเพื่อนมนุษย์ การอนุรักษ์ธรรมชาติ รักความยุติธรรม การเห็นแก่ส่วนรวม สามารถรวมตัวร่วมคิดร่วมทำและสร้างความเป็นชุมชน

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญการเรียนรู้ที่อยู่ที่ความต้องการของผู้เรียนและการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่ต้องคำนึงถึง 3 องค์ประกอบคือ เนื้อหาวิชา (Subject Matter Unit) เป็นการเน้นเนื้อหาหรือหัวข้อเรื่องที่น่ามาบูรณาการกับวิชาอื่น ความสนใจ (Center of Interest) การเรียนรู้จะต้องมาจากความสนใจของผู้เรียนเป็นพื้นฐานและการบูรณาการ ประสบการณ์ (Integrative Experience Unit) เป็นการรวบรวมประสบการณ์มีจุดเน้นอยู่ที่ผลการเรียนรู้ และความสามารถที่นำไปสู่พฤติกรรม การปรับตัวของผู้เรียนโดยนำประสบการณ์เดิมมาผสมผสานกับ ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ใหม่ ลักษณะสำคัญของการสอนแบบบูรณาการคือการเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกันประมวลความรู้หลากหลายและประสบการณ์ที่แตกต่างมาร้อยเรียงเพื่อสร้างประเด็นหลักและ หัวข้อเรื่องและนำความรู้จากหน่วยต่างๆที่สัมพันธ์กับหัวข้อนั้นๆมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนและลงมือกระทำกิจกรรมต่างๆด้วยตนเองแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการมี 4 แนวทาง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2543 : 56)

1) การเรียนการสอนแบบสอดแทรก (Infusion Instruction) เป็นการสอนแบบสอดแทรกซึ่งวางแผนการสอนโดยครูผู้สอนคนเดียวในรูปแบบนี้ผู้สอนคนเดียวในวิชาหนึ่งจะสอดแทรกเนื้อหาวิชาอื่นๆเข้าไปในการเรียนการสอนได้อย่างอิสระตามที่ผู้สอนวางแผน

2) การเรียนการสอนแบบคณะ (Parallel Instruction) เป็นการสอนที่ผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป สอนวิชาต่างกันต่างคนต่างสอนแต่ต้องวางแผนการสอนร่วมกันสำหรับงานที่มอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัตินั้นอาจ แตกต่างกันไปในแต่ละวิชาแต่ทั้งหมดนี้จะต้องมีหัวเรื่องความคิดรวบยอดและปัญหาร่วมกัน

3) การเรียนการสอนแบบสหวิทยาการ (Multidisciplinary) เป็นการสอนที่ผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป สอนต่างวิชากันต่างคนต่างสอนแต่ต้องวางแผนร่วมกันสำหรับงานที่มอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติหรือการทำ ใครงงานนั้นจะต้องทำร่วมกันซึ่งจะช่วยเชื่อมโยงสาขาวิชาต่างๆเข้าด้วยกันซึ่งผู้สอนต้องวางแผนร่วมกันในการ มอบหมายให้ผู้เรียนได้ทำโครงการด้วยกัน

4) การเรียนการสอนแบบข้ามวิชา (Trans – Disciplinary Instruction) เป็นการสอนที่ผู้สอนแต่ ละวิชาต้องมาร่วมกันวางแผนเป็นคณะหรือเป็นทีมเพื่อปรึกษาหารือในการกำหนดหัวเรื่องความคิดรวบยอด ปัญหาต่างร่วมกันแล้วร่วมกันดำเนินการสอนนักศึกษาในกลุ่มเดียวกัน

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการนี้ ในหลักสูตรขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดไว้ 4 หลักการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 43) คือ

1) การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียวเป็นการบูรณาการที่ผู้สอนคนเดียวทำการจัดการเรียนการสอน โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่างๆ กับหัวเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริงหรือสาระที่กำหนดขึ้นเช่นการ เชื่อมโยงสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับผู้สอนสามารถเชื่อมโยงเรื่องนำกับสาระอื่นๆในการจัดการเรียนการสอน

2) การบูรณาการแบบคู่ขนานทำการจัดการเรียนการสอนที่ต้องอาศัยผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันจัดการเรียนการสอนโดยอาศัยหัวข้อเดียวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วบูรณาการเชื่อมโยงแบบคู่ขนาน

3) การบูรณาการแบบสหวิทยาการเป็นการบูรณาการในลักษณะการนำเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระต่างๆมาเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้สอนนำหัวเรื่องที่สมารถวางแผนการสอนในทุกกลุ่มสาระวิชา มา ร่วมกันจัดทำแผนการเรียนรู้

4) การบูรณาการแบบโครงงานเป็นการจัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนและผู้สอนร่วมสร้างสรรค์ โครงงานขึ้นโดยใช้เวลาเรียนต่อเนื่องหลายชั่วโมงด้วยการนำเอาจำนวนชั่วโมงของรายวิชาต่างๆที่ผู้สอนเคย แยกสอนมารวมเป็นเรื่องเดียวกันมีเป้าหมายเดียวกันในลักษณะการสอนเป็นทีมเรียนเป็นทีมในกรณีที่ต้องการ เน้นทักษะใดเป็นพิเศษผู้สอนสามารถแยกกันสอนได้เช่นกิจกรรมค่ายภาษากิจกรรมดนตรี เป็นต้น

นอกจากนี้แล้วการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการควรสอดคล้องกับคุณธรรมจริยธรรมด้วย ซึ่งมีแนวทาง 4 แนวทาง (อมร ปรารักษ์น้อย, 2542 : 43) คือ

1) การสอดแทรกกิจกรรมด้านวิชาการลงในหน่วยการเรียนรู้เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ความรับผิดชอบ การมีวิจาร์ญาณด้วยการให้ผู้เรียนค้นคว้าข้อมูลต่างๆ เช่นการศึกษาคตินิยมไทยในงานประติมากรรมที่เป็น มรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษถึงปัจจุบันแล้วนำเสนอให้ทุกคนฟัง

2) สอดแทรกกิจกรรมด้านศาสนาโดยมีความเชื่อว่าทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดีเพื่อให้เกิดความ ศรัทธาความมีสติและความรับผิดชอบเช่นการศึกษาและปฏิบัติงานในรูปแบบประติมากรรมด้วยเอกลักษณ์ หรือสัญลักษณ์ต่างๆ

3) การสอดแทรกกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมเพื่อก่อให้เกิดความสามัคคีความสุภาพอ่อนโยนความ มีวินัยเช่นการให้ผู้เรียนศึกษาประเพณีต่างๆ ของแต่ละภาคของประเทศไทยตลอดจนศึกษาภูมิปัญญาไทยวัน สำคัญทางศาสนาแล้วนำมาประยุกต์กับการออกแบบเขียนแบบและสร้างงานประติมากรรมด้วยรูปแบบไทยๆ ร่วมกันเป็นกลุ่มการเสนอและตอบคำถามในลักษณะที่เป็นทีม

4) การสอดแทรกกิจกรรมด้านการอนุรักษ์เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบต่องานศิลปะไทยตลอดจน การรักษามรดกชาติและสิ่งแวดล้อมเช่นการน่านักศึกษาไปศึกษาดูงานทางด้านศิลปะไทยตามโบราณสถาน ต่างๆ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เป็นกระบวนการจัดเรียนรู้ตามความสนใจ ความสามารถ โดยเชื่อมโยงเนื้อหาสาระของศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันให้ผู้เรียนการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนที่ใช้วิธีสอนหลายวิธี จัดกิจกรรมต่างๆ ในการสอนการเรียนรู้แบบบูรณาการในหลักสูตรจะ เชื่อมโยงให้ครูในสาขาวิชาต่างๆ หันหน้าเข้าหากันเพื่อร่วมกันพัฒนาแผนการสอน เพื่อให้หลักสูตรบรรลุ เป้าหมาย แทนที่จะต่างคนต่างสอนเหมือนเดิม วิธีการเช่นนี้จะส่งเสริมให้ครูทำงานกันอย่างใกล้ชิดมากขึ้น และสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันจากรูปแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการนั้นคือ การที่ครูกับ

นักเรียนจะมีปฏิสัมพันธ์กันมากกว่าการเรียนรู้ในรูปแบบเดิมๆ ครูจะรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และสามารถส่งเสริมศักยภาพของเด็กแต่ละคนที่มีแตกต่างหลากหลาย นอกจากนั้นแล้วการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการยังกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในเรื่องของการวิเคราะห์ การถ่ายทอดความคิดของตนเอง และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต

การเรียนรู้เชิงบูรณาการ

การจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการเป็นความพยายามในการปฏิรูปการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องอย่างยิ่งกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่มีความพยายามที่จะปฏิรูปการศึกษาเพื่อการก้าวไปสู่การจัดการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ของบ้านเมือง และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติซึ่งถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดใช้การเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นวิถีชีวิตก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถบูรณาการเอาหลักสูตรเข้าสู่ชีวิตจริงของผู้เรียนได้ ไม่ใช่การเรียนที่แต่ละวิชาถูกนำมาสอนคนละทิศทางการเน้นจุดหมายของการเรียนเพียงเฉพาะในแต่ละสาขาวิชาซึ่งการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจะเป็นคำตอบที่ดีในการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยเหตุผลในด้านจิตวิทยาและพัฒนาการด้านวัฒนธรรมสังคมด้านแรงจูงใจและด้านการสอนการบูรณาการนั้นมีรูปแบบใหญ่อยู่ 2 รูปแบบคือ การบูรณาการภายในวิชาและการบูรณาการข้ามวิชาซึ่งทั้ง 2 รูปแบบนั้นมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือการเชื่อมโยงความรู้กับการนำไปใช้ประโยชน์และเห็นคุณค่าต่อสิ่งที่ผู้เรียนกำลังเรียนรู้อการบูรณาการ (Integrated Curriculum) มีลักษณะการหลอมรวมทักษะเจตคติและความเชื่อต่างๆไปพร้อมกับเนื้อหาเป็นการได้เรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติตามศักยภาพของตนเองอย่างแท้จริง ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้เชิงบูรณาการ (Forgarty, 1991 : 56) โดยแต่ละรูปแบบนั้นมีจุดเน้นที่แตกต่างกันดังนี้

1) แบบแยกรายวิชา (Fragmented) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นรายวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับโรงเรียนที่มีนักเรียนมากและเหมาะกับการสอนในระดับอุดมศึกษาซึ่งแต่ละรายวิชาจะแยกย่อยชัดเจนและมีความสมบูรณ์ในตัวเอง

2) แบบเชื่อมโยง (Connect) เป็นการสอนที่เน้นการเชื่อมโยงมโนทัศน์ของเนื้อหาวิชาเดียวกัน ความคิดและทักษะที่สัมพันธ์เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจมากขึ้น

3) แบบเน้นรายวิชา (Nests) เป็นการนำทักษะต่างๆมาบูรณาการภายในเนื้อหาเช่นทักษะการคิด ทักษะทางสังคมทักษะเทคโนโลยีให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่เน้นหนักรายวิชาเดียว

4) แบบเรียงลำดับ (Sequenced) เป็นการสอนที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาและทักษะในแต่ละวิชาโดยนำความคิดรวบยอดและทักษะที่เกี่ยวข้องกันมาบูรณาการร่วมกัน

5) แบบแบ่งปัน (Shared) เป็นการสอนที่เน้นการวางแผน 2 วิชาที่มีแนวคิดทักษะและเจตคติที่เกี่ยวข้องกันเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้สอนในการทำกิจกรรมร่วมกัน

6) แบบโยงใย (Webbed) เป็นการสอนที่ใช้หัวเรื่องเพื่อเชื่อมโยงไปสู่วิชาอื่นๆซึ่งหัวเรื่องที่กำหนดจะมาจากสถานศึกษาเป็นผู้กำหนด

7) แบบร้อยเรียง (Threaded) เป็นการสอนที่ใช้ทักษะความคิดทักษะทางสังคมทักษะในการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องในแต่ละวิชาถูกนำมาร้อยเรียงเพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ครั้งต่อไปง่ายขึ้น

8) แบบบูรณาการ (Integrated) เป็นการใช้หัวเรื่อง (Theme) เป็นแกนกลางในการเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาต่างๆและทักษะต่างๆเข้าด้วยกันและเน้นการสอนเป็นทีมเพื่อตรวจสอบทักษะแนวคิดเจตคติ

9) แบบลุ่มลึก (Immersed) เป็นการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างลุ่มลึกในรายวิชาเดียวที่ผู้เรียนสนใจโดยใช้ความรู้เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่

10) แบบเครือข่าย (Network) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีโอกาสขยายความสนใจและเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจจากการเลือกเครือข่ายของผู้เชี่ยวชาญและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

การบูรณาการนั้นมีรูปแบบใหญ่อยู่ 2 รูปแบบคือการบูรณาการภายในวิชาและการบูรณาการข้ามวิชา ซึ่งทั้ง 2 รูปแบบนั้นมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือการเชื่อมโยงความรู้กับการนำไปใช้ประโยชน์และเห็นคุณค่าต่อสิ่งที่ผู้เรียนกำลังเรียนรู้การบูรณาการ (Integrated Curriculum) มีลักษณะการหลอมรวมทักษะเจตคติและความเชื่อต่างๆไปพร้อมกับเนื้อหาเป็นการได้เรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติตามศักยภาพของตนเองอย่างแท้จริงรูปแบบของการบูรณาการสามารถอธิบายได้ ดังนี้

1) รูปแบบแยกส่วน (Fragment) เป็นวิธีการบูรณาการเนื้อหาสาระภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันโดยสัมพันธ์ต่อเนื่องกันในลักษณะการเรียงลำดับหัวข้อตามความเหมาะสมแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้จะจัดการสอนแบบแยกกันโดยไม่มีการเชื่อมโยงเข้าด้วยกันโดยทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้มีจุดยืนของตัวเอง

2) รูปแบบเชื่อมโยง (Connected) เป็นวิธีการบูรณาการเนื้อหาสาระภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยในการสอนมีการเชื่อมโยงหัวข้อหรือความคิดรวบยอดถึงกันเชื่อมโยงความคิดต่างๆให้สัมพันธ์กันจากหัวข้อหนึ่งไปยังอีกหัวข้อหนึ่งทำให้เห็นความต่อเนื่องหรือเกี่ยวข้องกันของเนื้อหา

3) รูปแบบซ้อนกัน (Nested) เป็นวิธีการบูรณาการเนื้อหาสาระภายในกลุ่มสาระเดียวกันที่เพิ่มความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมากขึ้นมีการเชื่อมโยงบูรณาการทักษะหลายๆทักษะและหลายกระบวนการเข้าในเนื้อหาสาระที่เป็นเป้าหมายหลัก

4) รูปแบบเรียงลำดับ (Sequenced) เป็นการบูรณาการระหว่างการเรียนรู้ 2 กลุ่มโดยการนำหน่วยการเรียนรู้ของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ใช้สอนกันอยู่มาพิจารณาความคิดรวบยอดทักษะและเจตคติแล้วจัดเรียงลำดับหน่วยใหม่เพื่อจะได้นำมาสอนในช่วงเวลาเดียวกันเป็นการสอนเนื้อหาสาระของกลุ่มสาระทั้ง 2 คู่ขนานกันไปโดยกิจกรรมการเรียนการสอนและเนื้อหาสาระของกลุ่มต่างๆก็ส่งเสริมซึ่งกันและกัน

5) รูปแบบการมีส่วนร่วม (Shared) เป็นการบูรณาการระหว่างกลุ่มการเรียนรู้ 2 กลุ่มโดยเนื้อหาสาระที่สอนทั้ง 2 กลุ่มนั้นมีสาระความรู้หรือความคิดรวบยอดที่คาบเกี่ยวหรือเหลื่อมล้ำกันอยู่ส่วนหนึ่งการบูรณาการรูปแบบนี้ต้องมีการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้สอนทั้ง 2 กลุ่มขึ้นอยู่กับการแสดงความคิดเห็นร่วมกันในการสอนที่คาบเกี่ยวกันอาจจัดสอนเป็นหัวข้อร่วมกันหรือทำโครงงานร่วมกันส่วนหนึ่งที่ไม่เกี่ยวกันนั้นผู้สอนก็แยกกันสอนตามปกติ

6) รูปแบบการโยงใย (Webbed) เป็นวิธีการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้หลายกลุ่มมีลักษณะเป็นการกำหนดหัวข้อเรื่องขึ้นมาแล้วเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาสาระของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆที่เห็นว่ามีความสัมพันธ์กันคล้ายคลึงกันต่อเนื่องกันที่จะสามารถนำมาจัดรวมเป็นหัวข้อเรื่องเดียวกันเพื่อที่จะได้จัดสอนร่วมกันไปอย่างกลมกลืน

7) รูปแบบการร้อยด้าย (Threaded) เป็นวิธีการบูรณาการที่ใช้ทักษะใดทักษะหนึ่งที่ต้องการฝึกเป็นหลักแล้วกำหนดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้สัมพันธ์กับทักษะที่กำหนดซึ่งอาจจะเป็นก็กลุ่มสาระการเรียนรู้ก็ได้รูปแบบนี้เป็นการทำงานร่วมกันแบบข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ผู้สอนต้องปรึกษาหารือและร่วมกันคิดเกี่ยวกับทักษะที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือปฏิบัติได้นำแนวคิดเกี่ยวกับทักษะมารวบรวมไว้แล้วเลือกทักษะที่ต้องการเน้นโดยต้องมีความสอดคล้องกับการเวลาแล้วร้อยเรียงไปในการฝึกทักษะนั้นในการสอนตามเนื้อหาสาระของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ

8) รูปแบบการบูรณาการ (Integrated) เป็นการบูรณาการแบบสหวิทยาการที่นำเอาสาระความรู้ ความคิดรวบยอดทักษะที่คาบเกี่ยวหรือเหลื่อมล้ำกันอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆมาวางแผนจัดการเรียนการสอนร่วมกันเป็นทีมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจได้ระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ในการสอนส่วนที่คาบเกี่ยวกันนั้นผู้สอนอาจร่วมกันเป็นทีมหรือผู้สอนคนใดคนหนึ่งหรือมากกว่านั้นรับหน้าที่เป็นผู้สอนก็ได้ให้ผู้เรียนทำงานชิ้นเดียวกันแล้วประเมินผลร่วมกัน

9) รูปแบบขยายให้ใหญ่ขึ้น (Immersed) เป็นวิธีการบูรณาการของผู้เรียนแต่ละคนในการใช้ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการเรียนรู้เนื้อหาสาระจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆและมีความสนใจในเนื้อหาสาระด้านใดด้านหนึ่งเพิ่มเติมโดยผู้เรียนจะใช้เนื้อหาความรู้ในสาระนั้นเพื่อการศึกษาค้นคว้าเป็นการเพิ่มเติมการเรียนรู้เนื้อหาสาระจากหลักสูตรทั้งหมดเป็นการบูรณาการที่เกิดจากภายในตัวของผู้เรียนเองตามชีวิตจริงของผู้เรียน

10) รูปแบบเครือข่าย (Networked) เป็นการบูรณาการความรู้ที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียนเพียงอย่างเดียวแต่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากผู้สอนผู้เชี่ยวชาญนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งการใช้เครือข่ายการเรียนรู้ที่หลากหลายเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกกลุ่มสาระการเรียนรู้องค์ความรู้ขยายกว้างขวางแล้วกลั่นกรองความคิดเพื่อให้มีประสิทธิภาพและความเชี่ยวชาญผู้เรียนต้องกำหนดการบูรณาการของตนด้วยการเลือกเครือข่ายของตนเอง

จากรูปแบบการบูรณาการ 10 รูปแบบนี้จะมีลักษณะเด่นและข้อจำกัดที่มีความแตกต่างกันผู้สอนสามารถเลือกได้ด้วยวิธีที่หลากหลายทำให้การเรียนการสอนมีรูปแบบที่คำนึงถึงความสอดคล้องกับเนื้อหาสาระระดับชั้นของผู้เรียนได้เป็นอย่างดีผู้เขียนสรุปแนวทางการเรียนรู้เชิงบูรณาการควรมีแนวทางดังนี้

1) การบูรณาการระหว่างโรงเรียนกับบ้านเพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนในโรงเรียนกับชีวิตประจำวันที่อยู่ที่บ้านเมื่อเรียนครบถ้วนแล้วผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นแสดงให้เห็นถึงคุณค่าและคุณประโยชน์ของสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปอย่างแท้จริง

2) การบูรณาการระหว่างความรู้กับกระบวนการเรียนรู้ครูผู้สอนต้องจัดกิจกรรมในการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจมากที่สุดแนะนำให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้เพื่อสนองความสนใจเหล่านั้นทั้งนี้ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย

3) การบูรณาการระหว่างความรู้กับการกระทำในการแสวงหาความรู้เพื่อเรียนรู้นั้นจะต้องเริ่มที่การปฏิบัติคือรู้แล้วต้องลงมือทำการเรียนรู้แต่เพียงทฤษฎีอย่างเดียวไม่เพียงพอเพราะเมื่อปฏิบัติแล้วอาจมีข้อขัดข้องมีปัญหาที่ต้องแก้ไขการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจึงเป็นแนวทางแห่งการเรียนรู้ถึงปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาล่วงหน้าได้เป็นอย่างดี

4) การบูรณาการระหว่างการพัฒนาความรู้กับการพัฒนาจิตใจการแสวงหาความรู้หรือเรียนรู้แล้วลงมือปฏิบัติมีคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรมความสนใจและสุนทรียภาพผู้สอนต้องมีความอ่อนโยนและเอื้ออาทรความหวังดีและความห่วงใยผู้เรียนจริงๆจึงจะสามารถพัฒนาด้านจิตใจของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

5) การบูรณาการระหว่างวิชาต่างๆเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้พร้อมๆกันเพื่อหล่อหลอมให้เกิดความหลากหลายในชีวิตซึ่งการบูรณาการวิชาต่างๆดังกล่าวต้องเหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

สรุป

การบูรณาการการเรียนการสอนเป็นกระบวนการบูรณาการเป็นการนำศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกันเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกันหรือเกี่ยวข้องกันควรนำมาเชื่อมโยงกันเพื่อให้เรียนรู้ได้อย่างมีความหมายลดความซ้ำซ้อนเชิงเนื้อหาวิชาแนวคิดสำคัญที่ผู้สอนจะนำมาใช้เป็นเทคนิคในการจัดกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนได้นำข้อมูลหลากหลายที่เกิดจากการเรียนรู้ไปสัมพันธ์เชื่อมโยงก็คือแนวคิดเกี่ยวกับ“ การบูรณาการ” เหตุที่ต้องจัดให้มีการบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนคือในชีวิตของคนเรามีเรื่องราวต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกันไม่ได้แยกออกจากกันเป็นเรื่องๆเมื่อมีการบูรณาการเข้ากับชีวิตจริงโดยการเรียนรู้ในสิ่งที่ใกล้ตัวแล้วขยายกว้างออกไปผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีขึ้นและเรียนรู้ได้อย่างมีความหมายเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ความคิดความสามารถและทักษะที่หลากหลาย

การเรียนรู้ที่แท้จริง คือผู้เรียนต้องมีโอกาสนำความรู้ที่เรียนรู้ออกไปใช้ในการดำเนินชีวิต สิ่งที่เราเรียนรู้กับชีวิตจริงจึงต้องเป็นเรื่องเดียวกัน ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้ได้โดยสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนต้องแก้ปัญหาและนำความรู้ที่เรียนมาประยุกต์ใช้หรือแสดงความรู้ที่ได้ออกมาในลักษณะต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ผู้สอนควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนแสดงความสามารถในลักษณะต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้มีความหลากหลาย เพื่อตอบสนองความสามารถเฉพาะที่ผู้เรียนแต่ละคนมีแตกต่างกัน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความรู้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้

การบูรณาการการเรียนการสอนในชั้นเรียนจึงเป็นการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้เรียนรู้ โดยพยายามจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ ได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลสื่อและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และผู้เรียนมีโอกาสนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นได้โดยผู้สอนจะมีวิธีการหรือเทคนิคที่จะทำให้เกิดเหตุการณ์นั้นๆโดยการให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- พูนสุข อุดม. (2546). *การพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์แบบพหุวิทยาการร่วมกับวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษสำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัยตรัง*. ปริญญาานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (วิทยาศาสตร์ศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ยุทธกรณ์ ก่อศิลป์ . (2555). *การพัฒนาความสามารถในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญารายวิชา ส32103 สังคมศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่5/16 โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศุภลักษณ์ ทองจีน. (2558). *นวัตกรรมการเรียนรู้ Innovation Learning*. อุดรธานี: ศูนย์การศึกษาบึงกาฬมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สุวิทย์ มูลคำ และคณะ. (2554). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิด*. กรุงเทพมหานคร: อี เคป็คส์.
- อมร ปรารักษ์น้อย. (2542). *การสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมในการสอนวิชาชีพทางด้านศิลปะประจำชาติ*. ปทุมธานี: คณะศิลปกรรมสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.
- Forgarty, R. (1991). *The Mindful School: How Integrated the Curricula*. Illinois : skylight Training and Publishing.

การบริหารจัดการความขัดแย้งตามหลักพุทธธรรม Conflict Management Based on Buddhist Principles

ศิริวรรณ บัวโชติ และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Siriwan Buachote and Kampanart Wongwatthanaphong

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail : Priow.sb@gmail.com

บทคัดย่อ

สังคมและองค์กรทุกวันนี้ไม่สามารถหลีกเลี่ยงความขัดแย้งไม่ได้ ปัจจัยพื้นฐานทำให้เกิดปัญหาสังคมเมื่อนุษย์อยู่กันเป็นกลุ่มในลักษณะของสัตว์สังคม และท่ามกลางทรัพยากรที่จำกัดก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมีความขัดแย้ง แต่เมื่อใดก็ตามที่ความขัดแย้งถึงจุดที่ไม่สามารถจะแก้ไขเยียวยาได้ ทางเลือกของสังคมก็จะถูกจำกัดลง โดยมีทางออกอยู่สองทางคือ การพยายามแก้ไขความขัดแย้งโดยสันติวิธี ด้วยการเจรจาหรือไกล่เกลี่ย หรือมิฉะนั้นก็ต้องแก้ไขความขัดแย้งด้วยการใช้กำลังหรือความรุนแรง การที่จะทำให้ความขัดแย้งลดน้อยลงทุกคนจะต้องได้รับการเรียนรู้ และการนำหลักธรรมในทางพุทธศาสนาไปใช้จะส่งผลให้บรรยากาศในการทำงานเป็นไปด้วยความสนุกสนาน ร่าเริงแจ่มใส คนทำงานมีความสามัคคี และมีความสุข สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรทำให้บุคลากรในองค์กรไม่ขัดแย้งกันนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าขององค์กร

คำสำคัญ : การจัดการ; ความขัดแย้ง; พุทธธรรม

Abstracts

Society and organization today cannot avoid conflict. Fundamentals cause social problems. When human beings are grouped in the nature of social animals. And among limited resources, it is inevitable that there will be a conflict. But whenever the conflict reaches a point where it cannot be remedied. The choice of society is limited. There are two ways out. Trying to resolve the conflict peacefully. By negotiating or mediating Otherwise, conflicts must be resolved by force or violence. To reduce the conflict. Everyone will have to learn. The use of Buddhist principles will result in an atmosphere of work is fun. Cheerful Workers are united and happy, these affect the development of the organization, the personnel in the organization does not conflict, bringing the progress of the organization.

Keyword : Management; Conflict; Morality

บทนำ

เมื่อมนุษย์อยู่กันเป็นกลุ่มในลักษณะของสัตว์สังคม และท่ามกลางทรัพยากรที่จำกัดก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมีความขัดแย้ง มนุษย์มีความต้องการทางสมอง เพราะสามารถคิดค้นวิธีการในการควบคุมธรรมชาติเพื่อนำมาใช้ตอบสนองความต้องการ ทำให้ชีวิตดำเนินไปอย่างมีความสุข ซึ่งการควบคุมธรรมชาติจำเป็นต้องอาศัยการแบ่งงานและความร่วมมือจากบุคคลอื่น เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องอยู่ร่วมกันกับหลายๆ คน เช่น การแสวงหาอาหาร ผลิตสิ่งของ เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค การสร้างที่อยู่อาศัย เป็นต้น แม้ว่าสังคมจะมีความร่วมมือปรับเปลี่ยนและแก้ไข เพื่อให้ได้กลไกทางสังคมดำเนินไปอย่างราบรื่น แต่บางครั้งบางกรณีอาจเกิดปัญหาหรือข้อขัดแย้งขึ้นทั้งที่เป็นผลมาจากปัจจัยภายในและจากปัจจัยภายนอกของสังคม ซึ่งส่งผลให้การทำงานของกลไกทางสังคมไม่เป็นปกติและกลายเป็นปัญหาสังคมขึ้นมา สังคมทุกสังคม เช่นเดียวกับองค์กรทุกองค์กรย่อมหลีกเลี่ยงความขัดแย้งไม่ได้ สังคมไทยก็เป็นเช่นเดียวกับสังคมอื่นๆ ทั่วโลกที่มีปัญหา เพราะทุกสังคมมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยพื้นฐานทำให้เกิดปัญหาสังคมได้ ปัญหาสังคมอาจมีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อสังคมในระดับและขอบเขตที่ต่างกัน เช่น ระดับชุมชน ระดับประเทศ และระดับโลก เป็นต้น ความขัดแย้งดังกล่าวยังสามารถหาข้อยุติได้ในกรอบของกลไกที่มีอยู่สังคมนั้นก็สามารถดำเนินต่อไป หรือตราบเท่าที่ปัญหาความขัดแย้งอยู่ในสัดส่วนที่ไม่แพร่กระจายไปทั่วทั้งสังคมจนหาวิธีการหรือกลไกเพื่อยุติความขัดแย้งไม่ได้สังคมนั้นก็สามารถดำเนินต่อไป โดยในภาพรวมจะถือได้ว่าสังคมนั้นยังอยู่ได้อย่างมีความสมานฉันท์ แต่เมื่อใดก็ตามที่ความขัดแย้งถึงจุดที่ไม่สามารถจะแก้ไขเยียวยาได้ ทางเลือกของสังคมก็จะถูกจำกัดลง โดยมีทางออกอยู่สองทางคือ การพยายามแก้ไขความขัดแย้งโดยสันติวิธี ด้วยการเจรจา หรือไกล่เกลี่ย หรือมิฉะนั้นก็ต้องแก้ไขความขัดแย้งด้วยการใช้กำลังหรือความรุนแรง

ปรากฏการณ์เบื้องต้นสามารถจะเข้าใจแจ่มชัดยิ่งขึ้นถ้ามองในรูปของความเป็นจริงอย่างวัตถุวิสัยของธรรมชาติมนุษย์และสังคมมนุษย์ ในแง่หนึ่ง สิ่งที่เราเรียกว่ามนุษย์หรือสัตว์ประเสริฐนั้นก็คือสิ่งที่มนุษย์กำหนดขึ้นมาเอง ในความเป็นจริง มนุษย์และสัตว์ก็คือชีวภาพของสิ่งมีชีวิตที่มีความคล้ายคลึงกันทุกอย่างมนุษย์จะต่างจากสัตว์ก็ตรงที่มีสมองที่ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพดีกว่า มีความจำที่ยาวนานกว่า มีกล่องเสียงที่สามารถสร้างเสียงได้มากกว่าเพื่อใช้ในการสื่อสาร และที่สำคัญมีนิ้ว 5 นิ้วที่ใช้ประโยชน์อย่างมากในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เช่น เครื่องไม้เครื่องมือ อาวุธ รวมทั้งงานศิลปะ การก่อสร้าง ฯลฯ สองมือพร้อมด้วยสิบนิ้วของมนุษย์บวกกับสมองที่มีความฉลาดเฉียบแหลมทำให้มนุษย์มีคุณภาพเหนือกว่าสัตว์อย่างมาก (พระมหาพรหมชา ธมฺมหาโส (นิธิบุญยากร), 2547 : 2) แต่ถ้าจัดมนุษย์เข้าสู่สภาพธรรมชาติ มนุษย์ก็คือสัตว์ดีๆ นี่เอง จุดหลักก็คือการแย่งอาหารและแย่งเพศตรงกันข้ามเพื่อการผสมพันธุ์ตามธรรมชาติอันเป็นลักษณะทั่วไปของสัตว์ แต่มนุษย์มีความก้าวหน้ากว่าสัตว์ในแง่ต้องการสิ่งที่ไกลเกินกว่าสองสิ่งที่กล่าวมาเบื้องต้น นั่นคือ ต้องการอำนาจและสถานะมากกว่าสัตว์ ในส่วนนี้เป็นส่วนของนามธรรมซึ่งสัตว์ก็มีอยู่แต่น้อยกว่ามนุษย์มาก ที่สำคัญ มนุษย์มีความชาญฉลาดพอที่จะรู้ว่าการจะอยู่ร่วมกันโดยสันติและเอื้อประโยชน์ต่อกันนั้น วิธีที่ดีที่สุดก็คือการสร้าง

กลไกเพื่อจะแก้ไขความขัดแย้งและอยู่ร่วมกันโดยสันติ เอื้ออำนวยประโยชน์ซึ่งกันและกัน พยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้งด้วยการมีข้อตกลงที่ทุกฝ่ายยอมรับได้ โดยการสถาปนาขนบธรรมเนียมประเพณี และต่อมาก็ทำให้เกิดความมั่นคงด้วยการทำให้เป็นตวับทกฎหมายโดยมีผลบังคับใช้ เช่น ประเพณีการสู้ขอสตรีเพื่อมาเป็นคู่ครองโดยไม่ต้องใช้กำลังเข้าทำการฉุดสมาชิกของครอบครัวอื่น มีการสร้างกฎกติกาของความสัมพันธ์ในสังคมมนุษย์สร้างขนบธรรมเนียมประเพณีเพื่อการสื่อสารของชุมชนโดยมีการสร้างภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษากาย กิริยามารยาท วัฒนธรรม การได้มาซึ่งอำนาจรัฐ การควบคุมผู้ใช้อำนาจรัฐ การจัดสรรทรัพยากรที่ดินทำกิน และทรัพยากรอื่นๆ ของชุมชนเพื่อทุกฝ่ายสามารถจะได้ประโยชน์ร่วมกัน ฯลฯ (ชัยเสกสรรค์ พรหมศรี, 2550 : 2) แต่เงื่อนไขที่สำคัญที่สุดจะต้องเป็นที่ยอมรับและมีความชอบธรรม โดยมนุษย์ที่เป็นสมาชิกของชุมชนทุกคนยอมรับสภาพนั้น เช่น ประเด็นในเรื่องผลประโยชน์ที่ลงตัว ประเด็นในเรื่องอำนาจที่เป็นที่ยอมรับ ประเด็นในเรื่องความเป็นธรรมของสังคม ประเด็นเรื่องความยุติธรรมในกระบวนการกฎหมายและศาล และการยอมรับมาตรการ กระบวนการของการแก้ไขความขัดแย้ง เช่น ความขัดแย้งเรื่องที่ทำกินก็สามารถแก้ไขปัญหาด้วยการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ประนีประนอมยอมความ เจรจาไกล่เกลี่ย จนเอื้อประโยชน์ต่อทุกฝ่ายและทุกฝ่ายพอใจ

การทำงานในองค์กรต่างๆ มักจะมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล อาจจะมีความสัมพันธ์การช่วยเหลือซึ่งกันและกันหรือประสานงานกัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวนอกจากจะนำไปสู่การร่วมมือกันแต่ยังนำไปสู่ความขัดแย้งซึ่งกันและกันอีกด้วย ตัวอย่างเช่นผู้บริหารฝ่ายผลิตและผู้บริหารฝ่ายการตลาดของบริษัท อาจจะประชุมกันเรื่องการแข่งขันทางการค้ากับต่างประเทศการประชุมดังกล่าวอาจจะมี ความขัดแย้งการประชุมก็จะดำเนินไปตามลำดับโดยมีการตัดสินใจกำหนดยุทธศาสตร์เสร็จแล้วต่างก็กลับไปทำงานตามปกติแต่อย่างไรก็ตาม หลังจากนั้นความขัดแย้งอาจจะเกิดขึ้นเนื่องจากฝ่ายผลิตไม่สามารถผลิตสินค้าได้มากพอในขณะที่ฝ่ายการตลาดต้องการปริมาณและความหลากหลายของสินค้าเพื่อบริการลูกค้าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นความขัดแย้งเกี่ยวกับการดำเนินการเพื่อให้หน่วยงานของตนบรรลุวัตถุประสงค์แต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงวัตถุประสงค์ของหน่วยงานอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กันหรือวัตถุประสงค์ขององค์กรโดยรวมความขัดแย้งดังกล่าวเป็น ขัดแย้งระหว่างกลุ่ม (พรสุข หุ่นนิรันดร์ และคณะ, 2552:23-29) ความขัดแย้งในองค์กรอาจจะเกิดขึ้นได้ 2 กรณีคือความขัดแย้งของบุคคลในกลุ่มเดียวกันเป็นความขัดแย้งภายในกลุ่มและความขัดแย้งระหว่างกลุ่มตั้งแต่หลังจาก 2 กลุ่มขึ้นไปข้างในองค์กรเดียวกันหรือระหว่างองค์กรก็ได้แต่อย่างไรก็ตามบทนี้จะเน้นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มและการเจรจาต่อรองเพื่อจัดการกับความขัดแย้ง

สาเหตุของความขัดแย้งในองค์กร

องค์กร (Organization) คือ การที่คนมากกว่าหนึ่งคนได้มาร่วมกันทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง หรือหลายกิจกรรม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน วัตถุประสงค์นั้นอาจเป็นไปเพียงชั่วคราว หรือต้องใช้เวลานาน ขึ้นอยู่กับยากง่ายและการบริหารองค์กรนั้น ๆ องค์กรที่การเติบโตใหญ่ มีระบบระเบียบ และการยอมรับจากสังคมเรามักจะเรียกว่า เรียกว่า “องค์กรอย่างเป็นทางการ” (Formal Organization) องค์กรที่ไม่มีการระบุวัตถุประสงค์ และไม่มีระบบระเบียบในการดำเนินการเอาไว้ หรือมีการยอมรับกันเรียกว่า “องค์กรไม่เป็นทางการ” (Informal Organization)

แนวคิดการจัดองค์กรอย่างที่เขาเรียกว่า Formal organization หรือองค์กรอย่างเป็นทางการ นักสังคมวิทยาชาวเยอรมัน Max Weber (1864-1920) ซึ่งได้เรียกองค์กรในอุดมคติของเขาว่า Bureaucracy อันมีรากศัพท์มาจากภาษาฝรั่งเศส ซึ่งคำว่า Bureau แปลว่า สำนักงานในปัจจุบัน นักวิชาการและนักศึกษาเกี่ยวกับองค์กร จึงได้ใช้เรียกองค์กรในแบบดั้งเดิมนี้ว่า Bureaucracy ถ้าในทางเศรษฐศาสตร์ องค์กรหรือองค์กร (อังกฤษ : organization) หมายถึง บุคคลกลุ่มหนึ่งที่มารวบตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน และดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันอย่างมีขั้นตอนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น โดยมีทั้ง องค์กรที่แสวงหาผลกำไร คือองค์กรที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อการแข่งขันทางเศรษฐกิจ เช่น บริษัท ห้างหุ้นส่วน ห้างสรรพสินค้า ร้านค้าต่างๆ และองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร คือองค์กรที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์เป็นหลัก เช่น สมาคม สถาบัน มูลนิธิ เป็นต้น

โดยเริ่มแรกนั้น คำว่า "องค์กร" เดิมเป็นศัพท์บัญญัติมาจากคำภาษาอังกฤษ organization ในขณะที่คำว่า "องค์กร" เป็นศัพท์บัญญัติมาจากคำว่า organ โดยที่องค์กรหมายถึงหน่วยย่อยขององค์กร แต่ในปัจจุบันใช้ในความหมายเดียวกัน ความขัดแย้งระหว่างองค์กร แบ่งเป็น (ชัยเสกสรรค์ พรหมศรี, 2550 : 27-30)

1. ความขัดแย้งภายในองค์กร (Intra-organization Conflict) หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาโดยมีคู่กรณีขัดแย้งเป็นบุคคลหรือกลุ่มย่อยๆ ที่มีอยู่ในกลุ่มหรือที่อยู่ในองค์กรหรือกลุ่มต่างๆ

2. ความขัดแย้งระหว่างองค์กร (Inter-organization Conflict) หมายถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาโดยที่คู่กรณีขัดแย้งเป็นองค์กรกับองค์กร หรือกลุ่มกับกลุ่ม

แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีความเข้าใจผิดของผู้บริหารในเรื่องความขัดแย้ง ที่อาจนำไปสู่ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารความขัดแย้งเมื่อกล่าวถึง เหตุปัจจัยของความขัดแย้งได้มีนักคิดหลายคนที่ได้นำเสนอประเด็นข้อมูลไว้มาก โดยจัดกลุ่มความคิดออกเป็น กลุ่มดังต่อไปนี้กล่าวคือ กลุ่มที่ มองว่า ความขัดแย้งเกิดจากปัจจัยภายใน โดยจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มนักคิด ทางศาสนาและกลุ่มนักคิดเชิงพฤติกรรมศาสตร์ (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตินุญยากร), 2547 : 42)

1. กิเลส คือ ที่มาของความขัดแย้ง นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนามองว่า ความอยากได้ อยากใหญ่และใจแคบ ถือได้ว่าเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดความหวาดระแวง และไม่ไว้วางใจกัน ตัวปัญหาของความขัดแย้งอยู่ที่วิชา ซึ่งแตกกิ่งใหญ่ออกมาเป็น ความโลภความโกรธและความหลง

2. พฤติกรรมศาสตร์ในแง่สัญชาตญาณ และสันดานของมนุษย์ที่มาของความขัดแย้ง นักวิชาการพฤติกรรมศาสตร์มองว่า สาเหตุของการขัดแย้งนั้นเกิดจากสันดานของมนุษย์ และสัตว์ในทุกสังคม ความขัดแย้งของมนุษย์เกิดจากพื้นฐานของแนวคิดสัญชาตญาณความก้าวร้าว และด้วยความก้าวร้าวของมนุษย์นี้เองได้ชี้ไปในทิศทางเดียวกันว่า ความขัดแย้งและการต่อสู้เป็นกระบวนการเพื่อการทดแทนหรือชดเชย สิ่งที่เป็นสัญชาตญาณก้าวร้าว ทำลายล้างมนุษย์ โดยผ่านทางความขัดแย้งหรือการแข่งขัน

ความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่มเกิดขึ้นได้จากสาเหตุหรือแหล่งต่างๆ ดังนี้ มนุษย์สัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งมีลักษณะ (พรสุข หุ่นนิรันดร์ และคณะ, 2552 : 23-29)) ดังนี้

1. ความไม่เข้าใจกัน
2. ความสัมพันธ์ที่เพิกเฉยและไม่เกื้อกูลกัน
3. ความล้มเหลวของการสื่อความหมายอย่างเปิดเผยและชัดเจน
4. บรรยากาศของการไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความกดดัน และการแข่งขัน
5. การรับรู้ของบุคคลที่อยู่ในสภาวะการณ์ของความขัดแย้งที่มีผลต่อบุคคลอื่น ในสภาวะการณ์นั้น ซึ่งเป็นไปในทางส่งเสริมให้เกิดความขัดแย้ง

6. การแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่งรางวัลที่มีอยู่จำกัด ไม่ว่าจะเป็นสิ่งตอบแทนอื่นๆ สถานภาพ ความรับผิดชอบ และอำนาจ

7. องค์ประกอบส่วนบุคคล ความขัดแย้งอาจเกิดจากบุคลิกภาพส่วนบุคคล เช่น การมีสัญชาตญาณของความรุนแรง ก้าวร้าว ต้องการการการแข่งขัน ฯลฯ ซึ่งแต่ละคนอาจจะมีมากน้อยแตกต่างกัน

กล่าวโดยสรุป ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดี ขึ้นอยู่กับแนวคิดและความเชื่อของแต่ละบุคคล บางคนมองความขัดแย้งเป็นสิ่งไม่ดี เป็นของคู่กับความรุนแรง สำหรับกลุ่มบุคคลบางกลุ่มในปัจจุบัน มีแนวความคิดว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งปกติที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ความขัดแย้งบางอย่างเป็นสิ่งที่ดีเพราะช่วยกระตุ้นให้คนพยายามแก้ปัญหา โดยเปลี่ยนความขัดแย้งให้มีประโยชน์และสร้างสรรค์ ในกรณีที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงระหว่างสมาชิกในกลุ่มที่มีความขัดแย้งกัน อาจจะก่อให้เกิดการบาดเจ็บหรือถึงขั้นเสียชีวิต รวมไปถึงบุคคลอื่นอาจได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำนั้นๆ ซึ่งไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาความขัดแย้งของกลุ่มนี้แต่อย่างใด จากปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มอาจจะขยายวงกว้างกลายเป็นความขัดแย้งของคนกลุ่มใหญ่ จนกระทั่งกลายเป็นปัญหาของสังคม ซึ่งปัญหาความรุนแรงดังกล่าวจะมีผลต่อคุณภาพการศึกษาเล่าเรียนของเยาวชนกลุ่มนี้ตามไปด้วย เกิดภาพพจน์ทางด้านลบของสมาชิกในกลุ่มและของสถาบันทางการศึกษาที่กลุ่มสังกัดอยู่ รวมถึงความวิตกกังวล ความกลัวของประชาชนในสังคมที่มีต่อกลุ่มเหล่านี้

หลักการจัดการความขัดแย้ง

ความขัดแย้งเป็นอุปสรรคของการทำงานเสียเวลา คนที่มีความขัดแย้งจะถูกคนอื่นมองว่าเป็นพวกมองโลกในแง่ร้าย พวกแกะดำไม่มีสัมมาคารวะไม่ห่วงอนาคต แถมยังทำให้องค์กรไม่ก้าวหน้า เสียเวลาในการทำงาน ฯลฯ ด้วยเหตุนี้คนเราจึงไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้ง เพราะกลัวภาพลักษณ์ของตนเองจะถูกคนอื่นมองในด้านลบ โดยมีความเชื่อว่าความขัดแย้งเป็นเรื่องที่สามารถหลีกเลี่ยงได้ (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตินุญยาวร), 2547 : 45) ดังนี้

1. แก้ไขความขัดแย้งด้วยวิธีการเอาชนะ มุ่งเน้นชัยชนะของตนเองเป็นสำคัญ ใช้อิทธิพลวิธีการหรือช่องทางต่างๆ เพื่อจะทำให้คู่กรณียอมแพ้หรือพ่ายแพ้นเองให้ได้
2. พฤติกรรมที่เน้นการเอาใจผู้อื่น อยากเป็นที่ยอมรับและได้รับความรัก มุ่งสร้างความพอใจให้แก่คู่กรณี โดยที่ตนเองจะยอมเสียสละ
3. การไม่สู้ปัญหา ไม่ร่วมมือในการแก้ไขปัญหา ไม่สนใจความต้องการของตนเองและผู้อื่น พยายามวางตัวอยู่เหนือความขัดแย้ง ซื่อเวลา ทำตัวเป็นพระอิฐพระปูน
4. การร่วมมือร่วมใจในการแก้ไขปัญหาต้องการให้เกิดความพอใจทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น
5. พยายามที่จะให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้รับความพอใจบ้าง และต้องยอมเสียสละบ้าง

ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่เราสามารถใชความขัดแย้งเป็นเครื่องมือ “สร้างโอกาส” ในการพัฒนาและปรับปรุงองค์กรได้ ทักษะที่สำคัญอย่างหนึ่งในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งก็คือ ทักษะในการฟัง เปิดใจยอมรับฟังปัญหา “เข้าอกและเข้าใจ” ช่วยกันโจมตีปัญหามากกว่าโจมตีบุคคล มองหาคำตอบที่ทุกคนได้ในสิ่งที่ต้องการ ความขัดแย้งก็จะสลายไปในที่สุด วิธีการลดความขัดแย้งภายในองค์กรที่นิยมปฏิบัติกันมา (พรสุข หุ่นิรันดร์ และคณะ, 2552 : 23-29) คือ

1. การประชุมผู้เกี่ยวข้องเป็นกิจกรรมของบุคคลกลุ่มหนึ่งซึ่งได้มาพบปะกันตามกำหนดนัดหมาย โดยมีวัตถุประสงค์ต่างๆ กัน เช่น เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด เพื่อแก้ปัญหา เป็นต้น
2. การตั้งทีมงานเพื่อแก้ปัญหา ช่วยให้เกิดความรู้สึกรับยอมรับนับถือของสมาชิกในทีมงานที่เรียกว่า การยอมรับ มีการเคารพนับถือเป็นพี่เป็นน้อง ก่อให้เกิดการนำหลักมนุษยสัมพันธ์มาใช้ในกลุ่มและทีมงาน เช่น การรู้เรา รู้เขา เอาใจเขามาใส่ใจเรา งานของกลุ่มและทีมงานจะดำเนินไปด้วยดี ช่วยให้เกิดรู้สึกสามัคคีระหว่างสมาชิกของกลุ่มและทีมงาน ในการทำงานให้ประสานสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
3. การเปิดรับข้อเสนอแนะ การสำรวจความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องจะช่วยให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจและความชำนาญในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องได้ดียิ่งขึ้น เพื่อประกอบการตัดสินใจ การวางแผนในการบริหารงานด้านต่างๆ ของผู้บริหารเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา นอกจากนั้นผู้บริหาร ยังสามารถนำไปกำหนดเป็น เป้าหมาย ทิศทาง และเนื้อหาของการวางแผนการบริหารงานในส่วนที่ตัวเองเกี่ยวข้องได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป การแก้ปัญหาความขัดแย้ง คือ การลดหรือขจัดความขัดแย้ง เพื่อให้พฤติกรรมของการขัดแย้งหายไปหรือสิ้นสุดลง ควรมีแนวทางแก้ปัญหา ดังนี้ ให้คำแนะนำแก่บุคลากรที่มีปัญหา โดยหาบุคลากรที่มีประสบการณ์ เข้าใจความรู้สึกและความต้องการ เข้าไปพูดคุย เพื่อช่วยแก้ปัญหา ผู้บริหารหรือผู้นำองค์กร ต้องเข้าใจปัญหาความขัดแย้งและหาแนวทางแก้ไข เช่น การแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดเชิงบวก การให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ตลอดจนการแก้ปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง สามารถใช้หลักธรรมเพื่อช่วยระงับอารมณ์ได้ เช่น การฝึกวิปัสสนาเจริญสติปัฏฐานหรือฝึกอานาปานสติ เป็นต้น จัดให้มีโครงการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในองค์กร และพัฒนาศักยภาพบุคลากรในองค์กรเป็นประจำ

หลักสารานีธรรม 6 ที่ใช้ในการจัดการความขัดแย้ง

หลักธรรมสำหรับการเสริมสร้างความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นในสังคมอันจะนำมาซึ่งความสุข ความสันติ ความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าทั้งทั้งหลายทั้งปวง สังคมที่เราอยู่ในปัจจุบันนี้คงจะมีความสงบสุขและน่าอยู่มากกว่านี้ยิ่งนัก ถ้าหากว่าคนไทยทุกคน เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติเข้าอกเข้าใจซึ่งกันและกัน ยอมรับในความแตกต่างซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และรู้จักการให้อภัยกันอยู่ตลอดเวลา ขอให้ทุกท่านมาร่วมมือกันพัฒนาสังคมของพวกเราให้มีความอบอุ่นและน่าอยู่กันเถิด โดยการเสริมสร้างความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้นในสังคม แล้วพวกเราจะได้พบกับสันติภาพและความอบอุ่นที่แต่ละคนต่างก็ปรารถนาและใฝ่ฝันหากันอยู่ตลอดมา

สารานีธรรม 6 ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง, ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกัน หลักการอยู่ร่วมกัน สารานีธรรม 6 (ที.ปา. (ไทย) 11/317/257) คือ

1. เมตตาการุณยธรรม ตั้งเมตตาการุณยธรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง
2. เมตตาวัจจกรรม ตั้งเมตตาวัจจกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่ประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง
3. เมตตาภินิหารกรรม ตั้งเมตตาภินิหารกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่ประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน
4. สาธารณโภคี ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อยก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย ให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน ข้อนี้ใช้ อปภิวัตตโกศ ก็ได้
5. สีลสามัญญตา มีศีลบริสุทธิเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ

6. ทัศนวิสัยมีอยู่ มีทัศนวิสัยเหมือนกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น สิ้นทุกข์ หรือขจัดปัญหา

ธรรม 6 ประการนี้ มีคุณ คือเป็นสารณียะทำให้เป็นที่ระลึกถึง เป็นปิยภรณ์ทำให้เป็นที่รัก เป็นครุภรณ์ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ ความกลมกลืนเข้าหากัน เพื่อความไม่วิวาท เพื่อความสามัคคี และเอื้อภาพ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

การทำงานนั้นเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของชีวิต เพราะช่วงเวลาของการทำงานในชีวิตนั้นมีอยู่มากมาย การทำงานให้สนุกและเป็นสุขขณะทำงานและทำอะไรให้คนที่ร่วมงานมีความสุขเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้บริหารในองค์กรควรคำนึงถึงอย่างยิ่ง เพราะหากองค์กรใดมีบุคลากรที่มุ่งมั่นทำงานให้องค์กรอย่างมีความสุของค์กรนั้นก็ จะเข้มแข็ง และสามารถเติบโตอย่างมั่นคง (จรัสพัญช์ ราชศักดิ์ และกวี อิศริวรรณ, 2548 : 105)

ในนิทานชาดกเรื่องนกกะจาบ กรุงกบิลพัสดุ์ซึ่งเป็นดินแดนของพระญาติฝ่ายพระราชบิดา และกรุงเทวทหะซึ่งเป็นดินแดนของพระญาติฝ่ายพระราชมารดาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น มีแม่น้ำใหญ่สายหนึ่งไหลผ่านและถือเป็นเส้นแบ่งเขตแดน ชาวเมืองทั้งสองต่างอาศัยน้ำจากแม่น้ำสายนี้ทำการเกษตรกรรมเลี้ยงชีพด้วยความผาสุกตลอดมา ต่อมาในฤดูแล้งครั้งหนึ่ง น้ำในแม่น้ำได้งวดลงไปมากผิดปกติ ประชาชนต่างได้รับความเดือดร้อน ดังนั้นต่างฝ่ายจึงพยายามหาวิธีกักเก็บน้ำเข้านาของตนให้มากที่สุด จนเกิดการทะเลาะวิวาทด่าทอซึ่งกันและกัน แล้วเลยลามปามถากถางไปถึงราชตระกูลของฝ่ายตรงข้าม เรื่องราวจึงขยายตัวลุกลามไปจนถึงขั้นมีการจับอาวุธเข้าต่อสู้ ความขัดแย้งได้ทวีขึ้นถึงขั้นมีการกะเกณฑ์ผู้คน จนในที่สุดกษัตริย์ของทั้งสองพระนครถึงกับยกทัพมาประชิดชายแดน เตรียมพร้อมที่จะทำสงครามกัน เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทราบว่าเหตุร้ายกำลังจะเกิดขึ้นกับพระญาติทั้งสองฝ่าย จึงเสด็จมายังชายแดนเพื่อจะทรงระงับศึก พระพุทธองค์ทรงซักถามถึงสาเหตุที่เกิดความขัดแย้งครั้งนี้พระญาติทั้งสองฝ่ายต่างทูลถึงสาเหตุ เมื่อพระองค์ทรงฟังแล้วจึงทรงระลึกชาติด้วยบุพเพนิวาสานุสติญาณ แล้วตรัสเล่าชาดก ดังนี้ (ขุ.ชา. เอกาทสก. (ไทย) 3/1/335.)

ในอดีตกาล สมัยพระเจ้าพรหมทัตครองกรุงพาราณสี มีพยานกกระจาบตัวหนึ่งคุมบริวารจำนวนนับพันตัว ท่องเที่ยวหากินอยู่ในป่าใหญ่ได้รับความผาสุกตลอดมา อยู่มาวันหนึ่ง พรานล่านกบังเอิญมาพบนกกะจาบฝูงนี้เข้า จึงเข้าไปแอบซุ่มอยู่หลังพุ่มไม้ แล้วทำเสียงร้องเลียนแบบนกกะจาบ เมื่อนกกะจาบได้ยินจึงหลงเข้าใจผิดคิดว่า พวกของตนร้องเรียกจึงบินลงมารวมกันข้างพุ่มไม้นั้น นายพรานซึ่งคอยอยู่แล้วก็ทอดตาข่ายลงอย่างรวดเร็ว จับนกกะจาบไปได้สบาย หลังจากวันนั้น นายพรานก็มาทอดตาข่ายจับนกไปได้ทุกวัน พยานกกระจาบพยายามอย่างยิ่งที่จะคิดหาทางช่วยเหลือบริวารของตน จนกระทั่งวันหนึ่งพยานกกระจาบเรียกประชุมบริวารที่เหลือนและบอกอุบายว่า “ครั้งต่อไป ถ้าพวกเราถูกนายพรานทอดตาข่ายอีกละก็ จงตั้งสติให้ดี ให้แต่ละตัวเอาหัวสอดเข้าในช่องตาข่ายตัวละตัว แล้วบินขึ้นพร้อมๆ กัน ยกเอาตาข่ายนั้นไปพาดทิ้งไว้บนยอดไม้ที่อยู่ไกลๆ แล้วปลดตัวเองออกมาก็จะหนีรอดได้” วันต่อมา เมื่อพรานนกนำตาข่ายมาทอดอีก นกกะจาบก็พร้อมใจกันทำตามคำแนะนำของพยานกเสมอ พรานนกจึงจับนกกะจาบไม่ได้เลย ต่อมาไม่นาน มีนกกะจาบซุ่มซ่อนตัวหนึ่งโผล่

มาบนพื้นดิน แต่บังเอิญพลาดไปเหยียบเอาหัวนกระจาบอีกตัวเข้า นกระจาบตัวนั้นโกรธมากร้องโวยวายขึ้นมาถึงนกระจาบซุ่มซำจะอ่อนวอนขอโทษอย่างไร นกตัวที่ถูกเหยียบหัวก็ไม่ยอมให้อภัย จนเกิดทะเลาะวิวาทกันขึ้น กลายเป็นแบ่งพรรคแบ่งพวกกัน ต่างพูดจากระทบกระเทียบแตกดันกันต่างๆ นานา พยานนกระจาบเห็นดังนั้นจึงเข้าห้ามปราม แต่นกระจาบเหล่านั้นไม่ยอมฟัง พยานนกระจาบจึงกล่าวว่า ต่อไปความพิณาศจะเกิดขึ้นแก่นกระจาบทั้งหลายเป็นแน่ จึงพานกบิรวารที่เชื่อฟังแยกฝูงออกไปหาถิ่นที่อื่น เมื่อพรานมาดักนกระจาบอีกครั้ง นกระจาบเหล่านั้นเมื่อไม่มีความพร้อมเพรียงเพราะมัวแต่ทะเลาะกันเอง กำลังแรงจึงไม่พอที่จะนำเอาตาข่ายขึ้นไปได้ พรานนกจึงจับนกระจาบเหล่านั้นไปอย่างง่ายดาย”

เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสเล่า สัมโมทมานชาดก จบแล้ว ทรงให้โอวาทแก่พระประยูรญาติทั้งสองฝ่ายว่า “ การทะเลาะวิวาทกันในระหว่างญาตินั้นไม่สมควรเลย เพราะการทะเลาะวิวาทเป็นมูลเหตุแห่งความพิณาศสถานเดียว ” จากนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงประชุมชาดกว่า นกระจาบพาล ได้มาเป็น พระเทวทัต พยานนกระจาบ ได้มาเป็น พระองค์เอง

จากเรื่องนกระจาบ สามารถสรุปข้อคิดได้ว่า

1. คนพาล มักโกรธง่าย และผูกเวร เนื่องจากคนพาลมีใจขุนมัวอยู่เสมอ ทำให้ไม่สามารถควบคุมใจให้คิดไปในทางที่ถูกต้องได้ ดังนั้นเราควรป้องกันการทะเลาะวิวาท ด้วยการระมัดระวังตัว มีสติ ไม่ทำสิ่งใดให้กระทบกระเทือนบุคคลอื่น

2. การฝึกสมาธิแผ่เมตตาเป็นประจำทำให้เป็นคนโกรธได้ยาก สมาธิจะช่วยให้จิตใจเรานิ่งสงบท่ามกลางจิตที่กำหนดภายใต้ลมหายใจเข้าออก เราจะรู้ตัวตลอดเวลา สามารถตามทันทุกอารมณ์ การคบบัณฑิตย่อมทำให้ห่างไกลจากภัยพาล ดังเช่นนกระจาบที่เชื่อฟังจำฝูง

3. เมื่อมีการทะเลาะวิวาทกัน ควรวางตัวเป็นกลาง และหาทางไกลเกลี่ยยุติเรื่องบาดหมางนั้นเสีย
จะเห็นได้ว่าจากเรื่องนกระจาบ ข้อคิดที่ได้จึงเป็นสาเหตุที่สำคัญต่อการจัดการความขัดแย้ง โดยนำหลักสารณียธรรม 6 (อง.ฉก. (ไทย) 14/282/301-303) คือ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน ถือว่าเป็นธรรมที่เป็นพลังในการสร้างความสามัคคี มีอยู่ 6 ข้อ คือ

1. เมตตากายกรรม แสดงกิริยาอาการสุภาพ คือ การกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา เช่นการให้การอนุเคราะห์ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ไม่รังแกทำร้ายผู้อื่น การคิดดี การมองเห็นในแง่ดีมีความหวังดีและปรารถนาดีต่อกัน รักและเมตตาต่อกัน คิดแต่ในสิ่งที่ดีสร้างสรรค์ต่อกัน ไม่อิจฉาริษยา ไม่คิดอคติ ไม่พยาบาท ไม่โกรธแค้นเคืองกัน รู้จักให้ออกาสและให้อภัยต่อกันและกันอยู่เสมอ

2. เมตตาวาจากรรม การสั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี คือ การมีวาจาที่ดี สุภาพ อ่อนหวาน พุดมีเหตุผล ไม่พุดให้ร้ายผู้อื่นทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน การพุดแต่สิ่งที่ดีงาม พุดกันด้วยความรักความปรารถนาดีรู้จักการพุดให้กำลังใจกันและกัน ในยามที่มีใครต้องพบกับความทุกข์ความผิดหวังหรือความเศร้าหมองต่างๆ โดยที่ไม่

พูดจาซ้ำเติมกันในยามที่มีใครต้องหกล้มลง ไม่นินทาว่าร้ายทั้งต่อหน้าและลับหลังพูดแนะนำในสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ พูดอย่างใดก็ทำอย่างนั้น ไม่โกหกมดเท็จ

3. เมตตาตามโนกรรม มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้ม แจ่มใสต่อกัน คือ ความคิดที่ประกอบด้วยเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลัง เป็นการคิดดีต่อกันไม่คิดอิจฉาริษยาหรือไม่คิดมุ่งร้ายพยาบาท หากทุกคนคิดแล้วปฏิบัติเหมือนกันความสามัคคีก็จะเกิดขึ้นในสังคม การทำความดีต่อกัน สนับสนุนช่วยเหลือกันทางด้านกำลังใจ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักสัณนิบาการวะ ไม่เบียดเบียนหรือรังแกกัน ไม่ทำร้ายกัน ให้ได้รับความทุกข์ทรมาน ทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้องต่อกันอยู่ตลอดเวลา

4. สาธารณโภคี ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน คือ การรู้จักแบ่งสิ่งของให้กันและกันตามโอกาสอันควร เพื่อแสดงความรักความหวังดีของผู้ที่อยู่ในสังคมเดียวกัน การรู้จักแบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรมช่วยเหลือกัน ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไม่เอารัดเอาเปรียบและมีความเสมอภาคต่อกัน เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันอยู่เสมอ

5. สีสสามัญญตา มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย คือ ความรักใคร่สามัคคีรักษาสีลอย่างเคร่งครัดเหมาะสมตามสถานะของตนมีความประพฤติสุจริตปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับหรือวินัยต่างๆอย่างเดียวกัน เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคล ไม่ก้าวร้าวหน้าที่กัน ไม่อ้างอำนาจบาตรใหญ่ ไม่ถืออภิสิทธิ์ใดๆ ทั้งปวง

6. ทิฐิสามัญญตา มีความเห็นชอบร่วมกัน คือ การมีความเห็นร่วมกัน ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นร่วมมือร่วมใจในการสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสงบ มีความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกันคิดในสิ่งที่ตรงกัน ปรับมุมมองให้ตรงกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนไว้ซึ่งจุดต่างของกันและกันไม่ยึดถือความคิดของตนเป็นใหญ่ รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นอยู่เสมอ

ธรรม 6 ประการ ที่ผู้ใดได้ประพฤติดีจะเกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกื้อกูลกันไม่ทะเลาะวิวาทกัน อันจะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความรักความสามัคคีกันตลอดไป ฉะนั้นหลักธรรมของพระพุทธศาสนาจึงเป็นที่มาของขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ทศนคติ ในด้านความรู้สึกลึกซึ้งต่างๆ ของคนไทยจะมีหลักพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว ซึ่งหลักธรรมของพระพุทธศาสนา จะมีอิทธิพลต่อชีวิตจิตใจของคนไทยมากและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ โดยยึดแนวทางการปฏิบัติที่เรียกว่า ทางสายกลาง ซึ่งในทางสายกลางของพระพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับทั้งกาย วาจา ใจ สมาธิหรือว่าปัญญาสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการความขัดแย้งในองค์กรได้

สรุป

ปัญหาที่เคยเกิดขึ้นต่างๆ ความขัดแย้งก็ลดน้อยลง เพราะทุกคนได้เรียนรู้และนำหลักสาราณียธรรม 6 ทางพุทธศาสนาไปใช้ ดังนั้น การทำงานต่างๆ จะสามารถสนองนโยบายได้เป็นอย่างดี และความเปลี่ยนแปลงอีกอย่างที่เราเห็น คือ บรรยากาศในการทำงานเป็นไปด้วยความสนุกสนาน ร่าเริงแจ่มใส คนทำงานมีความสามัคคี และมีความสุข สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรของให้ก้าวหน้าไปอย่างราบรื่นปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กร และสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ความไม่ซื่อสัตย์สุจริต ปัญหาทางเศรษฐกิจส่วนตัวซึ่งมีผลกระทบถึงเรื่องการทำงาน ความไม่ซื่อสัตย์สุจริตเช่น การยกยอกหรือการไม่ซื่อตรง ในฐานะผู้บริหารหรือผู้นำต้องถือว่าคนเรามีสิทธิ์ที่จะทำผิดพลาดได้ในชีวิต บางครั้งควรให้โอกาสเขาได้แก้ตัว โดยใช้หลักการให้อภัย การจะให้อภัยต้องมีหลักเกณฑ์หลายอย่าง เช่น การดักเตือน การอบรม และการให้โอกาสแก้ตัวโดยกำหนดระยะเวลา อาจจะ 3 เดือน ดูความประพฤติหรือการแก้ไขตัวเอง หลังจากนั้นแล้วก็ให้อภัยและให้กลับมาเป็นเหมือนพนักงานทั่วๆ ไป โดยการให้โอกาสคนในการที่จะแก้ไขตน ประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในองค์กร

1. ลาภ คือ การได้ทรัพย์สินสมบัติมาจากประโยชน์ของการขายเข้าป่านั่นคือลาภ
2. ยศ คือ ได้รับตำแหน่งส่งเสริมทางด้านการงาน มีอำนาจ
3. สรรเสริญ คือ ได้รับการชมเชย คำยกย่องชื่นชมจากทุกๆ ฝ่าย
4. สุข คือ การได้รับความสุขกาย สบายใจ เบิกบาน สิ่งนี้คือประโยชน์ทางด้านโลกธรรม เพราะ

เรายังอยู่ในโลกอยู่ในโลกียวิสัยอยู่ ทุกคนต้องการสิ่งนี้

เมื่อมีศีลและหลักสาราณียธรรม ก็จะทำให้กายและวาจา สงบ ไม่ลุ่มลุ่มกรุ่น พุดก็จะพุดดี ทำก็จะทำดี ไม่มีภัย ส่งผลให้จิตใจขึ้นบานแจ่มใสไม่ขุ่นมัว และจะมีสมาธิในการทำงาน หรือแม้แต่ในการใช้ชีวิตประจำวัน คือ จะเกิดความนิ่ง เป็นสมาธิที่ไม่ต้องนั่งภาวนาอะไรเลย มันจะเกิดเองเป็นเองโดยธรรมชาติ ถ้าหากเพียงรักษาศีลห้าข้อให้ได้เท่านั้น และสุดท้ายเมื่อเกิดสมาธิขึ้นเป็นความมั่นคงในกมลสันดานแล้ว ก็เกิดสติปัญญาสามารถ มองเห็นอรรถสาระแห่งชีวิตและหน้าที่การงานว่า คืออะไร และทำไปเพื่ออะไร

เอกสารอ้างอิง

- จรัส พยัคฆราชศักดิ์ และกวี อิศริวรรณ. (2548). *สารการเรียนรู้พื้นฐาน พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2550). *การจัดการความขัดแย้งในองค์กร*. กรุงเทพมหานคร : ออฟเซ็ท ครีเอชั่น.
- พรสุข หุ่นนิรันดร์ และคณะ. (2552). *หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน สุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.

- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺยบุญญากร). (2547). *รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี : ศึกษาวิเคราะห์กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จ.เชียงใหม่*. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Weber, M. (1947). *The Theory of Social and Economic Organization*. New York : Free Press.

กระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนแบบพึ่งพาตน Self-Reliant Sustainable Community Building Process

กัมพล เพ็ชรล้อมทอง,
สุรภา เอ็มสกุล และ ธนัสถา ไรจนตรกุล
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Kumphon Phetiomthong,
Surapha eamsakul and Tanastha Rojanatrakul
Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-Mail : Porphonbangmunnak@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบกระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนแบบพึ่งพาตน พบว่า การสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนแบบพึ่งพาตนเป็นกระบวนการส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมตัวกัน วิเคราะห์ วิจัยปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง เพื่อนำมาแสวงหาทางเลือก หรือทางออกของปัญหา การรวมตัวกันของสมาชิกในชุมชน กลุ่มองค์กรประชาชนให้ก่อเกิดพลังในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน โดยประชาชนในชุมชนผ่านการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ การพัฒนาความคิด จิตสำนึก และความตระหนักรู้ของผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชนให้สามารถคิด ปฏิบัติตัดสินใจอย่างเป็นอิสระที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองในการจัดการตนเองให้มีสภาพที่ดีขึ้น โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม ให้ชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนโดยกระบวนการแบบพึ่งพาตน

คำสำคัญ : กระบวนการ; ชุมชนเข้มแข็ง; พึ่งพาตนเอง

Abstracts

This academic article aims to know the process of building a sustainable strong community with self-reliance. It was found that building a sustainable strong community with self-reliance is a process to encourage communities to unite, analyze, and criticize problems occurring in the communities of self Friends together seek alternatives. or a solution to the problem gathering of community members People's organization groups to create the power to carry out activities in the community by people in the community through knowledge transfer and experience each other systematically Developing the thinking, consciousness and awareness of community leaders Community members to be able to think, act and make independent decisions to change their behavior in managing themselves to be better. based on

* วันที่รับบทความ: 22 มิถุนายน 2564; วันที่แก้ไขบทความ 8 สิงหาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 9 สิงหาคม 2564

Received: June 21, 2021; Revised: August 8, 2021; Accepted: August 9, 2021

the principle of participation Providing communities with sustainable strength through self-reliant processes

Keywords : Process; Strong Community; Self-Sufficiency

บทนำ

ชุมชนไทยในอดีตเป็นชุมชนที่พึ่งพาตนเองได้ มีความเข้มแข็ง ประชาชนในอดีตมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างพอเพียงในระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ ไม่มีการสะสมส่วนเกิน ไม่มีความจำเป็นในการสะสมทุนเพราะในน้ำมีปลา ในนามีข้าว ประชาชนในชุมชนอยากกินเห็ดก็หาได้ง่ายในป่า อยากกินปลาก็ลงหนองน้ำ ซึ่งมีสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์ ความสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชนเป็นแบบพึ่งพาอาศัยกัน สามารถอยู่รอด และอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล ญาติพี่น้องทั้งใกล้และไกล มีอะไรก็ช่วยเหลือเกื้อกูลกันมีการแลกข้าวและของกินของใช้ในชีวิตประจำวันด้วยระบบคุณค่าของเศรษฐกิจคุณธรรม ซึ่งเน้นการแบ่งปัน ช่วยเหลือที่ไม่ใช่การค้าขาย ไม่มีการตีค่าของข้าว และสิ่งของเป็นตัวเงิน ชุมชนในอดีตจึงมีความเข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้ แม้ว่าจะมีปัญหาจากภัยธรรมชาติ โรคภัยไข้เจ็บ โจรผู้ร้ายลักวัวควาย ต้องทำงานหนักเพื่อหาเงินเสียภาษีให้รัฐ แทนการไปใช้แรงงาน ก็ช่วยกันแก้ไขปัญหาก็ได้ ซึ่งการพึ่งตนเองของชุมชนในอดีต หมายถึง ความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับธรรมชาติรอบตัวกับแม่พระธรณี กับแม่น้ำกับเจ้าป่าเทพารักษ์ กับเจ้ากรรมนายเวร กับผู้คนในชุมชน และนอกชุมชน (เสรี พงศ์พิศ, 2536 : 1)

การพัฒนาชุมชนไทยในมิติกระบวนการ (process) นับว่ามีมานานแล้วนับตั้งแต่อาณาจักรอติตจนถึงปัจจุบัน ประชาชนมีอิสระในการคิด การกระทำ การเพาะปลูก การค้าขาย การร่วมมือร่วมใจของประชาชนในการขุดลอกคูคลอง และการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา ประเทศไทยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศตามแนวคิดของนักวิชาการตะวันตก ในทวีปยุโรป ที่เน้นหนักในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก ทำให้แบบแผนการดำรงชีวิตการผลิต และการบริโภคของประชาชนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่สามารถพึ่งตนเองได้และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเป็นแบบแผนของการดำรงชีวิตที่ช่วงชิง ต่างคนต่างอยู่ ต่างคน ต่างคิด และต่างคนต่างทำ เพียงเพื่อให้ได้เงินมาเลี้ยงตนเองและครอบครัว คุณธรรม จริยธรรม เปลี่ยนแปลงไป (วิรัช วิรัชนิการวรรณ, 2531 : 12)

การพัฒนาที่ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งนั้นต้องมีการส่งเสริมให้ชุมชนที่เป็นกลุ่มองค์กรชุมชน มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง และของชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ของประชาชนที่เป็นสมาชิกชุมชนให้มีจิตสำนึกของการพึ่งพาตนเอง มีความรัก ความอาทรห่วงใย มีความรู้ มีปัญญา เพื่อค้นหาทรัพยากรที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและพัฒนาชุมชน เช่น ทุนทางสังคม มีความสามารถในการจัดการปัญหาของชุมชนร่วมกัน มีกระบวนการพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง คนแต่ละรุ่นของชุมชน สมาชิกของชุมชน มีการเรียนรู้โดยผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการชุมชน การพึ่งพาความช่วยเหลือ

จากภายนอกต้องเป็นการพึ่งพาเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป (ชาติชาย ณ เชียงใหม่, 2542 : 61-63) ฉะนั้นการทำความเข้าใจถึงชุมชน การพัฒนาชุมชน กระบวนการพัฒนาชุมชน การทำงานในชุมชน และวิธีการพัฒนาชุมชน รวมทั้งการเรียนรู้ของชุมชน จึงมีความสำคัญและเป็นหัวใจสำคัญ ที่ความจำเป็นเพื่อช่วยให้ชุมชนเข้มแข็ง ประชาชนพึ่งตนเองได้ และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ดังเช่นในอดีต ประชาชนมีความสุข ร่มเย็น และดำรงชีวิตอย่างรู้เท่าทันกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งในปัจจุบันและในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

การพัฒนาชุมชน

ชุมชนนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นแหล่งรวมพลังความคิด พลังการทำงาน พลังการจัดกิจกรรม และพลังการประเมินผลกิจกรรมร่วมกันของประชาชนที่อยู่อาศัยในชุมชนนั้นๆ พลังที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของสมาชิกในชุมชนดังกล่าว หากมีการนำไปใช้ในการสร้างสรรค์แล้วย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาลในชุมชน ทำให้ชุมชนน่าอยู่ น่าอาศัย ซึ่งเรียกว่าเกิดการพัฒนาขึ้นไปในทางสร้างสรรค์ตามมติส่วนใหญ่ของสมาชิกในชุมชนในทางกลับกันหากมีการนำพลังชุมชนไปใช้ในทางทำลายล้างย่อมก่อให้เกิดความเสียหาย หมดสภาพของความน่าอยู่ น่าอาศัยในชุมชนได้ ซึ่งชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งด้วยเหตุผล 4 ประการ (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโธ (อบอูน), 2548 : 62-63) ดังนี้

1. ชุมชนเป็นรากฐานของชีวิตและเป็นความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชน ซึ่งชุมชนเป็นสถานที่ตั้งขององค์กรหลัก ผู้คนทั้งในและนอกชุมชนมีโอกาสเข้ามาสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และมีความผูกพันระหว่างกัน
2. ชุมชนเป็นผู้รับวัฒนธรรมต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ซึ่งวัฒนธรรมและนวัตกรรมในที่สร้างนวัตกรรมของตนเองขึ้นมาได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยฐานความคิดดั้งเดิมของตนเองที่มีอยู่แล้ว และการปรับวิถีคิดที่เกิดขึ้นมาจากกระบวนการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต และการทำงาน ให้มีความเหมาะสมกับตนเอง
3. ชุมชนเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ จำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้คนในชุมชนเป็นผู้มีคุณภาพ และมีคุณธรรมไปพร้อมกันด้วยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้คนในชุมชนมีความรู้ที่ถูกต้อง รู้เท่าทันโลก รู้คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความคิดที่ถูกต้อง เหมาะสม มีคุณธรรม จริยธรรมเป็นที่ตั้งเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เพื่อนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับการทำกิจกรรมอื่นๆ ต่อไป
4. ชุมชนต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลข่าวสารที่มีความหลากหลาย และวัฒนธรรมที่มีอยู่จำนวนมากเพื่อนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนได้อย่างเหมาะสม สมาชิกของชุมชนต้องเป็นคนที่มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ รู้เท่าทันโลกมีภูมิด้านทานในตนเองที่ดี มีความรู้ที่เหมาะสมสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีการประสานเครือข่ายความคิด ความร่วมมือทั้งในด้านวิชาการ วัสดุสิ่งของได้อย่างดี

การพัฒนาชุมชน (Community Development) จึงเป็นสิ่งสำคัญทำให้นักพัฒนาสามารถทำงานกับประชาชนได้อย่างถูกต้อง และทำให้งานมีประสิทธิภาพ ด้วยการจัดการให้ระบบชุมชนมีการปรับตัว มีการเรียนรู้ สามารถพัฒนาศักยภาพของชุมชน องค์กรชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อดำรงอยู่รอดในกระแสการเปลี่ยนแปลงในระดับประเทศ และระดับโลก โดยองค์ประกอบของระบบที่สำคัญ คือ คน ครอบครัว องค์กรชุมชน ที่รับรู้ และเรียนรู้ได้ เป็นผู้กำหนดและขับเคลื่อนกระบวนการและโครงสร้างการพัฒนาขึ้นมาโดยชุมชนการพัฒนาที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของระบบย่อยต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ระบบวัฒนธรรม ระบบการศึกษาเรียนรู้ ระบบการค้า ระบบทุน ระบบการผลิต ระบบนิเวศน์ และระบบสุขภาพ เป็นต้น และเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างระบบชุมชนกับระบบใหญ่ คือ สังคมไทยทั้งมวล และระบบโลก ซึ่งมีความสัมพันธ์ตอบโต้กันไปมาในหลายมิติ ฉะนั้นระบบการพัฒนาชุมชนหนึ่งๆ จึงเป็นระบบที่มีความซับซ้อน ไม่หยุดนิ่งตายตัว แต่มีความเป็นพลวัต (dynamic) ขับเคลื่อน เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยมีค่านิยม ระบบคุณค่าเป้าหมาย วิสัยทัศน์ ที่คนในชุมชนร่วมกันกำหนดเป็นพลังขับเคลื่อนให้มีการเปลี่ยนแปลงไป ในแต่ละช่วงเวลา (ชาติชาย ณ เชียงใหม่, 2543 : 187) การพัฒนาชุมชนต้องมีกระบวนการในดำเนินงานเพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง โดยกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนนั้น ภาครัฐจะต้องมีความเชื่อมั่นที่เชื่อมั่นในศักยภาพ และศักดิ์ศรีของคนในการพัฒนาตนเอง ระบบราชการควรใช้เป็นกลไกหนึ่งที่ภาครัฐควรร่วมมือกับภาคธุรกิจและภาคประชาชนในการสนับสนุนองค์กรชุมชนให้เข้มแข็งมีเครือข่ายเชื่อมโยงกัน เพื่อเกื้อกูล ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ให้ชุมชนดำรงรักษา คุณค่าจิตสำนึกที่ดีงามของชุมชน และเสริมสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนกับชุมชนอื่น และหน่วยงานองค์กรภายนอกประชาชน ซึ่งอยู่อาศัยในชุมชนเป็นระบบหนึ่งที่มีชีวิตมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกตลอดเวลา การพัฒนาของชุมชน คือ การจัดการให้ระบบชุมชนมีการปรับตัว มีการเรียนรู้ สามารถพัฒนาศักยภาพของชุมชน องค์กรชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อดำรงอยู่รอดในกระแสการเปลี่ยนแปลงในระดับประเทศ และระดับโลก โดยองค์ประกอบของระบบที่สำคัญ คือ คน ครอบครัว องค์กรชุมชน ที่รับรู้ และเรียนรู้ได้เป็นผู้กำหนด และขับเคลื่อนกระบวนการ และโครงสร้างการพัฒนาขึ้นมาโดยชุมชน ซึ่งการพัฒนาชุมชนมีความสำคัญและกระบวนการ (โกวิท พวงงาม, 2562 : 135-140) ดังนี้

1. คนมีความสำคัญมากที่สุด (Man is a Most Important) การพัฒนาชุมชนเชื่อมั่นในศักยภาพหรือพลังความสามารถของคน เพราะการดำรงอยู่หรือการล่มสลายของชุมชน การพัฒนาหรือการเสื่อมถอยของชุมชน ขึ้นอยู่กับคนในชุมชนเป็นสำคัญ จึงต้องให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาด้วย การพัฒนาคนให้มีความศักยภาพในการพัฒนาตนเองและชุมชน ร่วมกันสร้างมาตรฐานในการดำรงชีวิตหรือมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนของตนเอง

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) เป็นหัวใจของงานพัฒนาชุมชน โดยยึดหลักของการมีส่วนร่วมที่ว่า ประชาชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วม

ประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า การพัฒนาชุมชนนั้นเป็นของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชนนั่นเอง

3. การช่วยเหลือตนเอง (Aided Self-Help) เป็นแนวทางในการพัฒนาที่ยึดเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่ง คือ ต้องพัฒนาให้ประชาชน พึ่งตนเองได้มากขึ้น โดยมีรัฐคอยให้การช่วยเหลือสนับสนุนในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชนตามโอกาสและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม

4. การพึ่งตนเอง (Self-Reliance) จากความเชื่อในศักยภาพและพลังความสามารถของชุมชน แนวความคิดของการพัฒนาชุมชนจึงเชื่อมั่นว่าการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชนและชุมชนนั้น ทำให้คนสามารถที่จะพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง สามารถสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

5. ความคิดริเริ่มของประชาชน (Initiative) ในการทำงานกับประชาชนต้องยึดหลักการที่ว่า ความคิดริเริ่มต้องมาจากประชาชน ซึ่งต้องใช้วิถีแห่งประชาธิปไตยและหาโอกาสกระตุ้นให้การศึกษาให้ประชาชนเกิดความคิด และแสดงออกซึ่งความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้าน ตำบล เป็นแนวความคิดที่เชื่อมั่นในสิทธิเสรีภาพของคน การพัฒนาชุมชนต้องเกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชน โดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่มในการศึกษาวิเคราะห์ปัญหา จัดทำแผนและโครงการไม่ใช่ถูกกำหนดโดยบุคคลหรือหน่วยงานนอกชุมชน การดำเนินงานพัฒนาในขั้นตอนต่างๆ ต้องให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้ริเริ่มและรับผิดชอบ หน่วยงานนอกชุมชนอื่นๆ เป็นหน่วยที่สนับสนุนส่งเสริมเท่านั้น แนวความคิดดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นได้โดยวิธีให้การศึกษาแก่คนในชุมชนจนมีความรู้ความสามารถ ในระดับที่เรียกว่า "คิดเป็น ทำเป็น" จนสามารถที่จะค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา กำหนดวิธีการแก้ไขปัญหา และดำเนินการแก้ไขปัญหาดได้ด้วยตนเอง

6. ความต้องการของชุมชน (Felt-Needs) การพัฒนาชุมชนต้องให้ประชาชนและองค์กรประชาชนคิดและตัดสินใจบนพื้นฐานความต้องการของชุมชนเองเพื่อให้เกิดความคิดที่ว่างานเป็นของประชาชนและจะช่วยกันดูแลรักษาต่อไป

7. การใช้ทรัพยากรในชุมชน (Community Natural Resources Utiliz) ผลประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนโดยย่อมเกิดขึ้นแก่ชุมชนนั้น จึงต้องใช้ทรัพยากรต่างๆ ของชุมชนเช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ พืช สัตว์ และทรัพยากรต่างๆ ไม่พึ่งพาชุมชนอื่นๆ ในการพัฒนาชุมชนของตนเอง เพราะแต่ละชุมชนต่างก็มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเช่นเดียวกัน

8. ขีดความสามารถของชุมชนและรัฐบาล (Community and Coverment Capacir) การพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นให้ดำเนินการโดยคนและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญเพราะรัฐบาลมีขีดความสามารถจำกัด ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณและระบบการบริหารส่วนชุมชนก็มีขีดจำกัดในเรื่องความไม่พร้อมของคนและทรัพยากรที่ใช้ในการพัฒนาไม่เพียงพอ ดังนั้น การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของชุมชนและรัฐบาล กล่าวคือ ชุมชนที่มีความพร้อมมากก็พึ่งตนเองให้มาก ชุมชนที่มีความพร้อมน้อย รัฐก็ให้การสนับสนุนมากขึ้น ขีดความสามารถของชุมชนและรัฐจะต้องได้สัดส่วนและสอดคล้องซึ่งกันและกัน

9. การร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน (Co-Operations Between Government with People) การพัฒนาชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ต้องเกิดจากการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลและประชาชนไม่ปล่อยให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดรับผิดชอบเพียงฝ่ายเดียว เพราะทั้งรัฐบาลและประชาชนในชุมชนต่างก็มีข้อจำกัด ไม่สามารถดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพได้เต็มที่ดังกล่าวนำมาแล้ว การร่วมมือระหว่างรัฐบาลและประชาชนนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการช่วยเหลือตัวเอง การใช้ทรัพยากรในชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน

10. การพัฒนาแบบบูรณาการ (Integrated Development) การพัฒนาชุมชนต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กันหลายๆ ด้าน จะมุ่งเพียงด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้เพราะกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนมีหลายกิจกรรม การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ต้องสอดคล้องและเป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อการประหยัดแรงงาน งบประมาณ และเวลาที่ใช้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องประสานงานกับคน หน่วยงาน องค์กรต่างๆ และงบประมาณจึงจะประสบความสำเร็จ

11. ความสมดุลในการพัฒนา (Development as Equality) การพัฒนาชุมชนต้องดำเนินการไปพร้อมกันทุกด้าน ไม่มุ่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะเพราะทุกกิจกรรมมีความเกี่ยวข้อง กันอย่างใกล้ชิด จึงต้องคำนึงถึงความสมดุลในการพัฒนาด้วย เช่น ความสมดุลระหว่างการพัฒนาคนกับสิ่งแวดล้อม ความสมดุลระหว่างสิ่งที่เป็รปธรรมกับนามธรรม ความสมดุลระหว่างการพัฒนาวัตถุกับการพัฒนาจิตใจของคน ความสมดุลระหว่างเพศและวัย ความสมดุลระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับภูมิปัญญาสากล เป็นต้น

12. การพัฒนาชุมชนเป็นการศึกษาภาคชีวิต (Lifelong Education) คือมีลักษณะเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยอย่างต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิตเป็นการให้การศึกษาที่เน้นให้รู้จักตัวเอง รู้จักโลก และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับสรรพสิ่งทั้งที่เป็นมนุษย์ ธรรมชาติ หรือสิ่งเหนือธรรมชาติ อันก่อให้เกิดปัญหา เพื่อปรับสภาพความเป็นอยู่ให้สอดคล้องสมดุล การศึกษาภาคชีวิตเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ซึ่งจะทำให้มีความสามารถปรับตัวอยู่ในชุมชนและสังคมได้อย่างเป็นสุขตามอัตภาพ

13. การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ วิธีการ โครงการ และขบวนการซึ่งเป็นแนวคิดของแซนเดอร์ส (Sanders, 1958 : 1-12) ซึ่งได้อธิบายการพัฒนา ชุมชนที่เป็นกระบวนการ วิธีการ โครงการ และขบวนการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ 1) การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ (Process) คือ มีการดำเนินงานสัมพันธ์กันอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่องกันเป็นลำดับ จะขาดขั้นตอนใดตอนหนึ่งไม่ได้ 2) การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการ (Method) เพื่อพัฒนาคน กลุ่มและองค์กร ด้วยการให้การศึกษาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม จึงต้องกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงานให้ชัดเจน 3) การพัฒนาชุมชนเป็นโครงการ (Program) คือ มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า โดยเน้นความคิดริเริ่มของชุมชน การสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การสนับสนุนจากรัฐบาล และการประสานงานระหว่างบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น 4) การพัฒนาชุมชนเป็นขบวนการทางสังคม (Social Movement) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการ

เคลื่อนไหว กระตุ้น จูงใจ และรณรงค์ อันก่อให้เกิดพฤติกรรมความร่วมมือของบุคคลในชุมชน การพัฒนาชุมชนจึงต้องใช้แรงจูงใจกระตุ้นเร้าให้ประชาชนมีความตื่นตัว เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ไม่เฉื่อยชา หรือท้อถอย แต่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งการพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ

กล่าวได้ว่า "การพัฒนาชุมชน" จึงเป็นการเปลี่ยนแปลง การสร้างสรรค์ ปรับปรุงอย่างมีกระบวนการ (Process) และเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีโครงสร้างและแบบแผน (Planned and Structured Change) หรือมีการกำหนดทิศทางเป้าหมายที่แน่นอน (Ultimate Goal) ที่อาจเป็นไปได้ทั้งการกระทำของภาครัฐและภาคเอกชน หรือเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชน ทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ให้ดีขึ้น เช่น เศรษฐกิจ การศึกษาเรียนรู้ สุขภาพอนามัย วัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้มีความสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ ในขณะเดียวกันยังอาจหมายถึงการเรียนรู้และการธำรงไว้ซึ่งทุนทางสังคม (Social Capital) ที่ชุมชนมีมาแต่ดั้งเดิม คือ ภูมิปัญญาระบบนิเวศ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมประเพณี ขนบธรรมเนียม ขาดิพนธ์ ศาสนา และภาษาอีกด้วย

วิธีการพัฒนาชุมชน

เป้าหมายสูงสุด (ultimate goal) ของการพัฒนาชุมชน คือ การมุ่งให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ (self-help, self-reliance) (ณัฐนรี ศรีทอง, 2552 : 184) ซึ่งในการส่งเสริม และสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนพึ่งตนเองได้ตามเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชนในมิติกระบวนการนั้น ทำได้ 2 วิธี ได้แก่

1. วิธีการให้การศึกษาเพื่อการพัฒนาประชาชน เป็นวิธีการพัฒนาชุมชนที่มุ่งเน้นให้ประชาชนเกิดกระบวนการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (learning by doing) โดยเริ่มจากการให้การศึกษาแก่ชุมชน (community education) เพื่อเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน เกิดการเรียนรู้สภาพของชุมชนร่วมกัน ร่วมกันศึกษาปัญหาและความต้องการที่แท้จริง (real needs) ร่วมกำหนดแนวทางและวิธีการในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองโดยผ่านขั้นตอนของการมีส่วนร่วม (participation) ในทุกขั้นตอน กระบวนการให้การศึกษาแก่ประชาชนในชุมชน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ช่วยดึงพลังที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัวของประชาชนออกมาใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งการให้การศึกษาแก่ประชาชน มีทั้งแบบไม่มีรูปแบบ (non-direct education) ที่ใช้วิธีการร่วมปรึกษาหารือกัน เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน นอกจากนี้แล้วยังมีการให้การศึกษาแก่ประชาชนแบบมีรูปแบบ (direct education) ซึ่งเป็นการจัดอบรม สัมมนาเชิงปฏิบัติการในระยะเวลาสั้นๆ ในเรื่องที่ประชาชนสนใจ และเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพแก่ประชาชนในระยะเวลา 1-2 วัน และมีการบรรยาย อภิปราย และปฏิบัติการที่ชัดเจน รวมถึงการให้การศึกษาแก่ประชาชนแบบตลอดชีวิต (informal education) เพื่อก่อให้ประชาชนในชุมชนมีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เช่นการให้ข้อมูล ข่าวสารที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง และเป็นปัจจุบันจากเสียงตามสายในชุมชน เพื่อให้ประชาชนใน

ชุมชนได้รับรู้สิ่งใหม่ๆ ที่เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพสามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2531 : 79) ฉะนั้นสำหรับวิธีการให้การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ใช้ในชุมชนส่วนใหญ่เป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนแบบตลอดชีวิต (informal education) เป็นสำคัญ โดยเน้นการให้ข้อมูล ข่าวสารการให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการฝึกทักษะระยะสั้น ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนที่อยู่ในชุมชนส่วนใหญ่มีอายุมากแล้ว พันธะการศึกษาในระบบและที่สำคัญประชาชนกลุ่มดังกล่าว จำเป็นต้องประกอบอาชีพหารายได้เลี้ยงตนเอง และครอบครัว ฉะนั้น การให้การศึกษาเพื่อการพัฒนาแก่ประชาชน จึงจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาสั้น และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง (learning by doing) เป็นสำคัญ

2. วิธีการรวมกลุ่ม และพัฒนากลุ่มประชาชน การรวมกลุ่มและการพัฒนากลุ่มประชาชน เปรียบได้เป็นสถานที่ฝึกการปกครองในระบอบประชาธิปไตยขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชน (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2531 : 7) เนื่องจากประชาชนซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีการพบปะ พูดคุยกัน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยน วัสดุอุปกรณ์ในรูปแบบของเครือข่าย ซึ่งส่งผลให้เกิดเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันวิธีการรวมกลุ่ม และพัฒนากลุ่มประชาชนในงานพัฒนาชุมชน มี 3 ขั้นตอน (นำชัย ทนผล, ม.ป.พ. : 190-191) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรวมกลุ่มประชาชน ซึ่งจำเป็นต้องมีผู้นำกลุ่มที่มีความมุ่งมั่น มีความรอบรู้ มีประสบการณ์ และมีทักษะ ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อการทำงานในรูปของกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 2 การบริหารกลุ่มประชาชน จำเป็นต้องมีระเบียบข้อบังคับกลุ่มที่ได้จากการประชุมสมาชิกกลุ่ม และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ และมีการถือปฏิบัติร่วมกันด้วยความเต็มใจ วัตถุประสงค์ของกลุ่มมีความชัดเจน สามารถตอบสนองต่อความต้องการส่วนใหญ่ของสมาชิกกลุ่มอย่างทั่วถึง มีการประชุมสมาชิกกลุ่มเป็นประจำ มีกิจกรรมกลุ่มที่มีความหลากหลายในการพัฒนาความสามารถของสมาชิกกลุ่มอย่างทั่วถึง และมีการแบ่งปันผลประโยชน์จากการรวมกลุ่มให้แก่สมาชิกกลุ่มอย่างเป็นธรรม

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนากลุ่มประชาชนขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของสมาชิกกลุ่มที่มีความราบรื่น สมาชิกกลุ่มมีความพึงพอใจต่อผลตอบแทนที่ได้รับ หรือผลประโยชน์จากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม การทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันมีความประหยัดได้ผลประโยชน์ สมาชิกการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ช่วยพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ ทำให้มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน ช่วยประชาสัมพันธ์ผลงานของกลุ่ม และมีจำนวนสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ฉะนั้นการพัฒนาชุมชนมีวิธีการพัฒนาชุมชนที่สำคัญ 2 วิธีการ ได้แก่ วิธีการให้การศึกษาเพื่อการพัฒนาประชาชน และวิธีการรวมกลุ่มและพัฒนากลุ่มประชาชน ซึ่งทั้ง 2 วิธีการ ถือว่าเป็นเครื่องมือ (means) เพื่อช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนพึ่งตนเองได้ (self-help, self-reliance) อย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุด (ultimate goal) ของการพัฒนาชุมชนในมิติกระบวนการ (process) ได้อย่างแท้จริง

กระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนแบบพึ่งพาตนเอง

กระบวนการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งเป็นกระบวนการพัฒนาความคิด จิตสำนึก และความตระหนักรู้ของผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชนถึงศักดิ์ศรีของตนเอง ความสามารถของตนเองในการคิด ปฏิบัติ การตัดสินใจ อย่างเป็นอิสระที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองในการจัดการตนเองให้มีสภาพที่ดีขึ้น แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและชุมชนให้หมดไปหรือน้อยลง โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม (Participation) ในการกระทำกิจกรรมต่างๆ ที่มีความหลากหลายในชุมชน เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน นำไปสู่การทำการกิจกรรมอื่นๆ ต่อไปชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจะมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่างๆ เช่น มิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางการเมืองการปกครอง มิติทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้น อาจพัฒนาความเข้มแข็งได้เพียงบางมิติเท่านั้น เนื่องจากเงื่อนไขและกระบวนการนำไปสู่ความเข้มแข็งในแต่ละมิติของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน ซึ่งประเวศ วะสี (2537 : 136) อธิบายว่า ก่อนเริ่มกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนนั้นควรส่งเสริมให้ประชาชนซึ่งเป็นสมาชิกของชุมชน มีลักษณะ ดังนี้

1. จิตใจที่มีธรรมะ ขยันหมั่นเพียร และสันโดษ
2. แบบแผนการผลิตแบบยังชีพ ทำการเกษตรแบบผสมผสาน
3. เสริมสร้างความสมดุลทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
4. พึ่งตนเองในด้านเศรษฐกิจชุมชน ลดการพึ่งพิงภายนอกชุมชน
5. มีวิถีชีวิต สถาบันบ้าน วัด โรงเรียน และวัฒนธรรมชุมชนแบบช่วยเหลือ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเป็นฐานรองรับการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพร้อมกันทุกด้าน ทั้งนี้มีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ดังนี้ 1) การส่งเสริมกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤตโดยพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนรวมกลุ่ม รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปรับวิถีคิด และวิธีการทำงานของบุคลากรของภาครัฐจากการเป็นผู้สั่งการมาเป็นผู้สนับสนุนในการจัดการ และแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง 2) การส่งเสริมการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย กระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนให้มีการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคม และสวัสดิภาพของชุมชน การฟื้นฟูอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน การค้นหาศักยภาพ และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนการจัดทำแผนความต้องการของชุมชน รวมทั้งการประชาคมภายในชุมชนและการสร้างเครือข่ายของชุมชน

ในการการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน เป็นการสร้างพลังชุมชน (Community empowerment) เป็นระบบคุณค่าและเป็นกระบวนการขับเคลื่อนทางสังคมที่ส่งเสริมให้บุคคลและชุมชนนำศักยภาพของตนเอง และภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน การเสริมสร้างพลังชุมชนให้เข้มแข็งและ

การเตรียมประชาชนให้มีความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านจิตใจ เศรษฐกิจสังคม สุขภาพ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง และสานต่อความเป็นเครือข่ายความร่วมมือหัวใจของการสร้างพลังชุมชน คือ กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยชุมชนและภาคีการพัฒนาเรียนรู้ด้วยกันก่อให้เกิดการเรียนรู้ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ เจตคติ และเกิดทักษะในการพัฒนาชุมชน และเกิดโครงสร้างใหม่ในสังคม หรือชุมชนเพื่อการจัดการซึ่งประกอบด้วย การวางแผนปฏิบัติ การกำกับประเมินผล และการตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขมุ่งสู่เป้าหมายเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ และชุมชนเข้มแข็ง การส่งเสริมบทบาทของคนให้เรียนรู้การพึ่งตนเองและการสร้างพลังชุมชนให้เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและลงมือปฏิบัติในทุกระดับนำไปสู่การบูรณาการและการสร้างความสมดุลของการพัฒนาในระดับบุคคล เชื่อมโยงถึงการมีครอบครัวอบอุ่นสร้างกลุ่มให้มีพลังเข้มแข็งเพื่อพัฒนาสังคมเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนโดยมีขั้นตอนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน (โกวิทย์ พวงงาม, 2562 : 225-226) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมคนในชุมชน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาให้เป็นผู้มีจิตสำนึก มีความรู้ ความเข้าใจ ในการกำหนดประเด็นปัญหา การพัฒนาทางเลือก เพื่อดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ การพัฒนาวิสัยทัศน์ การถ่ายทอดความรู้ โดยเน้นที่ผู้นำชุมชนซึ่งเป็นแกนนำของชุมชนเป็นสำคัญ ซึ่งผู้นำชุมชนควรมีลักษณะที่สำคัญ ได้แก่

1. เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้ลึก รู้กว้าง รู้ไกล สามารถนำเสนอทางเลือกในการพัฒนาได้
2. เป็นผู้มีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา และวางแผนแก้ไขปัญหทั้งในระยะสั้นและระยะยาวได้ มีความคิดรอบด้านและบูรณาการไปสู่การปฏิบัติได้
3. เป็นผู้มีความสามารถในการจดจำ ใฝ่รู้ มีการจัดระบบการเรียนรู้ และแสวงหาความรู้ที่ดี
4. เป็นผู้มีความสามารถในการบริหารจัดการ และการประสานงานกับผู้อื่น
5. เป็นผู้มีความตั้งใจจริง มีความเสียสละ เพื่อส่วนรวม
6. เป็นผู้มีความสามารถในการพูดโน้มน้าวให้ผู้อื่นทำงานได้ และมีความสามารถสูงในการนำเสนอทางเลือกในการแก้ปัญหา และในการพัฒนาชุมชนที่มีความหลากหลาย
7. เป็นผู้มีความเข้าใจชีวิต เข้าใจโลก เข้าใจธรรม และรู้เท่าทันต่อสถานการณ์ภายนอกชุมชน
8. เป็นผู้มีความสามารถในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ควบคุมตนเองได้ และยอมรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ด้วยใจที่เป็นธรรม
9. เป็นผู้ได้รับการยอมรับจากประชาชนในชุมชน
10. เป็นผู้มีความอดทนอดกลั้น เชื้อมั่น และยึดมั่นในหลักการ

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดประเด็นปัญหาของชุมชนและการพัฒนาทางเลือก เพื่อดำเนินกิจกรรมโดยเน้นกระบวนการดังนี้

1. กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน โดยให้ความสำคัญเรื่องการมีส่วนร่วม และทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนา
2. การพัฒนาทางเลือกเพื่อดำเนินกิจกรรม โดยการพบปะพูดคุย การรวมกลุ่มสนใจและการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชนในกรณีที่เป็นปัญหา และกรณีที่มีความสนใจร่วมกันของประชาชนในชุมชน ทำให้มีการรวมพลัง มีการจัดกิจกรรมร่วมกันภายใต้ความสัมพันธ์ในแนวราบ เรียนรู้ สรุบทบทเรียนร่วมกัน และพัฒนาไปเป็นเครือข่ายความร่วมมือโดยการวิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง 7 ประการ ได้แก่

1. โครงสร้างทางสังคมแบบแนวนอน ซึ่งประชาชนแต่ละคนมีความเท่าเทียมกัน ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างกว้างขวาง
2. มีระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง แบ่งออกได้ 3 ด้าน คือ ด้านการผลิต ด้านการบริโภค และด้านการสะสมและกระจายส่วนเกิน ประชาชนมีสิทธิ์และอำนาจในการเข้าถึงและจัดการทรัพยากร มีรูปแบบการผลิตที่ตอบสนองความต้องการของคนเป็นหลัก เน้นการพออยู่พอกิน ไม่ทำลายธรรมชาติ มีการแบ่งปัน ทำบุญ และชำระภาษี
3. มีค่านิยมตามหลักธรรมของศาสนา มีอุดมการณ์ในการใช้ชีวิต มีความเชื่อมั่นเรื่องการกระทำ ความดี มีความเคารพธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
4. มีกระบวนการเรียนรู้เพื่อชีวิต การสืบสาน ภูมิปัญญาดั้งเดิมจากครอบครัว วัด สถานประกอบการ โดยสังเกต ฟัง ถาม ทดลองทำ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่นำมาปฏิบัติจริง
5. มีกลุ่มผู้นำตามธรรมชาติอย่างหลากหลายตามกิจกรรมที่เกิดขึ้น และมีการทำงานในรูปแบบการปรึกษาหารือ แสวงหาความร่วมมือในการแก้ปัญหา
6. มีระบบความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน มีระบบความมั่นคง และสวัสดิการชุมชน สมาชิกในชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ผ่านระบบครอบครัว เครือญาติเพื่อนฝูง มีกฎเกณฑ์ แบบแผนการดำเนินชีวิตร่วมกัน ความสัมพันธ์ของประชาชนแน่นแฟ้นและมีพลังในการจัดการ แก้ไขปัญหาได้ดี
7. ระบบการติดต่อสื่อสารที่ต่อเนื่อง ตลอดเวลา เช่น การผ่านสื่อทุกระบบ การพบปะในชีวิตประจำวัน และในการทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ปรึกษาหารือกัน เพื่อนำไปสู่การปรับตัวของชุมชนได้อย่างรวดเร็ว และทันเหตุการณ์

ขั้นตอนที่ 4 กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งผ่านกระบวนการร่วมมือของชุมชนชนโดยผ่านกิจกรรมหลัก คือ

1. กระบวนการพัฒนาศักยภาพของประชาชนเพื่อให้มีความสามารถเผชิญปัญหาวิกฤต ด้วยการรวมกลุ่มกิจกรรม ให้มีความสำคัญต่อการปรับวิธีคิด วิธีการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลภายนอกชุมชน จากการเป็นผู้สั่งการเป็นผู้สนับสนุนในการจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชน

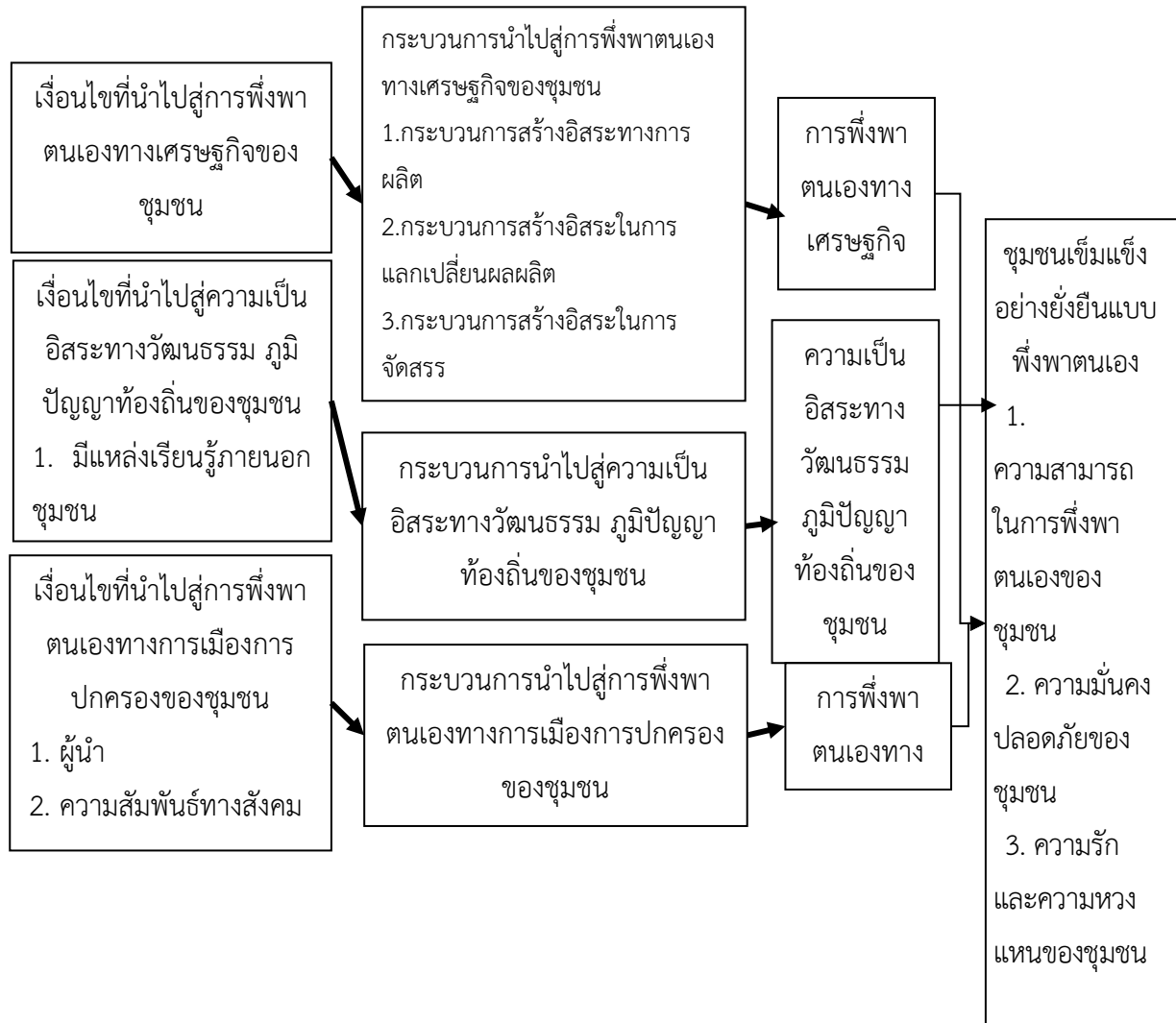
2. ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคมและสวัสดิภาพของชุมชน การฟื้นฟู อนุรักษ์และจัดการทรัพยากร ธรรมชาติชุมชน การค้นหาศักยภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดทำแผนความต้องการของชุมชน และการสร้างประชาคมภายในชุมชน และการสร้างเครือข่ายของชุมชน

กล่าวได้ว่า การทำให้ชุมชนเกิดการรวมตัว เกิดกระบวนการเรียนรู้ และเกิดเครือข่ายการเรียนรู้ขึ้นเพื่อการพึ่งพากันในชุมชนและการแลกเปลี่ยนกับชุมชนอื่น สรุปได้ 3 ประเด็น ดังนี้ 1) คน มีผู้นำที่มีความคิดก้าวหน้า ผู้นำที่มีจิตสาธารณะอยากทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนและในการมีส่วนร่วมไม่มีเฉพาะผู้นำอย่างเป็นทางการเท่านั้น 2) ความรู้ ต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้อยู่หลายด้าน สามารถนำเอาศักยภาพ และภูมิความรู้จากบุคคลเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ก็จะบังเกิดผลของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในชุมชนได้เป็นอย่างดี 3) ทรัพยากร ในแต่ละชุมชนมีทรัพยากรต่างๆ อยู่ อย่างน้อยก็เป็นทรัพยากรที่ทำให้ชุมชนนั้นๆ ดำรงอยู่ และมีวิถีชีวิตเพื่อความอยู่รอดของตนได้ จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมบทบาทของคนในชุมชนให้เรียนรู้การพึ่งตนเอง และการสร้างพลังชุมชนให้เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และลงมือปฏิบัติในทุกระดับนำไปสู่การบูรณาการ และการสร้างความสมดุลของการพัฒนาระดับบุคคลเชื่อมโยงถึงการมีครอบครัวที่อบอุ่น โดยนำความรู้และทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ในการสร้างกลุ่มให้มีพลังเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และประเทศชาติมั่นคง ทั้งนี้การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจะให้ความสำคัญกับประชาธิปไตยในการดำเนินงานโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางให้ประชาชนมีสิทธิ อิสระภาพ เสรีภาพ และความเสมอภาคในการดำรงชีวิต เพราะการทำให้ประชาชนเข้มแข็ง และช่วยตัวเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาอำนาจรัฐมากนัก เป็นการสนับสนุนให้ประชาชนเป็นตัวของตัวเอง และสามารถปกครองตัวเองได้ มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเท่าเทียมกัน และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเท่าเทียมกัน

สรุป

ปัจจุบันความเข้มแข็งของชุมชนได้ถูกกล่าวถึงในฐานะที่เป็น "ทางเลือก" ที่สำคัญของการพัฒนาครอบครัวเกษตรกรซึ่งได้รับผลกระทบจากกระบวนการพัฒนาที่เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มใช้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 1 คือ ชุมชนชนบทส่วนใหญ่ของประเทศกำลังอยู่ในภาวะอ่อนแอคนในชนบทจำนวนมากไม่ได้เป็นเจ้าของทรัพยากรในการผลิต ขาดอำนาจต่อรองในการขายสินค้าที่ผลิตได้ บางคนมีหนี้สินมากเกินกว่าความสามารถที่

จะชดใช้ได้ และการที่ประชาชนจำนวนมากฝากความหวังไว้กับโชคชะตา หวยเถื่อน การดื่มเหล้า และเสพยาเสพติด เป็นต้น จึงจำเป็นต้องสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ และพึ่งพิงกันได้ การที่ชุมชนจะเข้มแข็งได้นั้นมีองค์ประกอบหลายอย่าง ได้แก่ การที่บุคคลหลากหลายรวมตัวกันเป็นกลุ่ม องค์การชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีเป้าหมายร่วมกัน ยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยผลประโยชน์สาธารณะของสมาชิก มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเองและเอื้ออาทรต่อท้องถิ่น รักชุมชน มีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพมีการเรียนรู้เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายเป็นแนวราบ มีการติดต่อสื่อสาร จัดกิจกรรมสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีการบริหารงานที่หลากหลาย และมีผู้นำที่เข้มแข็ง ดังนั้น การจะพัฒนาศักยภาพชุมชนใดให้มีความเข้มแข็ง และยืนหยัดอยู่ด้วยการพึ่งตนเองได้ ย่อมต้องมองถึงศักยภาพในด้านต่างๆ ดังกล่าวมาแล้ว ก็จะช่วยให้ชุมชนเหล่านั้นมีจุดเริ่มต้นของการพัฒนาชุมชนที่ไม่ใช่เริ่มตั้งแต่ศูนย์ คือ ไม่มีอะไรเลย มาสู่กระบวนการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะนำชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืนความเข้มแข็งของชุมชน จะมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์กรประชาชนที่มีความเข้มแข็งซึ่งการมีองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง ต้องเตรียมคนและชุมชนด้วยการเสริมสร้างเพื่อเป็นฐานรองรับการแก้ปัญหาและการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพร้อมกันทุกด้าน โดยมีหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคีการพัฒนาทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ผนึกกำลังดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในการแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง โดยการกระตุ้น และสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม สร้างสถานการณ์ให้ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และมีการเรียนรู้ เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนผู้เขียนข้อสรุปกระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนแบบพึ่งพาตนเองได้ดังภาพ

แผนภาพ 1 กระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนแบบพึ่งพาตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท พวงงาม. (2562). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: ธรรมสาร.
- ชาติชาย ณ เชียงใหม่. (2542). *ชุมชนโลกาภิวัตน์ที่แห่งใหม่ : กระบวนทัศน์ และการจัดการพัฒนาตามแนวทฤษฎีใหม่*. กรุงเทพมหานคร: ศรีสยามพริ้นแพนด์แพคท์.
- ชาติชาย ณ เชียงใหม่. (2543). *การบริหารการพัฒนาชนบทเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : 21 เซ็นจูรี.
- ณัฐนรี ศรีทอง. (2552). *การเพิ่มศักยภาพภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์
- นำชัย ทนผล. (ม.ป.พ.). *พัฒนาชุมชน หลักการและยุทธวิธี*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ประเวศ วะสี. (2541). *เศรษฐกิจชุมชน ทางเลือกเพื่อทางรอดสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พรินต์ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอู่). (2548). *นวัตกรรมการเรียนรู้ : คน ชุมชน และการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทยออฟเซต.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2531). *หลักการพัฒนาชุมชน : การพัฒนาชุมชนประยุกต์*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- เสรี พงศ์พิศ. (2536). *ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พรินต์ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- Sanders, I.T. (1958). *The Community: An Introduction to a Social System*. New York : The Ronald Press.

คหกรรมศาสตร์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ Home Economics and Quality of Life Development of the Elderly

กนกวรรณ ทองดำสิง

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Kanakvan Thongtumluing
Ramkhamhaeng University, Thailand
E-mail : kanakvan.26@gmail.com

บทคัดย่อ

จากสัดส่วนผู้สูงอายุของประเทศไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี 2548 กำลังจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ระดับสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2564 คาดว่า พ.ศ.2574 จะก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุระดับสุดยอด ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ เศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรวม โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ควรพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นภาระผู้อื่น ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น สังคมและประเทศชาติได้

คหกรรมศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ช่วยเหลือหลอมให้ทรัพยากรบุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งในการดำรงชีวิต นำความรู้ความสามารถไปพัฒนากิจกรรมอย่างบูรณาการทั้งวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ โดยเฉพาะบทบาทพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ เช่น ปัจจัยด้านการศึกษาตลอดชีวิต ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยเกี่ยวกับสังคม การสร้างค่านิยมให้ผู้สูงอายุภูมิใจในตนเอง สร้างภาพพจน์ด้านบวก รู้วิธีปฏิบัติตนด้านรักษาสุขภาพ การบรรลุลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ที่ทำให้ชีวิตมีความสุขสมบูรณ์

คหกรรมศาสตร์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยกิจกรรมได้หลายรูปแบบหรือการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับเพศ วัย ความสนใจ มีจุดมุ่งหมายให้เกิดความพึงพอใจทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจ บนพื้นฐานทฤษฎีทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: คหกรรมศาสตร์; คุณภาพชีวิต; ผู้สูงอายุ

Abstracts

From the proportion of the elderly in Thailand, the trend is rising rapidly. Step into the aging society since 2005, going to enter the elderly society. Complete levels in the year . Fri .2564 estimated that up .Prof. 2574 will be stepping into an aging society, superb. Which affects the development of the country, economy, quality of life of the people as a whole Especially the elderly Should develop the quality of life to be able to be self-reliant Do not burden others Make oneself beneficial to others Society and the nation.

* วันที่รับบทความ: 5 สิงหาคม 2564; วันแก้ไขบทความ 14 สิงหาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 16 สิงหาคม 2564

Received: August 5, 2021; Revised: August 14, 2021; Accepted: August 16, 2021

Home economics is a science that helps to shape human resources with a good quality of life both in their lives, apply knowledge and abilities to develop activities that intergrate both science and liberal arts. This includes factors such as lifelong education factors, economic factors, social factors, creating values for the elderly to be proud of themselves, create a positive image, Know how to maintain health and well-being Achieving the human needs sequence that makes life happy.

Home economics, improving the quality of life for the elderly with a variety of activities or trainings to develop a career that is suitable for gender, age, and interests. The aim is to achieve physical, emotional, social and mental satisfaction based on social theories related to the elderly.

Keywords: Home economics; Quality of Life; Elderly

บทนำ

จากคำกล่าวที่ว่า “วิถีชีวิตของผู้สูงอายุ” ผู้สูงอายุจะหวังพึ่งลูกหลานในยามแก่เฒ่าวันมีแต่จะล้ามเหลว ผู้สูงอายุต้องหันมาช่วยเหลือพึ่งตนเองให้ได้ ตามอุดมการณ์ของชาติที่พยายามสร้างกระบวนการพัฒนาทุกระดับ ให้เห็นทิศทางไปสู่การมีชีวิตที่ปกติสุข ให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี (Good Quality of Life) ภายใต้หลักการพึ่งพาตนเอง

การพัฒนาประเทศ จะก้าวหน้าไปได้อย่างดีหรือรวดเร็วมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญคือคุณภาพของประชากรและเครื่องมือสำคัญของแต่ละสังคมที่มีบทบาททำให้ประชากรมีคุณค่าต่อการพัฒนาหรือการศึกษา ถึงแม้ปัญหามาจากนานาประการทั้งการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจะพึงแต่การศึกษาเพียงอย่างเดียวมิได้ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างเข้าสนับสนุน แต่การศึกษาก็ยังเป็นตัวประกอบสำคัญที่ชี้ให้เห็นสมมติฐานของปัญหา แนวทางและวิธีการดำเนินการแก้ไข การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในด้านการพัฒนาตลอดทุกขั้นตอน ทั้งการกระตุ้นให้เห็นปัญหาที่ต้องแก้ไข การให้ความรู้และทักษะซึ่งจำเป็นต่อการแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นรากฐานของการชี้วัดการพัฒนาศักยภาพและความสามารถด้านต่างๆ ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ รวมทั้งรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในยุคความก้าวหน้าของข้อมูลข่าวสารได้อย่างยั่งยืน (พรรณอร อุซุภาพ, 2561 : 2) การศึกษาหรือการเรียนรู้ไม่ว่าที่ไหน เมื่อไหร่ หรือด้วยวิธีการใด ย่อมเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning) ควรเป็นกระบวนการที่สืบเนื่องติดต่อดังแต่วัยแรกสุดของการเป็นทารกจนถึงวัยชรา และอาศัยวิธีการแหล่งเรียนรู้ต่างๆ กัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของแต่ละกลุ่มบุคคล (Philip Combs and Manzoor Ahmed, 1974 : 23)

จากการศึกษารายงานการวิจัยที่สนับสนุนและชี้ให้เห็นว่าคหกรรมศาสตร์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีกิจกรรมหลายรูปแบบที่เหมาะสมกับเพศ วัย ความสนใจ ความต้องการและโอกาส มีจุดมุ่งหมายให้เกิดความพึงพอใจทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจ บนพื้นฐานทฤษฎีทางสังคมของผู้สูงอายุ สกิดพงษ์ มั่นหล้า (2553 : 78) รายงานว่า ผู้สูงอายุสนใจการทำดอกไม้ประดิษฐ์ จิราพัทธ์ แก้วศรีทอง (2555 : 69-80)

พบว่า ผู้สูงอายุสนใจศิลปประติมากรรม เป็นการฝึกเป็นอาชีพ เสริมศักยภาพทำให้ผู้สูงอายุภาคภูมิใจในตนเอง มองเห็นคุณค่าในชีวิต และภาวนิ ศิริโรจน์ (2559 : 83-96) พบว่า งานศิลปะประติมากรรม เป็นงานอดิเรกที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ สามารถสร้างความเพลิดเพลิน ช่วยส่งเสริมให้สุขภาพกายดี สุขภาพจิตดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย

ผลกระทบต่อผู้สูงอายุ

สมัยโบราณการศึกษายังไม่แพร่หลาย คนอ่อนวัยจะศึกษาหาความรู้แขนงหนึ่งแขนงใด ต้องอาศัยผู้สูงวัยแนะนำสั่งสอน หรือผู้สูงอายุเป็นที่เคารพนับถือยกย่องสรรเสริญจากผู้อ่อนวัยว่าเป็น “ปูชนียบุคคล” ปัญหาผู้สูงอายุกับผู้อ่อนวัยมีน้อยมาก ยิ่งเป็นบุตรหลานด้วยแล้วแทบไม่มีเลย

สำหรับประเทศไทยปัจจุบัน การศึกษาแพร่หลายมากขึ้น คนไทยได้รับการศึกษามากขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้รับปริญญาเรียนมาสูงๆ มีแขนงวิชาการต่างๆ มากขึ้น ประกอบกับวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาผสม ซ้ำยังนำเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาปรับเปลี่ยนใช้แทนวัฒนธรรมเดิมของไทย ค่านิยมของสังคมจึงเปลี่ยนไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง ผู้สูงอายุที่เคยได้รับการยกย่องว่าเป็นคนโดดเด่น ค่อยๆ ด้อยค่าลงตามลำดับ จนเกิดปัญหาในทางสังคม และปัญหานี้ๆ ค่อยๆทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ (นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์, 2543 : 152)

เมื่อพิจารณาแนวโน้มของประเทศไทยในอนาคต สัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ด้วยความเจริญทางการแพทย์ เทคโนโลยี และความก้าวหน้าทางด้านสาธารณสุข ประกอบกับการศึกษาดีขึ้น ทำให้คนไทยมีสุขภาพดีขึ้น อายุยืนยาวขึ้น จากจำนวนประชากรวัยเด็กอายุ 0-5 ปี และ 6-24 ปี มีแนวโน้มลดลง วัยทำงานอายุ 25-59 ปี และวัยสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป แนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้อัตราการเป็นภาระของประชากร จากสัดส่วนของวัยทำงาน 100 คน ต้องรับภาระประชากรวัยสูงอายุจาก 9.7 ในปี 2523 เป็น 11.0 ในปี 2550 ในปี 2537 เพิ่มขึ้นจาก 6.8 เป็น 10.7 ในปี 2550 เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับวัยแรงงานที่เป็นกำลังสำคัญในการเลี้ยงดูผู้สูงอายุก็มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเช่นกัน แต่เพิ่มขึ้นค่อนข้างน้อย ทำให้อัตราการเป็นภาระของผู้สูงอายุจากปี 2537 เท่ากับ 10.7 ในปี 2545 เพิ่มขึ้นเป็น 14.3 และในปี 2550 เพิ่มขึ้นเป็น 16.0 แสดงว่าวัยแรงงาน 100 คน รับภาระเลี้ยงดูผู้สูงอายุ 16 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2551 : 4-12)

ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ พ.ศ. 2548 กำลังจะก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุระดับสมบูรณ์ใน พ.ศ. 2564 ผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด โดยคาดคิดไว้ใน พ.ศ. 2574 ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุระดับสุดยอด คือ มีผู้สูงอายุร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งย่อมจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจระยะยาว และคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรวม จากการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทยที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ทำงานแบบแยกส่วน ขาดบูรณาการ มีความซ้ำซ้อนทั้งในเชิงประเด็นและพื้นที่ หน่วยงานที่ดำเนินการด้านผู้สูงอายุ ได้แก่ กระทรวง

พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน เป็นต้น แต่การดำเนินที่เกี่ยวข้อกับผู้สูงอายุยังมีกฎหมายหรือระเบียบที่ยังไม่เอื้อต่อการดำเนินงาน ขาดฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่เข้ารับบริการของภาครัฐ จึงไม่สามารถแสดงให้เห็นผลการดำเนินงานในภาพรวมของประเทศ (สถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2560 : 21)

จากการติดตามประเมินผลแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ชี้ชัดเรื่องการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาผู้สูงอายุว่าบรรลุตัวชี้วัดและเป้าหมายเฉพาะเพียงบางส่วนเท่านั้น ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ยังเป็นความท้าทายที่ต้องเร่งรัดดำเนินการต่อไป และคณะรัฐมนตรีให้พิจารณาเห็นชอบประกาศ “สังคมผู้สูงอายุ” เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2561 ให้เป็นระเบียบวาระแห่งชาติ (คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553 : 54)

การศึกษาแบบใดที่เหมาะสมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ (Quality of Life) หรือคุณภาพชีวิตที่ดี (Good Quality of Life) คือสามารถพึ่งตนเองได้ ไม่เป็นภาระผู้อื่น ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น สังคมและประเทศชาติได้

การส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ได้รับสวัสดิการที่เหมาะสม การดูแลเอาใจใส่และความเคารพยกย่องจากลูกหลาน และสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติตามความสามารถและความเหมาะสม การส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาผู้สูงอายุจึงควรกระทำให้ผู้สูงอายุแก่อย่างมีคุณค่า ชราอย่างมีสุข การศึกษาสามารถเข้าไปมีบทบาทกับผู้สูงอายุได้ดี ทั้งนี้เพราะการศึกษาช่วยในการเตรียมตัวสำหรับผู้สูงอายุให้รู้จักการจัดการกับชีวิตในบั้นปลายของตนเอง (นริสรา วงศ์พนารักษ์ และสายสมร เถลยกิตติ, 2557 : 64-70)

การจัดการศึกษาทางคหกรรมศาสตร์ เป็นการจัดการศึกษาครอบคลุมให้แก่บุคคลทุกเพศทุกวัย สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะซึ่งเป็นวัยที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาวะต่างๆ ที่มีความยืดหยุ่นความสามารถและการศึกษานั้นจำเป็นต้องได้รับการต่อเนื่องกันเป็นลูกโซ่ตลอดเวลา ช่วงชีวิตหนึ่งไปยังอีกช่วงหนึ่ง และการศึกษาทางคหกรรมศาสตร์เน้นให้ความสำคัญแก่ครอบครัว ในฐานะที่เป็นหน่วยพื้นฐานของสังคมและเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ที่กระชับเพิ่มขึ้นทุกขณะระหว่างครอบครัว สังคมและเศรษฐกิจ สร้างดุลยภาพระหว่างค่านิยมทางเศรษฐกิจ ค่านิยมด้านการดูแลเอาใจใส่ต่อกัน พัฒนาความสามารถในการดำรงชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสมในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผลกระทบของเทคโนโลยีต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและครอบครัว (Thiele-Wittig, 1996 : 1-3) ซึ่งหมายรวมทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม เพื่อให้สมาชิกครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดี

องค์ความรู้ในคหกรรมศาสตร์ มีเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลโดยแท้จริงช่วยให้บรรลุความต้องการในชีวิตอย่างสมบูรณ์ ตั้งแต่ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ในกลุ่มวิทยาศาสตร์และศิลปะที่เกี่ยวข้องกับอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และครอบครัวสัมพันธ์ ครอบคลุม 5 ด้าน ดังนี้ (อุไร ต้นสกุล, 2544 : 12-14)

ด้านอาหารและโภชนาการ ช่วยให้เลือกซื้ออาหารที่มีคุณค่าและมีคุณภาพดีในราคาที่เหมาะสม ประกอบอาหารถูกหลักอนามัยตามหลักโภชนาการเหมาะสมกับผู้บริโภคในวัย สภาพร่างกายและจิตใจแตกต่างกัน

ด้านเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายและศิลปะสัมพันธ์ รู้วิธีการเลือกซื้อเสื้อผ้าที่เหมาะสมกับวัย กับการใช้สอยในสภาพดินฟ้าอากาศและกาลเทศะ

ด้านบ้านเครื่องเรือนเครื่องใช้ รู้จักจัดบ้านให้เหมาะสมกับวัย เป็นระเบียบ น่ายู่ เป็นสัดส่วน เลือกซื้อและจัดทำเครื่องเรือน เครื่องใช้ที่ช่วยอำนวยความสะดวก ประหยัดพลังงานและเวลาในการทำกิจกรรมของครอบครัว

ด้านทรัพยากรครอบครัวและเศรษฐกิจครอบครัว ช่วยให้มีความทักษะในการใช้ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรวัสดุ ทรัพยากรธรรมชาติ ที่ครอบครัวมีอยู่ในการทำงานบ้านและงานอื่น ๆ พร้อมทั้งการออมเพื่อความมั่นคงทางการเงินของครอบครัว

การศึกษาคหกรรมศาสตร์ จึงเป็นศูนย์รวมวิทยาการที่ส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นผู้ผลิต และผู้บริโภคที่มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของสมาชิกในครอบครัวอย่างพอเพียง เป็นปัจจัยขั้นแรกและปัจจัยสำคัญและความต้องการจำเป็นที่สุด ที่เกื้อหนุนให้มนุษย์บรรลุความต้องการระดับความสูง (อุไร ต้นสกุล, 2544 : 7)

คหกรรมศาสตร์มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

คหกรรมศาสตร์เป็นศาสตร์ที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ ตลอดจนทรัพยากรบุคคลภายในครอบครัว รวมถึงการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมในชุมชน ประเทศชาติ และโลกให้เหมาะสมต่อการดำรงชีวิต ดังนั้น คหกรรมศาสตร์จึงความสัมพันธ์กับพัฒนาการของคุณภาพชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิด ตลอดจนเติบโตและเข้าสู่บั้นปลายทางของชีวิต โดยปรารถนาที่จะมีชีวิต และใช้ชีวิตอย่างมีความสุข (Parker, 1990 : 14) และ Khaleel (2012 : 3) กล่าวสอดคล้องว่า คหกรรมศาสตร์มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตระดับบุคคล

คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาวะความพร้อมของผู้สูงอายุ ทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ รวมทั้งด้านอื่น ๆ อาหาร ที่อยู่อาศัย รายได้ ที่มีความเหมาะสมและเพียงพอที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข (วิโรจน์ เจริญลักษณ์ และ ศตพร เพียรวิมangsa, 2561 : 3144-3156)

แนวทางการปฏิบัติให้เกิดความสุข ต้องสร้างความสมดุลกันระหว่างร่างกายและจิตใจ เพราะเมื่อร่างกายมีการเคลื่อนไหวจิตใจก็จะรับรู้การกระทำนั้น ๆ เช่น เดิน วิ่ง หรือนอน ก็ตาม ความสมดุล ทางจิตใจ เป็นความสามารถของบุคคลที่จะรักษาระดับจิตใจให้มีความสุข เช่น ไม่โกรธ เกลียด อิจฉา หรือดีใจ อยู่ใน ความพอดีพอเหมาะหรือสภาวะของจิตเป็นกลาง เข้าใจสภาพความเป็นจริงของชีวิต มีจิตใจที่สะอาดสงบ และ สว่าง สามารถใช้ความคิด รู้จักใช้ปัญญาอย่างมีเหตุมีผล สามารถดำรงชีวิตอยู่ โดยมีความสัมพันธ์ถูกต้อง กลมกลืนกับเพื่อนร่วมโลก มีการกระทำใดๆ ด้วยความสำนึกเพื่อคนรอบข้างเพื่อส่วนร่วม (นริสา วงศ์พนารักษ์ และ สายสมร เฉลยกิตติ, 2557 : 64-70)

คหกรรมศาสตร์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยหลายๆ ด้าน เช่น ปัจจัย ด้านการศึกษาที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เพื่อการเพิ่มพูนรายได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ พึ่งพาตนเองได้ ปัจจัยเกี่ยวกับสังคม การสร้างค่านิยมให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง สามารถสร้างผลผลิต ขึ้นมาใช้เองได้ กระตุ้นให้ตื่นตัว ขยันอดทน ลดความเหนื่อยซ้ำ สร้างภาพพจน์ของตัวเองด้านบวก มีความ เชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้น ชีวิตก็มีความสุขมากขึ้น สามารถสังเกตเห็นได้จาก รูปร่าง ท่าทาง บุคลิกภาพ รอยยิ้ม คำพูด ฯลฯ

ผู้สูงอายุที่มีความสุขมาก ๆ แล้ว ยังสามารถแบ่งปันความสุขให้กับคนรอบข้างได้อีก ชีวิตจะเรียบง่าย ขึ้น ผู้อื่นก็สามารถเข้าใจและมีความสุขที่ได้อยู่ใกล้ชิด มักจะเป็นผู้ที่หาความสุขให้แก่ชีวิตตนเองได้โดยง่าย ส่วนใหญ่จะมีลักษณะคล้ายคลึงกันดังนี้ (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2553 : 12)

- มีอารมณ์ดี หัวเราะง่าย มองโลกมองชีวิตในแง่บวก
- ใช้คำพูดที่ง่าย สั้น ชัดเจน ไม่อ้อมค้อมหรืออวกวน เปิดเผย ตรงไปตรงมา ไม่มีความลับ
- สามารถหาความสุขให้กับชีวิตได้โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยความฟุ่มเฟือยแต่ประการใด

การพัฒนาคุณภาพชีวิตต้องทำด้วยตัวเอง ผู้สูงอายุสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตตัวเองโดยใช้หลักการ 8 อ. ดังนี้ (กุลยา ตันติพลาชีวะ 2551 : 92 – 106)

อ. 1 อาหาร ผู้สูงอายุต้องการอาหารบำรุงที่เป็นประเภทโปรตีน เนื้อสัตว์หรือเนื้อปลาสัปดาห์ละ 4 - 5 ครั้ง ครั้งละ 3 ช้อนพูน ให้เป็นอาหารประจำโต๊ะ นมหรือนมถั่วเหลือง สัปดาห์ละ 4 - 5 ครั้ง 1 แก้ว น้ำผลไม้ สดปั่นทั้งเปลือก (ถ้าเปลือกกินได้) ทุกวัน วันละ 1 แก้ว ผักแก่โรครประจำฤดูกาลให้กินบ้าง เช่น ดอกแค ยอดแค สะเดา มะระ ชี้เหล็ก ส่วนผักอื่น ๆ ให้กินได้ตามควร ควรกินอาหารแต่พออิ่ม ให้ครบ 5 หมู่ งดเว้นอาหาร อันตรายต่อสุขภาพ

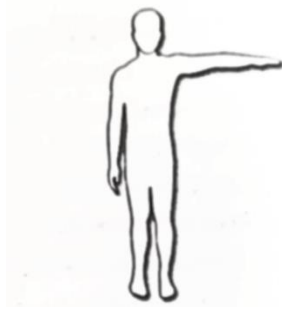
อ. 2 ออกกำลังกาย ผู้สูงอายุควรออกกำลังกายตามควรแก่อัตรภาพ เช่น การเดิน การวิ่งเหยาะๆ การว่ายน้ำ หรือปั่นจักรยาน การออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุที่ดีที่สุด คือ การเดิน อย่างน้อยวันละ 15 - 30 นาที การเดินที่ได้ผลคือการเดินเร็ว อย่าเดินทอดน่อง ยกแขน แกว่งไหล่ ยกขึ้น ยกลง ข้างละ 10 ครั้งทุกวัน

เพื่อป้องกันข้อติดกัน ถ้าจะให้ดีหัดนั่งยองงอเขา เพื่อให้ข้อเข่าเคลื่อนที่คล่องและยังช่วยกระตุ้นการไหลเวียนของเลือดที่ข้อพับเข่า

ท่าออกกำลังกายข้อไหล่ (ทำข้างละ 10 ครั้ง)

ท่าที่ 1 ท่าเตรียม

ท่าที่ 2 ยกแขนเหยียด
ขนานกับพื้น

ท่าที่ 3 ยกแขน
ชูสุดแขน

ท่าที่ 4 ลดแขนลง
แนบลำตัวแล้ว
สลับทำอีกข้างหนึ่ง

ท่าออกกำลังกายข้อเข่า

ท่าที่ 1 ท่าเตรียม

ท่าที่ 2 กำมือรองใต้เข่า นั่งยองๆ

ท่าที่ 3 ใช้หลังมือยกตัวเองให้
ยืนขึ้นเป็นท่าเตรียม

แผนภาพที่ 1 การออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ
ที่มา : กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551: 95-98)

อ. 3 อุจจาระ การขับถ่ายอุจจาระเป็นก้อนสวย แสดงถึงการมีสุขภาพดี แข็งมากเป็นเพราะท้องผูกถ่ายเหลวและ นับว่าสุขภาพลำไส้ไม่ดีนัก วิธีการให้ขับถ่ายสบาย ต้องดื่มน้ำอย่างน้อย 8 แก้ว ตื่นนอน 1 แก้ว หลังอาหาร 3 มื้อๆ ละ 1 แก้ว และช่วง 10 โมง บ่าย 2 โมง 6 โมงเย็น จะดื่มน้ำอีก 3 แก้ว รวมเป็น 7 แก้ว ส่วนน้ำอื่นๆ ที่ผสมผสานประมาณอีก 1 แก้ว ก็ได้น้ำครบ 8 แก้วพอดี ถ่ายอุจจาระทุกครั้งต้องสังเกต ถ้าเป็นก้อน

พองลอยน้ำ เป็นอุจจาระใหญ่ ขับถ่ายคล่อง แต่ถ้าเหนียวเป็นก้อนแข็ง แปลว่าอุจจาระจากอาหารค้างลำไส้
แห้งนาน ถ้าเหลวมีฟองหรือเป็นน้ำ นับว่าเป็นโรคอันตรายมากๆ หากอุจจาระไหลมาบิบบเป็นเส้นคล้ายริบบิ้น
หรือมีเลือดออกมาด้วย รีบพบแพทย์ ถ่ายทุกครั้งต้องสังเกตด้วย

อ. 4 อารมณ์ การเปลี่ยนแปลงอารมณ์ของผู้สูงอายุเป็นกลไกเกี่ยวเนื่องกับการสนองความต้องการของ
จิตใจต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคม ผู้สูงอายุมีความรู้สึกต่อตนเองในแง่ต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นความ
ท้อแท้และน้อยใจ โดยรู้สึกว่าสังคมมิให้ความสำคัญแก่ตนเองดังที่เคยเป็นมาแต่ก่อน การหัวเราะหรือแม้แต่
การยิ้มกับตนเองเป็นความสุขที่ผ่อนคลาย ผู้สูงอายุไม่ควรโกรธง่าย อายุจะสั้น เพราะขณะโกรธเส้นเลือดจะตีบ
เล็กลง ทำให้เป็นความดันโลหิตสูง หรือไม่ก็เส้นเลือดตามอวัยวะสำคัญตีบ เช่น ปอด หัวใจ และสมอง ซึ่งเป็น
อันตรายมาก ผู้สูงอายุที่สามารถควบคุมตนเองได้ อารมณ์ดี มีวิธีง่าย ๆ ด้วยการยิ้มกับตัวเองทุกครั้งก่อนลุก
จากที่นอน จะทำให้ผู้สูงอายุอารมณ์ดี มีความสุขทั้งวัน วิธีเสริมสร้างอารมณ์ดี ควรจะไหว้พระก่อนนอน
ใส่บาตรบ้าง ไปวัดบ้าง ไปนั่งเฉยๆ สบายๆ

อ. 5 อกัย การอกัยเป็นความสามารถของการปรับตัวในการแก้ปัญหาชีวิต ไม่เป็นเรื่องให้ทุกข์ใจ

อ. 6 อดิเรก งานอดิเรกเป็นประโยชน์กับผู้สูงอายุ ชีวิตที่มีคุณภาพคือชีวิตที่ทำประโยชน์ให้กับ
ครอบครัวและสังคม เช่นการเขียนหนังสือ การทำสวน การเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

อ. 7 อ่าน การอ่านหนังสือเป็นการฟื้นฟูสมอง เพราะความตั้งใจอ่านเป็นจุดชนวนการคิด เกิดการ
เชื่อมโยงเรื่องราว เหตุการณ์ต่างๆ ในสมอง ทั้งที่เป็นความรู้เก่าและความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน เป็นการกระตุ้น
ความจำ เพิ่มความรู้ใหม่

อ. 8 ออกข้างนอก การออกข้างนอกเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ได้คิด
ได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ ได้เห็นชีวิตคนอื่นเปรียบเทียบกับชีวิตตนเอง จะทำให้เข้าใจสิ่งต่างๆ มาก อาจเข้า
ร่วมกิจกรรมชมรมต่างๆ ทางสังคม ชมรมออกกำลังกาย ชมรมการท่องเที่ยว ชมรมการกีฬา ฯลฯ หรืออาจเข้า
เรียนอบรมหลักสูตรระยะสั้น ที่ให้ความสนใจ เช่น การปรุงอาหาร การเย็บปักถักร้อย การวาดภาพ การตกแต่งบ้าน
การทำสวน ล้วนเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ประสบการณ์ ทั้งด้านสมอง สมาคมและอารมณ์ดี มีโอกาสได้เพื่อนใหม่
และบางคนได้อาชีพใหม่ก็มี ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้สูงอายุที่แตกต่างกัน

“ คนเราไม่สามารถหยุดยั้งการเปลี่ยนแปลงของอายุได้ แต่สามารถรักษาความคงอยู่อย่างสบายใจ
ด้วยการทำให้ตนเองมีคุณภาพชีวิตที่ดี ”

คหกรรมศาสตร์นอกจากจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตแล้ว ยังช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถบรรลุความ
ต้องการในชีวิตอย่างสมบูรณ์อีกด้วย ดังที่ Maslow (1991 : 32) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ผู้พัฒนาทฤษฎี
แรงจูงใจที่เรียกว่าลำดับขั้นความต้องการจำเป็น (Hierarchy of needs) จำแนกความจำเป็นของมนุษย์เป็น 5
ระดับ เรียงตามลำดับจากขั้นต่ำสุดไปสู่ขั้นสูงสุด ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานการดำรงชีวิต (Physiological Needs)

ความปลอดภัย (Safety Needs) ความรักและการเป็นเจ้าของ (Belongingness and Love Needs) การยกย่องนับถือ (Esteem Needs) และการรู้จักตน (Self Actualization Needs)

หัวใจสำคัญตามความคิดของ มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) คือ ถ้าคนเราไม่ได้รับคำแนะนำการปฏิบัติตนที่ถูกต้องของชีวิตแล้ว ชีวิตจะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของความต้องการลำดับต่ำๆ คือ ลำดับที่หนึ่ง สอง สาม จนไม่สามารถพัฒนาตนเองไปถึงความต้องการลำดับที่สี่หรือห้า ไปจนตลอดชีวิต ซึ่งแต่ละลำดับชั้นแตกต่างกัน ดังนี้

1. ความต้องการลำดับที่ 1 หรือ (Basic Needs) เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน ที่ต้องการจะดำรงชีวิตอยู่ได้ สัญชาตญาณที่สำคัญๆ ได้แก่ การกิน การนอน การขับถ่าย และการสืบพันธุ์

2. ความต้องการลำดับที่ 2 หรือ (Safety Needs) เป็นความต้องการขั้นสูงของมนุษย์ หลังจากได้รับความต้องการอย่างเพียงพอในลำดับที่หนึ่งมาแล้ว ก็เกิดความต้องการสิ่งที่จะมาเกื้อกูลในการดำรงชีวิต ให้มีความปลอดภัยและสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ฯลฯ

3. ความต้องการลำดับที่สาม 3 หรือ (Love Needs) ทุกคนต้องการความรัก การยอมรับจากคนอื่นในสังคม ความต้องการในลำดับนี้ล้วนขึ้นอยู่กับผู้อื่นทั้งสิ้น ชีวิตคนเราเปรียบได้กับกระปุกออมสินที่ร่อยรอยความรัก ความอบอุ่นจากคนรอบข้าง เพื่อเติมเงินให้กระปุกออมสินที่ว่างเปล่า เช่นเดียวกับมนุษย์จะไม่สามารถพัฒนาตนเองไปสู่ความต้องการลำดับที่สี่ หรือการมี Self Esteem ได้เลย ถ้ายังไม่ได้รับการสนองความต้องการลำดับที่สามอย่างเพียงพอ (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2553 : 90 – 91)

สำหรับความต้องการลำดับที่สี่ และลำดับที่ห้า (นิศารัตน์ ศิลปเดช, 2540 : 69) ได้สรุปดังนี้

4. ความต้องการลำดับที่สี่ (Self Esteem) เป็นความต้องการยกย่องนับถือตนเอง ได้รับความสำเร็จในหน้าที่การงาน การกระทำของตนเองจึงเกิดความเชื่อมั่น ภาคภูมิใจ มองเห็นคุณค่า และเกิดการนับถือตนเองขึ้น แต่ถ้าไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการลำดับที่สามอย่างเพียงพอ ก็จะไม่สามารถพัฒนาตัวเองไปสู่ความต้องการลำดับที่สี่ได้เลย (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2553 : 91)

5. ความต้องการลำดับที่ห้า เป็นความต้องการสัจจะแห่งตน (Self Actualization Need) เป็นความต้องการขั้นของสูงสุด ซึ่งมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์จริงเท่านั้น สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ประเมินตนเองเสมอ ทั้งในด้านความสำเร็จและความล้มเหลว จุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาจุดดีให้นำไปสู่ความดีหรือความสำเร็จยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันก็พยายามแก้ไขจุดด้อยหรือข้อเสีย เพื่อขจัดความล้มเหลวที่อาจเกิดขึ้นได้อีก บุคคลเหล่านี้ย่อมจะประจักษ์ถึงความสำเร็จ หรือ สัจการแห่งตน (Self Actualization Need) (นิศารัตน์ ศิลปเดช, 2540 : 69)

คหกรรมศาสตร์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อผู้สูงอายุในปัจจุบัน โดยเฉพาะการจัดการทรัพยากรส่วนบุคคลและทรัพยากรธรรมชาติในช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจและวิกฤตสังคมไทยทุกวันนี้ คหกรรมศาสตร์สามารถเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาสที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ให้มีสุขภาพดีทั้งกาย จิต และสังคม ดังที่สมพร เทพสิทธา (2544 : 8 - 9) อธิบายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไว้ว่า ควรจะได้รับสวัสดิการที่เหมาะสม

ได้รับการดูแลเอาใจใส่และเคารพยกย่องจากลูกหลาน และสังคมควรมีบทบาท การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ตามความสามารถและเหมาะสม โดยคำนึงถึงความต้องการทั้งด้านร่างกาย เศรษฐกิจ ความรู้ทางสังคม และควรหางานทำเป็นอาสาสมัครเพื่อสังคม หรืองานอดิเรก เพื่อจะได้ไม่อยู่เฉยๆ ชีวิตจะได้ไม่เฉา

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เริ่มต้นตรงไหน

การเข้าไปเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ต้องเข้าใจธรรมชาติและพฤติกรรมวัยนี้เป็นวัยเสื่อมถอยของร่างกาย อย่างเห็นได้ชัดเจน เป็นวัยที่ต้องเผชิญกับบทบาทที่เปลี่ยนแปลงในสังคม สภาพในสังคมเปลี่ยนแปลงไป ลักษณะการประกอบอาชีพเปลี่ยนแปลงไป ต้องถูกออกจากงานและหางานใหม่เพื่อการมีรายได้ เป็นวัยที่ต้องปรับตัวให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข และมีสุขลักษณะที่ดีด้วยการเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องแบบแผนการกิน การนอน การออกกำลังกาย รู้วิธีตรวจสุขภาพทางด้านร่างกาย รวมทั้งก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ ต้องรู้จักวิธีการเตรียมตัวเพื่อเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพที่ดีด้วย (พัชรพงศ์ ชวนชม และคณะ, 2561 : 107-116)

ผู้สูงอายุไทยยังต้องการความรัก ความเคารพยกย่องจากลูกหลาน จากสังคม มนุษย์ทุกคนต้องการความรัก ด้วยสภาพทางเศรษฐกิจปัจจุบันไม่มีเวลาให้กับผู้สูงอายุ ขาดความใกล้ชิดและไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร ในฐานะที่ผู้สูงอายุเป็นทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่าของชีวิต ครอบครัว และรัฐควรตระหนักในเรื่องนี้ ประเทศไทยเริ่มมีเศรษฐกิจดี และสามารถเจริญก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศได้ในไม่ช้า แต่ควรจะเป็นความเจริญที่เป็นแบบไทย มีค่านิยมทางวัฒนธรรมและจริยธรรมไทย มีบรรยากาศของครอบครัวและสังคมที่เป็นกันเอง มีความเคารพรัก ความผูกพันของลูกหลานสมาชิกอย่างแนบแน่น เป็นเอกลักษณ์ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจคนไทยให้อยู่รวมกันได้อย่างร่มเย็นเป็นสุข ประเทศไทยจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วมีความรุ่งเรืองทางวัตถุ โดยที่ผู้สูงอายุไทยมีความสุขทางกายทางจิตใจอย่างแท้จริง ขณะที่ ภัทรพงษ์ เกตุคล้าย และ วิทศน์ จันทร์โพธิ์ศรี (2555 : 55-64) เสนอแนะการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้วยวิธีช่วยเหลือให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรม หรืออาชีพที่เหมาะสมกับวัย และทำให้ผู้สูงอายุได้ให้คุณค่ากับตัวเอง สร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น

จากทฤษฎีความต้องการจำเป็นของมาสโลว์ ในลำดับที่ 1 และ 2 คือ ความต้องการด้านวัตถุที่จะทำให้มีชีวิตอยู่รอดได้ และความต้องการความปลอดภัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ การพิจารณาลักษณะพฤติกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ จำเป็นต้องคำนึงสภาพร่างกายและจิตใจที่ส่งผลต่อความปลอดภัยที่เกี่ยวข้องกับอวัยวะส่วนต่างๆ เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นวัยที่สภาพร่างกายเปลี่ยนแปลงมาก โดยเฉพาะความสามารถในการมองเห็นและการได้ยินลดลง ตาแห้งระคายเคืองต่อเยื่อตาบวมง่าย สายตาวาวขึ้น เลนส์กระจกตาขุ่น เกิดต้อกระจก กล้ามเนื้อตาเสื่อม ประสาทตาในการรับเสียงเสื่อมไปจนถึงเกิดอาการหูตึง ได้ยินเสียงต่ำๆ ชัดกว่าเสียงพูดธรรมดาหรือเสียงในระดับสูง การทำงานของระบบสมองและประสาทเสื่อมไปตามธรรมชาติ สาเหตุเกิดจากการขยายตัวของโพรงประสาท และเซลล์ประสาทต่างๆ ในส่วนของสมองหดตัวลง ส่งผลให้ผู้สูงอายุที่มีร่างกายเสื่อมถอยมีโรคแทรกซ้อนตามมา (Craik and Salthouse, 2000 : 689-703) ความจำถดถอย จดจำเรื่องราว

ในอดีตได้ดี แต่ความจำปัจจุบันไม่ดี สมรรถภาพในการเคลื่อนไหวของร่างกายลดลงและช้า เมื่อเทียบกับคนในวัยอื่นๆ (Czaja and Sharit, 1999 : 547-568) แต่ในทางกลับกันวัยผู้สูงอายุอาจจะมีมารอบคอบและละเอียดในการทำงานมากกว่าวัยอื่นๆ ส่งผลให้ความถูกต้องของงานไม่แตกต่างจากวัยอื่นๆ มากนัก และเมื่อเปรียบเทียบด้านความปลอดภัยหรือการเกิดอุบัติเหตุในขณะปฏิบัติงาน พบว่า ผู้สูงอายุเกิดอุบัติเหตุที่น้อยที่สุด

ผู้สูงอายุควรฝึกพัฒนาการเคลื่อนไหวของร่างกายอย่างเหมาะสม ง่ายต่อการปฏิบัติ ลดขั้นตอนที่ยากซับซ้อน ลดความสามารถที่ต้องใช้ในการจดจำ ควรจัดสถานที่ๆ จะทำกิจกรรมที่มีอุปกรณ์เหมาะสมต่อสรีระและการเคลื่อนไหว ตลอดจนการสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศให้น่าสนใจ

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับระดับความต้องการของมาสโลว์ ในลำดับขั้นที่ 3 และ 4 คือ ความต้องการความรักและการยอมรับจากผู้อื่น และความต้องการที่จะเห็นคุณค่าของตนเอง นอกจากผู้สูงอายุต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายแล้ว ยังต้องเผชิญกับความรู้สึกและอารมณ์ของตนเองที่เปลี่ยนแปลงง่าย อาการทางสมองหรือสภาวะทางจิตใจในผู้สูงอายุ คือ ความรู้สึกซึมเศร้า (Depression) อาการที่แสดงออกถึงความหดหู่ หรือห่อเหี่ยวในหัวใจของผู้สูงอายุ ขณะที่ สุรกุล เจนอบรม (2541 : 27- 28) อธิบายถึงความรู้สึกซึมเศร้าว่า สืบเนื่องมาจากวิธีการดำเนินชีวิตที่ต้องการเปลี่ยนแปลงเรื่องของการดำเนินชีวิต สภาพแวดล้อม หรือปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ผู้สูงอายุไม่สามารถที่จะรับหรือปรับตัวได้ เช่น การเจ็บป่วย การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก รวมทั้งบุตรหลานแยกไปมีครอบครัวใหม่ เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว การถูกลดบทบาทในสังคม การเกษียณอายุราชการ การออกจากตำแหน่งหน้าที่การงานที่ปฏิบัติมาเป็นเวลานาน จนเกิดความรู้สึกสูญเสียเกียรติ อำนาจ หน้าที่ความสำคัญทางสังคม ความภาคภูมิใจในตนเองที่สามารถทำอะไรได้ด้วยตนเองกลับต้องพึ่งพิงคนอื่น ทำให้เปิดใจรับสิ่งใหม่ สิ่งรอบตัวน้อยลง แต่มีความระมัดระวังรอบคอบ สุขุมมากขึ้น อาจส่งผลต่อการศึกษาเรียนรู้งานใหม่ๆ นานขึ้น วัยผู้สูงอายุตอนปลายจะมีความรู้และประสบการณ์ทั้งความมั่นคงทางอารมณ์ บุคลิกภาพไม่ค่อยแตกต่างไปจากเดิม เหมาะสมกับการเป็นต้นแบบ เป็นผู้ถ่ายทอด เป็นที่ปรึกษา หรือวิทยากร ซึ่งผู้สูงอายุจำนวนมากยังต้องทำงานเพื่อหารายได้เพิ่มเติม

ความสามารถด้านสติปัญญา ความสามารถในการใช้ภาษาไม่เคยเปลี่ยนแปลง ยังคงทำงานที่เกี่ยวข้องกับภาษาได้ แต่การประมวลผลข้อมูล การทำงานสองสิ่งพร้อมกัน หรือการเชื่อมโยงอย่างมีเหตุผลจะช้าลง ด้านการเรียนรู้และความจำลดลง จะลดมากหรือน้อยนั้นขึ้นกับสติปัญญา แต่ยังสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้ ถ้าการเรียนรู้นั้นๆ มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิม ความตั้งใจและระยะเวลาในการเรียนรู้ ต้องให้เวลาในการเรียนรู้มากขึ้น เรียนเฉพาะอย่างไม่เร่งรัด (Brook and Loewenstein, 2010 : 22) การกระตุ้นความจำต้องอาศัยการปฏิบัติเป็นลำดับขั้นตอน เช่น การเขียนหนังสือตัวโต การจดบันทึก การใช้สีเน้นกระตุ้นการมองเห็น ไม่ควรเน้นถามซ้ำในเรื่องที่ผู้สูงอายุจำไม่ได้ (Stuart-Hamilton, 2012:21)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2556 : 23-28) อธิบายถึงลักษณะงานที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ที่สามารถทำงานได้ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ หากพัฒนาตนเองและเสริมสร้างประสบการณ์ให้กับตัวเอง อย่างสม่ำเสมออย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งดูแลสุขภาพตัวเองให้คงความแข็งแรงอยู่ หลีกเลี่ยงงานที่มีความตึงเครียดสูง หรือมีความเสี่ยงต่อสุขภาพจิตใจ

ทฤษฎีทางสังคมผู้สูงอายุ (Social Theories of Aging) อธิบายถึงสภาพทางสังคมที่เกิดขึ้นในชีวิตผู้สูงอายุ เกี่ยวกับการทำงานที่ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) เพราะกิจกรรมทางสังคมเป็นแก่นแท้ของชีวิตและจำเป็นสำหรับทุกวัย กิจกรรมหรือการทำงาน เป็นสิ่งจำเป็นต่อผู้สูงอายุเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากบทบาทหรือการทำงานที่ดีในสังคม (Social Well-being) ของผู้สูงอายุจะขึ้นอยู่กับความกระฉับกระเฉงที่ตนยังคงมีอยู่ มโนทัศน์ของตนเอง (Self Concept) ต่อสภาพสังคม สภาพแวดล้อม มีทัศนคติต่อการดำเนินชีวิตดีเพียงใด เป็นผลมาจากการที่ได้มีโอกาสเข้าสังคม เข้าไปทำงานมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม กิจกรรมของชุมชนจะสร้างความสุข ความภาคภูมิใจในตนเอง มีความพึงพอใจในชีวิตสูง มีภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองในด้านบวก ทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้สูงอายุจะมีชีวิตที่เป็นสุขได้นั้น ควรมีบทบาทหรือกิจกรรมตามสมควร เช่น การมีงานอดิเรกทำ มีโอกาสเป็นสมาชิกกลุ่ม กิจกรรมสมาคม ชมรม ฯลฯ เป็นต้น (Havighurst, Robert J., 1960 : 32)

ทฤษฎีการแยกตนเอง (Disengagement Theory) ที่เกี่ยวกับการลดบทบาททางสังคมของผู้สูงอายุ ลดการเกี่ยวข้องกับผู้อื่น เมื่อมีเวลาร่วมเป็นของตนเองมากขึ้น ทฤษฎีนี้มีความเห็นว่า ตามปกติผู้สูงอายุจะต้องลดกิจกรรมให้น้อยลง ในขณะที่ปรับตัวเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการเป็นผู้สูงอายุ รวมทั้งพลังกำลังที่ลดน้อยถอยลง ต้องการถอนตนเองออกจากการเป็นผู้ผลิต การแข่งขันในหน้าที่การงานต่างๆ สมัยยังปฏิบัติงานอยู่ ต้องการใช้เวลาสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีแก่บุคคลในครอบครัวมากขึ้น (Havighurst, Robert J., 1960 : 32)

ทฤษฎีความต่อเนื่อง (Continuity Theory) ผู้สูงอายุจะแสวงหาบทบาททางสังคมใหม่ทดแทนบทบาททางสังคมเก่าที่ตนสูญเสียไป และพยายามปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่อย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ (Neugarten, Havighurst and Tobin, 1968 : 173-180) และการดำเนินชีวิตจะประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพ แบบแผนชีวิตของแต่ละช่วงวัยที่มีปัจจัยอื่นๆ ผ่านเข้ามา ได้แก่ แรงจูงใจ สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ทฤษฎีได้ย้ำอีกว่าผู้สูงอายุจะมีความสุขได้ก็ต่อเมื่อได้กระทำกิจกรรมหรือทำงานปฏิบัติตัวเช่นเคยกระทำมาแต่เก่าก่อน (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2556 : 67-79) ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความหวัง ดำรงความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง กำจัดความกดดัน ความวิตกกังวลด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและด้านร่างกาย ยังรู้สึกมีปฏิสัมพันธ์บุคคลต่างๆ และความผูกพันที่ดีกับคนรอบข้าง ทำให้บุคคลมีภาวะสุขภาพที่ดีมีความสุข รู้จักช่วยเหลือตัวเอง (Self Help) มากกว่าคอยหวังพึ่งสวัสดิการและบริการจากรัฐแต่ฝ่ายเดียว วิธีการทางคหกรรมศาสตร์จะช่วยการกระตุ้นให้บุคคลเกิดความคิดและลงมือปฏิบัติการ หรือเกิดความร่วมมือให้

ความสนใจต่อโครงการกิจกรรมต่างๆ ตามความต้องการที่แท้จริง รู้วิธีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ทักษะในการดำเนินชีวิตในครอบครัว และในการประกอบอาชีพที่มีความหลากหลาย

การเตรียมความพร้อมประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ เพื่อให้คุณภาพชีวิตที่ดี จำเป็นอย่างยิ่งทั้งในด้านภาวะความเป็นอยู่ ภาวะสุขภาพรวมถึงการส่งเสริมอาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (จิตตรา มาคะผล, 2561 : 1467-1486) ประกอบกับช่วงเกษียณอายุ เลิกทำงานประจำ รายได้ลดลง ทำให้เกิดการซึมเศร้าและอารมณ์อ่อนไหวง่าย (ครินยา สุริยะฉาย, 2552 : 21)

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ มีทรัพย์สินหรือเงินออมไม่มากนัก ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ ต้องการพึ่งพาสวัสดิการของรัฐ ยังมีความต้องการในการเสริมสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพที่ตนเองสามารถทำได้ มีผู้สูงอายุจำนวนมากที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ด้านต่างๆ พร้อมทั้งจะช่วยเหลือสังคม หากได้รับการสนับสนุนหาแนวทางการส่งเสริม การทำงานของผู้สูงอายุ ทั้งในมิติของงานเพื่อสร้างรายได้และงานอาสาสมัคร เพื่อเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิต ให้มีกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน กิจกรรมผู้สูงอายุด้วยกัน หรือกิจกรรมอื่นๆ ในชุมชน มีการรวมกลุ่มและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อประโยชน์ของชุมชนและท้องถิ่นร่วมกัน รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มและพัฒนาเครือข่ายเชื่อมโยงกับกลุ่มผู้สูงอายุนอกชุมชน ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับอาเซียน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (จิตตรา มาคะผล, 2561 : 1467-1486)

การจัดกิจกรรมต่างๆ ทางคหกรรมศาสตร์สำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสม มีความจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีการพึ่งพาตนเองมากขึ้น มุ่งส่งเสริมและปรับปรุงให้บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จิราพัทธ์ แก้วศรีทอง (2559 : 49-67) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมทางคหกรรมศาสตร์ล้วนมีประโยชน์กับผู้สูงอายุทั้งด้านการทำงานเป็นกลุ่ม การฝึกอาชีพ มีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกับผู้อื่น นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเองให้กับผู้สูงอายุ

คหกรรมศาสตร์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยวิธีใด

เมื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุแล้วก็คืออะไร ให้ดำเนินแก้ไขปัญหามาให้ตรงจุด คือ การจัดประสบการณ์โครงการต่างๆ ให้ผู้สูงอายุได้ใช้พลังงานพร้อมกับฝึกการคิดด้วยกิจกรรมเชิงปฏิบัติได้เป็นสิ่งที่ดี และเหมาะสมที่สุด ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความซึมซับ เชื่อมโยงความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ด้วยตนเอง เป็นการทดลองเชิงปฏิบัติการเรียนรู้ที่เกิดจากการสัมผัส การได้เห็น ได้ยินจากกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกัน จากสภาพความเป็นจริงของสังคม เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่แท้จริง ทำให้ผู้สูงอายุได้คิด พิจารณา วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น และแสดงพฤติกรรมบ่งบอกถึงคุณค่าของตนเองด้วยความพึงพอใจอย่างมีความสุข (Neugarten, Havighurst and Tobin, 1968 : 173-180) สรุปความพึงพอใจของผู้สูงอายุว่า เกิดความสนุกสนานต่อสู้กับความเบื่อหน่ายในชีวิต (Zest Versus Apathy) รู้สึกกระตือรือร้นที่จะทำ

กิจกรรมต่างๆ มีความคิดที่จะกระทำสิ่งใหม่ๆ และมีความสนใจในตนเอง เกิดความมั่นคงและอดทนต่อชีวิต (Resolution and Fortitude) รับผิดชอบในชีวิตตนเอง สามารถยืนหยัดรับสภาพต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างไม่ถอยหนี คิดว่าชีวิตมีความหมาย มีความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง (Congruence Between Desired and Achieved Goals) รู้สึกได้บรรลุเป้าหมายชีวิตตามที่ได้คาดหวังไว้ อึดทนต่อทัศนคติในทางบวก (Self-Concept) รับรู้ว่าตนมีสุขภาพดี มีความภูมิใจในความสำเร็จของชีวิต รู้สึกว่าตนเองยังมีความสำคัญสำหรับผู้อื่นและสังคม มีระดับอารมณ์ที่ดี (Mood Tone) ทัศนคติดีต่อผู้อื่นและสิ่งต่างๆ รอบตัว มีความพึงพอใจในชีวิต ไม่รู้สึกเศร้า โดดเดี่ยว หรือซึมเศร้า เกิดความรู้สึกเป็นสุข เข้าทำนองที่ว่า “ใจเป็นนายกายเป็นบ่าว”

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เหมาะสม น่าจะอยู่ในรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ หรือการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพตามรูปแบบของกิจกรรมที่ดี และมีจุดมุ่งหมายชัดเจน ซึ่งควรมีลักษณะต่อไปนี้ (นริสา วงศ์พนารักษ์ และสายสมร เกลยกิตติ, 2561 : 64-70)

- เหมาะสมกับเพศ วัย และความสนใจความต้องการของผู้สูงอายุ
- มีจุดมุ่งหมาย คือ พัฒนาคุณภาพชีวิตที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจและความสุขทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจ ของผู้เข้าร่วมกิจกรรม
- มีการวางแผน หรือวางโครงการอย่างดี การเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุ เป็นไปด้วยความสมัครใจ
- มีสถานที่สะดวกสบาย เหมาะสมกับการทำให้สงบ
- ทำการประเมินผล และติดตามผลอย่างจริงจัง หาข้อบกพร่อง แก้ไขและบันทึกเป็นหลักฐาน
- เป็นการฝึกทักษะอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้อะไรในสิ่งที่เคยรู้ให้ดียิ่งขึ้น และรู้ในความเป็นจริง สัมผัสได้ และได้แนวคิดใหม่ๆ ในเชิงพัฒนาและสร้างสรรค์สำคัญที่สุด
- โครงการกิจกรรมส่งเสริมอาชีพที่จัดให้ผู้สูงอายุ ทำได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับโอกาส และความเหมาะสม เช่น งานศิลปะ ผลิตดอกไม้ประดิษฐ์ หัตถกรรมอื่นๆ เป็นต้น

กิจกรรมต่างๆ ควรเน้นกระบวนการคิด ตั้งแต่คิดวางแผนทำงาน คิดวิธีปฏิบัติหรือฝึกทักษะ คิดการประเมินติดตามผล เป็นการฝึกให้ผู้สูงอายุใช้สมองเกิดความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง การจัดการศึกษาทางคหกรรมศาสตร์ เป็นการเรียนรู้ที่ครบวงจร คือ คิด ทำ ติดตามผล เป็นสิ่งที่น่าจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมที่ดีขึ้น เมื่อผู้สูงอายุมีพฤติกรรมดี มีคุณภาพชีวิตที่ดี และดำรงในชีวิตที่เหมาะสมของมนุษย์ตามสถานภาพความจำเป็นพื้นฐานในสังคม ซึ่งตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และความคิดอย่างพอเพียง (วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ และ ศตพร เพียรวิมังสา, 2561 : 3144-3156) การวางแผนและควบคุมคุณภาพชีวิตให้อยู่ในสายกลางซึ่งเป็นภูมิคุ้มกัน เพื่อนำไปสู่สุขภาพทางการเงินที่ดี ไม่เดือดร้อน (เลิศ พรหิรัญ, 2550 : 8) ความเป็นไปตามรูปแบบ กระบวนการพัฒนาตามแนวทางปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง (ภูมิปัญญา เกิดศรี, 2553 : 45) ต้นแบบที่ดีในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อเป็นการใช้จ่ายอย่างมีสติ อบรมส่งเสริมการสร้างรายได้ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการสร้างความพอประมาณ เพื่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน (สิริชัย ดีเลิศ และ ศิริรัตน์ สีตา, 2561 : 2425-2436)

สรุป

การจัดการศึกษาคุณธรรมศาสตร์เป็นการจัดการศึกษาครอบคลุมบุคคลทุกช่วงวัย โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นวัยที่ต้องปรับตัวกับภาวะแวดล้อมที่มีความยืดหยุ่นให้ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์ความรู้ทางคุณธรรมศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลในครอบครัวให้บรรลุความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐานเพื่การดำรงชีวิต

คุณธรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เป็นลักษณะของการเตรียมผู้สูงอายุให้พร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม มีสุขลักษณะที่ดี มีแบบแผนการกิน การนอน การออกกำลังกาย เกิดความกระตือรือร้นให้ผู้สูงอายุมีความรู้ที่ทันสมัยอยู่เสมอ กระฉับกระเฉงขึ้น เป็นกลุ่มบุคคลที่มีคุณภาพ พร้อมจะร่วมมือในการพัฒนาประเทศได้ โดยอาศัยประสบการณ์ ความรู้ต่างๆ ซึ่งสะสมมาชั่วชีวิต การส่งเสริมอาชีพในรูปแบบการฝึกอบรมระยะสั้น ตามแหล่งชุมชนที่ผู้สูงอายุนิยมไป หรือไปได้สะดวก เช่น วัด โรงเรียน มหาวิทยาลัยที่มีชมรมผู้สูงอายุ ตามลักษณะของประเภทโครงการที่ต้องการ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สูงอายุดำรงคุณค่า พึ่งพาตนเองได้ตามความรู้ความสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถสร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคมได้

จากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของสังคม เศรษฐกิจ ฯลฯ ในปัจจุบันได้ส่งผลกระทบต่อกลุ่มผู้สูงอายุที่นับวันจะมีจำนวนเพิ่มขึ้น อาจก่อให้เกิดเป็นปัญหาภาระยิ่งใหญ่มากมิได้หาทางป้องกัน ซึ่งจะได้ผลมากกว่าการตามแก้ปัญหาต่างๆ และได้เสนอแนวคิดว่าคุณธรรมศาสตร์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้นสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมโดยปกติสุข โดยการจัดกิจกรรมทางคุณธรรมศาสตร์ในรูปแบบต่างๆ ให้เหมาะสมกับเพศ วัย ความสนใจ ความต้องการ และการดึงความสามารถของผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ และความรู้ที่ได้สะสมมาถ่ายทอดซึ่งกันและกันหรือชนรุ่นหลัง ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ด้วยคามภาคภูมิใจ เข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ให้ดีขึ้น เพราะฉะนั้นได้โปรดหันกลับมาพิจารณาปัญหาของผู้สูงอายุ และควรส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัยถึงสภาพปัญหาของผู้สูงอายุ ลักษณะประเภทกิจกรรมที่ต้องการ ลักษณะการจัดโครงการ ตลอดจนสวัสดิการอื่นๆ หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนและมาตรการที่ชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

- กุลยา ตันติพลาชีวะ. (2551). *สูงวัยด้วยใจสุข*. กรุงเทพมหานคร: เรื่องปัญญา.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2553). *Super change*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2553). *ชีวิตที่สดใส*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2553). *แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จิตตรา มาคะผล. (2561). การศึกษาแนวทางส่งเสริมการทำงานเพื่อสร้างความสุขของผู้สูงอายุในอาเซียน. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*. 11 (1), 1467-1486.
- จิราพัทธ์ แก้วศรีทอง. (2555). ผลการใช้โปรแกรมการฝึกอบรม เรื่อง ศิลปะประดิษฐ์สำหรับผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร*. 6 (1), 69-80.
- จิราพัทธ์ แก้วศรีทอง. (2559). การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมทักษะวิชาชีพด้านคหกรรมศาสตร์สำหรับผู้สูงอายุ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*. 10 (1), 49-67
- นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์. (2543). *วิเคราะห์ปัญหาสำคัญในสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นริสา วงศ์พนารักษ์ และ สายสมร เฉลยกิตติ. (2557). คุณภาพชีวิต : การศึกษาในผู้สูงอายุไทย. *วารสารพยาบาลทหารบก*. 15 (3), 64-70.
- นิสาร์ตน์ ศิลปเดช. (2540). *ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: พิเศษการพิมพ์.
- พรรณอร อุสุภาพ. (2561). *การศึกษาและวิชาชีพครู*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรพงษ์ ชวนชม และคณะ. (2561). ลักษณะงานที่เหมาะสมกับแรงงานผู้สูงอายุ. *วารสารวิจัยและพัฒนาวิทยาลัย*. 13 (1), 107-116.
- ภัทรพงษ์ เกตุคล้าย และ วิทัศน์ จันทร์โพธิ์ศรี. (2555). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ อำเภอพรหมนิคม จังหวัดสกลนคร*. สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 ขอนแก่น. 19 (2), 55-64
- ภาวิณี ศิริโรจน์. (2559). ชุดผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์เพื่อเป็นงานอดิเรกสำหรับผู้สูงอายุ. *วารสารวิชาการ ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 7 (2), 83-96.

- ภูมิปัญญา เกิดศรี. (2553). *ปัจจัยความสำเร็จในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน : ศึกษากรณี ตำบลนิคมกระเสี้ยว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. สำนักบรรณสารการพัฒนา
- เลิศ พรหิรัญ, (บรรณาธิการ). (2550). *80 พรรษา 80 พระบรมฉายาลักษณ์ ที่สุดแห่งความทรงจำของพสกนิกรชาวไทย*. กรุงเทพมหานคร: สยามอินเตอร์บุ๊คส์.
- วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ และ ศตพร เพียรวิมangsa. (2561). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในหมู่บ้านดอนเซ่ง ตำบลบางแพ อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*. 11 (1), 3144-3156.
- ศรินยา สุริยะฉาย. (2552). *การประเมินผลความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในตำบลบางไทรป่า อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม.(2556). *การดูแลผู้สูงอายุ สุขภาพและความเครียด*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2560). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2560*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด.
- สถิตพงษ์ มั่นหล้า. (2553). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน).บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมพร เทพสิทธิ. (2544). *บทบาทของผู้สูงอายุในภาวะวิกฤต*. กรุงเทพมหานคร: สมาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2556). *มนทัศน์ใหม่นิยามผู้สูงอายุและอายุการทำงานที่เหมาะสม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2551). *ผู้สูงอายุไทย 2550 มุมมอง/เสียงสะท้อนจากข้อมูลสถิติ*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด.
- สิริชัย ดีเลิศ และ ศิริรัตน์ สีตา. (2561). กระบวนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของหมู่บ้านเกษตรเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จ. เพชรบุรี. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*. 11 (1), 2425-2436.
- สุรกุล เจนอบรม. (2541). *วิสัยทัศน์ผู้สูงอายุและการศึกษานอกระบบสำหรับผู้สูงอายุไทย*. กรุงเทพมหานคร ภาควิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อุไร ตันสกุล .(2544). *โลกทัศน์วิชาชีพคหกรรมศาสตร์*. ภาควิชาวิทยาศาสตร์การอาหารและเทคโนโลยี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Brooks, G.L. and Loewenstein, A.D.(2010). *Assessing the progressive of mind cognitive impairment to Alzheimer's disease: current trends and future directions*. Alzheimer's Research & Therpy.
- Czaja, S.J. (1999). *Technological Change and the Older Worker*. *Handbook of the Psychology of Aging*. Edited by Birren, J.E.& Schaie, K.W. 547-568. California: Academic Press.
- Havighurst, Robert J. (1960). *The psychology of character development*. Newyork: Wiley.
- Khaleel M. A. (2012). *Strategizing to Strengthen the Economy: The Position of Vocational and Technical Education (Home Economics Education)*. A Paper Presented to the School of Vocational and Technical Education F.C.E, Zaria 6th March, 2012.
- Maslow, A. (1991). *Motivación y Personalidad [Motivation and Personality]*. Madrid: Ediciones Diaz de Santos.
- Neugarten, B. L., Havighurst, and Tobin, S. S. (1968). *Personality and Patterns of Aging*. In Neugarten (Ed.), *Middle Age and Aging* (pp. 173-180). Chicago: University of Chicago press.
- Parker, F.J. (1990). *Home Economics: An Introduction to a Dynamic Proccession* (3nd Ed.). New York: Macmillan Publishing Co, Inc.
- Philip H. Coombs and Manzoor Ahmed (1974). *Attacking Rural Poverty: How Nonformal Education Can Help*. A World Bank Research Publication.
- Salthouse, T. A., and Craik, F. I. M. (2000). Closing comments. In F. I. M. Craik & T. A. Salthouse (Eds.), *The handbook of aging and cognition* (2nd). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Stuart-Hamilton, Ian. (2012). *The Psychology of Ageing (5th Ed)*. London, UK: Jessica Kingsley.
- Thiele-Wittig, M. (1996). Neue Hausarbeit im Kontext der Bildung für Haushalts- und Lebensführung. In U. Oltersdorf & T. Preuß (Hrsg.), *Haushalte an der Schwelle zum nächsten Jahrtausend. Aspekte haushaltswissenschaftlicher Forschung – gestern, heute, morgen* (S. 342-362). Frankfurt. M.: Campus.

กลยุทธ์การเขียนบทความวิจัยเพื่อเผยแพร่ในวารสารวิชาการ Writing Research Article Strategy for Academic Journal

ชุลีกร ธนธิติกร¹ และ ณัฐรัฐ ธนธิติกร²

สถาบันเวชศาสตร์ป้องกันศึกษา กรมควบคุมโรค¹, นักวิชาการอิสระ²

Chuleekorn Tanathitikorn¹ and Nattarat Tanathitikorn²

Institute of Preventive Medicine Department of Disease Control¹, Independent Scholar²

Corresponding Author, Email: Chuleekorn.md@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาระสำคัญและโครงสร้างของบทความวิจัยรวมทั้งกลยุทธ์การเขียนบทความวิจัยเพื่อเผยแพร่ในวารสารวิชาการ ซึ่งสาระสำคัญของบทความวิจัยมี 6 ส่วนคือ มีความยาวจำกัด มีความทันสมัย มีคุณภาพด้านวิชาการสูง มีการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีการนำไปใช้ประโยชน์ได้กว้างขวาง และมีรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ส่วนโครงสร้างของบทความวิจัยโดยทั่วไปประกอบด้วย 7 ส่วน คือ บทคัดย่อ ส่วนนำ ระเบียบวิธีการวิจัย ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การอภิปรายและสรุปผล ข้อเสนอแนะ และส่วนอ้างอิงพร้อมภาคผนวก และกลยุทธ์การเขียนบทความวิจัยเพื่อเผยแพร่ในวารสารวิชาการประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การเตรียมการ การดำเนินการ การประเมิน และการนำส่งบทความ

คำสำคัญ: กลยุทธ์การเขียนบทความ; บทความวิจัย; วารสารวิชาการ

Abstracts

The purpose of this academic article was to present the important concept and the structure of research article and the strategy for writing the research article for academic journal. The main concept of research article were 6 aspects; the limitation of words, the modernity, high quality of academic, the article had to be peer-reviewed by the experts, the results can be utilized and had a final report. The structure of research article were 7 factors including: abstract, introduction, research methodology, analysis results, discussion and conclusion, recommendation, references and appendix. The strategy for writing research article were 4 steps; preparation, conduct, evaluating and submit article.

Keywords: Writing Article Strategy; Research Article; Academic Journal

* วันที่รับบทความ: 17 สิงหาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 30 สิงหาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 2 กันยายน 2564

Received: August 17, 2021; Revised: August 30, 2021; Accepted: September 2, 2021

บทนำ

บทความวิจัย (Research Article) เป็นการเขียนรายงานการวิจัย เป็นขั้นตอนสำคัญของกระบวนการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยต้องนำเสนอ ข้อมูลและรายละเอียดทั้งหมดของการวิจัยไว้เป็นหลักฐาน โดยบอกเล่าถึงสิ่งที่ได้ดำเนินการไปแล้วให้ผู้สนใจได้ทราบถึงเหตุผลในการวิจัย ที่มาปัญหาการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย วิธีการวิจัยและผลลัพธ์ที่ค้นพบ (พิชิต ฤทธิ์จำรูญ, 2552 : 194) ดังนั้นบทความวิจัยจึงเป็นเอกสารทางวิชาการเชิงประจักษ์ที่เขียนขึ้นจากงานวิจัยทั้งหมดหรือบางส่วนที่ผู้เขียนบทความวิจัยได้ทำวิจัยไว้ด้วยตนเอง โดยมาตรฐานของบทความวิจัยจะประกอบด้วย 3 ด้านคือ มาตรฐานด้านการวิจัย มาตรฐานด้านการเขียน และมาตรฐานด้านจริยธรรม (ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกุล และ สุภาพ ฉัตรภรณ์, 2555 : 386) ซึ่ง พิชิต ฤทธิ์จำรูญ (2552 : 194) สรุปว่าการเขียนบทความวิจัยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ 1) เพื่อเป็นหลักฐานแสดงคุณค่างานวิจัย หรือประโยชน์ของงานวิจัยและศักยภาพของนักวิจัย 2) เพื่อเป็นสะพานเชื่อมโยงความรู้ความจริงที่เป็นผลงานในอดีต ปัจจุบันและอนาคต 3) เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยและส่งเสริมสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย และ 4) เพื่อเป็นแหล่งข้อมูล ให้กับองค์กร สถาบัน ชุมชน ผู้บริหาร นักวิจัย และสาธารณชนนำไปใช้กำหนดนโยบาย การวางแผนแก้ปัญหา พัฒนางาน และพัฒนาองค์ความรู้ของศาสตร์สาขาต่างๆ ดังนั้นบทความวิจัยเมื่อได้รับอนุญาตให้เผยแพร่ในวารสารวิชาการที่มีมาตรฐานผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิจะเป็นที่ยอมรับว่ามีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ เพราะเนื้อหาในบทความวิจัยจะเป็นการรายงานการวิจัย ที่แสดงถึงวิธีการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย และผลการวิจัยที่สำคัญที่ได้จากการวิจัยนั้นๆ บทความวิจัยจึงเป็นช่องทางการเผยแพร่และถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ พร้อมข้อเสนอแนะทางวิชาการที่รวดเร็วทันสมัย ทำให้ผู้สนใจนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์หรืออ้างอิงในการพัฒนาองค์ความรู้ในทางวิชาการต่อไปวงกว้าง

แต่อย่างไรก็ตามเป็นที่รับทราบกันทั่วไปว่า การเขียนบทความวิจัยเพื่อการตีพิมพ์หรือเผยแพร่ในวารสารวิชาการ เป็นเรื่องที่ไม่ง่าย ต้องอาศัยความรู้ทางวิชาการ ความสามารถในการเขียน และจริยธรรมในการเขียนบทความวิจัยดังกล่าวข้างต้น ปัญหาของการเขียนบทความวิจัยคือจะเขียนอย่างไรให้เป็นที่ยอมรับของวารสารวิชาการที่มีกระบวนการพิจารณาคุณภาพของบทความวิจัยอย่างเคร่งครัด ส่วนใหญ่ปัญหาหรือความผิดพลาดมักเกิดจากขาดประสบการณ์ของผู้เขียนบทความ ความเป็นนักวิจัยมือใหม่มักจะมีกังวลด้วยคิดว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก มีความหวั่นเกรงว่าเขียนเสร็จและส่งไปจะถูกปฏิเสธกลับมา (จรณิต แก้วกังวาน, 2562 : 898) หรือในกรณีนักวิจัยที่มีประสบการณ์บ้างแต่มีเวลาเขียนบทความวิจัยแบบจำกัด แถมมีภาระงานอื่นมากมาย ทำให้ขาดความละเอียดหรืออาจหลงเลยสาระสำคัญบางประการทำให้บทความวิจัยนั้นขาดความสมบูรณ์ในเนื้อหาที่สำคัญ นอกจากปัญหาของนักวิจัยในการเขียนบทความวิจัยแล้ว สาเหตุของความยุ่งยากในการเขียนบทความวิจัยให้ได้รับการตีพิมพ์อีกประการหนึ่งก็คือในปัจจุบันวารสารวิชาการที่มีมาตรฐานได้รับการยอมรับจะต้องอยู่ในบัญชีรายชื่อวารสารที่ได้รับการรับรองและยอมรับในฐานข้อมูลขององค์กรที่ดูแลเรื่อง

คุณภาพของวารสาร ซึ่งของประเทศไทยใช้ ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index TCI.) เป็นองค์กรที่ดูแลเรื่องคุณภาพวารสารวิชาการ ดังนั้น TCI จำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์ ระเบียบ วิธีการปฏิบัติ และการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการที่กำหนดให้วารสารวิชาการต้องปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด จึงส่งผลต่อการพิจารณาบทความวิจัยหรือบทความวิชาการที่จะเผยแพร่ในวารสารนั้นๆ ซึ่งอาจดูเหมือนเป็นอุปสรรคหรือปัญหาในทางปฏิบัติของการเผยแพร่ได้มากเช่นกัน

ดังนั้นการเขียนบทความวิจัยให้สามารถเผยแพร่ในวารสารวิชาการที่ได้รับการรองคุณภาพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนบทความวิจัย จึงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาสาระสำคัญ และโครงสร้างของบทความวิจัย รวมถึงกลยุทธ์การเขียนบทความวิจัยเพื่อการตีพิมพ์หรือเผยแพร่ในวารสารวิชาการ เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางในการลดปัญหาและอุปสรรคในการเผยแพร่ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการได้

สาระสำคัญของบทความวิจัย

หากจะกล่าวถึงสาระสำคัญของบทความวิจัย จะต้องเข้าใจถึงรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ให้ชัดเจนก่อน เพราะเวลาศึกษาสาระสำคัญของบทความวิจัย จะทำให้เห็นภาพความสอดคล้องและความแตกต่างของทั้งสองเรื่องได้อย่างเข้าใจ กล่าวคือบทความวิจัย เป็นการนำเสนอผลงานวิจัยอย่างเป็นระบบ ที่กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์การวิจัย คำถามการวิจัย การดำเนินการวิจัย ระเบียบวิธีการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งสถิติที่ใช้ในการวิจัย และผลการวิจัยที่สำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งบทความวิจัย เป็นเอกสารทางวิชาการประเภทเดียวกับรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ แต่บทความวิจัยจะเหมือนบทสรุปการวิจัยทั้งหมดแบบไม่เต็มฉบับเหมือนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ จากการศึกษารวบรวมแนวคิดของนักวิชาการเกี่ยวข้องกับการเขียนบทความวิจัย ฉัตรสุนน พฤทธิณิณ (2553 : 232-233) นงลักษณ์ วิรัชชัย (2555 : 7) และ พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2552 : 194) สามารถนำมาสรุปสาระสำคัญของบทความวิจัยแตกต่างจากรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์อยู่ 6 ประการ คือ

1. บทความวิจัยมีความยาวจำกัด มีจำนวนหน้าน้อยกว่ารายงานเล่มการวิจัย บทความวิจัยจัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอในวารสารวิชาการซึ่งเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ หรือที่ประชุมสัมมนาวิชาการ ซึ่งอาจมีบทความวิจัยหลายเรื่องที่จะต้องการเผยแพร่ในวารสารนั้น หรือมีผู้สนใจนำเสนองานวิจัยในที่ประชุมสัมมนาวิชาการเป็นจำนวนมาก บรรณาธิการของวารสารหรือที่จัดประชุมสัมมนาวิชาการ จำเป็นต้องจัดสรรพื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เพียงพอกับความต้องการ การเขียนบทความวิจัยจึงถูกกำหนดให้ไม่เกินจำนวนหน้าวารสารต้องการเช่นบางวารสารกำหนดจำนวนหน้าของการลงบทความไว้แล้วต้องไม่เกิน 10 หน้าหรือ 15 หน้า (ฉัตรสุนน พฤทธิณิณ , 2553 : 232) ดังนั้นเนื้อหาในบทความวิจัยต้องสั้นและกระชับได้ใจความ ตรงประเด็น และครอบคลุมในสาระสำคัญของการวิจัยการเขียนบทความวิจัยด้วยข้อกำหนดดังกล่าว จึงเป็นเรื่องสำคัญและท้าทายผู้เขียนหรือนักวิจัยอย่างมาก

2. บทความวิจัยเป็นเอกสารทางวิชาการที่มีความทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์มากกว่ารายงานการวิจัย เพราะผู้วิจัยสามารถนำเสนอผลการวิจัยบางส่วน มานำเสนอให้กับผู้สนใจในบทความวิจัยนั้นได้อย่างรวดเร็ว เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งรวดเร็วกว่ารายงานเล่มวิจัยจะพร้อมเผยแพร่อาจใช้เวลานานกว่าการเขียนบทความวิจัยได้ สอดคล้องกับข้อคิดของนงลักษณ์ วิรัชชัย (2555 : 7) บทความวิจัยเป็นเอกสารทางวิชาการที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์มากกว่ารายงานการวิจัย เพราะในระหว่างการดำเนินการวิจัย นักวิจัยอาจตัดตอนผลจากการวิจัยนำร่อง หรือผลงานวิจัยบางส่วน นำเสนอเป็นบทความวิจัยเพื่อเผยแพร่

3. คุณภาพของบทความวิจัยค่อนข้างเป็นมาตรฐานกว่ารายงานการวิจัย สอดคล้องกับนงลักษณ์ วิรัชชัย (2555 : 7) ที่แสดงความคิดเห็นว่า บทความวิจัยที่พิมพ์เผยแพร่ตามมาตรฐานสากลส่วนใหญ่ มีคุณภาพด้านวิชาการสูงกว่ารายงานการวิจัยโดยทั่วไป เนื่องจากการพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยต้องผ่านการตรวจสอบเนื้อหาสาระจากผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องที่วิจัยนั้นๆ มีการปรับแก้ไขให้สมบูรณ์ตามหลักวิชาการจึงจะสามารถตีพิมพ์เผยแพร่ได้ รวมทั้งรูปแบบการจัดพิมพ์บทความวิจัย จะถูกกำหนดให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานของวารสารวิชาการหรือคณะกรรมการการจัดประชุมสัมมนาวิชาการ จึงทำให้บทความวิจัยมีคุณค่าสำหรับนักวิชาการทุกคน โดยเฉพาะนักวิจัย เพราะเป็นตัวเชื่อมความรู้ในอดีตกับความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยในการเสริมสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการ ในขณะที่รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ไม่จำเป็นจะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิท่านใด จึงนับได้ว่าบทความวิจัยจะได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางและสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้

4. บทความวิจัยต้องได้รับการอนุญาตหรือตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Reviewer) ให้สามารถเผยแพร่ในวารสารวิชาการที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในสาขาวิชานั้นๆ ได้ จะถือได้ว่าบทความวิจัยนั้นมีคุณภาพสามารถผ่านการประเมินคุณภาพบทความวิจัยได้ โดยบรรณาธิการจะส่งบทความวิจัยให้ผู้อ่านหรือผู้ทบทวน ทำการพิจารณา พิจารณา เพื่อให้คะแนนและข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขให้ได้คุณภาพตามวารสารนั้นๆ ได้มีเกณฑ์กำหนดไว้ (ฉัตรสุมน พงศ์ภิญโญ, 2553 : 233) ดังนั้นสถาบันการศึกษาส่วนมากจะใช้บทความวิจัยที่ได้รับการเผยแพร่หรือยอมรับที่จะให้มีการเผยแพร่ในวารสารวิชาการ สามารถใช้เป็นหลักฐานการเผยแพร่งานวิจัยในการขอสำเร็จ การศึกษาในระดับอุดมศึกษา หรือขอรับทุนสนับสนุนการวิจัยจากหน่วยงานอื่นได้ ผู้ทรงคุณวุฒิในการอ่านหรือพิจารณาบทความวิจัยจะต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ในสาขาหรือศาสตร์ที่ตรงและสอดคล้องกับเนื้อหาของบทความวิจัยนั้นๆ ส่วนใหญ่วารสารวิชาการจะใช้ผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่านในการพิจารณาบทความวิจัย แต่ถ้าผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นแตกต่างกันบรรณาธิการอาจมีความจำเป็นต้องหาผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3 ในการพิจารณาเพื่อหาข้อยุติ

5. มีการนำผลการวิจัยไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง เพราะผลการวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ จะถูกเผยแพร่ไปในแหล่งต่างๆ โดยเฉพาะการเผยแพร่โดยผ่านระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีช่องทางให้ผู้สนใจเข้ามาอ่าน ศึกษา ได้อย่างต่อเนื่อง ทุกที่ทุกเวลาที่สะดวก ง่ายต่อการเข้าถึงทำให้ผลงานวิจัยมีโอกาสนำไปใช้

ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างกว้าง และรวดเร็วกว่าเล่มวิจัยฉบับสมบูรณ์จะแล้วเสร็จ ซึ่งการเผยแพร่บทความวิจัยจะช่วยให้องค์กร สถาบัน ผู้บริหาร นักวิจัย และสาธารณชนนำไปใช้เพื่อการวางแผนแก้ปัญหาและพัฒนางานได้ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2552 : 194)

6. มีรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลให้กับผู้ที่สนใจจากการอ่านบทความวิจัย ซึ่งเป็นเหมือนฉบับย่อของรายงานวิจัย แล้วเกิดมีข้อสงสัยหรือสนใจจะติดตามผลการวิจัยเพิ่มเติม หรือสนใจในระเบียบวิธีวิจัย รวมทั้งประเด็นอื่นๆจะได้มีโอกาสในการศึกษาเพิ่มเติมจากรายงานเล่มวิจัยฉบับสมบูรณ์เพื่อให้เข้าใจมากขึ้น การมีรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ จึงสิ่งที่รวบรวมเนื้อหา ขั้นตอน วิธีการวิจัยและผลการวิจัยที่สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยในภาพรวม พร้อมข้อเสนอแนะที่ครอบคลุมและนำไปใช้ประโยชน์ได้มากกว่าบทความวิจัยซึ่งเป็นฉบับย่อ

กล่าวโดยสรุปการเข้าใจสาระสำคัญของบทความวิจัยจะทำให้ผู้เขียนมีภาพจำลองของการเขียนบทความวิจัย ว่ามีประเด็นใดที่จะต้องเขียนให้ได้ความสมบูรณ์ ความท้าทายคือการเขียนบทความวิจัยในจำนวนหน้าที่จำกัด แต่ต้องได้ความครบถ้วนของรายละเอียดของการวิจัยจึงเป็นเรื่องที่จะต้องศึกษาและเข้าใจในสาระสำคัญของบทความวิจัยอย่างดี

โครงสร้างบทความวิจัย

โครงสร้างของบทความวิจัยอาจจะแตกต่างกันไปตามศาสตร์และสาขาวิชานั้นๆ แต่จากการศึกษาเอกสาร ตำรา บทความวิจัย และบทความวิชาการที่เกี่ยวข้อง จะพบว่า โครงสร้างของบทความวิจัยโดยทั่วไปประกอบด้วยส่วนสำคัญ 7 ส่วน แต่ละส่วนจะมีวิธีการเขียนและมีความสำคัญที่จะทำให้บทความวิจัยมีความสมบูรณ์ ครอบคลุมเนื้อหา และผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพตามที่วารสารวิชาการกำหนดได้

1. บทคัดย่อ (Abstract) เป็นส่วนที่เสนอสาระสำคัญของงานวิจัยอย่างย่อ แต่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบวิธีการวิจัยที่ประกอบด้วย จำนวนประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง ชนิดหรือประเภทเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บข้อมูล สถิติและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิจัยโดยสรุป เพื่อให้เห็นภาพรวมของงานวิจัยทั้งฉบับ การเขียนบทคัดย่อไม่ควรเขียนเพียงเฉพาะเรื่องย่อของผลการวิจัยเท่านั้น และบทคัดย่อต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และควรมีความยาวไม่เกิน 250-300 คำ (ฉัตรสุนัน พฤทธิญาณ, 2553 : 232-233) การเขียนบทคัดย่อภาษาอังกฤษสำหรับผู้เขียนที่ไม่มีทักษะความรู้ที่ถูกต้องด้านภาษาควรมีที่ปรึกษาช่วยตรวจสอบให้ถูกต้อง และส่วนท้ายของบทคัดย่อจะต้องมี คำสำคัญหรือ Keyword ในส่วนของคำสำคัญหรือ Keyword ควรมีอย่างน้อย 3 คำและไม่ควรเกิน 5 คำ

2. ส่วนนำ (Introduction) ประกอบด้วยสาระ ดังนี้

2.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (Background and Rationale) เป็นการรายงานเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในส่วนทฤษฎี แนวคิดของนักวิชาการ และผลงานวิจัยก่อนหน้านี้ เพื่อที่จะนำ

องค์ความรู้ และสิ่งที่ค้นพบจากการทบทวนวรรณกรรม นำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย และนำเข้าสู่ปัญหาและความสำคัญของการวิจัย ที่ต้องการค้นหาคำตอบหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ตลอดจนคุณค่าและประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย การเขียนความเป็นมาและความสำคัญของปัญหามีหลักการเขียน คือ 1) ตรงประเด็นจะศึกษาเรื่องอะไร 2) ความมีเหตุผลต้องเขียนโดยนำทฤษฎี แนวคิดของบุคคลที่เชื่อถือได้มาเป็นข้อมูลสนับสนุน 3) มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างประเด็น 4) กระชับรัดกุม ไม่ยืดเยื้อจนผู้อ่านเบื่อหน่าย 5) ความเข้าใจง่าย ใช้ภาษาง่ายๆ 6) การลงสรุป ให้เห็นความเชื่อมโยงที่จะส่งต่อวัตถุประสงค์การวิจัย (พิชิต ฤทธิ์จรรยา, 2552 : 200)

2.2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective) ส่วนนี้ถือว่าสำคัญมากสำหรับงานวิจัย เป็นส่วนที่จะต้องระบุให้ละเอียดมีความชัดเจนเข้าใจง่ายว่ามีวัตถุประสงค์การวิจัยที่จะนำไปสู่ผลของการวิจัย ส่วนใหญ่นิยมเขียนในรูปประโยคบอกเล่าที่เป็นเป้าหมายรวมและเขียนวัตถุประสงค์ย่อยตามปัญหาการวิจัย และควรเขียนขึ้นต้นด้วยคำสำคัญต่อไปนี้ เพื่อบรรยาย (Describe) เพื่อศึกษา (Study) เพื่อสำรวจ (Explore) เพื่อเปรียบเทียบ (Compare) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ (Association หรือ Correlation) เพื่อวิเคราะห์ (Analyze) เพื่อสังเคราะห์ (Synthesize) เพื่อประเมินตรวจสอบ (Evaluate) เพื่อสร้าง (Construct) เพื่อพัฒนา (Develop) เพื่อตรวจสอบความตรง (Validate) (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2543 : 403 อ้างถึงใน พิชิต ฤทธิ์จรรยา (2552 : 201)

2.3. สมมติฐานการวิจัย (Research Hypothesis) (ถ้ามี) สมมติฐานการวิจัยคือคำตอบที่ผู้วิจัยคาดการณ์หรือพยากรณ์คำตอบไว้ล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล ในการวิจัยบางประเภทอาจจะไม่มีสมมติฐานการวิจัยก็ได้ การเขียนสมมติฐานการวิจัยมีหลักการเขียนคือ ควรเขียนอย่างมีเหตุผล สอดคล้องสัมพันธ์กับปัญหาการวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย เขียนให้เข้าใจง่ายไม่ใช่ข้อความสลับซับซ้อน ใช้ประโยคบอกเล่า เขียนให้มีความชัดเจนเฉพาะเจาะจง (พิชิต ฤทธิ์จรรยา, 2552 : 202)

2.4. คำถามการวิจัย (Research Question) เป็นคำถามที่นักวิจัยกำหนดขึ้นเพื่อหาคำตอบ ต้องมีความชัดเจนว่าต้องการคำตอบอะไร และต้องเป็นคำถามที่น่าสนใจ การเขียนคำถามวิจัยเป็นส่วนที่ไม่จำเป็นต้องระบุในบทความวิจัยในกรณีที่มีการจำกัดของจำนวนหน้าตีพิมพ์

2.5. ขอบเขตการวิจัย (Scope) การเขียนขอบเขตการวิจัยเพื่อกำหนดให้แน่นอนว่าการวิจัยนี้ครอบคลุมประเด็นใด หรือเพื่อให้งานวิจัยมีความแคบลงเฉพาะทั้งเรื่องขอบเขตด้านประชากร ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย สถานที่และระยะเวลา การเขียนขอบเขตการวิจัยอาจจะเขียนแบบแยกออกมาเป็นด้านๆเพื่อให้ง่ายต่อการเขียนและการอ่านทำความเข้าใจ เช่น ขอบเขตด้านประชากร ประกอบด้วย ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ตั้งนี้ ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย และระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ (พิชิต ฤทธิ์จรรยา, 2552 : 204)

2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) (ถ้ามี) เป็นกรอบของการวิจัยที่นำเสนอให้เห็นประเด็นต่างๆที่จะศึกษา และเป็นการระบุความสัมพันธ์ของเรื่องต่างๆในประเด็นที่ต้องการศึกษา เป็นการสรุปความคิดของผู้วิจัยในสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการทำว่ามีทิศทางใด การเขียนกรอบแนวคิดการวิจัยอาจเขียนแบบบรรยาย เขียนแบบแผนภาพ การเขียนแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ และการเขียนแบบผสมผสาน (พิชิต ฤทธิ์จัญญ, 2552 : 210)

3. ระเบียบวิธีการวิจัย (Research Methodology) ประกอบด้วยลักษณะจำนวนของประชากร กลุ่มตัวอย่าง และการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การนิยามตัวแปร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ วิธีการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติและข้อสังเกตเกี่ยวกับวิธีการวิจัยที่ใช้ (ถ้ามี) ข้อเสนอแนะในการเขียนส่วนของระเบียบวิธีวิจัยคือ อธิบายระเบียบวิธีวิจัยที่ได้ทำให้ชัดเจน นำเสนอวิธีการดำเนินการตามขั้นตอนที่ปฏิบัติจริงและควรแบ่งข้อย่อยที่มีความหมาย เช่นประชากร กลุ่มตัวอย่าง การจัดเก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือต่างๆ คำจำกัดความของตัวแปร และวิธีการวิเคราะห์ทางสถิติ (จรณิต แก้วกังวาน, 2562 : 893)

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis Results) เสนอเนื้อหาที่เป็นผลของการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลความหมายของข้อมูลที่วิเคราะห์ สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลอาจจะเขียนเพื่อนำเสนอในรูปตารางหรือรูป และต้องมีการบรรยายสาระสำคัญประกอบด้วย มิใช่เสนอแต่ตารางหรือรูปโดยไม่มีการบรรยาย (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2555 : 13) การเขียนบรรยายจะช่วยให้มีการเข้าใจที่ถูกต้อง ทั้งนี้การนำเสนอในรูปแบบของตารางหรือแผนภาพ เป็นเรื่องที่คุณวิจัยต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการนำเสนอ ซึ่งจะต้องมีการเลือกใช้ให้ถูกต้องและเหมาะสม (จรณิต แก้วกังวาน, 2562 : 894)

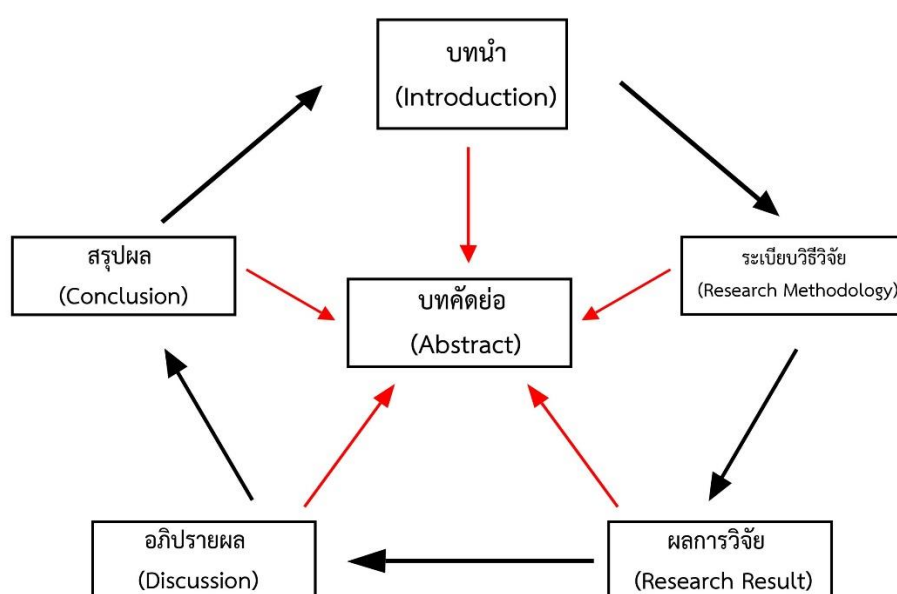
5. การอภิปรายและสรุปผล (Discussion/Conclusion) เสนอข้อค้นพบโดยสรุป อธิบายข้อค้นพบที่ขัดแย้งหรือสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยโดยมีเหตุผลประกอบ มีการอภิปรายถึงข้อบกพร่อง ข้อจำกัด ข้อดีของการวิจัย ซึ่งนำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติหรือวิจัยต่อไป ในเขียนการบรรยายหรือตีความของคุณวิจัย ควรใช้ภาษากระชับ ชัดเจนตามหลักวิจัย และสอดคล้องกับข้อมูลที่แสดง ไม่บรรยายในลักษณะการอ่านตัวเลขในตาราง แต่ควรแสดงแนวโน้ม ข้อเปรียบเทียบ และจุดเด่นของข้อมูลชุดนั้น (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และ สุภาพ ฉัตรภรณ์, 2555 : 404)

6. ข้อเสนอแนะ (Recommendation) เป็นการเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์และยังเป็นการเสนอประเด็นเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป เป็นการเขียนโดยนำผลการวิจัยแต่ละประเด็นมานำเสนอเป็นข้อเสนอแนะ และควรเขียนโดยใช้คำสำคัญประเภท การกำหนดนโยบาย การนำไปพัฒนา วางแผน เป็นต้น

7. ส่วนอ้างอิงและภาคผนวก (References/Appendix) ประกอบด้วยบรรณานุกรม (Bibliography) ซึ่งการเขียนบรรณานุกรมเป็นการยืนยันว่าการเขียนบทความการวิจัยเป็นการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งที่เชื่อถือได้ โดยรวบรวมไว้ตอนท้ายของบทความ การเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมในส่วนนี้เขียน

ตามรูปแบบของวารสารที่ได้กำหนดไว้ ส่วนภาคผนวก (Appendix) เป็นส่วนที่ต้องการเสนอสาระให้ผู้อ่านได้รับรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากที่เสนอในบทความ เป็นการช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจบทความวิจัยได้ดียิ่งขึ้น (พิชิต ฤทธิ์จรรยา, 2552 : 222)

อาจสรุปได้ว่าโครงสร้างของบทความวิจัยมีความสัมพันธ์กันอย่างเชื่อมโยง การเข้าใจในโครงสร้างของบทความวิจัย จะช่วยให้ผู้เขียนบทความวิจัยได้มีแนวทางในการเขียนบทความวิจัยให้ถูกต้องสมบูรณ์ เมื่อนำเสนอวารสารวิชาการก็จะมีโอกาสได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์หรือเผยแพร่ได้ง่าย ความสัมพันธ์โครงสร้างบทความวิจัยสามารถแสดงได้ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 ความสัมพันธ์ของโครงสร้างบทความวิจัย

กลยุทธ์การเขียนบทความวิจัยเพื่อการเผยแพร่ในวารสารวิชาการ

เป็นที่ทราบกันดีว่า การเขียนบทความวิจัยเพื่อให้ได้รับการเผยแพร่ในวารสารวิชาการจำเป็นต้องมีกลยุทธ์หรือวิธีการวางแผนการเขียนและการเลือกวารสารวิชาการที่จะเผยแพร่ กลยุทธ์อาจจะประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนดำเนินการ ขั้นตอนประเมินและทบทวน และขั้นตอนสุดท้ายการส่งบทความ สามารถสรุปสาระสำคัญแต่ละขั้นตอนได้ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการ เป็นขั้นตอนแรกๆที่ผู้เขียนบทความวิจัย ต้องตัดสินใจชัดเจนว่า งานวิจัยพร้อมที่จะถูกเขียนเป็นบทความวิจัยเพื่อถ่ายทอดผลงานวิจัย โดยผู้วิจัยอาจเตรียมขั้นตอนการเตรียมการนี้ควบคู่ไปกับการทำการวิจัยในระยะการวิเคราะห์ผลจากข้อมูลที่ได้จากการวิจัย หรือจะทำหลังจากได้ผลการวิจัยสำเร็จแล้วก็ได้ ขั้นตอนเตรียมการจะประกอบด้วย

1.1. การเลือกวารสารวิชาการที่ผู้เขียนตั้งใจหรือมีความสนใจที่จะลงเผยแพร่บทความ ซึ่งอาจจะมีจำนวน 3-5 ฉบับก็เป็นไปได้ เพื่อทำการตรวจดูว่าวารสารที่เราสนใจอยู่ในกลุ่มวิชาการเดียวกับบทความวิจัยหรือวิชาการที่เราได้เขียนหรือไม่ และลองพิจารณาดูการติดต่อ ประสานงานในการเผยแพร่ว่าสะดวก ติดต่อกำหนดง่ายหรือไม่ หรือศึกษาวิธีการที่จะนำเสนอบทความในวารสารว่า สามารถที่จะนำเสนอบทความได้หรือไม่ สอดคล้องกับ Dowdall (2016 : online) กล่าวว่า ก่อนที่จะเขียนบทความวิจัย ควรศึกษาและตรวจสอบวารสารที่สนใจว่าคุ้นเคย มีลักษณะจำเพาะอย่างไร มีข้อกำหนดของโครงสร้างบทความอย่างไร เพราะวารสารส่วนใหญ่มีข้อกำหนดด้านมาตรฐานแตกต่างกันขึ้นอยู่กับวารสารนั้นอยู่ในกลุ่มวารสารสาขาวิชาหรือศาสตร์แขนงใด อีกทั้งรูปแบบ ระยะเวลาการพิจารณาบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิ ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไขบทความ และวารสารฉบับใดที่บทความจะเผยแพร่ และค่าใช้จ่ายในการเผยแพร่ (Office of Graduate Studies, 2021 : online) รวมทั้งการศึกษาว่าวารสารนั้นผู้สนใจอ่านอยู่ในเป้าหมายของบทความหรือไม่ เป็นการเลือกกลุ่มผู้อ่านไปในคราวเดียวกัน ซึ่งในขั้นตอนนี้อาจจะกล่าวสรุปได้ว่าสิ่งที่สำคัญที่สุด ที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการตีพิมพ์บทความคือ การเลือกวารสารที่จะลงบทความ (Martin, 2014 : 949)

1.2. ศึกษาคู่มือสำหรับผู้เขียนบทความ เพื่อดูว่าวารสารมีแนวทางในการเขียนบทความ มีวิธีการติดต่อสื่อสารและมีการลงทะเบียนส่งบทความอย่างไร ดังที่ จรณิต แก้วกังวาน (2562 : 889) แนะนำว่า กรณีที่จะเขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ ผู้เขียนควรเข้าไปศึกษาคู่มือสำหรับผู้เขียน และศึกษาว่าวารสารเป้าหมายที่จะตีพิมพ์นั้น มีข้อกำหนดกฎเกณฑ์อย่างไร มีแนวปฏิบัติเฉพาะหรือมีการแบ่งหัวข้อ ส่วนต่างๆของบทความอย่างไร จะเห็นได้ว่าการศึกษาคู่มือมีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เขียนบทความมีแนวทางในการเขียนบทความได้ นอกจากนี้การศึกษาคู่มือยังช่วยให้ผู้เขียนสามารถทราบข้อกำหนดในการใช้ภาษาใดในเรื่องใด โดยเฉพาะการเขียนอ้างอิง และแบบบรรณานุกรม เพื่อให้ผู้เขียนได้พิจารณาอย่างละเอียดก่อนตัดสินใจส่งบทความ

1.3. ติดต่อบรรณาธิการ หรือกองบรรณาธิการ หลังจากเลือกวารสารและศึกษาคู่มือ รายละเอียดวิธีการต่างๆในการส่งบทความวิจัยแล้ว ผู้เขียนบทความวิจัยยังสามารถติดต่อสอบถามบรรณาธิการหรือกองบรรณาธิการเพื่อสอบถามข้อสงสัยต่างๆ ความสำคัญของการติดต่อในลักษณะนี้จะช่วยให้การส่งบทความและการสอบถามความคืบหน้ามีความชัดเจน เพราะในทางปฏิบัติข้อกำหนดที่เขียนไว้ในคู่มืออาจจะไม่ชัดเจนต้องอธิบายขยายความ กองบรรณาธิการหรือตัวบรรณาธิการสามารถอธิบายหรือขยายความได้ดีกว่าการอ่านจากตัวอักษรจากคู่มือ ซึ่งในปัจจุบันการติดต่อมีหลายช่องทางอีกทั้งวารสารส่วนใหญ่พร้อมที่จะช่วยเหลือตอบข้อสงสัยของผู้เขียนบทความ เพื่อให้บทความวิจัยสมบูรณ์ที่สุด

2. ขั้นตอนการ หลังจากผู้เขียนได้มีภาพของบทความวิจัยคร่าวๆจากการเลือกวารสาร ศึกษาคู่มือติดต่อสอบถามจนได้ข้อมูลที่เพียงพอต่อการเขียนบทความ ขั้นตอนต่อไปคือการลงมือเขียนหรือดำเนินการเขียนบทความวิจัย ที่ประกอบด้วย

2.1 การเขียนโครงสร้างของบทความ ผู้เขียนบทความควรมีการเขียนโครงร่างหรือโครงสร้างของบทความวิจัยเพื่อเป็นกรอบหรือแนวทางในการเขียนบทความ จะได้ไม่หลงลืมประเด็นต่างๆ การเขียน

โครงสร้างของบทความวิจัย ควรจะศึกษาจากวารสารวิชาการฉบับที่สนใจจะลงบทความว่ามีข้อกำหนดโครงสร้างบทความอย่างไร การเตรียมโครงสร้างที่ดีจะช่วยให้ผู้เขียนมีแนวทางที่จะเขียนบทความได้สำเร็จ ดังที่ Perneger and Hudelson (2004 : 192) สรุปว่า การมีโครงสร้างที่ถูกต้องเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี ที่จะทำให้บทความวิจัยนั้นได้รับการตีพิมพ์

2.2. การเขียนบทความ เป็นการลงมือเขียนบทความตามโครงสร้างหรือจะเรียกว่าโครงร่างก็ได้ตามที่ได้จัดทำไว้ ในขั้นตอนนี้ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงการเขียนและใช้ภาษาให้ถูกหลักการวิชาการ การเลือกใช้ประโยคต้องถูกต้อง มีความชัดเจนในความหมายโดยไม่ต้องมาตีความกันอีก ภาษาต้องกระชับ คงเส้นคงวาดังที่ ฉัตรสุมน วรคุณ (2553 : 232-233) กล่าวว่า การเขียนรายงานวิจัยที่ดี ไม่ว่าบทคัดย่อ บทความวิจัย หรือรายงานฉบับสมบูรณ์ ผู้เขียนจะต้องใช้ภาษาเขียนที่ถูกต้อง แม่นยำ กระชับและได้ใจความ ชัดเจนไม่คลุมเครือ ตีความหมายได้นัยเดียวเท่านั้น นอกจากภาษาที่ใช้เขียนบทความวิจัยแล้ว การเขียนบทความวิจัยที่ดี อาจจะต้องคำนึงถึงน้ำหนักหรือการให้ความสำคัญต่อการเขียนอ้างอิงข้อความ หรือความคิดเห็นจากนักวิชาการท่านอื่นในบทความวิจัยแต่ละประเด็นแตกต่างกันไป เช่นในบทคัดย่อไม่จำเป็นต้องมีการอ้างอิงจากแหล่งใดๆ เพราะเป็นการสรุปย่อของเนื้อหา บทนำควรมีการอ้างอิงมาก ทั้งประเด็นการเกริ่นนำที่เป็นข้อเท็จจริง สถิติ หรือผลการวิจัยของท่านอื่นรวมทั้งประเด็นปัญหาต่างๆที่นำไปสู่การวิจัยสลับกับการแสดงออกทางความคิดเห็นของผู้วิจัย ระเบียบวิธีวิจัย อาจมีอ้างอิงบ้างในกรณีระเบียบวิธีวิจัยที่ซับซ้อนและวัตถุประสงค์การวิจัยต้องใช้เทคนิควิธีเฉพาะ สำหรับผลการวิจัยไม่จำเป็นต้องมีการอ้างอิง เพราะเป็นผลจากการวิจัยนั้นๆ ส่วนการอภิปรายผล ผู้เขียนบทความวิจัยจะต้องมีการศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย มีการนำผลการวิจัยเทียบเคียงกับผลงานวิจัยอื่น หรือการแสดงออกทางความคิดของผู้วิจัยเทียบเคียงกับนักวิชาการท่านอื่น จึงควรมีการอ้างอิงข้อมูลจากที่อื่นในส่วนนี้มาก (จรณิต แก้วกังวาน, 2562 : 898)

3. ขั้นตอนการประเมินบทความ หลังจากการเขียนบทความแล้วเสร็จ ผู้เขียนบทความวิจัยจะต้องหาวิธีที่จะตรวจสอบงานเขียนบทความวิจัยก่อนที่จะส่งมอบ ประกอบด้วย

3.1. การประเมินหรือทบทวนบทความที่เขียน เป็นการสำรวจหรือประเมินเบื้องต้นของผู้เขียนบทความด้วยตนเอง เพื่อตรวจสอบความผิดพลาด ตกหล่นของข้อความหรือข้อสรุปบางประการ อาจเป็นเพราะการพิมพ์หรือหลงลืมบางข้อความที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของบทความ รวมถึงความครบถ้วนตามโครงสร้างของบทความ ซึ่งเป็นความผิดพลาดที่พบเห็นได้บ่อยครั้ง ดังที่ Perneger and Hudelson (2004 : 192) ได้ชี้ให้เห็นว่า ความผิดพลาดที่พบเป็นประจำคือ การเขียนคำถามวิจัยไม่เจาะจง การเขียนบทความไม่เป็นไปตามวารสารกำหนด บทความมีความยาวกว่าวารสารกำหนด การอภิปรายผลไม่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัย และการใช้ภาษาเขียนไม่ถูกต้อง ตลอดจนการตรวจดูการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมบางอันเก่าเกินไปที่จะค้นหาเพิ่มเติมจากผู้สนใจเป็นต้น นอกจากการประเมินหรือทบทวนบทความด้วยตนเองแล้ว ยังสามารถส่งงานเขียนให้กับผู้เขียนร่วมเพื่อประเมินแบบไม่เข้าข้างตนเองและยังสามารถส่งให้เพื่อนร่วมงานช่วยออก

ความเห็นด้วยก็จะดียิ่งขึ้น (จรณ์ิต แก้วกังวาน, 2562 : 891) ในการประเมินหรือทบทวนบทความในขั้นตอนนี้ ผู้เขียนบทความวิจัยควรมีบัญชีรายการที่ต้องการตรวจสอบ (Check List) เป็นข้อๆ แล้วลองให้เกณฑ์หรือ คะแนนความพึงพอใจ หรือความถูกผิดมาอย่างน้อยอย่างไร เป็นการประเมินด้วยตัวเองอีกครั้ง ตามตัวอย่างแบบ ตรวจสอบรายการ (check list) ในตารางที่ 1

โครงสร้างบทความ	รายการตรวจประเมิน	ถูกต้อง	แก้ไข
	บทคัดย่อ และ Abstract เขียนครบทุกประเด็น มีคำสำคัญ ครบ		
	บทนำ มีแนวคิด ทฤษฎี นำไปความสำคัญปัญหาเพื่อการวิจัย		
	ระเบียบวิธีวิจัย ประชากร เครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล		
	ผลการวิจัย ตอบครบตามวัตถุประสงค์การวิจัย		
	อภิปรายผล มีการเสนอแนวคิดใหม่ สอดคล้องแนวคิดนักวิชาการ ข้อเสนอแนะในการวิจัย		
	บรรณานุกรม ครบตามเนื้อหาที่อ้างอิง และเขียนตามวารสารกำหนด		
	ภาคผนวก		
เนื้อหาในบทความ	ประโยชน์การเขียนถูกต้อง		
	ภาษาที่ใช้ถูกหลักวิชาการ		
	ภาษาอังกฤษถูกหลักไวยากรณ์		
	ภาษามีความคงเส้นคงวา		
	มีอ้างอิงครบถ้วนในส่วนที่คัดลอกมา		
	เนื้อหาไม่มากเกินไปกว่าวารสารกำหนด		

โครงสร้าง บทความ	รายการตรวจประเมิน	ถูกต้อง	แก้ไข
รูปแบบบทความ ที่วารสาร กำหนด	ชื่อเรื่อง หัวข้อ ตัวอักษร ย่อหน้า บรรณานุกรมตรงตามวารสาร กำหนดไว้		
	ตาราง รูปภาพถูกต้อง อยู่ในส่วนของเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง มีความ น่าสนใจ		
	การใช้ขนาดกระดาษ และการแบ่งหน้ากระดาษเป็นไปตามวารสาร กำหนด		
	รูปแบบอื่นๆ โดยรวมเป็นไปตามวารสารกำหนด		

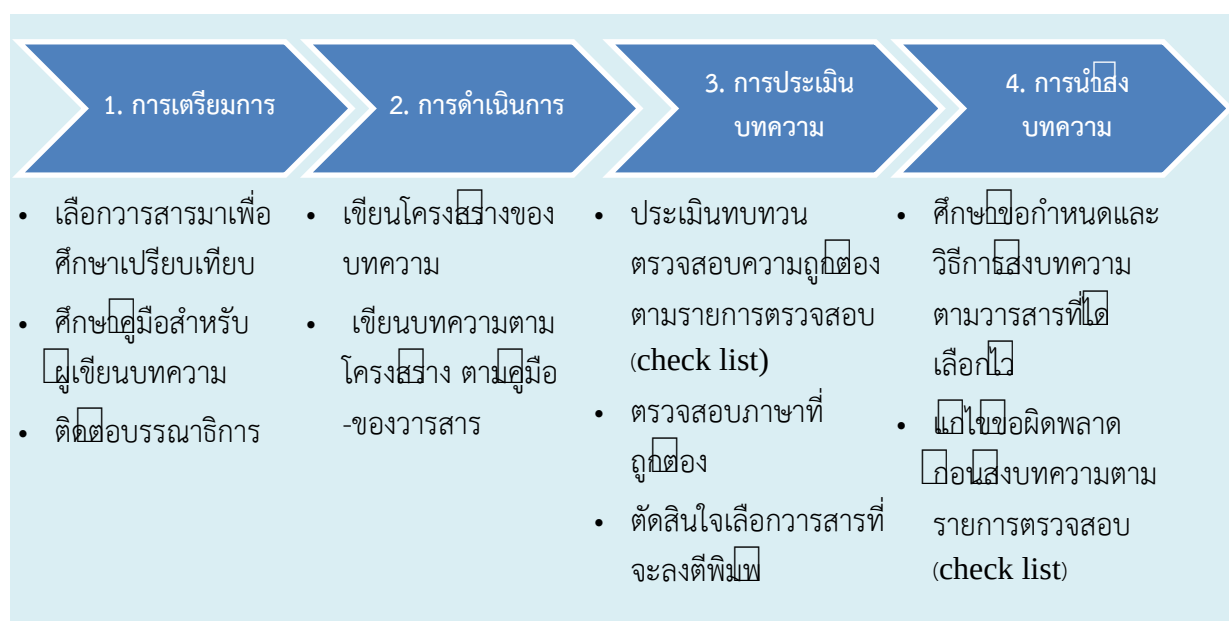
ตารางที่ 1 : แบบตรวจสอบรายการ (check list)

3.2. นอกจากการตรวจสอบข้อผิดพลาดต่างๆแล้วการประเมินหรือการทบทวนสามารถช่วยให้ผู้เขียนได้ชัดเจน เขียนเพิ่มเติม หรือเลือกการใช้ภาษาที่ถูกต้อง ทำให้บทความมีความชัดเจน ครบถ้วน ประเด็นต่างๆที่ทำการวิจัยหรือศึกษามา ซึ่งอาจจะทำให้บทความนั้นน่าสนใจและอ่านเข้าใจง่ายทั้งสาระสำคัญของข้อเขียนและรูปแบบการใช้ภาษาที่ถูกต้องเพิ่มขึ้น (Office of Graduate Studies, 2021 : online) และหากต้องเขียนเป็นภาษาอังกฤษควรมีเจ้าของภาษาช่วยอ่านชัดเจนภาษาให้กระชับดีขึ้น (จรณ์ิต แก้วกังวาน, 2562 : 891) จะช่วยให้ผู้อ่านวิพากษ์บทความมีความรู้สึกดีต่อบทความด้วย

3.3. เลือกวารสารที่จะลงตีพิมพ์ ในขั้นตอนนี้ผู้สนใจจะเผยแพร่บทความอาจทำการตัดสินใจเลือกวารสารที่จะลงเผยแพร่บทความไปพร้อมๆกับการตรวจสอบบทความผิดพลาด ทั้งภาษา โครงสร้าง รูปแบบของบทความวิจัยว่าถูกต้อง โดยเทียบเคียงกับเกณฑ์และข้อกำหนดของวารสารที่ได้ตัดสินใจเลือก เพื่อจะได้มีแนวทางที่เป็นข้อยุติในผู้เขียนบทความวิจัยได้ดำเนินการตาม เพราะวารสารแต่ละเล่มมีข้อกำหนดต่างกัน โดยเฉพาะวารสารต่างสาขามักจะมีรายละเอียดต่างกันไป แต่อย่างไรก็ตามการเลือกวารสารที่จะลงบทความวิจัยเผยแพร่มีเทคนิคการเลือกบางประการที่สำคัญ คือ วารสารนั้นมีการประเมินคุณภาพหรือไม่อย่างไร สถานการณ์มีอยู่ของวารสาร (Index) อยู่ในฐานข้อมูลวารสารอ้างอิงที่สำคัญ (Citation Databases) กลุ่มใด จำนวนฉบับที่ตีพิมพ์ในแต่ละปีมีกี่ฉบับ เป็นวารสารสิ่งพิมพ์ หรือวารสารออนไลน์ โอกาสในการได้รับการตีพิมพ์ ระยะเวลาในการพิจารณา รวมทั้งการตอบรับ ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการเผยแพร่ และสิทธิ์ความเป็นเจ้าของบทความ เป็นต้น ในการพิจารณาเลือกวารสารอาจต้องทำการติดต่อพูดคุยกับกองบรรณาธิการเพื่อสอบถามข้อมูลประเด็นต่างๆดังกล่าวให้เกิดความชัดเจน (สุตาว เลิศวิสุทธิไพบูลย์, 2558 : ออนไลน์)

4. ขั้นตอนการนำส่งบทความเพื่อเผยแพร่ ขั้นตอนนี้ผู้เขียนต้องดูข้อกำหนดและวิธีการส่งบทความตามวารสารที่ได้เลือกไว้ แล้วดำเนินการตามแนวทางนั้น โดยส่วนใหญ่วารสารในปัจจุบันจะกำหนดให้ส่งผ่านระบบคอมพิวเตอร์ที่ต้องมีการลงทะเบียนสมาชิกวารสารก่อนทำการส่งบทความทางออนไลน์ ทำให้ง่ายต่อการเข้าถึงวารสารและติดตามตรวจสอบผลการพิจารณาตอบรับการตีพิมพ์จากวารสาร ข้อพึงระวังในการส่งบทความเพื่อเผยแพร่ในวารสารโดยส่วนใหญ่จะมีข้อกำหนดว่า บทความวิจัยนั้นต้องไม่เคยได้รับการเผยแพร่หรือตีพิมพ์ในวารสารอื่นมาก่อน รวมทั้งอาจมีค่าใช้จ่ายในการพิจารณาบทความซึ่งต้องชำระพร้อมกับการส่งบทความเพื่อลงตีพิมพ์ หากไม่มีการชำระเงินให้วารสารก่อนอาจจะไม่มีการพิจารณาบทความนั้นก็ได้ ทั้งนี้การติดต่อตามผลควรติดต่อสอบถามโดยตรงยังกองบรรณาธิการ จะได้รับคำตอบที่รวดเร็วและชัดเจน จนนำไปสู่การเผยแพร่บทความได้

จากกลยุทธ์ที่ได้กล่าวมาทั้งหมด การส่งบทความตีพิมพ์หรือเผยแพร่ในวารสารวิชาการที่สาขานั้นๆ ยอมรับ ไม่ใช่เรื่องง่ายแต่ก็ไม่ใช่เรื่องยากเกินไป ดังนั้นการเขียนบทความวิจัยต้องมีการประเมินตรวจสอบอย่างละเอียดด้วยตนเองก่อนที่จะนำเสนอวารสารเพื่อหาข้อบกพร่อง แล้วทำการแก้ไขก่อนที่ผู้ทรงคุณวุฒิจะตรวจพบข้อบกพร่อง จนเป็นเหตุให้นำไปสู่การกล่าวอ้างความไม่มีคุณภาพของบทความนั้นๆ ได้ กลยุทธ์การเขียนบทความวิจัยเพื่อเผยแพร่ในวารสารวิชาการสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังรูปที่ 2

รูปที่ 2 กลยุทธ์การเขียนบทความวิจัยเพื่อการเผยแพร่ในวารสารวิชาการ

สรุปการเขียนบทความวิจัยสำหรับผู้เขียนบทความวิจัยครั้งแรก อาจจะรู้สึกลำบากและมีความกังวล ดังนั้นผู้ที่มีตั้งใจจะเขียนควรเข้ารับการศึกษาอบรมเทคนิคและวิธีการเขียนบทความวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิ และลองเขียนบทความวิจัยเพื่อฝึกฝนการเขียนบทความวิจัยให้สำเร็จ อีกทั้งการเขียนบทความวิจัยในสาขาวิชา

อื่นอาจจะมีโครงสร้างของบทความวิจัยแตกต่างกันไปในรายละเอียดแต่ละสาขาวิชา ผู้เขียนบทความวิจัยควรจะต้องศึกษาเพิ่มเติมในรายละเอียดตามโครงสร้างของสาขาวิชานั้นๆ รวมทั้งเรื่องของการเขียนบทความวิจัยเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อเผยแพร่ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติ ผู้เขียนบทความวิจัยควรจะต้องศึกษาในรายละเอียดของการเขียนบทความวิจัยเป็นภาษาอังกฤษ ให้ละเอียดและรอบคอบตามมาตรฐานของวารสารนานาชาตินั้นๆ แต่อย่างไรก็ตามขอให้ผู้เขียนบทความวิจัยเพื่อใจว่าแม้การเขียนบทความวิจัยจะมีการวางแผนและจัดลำดับมาอย่างดีแล้ว ก็ยังต้องผ่านการปรับแก้ไขจากกองบรรณาธิการ หรือจากผู้อ่านวิพากษ์ของวารสารอีกอย่างน้อย 2 ถึง 3 รอบเสมอ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติในแวดวงการเผยแพร่บทความวิจัยในวารสารวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

- จรณิต แก้วกังวาน. (2562). *คู่มือนักวิจัยมือใหม่ การประยุกต์ใช้ระบาดวิทยาและชีวสถิติในการวิจัยชีวเวชศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: หจก.จี.เอส.เอ็ม.เทรดดิ้ง จำกัด
- ฉัตรสุนน พงษ์ภิญโญ. (2553). *หลักการวิจัยทางสังคม*. กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2555). รูปแบบ และลักษณะของบทความวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารตามมาตรฐานสากล. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*. 4 (1), 7-16.
- ผ่องพรรณ ทรัพย์มงคล และ สุภาพ ฉัตรภรณ์. (2555). *การออกแบบการวิจัย Research Design*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2552). รายงานการวิจัย : เขียนอย่างไรให้มีคุณภาพ. ในสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (บ.ก.), *การวิจัยเพื่อพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษา : แนวคิดสู่การปฏิบัติ*. (194-228). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศรีอนันต์การพิมพ์ จำกัด
- สุดาว เลิศวิสุทธิไพบูลย์. (2558). เทคนิคการเลือกวารสารนานาชาติเพื่อตีพิมพ์ผลงานวิจัย. *จุลสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพออนไลน์. ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 4 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.stou.ac.th/schools/shs/booklet/book581/KM581.pdf>
- Eloísa Martín (2014). How to write a good article. *Current Sociology*. 62 (7), 949–955
- Micheal Dowdall (2016). How to write a research article to submit for publication. *The pharmaceutical Journal. Online*. Retrieved July 10, 2021. From: <https://pharmaceutical-journal.com/article/ld/how-to-write-a-research-article-to-submit-for-publication>
- Thomas V. Perneger and Patricia M. Hudelson (2004). Writing a research article: advice to beginners. *International Journal for Quality in Health Care*. 16 (3), 191–192.
- Office of Graduate Studies. (2021). Twenty Steps to writing a Research Article. *Online*. Retrieved June 14, 2021. From : <https://www.unl.edu/gradstudies/connections/twenty-steps-writing-research-article>.

ยุทธศาสตร์ทางการเมืองของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม

: รวมศูนย์หรือไร้แกนนำ ?

The Political Strategy of Social Movements: Centralized or Leaderless?

สมชัย ภัทรธรรณานันท์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Somchai Patthananan

Maharakham University, Thailand

Email: kapko1990@gmail.com

บทคัดย่อ

ยุทธศาสตร์ทางการเมืองของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นประเด็นที่มีการถกเถียงกันมา ยาวนาน ประเด็นหลักของการถกเถียงคือเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการต่อสู้ขบวนการควรจัดตั้งเป็นองค์กร แบบรวมศูนย์หรือเป็นเครือข่ายแบบไร้แกนนำ ทฤษฎีการระดมทรัพยากรซึ่งเป็นทฤษฎีที่ได้รับความนิยมอย่าง กว้างขวางในการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเห็นว่าองค์กรของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมมี ความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อความสำเร็จของขบวนการ องค์กรดังกล่าวมีนักเคลื่อนไหวมืออาชีพเป็นผู้นำผู้ซึ่งทำ หน้าที่สร้างประเด็นในการเคลื่อนไหวและกำหนดทิศทางของขบวนการ นักเคลื่อนไหวเหล่านี้คือผู้ตัดสินใจของ ขบวนการและทำหน้าที่แทนสมาชิก ส่วนสมาชิกโดยหลักแล้วมีหน้าที่จ่ายเงินสนับสนุนองค์กรและเข้าร่วม กิจกรรมเป็นครั้งคราวเมื่อนักเคลื่อนไหวมืออาชีพขอมา องค์กรของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบนี้ เกิดขึ้นได้ในสังคมที่มีเศรษฐกิจดีที่ผู้คนมีรายได้มากพอที่จะบริจาคให้แก่ขบวนการได้ นักเคลื่อนไหวของ ขบวนการแบบไร้แกนนำกลับไม่เห็นว่าภารกิจที่ดำเนินงานโดยนักเคลื่อนไหวมืออาชีพจะเป็นผลดีต่อการ ต่อสู้ของขบวนการ พวกเขาเห็นว่าความสัมพันธ์แนวนอนแบบเครือข่ายมีประสิทธิภาพมากกว่าความสัมพันธ์ แบบบังคับบัญชาสั่งการจากบนลงล่าง เนื่องจากการปฏิบัติการของเครือข่ายไม่ได้เกิดจากการชี้นำของใคร หากแต่เกิดจากความคิริเริ่มของสมาชิกจึงทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจอย่างแท้จริงในกิจกรรมของ ขบวนการ

คำสำคัญ: ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม; ยุทธศาสตร์; องค์กรของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม; ขบวนการ แบบไร้แกนนำ

* วันที่รับบทความ: 29 กรกฎาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 30 สิงหาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 6 กันยายน 2564

Received: July 29, 2021; Revised: August 30, 2021; Accepted: September 6, 2021

Abstracts

The political strategy of social movement has long been a controversial issue. The main point of controversy is, in order to achieving the objective of their struggles, movements should organized themselves into centralized organizations or leaderless networks. Resource mobilization, a popular theory in social movement studies, believes that social movement organization (SMO) is vital to the success of movements. These movements are led by professional activists, who create campaigning issues and decide movements' direction. These activists are movements' decision-makers and act on behalf of members. Members have duties primarily to contribute money and occasional direct action at the behest of the professional activists. The activists of leaderless movements do not believe that professional-led organizations are good for movements' struggle. Horizontal network relationship, in their opinions, is more efficient than top down, hierarchical relationship. Because the action of network does not derive from anyone directive, but from the initiative of members, it therefore lead to active participation in movements' activities.

Keywords: Social Movement; Strategic; Organization Of Social Movements; Leaderless Process

บทนำ

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองที่มีความสำคัญและได้รับความสนใจจากแวดวงวิชาการด้านสังคมศาสตร์มากขึ้น ในทศวรรษ 1940 การศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมยังเป็นการศึกษาเชิงพรรณนาแบบผิวเผินที่ไม่ค่อยมีทฤษฎีรองรับ และการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในทศวรรษ 1960 ก็ไม่ค่อยมีการกล่าวถึงขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเท่าไรนัก สภาพดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงในกลางทศวรรษ 1970 การศึกษาปฏิบัติการของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเต็มไปด้วยความคึกคักมีชีวิตชีวา พอถึงปลายทศวรรษ 1980 การศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติก็เฟื่องฟูเต็มที่ ในปัจจุบันการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้ลงหลักปักฐานในแวดวงวิชาการอย่างมั่นคงแล้ว มีวารสาร หนังสือ และสมาคม ที่ศึกษาเกี่ยวกับขบวนการโดยเฉพาะ (della Porta and Diani, 1999 : 1) ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนอกจากขยายตัวมากขึ้นแล้วยังมีรูปแบบการเคลื่อนไหวใหม่ เช่น การประท้วงข้ามชาติ ขบวนการอิสลาม การเคลื่อนไหวของกลุ่มชาติพันธุ์ และการประท้วงโดยอาศัยอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ความหลากหลายของขบวนการ ประเด็นของการเคลื่อนไหว รูปแบบของการปฏิบัติการ และยุทธศาสตร์ของการต่อสู้ยิ่งกระตุ้นให้การศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมขยายตัวยิ่งขึ้น (Klandermans and Roggeband, 2007 : 1) บทความชิ้นนี้จะทำการศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ทางการเมืองของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมซึ่งมีคำถามสำคัญคือเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการต่อสู้ขบวนการควรจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีการนำที่ชัดเจนหรือเป็นเครือข่ายหลวมๆที่ไร้แกนนำ? เพื่อทำความเข้าใจ

เข้าใจในประเด็นดังกล่าว ส่วนแรกของบทความจะทำการศึกษาประวัติศาสตร์ที่เป็นบริบทของการถกเถียง ส่วนที่สองจะพิจารณาความสำคัญขององค์กรในทัศนะของทฤษฎีการระดมทรัพยากรซึ่งเป็นทฤษฎีที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ส่วนที่สามจะวิเคราะห์สมัชชาสังคมโลก ซึ่งเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบไร้แกนนำขนาดใหญ่ในต้นศตวรรษที่ 21 และส่วนสุดท้ายจะเป็นบทสรุป

พัฒนาการของยุทธศาสตร์ทางการเมืองของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม

เราสามารถสืบสาวการถกเถียงเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมย้อนกลับถึงปี 1848 ในปีดังกล่าวได้เกิดการปฏิวัติทางสังคม (social revolution) ในฝรั่งเศสซึ่งเป็นความพยายามในการยึดอำนาจรัฐครั้งแรกของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีชนชั้นผู้ใช้แรงงานเป็นฐานสนับสนุน การปฏิวัติอยู่ได้แค่ 4 เดือนก็ถูกปราบปรามลง และนำไปสู่การพลิกผันทางการเมืองที่นำไปสู่การรัฐประหารของหลานชายของนโปเลียนผู้ซึ่งตั้งตนเป็นจักรพรรดิในปี 1952 และปกครองฝรั่งเศสเป็นเวลาถึงสองทศวรรษ ความพ่ายแพ้ของการปฏิวัติครั้งนั้นทำให้มีการทบทวนยุทธศาสตร์ทางการเมืองของฝ่ายต่างๆในยุโรปไม่ว่าจะเป็นฝ่ายซ้าย ฝ่ายที่มีความคิดกลางๆ หรือฝ่ายขวา การปฏิวัติอีกชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นในเวลาเดียวกันได้แก่การต่อสู้ให้ได้ว่าซึ่งอำนาจอธิปไตยของประชาชาติในหลายดินแดนของยุโรป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเยอรมนี อิตาลี ฮังการี และโปแลนด์ ด้วยเหตุนี้ นักประวัติศาสตร์จึงกล่าวถึงปี 1848 ว่าเป็น ‘ฤดูใบไม้ผลิของชาติ’ แต่ก็ไม่มีการใดประสบความสำเร็จ และความล้มเหลวของการปฏิวัติก็นำไปสู่การทบทวนยุทธศาสตร์ของการต่อสู้เช่นเดียวกัน ความพ่ายแพ้ของการปฏิวัติกระตุ้นให้ขบวนการทั้งสองชนิดที่กล่าวมา (ซึ่งในเวลาต่อมาเรียกว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและขบวนการชาตินิยม) พัฒนายุทธศาสตร์ทางการเมืองที่ให้ความสำคัญเหนือสิ่งอื่นใดกับการสร้างองค์กรที่มีความต่อเนื่องที่ต่างจากการปฏิบัติการทางการเมืองแบบเป็นไปเองชั่วคราว

การปฏิวัติทำให้พวกเขาสืบเนื่องเกิดความหวาดกลัว พวกเขาจึงต้องการสร้างความร่วมมือกับพวกอนุรักษนิยมที่เคยขัดแย้งกันมาก่อนเพื่อร่วมกันต่อต้านฝ่ายปฏิวัติ ในขณะเดียวกันก็เสนอให้โอนอ่อนผ่อนตามข้อเรียกร้องบางอย่างของฝ่ายปฏิวัติภายใต้เงื่อนไขที่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวต้องไม่คุกคามการดำรงอยู่ของระบบ พวกอนุรักษนิยมเห็นคล้อยตามแนวคิดดังกล่าว ดังนั้น ภายหลังการปราบปรามขบวนการปฏิวัติอย่างโหดเหี้ยม ผู้นำอนุรักษนิยมได้ดำเนินนโยบายผ่อนปรนอย่างมีขอบเขตจำกัด มาตรการดังกล่าวทำให้เกิดการถกเถียงเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ระยะยาวภายในขบวนการโดยมีคำถามสำคัญว่าขบวนการควรจัดความสัมพันธ์เช่นใดกับกลไกรัฐ ภายในขบวนการทั้งสองชนิด ด้านหนึ่งมีผู้ที่เห็นว่าการได้มาซึ่งอำนาจรัฐเป็นเงื่อนไขอันจำเป็นต่อการเปลี่ยนทางสังคม ภายในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนี้เป็นจุดยืนของพวกมาร์กซิสต์และก็เป็นจุดยืนของพวกชาตินิยมทางการเมืองภายในขบวนการชาตินิยม ส่วนอีกด้านหนึ่งมีผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการเข้าไป

มีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆกับรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการออกเสียงเลือก ลงแข่งขันเลือกตั้ง หรือมีตำแหน่งในรัฐบาล พวกเขาเห็นว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวเป็นสิ่งที่ไร้ประโยชน์ หลงทิศผิดทาง หรือถูกกลืนเข้าเป็นพวก (coopting) จุดยืนเช่นนี้ภายในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นของพวกอนาธิปไตยและเป็นของพวกชาตินิยมทางวัฒนธรรมในขบวนการชาตินิยม พวกเขาเห็นว่าพื้นที่การเคลื่อนไหวต้องอยู่นอกกลไกรัฐ การถกเถียงครั้งนี้จบลงด้วยชัยชนะของฝ่ายที่ต้องการยึดอำนาจรัฐ พวกเขาเสนอยุทธศาสตร์สองขั้นเริ่มจากการยึดอำนาจรัฐเป็นอันดับแรก หลังจากนั้นจึงเปลี่ยนแปลงสังคม ในปี 1860 ข้อเสนอดังกล่าวดูจะเป็นสิ่งที่อยากจะ เป็นจริงได้ แต่ในศตวรรษต่อมาระหว่างปี 1945-1968 ยุทธศาสตร์ขั้นแรกประสบความสำเร็จไปทั่วโลก หนึ่งใน สามของโลกปกครองโดยพรรคคอมมิวนิสต์ พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยได้อำนาจการปกครองในยุโรป ส่วนใน ประเทศด้อยพัฒนาขบวนการปลดปล่อยประชาชนก็ประสบชัยชนะเช่นกัน

ปัญหาเกิดขึ้นเมื่อขบวนการไม่สามารถทำให้ยุทธศาสตร์ขั้นที่สองให้ปรากฏเป็นจริงได้ ความไม่เท่าเทียมในสังคมไม่ได้รับการแก้ไข ทางการเมืองยังไม่เป็นประชาธิปไตย ทำให้มีการเสนอยุทธศาสตร์การต่อสู้ใหม่ สามแนวทางด้วยกัน ยุทธศาสตร์แรกได้รับอิทธิพลจากการปฏิวัติวัฒนธรรมของจีน เนื่องจากความขัดแย้ง แตกแยกภายในทำให้ขบวนการที่เชื่อในยุทธศาสตร์นี้หมดบทบาทไป ยุทธศาสตร์ที่สองเป็นยุทธศาสตร์ของ ขบวนการที่ต่อมารู้จักกันดีในนาม “ซ้ายใหม่” พวกเขาเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสิทธิสตรี สิ่งแวดล้อม กลุ่มชาติพันธุ์ คนที่มีความหลากหลายทางเพศ และคนพิการ โดยเห็นว่าปัญหาเหล่านี้มีความสำคัญไม่แพ้ปัญหาชนชั้น ยิ่งไป กว่านั้น พวกเขายังปฏิเสธองค์ประกอบรวมศูนย์ของขบวนการซ้ายเก่า และที่สำคัญไม่แพ้กันคือการปฏิเสธ ยุทธศาสตร์การยึดอำนาจรัฐที่ขบวนการซ้ายเก่ายึดถือกันมา ยุทธศาสตร์ที่สามเป็นขององค์กรพัฒนาเอกชน (nongovernmental organizations-NGOs) ที่มีลักษณะสำคัญคือเคลื่อนไหวในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างมี ขอบเขตจำกัด ไม่มุ่งยึดอำนาจรัฐแต่ต้องการเปลี่ยนนโยบายของรัฐโดยการเจรจาต่อรองทางการเมือง (political lobby) ดำเนินงานและตัดสินใจโดยกลุ่มคนที่ทำงานเต็มเวลา สมาชิกมีหน้าที่บริจาคเงินและร่วม การเคลื่อนไหวเป็นครั้งคราว และการดำเนินงานอาศัยการระดมทุนจากภายนอก (Wallerstein, 2004 : 629-632) ยุทธศาสตร์ที่สองและสามยังคงมีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนไหวของขบวนการในปัจจุบัน ยุทธศาสตร์ที่สองได้นำไปสู่การเกิดขบวนการแบบไร้แกนนำ ส่วนยุทธศาสตร์ที่สามทำให้เกิดองค์กรของ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (social movement organization-SMO) ในส่วนต่อไปเราจะทำการศึกษา ถึงขบวนการเหล่านั้นโดยจะเริ่มจากการวิเคราะห์ SMO

องค์กรของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (social movement organization-SMO)

ทฤษฎีการระดมทรัพยากรซึ่งเป็นทฤษฎีหลักในการวิเคราะห์ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้ ชี้ให้เห็นว่า SMO เป็นกลไกสำคัญในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายของขบวนการ ในหนังสือยุทธศาสตร์ ของการประท้วงทางสังคม (The Strategy of Social Protest) Gamson นักคิดคนสำคัญของทฤษฎีนี้ได้

ศึกษาการต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในสหรัฐอเมริการะหว่างปี 1800-1945 โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างมา 53 กลุ่ม เขาได้ข้อสรุปว่าองค์กรแบบรวมศูนย์ที่มีสายบังคับบัญชาจะทำให้การต่อสู้ของขบวนการมีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จ (Gemson, 1990 : 168-175) ในการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ปรากฏตัวขึ้นในทศวรรษ 1960 และ 1970 McCarthy and Zald เห็นว่า SMO เป็นคุณลักษณะใหม่ของขบวนการในช่วงดังกล่าว อะไรคือเงื่อนไขที่ทำให้เกิด SMO ? McCarthy and Zald ตอบคำถามดังกล่าวโดยการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของสังคมอเมริกัน ในขณะนั้นมีการศึกษาเป็นจำนวนมากอธิบายการเข้าร่วมการเคลื่อนไหวทางการเมืองของพลเมืองว่าเกิดจากการที่ผู้คนมีการศึกษาสูงขึ้นและการมีชนชั้นกลางในสังคมมากขึ้น เพราะการศึกษาทำให้มีความตระหนักในเหตุการณ์ทางการเมืองและความไม่ลงตัวของสิ่งที่เกิดขึ้นจริงกับค่านิยม ส่วนการมีสถานะสูงขึ้นทำให้เห็นคุณค่าของตนเองและเห็นประโยชน์ของการมีส่วนร่วม McCarthy and Zald เห็นว่าแม้ความเห็นดังกล่าวจะเข้าท่าแต่ก็เป็นเพียงการอนุมานเท่านั้น มันมองข้ามต้นทุนของการมีส่วนร่วมซึ่งมีทั้งในรูปของเงิน เวลา และพลังงาน ทรัพยากรดังกล่าวมีมากขึ้นในสังคมที่มั่งคั่ง ความมั่งคั่งทำให้ปัจเจกชนมีเงินบริจาคให้มูลนิธิการกุศลมากขึ้น ในช่วงปี 1924-1962 รายได้สุทธิเพิ่มขึ้นถึง 650% ทำให้ยอดการบริจาคของปัจเจกชนเพิ่มขึ้น 40% เงินบริจาคเหล่านี้ถูกนำไปช่วยสนับสนุนแก่องค์กรต่างๆตั้งแต่ ศาสนจักร สถาบันการศึกษา สถานพยาบาล ตลอดจนองค์กรทางการเมือง

นอกจากนี้ สังคมที่มั่งคั่งยังสร้างเงื่อนไขที่เอื้อต่อขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในมิติอื่นๆอีกด้วย ประการแรก การขยายตัวของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาก่อให้เกิดนักศึกษาเป็นจำนวนมากซึ่งสามารถจัดสรรเวลาให้กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้ ประการที่สอง สังคมที่มั่งคั่งทำให้เกิดการขยายตัวของสาขาอาชีพต่างๆ เช่น นักวิชาการ นักกฎหมาย ผู้บริหารของบริษัทเอกชน เป็นต้น คนเหล่านี้สามารถจัดสรรเวลาให้กับขบวนการได้ ประการที่สาม การมีเสรีภาพในการจัดสรรเวลามากขึ้นทำให้สามารถจัดตั้งกรรมการเฉพาะกิจมาช่วยเหลือการเคลื่อนไหวของขบวนการได้ McCarthy and Zald ยังชี้ให้เห็นอีกว่าในทศวรรษ 1960 องค์กรที่ปกติแล้วไม่ใช่ผู้ให้การสนับสนุนขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม อย่างเช่น ศาสนจักร กลุ่มธุรกิจ มูลนิธิ ได้เริ่มให้การสนับสนุนขบวนการ แม้กระทั่งรัฐบาลก็มีส่วนในการสนับสนุนขบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะในครึ่งหลังของทศวรรษ 1960 องค์กรเหล่านี้สามารถสนับสนุนขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้ เพราะพวกเขามีรายได้มากขึ้น การให้ความช่วยเหลือดังกล่าวนำไปสู่การขยายตัวของ ‘องค์กรของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุน’ (funded social movement organizations) อย่างกว้างขวาง องค์กรเหล่านี้เกือบทั้งหมดจ้างผู้ปฏิบัติงานในการดำเนินงาน (McCarthy and Zald, 1973 : 4-13)

McCarthy and Zald เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงที่กล่าวมานี้ทำให้การวิเคราะห์ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่เคยมีมาเป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง พวกเขาชี้ให้เห็นว่าการวิเคราะห์ที่มาของผู้นำและผู้ปฏิบัติงานของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในอดีตมีอยู่สามแนวทางด้วยกัน แนวทางแรกเห็นว่าผู้นำเกิดจากผู้ที่มีความนับถือในหมู่ผู้ที่มีความเดือดร้อน แนวทางถัดมาเห็นว่าผู้นำเกิดจากปัญญาชนผู้มีภูมิ

หลังหลากหลาย ด้วยประสบการณ์และเหตุผลส่วนตัวทำให้พวกเขาถือว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของผู้ที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ แนวทางสุดท้ายเห็นว่าการมีตัวตนเป็นกรณีไปโดยผู้นำจะห่างเหินจากกลุ่มที่พวกเขาอ้างว่าเป็นตัวแทน

คำอธิบายที่กล่าวมานี้ไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในปัจจุบันได้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของการให้ทุนดังที่กล่าวถึงข้างบนทำให้มีผู้คนในสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องกับขบวนการในลักษณะและด้วยเหตุผลที่แตกต่างจากเดิม การเข้าร่วมที่วันนี้สามารถแบ่งออกได้เป็นสามลักษณะ ลักษณะแรกเป็นการเข้าร่วมแบบไม่เต็มเวลา (*part-time participation*) ผู้เข้าร่วมแบบนี้มาจากผู้บริหารภาคธุรกิจ นักกฎหมาย นักวิชาชีพอื่นๆ เหตุผลที่คนเหล่านี้เข้าร่วมกิจกรรมของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เช่น การให้คำปรึกษา การฝึกอบรม เป็นต้น เพราะรัฐบาลให้ผลประโยชน์ทางภาษีแก่บริษัทที่ทำกิจกรรมเพื่อช่วยแก้ปัญหาทางสังคม และกิจกรรมเช่นนี้ก็มีส่วนดึงดูดผู้สำเร็จการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยให้มาทำงานกับบริษัทหรือสำนักงานกฎหมายเหล่านี้

ลักษณะที่สองเป็นการทำงานเต็มเวลาระยะสั้น (*temporary full-time positions*) ในโครงการเพื่อสังคมที่มีระยะไม่เกินสองปี แม้ว่าโครงการเหล่านี้ไม่ได้มีเป้าหมายที่จะให้ผู้ทำงานเป็นนักเคลื่อนไหว (*activist*) แต่เป้าหมายของโครงการมักจะไปด้วยกันกับการทำงานของนักเคลื่อนไหว โครงการประเภทนี้รวมทั้งโครงการอาสาสมัครของมหาวิทยาลัยจำนวนมากมีบทบาทสำคัญในการช่วยจัดตั้งคนให้แก่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และในขณะเดียวกันก็เป็นฝึกอบรมสำหรับผู้ที่จะประกอบอาชีพนักเคลื่อนไหวของขบวนการ

ลักษณะที่สามเป็นการทำงานเป็นอาชีพแบบเต็มเวลา (*full-time careers*) การขยายตัวของการสนับสนุนด้านเงินทุนอย่างมหาศาลทำให้การเคลื่อนไหวเพื่อขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมกลายเป็นอาชีพที่มีรายได้ในระดับที่น่าพอใจ คนเหล่านี้เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในนโยบายทางสังคมหนึ่งใด เช่น การให้ความช่วยเหลือแก่สาธารณะ หรือความสัมพันธ์ทางเชื้อชาติ เป็นต้น พวกเขาทำงานกับหน่วยงานของรัฐ เอกชน องค์กรชุมชน มูลนิธิ และมหาวิทยาลัย คนเหล่านี้เคลื่อนไหวเพือนโยบายหรือโครงการหนึ่งใดมากกว่าองค์กรที่เฉพาะเจาะจง

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่ควรกล่าวถึงในที่นี้คือนักกฎหมายและนักสังคมสงเคราะห์ ในสหรัฐอเมริกางบประมาณโครงการให้การบริการทางกฎหมาย (*legal service*) เพิ่มขึ้นจาก 25 ล้านดอลลาร์ในปี 1966 เป็น 42 ล้านดอลลาร์ในปี 1969 นักกฎหมายที่ทำงานในโครงการซึ่งมีจำนวน 1,200 คนในปี 1967 ได้เพิ่มเป็นราว 2,000 คนในปี 1969 พวกเขาช่วยจัดตั้งกลุ่มในชุมชน สหกรณ์ผู้บริโภค กลุ่มที่อยู่อาศัย และอื่นๆ ส่วนงานสังคมสงเคราะห์จะเกี่ยวข้องกับองค์กรชุมชน งานกลุ่ม และงานเฉพาะกรณี เช่นเดียวกับอาชีพนักกฎหมาย การเป็นผู้ปฏิบัติงานองค์กรชุมชนได้กลายเป็นอาชีพที่มีตำแหน่งงานทั้งในหน่วยงานและโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (McCarthy and Zald, 1973 : 13-16)

การเปลี่ยนแปลงที่กล่าวถึงมานี้เป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการขยายตัวของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ในขณะเดียวกัน McCarthy and Zald ก็ได้ชี้ให้เห็นถึงการส่งผลที่สำคัญต่อขบวนการในด้านอื่นๆ ด้วยประการแรก ทรัพยากรของขบวนการได้มาจากคนภายนอกมากขึ้น ในขณะที่ในอดีตสมาชิกผู้มีความคับข้องใจเป็นผู้สนองทรัพยากรให้แก่ขบวนการ

ประการที่สอง การที่ขบวนการได้รับการสนับสนุนทุนจากภายนอก นำไปสู่การแยกตัวขององค์กรจากสมาชิก ยังผลให้สมาชิกไม่สามารถควบคุมผู้นำได้ และทำให้ขบวนการต้องพึ่งพาอาศัยองค์กรทุนมากกว่าพึ่งพาสมาชิก การได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากภายนอกทำให้แทบไม่มีความจำเป็นที่ต้องมีสมาชิกแบบดั้งเดิม เพราะสามารถจ้างเจ้าหน้าที่ที่มีทักษะและประสบการณ์มาทำงานแทนแรงงานอาสาสมัครที่ระดมมาจากสมาชิกได้

ประการที่สาม ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในอดีตใช้สิ่งพิมพ์เป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับสังคม ในขณะที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในทศวรรษ 1960 ใช้โทรทัศน์เป็นเครื่องมือเพื่อการดังกล่าว การที่ขบวนการสามารถใช้โทรทัศน์เพื่อสื่อสารกับสังคมได้เพราะได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนเป็นอย่างดี โทรทัศน์ได้สร้างโอกาสใหม่ให้แก่ผู้นำของขบวนการในการสร้างภาพว่าสังคมมีความทุกข์ยากเดือดร้อนอย่างหนักหน่วง และมีการเคลื่อนไหวของขบวนการอย่างกว้างขวาง ทั้งที่ความเป็นจริงไม่ได้เป็นเช่นนั้น

ประการที่สี่ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในทศวรรษที่ 1960 เป็นขบวนการที่ไม่มีสมาชิกที่ผูกพันกับองค์กรอย่างแน่นแฟ้นเหมือนขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในอดีต สมาชิกของขบวนการได้มาจากชนชั้นกลางผู้มีเงินมากพอและต้องการแก้ไขปัญหาที่พวกเขาได้รับรู้จากการนำเสนอของขบวนการผ่านทางโทรทัศน์ จึงบริจาคเงินสนับสนุนผ่านทางไปรษณีย์ สมาชิกเหล่านี้มีอำนาจควบคุมผู้นำเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ประการที่ห้า การที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมมีทุนมากพอสำหรับจ้างเจ้าหน้าที่ทำงานเต็มเวลาได้นำไปสู่การเกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมมืออาชีพ (professional social movements) ลักษณะสำคัญของขบวนการประเภทนี้คือ มีผู้นำทำงานเต็มเวลาให้กับขบวนการ มีสมาชิกจำนวนน้อยหรือไม่มีเลยหรือมีเพียงสมาชิกในแผ่นกระดาษ (paper membership) นั่นคือมีชื่อในบัญชีรายชื่อสมาชิกเท่านั้น ดังนั้นขบวนการจึงทำงานโดยไม่มีมวลสมาชิกเข้าร่วม อย่างไรก็ตามก็มีการสร้างภาพลักษณ์ว่าตนเองเป็นปากเสียงของสมาชิกและพยายามที่จะผลักดันนโยบายในฐานะเป็นตัวแทนของสมาชิกเหล่านั้น

McCarthy and Zald เรียกผู้นำองค์กรของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมมืออาชีพว่าเป็น ‘ผู้ประกอบการของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม’ (social movement entrepreneurs) ขบวนการสร้างผลสะท้อนต่อสังคมโดยอาศัยทักษะของพวกเขา ภารกิจสำคัญประการหนึ่งของผู้ประกอบการของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมคือการนำเสนอความคับข้องใจในสังคมในลักษณะที่จะให้ได้รับการสนับสนุนจากแหล่งทุน ความคับข้องใจที่พวกเขานำเสนอจึงไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นความคับข้องใจของสมาชิก การจะนำเสนอความคับข้องใจอย่างไรจึงจะได้ทุนสนับสนุนเป็นยุทธศาสตร์ของการแข่งขันระหว่างขบวนการ McCarthy and Zald เชื่อว่าการกระทำดังกล่าวทำไปด้วยเจตนาดี แต่อย่างไรก็ตาม ความคับข้องใจที่นำเสนอไม่ได้มีความเกี่ยวข้อง

กับความคับข้องใจในสังคมที่มีมาก่อนหน้านี้แต่อย่างใด เมื่อเป็นเช่นนี้ การขยายตัวของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมจึงไม่ได้เกิดจากการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับความคับข้องใจในหมู่มวลชน หากมาจากการ ‘สร้าง’ ความคับข้องใจมากกว่า (McCarthy and Zald, 1973 : 17-23)

ประเด็นสำคัญที่อยากกล่าวถึงในที่นี้อีกประเด็นหนึ่งได้แก่ความสัมพันธ์ระหว่างทุนจากภายนอกกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ดังที่ได้เห็นแล้วว่าการได้รับทุนสนับสนุนจากภายนอกทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมมีอาชีพเป็นอิสระจากฐานมวลชน แต่ความเป็นอิสระนี้ได้นำไปสู่ความไม่เป็นอิสระอีกรูปแบบหนึ่ง กล่าวคือ การดำเนินงานโดยอาศัยการสนับสนุนด้านเงินทุนจากภายนอก ทำให้ขบวนการถูกควบคุมได้ง่าย เพราะหากแหล่งทุนสำคัญถอนการสนับสนุนขบวนการก็ล้มครืนในชั่วข้ามคืน แหล่งทุนสำคัญอย่างเช่น มูลนิธิ ศาสนจักร และหน่วยงานของรัฐ ต่างก็เกี่ยวข้องกับการควบคุมองค์กรต่างๆ ไม่ให้ออกนอกกลุ่มนอกทาง ด้วยเหตุนี้ McCarthy and Zald จึงเชื่อว่าการให้การสนับสนุนขบวนการจึงมีเป้าหมายเพียงเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน (ameliorate) เท่านั้น หากองค์กรใด ‘ล้ำเส้น’ ก็จะถูกองค์กรทุนกดดันให้ลดความเข้มข้นลงทั้งทางคำพูดและการกระทำ เมื่อเป็นเช่นนี้ ในทางปฏิบัติการให้ทุนเป็นจำนวนมากสนับสนุนขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในกิจกรรมเชิงบรรเทาทุกข์ จึงเป็นการระงับยับยั้งไม่ให้เกิดการต่อต้านระบบแบบถอนรากถอนโคนนั่นเอง (McCarthy and Zald, 1973 : 26) อย่างไรก็ตาม หากเราพิจารณาแนวคิดของ McCarthy and Zald โดยรวมแล้ว จะเห็นได้ว่าพวกเขาเน้นถึงผลดีของความช่วยเหลือจากภายนอกมากกว่าผลเสียของมัน กล่าวโดยสรุป ในทัศนะของ McCarthy and Zald กลไกที่จะทำให้ความประสงค์ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ได้รับการตอบสนองคือ SMO สิ่งที่เรากล่าวถึงข้างบนนี้คือการอธิบายว่า SMO แบบมีอาชีพเกิดขึ้นมาได้อย่างไร ในส่วนต่อไปเราจะวิเคราะห์เกี่ยวกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบไร้การนำ

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบไร้การนำ

ในขณะที่ทฤษฎีการระดมทรัพยากรเชื่อว่าการมีองค์กรแบบรวมศูนย์จะช่วยให้ขบวนการประสบความสำเร็จ ก็มีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมอีกเป็นจำนวนมากที่เชื่อในทางตรงกันข้าม ในช่วงปลายทศวรรษ 1960-1980 ขบวนการที่รณรงค์เกี่ยวกับสิทธิสตรี สิ่งแวดล้อม สิทธิพลเมือง (civil rights) สันติภาพ ในยุโรปตะวันตกและสหรัฐอเมริกาจำนวนหนึ่งได้ทำการเคลื่อนไหวแบบไร้แกนนำ (Epstien, 1991 : 56 ; Polletta, 2002 : 23) ในทศวรรษ 1990 เกิดเคลื่อนไหวต่อต้านโลกาภิวัตน์ของเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ (Gills, 2002 : 4) ที่นำไปสู่การเกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบไร้แกนนำขนาดใหญ่ขึ้นมา ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นผู้บุกเบิกการต่อต้านเสรีนิยมใหม่ ได้แก่ ขบวนการของชนพื้นเมืองในเอกวาดอร์ที่ต่อสู้เรียกร้องเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่ดิน สิทธิของการเป็นพลเมืองที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง (Perera, 2007 : 88-93) การต่อสู้ของชนพื้นเมืองที่สำคัญอีกกรณีหนึ่งคือการคัดค้านเสรีนิยมใหม่ของขบวนการชาปาติस्ताใน

เม็กซิโก ซาปาติสตาได้เลือกเอาวันขึ้นปีใหม่ของปี 1994 อันเป็นวันที่ข้อตกลงว่าด้วยการค้าเสรีของอเมริกาเหนือ (the North American Free Trade Area Agreement-NAFTA) มีผลบังคับใช้ การต่อสู้ของซาปาติสตาได้รับการสนับสนุนจากนานาชาติอย่างกว้างขวาง ทำให้กลายเป็นขบวนการที่มีเครือข่ายระดับโลกเป็นกลุ่มแรก (Smith et al., 2008 : 20-21)

การต่อต้านเสรีนิยมใหม่ได้พัฒนาขึ้นสู่ขั้นใหม่ในปี 1999 ในขณะที่ผู้นำจาก 135 ประเทศได้ทางไปร่วมการประชุมองค์การการค้าโลก (World Trade Organization - WTO) ที่ซีแอตเติลเพื่อหารือเกี่ยวกับการเปิดเสรีการค้าสินค้าเกษตรและการบริการให้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ได้มีผู้ประท้วงจากเมืองต่างๆ ของสหรัฐอเมริกาและต่างประเทศกว่า 50,000 คนขัดขวางการประชุมจนต้องล้มเลิกไปอย่างฉุกละหุก การประท้วงครั้งนี้ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางและมีการกล่าวถึง ‘ขบวนการต่อต้านโลกาภิวัตน์’ เป็นครั้งแรก (Perera, 2007 : 110-111) การประท้วงที่ซีแอตเติลเป็นการเคลื่อนไหวแบบไร้แกนนำ ไม่มีผู้ใดเป็นผู้นำของการประท้วงแต่เพียงผู้เดียว ผู้ประท้วงมาจากกลุ่มเล็กๆ อันหลากหลายมาร่วมกันต่อสู้ภายใต้ค่านิยมและอัตลักษณ์ร่วมกัน ในระหว่างการประท้วง กลุ่มต่างๆ เหล่านี้ทำหน้าที่ของพวกเขาอย่างสอดคล้องประสานกัน บ้างก็ปิดกั้นการจราจร บ้างก็ดำเนินกิจกรรมอารยะขัดขืน และบ้างก็กล่าวคำปราศรัยปลุกใจ การประท้วงที่ซีแอตเติลยังเปิดโอกาสให้นักเคลื่อนไหวทางสังคมจากที่ต่างๆ ได้เรียนรู้จากกันและกัน (Smith et al., 2008 : 22-23) การประท้วงในลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นได้เพราะ เกิดการขยายตัวของพื้นที่สาธารณะข้ามชาติ (transnational public sphere) อย่างกว้างขวางในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้ดินแดนต่างๆ เชื่อมร้อยเข้าด้วยกันในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ การเมือง หรือ สังคมและวัฒนธรรม จนทำให้เกิดสังคมโลก (global society) ขึ้น (Mazlish, 2005 : 6-7) พื้นที่สาธารณะข้ามชาติเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งที่เรียกว่าประชาสังคมโลก (global civil society) (Buckley, 2013 : 54-55) ประการที่สอง พื้นที่สาธารณะข้ามชาติมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี อย่างเช่น คอมพิวเตอร์ความเร็วสูงและเทคโนโลยีเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร (Byrd, 2005 : 156)

ความสำคัญของเทคโนโลยีต่อโลกาภิวัตน์ได้รับการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งโดย Manuel Castells เขาเสนอว่าโลกาภิวัตน์แสดงออกถึงการเคลื่อนย้ายสู่สังคมเครือข่ายระดับโลกซึ่งเป็นการเคลื่อนย้ายจากสังคมอุตสาหกรรมไปสู่สังคมข้อมูลข่าวสาร โดยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีการสื่อสาร/ข้อมูลข่าวสารแบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นหัวใจของกระบวนการดังกล่าว (McDonald, 2006 : 11) Castells ชี้ให้เห็นว่าเครือข่ายเป็นรูปแบบองค์กรที่เก่าแก่ที่มีทั้งข้อได้เปรียบและข้อจำกัด ข้อได้เปรียบของเครือข่าย ได้แก่ ความยืดหยุ่น และการปรับตัว ส่วนข้อจำกัด ได้แก่ ความไม่สามารถในการรับมือกับความซับซ้อนเกินขนาดที่แน่นอนได้ ในประวัติศาสตร์เครือข่ายมีประโยชน์ในการปฏิสัมพันธ์ระดับบุคคล ในการสร้างความสมานฉันท์ และ การแลกเปลี่ยนความช่วยเหลือ แต่ล้มเหลวในการระดมทรัพยากร และใช้ทรัพยากรเหล่านั้นไปบรรลุภารกิจที่ได้รับมอบหมาย อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดดังกล่าวของเครือข่ายได้ถูกขจัดไปเมื่อมีการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสาร/ข้อมูลข่าวสารแบบใหม่ ทำให้เครือข่ายมีความสามารถในการดำเนินการกิจแบบ

กระจายอำนาจและยืดหยุ่นควบคู่ไปกับการประสานจุดมุ่งหมายและการตัดสินใจ (Castells, 2010 : 248) เนื่องจากระบบการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ทำให้เครือข่ายสามารถรับมือกับความไม่แน่นอนและความซับซ้อนได้ จึงมีความเหนือกว่าองค์กรรูปแบบสายบังคับบัญชาและระบบราชการ เครือข่ายได้สลายศูนย์กลางและสายบังคับบัญชาทำให้การใช้อำนาจแบบสายบังคับบัญชาเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากขึ้นทุกที ยังผลให้รัฐอ่อนแอลงและถูกก้าวข้ามโดยเครือข่ายประเภทต่างๆ ถึงขั้นที่ว่ารัฐไม่ได้เป็นองค์อธิปัตย์แต่เพียงผู้เดียวในโลกที่มีการจัดตั้งเป็นเครือข่ายอีกต่อไป (McDonald, 2006 : 11)

ภายหลังการประท้วงที่ซีแอตเติลได้มีการจัดตั้งสมัชชาสังคมโลก (World Social Forum - WSF) ขึ้นในปี 2001 และมีการประชุมครั้งแรกที่ ปอร์โต อเลเกร ประเทศบราซิล (Ponniiah, 2006 : 2-4) WSF ใช้เวลาประชุมประมาณ 4-5 วัน ในช่วงเวลาดังกล่าวมีการประชุม สัมมนาเชิงปฏิบัติการ จำนวนหลายร้อยครั้งในประเด็นต่างๆตั้งแต่สิทธิของชนพื้นเมือง การค้ามนุษย์ จนถึงการต่อต้านจักรวรรดินิยมอเมริกา ในช่วงสามปีแรกระหว่างปี 2001-2003 การประชุมจัดขึ้นที่ปอร์โต อเลเกร หลังจากนั้นก็มีการจัดประชุมขึ้นที่เมืองอื่นๆ เช่น มุมไบ (อินเดีย) คารากัส (เวเนซุเอลา) บามาโก (มาลี) และการาจี (ปากีสถาน) เป็นต้น การจัดการประชุม WSF อยู่ในการดูแลของคณะกรรมการนานาชาติซึ่งสมาชิกมาจากปัญญาชนสาธารณะ นักเคลื่อนไหวทางสังคม NGO และตัวแทนศาสนจักรจากทั่วโลก (Gautney, 2007 : 1-3)

WSF ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ในปี 2001 มีผู้เข้าร่วมประชุม 10,000 คน ในการประชุมครั้งที่สองเมื่อปี 2002 มีนักเคลื่อนไหวทางสังคมกว่า 50,000 คนเข้าร่วม การประชุมครั้งที่สามในปี 2003 มีผู้เข้าร่วมกว่า 100,000 คน ครั้งที่สี่มีผู้เข้าร่วมกว่า 120,000 คน ครั้งที่ห้าผู้เข้าร่วมเพิ่มขึ้นเป็น 150,000 คน (Ponniiah, 2006 : 2-3) ผู้เข้าร่วมมาจาก 120 ประเทศทำให้ WSF กลายเป็นเครือข่ายระดับโลก (Gautney, 2007 : 2) ผู้ที่เป็นเป้าหมายหลักของ WSF คือ 'สามทหารเสือของเสรีนิยมใหม่' ('neoliberal triumvirate') อันได้แก่ ธนาคารโลก IMF และ WTO (Reitan, 2007 : 1) จึงไม่น่าแปลกใจที่สถานที่ประชุมสุดยอดขององค์การเหล่านี้ได้ตกเป็นเป้าของการประท้วงของ WSF นอกจากนี้ ขบวนการยังรณรงค์ต่อต้านเสรีนิยมใหม่ในระดับท้องถิ่นโดยมีเป้าหมายที่ธนาคาร ตลาดหุ้น ร้านแม็คโดนัลด์ และ ไนกี้ ในกว่า 100 เมืองทั่วโลกอีกด้วย (Wood, 2004 : 79) การต่อต้านเสรีนิยมใหม่ที่ก่อตัวขึ้นในที่ต่างๆได้ก่อรูปเป็นเครือข่ายข้ามชาติที่เราเรียกว่า ขบวนการโลกาภิวัตน์ทางเลือก (Alter-Globalization Movement – AGM) ในที่สุด

อนึ่ง ถึงแม้ว่าเทคโนโลยีการสื่อสารได้สร้างโอกาสใหม่ๆให้แก่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม แต่ก็มีความคำถามในหมู่นักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมว่าการเคลื่อนไหวผ่านระบบออนไลน์จะสามารถสร้างขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มั่นคง ยาวนาน ได้หรือไม่ บางคนเชื่อว่าการสื่อสารข้ามชาติจะไม่ทำให้เกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมข้ามชาติโดยอัตโนมัติ เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไม่สามารถแทนที่ได้ด้วยการติดต่อสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต บางคนสงสัยว่าผู้ประท้วงออนไลน์จะสามารถเคลื่อนไหวโดยปราศจากอารมณ์ความรู้สึก ความตื่นตัว ที่เกิดในการเข้าร่วมการปฏิบัติการจริงได้หรือไม่ ในขณะที่

ที่บางคนตั้งคำถามว่าการติดต่อผ่านอินเทอร์เน็ตจะสร้างชุมชน (ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม) ได้เหมือนการติดต่อกันโดยตรงหรือไม่ คำตอบคือการผสมผสานระหว่างการติดต่อทั้งสองแบบเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดในการสร้างและดำรงรักษาไว้ซึ่งขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม กล่าวคือ เมื่อผู้คนได้มาพบปะกันโดยตรง เช่น พบกันในการประท้วง และมีความคิดเห็นตรงกัน พวกเขาสามารถรักษาหรือยกระดับความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นโดยการติดต่อผ่านสื่อสารออนไลน์ (van Aelst and Walgrave, 2002 : 466)

การต่อสู้ของ AGM ก่อให้เกิดการถกเถียงในหลายประเด็น ข้อถกเถียงสำคัญประการแรกเกี่ยวกับประเด็นที่ว่า WSF ควรเป็นขบวนการ (movement) ที่นำการเคลื่อนไหวทางการเมืองหรือเป็นพื้นที่ (space) สำหรับการถกเถียงแลกเปลี่ยนบทเรียนและยุทธศาสตร์ยุทธวิธีของการต่อสู้ Chico Whitaker ซึ่งดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการสากล (International Council) และหนึ่งในผู้ก่อตั้ง WSF เห็นว่าขบวนการและพื้นที่เป็นสิ่งที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง แต่สามารถดำรงอยู่คู่กันได้ อย่างไรก็ตาม เราไม่สามารถเป็นทั้งสองสิ่งในเวลาเดียวกัน ถึงแม้ว่า ขบวนการและพื้นที่สามารถมีวัตถุประสงค์เหมือนกัน แต่การดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ย่อมมีความแตกต่างกัน สำหรับขบวนการไม่ว่าจะเป็นเผด็จการหรือประชาธิปไตยจะมีโครงสร้างแบบปิรามิดที่มีผู้นำเป็นผู้สั่งการ ส่วนพื้นที่ไม่มีผู้นำ มันเป็นสถานที่ของความสัมพันธ์ในแนวราบ พื้นที่เปรี๊ยะเหมือนจัตุรัสที่ไม่มีเจ้าของ ผู้คนต่างสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ได้ตามอัธยาศัย Whitaker เห็นว่า WSF เป็นเหมือนจัตุรัสสาธารณะคือเป็นพื้นที่เปิด (open space) แต่ต่างจากจัตุรัสสาธารณะในแง่ที่ว่ามันไม่เป็นกลาง WSF ได้เปิดพื้นที่ในที่ต่างๆทั่วโลกเพื่อจุดมุ่งหมายเดียวคือทำให้ผู้คน องค์กร และขบวนการ ที่คัดค้านเสรีนิยมใหม่จำนวนมากที่สุดได้มีโอกาสมาพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์และการต่อสู้จากกันและกันได้มากถกเถียงเกี่ยวกับข้อเสนอเพื่อการเคลื่อนไหว และได้มาเชื่อมร้อยกันเป็นเครือข่ายและองค์กรใหม่ที่ทำทลายกระบวนกรโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันที่อยู่ภายใต้การครอบงำของบรรษัทข้ามชาติขนาดใหญ่และกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงิน ดังนั้น WSF จึงทำหน้าที่เหมือน ‘โรงงานความคิด’ (ideas factory) (Whitaker, 2005 : 68)

แนวคิดที่ว่า WSF เป็นเสมือนพื้นที่แห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ถูกบรรจุไว้ในธรรมนูญของ WSF ภายใต้แนวคิดดังกล่าว ความสัมพันธ์ภายใน WSF เป็นความสัมพันธ์ในแนวราบที่บรรดาผู้เข้าร่วมสร้างเครือข่ายแห่งการเคลื่อนไหวและเรียนรู้ร่วมกัน Whitaker เห็นว่าความสัมพันธ์แนวราบแบบเครือข่ายมีประสิทธิภาพมากกว่าความสัมพันธ์แนวดิ่งแบบปิรามิด เนื่องจากการปฏิบัติการของเครือข่ายไม่ได้เกิดจากการชี้นำของใคร แต่เกิดจากการที่ผู้คนในเครือข่ายเชื่อว่าเป็นสิ่งจำเป็นจึงเข้าร่วมปฏิบัติการอย่างแข็งขัน เมื่อเป็นเช่นนี้ เครือข่ายจึงทำให้การสร้างพลังของการปฏิบัติการร่วมกัน รวมทั้งการรับผิดชอบร่วมกันเกิดขึ้นได้ จึงทำให้เกิดความเข้มแข็งมากกว่า (Whitaker, 2005 : 66)

อย่างไรก็ดี ภายใน WSF ยังมีผู้เห็นต่างจาก Whitaker พวกเขาเห็นว่า WSF ไม่ควรเป็นแค่พื้นที่ของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หากแต่ควรเป็นองค์กรปฏิบัติการทางการเมืองที่พวกเขาเรียกว่า ‘ขบวนการของบรรดาขบวนการ’ (a movement of movements) ความคิดที่อยู่เบื้องหลังของข้อเสนอดังกล่าวคือหาก

WSF ไม่กลายเป็นผู้ปฏิบัติการทางการเมือง ในไม่ช้าก็จะถูกมองว่าเป็นแค่เวทีของการพูด พลังต่อต้านทุนนิยมที่สร้างขึ้นก็จะสูญเปล่า ความหลากหลายถึงแม้ว่าจะเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การชื่นชมจะทำให้เกิดความชะงักงันและอ่อนประจต่อการครอบงำของทุนนิยม เพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง ความหลากหลายต้องมีแกนทางการเมืองและองค์กรที่สามารถปฏิบัติการและตัดสินใจในนามของ WSF ได้ เครือข่ายแบบแนวราบที่ตั้งอยู่บนความเห็นพ้องต้องกันอย่างเป็นเอกฉันท์ควรถูกแทนที่ด้วยการนำแบบประชาธิปไตยที่มีอำนาจในการปฏิบัติการในนามของ WSF (de Sousa Santos, 2005 : 75)

แนวคิดที่จะเปลี่ยน WSF เป็นองค์กรปฏิบัติการทางการเมืองถูกวิจารณ์อย่างเผ็ดร้อนจาก Whitaker ว่าเป็นการกระทำที่ต่อต้านตัวเองและจะนำไปสู่การทำลายเครื่องมืออันทรงพลังในการต่อสู้ที่มีอยู่ของตนเอง ในขณะที่ Teivo Teivainen กรรมการสากลของ WSF อีกคนมีจุดยืนประนีประนอมที่คล้อยมาทางสนับสนุนให้ WSF เป็นองค์กรปฏิบัติการทางการเมือง Teivainen เห็นว่าถ้าเราต้องการทำความเข้าใจบทบาทของ WSF เราต้องก้าวข้ามการแบ่งขบวนการกับพื้นที่แบบตายตัว WSF สามารถและได้มีบทบาทในการหนุนช่วยการเคลื่อนไหวทางสังคม ในขณะที่ไม่ทำให้ WSF กลายเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบดั้งเดิม ก็ควรทำให้มันเป็นช่องทางในการเคลื่อนไหวที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น WSF ควรมีกลไกที่ดีขึ้นเพื่อการแลกเปลี่ยน ชุมชน และถกเถียงเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ของการเปลี่ยนแปลงอย่างถึงรากถึงโคน (de Sousa Santos, 2005 : 76) การถกเถียงที่กล่าวมานี้ได้รับการสนับสนุนใกล้เคียงกัน จากการสำรวจความเห็นของผู้เข้าร่วมการประชุม WSF ปี 2005 พบว่าร้อยละ 51 สนับสนุนให้ WSF แสดงจุดยืนต่อประเด็นต่างๆมากกว่าที่จะเป็นเพียงพื้นที่สำหรับการอภิปรายถกเถียงเท่านั้น (Smith et al., 2008 : 32-33)

สรุป

ปัญหายุทธศาสตร์ทางการเมืองของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นประเด็นสำคัญที่ก่อให้เกิดการถกเถียงในหมู่นักเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องยาวนานจากศตวรรษที่ 19 จนถึงปัจจุบัน ประเด็นที่เป็นศูนย์กลางของการถกเถียงเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการกับรัฐ กล่าวคือ ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าเพื่อบรรลุเป้าหมายของตนขบวนการต้องสร้างองค์กรที่มีลักษณะรวมศูนย์เพื่อเป็นกลไกในการเข้าครอบครองอำนาจรัฐหรือเข้ามีส่วนร่วมในสถาบันต่างๆของรัฐหรือมีปฏิสัมพันธ์กับรัฐในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ในขณะที่อีกฝ่ายปฏิเสธองค์กรแบบรวมศูนย์และการเข้ายุ่งเกี่ยวกับรัฐโดยสิ้นเชิง หลังจากแนวทางแรกสูญเสียความนิยมในปลายทศวรรษ 1960 นักเคลื่อนไหวส่วนหนึ่งยังยึดถือว่าองค์กรเป็นกลไกสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของขบวนการถึงแม้ว่าจะไม่ได้มีเป้าหมายที่จะยึดอำนาจรัฐแล้วก็ตาม ในขณะที่นักเคลื่อนไหวอีกส่วนหนึ่งหันไปหาแนวคิดของพวกอนาธิปไตยที่เน้นขบวนการแบบไร้แกนนำ

องค์กรของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่จัดตั้งขึ้นในทศวรรษที่ 1960 และ 1970 มีลักษณะพิเศษต่างจากองค์กรอื่นๆในแง่ที่ว่าองค์กรเหล่านี้ได้รับทุนสนับสนุนจากภายนอกในจำนวนที่มากพอที่จะนำมาจ้างนักเคลื่อนไหวมืออาชีพมาเป็นผู้สร้างประเด็นและกำหนดทิศทางของขบวนการได้ นักเคลื่อนไหวเหล่านี้คือผู้ตัดสินใจของขบวนการ พวกเขาทำหน้าที่แทนสมาชิก ส่วนสมาชิกมีหน้าที่จ่ายเงินสนับสนุนองค์กรและเข้าร่วมกิจกรรมเป็นครั้งคราวเมื่อนักเคลื่อนไหวมืออาชีพมา องค์กรของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบนี้เกิดขึ้นได้ในสังคมที่มีเศรษฐกิจดี ผู้คนมีรายได้มากพอที่จะบริจาคให้แก่ขบวนการได้ ทฤษฎีการระดมทรัพยากรซึ่งเป็นทฤษฎีที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาศาสนาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเห็นว่าองค์กรของนักเคลื่อนไหวมืออาชีพเช่นนี้แหละคือกุญแจสู่ความสำเร็จของขบวนการ นักเคลื่อนไหวในขบวนการแบบไร้แกนนำกลับไม่เห็นว่ามีการมีองค์กรที่ดำเนินงานโดยนักเคลื่อนไหวมืออาชีพจะเป็นผลดีต่อเป้าหมายของการต่อสู้ พวกเขาเห็นว่าความสัมพันธ์แนวราบแบบเครือข่ายมีประสิทธิภาพมากกว่าความสัมพันธ์แบบบังคับบัญชาสั่งการจากบนลงล่าง เนื่องจากการปฏิบัติการของเครือข่ายไม่ได้เกิดจากการชี้แนะของใคร หากแต่เกิดจากความคิดของสมาชิกจึงทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจอย่างแข็งขัน ความเห็นของทั้งสองฝ่ายถึงแม้ว่าจะตรงกันข้ามต่างก็ได้รับการสนับสนุนจากการศึกษาเกี่ยวกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าขบวนการมีความหลากหลายจึงย่อมไม่มียุทธศาสตร์ทางการเมืองใดจะสามารถนำมาใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายของขบวนการได้ทุกกรณี

เอกสารอ้างอิง

- Buckley, K. (2013). *Global Civil Society and Transversal Hegemony*. London: Routledge.
- Byrd, S.C. (2005). The Porto Alegre Consensus: Theorizing the Forum Movement, *Globalization*, May, 151-163.
- Castells, E. (2010). Toward a Sociology of the Network Society. In *Readings in Globalization: Key Concepts and Major Debates* Ritzer, G and Ataly, Z, (eds.), Oxford: Blackwell, 246-252.
- de Sousa Santos, B. (2005). World Social Forum: Where do We Stand and Where are We Going? In *Global Civil Society 2005/6* (Anheier, H, (ed.), London: Sage, 73-78.
- della Porta, D. and Diani, M (1999). *Social Movements: An Introduction*. Oxford: Blackwell.
- Epstien, B. (1991). *Political Protest and Cultural Revolution*. California: University of California Press.
- Gamson, W. (1990). *The Strategy of Social Protest*. California: Wadsworth.
- Gautney, H. (2007). *When the Empire Falls: The World Social Forum, Between Protest and Political Organization*. (PhD Thesis), University of New York.
- Gills, B. (2000). Introduction: Globalization and the Politics of Resistance. In *Globalization and the Politics of Resistance* (Gills, B, (ed.), Basingstoke: Macmillan, 3-11.
- Klandermans, B and Roggeband, C. (2007). *Handbook of Social Movements Across Disciplines*. New York: Springer.

- Mazlish, B. (2005). The Hi-jacking of Global Society? An Essay, *Journal of Civil Society*, May, 5-17.
- McCarthy, J and Zald, M. (1973). *The Trend of Social Movements in America: Professionalization and Resource Mobilization*. Morristown: General Learning Press.
- McDonald, K. (2006). *Global Movements: Action and Culture*. Oxford: Blackwell.
- Perera, V. (2007). *Challenging Neoliberalism from Below: the World Social Forum 2001-2005*. (PhD. thesis). New School for Social Research.
- Polletta, F. (2002). *Freedom is an Endless Meeting: Democracy in American Social Movements*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Ponniah, Th. (2006). *The World Social Forum vision: Radical democracy vs. neoliberal globalization*. (PhD Thesis). Clark University.
- Reitan, R. (2007). *Global Activism*. London: Routledge.
- Smith, J, Karides, M, Becker, M, Brunelle, Chase-Dunn, C, della Porta, D, Garza, R, Juris, J, Mosca, L, Reese, E, Smith, P and Vazquez, R. (2008). *Global Democracy and the World Social Forums*. Boulder: Paradigm.
- Van Aelst, P and Walgrave, S. (2002). New Media, New Movements? The Role of the Internet in Shaping the 'Anti-Globalization' Movement, *Information, Communication & Society*. 5 (4), 465-493.
- Wallerstein, I. (2004). The Dilemmas of Open Space: the Future of the WSF, *International Social Sciences Journal*. 156 (182), 629-637.
- Whitaker, C. (2005). World Social Forum: Where do We Stand and Where are We Going?' in *Global Civil Society 2005/6* (Anheier, H, (ed.), London: Sage, 66-72.
- Wood, J. (2004). Breaking the Bank & Taking to the Streets: How Protesters Target Neoliberalism, *Journal of World System Research*, winter, 69-85.

พระสงฆ์กับสังคมยุคปัจจุบัน Monks and Modern Society

พระพิพิธพัชรโรดม (อำนวยการ อินทวณฺโณ) และ มะลิ ทิพย์ประจง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Phra Phiphit Patcharodom (Amnuai Inthawano) and Mali Thippajong

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author, Email: thippajongmali@gmail.com

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงของโลกย่อมส่งผลให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านดีและไม่ดีคู่กันมาด้วย บทบาทหลักของพระสงฆ์ หากจะมองจากบทบาทหลักของพระสงฆ์ โดยที่เริ่มจากบทบาทภายในของคณะสงฆ์เอง แล้วส่งผลต่อสังคม ต่อชุมชนในวงกว้างมากยิ่งขึ้น อันได้แก่ - ด้านการปกครอง - ด้านการศาสนศึกษา - ด้านการเผยแผ่ - ด้านการศึกษาสงเคราะห์ - ด้านสาธารณูปการ - ด้านสาธารณะสงเคราะห์ การพัฒนาชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเข้มแข็ง มีความพร้อม ความสมบูรณ์ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทำให้ประชาชนในชุมชนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืนและมีความสุข จึงจำเป็นต้องอาศัยกำลังจากทุกคน ทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น ระดับชุมชน หรือสูงขึ้นไป จะต้องให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการพัฒนาต่างๆ ตามบทบาท หน้าที่เท่าที่จะทำได้และ บทบาท กล่าวคือการทำหน้าที่อย่างหนึ่งให้สำเร็จและสมบูรณ์ตามที่ได้ รับมอบหมายหรือตามบทบาทนั้นๆ ซึ่งเป็นบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในบทบาทเช่นนี้ พระสงฆ์ต้องทำหน้าที่พัฒนาชุมชนให้มีความมั่นคง ยั่งยืน มั่นคง ในฐานะหน้าที่ต่างๆ ที่ชุมชน นั้นจะพึงมียั่งยืนในการทำงานต่างๆ ให้มีความอยู่รอดปลอดภัยและการทำหน้าที่เหล่านี้ของพระสงฆ์ ถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญในการมีส่วนพัฒนาชุมชนอย่างยิ่ง เพราะพระสงฆ์ถือว่าเป็นองค์ประกอบหลักในการช่วยให้ชุมชนมีการพัฒนาไปในทางที่ดี

คำสำคัญ: พระสงฆ์; สังคม; ปัจจุบัน

Abstracts

The change of the world will result in the development of both good and bad together with the main role of monks. If looking from the main role of the monks starting from the internal role of the Sangha and affect society to the wider community, which are: - administration - religious education - propagation - education assistance - public utilities - public welfare. Community development is an important tool to develop the country to be strong, ready, and complete in economic, social and political aspects, enabling people in the community to develop continuously, sustainably and be happy. Therefore, it is necessary to rely on everyone from all sectors, whether at the community level or higher. Must cooperate and participate in the development of various roles as far as possible and roles. That is to say, to perform one task and complete it as it can. Assigned or according to that role which is the role of monks in community development in a role like this. The monks must be responsible for developing the community to be stable, sustainable, stable as a duty that the community should have sustainability in various works. to the survival and safety of these monks. It is an important role to play in the community development. Because monks are considered the main elements in helping the community to develop in a good way.

Keywords: Monk; Society; Present

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกย่อมส่งผลให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านดีและไม่ดีคู่กันมาด้วย บทบาทหลักของพระสงฆ์ หากจะมองจากบทบาทหลักของพระสงฆ์ โดยที่เริ่มจากบทบาทภายในของคณะสงฆ์เอง แล้วส่งผลต่อสังคม ต่อชุมชนในวงกว้างมากยิ่งขึ้น อันได้แก่ - ด้านการปกครอง - ด้านการศาสนศึกษา - ด้านการเผยแผ่ - ด้านการศึกษาสงเคราะห์ - ด้านสาธารณูปการ - ด้านสาธารณะสงเคราะห์ การพัฒนาชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเข้มแข็ง มีความพร้อม ความสมบูรณ์ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทำให้ประชาชนในชุมชนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืนและมีความสุข จึงจำเป็นจะต้องอาศัยกำลังจากทุกคน ทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น ระดับชุมชน หรือสูงขึ้นไป จะต้องให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการพัฒนาต่างๆ ตามบทบาท หน้าที่เท่าที่จะทำได้และ บทบาท กล่าวคือการทำหน้าที่อย่างหนึ่งให้สำเร็จและสมบูรณ์ตามที่ได้ รับมอบหมายหรือตามบทบาทนั้นๆ ซึ่งเป็นบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในบทบาทเช่นนี้ พระสงฆ์ต้องทำหน้าที่พัฒนาชุมชนให้มีความมั่นคง ยั่งยืน มั่นคง ในฐานะหน้าที่ต่างๆ ที่ชุมชน นั้นจะพึงมียั่งยืนในการทำงานต่างๆ ให้มีความอยู่รอดปลอดภัยและการทำหน้าที่เหล่านี้ของพระสงฆ์ ถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญในการมีส่วนพัฒนาชุมชนอย่างดียิ่ง เพราะพระสงฆ์ถือว่าเป็นองค์ประกอบหลักในการช่วยให้ชุมชนมีการพัฒนาไปในทางที่ดี นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์สำหรับประเทศไทยถือว่าศาสนา เป็นสถาบันหลักของชาติหนึ่งในสามสถาบันหลักอันได้แก่ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์จึงถือ ได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาตินั้นพระพุทธศาสนาจึงมีความเกี่ยวพันกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีและการขัดเกลาทางสังคม ถ้าพิจารณาองค์ประกอบ

ของ พระพุทธศาสนานั้น ได้แก่ พระพุทธเจ้า พระธรรมคำสั่งสอน มีพระสงฆ์เป็นผู้เผยแผ่พระธรรมให้แก่ อุบาสกอุบาสิกาหรือประชาชน ดังนั้นการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนาโดยมีวัดเป็นองค์กร ทางศาสนาที่เป็นพื้นฐานทางสังคมและพระภิกษุสงฆ์กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมแล้วจะเห็นได้ว่าไม่สามารถจะแยกออกจากกันได้ สังคมแล้วพระสงฆ์ยังมีบทบาทต่อสังคมส่วนรวมในด้านต่างๆ มากมาย เช่น การพัฒนาสังคม การสังคมสงเคราะห์ สงเคราะห์ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ผู้ที่ได้รับความลำบากหรือกระทำการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมวัดและพระสงฆ์มีอิทธิพลต่อความมั่นคงของประเทศได้เป็นอย่างดี จากสภาพ ที่เปลี่ยนแปลงไปของวัดทำให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาและหันหลังให้วัดเพิ่มมากขึ้น จากการสำรวจพบว่า วัดมี ลักษณะและบทบาทเปลี่ยนไปจากเดิมหลายประการ คือ ประการที่หนึ่ง วัดเดิมเคยเป็นที่พำนักของพระภิกษุ สามเณร กลายเป็นที่อยู่ของคฤหัสถ์มากขึ้น ประการที่สอง วัดเดิมเคยเป็นที่บวชเรียนของลูกหลานในท้องถิ่น ก็กลายเป็นที่บวชของหนุ่มท้องถิ่นอื่นซึ่งแม้ อุปัชฌาย์ก็ไม่รู้จักประวัติของผู้ขอบรรพชาอุปสมบทมาก่อน นับเป็นจุดอันตรายจุดหนึ่งต่อความ มั่นคงของพระพุทธศาสนา ประการที่สาม วัดซึ่งเคยมีความเป็นสถานที่ บำเพ็ญกุศลของชาวบ้าน ตามแบบลัทธิเถรวาท ก็ได้ถูกเปลี่ยนให้มีสภาพคล้ายๆ กับวัดตามแบบมหายานใน ต่างประเทศไป เป็นจำนวนมาก ประการที่สี่วัดซึ่งเคยเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด ร่มรื่น เป็นสิ่งดึงดูดให้ ชาวบ้าน ให้เข้าไปพักผ่อนหย่อนใจ ก็กลายเป็นวัดที่ขาดระเบียบ สกปรก ขาดความร่มรื่น ทำให้ประชาชน ไม่ ศรัทธาและไม่อยากเข้าวัด ประการที่ห้า วัดซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางสังคมที่ พึงปรารถนา ก็ กลายเป็นแหล่งอบายมุข ถ้าหากพระสงฆ์ในประเทศ ซึ่งมีจำนวนมากมีความรู้ มีความเข้าใจว่า การพัฒนาที่ สำคัญที่สุด คือ การพัฒนาคน ก็จะได้ช่วยกันชี้แจงให้ประชาชนและ ผู้นำประเทศเข้าใจเพราะพระสงฆ์มีโอกาส พบปะสนทนากับคนทุกระดับ และวัดเป็นทรัพยากรที่มี ค่าของสังคม ทั้งที่ดิน สิ่งก่อสร้างศาสนสถาน บุคลากร เงิน ศรัทธา จะมีการบริหารจัดการ อย่างไรจึงจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคมตามอุดมการณ์ ทางพระพุทธศาสนา สภาพปัญหาของวัด และพระสงฆ์คือผู้เข้ามาบวช ในปัจจุบันมิได้มี การเลือกสรรขาด ความพิถีพิถัน บางรูปมุ่งบวชตามประเพณีมิได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยอย่าง แท้จริง จึงทำผิดวินัยหลายๆ อย่าง การวางตัวของพระไม่เหมาะสมขาดความสำรวมบางวัดมุ่งใน การพัฒนาวัดอุทิศสถานที่มากกว่า การศึกษาหรือมากกว่าการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ของประชาชนในชุมชน วัดบางวัดอาศัยกลวิธี ทางการธุรกิจดึงดูด ให้คนยินยอมบริจาคทรัพย์เพื่อ ตอบแทนทางวัตถุเป็นสำคัญการบริหารจัดการองค์กรใดก็ ตาม จุดมุ่งหมายที่สำคัญอยู่ที่ต้องการให้ บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลอยู่ เสมอ ทั้งนี้ย่อมจะต้องอาศัย องค์ประกอบหลายประการคือคนหรือบุคลากร (man) เงินหรืองบประมาณ (money) วัสดุอุปกรณ์ (material) การจัดการหรือเทคนิคในการบริหาร (management) (มานพ พลไพรินทร์ , 2531 : 1) องค์ประกอบทั้ง 4 ประการมี ความสำคัญมาก แต่องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการ องค์กรก็คือ คนหรือ บุคลากร ในการบริหารจัดการในองค์กรทางศาสนาก็เช่นกัน วัดจะเจริญรุ่งเรือง เป็นที่ ร่มรื่น เป็นที่ศรัทธา และอำนวยประโยชน์แก่ชุมชนมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับคน บรรดาสิ่งก่อสร้างโบสถ์ วิหาร ลานเจดีย์ศาลาการเปรียญ วัสดุอุปกรณ์และการเงิน จะมีความสมบูรณ์เพียงใดก็ไม่ได้มีความหมาย ถ้า

บุคลากรเหล่านั้นไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการปฏิบัติงาน ให้บรรลุเป้าหมายหรือ วัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่วัดจะประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ตลอดทั้งเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชน นั้นย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการ หรือการปกครองดูแลหมู่คณะ ตลอดทั้งแนะนำอบรมพระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ที่มาอาศัยอยู่ในวัดให้ประพฤติตนอยู่ในธรรมวินัย ตัวผู้บริหาร ถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นผู้ที่ได้รับอำนาจอันชอบธรรมในการจัดการ บริหารในสถาบันวัดในพระพุทธศาสนาที่เช่นเดียวกัน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสตามมาตรา 37 และอำนาจเจ้าอาวาสในมาตรา 38 และ กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 23 ได้ระบุอย่างชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ วัดเป็นศาสนสถานที่ประกอบกิจกรรมของชาวพุทธเป็นที่อยู่ของบรรพชิตและฆราวาสที่เกี่ยวข้องรวมถึงผู้เข้ามาปฏิบัติธรรม เป็นสถานศึกษาและปฏิบัติธรรมตลอดจนการ เผยแผ่ศาสนาธรรมของชาวพุทธ วัดจึงเป็นสัญลักษณ์แห่งความดีงามที่จะก่อให้เกิดความสะอาด ความสว่างความสงบและความร่มเย็นให้กับสิ่งมีชีวิตและชุมชน วัดกับสังคมจึงมีความผูกพันและสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นยาวนานจนเป็นวิถีชีวิตของชาวพุทธ ที่ต่างก็ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันตลอดมาวัดจึงเป็นที่พึ่งทางใจของคนไทย เป็นศูนย์กลางชุมชนคนไทย ตลอดทั้งวัด ยังเป็นแหล่งวิทยาการ และศูนย์กลางการพัฒนาทั้งปวง พระสงฆ์จึงเป็นผู้นำทางความคิดและทางจิตใจของสังคมไทยทุกยุคทุกสมัย โลกยุคโลกาภิวัตน์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วความสามารถในการปรับตัวเป็นสิ่งสำคัญมากของโลกปัจจุบัน เมื่อรูปแบบต่างๆเปลี่ยนไป องค์กรต่างๆ ก็ต้องปรับเปลี่ยนให้ดีหากไม่ ยอมให้มีการปรับเปลี่ยนก็จะมีปัญหามาก พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ ทันการเปลี่ยนแปลงทั้งในอนาคตหลักสูตรอบรมพระสังฆาธิการ จะมีเพิ่มเรื่องการบริหารจัดการ โดยเฉพาะการเป็นที่พึ่งของประชาชน ภาระหน้าที่ต่อสังคม ต่อชุมชน และความรู้รอบตัวเรื่องสถานการณ์บ้านเมือง เศรษฐกิจ สังคมที่เกี่ยวข้อง ที่สำคัญต้องมีความรู้พื้นฐานด้านไอที เบื้องต้นด้วย เมื่อสังคมโลกเปลี่ยนแปลงไป มีเหตุการณ์และกิจการใหม่ๆ อันมีลักษณะต่างๆ หลากหลายเกิดมีมากขึ้นทั้งภายในและภายนอกวงการพระพุทธศาสนา ซึ่งต้องมีผลกระทบต่อความเจริญมั่นคงของพระศาสนาและประโยชน์ของประชาชนที่เนื่องมาจากความเจริญมั่นคง ของพระศาสนาด้วย เจ้าอาวาสที่มีความสามารถเฉพาะตัว มีภาวะผู้นำมีกระบวนการและวิธีปฏิบัติงาน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทั้งมีการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์พร้อมในด้านพระธรรมวินัย จะส่งผลโดยตรงต่อศรัทธาความเชื่อถือของพุทธศาสนิกชนซึ่ง จะช่วยให้การปฏิบัติศาสนกิจทุกอย่างบรรลุตามวัตถุประสงค์โดยง่าย พระสงฆ์ต้องเรียนรู้ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม ถ้าพระสงฆ์ไม่รู้ไม่ เท่าทันสังคม ย่อมไม่สามารถทำประโยชน์ที่แท้จริงแก่สังคมสมตามพุทธเจตนา และอาจตกเป็นเหยื่อของสังคม พระพุทธศาสนาก็หมดศักดิ์ศรีหมดศักยภาพและถึงการเสื่อมอย่างรวดเร็ว (ประเวศ วะสี, 2539 : 72)สถานการณ์พระพุทธศาสนาในเมืองไทยปัจจุบันเป็นต้องได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับ การ

เปลี่ยนแปลงของสังคม แต่ต้องไม่ทำให้วิถีชีวิตตามหลักพรหมจรรย์ในพระพุทธศาสนาต้อง สูญเสียไป พระสงฆ์ในสายตาประชาชนทั่วไป อยู่ในอาการที่อาจกล่าวได้ว่าเสื่อมถอย ถึงกับใช้ คำว่า “ วิกฤตศรัทธา กาฬากสังคม หรืออื่นๆ” เหล่านี้เป็นสิ่งที่บอกเหตุว่าเป็นปัญหาในการ บริหารปกครองคณะสงฆ์ที่พระสังฆาธิการทุกระดับ ประสบอยู่ เช่น พระภิกษุสามเณรใน ปกครองทำผิดพระธรรมวินัยมากยิ่งขึ้น ทั้งกรณีความสัมพันธ์ระหว่าง พระกับสตรีพระกับ ประชาชนในแต่ละชุมชน การวางตนที่ไม่เหมาะสมของพระ ขาดสันโดษ ขาดการสำรวจ ทำให้ภาพพจน์ของพระศาสนาหมัวหมองไปด้วย วัดหลายแห่งเน้นพัฒนาด้านอาคารสถานที่มากกว่า พัฒนาเพื่อ มุ่งประโยชน์ต่อการศึกษอบรมพระภิกษุสามเณร หรือการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนใน แต่ละชุมชน ไม่สามารถเป็นที่พึ่งทางการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับ หลักธรรมของพระศาสนาได้ (ไพโรจน์ เลิศพิริ, 2539 : 5) ยกมลควรดูแลรักษาความสะอาดเสนาสนะและบริเวรสถานที่ต่างๆ ภายในวัดอยู่เสมอเพื่อให้วัดมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม เหมาะสำหรับการบำเพ็ญบุญกุศลของ พุทธศาสนิกชน ตลอดถึงผู้ เข้ามาใช้สถานที่ภายในวัดอีกด้วย

“...วัดเป็นสถานที่ที่มีคนเข้าออกอยู่ตลอดเวลาเป็นสถานที่อนุเคราะห์สำหรับบุคคลทั่วไป ควรมีการทำ ความสะอาดจัดระเบียบให้เป็นระบบ....”

“...คนเข้ามาทำบุญกันมาก ควรให้วัดมีความสวยงามตามความสมควร....”

“...ควรมีการวางผังวัดให้เป็นระเบียบวินัย....”

ควรมีการประชุมพระภิกษุ-สามเณร ภายในวัด เนื่อง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร จัดการวัด และเพื่อความสามัคคีภายในวัดให้เกิดขึ้น

“...ควรมีการเรียกประชุมอยู่เป็นประจำเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติทิศทาง เดียวกัน....”

“...ความสามัคคีมีความสำคัญในการพัฒนาวัดเจ้าอาวาสควรสร้างบรรยากาศให้ผ่อนคลาย”

“...เจ้าอาวาสควรมีมนุษยสัมพันธ์กับหน่วยงาน องค์กร และประชาชน”

เจ้าอาวาสควรให้การสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แผนกบาลีและ ทางโลกแก่ พระภิกษุ-สามเณรอย่างเต็มความสามารถ

“...เจ้าอาวาสควรให้การสนับสนุนการศึกษากับพระภายในวัด....”

“...เจ้าอาวาสควรมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษา....” “...เจ้าอาวาสควรมีการแบ่งงบประมาณภายในวัดใน การส่งเสริมทางด้านการศึกษา”

ส่งเสริมให้เจ้าอาวาสเปิดรับความรู้ใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการวัดมีการ นำเอาเทคโนโลยี สมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนาวัดมากขึ้น เป็นต้น

“...เจ้าอาวาสควรเปิดรับความรู้ใหม่ ๆ ทันยุคทันสมัย....”

“...เจ้าอาวาสควรรับเทคโนโลยีมาใช้ในการสอนพระพุทธศาสนา....”

“...เจ้าอาวาสควรสนับสนุนเทคโนโลยีภายในวัด”

สรุป

ความเป็นเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกย่อมส่งผลให้พระสงฆ์ก็ต้องปรับตัวและการสร้างหลักการเผยแผ่ให้ทันต่อสถานการณ์ของโลกที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและเพื่อขับเคลื่อนสังคมโลกให้ได้เข้าถึงหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาให้เกิดความรวดเร็วและถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยหรือพระไตรปิฎกทางศาสนาซึ่งพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นศาสนาที่ใช้หลักธรรมคำสั่งสอนที่ทำให้ผู้ปฏิบัติสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อยู่ตลอดตามยุคสมัยเพราะหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าสามารถแก้ไขปัญหาและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของแต่ละบุคคลและพระสงฆ์เองก็ต้องสามารถใช้เทคโนโลยีและพัฒนาองค์การคณะสงฆ์ให้เกิดความต่อเนื่องและทันสมัยตามยุคสมัยเพื่อสร้างความโดดเด่นและสร้างความภูมิใจให้กับผู้ที่ศรัทธาให้เกิดขึ้นมากมายในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ประเวศ วะสี. (2539). *พระสงฆ์กับการเรียนรู้ท่ามกลางสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภา สถาบันราชภัฏ.
มานพ พลไพรินทร์. (2531). *คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์*. กรุงเทพมหานคร : ชุติมาการพิมพ์.
ไพโรธ เลิศพิริยกุลม. (2539). *สภาพปัญหาสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาราช
ภัฏ.

กัลยาณธรรม : กระบวนการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ Kalyanatham : Human Behavior Development Process

พระอริการธรรร นาทธมโม (เทพวรรณ)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

PhraAthikanTarratorn Nathathammo (Tappavon)

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonsawan Campus, Thailand

Corresponding Author E-mail: aimmlala@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามหลักกัลยาณธรรม พบว่า กัลยาณธรรมเป็นหลักธรรมที่ช่วยพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกด้วยความรัก ความเมตตาในสัตว์ทั้งหลาย ด้วยจิตเสมอกันในสัตว์ทุกหมู่เหล่าในที่ทั้งปวง เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงอบรมสั่งสอนให้มนุษย์โลกทุกคนได้ประพฤติปฏิบัติให้เกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์ ด้วยหลัก 3 ประการ คือ 1) การมีเมตตา 2) การมีเมตตาวจีกรรม 3) การมีเมตตามโนกรรม เป็นการประพฤติสุจริตทางกาย 2) การมีเมตตาวจีกรรม เป็นการประพฤติสุจริตทางวาจา 3) การมีเมตตามโนกรรม เป็นการประพฤติสุจริตทางใจ ซึ่งวิธีการเข้าถึงเมตตาธรรมพึงปฏิบัติด้วยการเมตตาประกอบหลัก 3 ประการ 1) การไม่ทำบาปทั้งปวง 2) การทำกุศลให้ถึงพร้อม และ 3) การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ พฤติกรรมเป็นการกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์ที่ปรากฏออกมา 3 ทาง กาย วาจา และใจ หลักธรรมที่สามารถช่วยในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดีตามหลักเบญจกัลยาณธรรม คือ การพัฒนาให้มีความคิดถูกต้องและปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาอย่างมีความสุข 2 ประการ คือ 1) ปฏิบัติตนตามหลักเบญจศีล 2) ปฏิบัติตนตามหลักเบญจธรรม ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติสำหรับมนุษย์ทุกคนในโลกนี้

คำสำคัญ: กัลยาณธรรม; กระบวนการพัฒนา; พฤติกรรมมนุษย์

Abstracts

In this academic article, to study the process of human behavior development according to Kanlayana Dharma principles, it was found that Kalyanadhamma is a principle that helps develop human behavior that expresses love. compassion for animals with equal spirit among all beings in all places It is the principle that the Lord Buddha taught all people of the world to practice in the human mind with 3 principles: 1) having mercy on karma. It is bodily conduct. 2) Having mercy on karma. It is verbal honest behavior. 3) Having mercy on conscience. It is an act of dishonesty. The way to attain mercy is to be practiced by virtue of three principles: 1)

* วันที่รับบทความ: 25 มิถุนายน 2564; วันที่แก้ไขบทความ 11 ตุลาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 12 ตุลาคม 2564

Received: June 25, 2021; Revised: October 11, 2021; Accepted: October 12, 2021

not committing all sins, 2) making merit at the ready, and 3) purifying the mind. Behavior is the actions of human beings that appear in 3 ways: body, speech and mind. The principle that can help to change the behavior in a good way according to the principles of Benjakalayana Dharma is to develop a correct thinking and practice according to the principles. There are two things to be happy in Buddhism: 1) Practice oneself in accordance with the Five Principles 2) Practice one's self according to the Five Principles. which is a guideline for every human being in this world

Keywords: Kalyanatham; Development Process; Human Behavior

บทนำ

โลกทุกวันนี้มีคนอาศัยอยู่มาก มีหลายเชื้อชาติหลายศาสนาแตกต่างกันไปซึ่งทุกคนล้วนมีความคิดเห็นที่ตรงกันบ้าง ไม่ตรงกันบ้าง ในโลกใบนี้เกิดจากการที่คนเรานั้นขาดเมตตาธรรมต่อกัน เมื่อคนเราขาดเมตตาธรรมแล้วก็ทำให้เป็นคนไม่มีศีล มีความเห็นแก่ตัว เอารอดเอาเปรียบ เป็นต้น เป็นผลที่ส่งให้เกิดปัญหาด้านต่าง ๆ ก่อให้เกิดความไม่สงบขึ้นในสังคมโลก เป็นต้น จึงจำเป็นที่จะต้องนำเอาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงของศาสนา เพื่อเอามาใช้แก้ไขปัญหเหล่านี้ เพราะว่าศาสนานั้นมีอิทธิพลมากที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำวันของคนเรา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคำสอนต่าง ๆ ก็มีมากแต่คำสอนที่จะก่อให้เกิดความสงบสุขนั้น คือ หลักกัลยาณธรรม หลักแห่งความรัก ความเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันที่สามารจะทำให้สังคมโลกมีความสงบได้ถาวร ดังพุทธสุภาษิตที่กล่าวไว้ว่า “โลโกปตมมิกา เมตตา” “เมตตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลก” (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2535 : 56)

การกระทำของคนเรานั้นประกอบด้วยเมตตา ทางกาย วาจา และใจแล้วไซ้ก็จะทำในเราทุกคนนั้นอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ในทางพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนให้มนุษย์ทุกคนมีความเมตตาต่อสัตว์ทั้งหลายด้วยจิตเสมอกันในที่ทั้งปวง โดยการเว้นจากการทำความชั่วทั้งปวง ทำแต่ความดีทั้งปวงและทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ดังพระโอวาทปาติโมกข์อันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาและถือว่าเป็นหัวใจหลักของการมีเมตตาธรรมในจิตใจของพุทธศาสนิกชน ดังปรากฏว่า “สพฺพปาปสฺส อภินิเวชิตฺวา จ โลกมุตติมํ” “สพฺพปาปสฺส อภินิเวชิตฺวา จ โลกมุตติมํ” แปลว่า การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว นี่คือการสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย” (ที.ม. (ไทย) 10/90/50)

หลักเมตตาธรรมในพระพุทธศาสนา ถือ ว่าเป็นความรักที่บริสุทธิ์ ปราศจากกิเลสตัณหา และความอคติต่าง ๆ คือ เป็นความรักความปรารถนาดีในสัตว์ทั้งหลายด้วยจิตบริสุทธิ์เสมอกันในที่ทั้งปวง ความรักชนิดนี้จึงกล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนาได้ชื่อว่า “เป็นศาสนาที่ให้ทุกคนมีเมตตาในสัตว์ทั้งหลายด้วยจิตเสมอกันในที่ทั้งปวง เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงอบรมสั่งสอนให้มนุษย์โลกทุกคนได้ประพฤติปฏิบัติให้เกิดมีขึ้นในจิตใจ ดังนั้นหลักกัลยาณธรรมเป็นธรรมสำคัญที่จะช่วยให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันโดยไม่เบียดเบียนพระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ดังมีพุทธวจนะว่า “ผู้ใดเจริญเมตตาจิตแม้ชั่วเวลาสั้นนิ้วมือเดียว จัดเป็นผู้อยู่ไม่ห่าง

จากฉันทา ชื่อว่าทำตามคำสอน และปฏิบัติตามโอวาทของพระศาสดา” (อง.เอก. (ไทย) 20/53/10) ด้วยความสำคัญของเมตตานี้ พระพุทธองค์จึงทรงส่งเสริมให้มีการปฏิบัติด้วยหลักกัลยาณธรรมต่อกัน มีจิตโดยที่สุด แม้เพียงเวลาสุดคมของหอม มีผลมากกว่าการที่บุคคลมีความเลื่อมใสสมาทานสิกขาบท มีปาณาติบาต เป็นต้น

ดังนั้น กระบวนการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามหลักกัลยาณธรรมจึงเป็นกระบวนการที่พัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ทางกาย และวาจา และใจ ให้มีพฤติกรรม เจตคติ ความคิด และอารมณ์ ไปทิศทางที่ดี เพื่อละกิเลส ความโลภ ความโกรธ ความหลง อันเป็นบ่อเกิดของความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ที่ทำให้เกิดการอาฆาต จองล้าง จองผลาญ อันเป็นสิ่งที่ไม่สิ้นสุดเพื่อให้เกิดการละกิเลสเหล่านั้นไปเพื่อให้มนุษย์มีพฤติกรรมไปในทางที่ดีตามหลักพุทธศาสนา

หลักกัลยาณธรรม

กัลยาณธรรมเป็นธรรมอันดี ธรรมอันงาม เป็นธรรมที่ดียาม, ธรรมที่เป็นหลักปฏิบัติของกัลยาณชน ธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นกัลยาณชน ผู้ประพฤติกัลยาณธรรมเป็นปกติ นอกจากจะได้ชื่อว่าเป็นกัลยาณชนแล้ว ชีวิตของผู้ผู้นั้นย่อมสงบสุข ไม่มีเวร ไม่มีศัตรู กัลยาณธรรม โดยตรงคือ เว้นจากฆ่าสัตว์เว้นจากลักทรัพย์ เว้นจากพูดเท็จ เว้นจากดื่มสุราเมรัย และเว้นจากการประพฤติพรหมจรรย์ กัลยาณธรรมเป็นหลักปฏิบัติเบื้องต้นของมนุษย์ ทำให้เป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ และทำให้มนุษย์ต่างจากสัตว์โลกประเภทอื่น บางครั้งจึงเรียกกัลยาณธรรมว่า มนุษยธรรม พระพุทธองค์ทรงแสดงพุทธพจน์ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้มีกัลยาณศีล กัลยาณธรรม กัลยาณปัญญา ย่อมเป็นผู้เสรีจระอยู่จบพรหมจรรย์ในพระธรรมวินัย เราเรียกว่าอุดมบุรุษ

1) ภิกษุเป็นผู้มีกัลยาณศีล คือ ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ มีศีลสำรวมในพระปาฏิโมกข์ (ศีลที่สำคัญของภิกษุ) สมบูรณ์ด้วยอาจาระและโคจร (มารยาท และการไปแต่ในที่ที่สมควร) เห็นภัยในโทษเล็กๆ น้อยๆ สมาทาน ศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย เธอชื่อว่ามีกัลยาณ ศีลดังกล่าวมานี้แล

2) ภิกษุผู้มีกัลยาณศีลดังนี้แล้ว จะชื่อว่ามีกัลยาณธรรมอย่างไร ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ประกอบอยู่เนื่องๆ ซึ่งการอบรมธรรม อันเป็นไปในฝ่ายแห่งการตรัสรู้ 37 ประการอยู่ เธอชื่อว่ามีกัลยาณธรรม ดังกล่าวมานี้แล

3) ภิกษุผู้มีกัลยาณศีล กัลยาณธรรมดังนี้แล้ว จะชื่อว่ามีกัลยาณปัญญาอย่างไร ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ ทำให้แจ้งแจ้งโศกวิมุติ ปัญญาวิมุติ อันไม่มีอาสวะ เพราะสิ้นอาสวะ ด้วยปัญญาอันยิ่งของตนในปัจจุบันอยู่ เธอชื่อว่ามีกัลยาณปัญญา อย่างนี้แล

4) ภิกษุผู้มีกัลยาณศีล กัลยาณธรรม กัลยาณปัญญาดังนี้แล้ว ชื่อว่าเสรีจระ อยู่จบพรหมจรรย์เราเรียกว่าอุดมบุรุษ (ขุ.อิติ. (ไทย), 25/97/470-471)

กัลยาณธรรมนี้ แปลว่า ธรรมอันดี, ธรรมอันงาม หมายถึง คุณธรรมที่ดีงาม ธรรมที่เป็นหลักปฏิบัติของ กัลยาณชน ธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติของกัลยาณชน ผู้ประพฤติกัลยาณธรรมเป็นปกตินอกจากจะได้ชื่อว่าเป็น กัลยาณชนแล้ว ชีวิตของผู้ผู้นั้นย่อมสงบสุข ไม่มีเวร ไม่มีภัย ไม่มีศัตรูโดยตรง คือ เว้นจากฆ่าสัตว์ เว้นจากลัก ทรัพย์ เว้นจากพูดเท็จ เว้นจากดื่มสุราเมรัย และประพฤติพรหมจรรย์ คือ เว้นจากการเมถุนธรรม โดยอ้อม ได้แก่เบญจศีล เบญจธรรม ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติเบื้องต้นของมนุษย์ที่ทำให้เป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ และทำให้ มนุษย์ต่างจากสัตว์โลกประเภทอื่น (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2556 : 10) หรือเรียกว่า เบญจ กัลยาณธรรม หมายถึง ธรรม 5, ธรรมอันดีงาม 5 อย่าง, คุณธรรม 5 ประการ คู่กับเบญจศีล เป็นธรรมเกื้อกูล แก่การรักษเบญจศีล ผู้รักษเบญจศีลควรมีไว้ประจำใจว่า the five ennobling virtues; virtues enjoined by the five precepts ประกอบด้วย

- 1) เมตตาและกรุณา (ความรักใคร่ปรารถนาให้มีความสุขความเจริญ และความสงสารคิดช่วยให้ พ้นทุกข์ - loving-kindness and compassion) คู่กับศีลข้อที่ 1
- 2) สัมมาอาชีวะ (การหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต - right means of livelihood) คู่กับศีลข้อที่ 2
- 3) กามสังวร (ความสังวรในกาม, ความสำรวมระวังรู้จักยับยั้งควบคุมตนในทางกามารมณ์ ไม่ให้ หลงใหลในรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส - sexual restraint) คู่กับศีลข้อที่ 3
- 4) สัจจะ (ความสัตย์ ความซื่อตรง - truthfulness, sincerity) คู่กับศีลข้อที่ 4
- 5) สติสัมปชัญญะ (ระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ คือ ฝึกตนให้เป็นคนรู้จักยั้งคิด รู้สึกตัวเสมอว่า สิ่งใด ควรทำ และไม่ควรทำ ระวังมิให้เป็นคนมัวเมาประมาท - mindfulness and awareness; temperance) คู่กับ ศีลข้อที่ 5 (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546 : 9)

จากข้อความดังกล่าวทำให้เห็นได้ว่าลักษณะความหมายที่สอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน เบญจศีลเบญจธรรมซึ่งเป็นหลักปฏิบัติเบื้องต้นของมนุษย์ ที่ทำให้เป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ และทำให้มนุษย์ต่าง จากสัตว์โลกประเภทอื่นซึ่งเป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ในแนวทางเดียวกันเบญจศีลเบญจธรรมซึ่งเป็นหลัก ปฏิบัติเบื้องต้นของมนุษย์ ที่ทำให้เป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ และทำให้มนุษย์ต่างจากสัตว์โลกประเภทอื่นซึ่งเป็น พื้นฐานของความเป็นมนุษย์

หลักของการมีกัลยาณธรรมที่สำคัญเป็นต้นนั้น ได้แก่ทฤษฎีปัจจัยการ ตามทฤษฎีนี้สอนว่าเป็น อาการที่เป็นปัจจัยแก่กัน ได้แก่ ปฏิจจสมุบาท (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538 : 143) การสืบทอดชาติ ของสัตว์เปรียบเหมือนกับวงล้อแห่งเหตุผลนั้นคือ อวิชชาเป็นปัจจัยให้เกิดสังขาร สังขารเป็นปัจจัยให้เกิด วิญญาณ วิญญาณเป็นปัจจัยให้เกิดนามรูปเป็นปัจจัยให้เกิดอายตนะ 6 ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดผัสสะ ผัสสะเป็นเหตุ ให้เกิดเวทนา เวทนาเป็นเหตุให้เกิดตัณหา ตัณหาเป็นเหตุให้เกิดอุปาทาน อุปาทานเป็นเหตุให้เกิดภพ ภพเป็น เหตุให้เกิดชาติ ชาติเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ถ้ากำจัดผลอันสุดท้ายให้หมดสิ้นได้ ก็เท่ากับได้กำจัดเหตุเบื้องต้นด้วย

ส่วนหลักปฏิบัติที่สำคัญนั้นที่พระศาสดาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสั่งสอนชาวโลก เพื่อให้รู้แจ้งเห็นจริงในอมฤตธรรม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538 : 382)

การเข้าถึงความมีกัลยาณธรรมต่อกันนั้น กัลยาณธรรมนั้นย่อมเกิดขึ้นภายในใจนั้นเป็นจุดศูนย์รวมเหมือนร่างกายของมนุษย์นั้นมิใช่เป็นส่วนบังคับส่วนต่าง ๆ ให้เคลื่อนไหว ทุกสิ่งบนโลกนี้ย่อมต้องมีจุดศูนย์รวมหรือที่เรียกว่าจุดสำคัญ หัวใจนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญ การจะทำอะไรสักอย่างให้สำเร็จใจต้องมาก่อน คือ ต้องเชื่อมั่นดังที่ปรากฏในเรื่อง จักขุบาลเถระว่า “ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จแล้วด้วยใจ ดังนี้ เป็นต้น” (ขุ.ธ.อ. (ไทย) 40/1/2/1/8) แม้ในความขัดแย้งต่าง ๆ โลกใบนี้ก็ต้องมีหลักธรรมะที่เป็นกลางที่จะนำไปแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ การมีหลักเมตตาธรรม ถือว่าเป็นการแผ่และเจริญความรักในสัตว์ทั้งหลายด้วยจิตเสมอกันในที่ทั้งปวง ถือว่า เป็นหัวใจของหลักธรรมต่าง ๆ พระพุทธเจ้าตรัสมีประมาณถึง 80,000 พระธรรมขันธ์ แต่หัวใจของพระธรรมเหล่านั้น มีแค่หนึ่งเดียวเท่านั้น คือ พระโอวาทปาติโมกข์ ที่ถือว่าเป็นหัวใจของการมีกัลยาณธรรมอยู่ในจิตใจ ในการเข้าถึงจุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา เพราะเป็นแก่นของหลักคำสอนทั้งหลายในพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมที่ให้พุทธบริษัทได้พึงปฏิบัติ มี 3 ประการ 1. การไม่ทำบาปทั้งปวง 2. การทำกุศลให้ถึงพร้อม และ 3. การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว (ที.ม. (ไทย) 10/90/50) ความมีเมตตาของพระพุทธศาสนาที่แสดงออกถึงความเป็นหัวใจ ได้แก่ ความเมตตาที่มีการไม่ทำบาปทั้งปวง” การเจริญและแผ่ความรักในสัตว์ทั้งหลายด้วยจิตเสมอกันในที่ทั้งปวง โดยการงดเว้นจากการทำความชั่วทั้งปวง ซึ่งได้แก่ อกุศลกรรมบถ 10 ประการ อันเป็นทางแห่งความชั่วทางกาย ทางวาจา และทางใจ แบ่งออกเป็น 3 หมวด เรียกว่า ทุจริต 3 ประการ คือ 1. กายทุจริต ได้แก่ การฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤติดีในกาม 2. วจิตุจริต ได้แก่ การพูดเท็จ การพูดส่อเสียด การพูดคำหยาบ การพูดเพ้อเจ้อ และ 3. มโนทุจริต ได้แก่ การอยากได้สมบัติของผู้อื่น การผูกพยาบาท และความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม

การประพฤติดุจริตทั้ง 3 ประการนี้ถือได้ว่า เป็นการไม่มีเมตตาธรรมในสัตว์ทั้งหลาย พระพุทธเจ้าจึงได้สอนให้มนุษย์นั้นไม่ว่าจะทำอะไร พูดอะไร คิดอะไร ก็ให้ประกอบไปด้วยความมีเมตตาต่อกัน ดังนั้นการมีเมตตาอยู่ในจิตใจในทางพระพุทธศาสนานั้น เปรียบเสมือนการไม่ทำความชั่วทั้งปวงทางกาย วาจา ใจ ต่อสัตว์ทั้งหลาย เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงสอนให้คนเราสร้างความรักให้เกิดขึ้นต่อสัตว์ทั้งหลายด้วยจิตเสมอกันในที่ทั้งปวง ความเมตตาเป็นการทำกุศลให้ถึงพร้อม ได้แก่ การเจริญและแผ่ความรักในสัตว์ทั้งหลายด้วยจิตเสมอกันในที่ทั้งปวง โดยการทำแต่ความดีทั้งปวง ซึ่งได้แก่ กุศลกรรมบถ 10 ประการ อันเป็นทางแห่งความดีทางกาย ทางวาจา และทางใจ แบ่งออกเป็น 3 หมวด เรียกว่า สุจริต 3 ประการ คือ 1. กายสุจริต ได้แก่ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติดีในกาม 2. วจิตุจริต ได้แก่ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อ 3. มโนสุจริต ได้แก่ ไม่อยากได้สมบัติของผู้อื่น ไม่ผูกพยาบาท และไม่เห็นผิดจากทำนองคลองธรรม (อภิ.วิ. (ไทย) 35/913/571)

การประพาสสุจริตทั้ง 3 ประการนี้ถือว่า มีเมตตาธรรมในสัตว์ทั้งหลายด้วยจิตเสมอกันในที่ทั้งปวงเมื่อทำลงไปแล้วย่อมก่อให้เกิดอานิสงส์ที่ตึงามต่าง ๆ พระพุทธเจ้าจึงได้สอนให้มนุษย์นั้นไม่ว่าจะทำอะไรพูดอะไร คิดอะไร ก็ให้ประกอบไปด้วยความมีเมตตาต่อกัน ดังนั้นการมีเมตตาอยู่ในจิตใจในทางพระพุทธศาสนานั้น เปรียบเสมือนการทำแต่ความดีทั้งปวงทางกาย วาจา ใจ ต่อสัตว์ทั้งหลาย เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงตรัสสอนให้มนุษย์มีความรักต่อสัตว์ทั้งหลายด้วยจิตเสมอกันในที่ทั้งปวงด้วยการมีกัลยาณธรรม เมื่อพิจารณาคนแต่ละจุด ในทางโลกดูกันที่ใบปริญญาบัตรก็สามารถรู้กันได้ แต่คุณลักษณะของผู้ที่มีกัลยาณธรรมในทางธรรมไม่มีใครรับรอง ไม่มีเหตุเครื่องหมายใด ๆ ที่จะแสดงให้เห็น นอกเสียจากจะดูที่ตัวของผู้นั้น และการที่จะดูที่ตัวของผู้นั้น ก็ใช้ว่าจะรู้ชัดเลยว่า เป็นผู้มีธรรมตึงาม เพราะความอยู่รู้รูปร่างลักษณะผิวพรรณ เชื่อชาติหรือวงศ์สกุล แม้จะแยกแยะออกให้เป็นชิ้นส่วนต่าง ๆ ก็ไม่สามารถที่จะหาร่องรอย หรือเครื่องหมายใด ๆ ที่มีปรากฏอยู่ในโลกนี้ได้ ในด้านเป็นรูปธรรมสามารถแตะสัมผัสได้นั้น ก็สามารถที่จะแยกส่วนต่าง ๆ ของสิ่งเหล่านั้น มาพิสูจน์เทียบเคียงหาข้อมูลเพื่อประเมินหาคุณค่าได้ แต่มนุษย์หรือคนที่มีทั้งรูปและนามซึ่งถือว่าเป็นสิ่งมีชีวิตที่น่าอัศจรรย์อย่างหนึ่งเพราะมีปัญหา ดังนั้นจะต้องพิจารณาพิจารณาถึงคุณลักษณะที่มีอยู่ภายในด้วยทางพระพุทธศาสนาสามารถจะดูได้ในที่เพียงแห่งเดียวเท่านั้นคือจะต้องดูที่ความประพฤติปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่แสดงออกมาด้วยสายตาสัมผัสรับรู้ด้วยจักขุอินทรีย์ (ตาเห็นรูป)

พฤติกรรมมนุษย์

“พฤติกรรม” เป็นคำที่ใช้โดยทั่วไปในสังคม รวมทั้งในศาสตร์ด้านต่างๆ เป็นคำที่ใช้แทนการแสดงออกของบุคคลในบริบทต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับทุกๆ คนในสังคม คำว่า พฤติกรรม คือ กิจกรรมของบุคคลที่เป็นรูปธรรม เช่น การกระทำ การตอบโต้กับสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมภายในจิตใจที่เป็นนามธรรม เช่น ความคิด ความรู้สึก (เมธาวิ อุดมธรรมานุภาพ และคณะ, 2549 : 1) พฤติกรรมจึงเป็นการกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิด และความรู้สึกเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้า เช่น การกระทำการตอบโต้กับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

“พฤติกรรม” (Behavior) คือ การแสดงออกภายนอก เช่น การเคลื่อนไหว การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (การสนทนา) และการตอบสนองทางอารมณ์หรือการแสดงออกทางอารมณ์ (การหัวเราะ หรือร้องไห้) นอกจากนี้ ยังรวมถึงการทำงานของระบบต่างๆ ภายในร่างกาย เช่น การเต้นของหัวใจ หรือการทำงานของสมอง ซึ่งสามารถใช้เครื่องมือตรวจสอบได้ (Lefton & Brannon, 2008 : 3) เป็นการกระทำทุกอย่างของบุคคล ที่สามารถสังเกตได้โดยตรง เช่น การจูบ, การร้องไห้, การขับถ่ายไปเรียน เป็นต้น (King, 2011 : 4) การกระทำของบุคคลซึ่งจะครอบคลุมเฉพาะสิ่งที่แสดงออก เช่น การพูด การนั่ง การยืน หรือการเคลื่อนไหว เป็นต้น หากแต่กระบวนการทางจิตเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นส่วนบุคคลซึ่งผู้อื่นไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง เช่น ความคิด อารมณ์ความรู้สึก การรับรู้ การสัมผัส หรือแม้กระทั่งความฝัน เป็นต้น (Nevid, 2013 : 4)

พฤติกรรมจะประกอบไปด้วยการกระทำหรือการแสดงออกที่สามารถสังเกตได้โดยตรง และกระบวนการทางจิตที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับประเภทของพฤติกรรมที่นักวิชาการบางกลุ่มในสมัยก่อนได้ทำการแบ่งไว้ (Coon & Mitterer, 2013 : 14, จิราภรณ์ ตั้งกิตติภาภรณ์, 2556 : 2-3) ดังนี้

1) พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) คือ การกระทำหรือปฏิกิริยาทางร่างกาย ที่ทั้งเจ้าตัวและบุคคลอื่นสามารถสังเกตผ่านอวัยวะรับสัมผัส/ประสาทสัมผัส (ตา หู จมูก ลิ้น หรือ ผิวหนัง) หรือใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ช่วยสังเกตซึ่งมีความหมายสอดคล้องกับคำว่า “พฤติกรรม” ทั้งนี้สามารถแบ่งพฤติกรรมภายนอกออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) พฤติกรรมภายนอกชนิดโมลาร์ (Molar Behavior) เป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้โดยใช้อวัยวะรับสัมผัส ไม่ต้องใช้เครื่องมือช่วย เช่น การเดิน การวิ่ง การจาม เป็นต้น (2) พฤติกรรมภายนอกชนิดโมเลกุล (Molecular Behavior) เป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้หรือวัดได้ด้วยเครื่องมือทางการแพทย์หรือเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ เช่น การทำงานของต่อมต่างๆ ในร่างกาย การทำงานของอวัยวะภายใน หรือการทำงานของระบบประสาท เป็นต้น

2) พฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) คือ กระบวนการที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล จะโดยรู้สึกตัวหรือไม่รู้สึกตัวก็ตาม เป็นกระบวนการที่ไม่สามารถสังเกตได้และไม่สามารถใช้เครื่องมือ วัดได้โดยตรง หากเจ้าของพฤติกรรมไม่บอก (บอกกล่าว เขียน หรือแสดงท่าทาง) ได้แก่ ความคิด อารมณ์ความรู้สึก ความจำ การรับรู้ ความฝัน รวมถึง การรับสัมผัสต่างๆ เช่น การได้ยิน การได้กลิ่น ความรู้สึกทางผิวหนัง เป็นต้น ทั้งนี้พฤติกรรมภายในจำเป็นต้องอนุมานหรือคาดเดาผ่านพฤติกรรมภายนอก โดยพฤติกรรมภายในมีความหมายสอดคล้องกับคำว่า “กระบวนการทางจิต/จิตลักษณะ” ทั้งนี้พฤติกรรมภายในสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) พฤติกรรมภายในที่เกิดขึ้นโดยรู้สึกตัว (Conscious process) เป็นพฤติกรรม ที่เจ้าของพฤติกรรมรู้สึกตัวว่ากำลังเกิดพฤติกรรมนั้นๆ หากไม่บอก ไม่แสดงอาการหรือท่าทางใดๆ ก็ไม่มีผู้ใดรับรู้ได้ว่าเกิดพฤติกรรมนั้นๆ ยกตัวอย่างเช่น อารมณ์ความรู้สึก ความคิด ความฝัน จินตนาการ เป็นต้น (2) พฤติกรรมภายในที่เกิดขึ้นโดยไม่รู้สึกตัว (Unconscious process) เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยที่เจ้าของพฤติกรรมไม่รู้สึกตัว หากแต่มีผลต่อพฤติกรรมภายนอก ยกตัวอย่างเช่น แรงจูงใจ ความคาดหวัง ความวิตกกังวล เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมเป็นอาการที่แสดงออกของมนุษย์ เป็นปฏิกิริยาโต้ตอบต่อสิ่งเร้าที่อยู่รอบตัว โดยจากการสังเกตหรือการใช้เครื่องมือช่วยวัดพฤติกรรม ซึ่งส่งผลต่อกระบวนการทางร่างกาย ดังนั้นพฤติกรรมของมนุษย์ คือ พฤติกรรมทางกาย ทางวาจา ทางใจ ที่แสดงออกมาด้วยการกระทำต่าง ๆ ซึ่งมีรูปแบบพฤติกรรมของมนุษย์ 2 อย่าง คือ 1) พฤติกรรมเปิดเผยหรือพฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) เป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมา ทำให้ผู้อื่นสามารถมองเห็นได้ สังเกตได้ เช่น การเดิน การหัวเราะ การพูด ฯลฯ 2) พฤติกรรมปกปิดหรือพฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) เป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงแล้ว แต่

ผู้อื่นไม่สามารถมองเห็นได้ สังเกตได้โดยตรงจนกว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้บอกหรือแสดงบางอย่างเพื่อให้คนอื่นรับรู้ได้ เช่น ความคิด อารมณ์ การรับ เป็นต้น

กัลยาณธรรม : กระบวนการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์

กระบวนการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์เพื่อให้มีหลักกัลยาณธรรมนั้น ต้องผ่านกระบวนการปฏิบัติภายใน และกลั่นกรองระบบความคิดก่อน โดยเป็นกระบวนการแยกแยะผิดชอบชั่วดี หรือไตร่ตรองไว้ดีแล้วจึงจะแสดงออกมาว่าอะไรผิดหรืออะไรถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา การมีหลักกัลยาณธรรมเป็นตัวช่วยในการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ทางความคิดที่ถูกต้อง ก่อนที่จะแสดงออกมาไปสู่การกระทำ ตามหลักที่พึงงามหรือถูกต้องในทางพระพุทธศาสนา การมีหลักกัลยาณธรรมเป็นการพัฒนาพฤติกรรมจากความคิดที่เป็นมิจฉาทิฐิ ให้เป็นความคิดที่ถูกต้อง ในการปรับเปลี่ยนการกระบวนการคิดต้องนำหลักเบญจธรรมและเบญจศีล ซึ่งทั้ง 2 หลักเป็นกัลยาณธรรมต่อกัน เมื่อมนุษย์พึงมีพฤติกรรมตามหลักเบญจธรรม คือ มีเมตตาและกรุณา มีความรักใคร่ปรารถนาให้มีความสุขความเจริญ มีสัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพในทางสุจริต มีกามสังวร ความสำรวมระวังในกามารมณ์ มีสัจจะ ความซื่อสุจริต มีสติสัมปชัญญะ ระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ เมื่อมนุษย์พึงมีพฤติกรรมตามนี้ ต้องปฏิบัติตามหลักเบญจศีล ตามหลักการดังนี้

หลักเบญจศีล เป็นข้อปฏิบัติหรือชุดของแนวคิดที่จะนำความสันติ ความสงบ ความมีเมตตากรุณา มีความประพฤติไปในทางที่ดี มีพฤติกรรมทางกาย วาจา และใจ ใช้สิ่งที่ดีทั้งต่อตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติ หลักการนี้จัดได้ว่าเป็นแนวคิดที่ว่าด้วยการจัดระเบียบต่อตนเองและสังคม เพื่อสร้างฐานแห่งการเป็นกัลยาณธรรมซึ่งกันและกัน มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

เบญจศีลข้อที่ 1 จดเว้นจากการทำสัตว์มีชีวิตให้ตกลงไป เว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต การแสดงความเคารพต่อชีวิตของผู้อื่น เพื่อขัดเกลาจิตใจให้เกิดมีความเมตตา มองเห็นชีวิต ความสุขทางกาย และจิตใจของผู้อื่น และสัตว์ต่าง ๆ เหมือนกับชีวิตของตน ผู้รักษาศีลต้องละเว้นเพื่อให้รักษาศีลโดยบริบูรณ์ คือ

1. เว้นการฆ่า ด้วยการทำให้คนหรือสัตว์ตายไป ทั้งจากตนเองหรือการใช้ให้ผู้อื่นกระทำแทน
2. เว้นการทำร้ายร่างกายจนทำให้เกิดการบาดเจ็บ
3. เว้นการทรมานกรรมทั้งทางร่างกาย และจิตใจ เช่น การไม่ใช้งานทั้งคน และสัตว์เกินกำลัง

การไม่กักขังหรือรังแกหน่วงเหนี่ยว การทรมานสัตว์เพื่อความบันเทิงหรือเพื่อให้ลูกแก่ความต้องการ เป็นต้น

ผู้ที่ปฏิบัติตามหลักเบญจศีลข้อที่ 1 นี้ได้ปกติ จะถือว่าเป็นผู้มีเมตตาและกรุณา มีความรักใคร่ปรารถนาให้มีความสุขความเจริญ และความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์ได้ ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการในการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ให้เป็นผู้มีความเมตตาและกรุณา

เบญจศีลข้อที่ 2 การงดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ การเคารพในทรัพย์สินและสิทธิทางธรรมชาติแวดล้อมของคนอื่น อันเป็นการเคารพในการจัดสรรแบ่งปันผลประโยชน์และการครอบครองทรัพย์สินหรือทรัพยากรของเขา การไม่เข้าไปแย่งชิงฉกฉวยผลประโยชน์จากทรัพย์สินหรือทรัพยากรทางธรรมชาติของคนอื่น โดยไม่ผ่านกระบวนการในการยอมรับจากคนอื่นก็จะเป็นสิ่งที่ผิด ผู้รักษาศีลต้องละเว้นเพื่อให้รักษาศีลโดยบริบูรณ์ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ

1. เว้นจากการโจรกรรม หมายถึง เว้นจากการจับเอาหรือถือเอาสิ่งของของผู้อื่น โดยที่ผู้อื่นมิได้ยินยอม ประกอบด้วย การละเว้นในเจตนาแห่งโจรกรรม 14 ประการ คือ

1.1 เว้นจากการลัก คือ เว้นจากการถือเอาหรือจับเอาทรัพย์สินของผู้อื่นที่เมื่อเจ้าของเขาไม่เห็น ที่เรียกว่า ขโมย

1.2 เว้นจากการฉก คือ เว้นจากการชิงหรือแย่งเอาทรัพย์สินจากเจ้าของ ที่เรียกว่า ชิงทรัพย์ หรือ วิ่งราว

1.3 เว้นจากการกรรโชก คือ เว้นจากการข่มขู่แก่ผู้อื่นเพื่อให้เขากลัว และมอบทรัพย์ให้แก่ตน หรือที่เรียกว่า การกรรโชกทรัพย์

1.4 เว้นจากการปล้น คือ เว้นจากการข่มขู่ด้วยอาวุธเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่น ซึ่งอาจทำคนเดียวหรือร่วมกับคนอื่น

1.5 เว้นจากการตู่ คือ เว้นจากการอ้างสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่นต่างๆ ที่ไม่มีหลักฐานหรือความเป็นจริง เช่น เก็บกระเป๋าสตางค์ได้บนถนน แล้วอ้างว่าเป็นกระเป๋าสตางค์ของตน

1.6 เว้นจากการฉ้อฉล คือ เว้นจากการอ้างหลักฐานเท็จเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินแก่ตน เช่น ทำเอกสารสิทธิ์ในที่ดินปลอมซ้อนทับที่ดินผู้อื่น และอ้างสิทธิ์ในที่ผืนนั้น

1.7 เว้นจากการหลอก คือ เว้นจากการแต่งเรื่องเพื่อให้ผู้อื่นเชื่อแล้วให้ทรัพย์แก่ตน

1.8 เว้นจากการลวง คือ เว้นการใช้เครื่องมือหรือสื่อ เพื่อนำเสนอหวังให้ผู้อื่นเชื่อแล้วให้ทรัพย์แก่ตน

1.9 เว้นจากการปลอม คือ เว้นจากการทำของปลอมหรือลอกเลียนแบบ เพื่อให้สิ่งของของตนขายได้หรือนำไปแลกทรัพย์สินที่มีค่ากว่าแก่ตน

1.10 เว้นจากการดัดจริต คือ เว้นจากการบิดคำพูดหรือคำสัญญาที่ให้ไว้เพื่อหวังทรัพย์สินจากผู้อื่น

1.11 เว้นจากการปิดบัง คือ เว้นจากการปกปิดหรือซ่อนทรัพย์สินของผู้อื่นจนเจ้าของทรัพย์สินหาไม่พบแล้วยึดครองเป็นของตน

1.12 เว้นจากการสับเปลี่ยน คือ เว้นจากการสับเปลี่ยนทรัพย์สินของตนกับทรัพย์สินของผู้อื่นเพื่อหวังทรัพย์สินของผู้อื่นที่มีค่ากว่า

1.13 เว้นจากการลักลอบ คือ เว้นจากการหลีกเลี่ยงหรือหลบหลีกการจ่าย เช่น การเลี่ยงภาษี

1.14 เว้นจากการยกยอก คือ เว้นจากการเอาทรัพย์สินของผู้อื่นด้วยการใช้อำนาจหน้าที่ของตน

1.15 เว้นจากการพอกทรัพย์สิน คือ เว้นจากการเปลี่ยนแหล่งที่มาของทรัพย์สินจากทรัพย์สินที่ได้มาด้วยการไม่สุจริตเป็นทรัพย์สินที่ถูกต้องตามกฎหมาย

2. ความเลียงชีพอนุโลมโจรกรรม คือ การกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ในทางทุจริต ที่ถือไม่เป็นการโจรกรรม มี 3 ประการ คือ

2.1 เว้นจากการสมโจร หรือ ส่งเสริมให้คนอื่นทำการโจรกรรม

2.2 เว้นจากการปกปิด หรือ สร้างทำคบบนคนอื่นเพื่อหวังประโยชน์แก่ทรัพย์สิน

2.3 เว้นจากการรับสินบน หรือ รับเอาทรัพย์สินที่เขาให้เพื่อเอื้อประโยชน์แก่เขาในทางที่ผิด

3. เว้นจากกิริยาเป็นฉวยโจรกรรม คือ การละเว้นจากการกระทำต่อทรัพย์สินหรือสิ่งของของผู้อื่นที่อาจทำให้เกิดความสูญหายลดน้อยลง เพียงเพื่อให้ทรัพย์สินนั้นตกอยู่กับตน ประกอบด้วย 2 ประการ คือ

3.1 เว้นจากการเบียดเบียน ได้แก่ เว้นจากการกระทำที่เป็นเหตุให้ทรัพย์สินผู้อื่นเกิดความเสียหาย เช่น ลอบเผาบ้าน ลอบเผาไร่อ้อย เป็นต้น

3.2 เว้นจากการหยิบฉวย ได้แก่ เว้นจากการหยิบเอาสิ่งของผู้อื่นมาด้วยการไม่ได้ขออนุญาตจากเจ้าของ เช่น หยิบเอาเหรียญสิบของเพื่อนที่วางอยู่บนโต๊ะไปใช้โดยไม่บอกเพื่อนให้ทราบ

ผู้ที่ปฏิบัติตามหลักเบญจศีลข้อที่ 2 นี้ได้ปกติ จะถือว่าเป็นผู้มีสัมมาอาชีวะ การหาเลี้ยงชีพชอบในทางสุจริต ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการในการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ให้เป็นผู้มีความอาชีวะในทางสุจริต

เบญจศีลข้อที่ 3 การงดเว้นจากการประพฤติดินในกามนั้น คือ การเคารพในสิทธิของผู้อื่นทั้งคู่ครองของคนอื่น และคู่ครองของตนเอง เพื่อขัดเกลาให้เกิดจิตใจมั่นคง มีความรักเดียวใจเดียว ไม่มักมากในกาม ซึ่งทั้งหญิงและชาย ต้องละเว้นการประพฤติดินในกามด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย ประกอบด้วย

1. หญิงต้องห้ามสำหรับชาย ได้แก่

1.1 หญิงที่มีสามี และยังคงคู่กันอยู่ในปัจจุบัน

1.2 หญิงที่มีผู้ปกครอง และดูแล เช่น บิดา มารดา และไม่เกิดความยินยอมทั้งจากฝ่ายหญิง และผู้ปกครอง

1.3 หญิงที่จารีตห้าม เช่น แม่ แม่ยาย ย่า ยาย ลูก หลาน เหลน ที่อยู่เ็นวงศ์สาคนาญาติ

ของตน

หญิงทั้ง 3 ประเภข้างต้น เมื่อชายประพฤติล่วงในกาม ด้วยการยินยอมหรือไม่ยินยอมของฝ่ายหญิง ย่อมทำให้ชายถูกลงโทษหรือศีลขาด

2. ชายต้องห้ามสำหรับหญิง ได้แก่

2.1 ชายอื่นทุกคนที่มีภรรยาครองคู่กันอยู่

2.2 ชายที่จารีตห้าม เช่น ภิกษุ สามเณร และนักบวชในศาสนาอื่นๆ

ผู้ที่ปฏิบัติตามหลักเบญจศีลข้อที่ 3 นี้ได้ปกติ จะถือว่าเป็นผู้กามสังวร ความสังวรในกาม ความสำรวมระวังรู้จักยับยั้งควบคุมตนในทางกามารมณ์ ไม่ให้หลงไหลในรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการในการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ให้เป็นผู้สำรวมระวังควบคุมตนในกามารมณ์

เบญจศีลข้อที่ 4 การงดเว้นจากการพูดเท็จ คือ การเคารพและใส่ใจต่อความทุกข์ที่จะเกิดแก่บุคคลอื่นอันเนื่องมาจากการที่เราพูดโดยขาดความยั้งคิด และถ้อยคำดังกล่าวอาจสร้างความเจ็บปวด และสร้างความไม่พอใจแก่คนอื่น เพื่อขัดเกลาให้เป็นผู้มีวาจาอันสุจริต ไม่พูดเท็จ ไม่พูดโกหก ไม่พูดให้เกิดความแตกแยกในหมู่คณะ ฟังพูดแต่ความจริงที่จะเกิดประโยชน์แก่ตน และคนรอบข้าง ด้วยการละด้วยมุสาวาท ได้แก่

1. ฟังละเว้นจากการพูดปด คือ การละเว้นจากคำพูดโกหกในเรื่องใดๆ ทั้งปวง
2. ฟังละเว้นจากการทนสาบาน คือ ไม่ทนสาบานหรือรับคำเพียงเพื่อให้คนอื่นหลงเชื่อ
3. ฟังละเว้นจากการทำเล่ห์กะเท่ห์ คือ การไม่พูดอวดอ้างในสิ่งที่มีใช้ความจริงเพียงเพื่อให้ผู้อื่นหลงเชื่อ เช่น อวดอ้างว่าตนเป็นอรหันต์ อวดอ้างว่าตนเป็นผู้มีอิทธิฤทธิ์ เป็นต้น
4. ฟังละเว้นจากการประทุพติมายา คือ การประทุพติดด้วยอาการหลอกลวง เพียงเพื่อให้คนอื่นหลงเชื่อ เช่น การสร้างทำเพื่อให้คนอื่นรู้ว่าเจ็บ ซึ่งอาจเจ็บจริงหรือไม่เจ็บจริงหรือเพียงเจ็บเล็กน้อย แต่ทำเป็นเจ็บมาก เป็นต้น
5. ฟังละเว้นจากการพูดเลศ คือ การละเว้นจากการพูดเล่นสำนวนหรือพูดคลุมเครือเพียงเพื่อให้คนอื่นคิดหลงผิด และเกิดประโยชน์แก่ตน เช่น นาย ก. มีบ้านอยู่ใกล้ป่าที่รู้เห็นนายทุนลักลอบตัดไม้ผิดกฎหมาย แต่เมื่อเจ้าหน้าที่มาตรวจสอบกลับพูดปิดไปหรือโยนแม่น้ำทั้งห้าในเรื่องอื่นเพียงเพื่อให้เจ้าหน้าที่ไม่รับรู้ถึงความจริง
6. ฟังละเว้นจากการเสริมความ คือ ละเว้นจากการพูดเติมแต่งเรื่อง เพิ่มเติมเรื่องในทางที่ผิดทำให้ผู้อื่นหลงเข้าใจผิดมากขึ้น เช่น การโฆษณาที่อวดอ้างสรรพคุณมากเกินไปจริง การพูดหรือเล่าเรื่องผู้อื่นด้วยการเพิ่มเติมเรื่องในสิ่งที่เกินความ
7. ฟังละเว้นจากการอำความ คือ เป็นการพูดที่ตรงข้ามกับการพูดเสริมความ พูดเพื่อให้ผู้อื่นหลงเชื่อจากเรื่องใหญ่ให้หลงเชื่อว่าเป็นเรื่องเล็ก

ผู้ที่ปฏิบัติตามหลักเบญจศีลข้อที่ 4 นี้ได้ปกติ จะเชื่อว่าเป็นผู้มีสัจจะ ความซื่อตรงความซื่อสัตย์ ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการในการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ให้เป็นผู้มีสำรวมระวังทางวาจา

เบญจศีลข้อที่ 5 การงดเว้นจากการดื่มสุรา และเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท การเคารพและใส่ใจต่อความทุกข์ที่จะเกิดขึ้นจากการเบียดเบียนคนอื่น แย่งชิงทรัพย์สินสมบัติของคนอื่น ประพฤติผิดพลาดในเรื่องการมารณ และการพูดที่ทำให้คนอื่นมีความทุกข์ อันเนื่องมาจากการที่เราดื่มสุราเมรัยและเสพสิ่งเสพติดในลักษณะอื่นๆ จนทำให้ประมาทและขาดสติ การงดเว้นจากการดื่มสุรา และเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เพื่อขัดเกลาจิตใจให้ละเว้นการดื่มหรือการเสพเครื่องมีนเมาหรือสารเสพติดทุกชนิด และถือครองสติสัมปชัญญะของตนให้เป็นนิจ ที่ผู้รักษาศีลต้องละเว้นเพื่อให้รักษาศีลโดยบริบูรณ์ ประกอบด้วย 2 ด้านในทางตรง คือ

1. เว้นจากสุรา ที่เป็นน้ำที่ได้จากการกลั่น หรือเรียกว่า เหล้า
2. เว้นจากเมรัย ที่เป็นน้ำเมาที่ได้จากการหมัก และยังไม่ได้กลั่น เช่น เปียร์ ไวน์ สาโท และกระแช่ เป็นต้น
3. เว้นจากยาหรือสารเสพติดให้โทษทุกชนิด เช่น ผิ่น กัญชา ทินเนอร์ เป็นต้น และการลู่สึลหรือการกระทำที่ทำให้สึลขาดนั้น ประกอบด้วย 4 ประการ คือ เครื่องดื่มหรือสารนั้นทำให้มีนเมา และขาดสติ ผู้นั้นมีเจตนาที่จะดื่มหรือเสพของมีนเมา ผู้นั้นมีความพยายามที่จะดื่มหรือเสพ และน้ำเมาล่องไหลลาคอหรือสุดดมผ่านจมูก

ผู้ที่ปฏิบัติตามหลักเบญจศีลข้อที่ 5 นี้ได้ปกติ จะเชื่อว่าเป็นผู้มีสติสัมปชัญญะ ระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ คือ ฝึกตนให้เป็นคนรู้จักยั้งคิด รู้สึกตัวเสมอว่า สิ่งใดควรทำ และไม่ควรทำ ระวังมิให้เป็นคนมัวเมาประมาท ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการในการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ให้เป็นผู้มีสติสัมปชัญญะ การยึดมั่นในศีลข้อนี้อย่างมีสติ นอกจากจะเป็นการตัดเส้นทางล้าเลียงของการผิดศีลในข้ออื่น ๆ ได้ด้วย

กล่าวได้ว่า กระบวนการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามหลักกัลยาณธรรม ซึ่งประกอบไปด้วย 2 ประการ ปฏิบัติตนตามหลักเบญจศีล ปฏิบัติตนตามหลักเบญจธรรม ดังนี้

1. ปฏิบัติตนตามหลักเบญจศีล ข้อประพฤติปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม ความเกษมสุข การสำรวมและความไม่ก้าวล่วงละเมิด มีการสำรวมกายวาจาของตนให้มีความสงบเรียบร้อย พูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ประโยชน์มาสู่ตนและผู้อื่น ดังนั้น ศีล คือ การสำรวมกายวาจาให้มีความสงบเรียบร้อยภายในกฎระเบียบข้อบังคับที่ได้วางเอาไว้เป็นกฎระเบียบของสังคมมนุษย์สำหรับควบคุมความพฤติกรรมของมนุษย์ทางกาย ทางวาจา ให้เรียบร้อย มี 5 ประการดังนี้ (1) เว้นจากฆ่าสัตว์มีชีวิต (2) เว้นจากการถือเอาของที่เจ้าของมิได้ (3) เว้นจากการประพฤติผิดในกาม (4) เว้นจากการกล่าวเท็จ (5) เว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุรา และเมรัย จะเห็นได้ว่า การมีเมตตาธรรมย่อม ปฏิบัติตามหลักเบญจศีล ซึ่งเป็นข้อประพฤติปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม แบ่งเป็นประเภทของ

เบญจศีลได้ 5 ประเภท คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์มีชีวิต เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม เว้นจากการพูดเท็จ และเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท กล่าวคือศีลคือข้อห้ามปฏิบัติ

2. ปฏิบัติตนตามหลักเบญจธรรม เป็นธรรมที่มีความงามเป็นข้อปฏิบัติพิเศษที่ยิ่งขึ้นไปกว่าศีล ซึ่งเป็นสถานะของผู้ทรงไว้แห่งความดีหรือเป็นผู้รักษาความดีไว้ด้วยการประกอบคุณงามความดี ข้อควรปฏิบัติ 5 ประการ ซึ่งจะทำให้มนุษย์เป็นคนดี มีเมตตาธรรม คุณธรรม มีกาย วาจา ใจ ที่สะอาดงดงาม ได้แก่ (1) เมตตา (2) สัมมาอาชีวะ (3) กามสังวร (4) สัจจะ และ (5) สติสัมปชัญญะ ผู้ที่ได้รับผลจากการกระทำนั้น จะมีความสุข จะเห็นได้ว่า ธรรมที่มีความงามเป็นข้อปฏิบัติพิเศษที่ยิ่งขึ้นไปกว่าศีล ซึ่งจะทำให้มนุษย์เป็นคนดี มีเมตตาธรรม คุณธรรม มีกาย วาจา ใจ ที่สะอาดงดงามแบ่งออกเป็นประเภทของเบญจธรรม 5 ประเภท คือ ความเมตตา กรุณา การเลี้ยงชีพโดยชอบ ความสำรวมในกาม พูดความจริง และ ความระลึกความรู้สึกตัวอยู่เสมอ กล่าวคือเบญจธรรมคือข้อควรนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เป็นคนดีสืบต่อไป

สรุป

หลักกัลยาณธรรมเป็นสิ่งสูงสุดของการเสริมสร้างให้ทุกชีวิตบนโลกใบนี้อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขและสัมผัสได้นั้นเกิดจากการประพฤติปฏิบัติให้เกิดมีขึ้นในจิตใจของตนเองแล้วส่งไปถึงผู้อื่น เหมือนความสุขความทุกข์นั้นจะต้องรับรู้ด้วยตัวเองถึงจะบอกได้ว่าเป็นอย่างไร ฉะนั้นการสัมผัสถึงหลักกัลยาณธรรมนั้นก็ฉนั้น หลักกัลยาณธรรม นั้นเป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้คนเราแผ่ความรัก ความรักในสัตว์ทั้งหลาย ด้วยจิตเสมอกันในสัตว์ทุกจำพวกในที่ทั้งปวง เพื่อละกิเลส อันมีความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นบ่อเกิดของความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ที่ทำให้เกิดการอาฆาต จองล้าง จองผลาญ อันเป็นสิ่งที่ไม่สิ้นสุด เพื่อให้เกิดการละกิเลสเหล่านั้น พระพุทธเจ้าจึงเน้นให้คนเรา ไม่ทำความชั่วทั้งปวง ทำแต่ความดีทั้งปวง และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ อันเป็นที่มาของการมีหลักกัลยาณธรรมในจิตใจมนุษย์

เอกสารอ้างอิง

- จิราภรณ์ ตั้งกิตติภากรณ์. (2556). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2556). *คำวัด : พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เมธาวิ อุดมธรรมานุภาพ และคณะ. (2549). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2535). *พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : เลียงเชียง.
- Coon, D., & Mitterer, J.O. (2013). *Introduction to Psychology : Gateways to Mind and Behavior*. (13rd ed.). New Tech Park : WADSWORTH CENGAGE Learning.
- King, L.A. (2011). *The Science of Psychology*. (2nd ed.). New York : McGraw Hill.
- Lefton, L.A., & Brannon, L. (2008). *Psychology*. New York : Pearson Education.
- Nevid, J.S. (2012). *An Introduction to Psychology*. (4th ed.). Connecticut : WADSWORTH CENGAGE Learning.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

1.1 บทความพิเศษ (Special Article) บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการอย่าง ชุ่มชื้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็น นักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็น ประโยชน์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.3 บทความทางวิชาการ (Academic Articles) ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการมีความโดดเด่นเพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่สู่สังคม

2. การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ใน Journal of Roi Kaensarn Acadami ให้ผู้เขียนทำตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 ให้ผู้เขียนบทความดาวน์โหลด Template บทความวิจัย หรือ Template บทความวิชาการ บทความพิเศษ Template บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ ซึ่งเป็นตัวอย่างของการเขียนบทความวารสาร โดย สามารถดาวน์โหลดได้ดังนี้

2.1.1 Template บทความวิจัย (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.docx)

2.1.2 Template บทความวิชาการ บทความพิเศษ (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.docx)

2.2 ให้ผู้เขียนบทความดาวน์โหลดหนังสือรับรองก่อนตีพิมพ์บทความใน Journal of Roi Kaensarn Acadami โดยสามารถดาวน์โหลดได้ที่ (.pdf) และให้กรอกรายละเอียดให้ครบถ้วน พร้อมทั้ง บทความที่เขียนส่งเข้า คิวอาร์โค้ด Line หน้าเว็บวารสารเพื่อตรวจสอบเบื้องต้น

2.3 รอเจ้าหน้าที่ติดต่อกลับตามเอกสารที่แนบของผู้เขียนบทความที่ส่งเข้า คิวอาร์โค้ด Line หน้า เว็บวารสาร เจ้าหน้าที่ส่งแบบ Google Form ให้ผู้เขียนดำเนินการตามแบบฟอร์มดังกล่าว

2.4 เจ้าหน้าที่แจ้งให้เข้าในระบบสมัครสมาชิกออนไลน์ของวารสารและ/หรือ (กรณีผู้สมัครแล้ว ต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2.1 และ 2.2 เช่นเดียวกัน) ถึงให้เข้าระบบได้ตามลิงค์นี้ <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/user/register> (สามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ ระบบ Thaijo) เมื่อส่ง บทความเข้าระบบแล้ว เจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจสอบและดำเนินการตามขั้นตอนในการจัดทำบทความให้ ผู้เขียนบทความทราบตามลำดับต่อไป

3. การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้เขียนควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

4. รูปแบบการจัดเตรียมบทความ

4.1 สำหรับภาษาไทย บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH SarabunPSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง ส่วนบทความภาษาอังกฤษให้ใช้แบบอักษร Times New Roman ขนาดอักษร 12 ในการจัดให้มีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สี่ขนาดเอ 4 (A4) ระยะขอบกระดาษบน 1.5 นิ้ว, ล่าง 1 นิ้ว, ซ้าย/ขวา 1 นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 20 หน้ากระดาษพิมพ์สี่ โดย นับรวมภาพประกอบและตาราง

4.2 ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

4.3 ชื่อผู้เขียน ตำแหน่งทางวิชาการ สาขา คณะ สังกัด/หน่วยงานของผู้ร่วมหรือที่ปรึกษาทุกคน โดยเรียงจากผู้เขียนบทความ 1 ผู้ร่วม 2,3,4 ตำแหน่งได้ชื่อเรื่อง เยื้องชิดฝั่งขวาของหน้ากระดาษ มี E – mail ที่ติดต่อในการส่งบทความได้

4.4 มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 500 คำต่อบทคัดย่อ

4.5 กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 3-5 คำ

4.6 การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษรและหัวข้อย่อยขนาดเดียวกันต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้น ระยะพิมพ์ 0.5 ช่วงบรรทัด

4.7 การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ใช้เป็นตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Network Organization) เป็นต้น

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย
- 3) วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

4) ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่ม ตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ ข้อมูล

5) กรอบแนวคิดในการวิจัย

6) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่าง ชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

7) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยง ของ ผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อๆ แต่ ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของ ตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

8) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

9) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงบรรณเท่านั้น เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ บทความวิจารณ์หนังสือ ให้ เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract)

2) บทนำ (Introduction)

3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับและมีกรอบแนวคิด ผลสัมฤทธิ์ของบทความ

4) บทสรุป (Conclusion)

5) เอกสารอ้างอิง (References)

ตัวอย่างการจัดพิมพ์บทความ

←	1 นิ้ว	ระบุหมายเลขไว้ด้านบนขวา (16 pt) ↑ 1. นิ้ว ชื่อบทความภาษาไทย (20 pt) Articles English (14 pt)	→ 1 นิ้ว
ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความ (16 pt) หน่วยงานต้นสังกัด (16 pt) Name - Surname of Article author (12 pt) Agency (12 pt) E-mail (12 pt)			

บทคัดย่อ (18 pt) (16 pt ไม่เกิน 350 คำ)			
.....			
คำสำคัญ : 3-5 คำ (16 pt) Abstract (14 pt) (12 pt ไม่เกิน 350 คำ).....			
.....			
Keywords : 3-5 words (12 pt) บทนำ (18 pt) (16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....			
.....			
เนื้อหาแต่ละประเด็น ตามแบบบทความวิชาการ/วิจัยและอื่นๆ (18 pt) (16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....			
.....			
สรุป (18 pt) (16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....			
.....			
เอกสารอ้างอิง (18 pt) (16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....			
.....			
↓			
1 นิ้ว			

สำหรับการอ้างอิงเอกสารในบทความนั้นใช้ระบบ APA ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด และระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียน ปี พ.ศ. และเลขหน้า ของเอกสารที่นำมาอ้างอิงกำกับท้ายเนื้อความที่ได้ อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และผู้เขียน บทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด การอ้างอิงเป็นภาษาไทยหรือ ภาษาอังกฤษ โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

1. หากชื่อผู้แต่งอยู่หน้าข้อความที่อ้างถึงให้ใช้ชื่อผู้แต่ง (ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2545 : 15-16) หรือ Baruard, Chester L, (1938 : 50)

2. หากชื่อผู้แต่งอยู่ท้ายข้อความที่อ้างถึง ให้ใช้ (ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น

1) กรณีผู้แต่ง 1 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อผู้เขียน, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น (ขลิท ประภาวนนท์, 2545 : 19) หรือ (Chandler, Alfred D, 1962 : 42)

2) กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อที่ 1 และชื่อที่ 2, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) เช่น (ทองใส นามดี และวิทยา แสงทอง, 2556 : 20) หรือ (Chandler,Ralph C. and Plano Jack C, 1982 : 3)

3) กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ครั้งแรกให้เขียนชื่อผู้เขียนทั้งหมด และครั้งต่อไปให้เขียนเป็น คณะ เช่น (ชื่อผู้เขียนคนที่ 1 และคณะ, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) เช่น (สมศักดิ์ วานิชยาภรณ์ และคณะ, 2556 : 23) หรือ (Argyris et al.,1972 :9)

4) การอ้างอิงท้ายบทความ ให้ใช้รูปแบบ APA เวอร์ชัน 6 ดังตัวอย่างนี้ (<http://www.apastyle.org>)

1) หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์. เช่น

1.1) ขาววิทย์ เกษตรศิริ. (2543). 2475 การปฏิวัติสยาม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

1.2) Simon,Herbert A. (1976). *Administrative Behavior*. (3rd ed.). New York: The Free Press.

2) บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่), เลขหน้าที่ ปรากฏ บทความในวารสาร. เช่น

2.1) ฉลอง พัฒนา. (2556). การสร้างฐานความรู้ในการบริหารจัดการชุมชน. *วารสาร ปกครองท้องถิ่น*, 1(1), 52-67.

2.2) Jurkovich,R (1974). A Core Typology of Organization Environments. *Administrative Science Quarterly*, 19 (2), 380-394.

3) วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

ชื่อผู้วิจัย. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ระดับของงาน.หน่วยงานที่รับผิดชอบ : มหาวิทยาลัย

3.1สมพร เกษตรศิริ (2550). *การบริหารจัดการองค์กรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี*.

วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

3.2 Jaffee,D. (2001). *The Development on New Generation of Thai Farmers to Propel Thai Economy* . Research Report. College : Thepsatri Rajabhat University.

4) แหล่งข้อมูลจากเว็บไซต์

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี. แหล่งที่มา : Url
เช่น

พิรพล หาญพิชัยยุทธ. (2553). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 7 กันยายน 2555. แหล่งที่มา <http://www.buddhismth.com/index.hp?y>.

BBC New. (2016). Etnical Alzheimers or Social Advocates solution. *Online*. Retrieved May 3, 2017. from : <http://www.bbc.com/2016/ WORLD>

5) รายงานการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. *ชื่อเอกสารรวมเรื่องรายงานการประชุม*. วัน เดือน ปี. สถานที่จัด. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น สมาน นิตดาทอง. (2550). การพัฒนาการเรียนรู้แห่งศาสตร์ทางการจัดการ. *เอกสารประกอบการประชุมการประชุมงานชุมชน*. 25 พฤศจิกายน 2550. โรงแรมณานิมิตร. กรุงเทพมหานคร: พิสดการพิมพ์.

Natthabhan, S. (2000). The Besuty of Wonmen in Theravada Philosopy. *Nebraska Symposium on Motivation : voll. 38. Perspectives on Motivation*. 18 July 2000. Lincoln. USA: University of Nebraska Prees.

6) พจนานุกรม

ชื่อหนังสือ. (ปีที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2525). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน.

Shoter Oxford English dictionary. (2002). New York: Oxford University Press.

6. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

7. ลิขสิทธิ์

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้เขียนทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสาร พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้เขียนทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะใน Journal of Roi Kaensarn Acadami เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้เขียนอื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้เขียนต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

8. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารพัฒนาระบบการจัดการ กรุณาติดต่อ “กองบรรณาธิการวารสาร” ศูนย์พัฒนาเรียนรู้สมัยใหม่ บจก.พัฒนาเรียนรู้สมัยใหม่ เลขที่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 41190

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/index>

E-mail: journal1990jmsd@gmail.com

9. กำหนดการออกวารสาร

- ฉบับที่ 1 มกราคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มกราคม)
- ฉบับที่ 2 กุมภาพันธ์ (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)
- ฉบับที่ 3 มีนาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มีนาคม)
- ฉบับที่ 4 เมษายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)
- ฉบับที่ 5 พฤษภาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 พฤษภาคม)
- ฉบับที่ 6 มิถุนายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)
- ฉบับที่ 7 กรกฎาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 กรกฎาคม)
- ฉบับที่ 8 สิงหาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)
- ฉบับที่ 9 กันยายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 กันยายน)
- ฉบับที่ 10 ตุลาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)
- ฉบับที่ 11 พฤศจิกายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 พฤศจิกายน)
- ฉบับที่ 12 ธันวาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

10. อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 300 บาท (ไม่รวมค่าส่ง)

11. อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 500 บาท

ใบสมัครเป็นสมาชิก
Journal of Roi Kaensarn Acadami

ที่.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียน บรรณาธิการ Journal of Roi Kaensarn Acadami

ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาอังกฤษ).....

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่อได้).....

.....

E-Mail : โทรศัพท์ โทรสาร.....

มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิก Journal of Roi Kaensarn Acadami

() สมาชิกประเภทรายปี 500 บาท

() เล่มละ 300 บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

() เงินสด

() อื่นๆ.....

โปรดนำส่ง Journal of Roi Kaensarn Acadami

สถานที่ติดต่อ ☐ ที่บ้าน ☐ ที่ทำงาน

เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์ มือถือ.....

โทรสาร.....E-Mail :

ลงชื่อ.....

(.....)

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

ค่าบำรุงปี พ.ศ.....

เลขที่ใบเสร็จ.....

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงบัญชีแล้ว.....

หนังสือรับรอง

ก่อนตีพิมพ์บทความใน Journal of Roi Kaensarn Acadami

เรียน บรรณาธิการ Journal of Roi Kaensarn Acadami

ตามที่ ข้าพเจ้า.....
ได้ส่งบทความเรื่อง.....
.....
.....
.....

เพื่อตีพิมพ์ใน Journal of Roi Kaensarn Acadami

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม ขอรับรองว่า บทความที่เสนอมา (ถ้ามี)นี้ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์ หรือไม่ได้อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือแหล่งตีพิมพ์อื่นใด หรือได้รับการตอบรับให้ตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมยอมรับหลักเกณฑ์การพิจารณาต้นฉบับ ทั้งยินยอมให้กองบรรณาธิการมีสิทธิพิจารณาและตรวจแก้ต้นฉบับได้ตามที่เห็นสมควร พร้อมนี้ขอมอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่ ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่ หากมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ กราฟ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และหรือข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม/ยินยอมรับผิดชอบแต่เพียงฝ่ายเดียว

หาก กองบรรณาธิการ Journal of Roi Kaensarn Acadami ตรวจพบว่าคำรับรองดังกล่าว ไม่เป็นความจริง กองบรรณาธิการ Journal of Roi Kaensarn Acadami มีสิทธิยกเลิกบทความของผู้นิพนธ์ออกจาก Journal of Roi Kaensarn Acadami ได้ทันทีโดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้นิพนธ์ทราบล่วงหน้า และผู้นิพนธ์ทุกท่าน ขอรับรองและยินยอมปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าว พร้อมทั้งลงนามรับรองไว้ที่ข้างท้ายของหนังสือรับรองฉบับนี้

ลงนามผู้เขียนหลัก (ชื่อที่ 1)

.....
(.....)

ลงนามผู้เขียนร่วม (ชื่อที่ 2)

.....
(.....)

ข้อมูลติดต่อ (เฉพาะผู้เขียนหลัก)

Facebook :

ID : Line

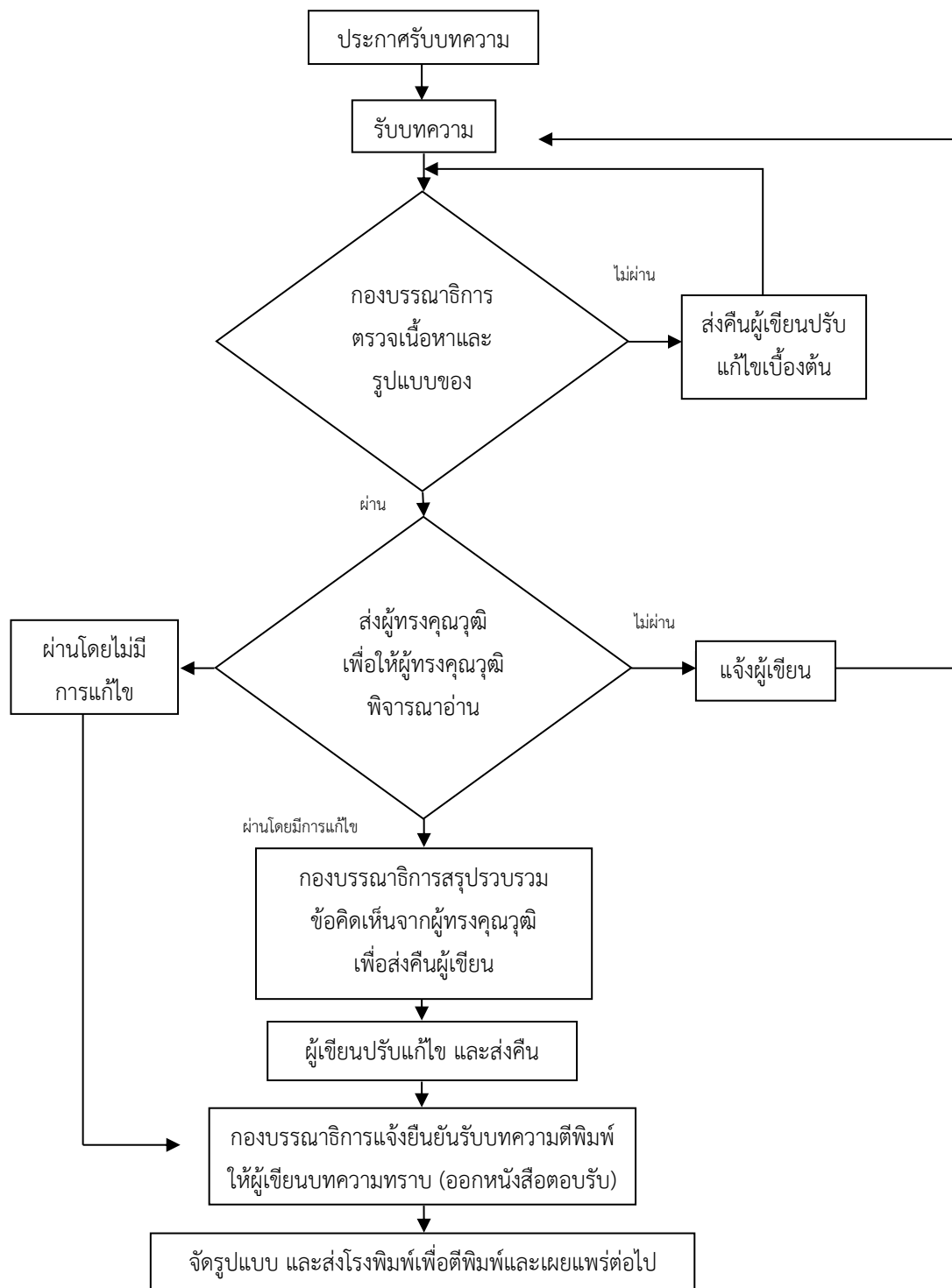
E : mail

เบอร์โทร

หมายเหตุ: ให้ผู้เขียนหลักและผู้เขียนร่วมลงนามให้ครบทุกท่าน หากมีผู้เขียนมากกว่า ท่าน สามารถเพิ่มเติมรายชื่อผู้ลงนาม 2
ข้างท้ายได้ตามจำนวนผู้เขียนบทความทั้งหมด

รูปแบบการตีพิมพ์

Journal of Roi Kaensarn Acadami

จริยธรรมการตีพิมพ์

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนักรับผิดชอบ และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสาร หรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิด (Conceptual Model) ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจ อันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ
2. บรรณาธิการจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการจะต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง และใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบ การคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้นๆ
4. บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน และผู้ประเมิน
5. บรรณาธิการต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง
6. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้ว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่
7. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ

1. ผู้เขียนบทความจะต้องรับรองว่า บทความที่ส่งมาพิจารณาไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
2. ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย จะต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง

3. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสารในหัวข้อ “คำแนะนำสำหรับผู้เขียน”
4. ผู้เขียนที่มีชื่อในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนในการดำเนินการวิจัย
5. ผู้เขียนจะต้องอ้างอิงผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น)
6. ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา และไม่ควรนำเอกสารวิชาการที่ไม่ได้อ่านมาอ้างอิง หรือใส่ไว้ในอ้างอิง และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากเกินไป
7. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ประเมินบทความและกองบรรณาธิการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
8. ผู้เขียนจะต้องระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และจะต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)
9. ในบทความผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
10. ผู้เขียนไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่ถูกถอดถอนออกไปแล้ว เว้นแต่ข้อความที่ต้องการสนับสนุนนั้นเป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถอดถอน และจะต้องระบุไว้ใน เอกสารอ้างอิงด้วยว่า เป็นเอกสารที่ได้ถูกถอดถอนออกไปแล้ว

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
2. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสาร และผู้ประเมินบทความ ตระหนักว่า ตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้พิมพ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ
3. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขาวิชานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วยผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ

4. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง
5. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความ ที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงาน
ชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

Publication Ethics

Duties of Editors

1. The editor will assess the paper quality for publication and select only those passing through the reviewing process, in which the clarity of and congruence with the journal policy must be prioritized. The selected paper must contain a body of knowledge that reflects valuable perception and a theoretical framework derived from experiences or textual/research synthesis. A grounded theory or a conceptual model contributing to further research must be preferably included.

2. No information regarding the paper's author(s) or reviewers shall be revealed to irrelevant parties during the paper reviewing process.

3. The paper published formerly elsewhere must not be accepted by the editor for publication. Plagiarism must be scrutinized seriously by using the credible detecting software. The paper detected as bearing plagiarism must be frozen for further evaluation, the author(s) will be contacted to ask for explanation to support the editor's decision to accept or reject the said paper.

4. The editor must not bear any conflict of interest with the author(s) or the reviewer(s).

5. The editor must not claim a partial or all of the submitted paper as his/her own.

6. The editor must consider for publication only the paper conducted with valid methodology and yielding accurate findings, and the quality of which serves as the main indicator for publication.

7. In case the editor detects plagiarism or false data in the submitted paper and hence deciding for revocation with which the author(s) refuse(s) to comply, the editor has thus full rights and responsibility to proceed with the revocation process without the author(s)'s prior consent.

Duties of Authors

1. The author has to assure that his/her paper has not been previously published in nor simultaneously submitted to other journals.

2. The author shall not commit any degree of plagiarism in his/her paper.

3. The author shall produce his/her manuscript format in accordance with the 'guideline to authors' stated in the journal.

4. The author whose name listed in the paper shall contribute to paper production or research-related procedure.

5. All pictures, figures, or tables appearing in the paper must be cited properly with their source(s) accurately identified. The author(s) shall be solely liable to any legal suit, if any.

6. The author shall verify the accuracy of content and format in both 'in-text' citations and references, no citation(s) shall be made for unread references, and the proper number of citations is preferable.

7. The author is required to correct or rework on their paper in due time as assessed and advised by reviewers and the editorial board.

8. The author shall identify the source(s) of research fund (if any) as well as any applicable conflict of interest.

9. Findings must be presented in accordance with the acquired data. No exploitation (false summary, or distortion or biased selection of data/finding) shall be committed.

10. No reference shall be made to any revoked article unless the cited statement refers to that in the revocation procedures. A statement must be additionally provided in the said reference as ‘the revoked article’.

Duties of Reviewers

1. The reviewer must keep confidential of the submitted paper and avoid revealing a partial or all of the information of the said paper to irrelevant parties during the paper reviewing process.

2. Perceiving as having a conflict of interest with the paper’s author(s) that may inhibit his/her freedom of expression, the reviewer should notify the editor at once and deny taking part in the reviewing process of the said paper.

3. The reviewer should evaluate the paper that fits with their area of his/her expertise, by assessing the paper’s contribution to the discipline, quality of analysis, and intensity of literature review related to the topic of study. Advices should also be provided regarding the literature failed to be included by the author(s), and personal judgment without supportive evidences should not be used as a criterion for paper evaluation.

4. The reviewer must not claim a partial or all of the submitted paper as his/her own.

5. In case of the plagiarism detecting, the reviewer must notify the editor at once.

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

บกก.พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRkSA/index>

E-mail : journal1990jmsd@gmail.com

